

11

HENRYK SIENKIEWICZ

QUO VADIS

ISBN 973-9017-05-3

Director editorial — Daniel Braşoveanu
Redactor şef — Teodor Vărgolici
Redactor — Anca Vasilescu
Grafician — Adrian Avram
Tehnoredactor — Boboc Ion

HENRYK SIENKIEWICZ

QUO VADIS

Traducere de REMUS LUCA și ELENA LINTĂ

EDITURA TENZI
BUCUREȘTI - 1991

Capitolul I

Petronius se trezi abia spre amiază, ca de obicei, foarte obosit. În ajun fusese la Nero la o petrecere care se prelungise până noaptea târziu. De la o vreme, sănătatea începuse să i se subzească. Dimineața se trezea toropit, incapabil să-și adune gândurile. Baia însă și masajul minuțios făcut de sclavii anume instruiți, puneau treptat-trept sângele său leneș în mișcare, îl trezeau, îl readuceau la viață, redându-i puterile. Când ieșea din *elaeothesium*, ultimul compartiment al băii, se simțea renăscut, întinerit și plin de viață, cu ochii scânteind de umor și veselie. Era din nou același bărbat distins, atât de chipeș, încât nici frumosul Otho nu s-ar fi putut compara cu el - pe drept cuvânt: „*arbiter elegantiarum*”.

La băile publice se ducea rar. Numai când se întâmpla să apară vreun retor care stârnea admirație și despre care se auzea în oraș, sau atunci când, în efebii, se dădeau lupte deosebit de palpitate. De altfel, în „insula” lui avea băi proprii pe care Celer, renumitul colaborator al

*Așa își numeau romanii casa în care locuiau.

arhitectului Severus, i le transformase, lărgindu-le și aranjându-le cu mult gust și rafinament, încât însuși Nero recunoscuse că sunt superioare băilor imperiale, deși acelea erau mult mai mari și mai somptuoase.

Așadar, după ospățul din ajun, la care, plictisit de bufoneriile lui Vatinius, se angajase împreună cu Nero, Lucan și Senecion în diatriba: femeia are suflet sau nu? - se sculase târziu, și, ca de obicei, se îmbăia. Doi balneatori uriași tocmai îl așezaseră pe o masă de chiparos acoperită cu un *byssus*¹ egiptean alb ca zăpada - și cu palmele muiate în ulei parfumat începuseră să-i ungă trupul bine făcut - în timp ce, cu ochii închiși, el aștepta să-l pătrundă căldura din *laconicum* și din mâinile lor și să-i risipească oboseala.

După un timp, deschise ochii și întrebă despre vreme, apoi despre gemele pe care giuvaergiul Idomen promisese că i le va trimite astăzi să le vadă... Află că vremea e minunată și adie un vânt ușor dinspre munții Albani și că gemele nu sosiseră încă. Petronius închise din nou ochii și porunci să fie dus în *tepidarium*². Tocmai atunci, apărură de după draperii nomenclatorul, anunțând că tânărul Marcus Vinicius, care se întorsese de curând din Asia Mică, a venit să-l vadă.

Petronius porunci ca oaspetele să fie condus în tepidarium, unde se mută și el. Vinicius era fiul surorii sale mai mari, care, cu ani în urmă, se căsătorise cu Marcus Vinicius, consul pe vremea lui Tiberiu. Tânărul luptase sub comanda lui Corbulon împotriva părților, iar acum, după terminarea războiului, revenise la Roma. Petronius avea pentru el o deosebită slăbiciune, aproape afecțiune, căci Marcus era un tânăr frumos și athletic și știa să păstreze o anumită măsură estetică în desfrâu, lucru pe care Petronius îl prețuia mai presus de orice.

¹țesătură fină din in, foarte scumpă.

²Încăpere pentru masaje.

³încăpere pentru dușuri calde.

— Salut, Petronius! spuse tânărul, intrând cu pas elastic în tepidarium. Fie ca zeii să-și reverse binefacerile lor asupra ta și mai cu seamă Asclepios¹ și Cipris² căci sub dubla lor protecție nu ți se poate întâmpla nimic rău.

— Bun venit la Roma și fie ca după război odihna să-ți priască, răspunse Petronius, îhtinzându-i mâna printre faldurile cearceafului moale din carbass³, în care era înfășurat. Ce se aude prin Armenia? Cât timp ai stat în Asia, n-ai trecut cumva și prin Bitinia?

Cândva, Petronius fusese guvernator în Bitinia și o condusese cu energie și dreptate, ceea ce constituia o ciudată contradicție a caracterului său de afemeiat renumit, robit voluptății. Îi plăcea să-și amintească de acele vremuri care dovedeau ce-ar fi fost în stare să devină, dacă ar fi vrut cu tot dinadinsul.

— Am fost la Heraclea, răspunse Vinicius. M-a trimis Corbulon să strâng provizii.

— Ah, Heraclea! Am cunoscut acolo o fată din Colhida, pentru care aș da toate femeile divorțate de aici și pe deasupra și pe Poppea. Dar asta-i o poveste veche. Mai bine spune-mi ce se aude pe la granița părților. De fapt, mă plictisesc toți acești vologezi, tiridați, tigrani, toți barbarii aceștia, care, așa după cum afirmă tânărul Arulanus, la ei acasă mai umblă încă în patru labe și numai față de noi se dau drept oameni. La Roma însă se vorbește mult despre ei, fie și numai fiindcă e periculos să vorbești despre altceva.

— Războiul a mers prost și de n-ar fi fost Corbulon, ar fi putut să se transforme într-o înfrângere.

— Corbulon! Pe Bachus! E un adevărat zeu al războiului, un adevărat Marte. Mare comandant! E impulsiv, drept și prost. Mi-e drag,

¹Zeul medicinei.

²Supranumele zeiței Venus.

³Numele antic al bumbacului.

fie și numai fiindcă Nero se teme de el.

—Corbulon nu-i prost.

— Poate că ai dreptate. De altfel, n-are nici o importanță. Prostia, după cum spune Pyrrhon¹, nu este cu nimic mai rea decât înțelepciunea, de care n-o deosebește nimic.

Vinicius începu să povestească despre război, dar când Petronius închise pleoapele, tânărul, observându-i fața obosită și palidă, schimbă subiectul discuției și-l întrebă cu oarecare grijă cum o duce cu sănătatea.

Petronius deschise din nou ochii.

Sănătate!... Nu se simțea sănătos. Ce-i drept, nu ajunsese încă în starea tânărului Sisenna, ale cărui simțuri se tociseră în asemenea hal, încât dimineața când îl duceau la baie, întreba „Eu șed?” - dar nici sănătos nu era. Vinicius îi urase adineauri să-l protejeze Asclepios și Cipris. Dar el, Petronius, nu crede în Asclepios. Nici măcar nu se știe al cui fiu a fost acest Asclepios, al Arsinoei, sau al zeiței Coronis, iar când nici mama nu e sigură, ce să mai spui de tată? Azi cine ar mai putea garanta de propriul lui tată?

Spunând asta, Petronius începu să râdă, apoi continuă:

— E adevărat că acum doi ani am trimis la Epidaur trei duzini de sturzi-de-vâsc vii și o cupă de aur, dar știi de ce? Iată ce mi-am zis: ajută, ori n-ajută, de stricat nu strică. Dacă oamenii mai aduc încă jertfe zeilor, este pentru că, îmi închipui, gândesc cu toții ca mine! Cu toții! Poate doar în afară de catârgiii care își oferă serviciile călătorilor la Poarta Capena. Am mai avut de-a face pe lângă Asclepios și cu asclepizii, anul trecut, pentru vindecarea mea. Știam că-s niște șarlatani, dar tot așa mi-am zis: ce-mi strică? Lumea se bazează pe șarlatanie, iar viața este o iluzie. Și sufletul este tot o iluzie. Trebuie doar să te pricepi a deosebi iluziile plăcute de cele neplăcute. în *hypocaustum*²-ul meu

filozof grec (365-270 î.e.n.), întemeietorul scepticismului.

²Un fel de calorifer subteran.

pun să se ardă lemn de cedru presărat cu ambră, fiindcă în viață prefer parfumurile mirosurilor urâte. În privința zeiței Cipris, pe care de asemenea mi-ai urat să o am protectoare, i-am simțit protecția în junghiul din piciorul drept. De altfel, este o zeiță bună! Presupun că, mai devreme sau mai târziu, ai să duci și tu porumbei albi la altarul ei.

— Așa este, spuse Vinicius. Nu m-au atins săgețile părților, dar m-a lovit săgeata lui Amor... în chipul cel mai neașteptat, la câteva stadii de poarta orașului.

— Pe genunchii albi ai Grațiilor! Să-mi povestești și mie, când o să ai puțin timp liber, zise Petronius.

— Tocmai venisem să-mi dai un sfat, răspunse Marcus.

În clipa aceea însă, intrară epilatorii și începură să se ocupe de Petronius, iar Marcus, scoțându-și tunica, păși în cada cu apă caldă, căci Petronius îl invitase să facă baie.

— Ah, nici nu te-am întrebat măcar dacă te bucuri de reciprocitate, zise Petronius, privind trupul tânăr al lui Vinicius, cioplit parcă în marmură. Dacă te-ar fi văzut Lisip¹, ai împodobi acum poarta Palatinului, ca statuie a lui Hercule la vârsta tinereții.

Tânărul zâmbi încântat și se cufundă în cadă, stropind din abundență cu apă caldă mozaicul care o reprezenta pe Hera în clipa când imploră Somnul să-1 adoarmă pe Zeus. Petronius se uita la el cu ochi încântați de artist.

Când Vinicius termină baia, lăsându-se la rândul lui pe mâinile epilatorilor, intră lectorul, ținând atârnată pe burtă o cutie de bronz plină cu suluri de hârtie.

— Vrei să ascuți? îl întreabă Petronius.

— Dacă este operata, cu plăcere! răspunse Vinicius, dar dacă nu, prefer să stăm de vorbă. Acum poezii te agață pe la toate colțurile de

¹ Lisip din Sicyona (cea. 370-324 î.e.n.), celebru sculptor grec.

stradă.

— într-adevăr. Nu poți să treci pe lângă nici o bazilică, pe lângă terme, pe lângă vreo bibliotecă sau librărie, fără să zărești vreun poet gesticulând ca o maimuță. Agrippa, când a revenit din Orient, i-a luat drept nebuni. Așa-s vremurile, împăratul scrie versuri și toți îi urmează exemplul. Nu ai voie însă să scrii versuri mai bune decât ale cezarului și din cauza asta mă tem nițel pentru Lucan. Eu prefer să scriu proză, cu care, de altfel, nu mă tratez nici pe mine și nici pe alții. Ceea ce lectorul urma să ne citească, sunt *Codicilii* bietului Fabricius Veiento'.

— De ce „bietul“?

— Pentru că a fost sfătuit să se joace de-a Ulise și să nu se întoarcă acasă până la noi dispozițiuni. Odiseea asta are s-o îndure mult mai ușor decât Ulise, mai ales că nevasta lui nu-i o Penelopă. De altfel, nu-i nevoie să-fî spun că s-a procedat prosteste. Aici însă nimeni nu ia lucrurile în serios. Cartea-i destul de proastă și de plicticoasă. Oamenii au început s-o citească cu pasiune, abia după ce autorul a fost exilat. Acum auzi pretutindeni: „Scandal! Scandal!“ și poate că Veiento o fi scris unele lucruri din imaginație. Eu, însă, care cunosc Roma, îi cunosc pe senatori și pe femeile noastre, te asigur că lucrarea e mult mai palidă decât realitatea. Fiecare se caută în ea pe sine cu teamă, iar pe cunoscuți cu plăcere. În librăria lui Avirnis o sută de scribi copiază cartea după dictare - și succesul ei e asigurat.

— Nu -i vorba și de isprăvile tale în ea?

— Ba este, dar autorul a greșit, căci sunt mai rău și în același timp mai puțin obtuz decât m-a prezentat. Vezi, noi cei de aici am pierdut de mult sentimentul a ceea ce este demn sau nedemn, iar mie mi se pare că într-adevăr nu există această deosebire, deși Seneca, Musonius și

autorul *Codicililor*. învinuit de a-i fi ponegrit pe senatori și pe preoți în cărțile sale și de a fi scos la vânzare privilegiile primite din partea împăratului, a fost judecat și expulzat din Italia, iar cărțile lui au fost arse.

Thraseas se prefac că ar desluși-o. Mie mi-e perfect egal! Pe Hercule, spun ce gândesc! Mi-am păstrat însă capacitatea să deosebesc ce e diform de ceea ce e frumos și asta, de exemplu, nu înțelege poetul, conducătorul de care, cântărețul, dansatorul și actorul nostru cu barbă arămie.

— Totuși îmi pare rău de Fabricius! Era un amic bun.

— L-a pierdut amorul propriu. Toți îl bănuiau, nimeni nu știa nimic precis, el însă nu se putea abține și șușotea în dreapta și în stânga. Ai auzit de povestea cu Rufinus?

— Nu.

— Să trecem *mfrigidarium*³ să ne răcorim și ți-o povestesc acolo.

Trecură în frigidarium în mijlocul căruia, dintr-o fântână arteziană țâșnea apă colorată în roz, răspândind parfum de vioarele. Tolânindu-se pe niște așternuturi din mătase, se lăsară cuprinși de răcoarea încăperii. Un timp, domni tăcerea. Vinicius se uită îngândurat la faunul care îmbrățișa o nimfa cu capul dat pe spate, căutându-i lacom buzele. După aceea, spuse:

— El are dreptate! Iată lucrul cel mai bun în viață.

— Mai mult sau mai puțin. Ție însă, îh afară de asta, îți place și războiul, care mie nu-mi place, pentru că îh corturi unghiile crapă și își pierd culoarea roză. De altfel, fiecare își are pasiunile lui. Lui Barbă-Arămie îi place cântecul, mai ales al lui propriu, iar bătrânului Scaurus vaza de Corint pe care o ține noaptea lângă patul lui și pe care o sărută, când nu-i vine somnul. De-atâta sărutat, i s-au tocit marginile. Spune-mi tu, nu scrii versuri?

— Nu. N-am compus niciodată un hexamtru întreg.

— Poate cânți din lăută, sau din gură...

³Partea din termele romane în care se făceau băi reci.

³Supranume dat lui Nero.

—Nu.

—Nu conduci care la întreceri?

—Am concurat cândva în Antiohia, dar fără succes.

—În cazul acesta sunt liniștit. Cu cine ții la hipodrom?

—Cu partida Verzilor.

—Atunci, sunt pe deplin liniștit. Ce-i drept, deși ai o avere mare, nu ești atât de bogat ca Pallas sau ca Seneca. Căci, vezi, acum la noi e bine să scrii versuri, să cânti la lăută, să declami și să concurezi în arenă, dar e și mai bine și mult mai sigur să nu scrii versuri, să nu cânti la lăută sau din gură și să nu iei parte la întreceri. Și mai bine decât toate e să știi admira ceea ce face Barbă-Arămie. Ești un băiat minunat, așa că te poate paște primejdia să se îndrăgostească Poppea de tine, deși e mult prea înțeleaptă în treburile de-acestea. A avut de ajuns parte de dragoste de la primii ei doi soți. Ajunsă la al treilea, caută altceva. Știi oare că prostul acela de Otho continuă s-o iubească la nebunie până și acum?... Rătăcește printre stâncile Spaniei și oftează. Și-a pierdut într-atât vechile deprinderi și atât de mult a încetat să se îngrijească de persoana lui, încât îi ajung pentru aranjarea părului trei ore pe zi. Cine s-ar fi așteptat la una ca asta, mai ales din partea lui Otho!?

—Îl înțeleg, răspunse Vinicius. În locul lui însă eu aș fi făcut altceva.

—Ce anume?

—Mi-aș fi format niște legiuni credincioase din muntenii de acolo. Viteji soldați, iberii aceia!

—Vinicius! Vinicius! Aproape că-mi vine să spun că n-ai fi în stare de așa ceva. Și știi de ce? Pentru că asemenea lucruri se fac, dar nu se vorbește despre ele nici măcar la condițional. În ceea ce mă privește, în locul lui, aș râde de Poppea și de Barbă-Arămie și mi-aș face legiuni, dar nu din iberi, ci din iberiene. Cel mult aș scrie epigrame pe care, de

altfel, nu le-aș citi altora, ca bietul Rufinus.

— Am să ți-o spun în *unctohum*¹.

În unctorium însă atenția lui Vinicius fu atrasă de altceva și anume de splendidele sclave care-i așteptau acolo. Două dintre ele, negrese, ca niște statui minunate de abanos, începură să ungă trupurile lor cu parfiimuri delicate de Arabia, altele, frigiene, pricepute la pieptănat țineau în mâinile moi și mlădioase ca niște șerpi, oglinzi de oțel lustruite și piepteni, iar două grecoaice din Cos, adevărate zeițe, așteptau ca *vestiplicae*², să vină momentul așezării statuare a cutelor la togile stăpânilor.

— Pe Zeus adunătorul de nori! zise Marcus Vinicius. Ce colecție ai tu aici!

— Prefer numărului calitate, răspuse Petronius. Toată „familia”³ mea din Roma nu trece de patru sute de capete și cred că pentru serviciul lor personal numai parveniții au nevoie de un număr mai mare de oameni.

— Trupuri mai minunate nici Barbă-Arămie nu are, spuse Vinicius cu nările fremătânde.

La care Petronius răspuse cu prietenească nepăsare:

— Tu mi-ești rudă, iar eu nu sunt nici atât de neserviabil ca Bassus, nici atât de pedant ca Aulus Plautius.

Vinicius, auzind acest ultim nume, uită pentru o clipă fetele din Cos și, ridicând repede capul, întreabă:

— Cum de ți-a venit în minte Aulus Plautius? Știai oare că după ce mi-am frânt mâna la marginea orașului am stat vreo două săptămâni în casa lui? Plautius trecea întâmplător pe acolo tocmai în momentul

încăpere în care se ungeau corpurile cu uleiuri parfumate.

²*Vestiplicus, a* - sclav sau libert însărcinat cu păstrarea și îngrijirea veșmintelor.

³Sclavii folosiți în casă purtau numele de „familie”.

accidentului și, văzând cât sufăr, m-a luat la el. Acolo, un sclav de-al lui, medicul Merion, m-a vindecat. Tocmai despre asta voiam să vorbesc cu tine.

— De ce? Nu cumva te-ai îndrăgostit de Pomponia? In cazul ăsta mi-e milă de tine: bătrână și virtuoasă! Nu-mi pot închipui o combinație mai proastă ca asta. Brr!

— Nu de Pomponia - ah! spuse Vinicius.

— Atunci de cine?

— Parcă eu știu cine e? Nu știu bine nici măcar cum o cheamă: Ligia sau Callina? In casă i se spune Ligia pentru că se trage din tribul ligienilor, dar are și un nume barbar: Callina. E ciudată casa acestui Plautius. E plină de lume, dar tăcută ca pădurea din Subiacum. Zece zile nici n-am știut că locuiește în ea o zeiță. Până ce o dată, în zori, am văzut-o scaldându-se la havuzul din grădină. Și-ți jur pe spuma din care s-a născut Afrodita, că razele aurorii străbăteau prin trupul ei. Mă temeam că în clipa când are să apară soarele, are să se risipească asemenea umbrelor nopții la lumina zilei. Am mai văzut-o pe urmă, de două ori. De-atunci nu mai știu ce-i liniștea, nu mai am alte dorințe, nu vreau să știu ce poate să-mi dea Roma, nu vreau femei, nu vreau aur, nici bronz de Corint, nici chihlimbar, nici perle, nici vin, nici petreceri, numai pe Ligia o vreau. Îți spun sincer, Petronius, că tânjesc după ea cum tânjea Somnul de pe mozaicul tepidarium-ului tău după Pasitea. Tânjesc ziua și noaptea.

— Dacă-i sclavă, cumpăr-o.

— Nu-i sclavă.

— Atunci ce-i? E vreo libertă de-a lui Plautius?

— Cum n-a fost niciodată sclavă, nu poate să fie nici libertă.

— Atunci?

— Nu știu, o fiică de rege sau așa ceva.

— Mă faci curios, Vinicius.

— Dacă vrei să mă ascuți, am să-ți satisfac imediat curiozitatea.

Nu-i o poveste prea lungă. Tu poate că l-ai cunoscut personal pe Vannius, regele suebilor, care, izgonit din țara sa, a stat multă vreme aici la Roma și chiar a devenit renumit datorită norocului său la jocul de zaruri și priceperii lui de conducător de care la întreceri. Cezarul Drusus l-a repus pe tron. Vannius, care era de felul lui un om destoinic, a condus bine la început și a purtat războaie norocoase, pe urmă însă a început să-i cam jupoie nu numai pe vecini, dar și pe suebii lui. Atunci Vangio și Sido, doi nepoți de-ai săi, fiii lui Vibilius, regele hermandurilor au hotărât să-l expedieze la Roma... ca să-și mai încerce norocul la zaruri.

— Îmi amintesc, asta n-a fost așa de mult. Era pe vremea lui Claudius.

— Da. A izbucnit războiul. Vannius a chemat în ajutor pe iazigi, iar scumpii săi nepoți - pe ligieni, care, auzind de bogățiile lui Vannius și ademeniți de speranța prăzii, au venit într-un număr atât de mare, încât însuși împăratul Claudius a început să se teamă pentru pacea granițelor sale. Claudius nu voia să se amestece în războiul dintre barbari, totuși i-a scris lui Atelius Hister, care comanda legiunea de la Dunăre, să fie foarte atent la desfășurarea războiului și să nu permită să ni se tulbure pacea. Hister a cerut atunci ligienilor să jure că n-au să încalce granița, lucru cu care ei nu numai că au fost de acord, dar au dat și ostateci, printre care se aflau și soția și fiica regelui lor... Știi și tu că barbarii merg la război cu nevestele și copiii, iată deci că Ligia mea este fiica regelui ligian.

— De unde știi toate astea?

— Mi le-a spus însuși Aulus Plautius. Într-adevăr, ligienii n-au încălcat granița. Barbarii însă vin ca furtuna și se duc ca furtuna. Așa au dispărut și ligienii cu coarne de bour la coifuri. I-au bătut pe suebii lui Vannius și pe iazigi, regele lor însă a murit în luptă. Au plecat cu prăzile, iar ostatecele au rămas în mâna lui Hister. Mama a murit curând, iar Hister, neștiind ce să facă cu copilul, l-a trimis

gubernatorului întregii Germanii, Pomponius. Acesta, după terminarea războiului cu cații, s-a întors la Roma, unde, după cum știi, Claudius i-a permis să-și sărbătorească triumful. Atunci, fata a mers după carul învingătorului, însă după încheierea festivităților, deoarece ostateca nu putea fi considerată sclavă, Pomponius, la rândul său, neștiind ce să facă cu ea, în cele din urmă, a dat-o în grija surorii sale Pomponia Graecina, soția lui Plautius. În casa aceasta, unde totul este virtuos, începând de la stăpâni și până la găinile din cotețe - a crescut o fecioară din păcate tot atât de virtuoasă ca Graecina însăși și atât de frumoasă, încât pe lângă ea chiar și Poppea ar arăta ca o smochină tomnatecă pe lângă un măr din grădina hesperidelor¹.

- Și i ?

— Și, îți repet, că din clipa când am văzut cum razele soarelui îi străbăteau trupul acolo, la havuz, m-am îndrăgostit pe viață și pe moarte.

— E deci tot așa de transparentă ca un tipar sau ca o sardea tânără?

— Nu glumi, Petronius, iar dacă te-ar putea înșela ușurința cu care am vorbit de propria-mi pasiune, află că un veșmânt strălucitor ascunde adesea răni adânci. Trebuie să-ți mai spun că, înapoindu-mă din Asia am dormit o noapte în templul lui Mopsus ca să am un vis prevestitor. Și iată că în vis mi s-a arătat Mopsus și mi-a prevestit că în viața mea se va produce o mare schimbare datorită dragostei.

— L-am auzit pe Plinius spunând că nu crede în zei, dar crede în vise și poate că are dreptate. Glumele mele nu mă împiedică să mă gândesc uneori că, de fapt, există numai o singură zeităte, veșnică, atotputernică, creatoare: Venus Genitrix. Ea apropie sufletele, trupurile și lucrurile. Eros a scos lumea din haos. Dacă a făcut bine, sau nu, asta-i

Grădini în care se găseau mere de aur.

altceva, dar de vreme ce este așa, trebuie să-i recunoaștem puterea, chiar dacă nu vrem s-o și binecuvântăm...

— Ah, Petronius! E mai ușor să afli pe lume o filozofie, decât un sfat bun.

— Spune-mi ce vrei de fapt?

— Vreau s-o am pe Ligia. Vreau ca brațele mele, care acum îmbrățișează doar aerul, s-o poată cuprinde pe ea și s-o strângă la pieptul meu. Dacă ar fi fost o sclavă, pentru ea i-aș fi dat lui Aulus o sută de fete cu picioarele unse cu var, semn că sunt pentru prima oară scoase la vânzare. Vreau s-o am în casa mea, până când capul îmi va albi ca piscul Soracte iarna.

— Nu-i sclavă, dar, în fond, face parte din familia lui Plautius și, deoarece este un copil părăsit, poate fi considerată o alumna¹. Plautius ar putea să ți-o cedeze dacă-ar vrea.

— Pesemne că n-o cunoști pe Pomponia Graecina. De altfel, amândoi s-au atașat de ea ca de propriul lor copil.

— O știu pe Pomponia. Un adevărat chiparos. Dacă n-ar fi soția lui Aulus, ai putea-o angaja ca bocitoare. De la moartea Iuliei, n-a lepădat veșmântul negru și, în general, arată de parcă de pe acum ar rătăci prin lunca așternută cu asfodela a Câmpiilor Elizee. În același timp este o univira², așa că printre femeile noastre divorțate de patru și cinci ori e un adevărat Fenix... Dar... ai auzit? Se spune că Fenix a renăscut într-adevăr în Egiptul de Sus, lucru care se întâmplă nu mai des decât la cinci sute de ani o dată?

— Petronius! Petronius! O să vorbim altă dată de Fenix.

— Ce să-fi spun, dragă Marcus? Îl cunosc pe Aulus Plautius, care, deși condamnă felul meu de viață, are o anumită slăbiciune pentru mine.

¹*Alumnus*, a - copil părăsit, care devenea sclavul celui ce l-a luat în grijă și l-a crescut.

²*Univira* - femeie care a fost căsătorită o singură dată.

Sau poate mă respectă mai mult decât pe alții fiindcă știe că n-am fost niciodată delator, ca de pildă Domitius Afer Tigellinus și toată ceata [jpj] aceea de prieteni ai lui Ahenobarbus . Fără să mă prefac stoic, mi-am arătat destule ori nemulțumirea la unele dintre isprăvile lui Nero, pe care Seneca și Burrus le treceau cu vederea. De crezi că pot să obțin ceva de la Aulus pentru tine, îți stau la dispoziție.

—Cred că poți. Tu ai influență asupra lui. În plus, mintea ta isteată cunoaște 1/ nenumărate mijloace de convingere. Dacă ai cerceta puțin situația și ai vorbi cu Plautius...

—Ai o părere exagerată despre influența și istețimea mea, dar dacă-i vorba numai de asta, am să discut cu Plautius, îndată ce-au să se întoarcă la Roma.

— S-au și întors acum două zile.

— în cazul acesta mergem în triclinium²,

ă-Arăm ie.
de mâncare în casele romane.

unde ne așteaptă gustarea. După aceea, cu puteri înprospătate, poruncim să fim duși la Plautius.

— Întotdeauna mi-ai fost drag, spuse Vinicius, voios, acum însă am să pun statuia ta printre larii mei, una așa frumoasă ca asta, și am să-i aduc jertfe.

Vorbind astfel, se întoarse spre statuile care împodobeau un perete întreg al sălii parfumate și arătă cu mâna spre statuia lui Petronius, reprezentându-l în chip de Hermes cu caduceul în mână. Apoi adăugă:

— Pe lumina lui Helios! Dacă „divinul” Paris¹ a semănat cu tine, atunci n-ai de ce să te miri de Elena.

În exclamația lui era tot atâta sinceritate cât și lingușire. Petronius, deși era mai în vârstă și nu atât de athletic, era mai frumos chiar și decât Vinicius. Femeile din Roma îi admirau nu numai mintea ageră și gustul ales care-i atrăsese numele de arbitru al eleganței, ci și înfățișarea. Admirația aceasta se vedea chiar și pe fețele celor două fete din Cos, care acum îi aranjau faldurile togii. Una dintre ele, îl privea în ochi cu supunere și admirație.

Însă el nu-i dădu nici o atenție, ci, zâmbind către Vinicius, începu să-i citeze drept răspuns ceea ce spusese Seneca despre femei.

— Animal impudens ... etc.

Apoi, cuprinzându-l cu brațul pe după umeri, îl conduse în triclinium.

În unctorium, cele două grecoaice, frigienele și cele două negrese începură să strângă *epilichnia*² cu parfumuri. În aceeași clipă, se dădu la o parte draperia de la frigidarium, apărură capetele balneatorilor și se

¹Fiul lui Priam, regele Troiei. A răpit-o pe Elena, soția regelui Spartei, provocând războiul troian.

²Ființă nerușinată...

³Vase speciale pentru ars rășini.

auzi în șoaptă: „pssst”. La acest semnal, una din grecoace, frigienele, și cele două etiopiene săriră cu vioiciune și dispărură într-o clipită după draperie. În piscină începea acum vremea nebuniilor și a desfrâului, la care nici supraveghetorul sclavilor nu se opunea, căci el însuși lua parte adesea la asemenea petreceri. Le bănuia, de altfel, și Petronius, dar, ca om înțeleghător și căruia nu-i plăcea să pedepsească, închidea ochii.

În unctorium rămăsese numai Eunice. O vreme ascultă vocile și râsetele care se îndepărtau, pe urmă, ridicând scăunelul încrustat cu chihlimbar și fildeș pe care șezuse adineauri Petronius, îl puse cu grijă alături de statuia lui.

Unctoriul era plin de lumina soarelui și de răsfrângerile de curcubeu ale marmurei, cu care erau căptușiți pereții.

Eunice se urcă pe scăunel și, ajungând la înălțimea statuii, își aruncă deodată brațele pe după gâtul ei, apoi, lăsându-și pe spate părul auriu și lipindu-și trupul trandafiriu de marmura albă, începu să sărute extaziată buzele reci ale chipului de piatră.

Capitolul II

După masa pe care o numea gustarea de dimineață, la care însă cei doi prieteni se așezaseră, când pentru muritorii de rând de mult trecuse vremea prandiu-ului, Petronius propuse să tragă amândoi un pui de somn. După părerea lui, era prea devreme pentru vizită. Adevărat că sunt oameni care încep să-și viziteze cunoscuții de pe la răsăritul soarelui și, în plus, consideră că acesta este un vechi obicei roman. El, Petronius, însă, îl consideră un obicei barbar. Orele de după-amiază sunt

^ânz.

cele mai potrivite, însă nu mai înainte ca soarele să fi trecut de templul lui Jupiter de pe Capitoliu, privind pieziș înapoi spre Forum. Toamna este însă destul de caldă și oamenii dorm cu plăcere după-masă. Deocamdată, e plăcut să asculți susurul havuzului din atrium și după ce ai făcut o mie de pași, neapărat obligatorii, să ațipești în lumina roșie ce se strecoară printre draperiile de purpură lăsate pe jumătate.

Vinicius îi dădu dreptate și începură să se plimbe, discutând cu nepăsare despre ceea ce se auzea la Palatin și prin Roma și filozofând câte puțin asupra vieții. Pe urmă, Petronius se duse în cubiculum¹, dar nu dormi mult. După scurgerea unei jumătăți de oră, ieși; poruncind să i se aducă verbină, începu să o miroasă și să-și frece cu ea mâinile și tâmplele.

—Nici nu-ți închipui cum te trezește și te înviorează, zise el. Acum sunt gata.

Lectica îi aștepta de mult, așa că urcară și porunciră să fie duși pe Vicus Patrieius, la casa lui Aulus. „Insula” lui Petronius era așezată pe coasta de sud a Palatinului, în apropiere de Carinae și drumul cel mai scurt ar fi trecut pe lângă Forum. Petronius însă voia să treacă și pe la aurarul Idomen. Porunci să fie duși prin Vicus Apollinis și prin Forum înspre Vicus Sceleratus, la colțul căruia se aflau tot felul de prăvălii.

Niște negri uriași ridicară lectica și porniră pe urma sclavilor numiți pedisequi . Petronius își ridică în tăcere palmele parfumate cu verbină în dreptul nărilor și rămase o vreme așa, părând că se gândește la ceva. Pe urmă, zise:

—Mă gândeam că dacă zeița ta silvestră nu este sclavă, atunci ar putea părăsi casa lui Plautius ca să se mute la tine. Ai înconjura-o cu dragoste, ai copleși-o cu daruri ca eu pe adorata mea Crysothemis, de care, fie vorba între noi, sunt cel puțin tot atât de plictisit, cât și ea de

¹Camera de culcare în casele romane.

²Sclavi care își urmau pe jos stăpânul.

mine. Marcus scutură din cap.

—Nu? întrebă Petronius. în cel mai rău caz, treaba ar ajunge la împărat și poți fii sigur că, măcar datorită trecerii mele, Barbă-Arămie al nostru va fi de partea ta.

—N-o cunoști pe Ligia! răspunse Vinicius.

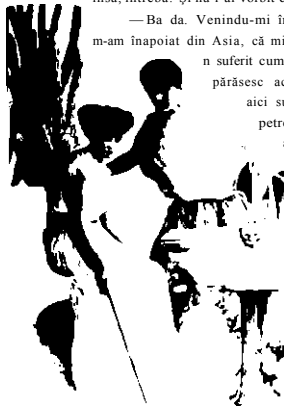
— Atunci dă-mi voie să te întreb: tu o cunoști altfel decât din vedere? Ai vorbit cu ea? I-ai mărturisit dragostea ta?

— Am văzut-o mai întâi la havuz, pe urmă am mai întâlnit-o de două ori. Ține seama că în timpul șederii mele în casa lui Aulus, am locuit într-o aripă lăaturalnică, destinată oaspeților și, fiind cu mâna ruptă, nu puteam să mănânc la masa comună. Abia în ajunul zilei în care îmi anunșasem plecarea, am întâlnit-o pe Ligia la cină, dar n-am putut să-i spun nici un cuvânt. A trebuit să-l ascult pe Aulus povestind despre victoriile obținute în Britania, apoi despre decăderea micilor gospodării din Italia, lucru pe care încă Licinius Stolon¹ se străduise să-l preîntâmpine. în general, nu știu dacă Aulus e în stare să vorbească și despre altceva și să nu-ți închipui c-o să reușim să scăpăm de asta, doar dacă n-o să vrei să-l ascuți vorbind despre decăderea moravurilor în vremea noastră. în curțile lor de păsări cresc fazani, dar nu-i mănâncă, pornind de la principiul că fiecare fazan mâncat apropie sfârșitul puterii romane. A doua oară, am întâlnit-o lângă bazinul de apă din grădină. Ținea în mână un mănunchi de stuf proaspăt rupt, pe care-l tot cufunda în apă și stropea cu el irișii ce creșteau în jur. Privește genunchii mei. Jur pe scutul lui Heracles că atunci când asupra trupelor noastre se năpusteau hoardele de părți, genunchii mei nu tremurau, dar au tremurat lângă bazinul acela. Și, emoționat ca un flăcăiandru care mai poartă încă bulla adolescenței la gât, i-am cerșit milă numai din priviri; multă vreme n-am putut să scot o vorbă.

¹tribun al plebei (anul 376 î.e.n.); izbutește să treacă câteva legi favorabile acesteia.

Petronius îl privi cu un fel de invidie parcă.

— Fericitele! zise el. Chiar dacă lumea și viața ar fi mai rele decât sunt, ne rămâne un singur lucru întotdeauna bun: tineretea. După o clipă însă, întrebă: Și nu i-ai vorbit deloc?

— Ba da. Venindu-mi în fire, i-am spus că de curând m-am înapoiat din Asia, că mi-am rupt mâna lângă oraș și că n suferit cumplit, dar în clipa când trebuie să părăsesc această casă ospitalieră, văd că aici suferința are mai mult preț decât petrecerile oriunde aiurea, că boala aici e mai plăcută decât sănătatea în altă parte. Ea asculta cuvintele mele, tulburată la rândul ei, și, cu capul plecat, desena ceva cu stuful pe nisipul galben ca șofranul. După aceea ridică ochii, se mai uită o dată la semnele desenate, încă o dată la mine, parcă voind să mă întrebe ceva - și deodată o luă la fugă ca o hamadriadă¹ din rața unui faun prost.

— Trebuie să aibă ochi minunați.

- Ca marea - și m-am pierdut în ei ca într-o mare. Crede-mă,

¹Hamadnade - nimfe ale arborilor, care se nășteau șiureau o dată cu copacul de care țineau.

apele Arhipelagului sunt mai puțin azurii. După aceea, a venit micul Plautius și a început să mă întrebe ceva. Dar eu nu înțelegeam ce spune.

— O, Atena! strigă Petronius. îndepărtează de pe ochii acestui băiat legătura cu care i-a acoperit Eros, căci altfel are să-și spargă capul, lovindu-se de vreo coloană a templului lui Venus. Apoi se întoarse spre Vinicius:

— O, tu, boboc primăvăratec pe arborele vieții, tu primă mlădiță verde a viței! în loc să te duc la casa lui Plautius, ar trebui să poruncesc să te ducă la casa lui Gelocius, unde-i o școală pentru băieții care nu cunosc încă viața.

— Ce vrei să spui?

— Ce-a desenat ea pe nisip? Oare nu numele lui Amor, sau o inimă străpunsă de săgeata lui, sau așa ceva, din care să poți deduce că satirii au și destăinuit la urechea acestei nimfe diferitele taine ale vieții? Cum ai putut să nu te uiți la semnele acelea?

— Am îmbrăcat toga de mai multă vreme decât îți închipui, răspunse Vinicius, și înainte de a sosi micul Aulus am cercetat cu atenție semnele acelea. Doar știu că și în Grecia și la Roma, fetele frumoase obișnuiesc să deseneze pe nisip mărturisiri pe care buzele lor nu vor să le rostească... Dar, ghicește ce-a desenat?

— Dacă e altceva decât am presupus, atunci nu ghicesc.

— Un pește.

— Ce spui?

— Zic: un pește. Oare asta să însemneze că în vinele ei curge sânge rece? Nu știu! Tu, însă, care m-ai numit boboc primăvăratec pe arborele vieții, cu siguranță că ai să înțelegi mai bine semnul acesta.

— Carissime!¹ întrebă-1 pe Plinius². El se pricepe la pești. Dac-ar

iubitule!

¹Plinius cel Bătrân (*Calus Plinius Secundus* - 23 sau 24-79), istoric, literat și

mai trăi încă bătrânul Apicius , poate că ar ști să-ți spună ceva despre asta, căci a mâncat în cursul vieții sale mai mulți pești decât ar putea să încapă în golful Neapolis.

Discuția se întrerupse aici, căci pătrunseră în străzile aglomerate, unde vacarmul îi împiedica să se mai audă. Prin Vicus Apollinis cotiră spre Forum Romanum unde în zilele senine, înainte de apusul soarelui, se adunau gloatele de gură-cască să se plimbe printre coloane, să-și povestească noutăți și să le asculte, să se uite la lexicile cu oameni de vază și, în sfârșit, să se uite prin magazinele aurarilor, prin librării, prin prăvăliile unde se schimbau banii, prin dughenele cu țesături, bronzuri și prin toate celelalte, care se găseau în număr mare în clădirile ce împrejmuiu piața peste drum de Capitoliu. O bună parte din Forum, dominat de palat, se afla în umbră. În schimb, coloanele care se ridicau în preajma templelor așterneau umbre lungi pe plăcile de marmură; erau atât de multe, încât privirile se pierdeau printre ele ca într-o pădure. Uitându-te de la oarecare distanță, aveai impresia că aceste clădiri și coloane, sunt îngrămădite una într-alta. Se zăreau țâșnind unele deasupra altora, în dreapta și la stânga, se cățarau pe înălțimi, sau se cuibăreau lângă zidul palatului îhghesuindu-se ca niște tulpini mari și mici, groase și subțiri, aurii sau albe, etalându-și fie florile de acant ale arhitravelor, fie străpungând văzduhul cu zveltețea lor ionică, fie încheindu-se cu simplele pătrate ale stilului doric. Deasupra acestei păduri sclipeau triglifele colorate, de pe timpane se aplecau figurile zeilor sculptați, de pe frontoane cvadrige de aur păreau că vor să-și ia zborul spre cer, în azurul neclintit de deasupra orașului înțesat cu temple. În mijlocul pieții și pe marginile ei, se scurgea un fluviu de

filolog roman. Dintre operele sale s-a păstrat *Istoria naturală*, concepută ca o enciclopedie. A murit cu prilejul erupției Vezuviului, încercând să studieze îndeaproape fenomenul.

¹Apicius era numele a patru faimoși gastronomi romani.

oameni; mulțimile se plimbau pe sub arcadele bazilicii lui Julius Caesar, alții ședeau pe treptele templului lui Castor și Pollux sau își pierdeau vremea pe lângă templul Vestei, arătând pe fondul acesta enorm de marmură ca niște roiuri de fluturi multicolori sau de cărăbuși. De sus, pe treptele uriașe dinspre templul lui „Jupiter Optimus Maximus”, veneau noi valuri de oameni. Lângă rostrae¹ publicul îi asculta pe niște oratori ocazionali; ici și colo, se auzeau strigătele negustorilor care vindeau fructe, vin sau apă amestecată cu suc de smochine, strigătele șarlatanilor care recomandau leacuri extraordinare, ale ghicitorilor care promiteau taina unor comori ascunse, ale tălmăcitorilor de vise. Pe alocuri, se amestecau în larma discuțiilor și țipete lor acorduri de sistre, de sambucă egipteană sau de flaute grecești. Ici și colo oameni bolnavi, cucernici sau necăjiți duceau ofrande la temple. Printre oameni, pe lespezile de piatră se adunau la grăunțele aduse jertfa stoluri lacome de porumbei, asemenea unor pete mișcătoare, pestrițe sau întunecate, ridicându-se pentru moment în văzduh, însoțite de fâlfâit puternic de aripi, lăsându-se din nou la pământ, pe spațiile eliberate de lume. Din când în când grupurile se dădeau la o parte din fața lecticilor în care se zăreau chipuri elegante de femei sau capetele de senatori și cavaleri, cu trăsături sleite și obosite de viață. Mulțimea repeta în cele mai diverse limbi, cu voce tare, numele lor, adăugând porecle, ironii sau laude. Printre grupurile învălmășite își făceau loc în răstimpuri, pășind măsurat, detașamente de ostași sau vigili, care mențineau ordinea pe străzi. Limba greacă se auzea în jur la fel de des ca și cea latină.

Vinicius, care nu mai fusese de mult în oraș, se uita cu oarecare

tribune de pe care se rosteau discursuri, așezate în mijlocul forului roman.

¹*Vigiles* - membrii cohortelor puse sub comanda unui prefect, însărcinate mai ales cu paza orașului în timpul nopții, dar care aveau totodată și misiunea de pompieri sau agenți de circulație.

curiozitate la roiul acela de oameni și la Forum Romanum, care domina valurile omenirii, dar care era în același timp înecat de aceste valuri. Petronius, ghicind gândul tovarășului său, îl numi „cuibul quiriților - fără quiriți”. Într-adevăr, romanii de baștină aproape că dispăreau în mulțimea aceasta formată din toate neamurile și popoarele. Puteai să vezi etiopieni, uriași cu părul blond din îndepărtatul nord, britani, gali și germani, oameni din Sericum cu ochii oblici, oameni de pe malurile Eufratului sau ale Indului, cu bărbile vopsite în culoarea cărămizii, sirieni de pe malurile Orontului, cu ochi negri, languroși; locuitori ai pusturilor, arabi uscați ca osul, evrei cu pieptul supt, egipteni cu veșnicul lor surâs impasibil pe față, numizi și africani; greci din Hellada, care dirijau orașul în aceeași măsură ca și romanii, însă îl conduceau prin știință, artă, înțelepciune și spadă, greci din insule și din Asia Mică și din Egipt și din Italia și din Galia Narbonensis. Din mulțimea sclavilor cu urechile găurite nu lipsea nici populația liberă și trândavă pe care împăratul o distra, o hrănea și chiar o îmbrăca, și nici călătorii liberi atrași în marele oraș de ieftinătatea vieții și perspectivele Fortunei; nu lipseau nici negustorii, nici preoții lui Serapis cu ramuri de laur în mână, nici preoți de-ai zeiței Isis³, pe ale cărei altare se aduceau mai multe jertfe decât în templul lui Jupiter de pe Capitoliu, nici preoții Cibelei⁴, ducând în mâini mănunchiuri de orez auriu și nici chiar preoți ai zeităților împrumutate de la alte popoare, dansatoare orientale cu mitre în culori țipătoare pe cap, vânzători de amulete și îmblânzitori de șerpi, magi din Caldeea și, în sfârșit, oameni fără nici o

¹*Quirites*- nume sub care erau desemnați romanii.

²Zeu egiptean din perioada ptolemeică, al cărui cult era destul de răspândit în Imperiul roman.

³Zeița naturii fecunde și a maternității la vechii egipteni. În epoca greco-romană, cultul ei s-a răspândit sub diferite forme în tot bazinul mediteranean.

⁴Divinitate antică frigiană; personifică natura ca izvor al vieții.

ocupație, care se prezentau săptămânal la magaziile de pe malul Tibrului după grâu, se băteau pentru bilete de loterie la circ, își petreceau nopțile în casele într-o rână din cartierul de dincolo de Tibru, iar zilele însorite și calde în criptoporticele și în cârciumile murdare din Subura, pe podul Milvius sau în fața „insulelor” celor avuți, unde, din când în când, li se aruncau resturile de la masa sclavilor.

Petronius era bine cunoscut de aceste mulțimi. La urechile lui Vinicius ajungeau mereu vorbele: „Hic est!” - El este! Era iubit pentru generozitatea lui, dar popularitatea îi sporise mai ales de când se aflase că vorbise în fața împăratului împotriva condamnării la moarte a întregii „familii”, adică a tuturor sclavilor prefectului Pedanius Secundus, fără deosebire de sex și vârstă, pentru că unul din ei, într-un moment de disperare, îl omorâse pe acest monstru. De fapt, Petronius repeta tuturor că lui îi fusese indiferent și că vorbise împăratului numai în particular, ca arbiter elegantiarum, ale cărui sentimente estetice s-au revoltat în fața unui asemenea măcel barbar, demn de niște sciți, nu de romani. Totuși, poporul care se revoltase din pricina acestui masacru, ținea de-atunci la Petronius.

Lui însă nu-i păsa de asta. Ținea minte că același popor îl iubise și pe Britanicus, otrăvit de Nero, și pe Agripina ucisă din porunca aceluiași, și pe Octavia sufocată în Pandataria¹ după ce i-au fost deschise vinele în abur cald, și pe Rubelius Plautus cel exilat, și pe Thraseas, căruia orice dimineață îi putea aduce condamnarea la moarte. Dragostea poporului putea fi considerată mai degrabă drept rău prevestitoare, iar scepticul Petronius era în același timp un superstițios. Disprețuia mulțimea din două motive: întâi, ca aristocrat, și pe urmă, ca estetik. Cei care duhneau de la bobul prăjit purtat în sân și erau veșnic răgușiți și transpirați, căci jucau „mora” pe la colțurile străzilor și prin

¹ Insuliță în Marea Tireniană, vestită ca loc de exil. Acolo au fost exilate Iulia, fiica lui Augustus, Agripina, soția lui Germanicus, și Octavia, prima soție a lui Nero.

peristile, nu erau demni în ochii lui să poarte numele de oameni.

De aceea, fără să răspundă deloc la aplauze, nici la sărutările trimise cu mâna inutil, îi relata lui Marcus povestea lui Pedanius, ironizând caracterul schimbător al gloatei care, a doua zi după amenințătoarea revoltă, îl aplaudase pe Nero, în timp ce trecea spre templul lui Jupiter Stator. În fața librăriei lui Avirnus, porunci să oprească, coborî și cumpără un manuscris frumos împodobit pe care i-l dădu lui Vinicius.

— E un dar pentru tine, zise el.

— Mulțumesc, răspunse Vinicius. Dar după ce se uită la titlu, îl întrebă:

— Satyricon¹? E ceva nou. De cine?

— De mine. Dar nu vreau să merg pe urmele lui Rufinus, a cărui poveste voiam să ți-o spun, nici pe ale lui Fabricius Vaiento, de aceea nu știe nimeni acest lucru și nici tu să nu-l spui cuiva.

— Spuneai că nu scrii versuri, zise Vinicius, uitându-se în manuscris, iar aici văd proză înșesată cu versuri.

— Când ai să citești, să fii atent la petrecerea lui Trimalchion . În privința versurilor, m-am scârbit de ele de când Nero scrie o epopee. Ascultă! Vitelius, când vrea să-și ușureze stomacul, folosește un bețișor de fildeș pe care-l vâra pe gât; alții se folosesc de pene de flamingo înmuiate în ulei sau în zeamă de cimbrisor. Eu, în schimb, citesc poeziile lui Nero, iar efectul este instantaneu. Pe urmă le pot lăuda, dacă nu cu conștiința curată, cel puțin cu stomacul ușurat.

Zicând acestea, opri din nou lectica în fața aurarului Idomen și după ce rezolvă problema gemelor, porunci să fie dusă lectica direct la casa lui Aulus.

Pamflet satiric, în care se descriu, se pare, și unele moravuri din timpul domniei lui Nero.

¹Libert foarte bogat, unul, dintre personajele pamfletului.

— Pe drum, zise el, ca dovadă a ceea ce înseamnă amorul propriu al autorului, am să-ți spun povestea lui Rufinus.

Înainte de a începe însă, cotiră pe Vicus Patricius și ajunseră imediat în fața casei lui Aulus. Un *ianitor*¹ tânăr și solid le deschise ușa care ducea la *osium* și deasupra căreia o gaiță închisă în colivie îi salută, țipând: „*Salve!*”

Trecând spre adevăratul atrium, Vinicius spuse:

— A i observat că aici portarul nu-i legat în lanțuri?

— E o casă ciudată, răspuse în șoaptă Petronius. Știi, desigur, că Pomponia Graecina a fost suspectată că ar împărtăși superstiția aceea răsăriteană, care constă în slăvirea unui oarecare Christos. Se pare că datorează treaba aceasta Crispinillei, care s-ar fi răzbunat astfel pe ea, neputându-i ierta Pomponiei că s-a mulțumit cu un singur soț toată viața. *Univira!*... Astăzi la Roma e mai ușor să găsești un platou cu ciuperci din Noricum . A fost judecată de tribunalul ginții...

— Ai dreptate, e o casă ciudată. Am să-ți povestesc pe urmă ce-am auzit și ce-am văzut aici.

Între timp, pătrunseră în atrium. Sclavul care îndeplinea aici oficiile gazdei, numit *atriensis*, trimise nomenclatorul să anunțe sosirea oaspeților, în timp ce servitorii le aduseră scaune și scăunele sub picioare. Petronius, care închihuindu-și că în casa aceasta austeră domnește o veșnică tristețe, nu pusese niciodată piciorul aici și acum se uita în juru-i oarecum mirat și parcă dezamăgit, căci atrium-ul făcea o impresie mai curând veselă. Din tavan, printr-o deschizătură mare, cădea un snop de lumină strălucitoare, răsfrângându-se în mii de scânteii în jetul de apă al fântânii arteziene. Bazinul pătrat cu fântână în mijloc, destinat captării ploii care ar cădea prin deschizătura din tavan, numit

¹Mortar.

²Poartă, intrare.

³Provincie romană situată pe teritoriul Austriei de azi.

impluvium, era înconjurat cu anemone și crini. Se pare că în casa asta crinii erau iubiți îndeosebi, fiindcă se găseau tufe întregi, și albi și roșii, și mai erau, în sfârșit, iriși de culoarea safirului, ale căror petale delicate păreau argintate cu pulbere de apă. În mușchiul umed, în care erau ascunse ghivecele cu crini, și printre frunze, se zăreau statuete de bronz reprezentând copii sau păsări acvatice. La un colț, o căprioară turnată tot din bronz își apleca spre apă capul verzui, brumat de umezeală, de parc-ar fi vrut să se adape. Podeaua din atrium era de mozaic; pereții, în parte acoperiți cu marmură roșie, în parte pictați cu pomi, pești, păsări și grifoni atrăgeau privirile prin jocul lor de culori. Tocurile ușilor dinspre încăperile vecine erau împodobite cu plăci din carapace de broască țestoasă, sau chiar din fildeș; pe lângă pereți, între uși, se aflau statuile strămoșilor lui Aulus. Pretutindeni se vedea o îndestulare tihnită, departe de a fi luxoasă, dar nobilă și sigură de sine.

Petronius, care locuia într-o casă incomparabil mai arătoasă și mai elegantă, nu putu totuși găsi aici nici un lucru care să supere simțul lui de frumos și tocmai voia să-i comunice această observație și lui Vinicius, când un sclav *velarius*¹ dădu la o parte draperia care despărțea atrium de *tablinum*² și din adâncul casei apăru, venind în grabă, Aulus Plautius.

Era un om care se apropia de amurgul vieții, cu capul cărunt, dar viguros, cu o față energică, cu bărbia lată aducând, din profil, cu un cap de vultur. De data aceasta, avea zugrăvită pe chip o oarecare nedumerire, ba poate chiar neliniște, pricinuită de vizita neașteptată, a prietenului, amicului și confidentului lui Nero.

Petronius, care era un om de lume rafinat și mult prea pătrunzător ca să nu-și dea seama de asta, după primele saluturi anunță, cu toată

¹șier.

²Inițial sală de mâncare. Apoi s-a numit așa salonul, unde se păstra și arhiva familiei.

elocința și iscusința de care era capabil, că venise să mulțumească pentru îngrijirea pe care a primit-o în această casă fiul surorii sale, că numai recunoștința este motivul vizitei lui și că și-a luat această îndrăzneală numai fiindcă el și cu Aulus se cunosc de mult.

La rândul lui, Aulus îl asigură că vizita îi face plăcere; cât despre recunoștință, mărturisi că el însuși îi este îndatorat, deși Petronius cu siguranță nici nu bănuiește care sunt motivele.

Într-adevăr, Petronius nu le bănuia. În zadar ridică ochii de culoarea alunei și se strădui să-și amintească de cel mai mic serviciu făcut lui Aulus sau altcuiva. Nu-și amintea de nici unul, poate doar cu excepția aceluia pe care dorea acum să i-l facă lui Vinicius. Probabil c-a făcut ceva asemănător în mod întâmplător, numai întâmplător.

— Îl iubesc și-l prețuiesc mult pe Vespasian, spuse Aulus, căruia i-ai salvat viața când a avut o dată ghinionul să adoarmă ascultând versurile împăratului.

— A fost un noroc pentru el, spuse Petronius, fiindcă nu le-a mai auzit, însă nu neg că s-ar fi putut termina cu o nenorocire. Barbă-Arămie ținea neapărat să-i trimită un centurion cu recomandarea prietenească de a-și deschide venele.

— Iar tu, Petronius, ai râs de el.

— Da, sau mai degrabă, dimpotrivă: i-am spus că dacă Orfeu' a știut să adoarmă fiarele prin cântec, succesul lui este cel puțin egal, de vreme ce a reușit să-l adoarmă pe Vespasian. Pe Ahenobarbus poți să-l dezaprobi, cu condiția ca sub o mică dezaprobare să se ascundă o mare lingușire. Iubita noastră Augustă Poppea înțelege perfect acest lucru.

— Din păcate, așa-s vremurile! răspunse Aulus. Îmi lipsesc doi dinți în față de la o piatră aruncată de mâna unui britan și din cauza asta

*După mitologie, cântăreț sau poet trac. Se spune că la auzul cântecului său animalele sălbatice se îmblânzeau, arborii își mișcau ramurile în cadență, apele își opreau cursul.

vorbirea mea a devenit șuierătoare, totuși, cele mai fericite clipe din viața mea le-am petrecut în Britania...

— Pentru că erau victorioase, completă Vinicius.

Petronius, însă, temându-se că bătrânul comandant de oști o să înceapă să povestească despre războaiele sale îndepărtate, schimbă subiectul discuției. Spuse că în ținutul Praeneste țărani au găsit un pui de lup mort, cu două capete, iar în timpul furtunii de-acum câteva zile, trăsnetul rupse un colț din templul Dianei, ceea ce era nemaipomenit pentru o vreme de toamnă târzie ca acum. Un oarecare Cotta, care-i povestise acest lucru, adăugase că preoții templului prevestesc în legătură cu asta prăbușirea Romei sau cel puțin distrugerea unei case mari, ceea ce numai prin jertfe extraordinare s-ar putea evita.

Aulus, ascultând povestirile, își exprimă părerea că asemenea semne nu pot fi nesocotite. Poate că zeii s-au mâniat, deoarece crimele oamenilor au întrecut orice măsură, ceea ce-i lesne de înțeles, iar în acest caz jertfele de înduplecare ar fi foarte nimerite.

La care Petronius spuse:

— Casa ta, Plautius, nu este prea mare, deși în ea locuiește un om mare; a mea, ce-i drept prea mare pentru un proprietar atât de umil, e de asemenea mică. Dacă e vorba de distrugerea unei case foarte mari, ca de exemplu „*domus transitoria*” atunci merită oare să depunem jertfe ca s-o salvăm de la pieire?

Plautius nu răspunse la această întrebare și rezerva lui îl cam șocă pe Petronius, căci, cu toate că nu prea făcea deosebire între bine și rău, nu era un denunțator și cu el se putea discuta în absolută siguranță. Așa că schimbă din nou discuția și începu să laude locuința lui Plautius, orânduită cu atâta bun gust.

*Nero a prelungit palatul imperial în afara Palatinului, peste Velia și partea superioară a Viei Sacre până la Esquilin. Pe această colină a construit „*domus transitoria*”, dispărut în incendiul din 64.

— E o locuință veche, răspuse Plautius, în care n-am schimbat nimic de când am moștenit-o.

După ce dădeai la o parte draperia ce despărțea atrium de tablinum, casa era deschisă de la un capăt la altul, așa că prin tablinum, prin peristil și sala următoare, numită *oecus'*, privirea străbătea până în grădină, care se vedea de departe ca un tablou luminos încadrat într-o ramă întunecată. Râsete vesele de copii se auzeau de acolo până în atrium.

— Ah, comandante, zise Petronius, permite-ne să ascultăm de aproape râsul acesta sincer, care astăzi se aude atât de rar.

— Cu plăcere, răspuse Plautius, ridicându-se. E micuțul meu Aulus și cu Ligia. Se joacă cu mingile. Cât despre râs, cred, Petronius, că-ți petreci toată vremea râzând.

— Viața e demnă de râs, deci râd, răspuse Petronius. Aici însă râsul răsună cu totul altfel.

— Da, altfel, adăugă Vinicius. Petronius nu râde toată ziua, ci mai degrabă toată noaptea.

Discutând astfel, străbătură casa în tot lungul ei și ajunseră în grădină, unde Ligia și micul Aulus se jucau cu mingile pe care sclavii, destinați special acestei distracții și numiți *spheristae*, le adunau de pe jos și li le dădeau în mână. Petronius aruncă o privire fugitivă spre Ligia. Micul Aulus, zărindu-l pe Vinicius, alergă să-l salute, în timp ce acesta, înaintând, înclină capul în fața frumoasei fete, care se oprise cu mingea în mână, cu părul cam răvășit, înfierbântată de joacă, rumenă la față.

Însă în triclinium-ul din grădină, umbrit de iederă, viță și liane stătea Pomponia Graecina; se duseră deci să o salute. Petronius, deși nu frecventa casa lui Plautius, o cunoștea pe Pomponia, căci o întâlnea la

*La început cuvântul desemna întreaga casă, apoi o sală spațioasă, amenajată pentru banchete.

Antistia, fiica lui Rubelius Plautus, și apoi în casa lui Seneca și la Pollion. Nu-și putu stăpâni nici acum un fel de uimire pe care i-o provoca fața ei tristă, dar senină, noblețea figurii ei, a mișcărilor și a cuvintelor sale. Pomponia îi contrazicea în așa măsură părerile despre femei, încât acest bărbat, stricat până în măduva oaselor și sigur de sine ca nimeni altul în toată Roma, nu numai că simțea pentru ea un anumit respect, dar își pierdea chiar într-o anumită măsură siguranța de sine. Și iată că acum, mulțumindu-i pentru îngrijirea dată lui Vinicius, rosti parcă fără voie cuvântul „*domina*”, care nu-i trecea niciodată prin minte când vorbea de exemplu cu Calvia, Crispinilla, Scribonia, Valeria, Solina sau alte femei din societatea înaltă. După salutări și mulțumiri, începu imediat să se plângă că Pomponia este văzută atât de rar, că nu poate fi întâlnită nici la circ, nici în amfiteatru, iar ea răspunse liniștit, punând mâna pe mâna soțului ei:

— Îmbătrânim și amândouă ne place tot mai mult liniștea casei.

Petronius vru să protesteze, dar Aulus Plautius adăugă cu vocea lui șuierătoare:

— Și ne simțim tot mai străini printre oamenii care chiar și pe zeii noștri romani îi numesc cu nume grecești.

— De la o vreme zeii au ajuns simple figuri de stil ale retoricii, spuse nepăsător Petronius, și fiindcă retorica am învățat-o de la greci, chiar și mie, de exemplu, îmi vine mai ușor să spun Hera decât Iunona.

Spunând acestea, întoarse privirea spre Pomponia, dând parcă de înțeles că în fața ei nici o altă zeităte nu i-ar fi putut veni în minte. Pe urmă, începu s-o contrazică cu privire la bătrânețe: „E adevărat că oamenii îmbătrânesc repede, însă numai aceia care trăiesc o altfel de viață și, în afară de asta, există obraji de care Saturn¹ se pare că a uitat.” Petronius spuse aceste cuvinte, strecurând în ele chiar o anumită doză

*Zeul timpului.

de sinceritate, deoarece Pomponia Graecina, deși cobora dincolo de amiaza vieții, păstrase o neobișnuită prospețime a pielii și, având un cap mic și obraji ca de copil, cu toate că purta rochii mohorâte și era gravă și tristă, uneori făcea impresia unei femei foarte tinere.

Intre timp, micul Aulus, care se împrietenise cu Vinicius, se apropie și îl chemă să joace mingea cu ei. În urma băiatului intră și Ligia în triclinium. Sub perdeaua de iedera, cu pete de lumină tremurându-i pe față, îi apărură acum lui Petronius mai frumoasă decât la prima vedere și într-adevăr asemănătoare unei nimfe. Deoarece nu-i vorbise până acum, se ridică, își plecă capul în fața ei și, în loc de formulele obișnuite de salut, începu să citeze cuvintele cu care Ulise a salutat-o pe Nausicaa:

*Nu știu de ești zeiță sau fată muritoare,
Dar dacă ești locuitoare a nefericitului pământ.
Binecuvântat să-ți fie tatăl și mama dimpreună.
Binecuvântați frații...*

Chiar și Pomponiei îi plăcu politețea rafinată a acestui om de lume. În ceea ce o privea, Ligia îl ascultă tulburată, roșind, fără a îndrăzni să ridice ochii. Treptat însă, pe la colțurile gurii începu să-i tremure un zâmbet ștrengăresc. Fața ei trăda lupta dintre sfiala feciorelnică și dorința de a răspunde și se vede că aceasta din urmă învinse, căci, uitându-se deodată la Petronius, îi răspunse prin cuvintele aceleiași Nausicaa, citându-le dintr-o răsufare, nițel cam școlărește:

Nu ești un oarecare și n-ai un chip de rând.

După aceste cuvinte, se răsuci pe călcâie și o luă la fugă, ca o pasăre speriată.

De astă dată, fu rândul lui Petronius să se mire - căci nu se așteptase să audă versurile lui Homer din gura unei fete de a cărei origină barbară aflase de la Vinicius. Privi întrebător spre Pomponia, ea însă nu-i putea răspunde, fiindcă în clipa aceea se uita, zâmbind, la

bătrânul Aulus, al cărui chip exprima mândrie, întrucât el nu știa să-și ascundă sentimentele. În primul rând, se atașase de Ligia ca de propriul lui copil, iar în al doilea rând, cu toate vechile prejudecăți romane care cereau să tune și să fulgere împotriva limbii grecești și a răspândirii ei, considera totuși cunoașterea ei o culme a bunelor maniere. El personal nu izbutise să o învețe bine, lucru pentru care suferea în ascuns, așa că era bucuros acum că acestui patrician distins și totodată literat, care probabil ar fi fost gata să considere casa lui drept barbară, i s-a răspuns în limba și cu versurile lui Homer.

—Avem un pedagog grec, zise el, adresându-se lui Petronius, care dă lecții băiatului nostru, iar fata asistă și ea. E doar o pitulice, dar o pitulice drăgălașă, cu care ne-am obișnuit amândoi.

Petronius se uita printre frunzele de iederă și caprifoi la cei trei care se jucau în grădină. Vinicius își scoase toga și, rămânând numai în tunică, arunca mingea în aer, iar Ligia, care stătea în fața lui cu brațele ridicate, se străduia să o prindă. La prima vedere, fata nu făcuse cine știe ce impresie asupra lui Petronius. I se păruse cam slabă. Însă în clipa când o privise în triclinium mai îndeaproape, se gândise că așa ar putea să arate aurora - și ca un cunoscător, înțelese că este o ființă deosebită. Observase și cântărise totul: și fața roză, transparentă, și buzele proaspete parcă așteptând sărutul, și ochii albaștri ca azurul mărilor, și paloarea de alabastru a frunții, și bogăția părului cu cârlionții lucind ca bronzul de Corint sau chihlimbarul, și gâtul sprinten, și curba divină a umerilor, și întreaga ei făptură mlădioasă, suplă, tânără ca tinerețea lunii mai și a florilor de curând înflorite. Se trezise în el artistul, adoratorul frumuseții, care simțea că pe statuia acestei fete s-ar putea scrie: „Primăvara”. Își aminti brusc de Chrysothemis și un râs amar îl crispa. Cu părul ei presărat cu pudră aurită, cu genele ei înnegrite, ușor fanată, îi apărură ca un trandafir trecut care începe să-și scuture petalele. Totuși întreaga Romă îl invidia pentru Chrysothemis. Își aminti apoi de Poppea - și prea faimoasa Poppea i se păru de asemenea o mască

neînsuflețită, de ceară. În fața acesteia cu forme tanagriene era nu numai primăvară - era și o Psyche¹ radioasă care străbătea prin trupul ei de trandafir așa cum raza luminează prin cristalele unui policandru.

„Vinicius are dreptate - se gândi el - iar Chrysothemis a mea e bătrână, bătrână... ca Troia!”

După aceea, adresându-i-se Pomponiei Graecina și arătând spre grădină, zise:

—Acum înțeleg, domina, că avându-i pe dâșii, preferați să stați acasă decât să mergeți la petreceri, la Palatin sau la arenă.

—Da, răspunse ea, întorcând privirile spre micul Aulus și Ligia.

Bătrânul comandant începu să spună povestea fetei și ceea ce auzise cu ani în urmă de la Atelius Hister despre poporul ligienilor care locuiește în nordul întunecos.

În acest timp, ceilalți terminaseră jocul cu mingea și o vreme se plimbară pe nisipul grădinii, deslușindu-se pe fondul negru de mirt și chiparoși ca trei statui albe. Ligia îl ținea de mână pe micul Aulus. După ce se plimbară puțin, se așezară pe o bancă lângă piscina care ocupa mijlocul grădinii. Îndată însă, Aulus se ridică grăbit să-și facă de joacă, sperînd peștii din apa transparentă. Vinicius continua convorbirea începută în timpul plimbării.

—Așa-i, zise, și vocea-i profundă tremura. Imediat ce am aruncat *toga praetexta*, am fost trimis la legiunile din Asia. Nu cunosc orașul, nici viața, nici dragostea. Știu pe dinafară câte ceva din Anacreon și Horațiu, dar n-aș fi în stare să vorbesc în versuri ca Petronius, atunci când mintea mi se tulbură de admirație și nu mai găsește cuvinte să o exprime. Când eram copil, mergeam la școala lui Musonius, care ne spunea că fericirea constă în a voi ceea ce voiau zeii - deci fericirea ar

mitologia greacă personificare a sufletului omenesc sub forma unei fete gingașe. Aici în sensul cuvântului grecesc de suflet.

¹Pe care o purtau adolescenții.

depinde de voința noastră. Eu însă cred că există o altă fericire, mai mare și mai scumpă, care nu depinde de voință și pe care numai dragostea ți-o poate da. Zeii înșiși caută această fericire, așa că și eu, o, Ligia, care până acum n-am cunoscut dragostea, mergând pe urmele lor, o caut pe aceea care ar voi să-mi dea fericirea...

Tăcu și o vreme nu se mai auzi decât plescăitul ușor al pietricelelor, pe care micul Aulus le arunca în apă, sperînd peștii. Curând însă, Vinicius continuă să vorbească cu o voce și mai moale, și mai șoptită:

— Îl știi poate pe Titus, fiul lui Vespasian? Se spune că abia ieșit din vârsta copilăriei s-a îndrăgostit cu atâta patimă de Berenice, încât de dor era gata să moară... Așa aș fi în stare să iubesc și eu, o, Ligia!... Bogăția, gloria și puterea - sunt fum! Neant! Bogatul găsește pe unul și mai bogat decât sine, gloria oricui poate fi întunecată de gloria mai mare a altuia, cel puternic e învins de altul și mai puternic... Dar oare împăratul sau zeii înșiși pot încerca o bucurie mai mare, sau pot să fie mai fericiți decât muritorul de rând, atunci când strânge la piept ființa dragă sau când sărută buzele iubite... Da, dragostea ne face egali cu zeii, o Ligia!...

Ea ascultă neliniștită, mirată. În anumite momente avea impresia că Vinicius cântă un cântec ciudat, care, picurând în urechile ei, îi aprinde sângele în vine. În același timp însă își simțea trupul moleșit, ca de un leșin. O înfiora spaima și o neînțeleasă bucurie... I se părea că el vorbește despre lucruri la care și ea se gândise mereu înainte, dar pe care nu le înțeleșese până acum. Vorbele lui trezeau într-însa un simțământ care până atunci dormise; în clipa aceea, visul tulbure lua forme tot mai clare, mai atrăgătoare, mai frumoase.

Soarele trecuse de mult dincolo de Tibru și coborâse spre dealul Janiculus. Lumina lui roșie se revărsa peste chiparoșii nemișcați, umplând aerul de irizări arămii. Ligia își ridică ochii azurii parcă trezită din somn, uitându-se la Vinicius și deodată - cum stătea în lumina

asfințitului, aplecat spre ea, cu dorul tremurându-i în priviri, îi apăru mai frumos decât toți oamenii și decât toți zeii greci și romani ale căror statui le văzuse pe frontoanele templelor. El o prinse ușor cu degetele de mână, mai sus de încheietură și întrebă:

— Oare, Ligia, nu ghicești de ce-ți spun toate astea?...

—Nu! șopti ea atât de încet, că Vinicius abia o auzi.

N-o crezu însă și ținându-i mâna tot mai strâns, era gata s-o ducă la inimă, care-i bătea ca un ciocan, și să-i mărturisească dragostea lui mistuitoare, când pe poteca mărginită de mirt, apăru bătrânul Aulus care, apropiindu-se, zise:

— Soarele apune, așa că feriți-vă de răcoarea serii, nu glumiți cu Libitina'...

—Nu mi-am pus încă toga, răspunse Vinicius, dar n-am simțit răcoarea.

— Abia se mai zărește jumătate din disc, după deal, răspunse bătrânul războinic. Unde-i clima dulce a Siciliei? Acolo seara, poporul se adună în piețe și, cântând în cor, își ia rămas bun de la Phoebus care asfințește.

Uitând că adineauri el însuși îl avertizase de pericolul Libitinei, începu să povestească despre Sicilia unde avea proprietăți și o moșie mare, la care ținea mult. Mărturisi că se gândise să se mute în Sicilia și să-și sfârșească viața acolo, în liniște. E sătul de chiciură cel căruia iarna i-a albit de pe acum părul. Încă n-au căzut frunzele din pomi și deasupra orașului mai râde încă cerul blând, dar când va cădea zăpada în munții Albani, și zeii vor trimite viforul rece să măture Campania, atunci cine știe dacă n-are să se mute cu toată casa la locuința sa liniștită de la țară.

— Vrei să părăsești Roma, Plautius? întrebă Vinicius cu subită

'Zeita voluptății și a morții.

neliniște.

— De mult doresc s-o părăsesc, răspunse Aulus. Acolo e mai multă liniște și mai mare siguranță.

Și începu din nou să-și laude livezile, turmele, casa ascunsă în mijlocul grădinilor verzi și dealurile acoperite cu cimbru și cimbrisor, printre care bâzâie roiurile de albine. Vinicius însă nu era atent la aceste povestiri bucolice - se gândea numai că ar putea s-o piardă pe Ligia și se uita la Petronius de parcă numai de la el aștepta salvarea.

În acest timp Petronius, stând alături de Pomponia, privea încântat, la apusul soarelui, la grădină și la oamenii de lângă piscină. Veșmintele lor albe pe fondul întunecat al mirtului străluceau în razele asfințitului ca aurul. Amurgul împrăștia pe cer culori de purpură și violet, jucând în ape ca de opal. Bolta devenea cu încetul liliachie. Siluetele negre ale chiparoșilor se reliefa și mai clar decât în timpul zilei, iar peste oameni, peste copaci și peste întreaga grădină se lăsa liniștea înserării.

Pe Petronius îl izbi liniștea asta, și îl izbi mai ales înfățișarea oamenilor. Pe chipul Pomponiei, al bătrânului Aulus, al băiatului lor și al Ligiei strălucea o lumină cum nu mai văzuse pe fețele care-l înconjurau zi de zi, sau mai degrabă noapte de noapte; împăcare și seninătate, care izvorau din viața pe care o trăiau aici cu toții. Se gândi cu oarecare uimire că totuși s-ar putea să existe o frumusețe și o plăcere pe care el, alergând veșnic după frumusețe și plăcere, să nu le fi gustat. Nu putu să țină pentru sine acest gând, deci, întorcându-se spre Pomponia, zise:

— Constat, surprins, cât de diferită este lumea voastră de lumea pe care o cârmuiește Nero al nostru.

Dar ea, îndreptându-și fața-i mică spre asfințit, spuse cu simplitate:

— Lumea nu este condusă de Nero, ci de Cel-de-Sus.

Se lăsă o clipă de tăcere. Lângă triclinium se auziră apropiindu-se

pe alee pașii bătrânului comandant, ai lui Vinicius, al Ligiei și ai micului Aulus - însă, înainte să fi ajuns ei acolo, Petronius mai întrebă:

— Deci tu crezi în zei, Pomponia?

— Cred în Dumnezeu care este unul, drept și atotputernic, răspunse soția lui Aulus Plautius.

Capitolul III

— Crede într-un Dumnezeu care este unul, atotputernic și drept, repetă Petronius, când se găsi din nou împreună cu Vinicius în lectică. Dacă zeul ei este atotputernic, atunci dispune de viață și de moarte; iar dacă este drept, atunci trimite moartea pe drept. Atunci Pomponia de ce poartă doliu după Iulia? Regretând-o pe Iulia, îl înfruntă pe zeul ei. Trebuie să repet acest raționament maimuței noastre cu barbă arămie, căci cred că în privința dialecticii sunt egal cu Socrate. Iar în privința femeilor, sunt de acord că fiecare posedă câte trei sau patru suflete, dar nici una nu are suflet rezonabil. Pomponia poate să cugete împreună cu Seneca sau Cornutus ce înseamnă marele lor Logos ... Poate să cheme împreună umbrele lui Xenofon, Parmenide, Zenon și Platon, care se plictisesc acolo în țara cimerienilor ca niște canari în colivie... Eu am vrut să vorbesc cu ea și cu Plautius despre altceva. Pe pânțele sfânt al zeiței Isis egipteana! Dacă le-aș fi spus așa, simplu, pentru ce am venit, presupun că virtutea lor ar fi răsunat ca un scut de aramă în care lovește cineva cu un toiag. Și n-am avut curaj! Crede-mă, Vinicius, n-am avut curaj! Păunii sunt niște păsări minunate, dar țipă îngrozitor. Mi-a fost teamă de țipăt. Trebuie să laud însă alegerea ta. O adevărată „Auroră cu

¹Aici în sens de rațiune divină.

degete de roze"... Și știi ce-mi mai amintea? Primăvara! Și nu a noastră, cea din Italia, unde se încarcă de flori abia câte un măr pe ici și colo, iar măslinii rămân cenușii cum fuseseră și înainte, ci primăvara pe care am văzut-o cândva în Helvetia, tânără, proaspătă, de un verde crud... Pe această palidă Selene¹ - nu mă mir de tine, Marcus, însă știi că te-ai îndrăgostit de Diana și că Aulus și Pomponia sunt gata să te sfășie cum l-au sfășiat odinioară câinii pe Acteon².

Fără să ridice capul, Vinicius rămase tăcut o vreme, după care începu să vorbească cu o voce întretăiată de dorință:

— A m dorit-o și înainte, dar acum o doresc și mai mult. De când am ținut-o de mână, mă mistuie un foc... Trebuie s-o am. Dac-aș fi Zeus, aș învălui-o cu un nor, așa cum a învăluit-o el pe Io³, sau aș cădea asupra ei sub formă de ploaie, cum a căzut el asupra Danaei⁴. Aș vrea să-i sărut buzele până la durere! Aș vrea să-i aud țipătul când aș strânge-o în brațele mele. Aș vrea să-iucid pe Aulus și Pomponia, și pe ea s-o răpesc și s-o duc în brațe acasă la mine. Astăzi n-am să dorm. Am să poruncesc să fie biciuit unul dintre sclavi și am să ascult cum geme...

— Liniștește-te, spuse Petronius. Ți-s stârnite poftetele ca unui dulgher din Subura.

— Nu-mi pasă. Trebuie s-o am. Am venit la tine să cer un sfat, dar dacă nici la tine nu-l aflu, atunci am să găsesc singur o cale... Aulus o consideră pe Ligia ca pe o fiică, atunci eu de ce s-o privesc ca pe o

humele grecesc al Lunii sau Dianei.

¹Vânătorul Acteon - spunea legenda - a privit-o pe Diana în timp ce se scălda. Zeița l-a preschimbato în cerb și l-a făcut să piară sfășiat de câini.

²Fiica fluviului Inochus, de care s-a îndrăgostit Jupiter. Pentru a o salva de gelozia lunonei a preschimbato într-o juncă.

³Fiica lui Acrisius, regele din Argo; a fost întemnițată într-un turn de tatăl ei, pentru că i s-a prezis că va fi omorât de copilul căruia îi va da viață. Jupiter a pătruns în turn sub forma unei ploi de aur.

sclavă? De vreme ce nu există altă cale, atunci să se pună o plasă în ușa casei mele, să fie unsă cu grăsime de lup, iar ea să vină în casa mea ca soție.

— Potolește-te, furtunos urmaș al consulilor. Nu pentru asta îi aducem pe barbari legați cu frânghii de carele noastre ca să le luăm fiicele de neveste. Ferește-te de extreme. Epuizează mai întâi mijloacele simple, cinstite și lasă-ți ție și mie timp de gândire. Și mie Chrysothemis mi se părea fiica lui Jupiter, totuși n-am luat-o de nevestă, așa cum nici Nero n-a luat-o de soție pe Acteea, deși a pretins că e fiica regelui Attalus... Liniștește-te... Gândește-te că dacă ea are să vrea să părăsească casa lui Aulus pentru tine, ei n-au dreptul s-o oprească. Și să știi că nu numai tu te-ai aprins. Și în ea a aprins Eros flacăra... Eu am observat asta și pe mine trebuie să mă crezi... Ai răbdare. Există mijloace pentru orice, dar pentru azi și așa am gândit prea mult și asta mă obosește. În schimb, îți jur că încă mâine am să mă gândesc la dragostea ta și Petronius n-ar fi Petronius dacă n-ar găsi o soluție.

Tăcură amândoi din nou. În sfârșit, după o vreme, Vinicius spuse mai liniștit:

— Îți mulțumesc și Fortuna să fie darnică cu tine.

— Ai răbdare.

— Unde-ai dat poruncă să fii dus?

— La Chrysothemis.

— Ești fericit că o ai pe cea pe care o iubești.

— Eu? Știi care-i singurul lucru ce mă mai amuză la Chrysothemis? Faptul că ea mă înșeală cu propriul meu libert, cu cântărețul din lăută Theocles, și crede că eu nu văd. Cândva am iubit-o, dar acum doar minciunile și prostia ei mă mai amuză. Hai cu mine la ea. Dacă o să încerce să te seducă, începând să-ți deseneze litere pe masă cu degetul înmuiat în vin, să știi că nu sunt gelos.

Porunciră să fie duși amândoi la Chrysothemis.

încă din vestibulul casei, Petronius puse mâna pe umărul lui Vinicius și zise:

—Așteaptă, mi se pare că am găsit o soluție.

— Să te răsplătească toți zeii...

— Da! Cred că-i un mijloc infailibil. Știi ce, Marcus?

— Te ascult, tu, Atena' mea!...

— Peste câteva zile, divina Ligia va ronțai în casa ta grăunțele Demetrei.

—Ești mai mare decât Cezar! strigă Vinicius, entuziasmat.

Capitolul IV

Și Petronius s-a ținut de cuvânt.

A doua zi după vizita sa la Chrysothemis, a dormit ce-i drept toată ziua, seara însă a poruncit să fie dus la Palatin, unde a avut cu Nero o discuție intimă, în urma căreia, a treia zi, în fața casei lui Plautius a apărut un centurion însoțit de peste zece soldați pretorienii.

Vremurile erau nesigure și îngrozitoare. De cele mai multe ori, acești trimiși erau vestitorii morții. Așa că în momentul când centurionul a lovit cu ciocanul în poarta lui Aulus și paznicul a anunțat că în atrium sunt soldați, spaima a cuprins întreaga casă. Familia l-a înconjurat imediat pe bătrânul comandant, căci nimeni nu se îndoia că pericolul îl amenință în primul rând pe el. Pomponia îl cuprinse cu brațele pe după gât, lipindu-se strâns la pieptul lui, în timp ce buzele-i învinețite se mișcau repede, șoptind cuvinte neînțelese. Ligia, palidă la

Zeița înțelepciunii, protectoare a artelor frumoase, a științei și a meșteșugurilor.

față ca giulgiul, tot săruta mâna bătrânului; micul Aulus se agăța de toga lui; de pe coridoare, din camerele de la etaj, destinate slujitorilor, din încăperea servilor, din baie, din camerele boltite de jos, din întreaga casă începură să se scurgă pâlcuri de sclavi și sclave. Se auzeau țipete: „*Heu, Heu, me miserum!*” Femeile începură să bocească; unele își zgâriară obraji, acoperindu-și capul cu năframele.

Numai bătrânul comandant, obișnuit de atâția ani să privească moartea drept în față, rămase liniștit. Chipul lui cu profil vulturesc era înmărmurit de parcă ar fi fost cioplit în piatră. După ce-i potoli pe slujitori, poruncindu-le să se risipească, zise:

— Dă-mi drumul, Pomponia. Dacă mi-a sunat ceasul, o să mai avem timp să ne luăm rămas bun.

Și o dădu ușor la o parte. Ea răspunse:

— O, Aulus! Să dea Dumnezeu ca soarta noastră să fie aceeași.

Apoi, căzând în genunchi, începu să se roage cu înflăcărea pe care ți-o dă numai teama pentru ființa iubită.

Aulus trecu în atrium, unde-l aștepta centurionul. Era bătrânul Caius Hasta, care luptase sub comanda lui în războaiele din Britania.

— Salut, comandante! zise acesta. Îți aduc poruncă și salutări din partea Cezarului. Iată aici tăblițele și semnul că vin în numele lui.

— Mulțumesc împăratului pentru salutări, cât despre poruncă, o voi îndeplini, răspunse Aulus. Salut, Hasta, spune cu ce poruncă vii.

— Aulus Plautius, începu Hasta, împăratul a aflat că în casa ta se află fiica regelui ligienilor, pe care acel rege, încă în timpul vieții divinului Claudius, a dat-o în mâna romanilor drept cheazășie că granițele imperiului nu vor fi niciodată încălcate de către ligieni. Divinul Nero îți este recunoscător, o comandante, pentru că atâția ani i-ai oferit adăpost, dar, nevrând să-ți mai împovăreze casa și de

Vai, vai, nenorocitul de mine!

asemenea știind că fata, ca ostatecă, trebuie să stea în grija personală a împăratului precum și a senatului - îți poruncește s-o predai în mâinile lui.

Aulus era prea soldat și un bărbat prea călit ca să-și trădeze nemulțumirea față de ordinul împăratului. Totuși o cută de bruscă mânie și durere i se ivi pe frunte. Această încruntare făcea cândva să tremure legiunile britane. Chiar și acum, pe fața lui Hasta se oglindi spaima. În momentul de față, Aulus Plautius se simțea dezarmat în fața ordinului. O vreme se uită la tăblițe, la pecetea imperială, după care, ridicând ochii spre bătrânul centurion, zise calm:

— Așteaptă, Hasta, în atrium, până îți va fi predată ostateca.

După aceste cuvinte, se duse la capătul celălalt al casei, în sala numită oecus, unde îl așteptau, neliniștiți și stăpâniți de teamă Pomponia Graecina, Ligia și micul Aulus.

—Nimeni nu-i amenințat nici cu moartea și nici să fie exilat în vreo insulă îndepărtată, zise el. Totuși trimisul Cezarului este vestitorul unei nenorociri. E vorba de tine, Ligia.

— De Ligia? strigă Pomponia, mirată.

— Da, răspunse Aulus. Și, întorcându-se spre fată, continuă:

— Ligia, ai fost crescută în casa noastră ca propriul nostru copil, iar eu și Pomponia te iubim ca pe o fiică. Tu însă știi că nu ești fiica noastră. Ești ostatecă dată de poporul tău Romei. E obligația Cezarului să-ți poarte de grijă. Iată că acum Cezarul te ia din casa noastră.

Comandantul vorbea liniștit, dar cu o voce ciudată, neobișnuită. Ligia asculta cuvintele lui, clipind din ochi, de parcă n-ar fi înțeles de ce-i vorba. Obrajii Pomponiei păliseră. În ușa care dădea din coridor în oecus apărură iarăși fețe speriate de sclave.

— Ordinul împăratului trebuie îndeplinit, zise Aulus.

— Aulus! strigă Pomponia, strângând-o la piept pe fată, ca și cum ar fi voit să o apere. Pentru ea ar fi mai bine să moară.

Iar Ligia, cuibărindu-se la pieptul ei, repeta mereu: „Mamă!

Mamă!" neputând să rostească alte cuvinte printre hohotele de plâns.

Pe fața lui Aulus apăru din nou expresia de mânie și durere.

— Dac-aș fi singur pe lume, zise el, încruntat, n-aș da-o vie. Și rudele mele ar fi putut încă astăzi să aducă jertfe pentru mine lui Jupiter Liberatorul... însă n-am dreptul să te pierd pe tine și pe copilul nostru, care poate să apuce vremuri mai bune... Am să mă duc chiar astăzi la împărat și am să-l implor să schimbe ordinul. Dacă are să mă asculte - nu știu. Până atunci, Ligia, mergi sănătoasă și să știi că și eu, și Pomponia am binecuvântat ziua în care ai venit în casa noastră.

Zicând acestea, îi puse mâna pe creștet. Deși se străduia să-și păstreze calmul, în clipa când Ligia îl privi cu ochii scăldați în lacrimi și, luându-i mâna, începu să i-o sărute, în glasul lui tremură o durere profundă, părintească.

— Adio, bucuria și lumina ochilor noștri! zise el.

Se întoarse repede și porni către atrium, ca să nu se lase învins de emoția nedemnă de un roman și de un oștean.

În acest timp, Pomponia o conduse pe Ligia în cubiculum, încercând s-o liniștească. Cuvintele, pe care i le spunea ca s-o îmbărbăteze și să-i dea curaj, răsunau ciudat în casa aceasta în care, alături, în încăperea vecină, se mai aflau încă lararium-ul¹ și altarul pe care Aulus Plautius, credincios vechilor obiceiuri, aducea jertfe zeilor casei.

Iată că venise clipa încercării. Cândva, Virgius² străpunsese pieptul propriei sale fiice, ca s-o salveze din mâinile lui Appius. Mai înainte încă, Lucreția³ preferase să-și ia de bună voie viața decât să se

¹Loc special în casele celor bogați, în care se aflau efigiile zeilor Iari, protectori ai casei.

²Centurion roman, care pentru a-și salva fiica răpită de decemvirul Appius, a preferat să o ucidă.

³Soția lui Tarquinius Collatinus, care dezonorată de Sextus, fiul lui Tarquinius

lase dezonorată. Casa împăratului era o vizuină a dezmățului, a răului, a crimei. „Dar noi, Ligia, știm de ce nu ne este îngăduit să ne luăm viața cu mâna noastră!”... Da! Legea pe care o urmau amândouă era alta mai mare, mai sfântă și le ajuta să se apere de rău și dezonoare, chiar dacă ar fi trebuit să plătească cu viața sau să îndure chinuri. Cine iese curat din lăcașul stricăciunii, are un merit cu atât mai mare. Și pământul este un asemenea lăcaș, dar din fericire viața este numai o clipită și urmează viața de dincolo de mormânt, acolo unde nu mai guvernează Nero, ci Mila și unde în loc de durere este bucurie și în loc de lacrimi, fericire.

După aceea începu să vorbească despre sine. Da! Este împăcată cu soarta, dar în sufletul ei mai ascunde răni nevindecate. Iată, în fața ochilor lui Aulus mai stăruie negura, asupra lui încă nu s-a revărsat izvorul luminii. Nici fiul n-are voie să și-l crească în legea Dreptății. Când se gândește că situația aceasta poate să dureze până la sfârșitul vieții și că poate să sosească clipa despărțirii de cei dragi, de o sută de ori mai grea și mai îngrozitoare decât această despărțire trecătoare, de care sunt acum amândouă îndurerate - nici nu-și poate închipui că ar putea să fie fericită fără ei, chiar și în cer. Multe nopți a plâns, multe nopți a petrecut în rugăciuni, cerșind îndurarea și mila. Își încredințează însă durerea lui Dumnezeu - și așteaptă cu încredere. Iar acum, când o lovește o nouă nenorocire, când ordinul tiranului îi răpește o ființă dragă, pe care Aulus o numise lumina ochilor, nu se descurajează totuși și are credința că există o putere mai mare decât cea a lui Nero și că Bunătatea este mai puternică decât răutatea acestuia.

Superbus, regele Romei, s-a sinucis în fața soțului și a tatălui său, cerând răzbunare. Conform legendei, aceasta a provocat revolta ce a dus la răsturnarea regalității.

Strânse la piept cu dragoste căpșorul fetei care alunecă ușor la picioarele ei și, ascunzându-și fața în faldurile peplum-ului ei, rămase un timp în tăcere. Când se ridică din nou, pe fața ei se vedea o oarecare liniște.

—Mă doare că sunt despărțită de tine, mamă, de tata și de fratele, însă știu că împotrivirea n-ar ajuta la nimic și v-aș pierde pe toți. În schimb, îți promit că în casa Cezarului n-am să uit niciodată cuvintele tale.

O mai îmbrățișa o dată, apoi, întorcându-se în oecus, își luă rămas bun de la micul Plautius, de la bătrânul grec care le era profesor, de la slujitoarea care o îmbrăca și care-i fusese cândva doică și de la toți sclavii.

Unul dintre ei, un ligian înalt și lat în spate, pe care în casă îl numeau Ursus și care venise împreună cu mama Ligiei, cu ea și cu alți slujitori în tabăra romanilor, căzu acum la picioarele ei, apoi se plecă la picioarele Pomponiei, spunând:

—O, domina! îngăduiți-mi să merg cu stăpâna mea s-o slujesc și să veghez asupra ei în casa Cezarului.

—Nu ești slujitorul nostru, ci al Ligiei, răspunse Pomponia Graecina, dar au să te lase oare să treci prin porțile împărătești? Și în ce mod ai să reușești să veghezi asupra ei?

—Nu știu, domina, știu numai că fierul se fărâmă în mâinile mele ca lemnul...

Aulus Plautius, care sosise în acest moment în încăpere, aflând despre ce este vorba, nu numai că nu se împotrivi dorinței lui Ursus, dar declară că nici nu au dreptul să-l oprească. Ei o trimit pe Ligia ca pe un

zălog pe care-l cere împăratul și deci sunt obligați să-i trimită suita care trece o dată cu ea sub ocrotirea împăratului. Spunând asta, îi mai șopti Pomponiei că sub pretextul suitei poate să dea atâtea sclave câte consideră ea de cuviință, căci centurionul nu poate refuza să le primească.

Pentru Ligia asta era o consolare, iar Pomponia de asemenea era bucuroasă că o poate înconjura de servitori după alegerea ei. Așa că, în afară de Ursus, îi mai dădu pe bătrâna doică, două fete din Cipru pricepute la pieptănat, și două fete germane, băieșițe. Alegerea ei căzuse exclusiv asupra adeptilor noii religii, căci și Ursus o recunoscuse de câțiva ani așa că Pomponia putea conta pe fidelitatea acestor slujitori și totodată se bucura la gândul că grăunțele adevărului vor fi semănate în casa Cezarului.

Scrise câteva cuvinte libertei lui Nero, Acteea, cerându-i s-o ocrotească pe Ligia. E adevărat că Pomponia nu o văzuse la întrunirile adeptilor noii religii, auzise însă de la dâșii că Acteea nu refuză niciodată să-i ajute și că citește cu aviditate scrisorile lui Pavel din Tars. Mai aflase de altfel, că tânăra libertă trăiește într-o veșnică melancolie, că se deosebește de toate femeile din casa lui Nero și că, îndeobște e cunoscută ca geniul bun al palatului.

Hasta primi el însuși să-i înmâneze scrisoarea Acteii. Considerând de asemenea normal ca o fiică de rege să aibă suită de slugi, nu se împotrivi să le ia la palat, mai degrabă se miră de numărul lor mic. Îi rugă doar să se grăbească, ca să nu fie învinuit de lipsă de zel în îndeplinirea ordinului. Ora despărțirii sosi.

Ochii Pomponiei și ai Ligiei se umplură din nou de lacrimi; Aulus așeză încă o dată mâna pe capul fetei și, după o clipă, soldații o conduseră pe Ligia spre casa împăratului, în timp ce micul Aulus, vrând să-și apere sora, țipa, amenințând cu pumnii lui mici pe centurion.

Bătrânul comandant porunci să i se pregătească lectica și se închise cu Pomponia în galeria de lângă oecus, unde-i spuse:

— Ascultă-mă, Pomponia, mă duc la împărat, deși cred că-i în zadar și deși cuvântul lui Seneca nu mai înseamnă nimic pentru el, am să trec și pe la Seneca. Azi au mai mare greutate Sofronius, Tigellinus, Petronius sau Vatinius... In ceea ce-l privește pe Cezar, el poate că n-a auzit niciodată de poporul ligienilor, iar dacă a cerut predarea Ligiei ca ostatecă este pentru că cineva i-a sugerat s-o facă și e ușor de ghicit cine a putut s-o facă.

Iar ea, ridicând ochii spre el, întrebă:

— Petronius?

— Da.

Se lăsă o clipă de tăcere, după care comandantul continuă:

— Iată ce înseamnă să lași să-ți treacă pragul vreunul din oamenii aceștia lipsiți de respect și conștiință. Blestemată fie clipa în care Vinicius a intrat în casa noastră! El l-a adus la noi pe Petronius. Vai de Ligia, căci ei nu caută ostatecă, ci o amantă.

De mânie, de furie neputincioasă și de durere după copilul adoptiv, vocea lui deveni și mai șuierătoare ca de obicei. O vreme luptă cu sine însuși și numai pumnii care i se strângeau convulsiv trădau cât de grea este lupta aceasta interioară.

— M-am închinat până și zeilor, spuse el, dar în clipa asta cred că nu ei veghează asupra lumii și că stăpânește doar unul singur, rău, nebun, monstruos, pe nume Nero.

— Aulus! zise Pomponia. Nero nu este decât un pumn de țărână în fața lui Dumnezeu.

Dar el începu să se plimbe cu pași mari încoace și-ncolo pe mozaicul galeriei. In viața lui existaseră fapte mari, dar nu existaseră mari nenorociri, așa că nu era învățat cu ele. Bătrânul ostaș se atașase de Ligia mai mult decât își dăduse seama și acum nu putea să se împace cu gândul că a pierdut-o. In afară de asta, se simțea umilit. II lovise mâna pe care o disprețuise, dar totodată simțea că față de puterea ei forțele lui nu valorează nimic.

Când însă, în cele din urmă, reuși să-și stăpânească mânia care-i tulbura gândurile, spuse:

—Nu cred că Petronius s-o fi luat de la noi pentru împărat, căci n-are motive să se strice cu Poppea. Deci - ori pentru el, ori pentru Vinicius... Am s-o aflu încă astăzi.

După o clipă, lectica îl purtă spre Palatin, în timp ce Pomponia, rămânând singură, se duse la micul Aulus, care nu mai contenea cu plânsul după sora lui și cu amenințările împotriva Cezarului.

Capitolul V

Aulus nu se înșelase, bănuind că n-are să i se îngăduie să apară în fața lui Nero. I se răspunse că împăratul este ocupat, cântă cu cântărețul de lăută Terpnos și că, de altfel nu-i primește decât pe cei pe care el însuși i-a chemat, ceea ce, cu alte cuvinte, însemna că Aulus să nu mai încerce pe viitor să dea ochi cu el.

În schimb Seneca, deși bolnav de friguri, îl primi pe bătrânul comandant cu respectul cuvenit. Când auzi însă de ce a venit, zâmbi amar și spuse:

—Pot să te ajut, nobile Plautius, doar cu un sfat: să nu-i arăți niciodată Cezarului că inima mea a împărtășit durerea ta și că aș fi dorit să te ajut; căci dacă împăratul ar avea cea mai mică bănuială în privința asta, află că nu ți-ar mai înapoia-o pe Ligia chiar dacă n-ar avea nici un alt motiv în afară de acela de a-mi face mie în ciudă.

Nu-l sfătuia de asemenea, să meargă nici la Tigellinus, nici la Vatinius, nici la Vitellius. Poate că pentru bani, ar reuși să obțină ceva de la ei. Poate, de asemenea, că ar fi dispuși să-l ajute ca să-i facă în necaz lui Petronius, a cărui influență se străduise să o submineze, dar mai sigur decât orice e că împăratul și-ar da seama cât de iubită este

Ligia de familia lui Plautius și atunci cu atât mai mult nu le-ar mai înapoia-o. Ajungând aici, bătrânul filozof începu să vorbească cu o ironie mușcătoare la adresa lui însuși: „Ai tăcut ani în șir, Plautius, și Cezarului nu-i plac oamenii care tac! Cum să nu te entuziasmezi de frumusețea lui de virtuțile lui, de cântul și declamările lui, de modul iscusit cum mână caii și scrie versuri?! Cum de n-ai lăudat moartea lui Britanicus, n-ai rostit nici un cuvânt de laudă pentru matricid și nu l-ai felicitat pentru sugrumarea Octaviei?! Nu ești prevăzător, Aulus, însușire pe care noi, cei care trăim fericiți pe lingă curte, o posedăm în măsură corespunzătoare”.

Spunând acestea, luă cănița pe care o purta la centură, o umplu cu apă din bazinul impluvium, își umezi buzele arse și continuă:

— Ah, Nero are un suflet recunoscător. Te iubește pentru că ai slujit Romei și ai răspândit slava lui până la marginile lumii și mă iubește și pe mine pentru că i-am fost magistru în tinerețe. De aceea vezi, știu că apa asta nu-i otrăvită și o beau liniștit. Vinul ar fi mai puțin sigur în casa mea, dar dacă ți-e sete, bea fără grijă din apa asta. Conductele o aduc tocmai din munții Albani și, voind s-o otrăvești, ar trebui să otrăvești toate fântânile din Roma. După cum vezi, mai poți fi încă în siguranță pe această lume și să ai o bătrânețe liniștită. E drept că sunt bolnav, dar mai degrabă sufletul mi-e bolnav decât trupul.

Acesta era adevărul. Lui Seneca îi lipsea forța de caracter pe care o aveau de exemplu Cornutus sau Thrasesas, așa că viața lui fusese un șir de concesii față de crimele săvârșite de împărat. Simțea el însuși asta. Înțelegea că un adept al principiilor lui Zenon¹ din Citium ar fi trebuit să meargă pe altă cale și suferea din cauza asta mai mult decât de teama morții.

Comandantul îi întrerupse aici șirul gândurilor amare.

¹ Filozof grec, întemeietorul filozofiei stoice. S-a născut la Citium (pe la sfârșitul sec. IV î.e.n.).

—Nobile Anneus, zise el, știu cum te-a răsplătit împăratul pentru grija cu care i-ai călăuzit anii tinereții. Însă cel care ne-a răpit copilul este Petronius. Arată-mi un mijloc contra lui, arată-mi cine-l poate influența și tu însuși fa uz față de el de toată elocința pe care ți-o poate inspira vechea noastră prietenie.

— Petronius și cu mine, răspunse Seneca, ne aflăm în tabere adverse. Nu cunosc nici un mijloc împotriva lui. Nu-l poate influența nimeni. Poate că, în ciuda desfrânării lui, valorează mai mult decât toți ticăloșii cu care se înconjoară astăzi Nero. Dar ca să-i dovedești numai că a făcut o faptă rea, înseamnă să-ți pierzi timpul. Petronius a pierdut de mult sentimentul de rău și de bine. Dovedește-i că fapta lui e urâtă, atunci se va rușina. Când am să-l văd, am să-i spun: „Fapta ta e demnă de un libert”. Dacă nici asta nu ajută, atunci nu mai ajută nimic.

— Mulțumesc și pentru atât, spuse comandantul.

După aceea, porunci să fie dus la Vinicius, pe care-l găsi antrenându-se cu maestrul de scrimă. Văzându-l pe tânărul acesta exersând liniștit în vreme ce se înfaptuise atentatul contra Ligiei pe Aulus îl cuprinse o mânie teribilă, căreia îi dădu frâu liber îndată ce draperia căzu în urma maestrului de arme, revărsând asupra fostului său oaspe un potop de reproșuri amare și de sudalme. Când însă Vinicius află că Ligia a fost răpită, păli atât de tare, încât bănuiala lui Aulus că tânărul ar fi amestecat în această uneltire se risipi. Fruntea lui Vinicius se acoperi de broboane de sudoare, sângele care i se adunase în prima clipă în inimă, reveni din nou într-un val fierbinte în obraji, ochii începură să-i scapere, buzele să bolborosească întrebări confuze. Îl zguduiău pe rând, ca într-un vifor, gelozia și furia. Avea senzația că, trecând pragul casei împăratului, Ligia este pierdută pentru el pe veci, iar când Aulus rosti numele lui Petronius, o bănuială trecu ca un fulger prin mintea tânărului ostaș: că Petronius și-a bătut joc de el și, dăruind-o pe Ligia, voia fie să câștige noi favoruri din partea împăratului, fie să o țină pentru el. Nu-i trecea prin cap că ar putea

exista cineva care, zărind-o pe Ligia, să n-o dorească.

Impulsivitatea lui înnăscută, moștenire a neamului său, se manifesta acum îmboldindu-l ca pe un cal nărăvaș, împingându-l la acte necugetate.

— Comandante, zise el, gâfâind de furie, întoarce-te acasă la tine și așteaptă-mă... Să știi că tată de mi-ar fi Petronius, nici asta nu m-ar împiedica să răzbun nedreptatea care i s-a făcut Ligiei. Intoarce-te acasă și așteaptă-mă. Nici Petronius, nici împăratul n-au s-o aibă.

După care ridică pumnii strânși spre chipurile de ceară care stăteau pe soclurile din atrium și izbucni:

— Pe aceste măști mortuare! Mai curând o ucid pe ea și apoi pe mine.

Zicând acestea, se smulse din loc și, strigând încă o dată lui Aulus: „Așteaptă-mă!” se năpusti ca un nebun din atrium și alergă la Petronius, îmbrâncind trecătorii pe stradă.

Aulus se întoarse acasă, oarecum potolit. Socotea că dacă Petronius l-a sfătuit pe Cezar să o răpească pe Ligia ca să i-o dea lui Vinicius, atunci Vinicius are să le-o aducă înapoi acasă. În sfârșit, se consola măcar, gândindu-se că Ligia, chiar dacă nu va fi salvată, va fi răzbunată și ferită de dezonoare prin moarte. Era convins că Vinicius se va ține de cuvânt. Văzuse cât era de înfuriat și cunoștea caracterul neînfrânat al neamului lui. El însuși, deși ținea la Ligia ca un tată adevărat, ar fi preferat s-o omoare decât s-o dea Cezarului și, dacă n-ar fi trebuit să țină seama de fiul său, ultimul vlăstar al neamului, n-ar fi stat pe gânduri. Aulus era ostaș, de stoici abia dacă auzise, dar prin firea sa nu era departe de ei și pentru concepțiile lui, pentru mândria lui, moartea era oricând preferabilă dezonoarei.

Intorcându-se acasă, o liniști pe Pomponia, încurajând-o, transmițându-i propriile speranțe și amândoi începură să aștepte vești de la Vinicius. În răstimpuri, când în atrium se auzeau pașii vreunui dintre sclavi credeau că poate Vinicius le aduce acasă copilul iubit și erau gata

din adâncul sufletului să-i binecuvânteze pe amândoi. Însă timpul trecea și nu sosea nici o veste. Abia seara se auzi ciocanul în poartă.

După o clipă, intră un sclav și-i dădu lui Aulus o scrisoare. Bătrânul comandant deși-i plăcea să dea dovadă de stăpânire de sine, o luă cu mâna tremurândă și-o desfăcu cu atâta înfrigurare, de parcă ar fi fost vorba de întreaga lui casă.

Deodată, fața i se întunecă de parcă un nor ar fi trecut pe deasupra, umbrind-o.

—Citește, spuse el Pomponiei.

Pomponia luă scrisoarea și citi ceea ce urmează:

„Marcus Vinicius salută pe Aulus Platius. Ceea ce s-a întâmplat, s-a întâmplat din voința Cezarului, în fața căruia plecați-vă capetele, așa cum ni le plecăm și eu și Petronius ”.

După aceea, se lăsă o lungă tăcere.

Capitolul VI

Petronius era acasă. Portarul nu îndrăzni să-l rețină pe Vinicius care năvăli în atrium ca o furtună. Aflând că stăpânul casei este în bibliotecă, se năpusti ca fulgerul acolo și, aflându-l pe Petronius scriind, îi smulse trestia din mână, o frânse, o aruncă la pământ, apoi își înfipse degetele în brațul lui și, apropiindu-și fața de fața lui, îl întrebă cu o voce răgușită:

—Ce-ai făcut cu ea? Unde-i ea?

Deodată însă, se întâmplă un lucru uimitor. Petronius, acest om gingaș și afemeiat, apucă mâna tânărului atlet înfiptă în brațul lui, o prinse apoi și pe cealaltă și, ținându-le pe amândouă într-o singură mână ca într-un clește de fier, spuse:

— Eu sunt fără putere numai dimineața, până seara îmi recâștig vechea vigoare. Încearcă să te desfăci. Se vede că gimnastica te-o fi învățat un țesător, iar manierele un fierar.

Fața lui nu exprima supărare, doar în ochi îi licări o lumină de curaj și energie. După o clipă, dădu drumul mâinilor lui Vinicius, care stătuse în fața lui umilit, rușinat și furios.

— Ai o mână de oțel, spuse el, dar pe toți zeii iadului îți jur că dacă m-ai trădat, am să-ți împlânt cuțitul în gât, de-ar fi și în palatul Cezarului.

— Să discutăm liniștit, răspuse Petronius. Oțelul este mai tare, după cum vezi, decât fierul. Deși dintr-un braț de-al tău ai putea să faci două de-ale mele, n-am motive să mă tem de tine. În schimb, grosolănia ta mă doare, iar dacă nerecunoștința oamenilor m-ar mai putea mira, m-aș mira de nerecunoștința ta.

— Unde este Ligia?

— În lupanar, adică în casa împăratului.

— Petronius!

— Potolește-te și așează-te. L-am rugat pe Cezar două lucruri pe care mi le-a promis: întâi s-o scoată pe Ligia din casa lui Aulus, în al doilea rând să fi-o dea fie. N-ai cumva vreun pumnal în faldurile togii? Poate vrei să mă îhjunghii? Te sfătuiesc să mai aștepti câteva zile, căci te-ar vâri în închisoare și în timpul acesta Ligia s-ar plictisi în casa ta.

Se lăsă tăcere. Vinicius se uită o vreme mirat la Petronius, pe urmă zise:

— Iartă-mă. O iubesc și iubirea-mi tulbură mințile.

— Admiră-mă, Marcus. Iată ce i-am spus ieri împăratului: „Nepotul meu de soră, Vinicius, e atât de îndrăgostit de o fetișcană slăbănoagă care e crescută de Aulus, încât de atâta oftat casa lui s-a schimbat într-o baie de abur. Nici tu, Cezarule i-am spus, și nici eu, care știm ce este adevărata frumusețe, n-am da pe ea nici o mie de sesterti, dar băiatul ăsta, care întotdeauna a fost prost, acum s-a prostit de-a

binelea".

— Petronius!

— Dacă nu înțelegi c-am spus asta, vrând s-o pun în siguranță pe Ligia, aș fi gata să cred că am spus adevărul. L-am convins pe Barbă-Arămie că un estetic ca el nu poate considera drept frumusețe pe o fată ca aceasta, și Nero, care până una alta nu-și permite să privească lumea decât prin ochii mei, n-o să afle frumusețe în ea și, neaflând-o, n-o s-o dorească. Trebuia să ne luăm toate măsurile față de maimuța asta și să o ducem de nas. Persoana care o s-o aprecieze pe Ligia va fi deocamdată nu el, ci Poppea și desigur se va face luntre-punte să o scoată din palat cât mai repede. Mai departe i-am spus într-o doară lui Barbă-Arămie: „Ia-o pe Ligia și dă-i-o lui Vinicius! Ai dreptul să faci asta, căci este ostatecă. Procedând astfel, ai să lovești în Aulus". Și a fost de acord. N-avea nici cel mai mic motiv să nu fie de acord cu atât mai mult cu cât i-am dat ocazia să necăjească pe niște oameni cumsecade. Au să te numească păzitor din oficiu al ostatecei, au să-ți dea pe mâini comoara asta ligiană, iar tu, ca aliat al vitejilor ligieni și totodată credincios slujitor al Cezarului, nu numai că n-ai să-i risipești averea, dar ai să te străduiești s-o sporești. Pentru salvarea aparențelor, împăratul o va reține câteva zile în casa sa, apoi o va trimite în insula ta, fericitul!

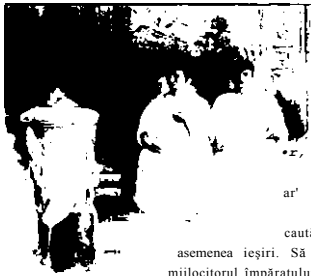
— E oare adevărat? N-o amenință nimic acolo în casa împăratului?

— Dacă ar urma să locuiască acolo permanent, Poppea ar discuta despre ea cu Locusta¹, dar câteva zile n-o amenință nimic. În palatul Cezarului sunt zece mii de oameni. Nu-i imposibil ca Nero să n-o vadă de loc, mai ales că a lăsat totul în grija mea. Acum câteva clipe doar, a fost la mine un centurion să mă anunțe că a condus-o pe fată la palat și a

¹ Vestită otrăvitoare romană.

încredințat-o Acteii. E un suflet bun, Acteea asta, de aceea am poruncit să fie dusă la ea. Se pare că Pomponia Graecina este de aceeași părere, căci i-a și scris. Măine e banchet la Nero. Ți-am reținut loc lângă Ligia.

— Iartă-mi, Caius, impulsivitatea, spuse Vinicius. Am crezut că ai pus să fie adusă pentru tine sau pentru Cezar.

— Impulsivitatea pot

să ți-o iert,

dar mi-e mai

greu să-ți iert

gesturile

vulgare,

țipetele

•osolane și

vocea care-mi

amintește de jucătorii

ar' de „mora”. Așa ceva

nu-mi place Marcus, și

caută să mă scutești de

asemenea ieșiri. Să știi că Tigellinus este

mijlocitorul împăratului și să știi, de asemenea

că dacă aș fi voit să iau fata pentru mine, te-aș fi

privit acum drept în ochi și ți-aș fi spus:

„Vinicius, ți-o iau pe Ligia și am s-o țin până am să mă plictisesc de ea”.

Zicând acestea, se uită cu ochii lui de culoarea alunei drept în ochii lui Vinicius, cu o expresie rece și îndrăzneată, încât tânărul se fâstăci de tot.

— Este vina mea, zise el. Tu ești bun, demn de respect și-ți mulțumesc din tot sufletul. Permite-mi însă să-ți mai pun o întrebare. De ce n-ai poruncit ca Ligia să fie dusă direct la casa mea?

— Pentru că Cezarul vrea să păstreze aparențele. Oamenii din

Roma au să vorbească despre asta, că am luat-o pe Ligia pentru că este ostatecă deci atâta vreme cât au să vorbească, ea va rămâne în palatul Cezarului. Pe urmă, au să ți-o trimită în taină și gata. Barbă-Arămie e un câine fricos. Știe că puterea lui e fără margini, totuși se străduiește să păstreze aparențele pentru tot ce face. Te-ai liniștit în suficientă măsură ca să poți filozofa puțin? M-am întrebat uneori: de ce criminalul, chiar dacă este puternic ca împăratul și sigur ca el de impunitate, se străduiește întotdeauna să păstreze aparențele de dreptate, de justiție și de virtute?... La ce bun toată osteneala asta? Eu consider că a-ți omorî fratele, mama și soția este demn de vreun mic satrap asiatic, nu de un împărat roman. Dacă aș face-o însă, n-aș mai scrie scrisori justificative față de senat... Nero însă le scrie. Nero ține la aparențe fiindcă e un fricos. Tiberius însă n-a fost fricos și totuși a căutat să-și justifice fiecare crimă în parte. De ce se întâmplă așa? Ce ciudat omagiu involuntar adus de crimă virtuții... Și știi de ce mi se pare că se întâmplă așa? Pentru că viciul este urât, iar virtutea frumoasă. *Ergo*, un adevărat estet este totodată un om virtuos. *Ergo*, eu sunt un om virtuos. Astăzi trebuie să vărs puțin vin în cinstea umbrelor lui Protagora, Prodicus și Gorgias¹. înseamnă că și sofistii sunt buni la ceva. Ascultă, căci continui. Am luat-o pe Ligia de la Aulus ca să ți-o dau ție. Bine. Dar Lisip ar putea face după voi niște grupuri minunate. Amândoi sunteți frumoși, deci și fapta mea este frumoasă și, fiind frumoasă, nu poate să fie rea. Privește, Marcus, stă în fața ta virtutea întruchipată în Petronius! Dacă ar mai trăi Aristide ar trebui să vină la mine și să-mi ofere zece mii de drahme pentru o scurtă expunere despre virtute.

Vinicius însă, ca un om pe care-l interesa mai mult realitatea decât expunerile despre virtute, zise:

Celebri sofști greci.

¹Om politic atenian din secolul V î.e.n., celebru prin cinstea și simțul lui de onoare.

— Măine am s-o văd pe Ligia și pe urmă am s-o am în casa mea zilnic, mereu, până la moarte.

— Tu ai s-o ai pe Ligia, iar eu mi-l ridic în cap pe Aulus. Are să invoce asupra mea răzbunarea tuturor zeilor subpământeni. Și măcar de-ar lua înaintea de asta lecții de a declama ca lumea... Dar bădăranul ăsta o să ocărească, așa cum îi ocăra pe vizitatori fostul meu portar pe care, de altfel, l-am trimis din pricina asta la țară la *ergastulum*'.

— Aulus a fost la mine. I-am promis să-i trimit vești despre Ligia.

— Scrie-i că voința „divinului” Cezar este legea supremă și că primul tău fiu va purta numele de Aulus. Trebuie să aibă și bătrânul o consolare. Sunt gata să-l rog pe Barbă-Arămie să-l cheme mâine la petrecere. Las' să te vadă în triclinium lângă Ligia.

— Să nu faci asta, spuse Vinicius. Mie îmi pare totuși rău de el, mai ales de Pomponia.

Și, așezându-se, scrise rândurile acelea care spulberară bătrânului comandant și ultima speranță.

Capitolul VII

În fața Acteii, fosta amantă a lui Nero, se plecau cândva capetele cele mai sus-puse din Roma. Ea însă nici chiar atunci nu voise să se amestece în treburile publice și, dac-a folosit vreodată influența ei asupra tânărului suveran, a fost poate numai pentru a-i smulge îndurare pentru cineva. Liniștită și supusă, își atrăsese recunoștința multora, dar nu-și făcuse pe nimeni dușman. Nu reușise s-o urască nici Octavia. Femeilor geloase ea le părea prea puțin periculoasă. Se știa despre ea că

temniță în care lucrau sclavi.

continuă să-l iubească pe Nero cu o dragoste tristă și îndurerată, care se menține nu prin speranță, ci doar prin amintirea clipelor în care Nero nu era numai mai tânăr și mai iubitor, dar și mai bun. Se știa că nu-și poate alunga aceste amintiri din inimă și din minte, dar că nu mai așteaptă de la viață nimic și, deoarece într-adevăr nu mai exista pericolul ca împăratul să revină la dânsa, era privită ca o persoană cu totul dezarmată și din această cauză lăsată în pace. Poppea o considera doar ca pe o slujnică liniștită și atât de inofensivă, încât nu cerea nici măcar scoaterea ei din palat.

Fiindcă totuși Cezarul o iubise cândva și o părăsise fără certuri, în mod pașnic, ba chiar oarecum prietenește, curtea mai păstra față de ea ceva din vechea considerație. Eliberând-o, Nero îi dăruise o locuință în palat, cu un cubiculum separat și cu câțiva servitori. Și, deoarece cândva Pallas și Narcis, deși erau libertii lui Claudius, nu numai că stăteau cu Claudius la masă, la petreceri, dar ocupau locuri de frunte ca niște oameni de vază, tot așa o invitau și pe ea uneori la masa împăratului. Poate că o făceau și pentru faptul că frumosul ei chip constituia o adevărată podoabă la petrecere. De altfel, Cezarul încetase de mult să se mai conducă după anumite criterii în alegerea convivilor. La masa lui se strângea cea mai pestriță amestecătură de oameni din toate stările sociale și de toate profesiile. Se găseau printre ei senatori, mai ales dintre aceia care admiteau să facă și pe măscăricii, patricieni bătrâni și tineri, dornici de plăceri, lux și distracții; femei care purtau nume glorioase, care însă nu se dădeau în lături să-și pună seara peruci blonde și să se distreze, vânând aventuri pe străzile întunecoase. Erau și funcționari superiori și preoți care în fața cupelor pline își băteau joc bucuros de proprii lor zei, iar alături de ei o gloată de tot soiul, compusă din cântăreți, mimi, muzicanți, dansatori, dansatoare, poeți care, declamând versuri, se gândeau la sesterții pe care i-ar putea căpăta laudând versurile împăratului, filozofi-muritori-de-foame care pândeau cu ochii lacomi la mâncărurile servite, apoi, conducători de care,

prestidigitatori, *taumaturgi*, povestitori de anecdote, bufoni, în sfârșit, exemplare dintre diversele celebrități de o zi, ridicate de modă sau de prostie, vagabonzi, dintre care nu lipseau nici aceia care-și acopereau sub plele lungi urechile găurite, semn distinctiv al sclavilor.

Oaspeții mai de văză se așezau direct la mese, cei mai neînsemnați serveau drept obiect de distracție în timpul banchetului, așteptând momentul în care servitorii le vor permite să se arunce asupra resturilor de mâncare și băutură. Pe oaspeții de soiul ăsta îi furnizau Tigellinus, Vatinius și Vitellius, fiind uneori nevoiți să-i îmbrace în veșminte corespunzătoare încăperilor imperiale. Cezarului îi plăcea această societate, simțindu-se foarte liber în mijlocul ei. Luxul curții aurea totul, acoperindu-l cu strălucirea lui. Mari și mici, urmașii unor neamuri ilustre și gloate de pe caldarâmul străzii, artiști valoroși și mizere epave ale unor talente defuncte se înghesuiau la palat ca să-și sature ochii, uluiți de fastul care întrecea orice închipuire, să se apropie de cei care împărțeau fel de fel de favoruri, bogății și situații, care, printr-un cuvânt puteau să te înjosească dar puteau și să te înalțe pe culmi nebănuite.

În ziua aceea, Livia trebuia să ia parte la un asemenea banchet. Teama, nesiguranța și zăpăceala, explicabile după lovitura neașteptată ce-o primise, luptau în ea cu dorința fermă de a rezista încercării. Se temea de împărat, se temea de oameni, se temea de palat a cărui zarvă o amețea, se temea de petrecerile destrăbălate despre care auzise de la Aulus, de la Pomponia Graecina și de la prietenii lor. Deși era tânără, nu era neștiutoare, căci pe vremea aceea noțiunea viciului pătrundea devreme chiar și în conștiința unei fete. Știa deci că în palatul acesta o amenință dezonoarea, primejdie de care o prevenise și Pomponia în clipa despărțirii. Suflet tânăr, neatins de stricăciune, acceptând fără rezerve religia în care o inițiasese mama ei adoptivă, jură să se apere de

Persoane care pretindeau că pot săvârși miracole.

dezonoare. Jură mamei, sie însăși și acelu învățător divin în care nu numai că credea, dar și îl iubea cu inima ei ce încă nu se desprinsese cu totul de copilărie, pentru blândețea învățaturii, pentru amărăciunea morții și pentru lauda învierii.

Fiind convinsă că de-acum încolo n-au să mai răspundă de faptele ei nici Aulus, nici Pomponia Graecina, se întreba dacă n-ar fi mai bine să nu se supună și să nu se ducă la petrecere. Pe de o parte, teama și neliniștea își spuneau cu voce tare cuvântul în sufletul ei, pe de altă parte se năștea în ea dorința de a da dovadă de curaj, perseverență, de a se expune la chinuri și moarte. Doar divinul învățător poruncise astfel. Doar el însuși a dat exemplul. Pomponia îi povestise că cei mai zeloși dintre adepți doresc din tot sufletul o asemenea încercare și se roagă să aibă parte de ea. Și pe Ligia o cuprindea uneori o astfel de dorință când era în casa lui Aulus. Se vedea mucenică, cu răni la mâini și la picioare, albă ca zăpada, însuflețită de o frumusețe suprapământeană, purtată de niște îngeri albi în azurul cerului, și imaginația ei se complăcea în asemenea viziuni. Era un vis copilăresc, dar și puțină adorare de sine, lucru pentru care Pomponia o certa. Acum însă, când nesupunerea la voința Cezarului ar fi putut atrage după sine vreo pedeapsă aspră și când chinurile evocate în visuri ar fi putut deveni realitate în dorința ei de sacrificiu, s-amesteca și teama, și o undă de curiozitate: oare cum au s-o pedepsească și ce fel de chinuri au să născocască pentru ea?

Sufletul ei, încă pe jumătate copilăresc șovăia între cele două alternative. Acteea, aflând de ezitățile ei, o privi cu atâta uimire de parcă fata ar fi aiurat. Să se împotrivescă voinței împăratului? Să devină din primul moment ținta mâniei lui? Trebuie să fii un copil care nu știe ce spune, ca să gândești astfel. Din propriile mărturisiri ale Ligiei reiese că, de fapt, ea nu este ostatecă ci o fată uitată de poporul ei. N-o apăra nici un drept al ginților și chiar dacă ar apăra-o, împăratul este destul de puternic s-o calce în picioare într-un moment de mânie. Așa i-a plăcut Cezarului s-o ia la curte, iar acum dispune de ea. De

acum înainte ea este la bunul lui plac și nici o putere pe lume nu i se poate împotrivi.

—Da, continuă ea, am citit și eu scrisorile lui Pavel din Tars și știu că în ceruri stăpânește Dumnezeu și Fiul Lui care a înviat, însă pe pământ stăpânește numai împăratul. Ține minte asta, Ligia. Știu de asemenea că doctrina ta nu-ți permite să fii ceea ce am fost eu și că voi ca și stoicii despre care îmi vorbea Epictet¹, când aveți de ales între necinste și moarte, preferați moartea. Dar poți oare să știi dinainte că te așteaptă moartea și nu necinstea? N-ai auzit oare despre fiica lui Seianus², care era încă o fetiță și care din porunca lui Tiberius, a trebuit, pentru a fi respectată legea care oprește condamnarea la moarte a fecioarelor, să treacă prin dezonoare înainte de a fi ucisă? Ligia, Ligia, nu-l supăra pe Cezar! Când are să vină clipa hotărâtoare să ai de ales între dezonoare și moarte, atunci ai să procedezi așa cum îți cere Adevărul tău, dar nu căuta cu dinadinsul pieirea și nu-l mânia pentru un motiv neînsemnat pe acest zeu pământesc, atât de crud.

Acteea vorbea cu multă însuflețire și dragoste. Având vederea cam scurtă, își apropie fața ei încântătoare de obrajii Ligiei, parcă voinde să urmărească impresia făcută de cuvintele ei.

Ligia aruncându-și cu încredere de copil mâinile pe după grumajii ei, spuse:

— Tu ești bună, Acteea.

Acteea, mișcată de laudă și de acest semn de încredere, o strânse la piept, apoi, desfacându-se din brațele fetei, răspunse:

filozof stoic, născut în Frigia. A fost sclavul lui Epafrodiț, apoi libertul lui Nero. În anul 90, împăratul Domițian l-a exilat din Roma.

²Favorit al lui Tiberiu, prefect al pretoriului; în timpul retragerii împăratului în insula Capri, a avut sarcina guvernării. Urmărind să ajungă la tron, a comis o serie de crime și apoi a organizat un complot împotriva lui Tiberiu. Complotul fiind descoperit Seianus a fost întemnițat și strangulat în închisoare. Fiica i-a urmat soarta.

— Fericirea mea a trecut, și bucuriile au trecut, dar n-am devenit rea. Pe urmă, începu să se plimbe cu pași mărunți prin cameră și să vorbească cu disperare parcă pentru sine însăși:

— Nu! Nici el nu era rău. Pe atunci el însuși credea despre sine că e bun și voia să fie bun. Știu asta foarte bine. Toate acestea au venit mai târziu... când a încetat să mai iubească... Alții l-au făcut așa cum este azi - alții și Poppea!

Ochii ei se umplură de lacrimi. Ligia o urmări o vreme cu ochii ei ca azurul, apoi spuse:

— Îți pare rău de el, Acteea?

— Îmi pare rău! răspunse surd grecoaica.

Și din nou începu să se plimbe prin încăpere, cu mâinile încleștate ca de durere și cu chipul frământat. Ligia o întrebă cu sfială:

— Îl mai iubești, Acteea?

— Îl iubesc... Iar după o clipă adăugă: Nimeni nu-l iubește în afară de mine...

Se lăsă tăcere. În timpul acesta, Acteea se străduia să-și recapete liniștea tulburată de amintiri și când, în sfârșit, pe fața ei reapăru expresia obișnuită de tristețe calmă, spuse:

— Să vorbim despre tine, Ligia. Să nici nu-ți treacă prin gând să te împotrivești împăratului. Ar fi o nebunie. În sfârșit, liniștește-te. Cunosci bine casa asta și cred că nu te amenință nici o primejdie din partea Cezarului. Dacă Nero ar fi poruncit să fii răpită pentru el, nu te-ar fi adus la Palatin. Aici domnește Poppea, iar de când i-a născut o fiică, Nero este și mai mult sub puterea ei... Nu. E adevărat că Nero a poruncit să vii la banchet, dar nu te-a văzut până acum, n-a întrebat de tine, deci nu-l interesezi. Poate că te-a luat de la Aulus și Pomponia numai din ură față de ei... Mi-a scris Petronius să am grijă de tine și, deoarece mi-a scris, precum știi, și Pomponia, probabil că s-au înțeles între ei. Poate că el a făcut-o la rugămintea ei. Dacă-i așa și dacă el se îngrijește de tine la rugămintea Pomponiei nu te amenință nimic, și cine

știe, nu-i exclus ca Nero, sfătuit de el, să te trimită înapoi la Aulus. Nu știu dacă Nero îl iubește foarte mult, știu însă că rar se întâmplă să aibă altă părere decât a lui Petronius.

— Ah! Acteea! răspunse Ligia. Petronius a fost în vizită la noi, înainte de a fi fost luată de-acolo și mama era convinsă că Nero a ordonat predarea mea sfătuit de dânsul.

— Asta ar fi rău, spuse Acteea. După ce se gândi câteva clipe însă, continuă:

— Totuși, poate că Petronius a spus doar așa, față de Nero la vreo cină, că a văzut la Aulus pe ostatecă ligienilor și Nero, care este gelos de puterea lui, te-a cerut numai pentru că ostatecii trebuie să stea în grija împăratului. De altfel, el nu-i iubește pe Aulus și pe Pomponia. Nu! Nu cred că Petronius, dacă ar fi vrut să te ia de la Aulus, ar fi recurs la un asemenea mijloc... Nu știu dacă Petronius este mai bun decât ceilalți care-l înconjoară pe Cezar, dar este altfel decât ei... în sfârșit, poate că în afară de el s-o mai găsi cineva care să vrea să intervină pentru tine. La Aulus n-ai cunoscut pe careva din prietenii Cezarului?

— Ii întâlneam pe Vespasian și pe Titus.

— Împăratul nu-i iubește.

— Și pe Seneca.

— E de ajuns ca Seneca să dea vreun sfat ca Nero să procedeze exact dimpotrivă.

Ligia roși:

— Și pe Vinicius...

— Nu-l cunosc.

— E o rudă de-a lui Petronius, care s-a întors de curând din Armenia...

— Crezi că Nero îl vede cu plăcere?

— Pe Vinicius îl iubesc toți.

— Și ar voi să intervină pentru tine?

— Da.

Acteea zâmbi cu duioșie și spuse:

— Atunci, cu siguranță că ai să-l vezi la banchet. Trebuie să mergi acolo, în primul rând pentru că trebuie. Numai un copil ca tine ar fi putut să gândească altfel. În al doilea rând, dacă vrei să te întorci în casa lui Aulus, găsește prilejul să-i rogi pe Petronius și pe Vinicius ca prin influența lor să obțină pentru tine permisiunea de a te întoarce acasă. Dacă ei ar fi aici, la fel ți-ar spune, că e o nebunie să încerci să te opui. S-ar putea, de fapt, ca împăratul să nu observe absența ta, însă dacă ar observa-o și ar constata că ai îndrăznit să te împotrivești voinței lui, n-ar mai exista salvare pentru tine. Hai, Ligia... auzi gălăgia asta în casă? Soarele coboară și oaspeții au să înceapă în curând să sosească.

— Ai dreptate, Acteea, răspunse Ligia. Am să-ți urmez sfatul.

Desigur, Ligia n-ar fi putut să explice în ce măsură această hotărâre era o urmare a dorinței de a-i vedea pe Vinicius și Petronius, ori a curiozității feminine ca măcar o dată în viață să vadă o asemenea petrecere, pe împărat, curtea, pe renumita Poppea și pe celelalte frumuseți, întreg fastul acela nemaiauzit, despre care se povestea minuni în Roma. În felul ei însă Acteea avea dreptate și fata înțelegea bine acest lucru. Trebuia să meargă, așa că, de vreme ce și obligațiile ei, și înțelepciunea veneau în sprijinul dorinței sale ascunse - încetă să mai șovăie.

Acteea o conduse în unctorium-ul ei să o ungă cu parfumuri și să o îmbrace, și cu toate că în casa împăratului nu duceau lipsă de sclave, și Acteea însăși avea destule în serviciul ei personal, din compasiune pentru fata asta, a cărei nevinovăție și frumusețe îi cuceriseră inima, hotărî s-o îmbrace singură. Se dovede atunci că în tânăra grecoaică, în ciuda vieții ei triste și a lecturii scrisorilor lui Pavel din Tars, sălășluia tot vechiul suflet elen căruia frumusețea trupului îi spunea mai mult decât orice pe lume. Când o dezbracă pe Ligia și-i văzu formele suple, suav împlinite, sculptate în sedef parcă, pâlind ușor în nuanțe de roze,

nu-și putu retine un strigăt de admirație și, dându-se câțiva pași înapoi, se uită cu încântare la această neasemuită și primăvăratecă făptură.

— Lîgia! strigă ea. Tu ești de o sută de ori mai frumoasă decât Poppea!

Fata, minunată ca un vis, armonioasă ca o operă a lui Praxitele , sau ca un cântec, care însă fusese crescută în casa austeră a Pomponiei, unde pudoarea era respectată chiar și atunci când femeile erau numai între ele, rămase stingherită, roșie de rușine, cu genunchii strânși, cu mâinile la piept și genele ridicate, în cele din urmă, ridicând brațele cu o mișcare bruscă, smulse acele care-i țineau părul și într-o clipă, scuturând din cap, se înveli cu părul ca într-o mantie.

Acteea, apropiindu-se și mângâindu-i părul, spuse:

— O, ce păr ai!... N-am să-l presar cu pudră de aur, căci strălucește de la sine în străfulgerări aurii ici și colo, pe unde-i încârlionțat... Doar pe alocuri poate am să-i dau o ușoară nuanță aurie, abia-abia, de parcă l-ar lumina o rază... Minunată trebuie să fie țara voastră ligiană unde cresc asemenea fete.

— Nu mi-o amintesc, spuse Lîgia. Ursus mi-a spus că pe la noi sunt păduri, păduri și iarăși păduri.

— Și într-o pădure înfloresc flori, adăugă Acteea, înmuindu-și palmele într-o vază plină cu verbină și umezind părul Lîgiei.

După aceea, începu să ungă ușurel tot trupul fetei cu uleiuri parfumate din Arabia, apoi o îmbracă într-o tunică moale de culoarea aurului, fără mâneci, peste care urma să pună un peplum² alb ca zăpada. Mai înainte însă trebuia pieptănat părul, așa că o înveli deocamdată într-un soi de haină largă de casă numită synthesis și, așezând-o pe un scaun, o lăsă pentru câteva minute în mâinile sclavelor, ea supraveghind

Celebru sculptor grec (360-280 î.e.n.), remarcabil prin grație și finețea liniilor.

²Veșmânt fără mâneci, prins pe umărul drept cu o pafta, ce se purta peste tunică.

de departe pieptănatul. În același timp, două sclave încălțară piciorușele Ligiei cu sandale albe, brodate cu purpură, legându-le cruciș cu panglici aurii pe gleznelor ei de alabastru. Când terminară cu pieptănatul, i-au pus un peplum cu splendide falduri ușoare, pe urmă Acteea îi atârână mărgăritare la gât și presără pulbere de aur pe cărlionții părului ei. Porunci apoi să fie îmbrăcată și ea, nemailuându-și privirile încântate de la Ligia.

În curând fu gata și, când în fața porții principale începură să apară primele lectici, intrară amândouă într-un criptoportic lateral, de unde se vedea poarta principală, galeriile interioare și curtea înconjurată de colonade de marmură numidă.

Pe sub arcada înaltă a porții, deasupra căreia splendida cvadrigă a lui Lisip părea să ridice în aer pe Apollo și Diana, treceau din ce în ce mai mulți oameni. Ochii Ligiei fură izbiți de o priveliște minunată, despre care casa modestă a lui Aulus nu putuse să-i dea nici cea mai mică idee. Era momentul în care soarele asfințind, își așternea ultimele lui raze peste coloanele de marmură galbenă de Numidia, dându-le o strălucire de aur în irizări roze. Printre coloane, alături de statuile albe reprezentând danaide, zei sau eroi, se scurgea mulțimea de bărbați și femei, asemănători statuiilor prin îmbrăcămintea lor - togi drapate, peplum-uri și stofe alunecând grațios în falduri moi, strălucind în lumina soarelui ce apunea. Un Hercule uriaș, cu capul încă în lumină, dar de la piept cufundat în umbra aruncată de o coloană, privea de sus la mulțimea aceea. Acteea îi arată Ligiei senatori îmbrăcați în togi cu borduri late, cu tunici colorate și cu semiluni pe încălțăminte, cavaleri, artiști renumiți și matroane din Roma, îmbrăcate fie după moda romană, fie grecește, fie în fantastice costume orientale, cu părul coafat în formă de turn sau piramidă, sau pieptănat după chipul statuiilor de zeițe, netezit pe cap și împodobit cu flori. Multora dintre bărbații și femeile care treceau, Acteea le rostea numele, adăugind în câteva cuvinte amănunte - uneori îngrozitoare, care-o înspăimântau pe Ligia, sau o umpleau de

admirație și uimire. I se arăta o lume ciudată, a cărei frumusețe îi fermeca ochii, dar ale cărei contradicții nu reușea să le înțeleagă cu mintea ei de fată. În amurgul care învăluiseră cerul, printre șirurile de coloane nemișcate pierzându-se în adânc și peste oamenii asemănători statuilor, stăpâna o mare liniște. Părea că în peisajul de marmură trebuie să trăiască niște semizeii lipsiți de griji, împăcați și fericiți, însă vocea domoală a Acteii dezvăluia una după alta tainele îngrozitoare ale acestui palat și ale acestor oameni. Iată, criptoporticul de colo, unde pe coloanele și pardoseala de marmură albă mai stăruie încă sângele lui Caligula căzut sub pumnalul lui Cassius Chereas; acolo a fost omorâtă soția lui, iar copilul zdrobit cu pietre. Dincolo, sub aripa aceea se află o hrubă subterană în care a pierit de foame, rozându-și mâinile, Drusus cel tânăr. Dincoace a fost otrăvit Drusus cel bătrân. Acolo s-a zvârcolit de spaimă Gemellus. Acolo a căzut în convulsii Claudius, dincoace Germanicus. Pretutindeni, aceste ziduri au auzit gemete și horcăituri de muribunzi, iar oamenii care se grăbesc acum la petrecere, îmbrăcați în tunici colorate, înveliți în togi, împodobiți cu flori și nestemate, sunt poate condamnații de mâine. Poate că pe chipul multora dintre ei zâmbetul ascunde spaima, neliniștea, nesiguranța pentru ziua de mâine. Poate că în clipa asta în inimile acestor semizeii, în aparență lipsiți de griji și încununați, colcăie zavistia, lăcomia, invidia. Gândurile răvășite ale Ligiei, nu reușeau să țină pasul cu vorbele Acteii, și, în vreme ce lumea aceea strălucitoare îi atrăgea privirile cu o forță tot mai mare inima i se strângea înspăimântată, și sufletul îi fu cuprins brusc de un dor nespus, nemărginit, după Pomponia Graecina și după casa liniștită a lui Aulus, în care stăpâna dragostea și nu crima.

În acest timp, dinspre Vicus Apollinis s-apropiau noi valuri de oaspeți. De dincolo de poartă, se auzea larmă, dominată de strigătele clienților care-și conduseseră patronii. Prin curte și printre colonade forfotea un furnicar de sclavi ai Cezarului, sclave, băieți, soldați pretorienți care făceau de strajă la palat. Ici și colo, printre fețele albe și

măslinii, apărea câte-o față neagră de numid sub o cască cu pene, cu verigi mari aurii în urechi. Se aduceau lăute, citere, buchete de flori crescute în seră, căci era toamnă târzie, lămpi portative de argint, aur sau aramă. Murmurul tot mai intens al discuțiilor se amesteca cu clipocitul havuzului, ale cărui valuri, roze în luminile amurgului răsfrânte de sus pe marmură, se spărgeau parcă-n suspine.

Acteea se oprise din povestit, dar Ligia continua să se uite, căutând pe cineva în mulțime. Deodată, fața ei se îmbujora. Printre coloane apărură Vinicius și Petronius, îndreptându-se spre marele triclinium, frumoși, calmi, asemănători unor zei în togile lor albe. Când printre oameni necunoscuți zări aceste două fețe cunoscute și apropiate, mai ales când îl văzu pe Vinicius, Ligia simți că o mare greutate i s-a luat de pe inimă. I se păru că-i mai puțin singură. Dorul acela fără margini după Pomponia și după casa lui Aulus, care o copleșise cu câteva clipe mai înainte, încetă brusc să mai fie dureros. Ispita de a-l vedea pe Vinicius și de a vorbi cu el înăbuși celelalte sentimente. Zadarnic evocă în amintirea ei tot ce auzise despre nelegiuirile din casa împăratului; cuvintele Acteei și avertismentele Pomponiei rămaseră ca niște ecouri îndepărtate. Deodată, își dădu seama că nu numai obligația, ci și propria ei dorință o îmboldește să meargă la petrecere. Gândindu-se că peste câteva clipe va auzi iarăși glasul acela drag și plăcut, care-i vorbise despre dragostea și fericirea demnă de zei și care îi mai răsuna și azi în urechi ca un cântec, se simți cuprinsă de bucurie.

Deodată, bucuria aceasta o înspăimântă. O înfiora gândul că trădează și învățătura curată în care fusese educată, și pe Pomponia, și pe sine însăși. Altceva este să mergi din obligație și altceva să te bucuri de o asemenea obligație. Se simți vinovată, nedemnă, pierdută. O cuprinse disperarea și-i veni să plângă. Dacă ar fi fost singură, ar fi îngenunchat și ar fi început să se bată în piept, repetând: „e vina mea, vina mea!” Ținând-o de mână, Acteea o conduse prin camerele interioare în marele triclinium, în care urma să se desfășoare banchetul

dar ea vedea negru înaintea ochilor, urechile-i vâjâiau de emoțiile prin care trecuse, iar inima îi zvâcnea în piept, îhăbușind-o. Zări ca prin vis mii de lămpi clipind pe mese și pe pereți și tot ca într-un vis auzi aclamațiile cu care era întâmpinat împăratul, care-i apăru ca prin ceață. Strigătele o asurzeau, strălucirea o orbea, parfumurile o amețeau și, mai mult moartă decât vie, abia o mai recunoscă pe Acteea, care o așeză la masă, ocupând și dânsa un loc alături.

După o clipă, auzi adresându-i-se o voce joasă, cunoscută:

— Salut pe cea mai frumoasă dintre fecioarele de pe acest pământ și dintre stelele de pe cer! Te salut, divină Callina!

Tresărind, Ligia, întoarse capul: alături de ea ședea Vinicius.

Era fără togă, căci comoditatea și obiceiul cereau să scoți toga la petreceri. Era îmbrăcat într-o tunică roșie, fără mâneci, cu broderii de argint în chip de frunze de palmieri. Brațele-i erau goale și-aveau prinse deasupra cotului, după, obiceiul oriental, două brățări late de aur. De la cot în jos erau epilate cu grijă, netede, însă prea musculoase, adevărate brațe de ostaș, făcute pentru sabie și scut. Pe cap purta o cunună de trandafiri. Cu sprâncenele lui îmbinate deasupra nasului, cu ochii lui minunați, cu pielea bronzată, Ligiei îi apăru ca o personificare a tinereții și a forței, atât de frumos, încât, deși își mai revenise întrucâtva, abia reuși să îngaieme...

— Te salut, Marcus...

El continuă:

— Fericiți ochii mei care te văd; fericite urechile mele care au auzit vocea ta mai plăcută mie decât a flautului și a citerei. De mi s-ar fi oferit să aleg cine să stea lângă mine la petrecerea asta, tu, Ligia, sau Venus, pe tine te-aș fi cerut, o, divino!

O privea nesățios, mistuitor. Privirile lui alunecau de pe fața ei, pe gât, pe brațele goale, mângâindu-i formele delicate, se bucurau de ea, o învăluiau, o sorbeau. Pe chipul lui străluceau, amestecându-se dorința, dragostea, fericirea, contopite într-o încântare fără margini.

— Știam c-o să te văd în casa împăratului, continuă el, totuși când te-am zărit, sufletul meu s-a cutremurat de o nețărmurită bucurie, de parcă fericirea asta mi-ar fi ajuns cu totul pe neașteptate.

Ligia își revenise cu încetul. Simțind că în mulțimea asta și casa asta el este singura ființă apropiată, începu să vorbească cu el și să-l întrebe de tot ce era de neînțeles pentru ea și o înfiora. De unde știa el că are s-o găsească în casa Cezarului și de ce se află ea aici? De ce a luat-o Cezarul de la Pomponia? Aici se teme și ar vrea să se întoarcă la Pomponia. Tânjirea și neliniștea ar ucide-o, dacă n-ar fi speranța că Petronius și cu el au să intervină pentru ea la împărat.

Vinicius îi destăinuie cum auzise de răpirea ei chiar de la Aulus. Nu știe pentru ce se află ea aici. Cezarul nu dă socoteală nimănui de dispozițiile și poruncile sale. Totuși, să nu se teamă. El, Vinicius, e lângă ea și va rămâne lângă ea. Ar prefera să-și piardă ochii decât să n-o mai vadă pe ea, ar prefera să-și piardă viața decât s-o părăsească. Ea este sufletul lui și o va apăra ca pe propriul lui suflet. Are să-i construiască la el acasă un altar ca pentru zeița lui, pe care să-i jertfească smirnă și aloes, iar primăvara anemone și flori de măr... Și, de vreme ce se teme de casa împăratului, îi promite că n-are s-o lase în casa asta.

Deși nu vorbea răspicat și uneori cădea pe gânduri, în glasul lui vibra adevărul, căci sentimentele lui erau sincere. Îl cuprinsese mila față de ea. Vorbele ei îl răscoleau. Când ea începu să-i mulțumească și să-l asigure că Pomponia are să-l iubească pentru bunătatea lui, și ea însăși are să-i fie toată viața recunoscătoare, emoția îl copleși și era convins că niciodată în viață n-are să se poată împotrivi rugăminții ei. Inima i se topea de drag. Frumusețea ei îi ațâța simțurile, o dorea, în același timp însă, își dădea seama că îi este foarte dragă și că într-adevăr ar putea s-o adore ca pe o zeiță. Simțea o nestăvilită nevoie să-i vorbească despre frumusețea ei și despre adorația lui pentru ea și, fiindcă gălăgia petrecerii se întetise, se trase mai aproape de dânsa și începu să-i

șoptească cuvinte gingașe, venite din adâncul sufletului, suave ca muzica și amețitoare ca vinul.

Și o ameți. Printre străinii aceștia care o înconjurau, el îi apără tot mai apropiat, tot mai drag și mai cinstit, devotat din tot sufletul. O liniștea, îi promitea să o scoată din casa împăratului, îi promitea să n-o părăsească și s-o slujească. Înainte, la Aulus îi vorbise doar în general despre dragoste și despre fericirea pe care i-o poate da, acum însă îi spunea fără ocol că o iubește, că-i este cea mai scumpă și cea mai dragă ființă. Ligia auzea pentru prima oară asemenea cuvinte din gura unui bărbat. I se părea că se trezește dintr-un somn. O îneca o fericire în care bucuria nemărginită se amesteca cu o neliniște fără margini. Obrajii-i ardeau, inima-i zvâcnea, sta cu buzele întredeschise, parcă uluită. O cuprindea teama, ascultând asemenea vorbe, dar pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-i scape vreuna. Din când în când, își pleca ochii, pe urmă iarăși îndrepta spre Vinicius privirea ei luminoasă, sfioasă și întrebătoare, de parc-ar fi voit să murmure: „Spune mai departe!”

Gălăgia, muzica, mireasma florilor și parfumul cădelnițelor orientale o amețiră iarăși.

La Roma era obiceiul ca oamenii să stea lungiți la petreceri. Acasă, Ligia ocupa un loc între Pomponia și micul Aulus. Acum însă, alături de ea, stătea Vinicius, tânăr, puternic, îndrăgostit, aprins, iar ea, dându-și seama de înflăcărarea lui, simțea cum o încearcă rușinea, dar și bucuria. O învăluia o plăcută sfârșeală, un fel de leșin, o dulce uitare, ca o cădere în somn.

Apropierea ei îl tulburase și pe Vinicius. Fața îi pălise, nările-i fremătau ca unui cal oriental. Răsuflarea îi devenise scurtă, gâfăită, cuvintele i se încurcau în gură. Și el se afla pentru prima oară așezat așa, lângă ea. Gândurile începură să i se înceteșeze, simțea curgându-i prin vine un foc pe care în zadar încerca să-l stingă în vin. Și nu vinul îl amețea, ci fața minunată a Ligiei, brațele ei goale, sânii ei feciorelnici care palpitau sub tunica aurie, trupul ei ascuns în faldurile albe ale

peplum-ului. În cele din urmă, cuprinse mâna ei mai sus de încheietură, așa cum mai făcuse o dată în casa lui Aulus, o trase spre el și începu să-i șoptească cu buzele înfiorate:

— Te iubesc, Callino... divina mea!...

— Marcus, dă-mi drumul! spuse Ligia.

Însă el vorbea mai departe, cu ochii înnegurați:

— Divina mea! Iubește-mă!...

În clipa aceea, se auzi vocea Acteii, care stătea de partea cealaltă a Ligiei:

— Cezarul se uită la voi.

Pe Vinicius îl cuprinse o mânie năprasnică și împotriva împăratului, și-a Acteii. Cuvintele ei risipiseră farmecul beției. În acest moment, chiar o voce prietenoasă tânărului i s-ar fi părut inoportună. Convins că Acteea caută intenționat să împiedice discuția lui cu Ligia, înălță capul și, uitându-se la tânăra libertă peste brațul Ligiei, spuse cu răutate:

— A trecut vremea, Acteea, când la banchete stăteai alături de împărat. Se spune că te paște orbirea, atunci cum poți să-l vezi?

Ea răspunse, parcă cu tristețe:

— Totuși îl văd... Și el are vederea scurtă și se uită la voi prin smarald. Tot ceea ce făcea Nero îi alarma chiar și pe cei mai apropiați de el, așa că Vinicius se trezi dintr-o dată neliniștit și privi pe furiș spre împărat. Ligia, care la începutul petrecerii, îl văzuse ca prin ceață din cauza tulburării, iar pe urmă, absorbită de prezența lui Vinicius și de vorbele lui, nu se mai uitase de loc la împărat, întoarse și ea spre el ochii curioși și speriați.

Acteea spusese adevărul. Împăratul sta aplecat peste masă, cu un ochi închis, ținând în dreptul celuiilalt un smarald rotund, șlefuit, pe care-l folosea întotdeauna, și se uita la ei. Pentru o clipă, privirea lui se întâlni cu privirea Ligiei și inima fetei se strânse de spaimă. Când, copilă fiind, mergea la moșia lui Aulus din Sicilia, o bătrână sclavă

egipteană îi povestea despre balaurii care locuiesc în peșterile din munți. Avusese impresia că se uitase la ea ochiul verzui al unui asemenea balaur. Apucă mâna lui Vinicius, ca un copil care se teme. Capul prinse a-i vui de gânduri ce se alungau învălmășite. Deci acesta era el? îngrozitorul și atotputernicul? Nu-l văzuse niciodată până atunci și credea că arată altfel. își imagina o față îngrozitoare, cu răutatea întipărită în trăsături și văzuse un cap mare, într-adevăr îngrozitor, așezat pe un gât gros, însă mai curând caraghios, căci de departe semăna cu un cap de copil. Tunica de culoarea ametistului, interzisă muritorilor de rând, arunca o lumină vineție pe fața lui lată și rotundă. Avea părul închis la culoare, frezat după moda introdusă de Otho, în patru rânduri de cărlionți. Nu purta barbă, căci nu demult o jertfise lui Jupiter, lucru pentru care întreaga Romă îi era recunoscătoare. Oamenii însă șopteau între ei că renunțase la ea pentru că, așa ca tuturor bărbaților din neamul lui, îi creștea roșcată. Pe fruntea lui, mult boltită deasupra sprâncenelor, era totuși ceva olimpien. Sprâncenele-i încruntate exprimau conștiința atotputerniciei. Sub fruntea lui de semizeu însă se afla o față de maimuță, de bețiv și de comediant, frământată de poftă schimbătoare, umflată de grăsime în ciuda vârstei tinere, bolnăvicioasă, respingătoare. Ligiei îi apăru dușmănos, dar mai presus de orice hidos.

După o clipă, puse jos smaraldul și nu se mai uită la ea. Atunci îi văzu ochii bulbucăți, albaștri, clipind în lumina excesivă, sticloși, reci, asemănători cu ochii morților.

întorcându-se spre Petronius, Cezarul zise:

— Aceea este ostatecă de care-i îndrăgostit Vinicius?

— Ea este, răspunse Petronius.

— Cum se numește poporul ei?

— Ligian.

— Lui Vinicius i se pare frumoasă?

— îmbracă în peplum femeiesc un trunchi putred de măslin și lui

Vinicius are să i se pară frumos. Pe chipul tău însă o, inegalabil cunoscător, citesc de pe acum sentința! Nu-i nevoie s-o faci publică! Așa-i! E prea uscată! Chiar slăbănoagă! O adevărată măciulie de mac înfiptă într-un lujer subțire, iar tu, divinule estete, la femeie prețuiești tulpina și de trei ori, de patru ori, tu ai dreptate! Fața singură nu înseamnă nimic. Am avut mult de câștigat stând în preajma ta, însă n-am încă o privire atât de sigură... Și sunt gata să pariez cu Tullius Senecion, pe iubita lui că deși la banchet, când stau cu toții culcați, e greu să dai un verdict asupra întregii făpturi, tu ți-ai și spus de-acum: „Prea îngustă în șolduri”.

— Prea îngustă în șolduri, răspunse Nero, clipind din ochi.

Pe buzele lui Petronius apăru un zâmbet abia perceptibil. Tullius Senecion, care până în clipa aceea discutase cu Vestinus, sau mai degrabă își bătuse joc de credința acestuia în vise, se întoarse spre Petronius și, cu toate că habar n-avea de ce-i vorba, spuse:

— Te înșeli! Eu țin cu împăratul.

— Bine, răspunse Petronius. Tocmai îi explicam că ai un pic de minte, însă împăratul susține că ești un bou sadea.

— Habet'! spuse Nero, râzând și întorcând în jos degetul mare, cum se făcea la circuri în semn că gladiatorul primise o lovitură și că trebuia să fie lichidat.

Vestinus, crezând că este vorba tot despre el, strigă:

— Eu cred în vise și Seneca mi-a spus o dată că și el crede.

—Noaptea trecută am visat că eram vestală, spuse Calvia Crispinilla, aplecându-se spre masă.

Auzind asta, Nero începu să bată din palme, alții îi urmară exemplul și aplauzele durară câteva clipe, căci Crispinilla, divorțată de câteva ori, era faimoasă pentru viața ei desfrânată.

*Așa este!

Fără să se tulbure, ea continuă:

— Și ce-i cu asta? Toate vestalele sunt bătrâne și urâte. Numai Rubria mai seamănă a om, așa că am fi două, deși Rubriei vara îi ies pistruii.

— Permite-mi totuși, prea pură Calvia, să constat, zise Petronius, că numai în vis mai puteai să fii vestală!

— Și dac-ar da ordin Cezarul?

— Aș crede că se împlinesc chiar și cele mai ciudate vise.

— Se împlinesc, spuse Vestinus. Pe cei care nu cred în zei îi înțeleg, dar cum să nu crezi în vise?

— Dar în prezicători? întrebă Nero. Mi s-a prezis o dată că Roma va înceta să mai existe, iar eu voi domni peste tot Răsăritul.

— Prezicerile și visurile se leagă între ele, spuse Vestinus. O dată, un proconsul, cunoscut ca necredincios, a trimis un sclav la templul lui Mopsus cu o scrisoare sigilată pe care nu a permis s-o deschidă, ca să controleze dacă zeul reușește să răspundă la întrebarea cuprinsă în scrisoare. Sclavul a dormit noaptea în templu, ca să aibă un vis prevestitor, după care s-a întors și a spus: „Am visat un tânăr, luminos ca soarele, care mi-a spus un singur cuvânt: «negru»". Proconsulul, auzind acest cuvânt, a pălit și, întorcându-se spre oaspeții lui, necredincioși ca și el a spus: „Știți ce era în scrisoare?"

Aici, Vestinus se întrerupse și, ridicând cupa de vine, începu să bea.

— Ce era în scrisoare? întrebă Senecion.

— În scrisoare era întrebarea: „Ce taur să aducă jertfa: alb sau negru?"

Interesul trezit de povestire fu tulburat de Vitellius care, venind beat la banchet, izbucni pe neașteptate, fără nici un motiv, într-un râs deșănțat.

— De ce râde butoiul ăsta de seu? întrebă Nero.

— Râsul îi deosebește pe oameni de animale, spuse Petronius, iar

el n-are altă dovadă că nu-i porc.

Dar Vitellius se întrerupse în mijlocul râsului și, plescăind din buzele-i lucind de grăsimi, se uită la cei din jur, uluit, de parcă nu i-ar fi văzut niciodată mai înainte.

Își arătă palma, ca o perniță, și spuse răgușit:

— Mi-a căzut din deget inelul de nobil moștenit de la tata.

— Care a fost cizmar, adăugă Nero.

Vitellius râse din nou în hohote și începu să caute inelul în peplum-ul Calviei Crispinilla.

Atunci, Vatinius se apucă să imite țipetele unei femei speriate, iar Nigidia, prietena Calviei, o tânără văduvă cu obraji de copil și ochi de curtezană, spuse cu voce tare:

— Caută ceea ce n-a pierdut.

— Și ceea ce nu i-ar folosi la nimic, dac-ar găsi, termină poetul Lucan.

Petrecerea devenea tot mai veselă. Șiruri nesfârșite de sclavi aduceau mereu alte feluri de mâncare; din vase mari, pline cu zăpadă și înfășurate în iederă, se scoteau în fiecare clipă ulcioarele cu felurite soiuri de vin. Beau cu toții din abundență. Din tavan cerneau mereu peste masă și peste meseni petale de trandafiri.

Petronius începu să-l roage pe Nero ca, mai înainte să se fi îmbătat oaspeții, să înnobileze petrecerea cu cântecul său. Un cor de voci susțineau rugămințile lui Petronius, Nero însă refuză. Nu era vorba doar de curaj, deși îi lipsea și acesta întotdeauna... Numai zeii știu cât îl costă pe el toate manifestările în public... E adevărat că nu se dă în lături de la ele, căci trebuie să faci ceva pentru artă și, de altfel dacă Apollo l-a dăruit cu voce, darurile zeilor nu se cade să fie irosite, înțelege chiar că este o îndatorire a lui față de stat. Însă astăzi este într-adevăr răgușit. Noaptea trecută și-a pus greutatea de plumb cald pe piept, dar nici asta n-a ajutat... Intenționează chiar să plece la Antium, ca să respire aer de mare.

Lucan începu să-l conjure în numele artei și al întregii omeniri. Știu cu toții că divinul poet și cântăreț a compus o nouă odă către Venus, față de care poemul lui Lucrețiu nu-i decât schelălăitul unui pui de lup de un an. Trebuie ca banchetul acesta să fie un adevărat banchet. Un împărat atât de bun nu se cade să-și chinuiască supușii: „Nu fi tiran, Cezare!”

—Nu fi tiran! repetară toți cei care stăteau mai pe aproape.

Nero deschise brațele, arătând că n-are încotro. Atunci, pe fața tuturor apăru o expresie de recunoștință și toți ochii se ațintiră spre el. Mai întâi însă, el porunci să fie anunțată Poppea că va cânta, declarându-le celor de față că ea nu venise la banchet pentru că nu se simțea bine și, deoarece nici un medicament nu-i poate ameliora starea cum o face cântecul lui, i-ar părea rău să o priveze de un asemenea prilej.

Poppea sosi îndată. Îl juca pe Nero după buna ei plăcere, știa însă că atunci când e vorba de amorul lui propriu de cântăreț, conducător de care sau poet, e periculos să-i iriți. Intră deci, frumoasă ca o zeiță, îmbrăcată ca și Nero în veșmânt de culoarea ametistului și cu un șirag de perle uriașe la gât, jefuit cândva din tezaurul lui Massinissa¹, cel cu părul de aur, regele numizilor; și cu toate că de două ori divorțată, avea un chip și priviri de fecioară.

Fu întâmpinată cu urale și numită „divina augustă”. Niciodată în viață Ligia nu văzuse un chip atât de frumos și nu-i venea să-și creadă ochilor, deoarece, după câte aflase de la Pomponia, Poppea Sabina era una din cele mai odioase femei din lume. Ea îl împinsese pe Cezar să-șiucidă mama și soția. Auzise din povestirile oaspeților lui Aulus și ale servitorilor că statuile ei erau răsturnate noaptea prin oraș; auzise și de inscripțiile ale căror autori erau condamnați la cele mai aspre pedepse și

Regele Numidiei. A trecut de partea romanilor și a contribuit în mare măsură la înfrângerea Cartaginei în timpul celui de-al doilea război punic.

care reapăreau totuși în fiecare dimineață pe zidurile orașului. Acum însă, când o văzu pe această slăvită Poppea, considerată de adepții lui Christos drept întruparea răului și a nelegiurii, i se păru că numai îngerii sau niște spirite cerești ar putea arăta așa. Nu reușea să-și desprindă ochii de la ea, iar de pe buze îi porni, fără să vrea, întrebarea:

— Ah, Marcus, oare e posibil?

Iar el, surescitat de vin și enervat că atâtea lucruri furaseră atenția fetei, îndepărtând-o mereu de el și de cuvintele lui, spuse:

— Da, ea e frumoasă, dar tu ești de o sută de ori mai frumoasă. Tu nu te cunoști, căci altfel te-ai îndrăgosti de tine ca Narcis... Ea se îmbăiază în lapte ele măgăriță, dar pe tine probabil că Venus te-a îmbăiat în propriu-i lapte. Tu nu te cunoști, *ocelle mi!*... Nu te uita la ea. Intoarce-ți privirile spre mine, *ocelle mi!*... Atinge cu buzele potirul acesta de vin și pe urmă am să-l sărut și eu în același loc...

Și se apropia tot mai mult, iar ea începu să se retragă spre Acteea. Însă în clipa aceea se ceru liniște, căci se ridicase Cezarul în picioare. Cântărețul Diodor îi dădu o lăută în genul celor numite *delta*, altul, Terpnos, care urma să-l acompanieze, se apropie, purtând un instrument muzical numit *nablium*. Nero, sprijinind delta de masă, ridică ochii în sus și timp de câteva clipe în triclinium domni liniștea, întreruptă numai de foșnetul petalelor de trandafir care tot ningeau din tavan.

După aceea, începu să cânte, sau mai degrabă să psalmodieze, scandând, în acompaniamentul a două lăute, imnul său către Venus. Nici vocea, puțin cam voalată, nici versurile nu erau rele, așa că pe biata Ligia o cuprinsă din nou remușcările, fiindcă oda, deși slăvea pe impura, păgâna Venus, i se păru foarte frumoasă. Însuși Cezarul, cu cununa de lauri pe frunte, cu privirile îndreptate spre înălțime, i se păru superb și mult mai puțin înfricoșător și mai puțin hidos decât la începutul petrecerii.

Giuvaerul meu!

Invitații răspunseră cu tunete de aplauze. Strigăte: „O, voce cerească!" răsunau în jur, unele dintre femei își ridicaseră, palmele în aer în semn de admirație și rămaseră așa chiar și după terminarea cântecului, altele își ștergeau ochii înlăcrimați; întreaga sală clocotea. Poppea își plecă căpșorul auriu și duse la buze mâna lui Nero, ținând-o îndelung în tăcere, iar tânărul Pitagora, un grec neasemuit de frumos, același cu care mai târziu Nero, pe jumătate nebun, avea să se cunune cu respectarea întregului ritual - îngenunche acum la picioarele lui.

Nero însă se uita cu atenție la Petronius, ale cărui laude le dorea întotdeauna mai presus de orice. Petronius spuse:

— În privința muzicii, Orfeu trebuie să fie tot atât de galben de invidie în clipa asta ca și Lucan aci de față; iar în privința versurilor, regret că nu sunt mai rele, căci poate atunci aș fi găsit cuvinte corespunzătoare pentru lauda lor.

Lucan nu-i luă în nume de rău că pomenise de invidie, dimpotrivă, îl privi cu recunoștință și, prefacându-se prost dispus, începu să mormăie:

— Blestemată soartă, care mi-ai poruncit să trăiesc în aceeași vreme cu un asemenea poet! Aș fi avut un loc și în amintirea oamenilor, și în Parnas, dar așa mă sting ca o lampă în lumina soarelui.

Petronius însă, care avea o memorie uimitoare, începu să repete fragmente din odă, să citeze versuri disparate, să evidențieze și să analizeze expresiile cele mai frumoase. Lucan, chipurile uitând de invidie, adăugă la cuvintele lui Petronius propria-i încântare. Pe fața lui Nero se oglindeau plăcerea și o vanitate fără margini, nu numai vecină, ci chiar soră bună cu prostia. El însuși le reamintea versurile pe care le considera mai frumoase. În cele din urmă, îl consolă pe Lucan, spunându-i să nu se piardă cu firea, fiindcă omul rămâne cu ceea ce se naște și că cinstirea acordată de oameni lui Jupiter nu exclude cinstirea celorlalți zei.

Se ridică apoi s-o conducă pe Poppea, care fiind într-adevăr

bolnavă, dorea să plece. Oaspeților le porunci să-și reocupe locurile, anunțându-i că va reveni. Într-adevăr, s-a întors după câteva clipe, ca să se parfumeze cu fum înmiresmat din cădelnițe și să asiste la spectacolul pe care el însuși, Petronius sau Tigellinus îl pregăteau de obicei pentru petrecere.

Se citeau iarăși versuri sau se ascultau dialoguri, în care paradoxul ținea locul spiritului. Mai târziu, renumitul mim Paris prezentă peripețiile Ionei, fiica lui Inachos. Oaspeților, și mai cu seamă Ligiei, neînvățată cu asemenea spectacole, li se părea că văd minuni și vrăji. Paris prin mișcările mâinilor și ale trupului știa să exprime lucruri în aparență imposibil de exprimat în dans. Palmele lui frământau aerul, imaginând un nor luminos, viu, plin de vibrații, voluptos, care înconjura figura unei fete pe jumătate leșinată. Era un tablou, nu un dans, un tablou clar, înfățișând iubiri tainice, fermecător și nerușinat. Când apoi au intrat coribanți¹ cu fete siriene și au început un dans bahic, în sunetele citerelor, flauturilor, cimbalelor și tobelor, un dans sălbatec, plin de țipete dezmățate, Ligiei i se păru că o arde un foc viu și ar fi dorit ca trăsnetul să lovească casa asta sau să se prăbușească acoperișul peste capetele mesenilor.

Însă din plasa de aur atârnată sub tavan nu cădeau decât petale de trandafiri, iar Vinicius, pe jumătate beat, îi spunea:

Te-am văzut în casa lui Aulus la havuz și m-am îndrăgostit de tine. Era în zori și tu credeai că nu te vede nimeni, dar eu te-am văzut... Și de-atunci te văd mereu așa, deși peplum-ul mi te ascunde. Scoate-ți peplum-ul, așa cum a făcut și Crispinilla. Nu vezi? Și Zeii, și oamenii caută numai dragoste. În afară de dragoste, nu mai există nimic pe lume! Sprijină-ți capul pe pieptul meu și închide ochii.

Preoți ai zeiței Cibela, care, cu prilejul serbărilor închinată acestei zeițe, executau dansuri cu mișcări contorsionate.

Sângele îi zvâcnea puternic în tâmples și în brațe. Avea senzația că alunecă într-o prăpastie și că Vinicius, care puțin mai înainte îi păruse atât de apropiat și de iubitor, în loc s-o salveze, o trage el însuși în adânc. Se mânie pe el. Din nou se temea și de petrecerea asta, și de el, și de ea însăși. O voce, amintind de vocea Pomponiei, mai strigă o dată în sufletul ei: „Ligia, salvează-te!” însă o altă voce îi șoptea că este prea târziu și că cine a fost ars de o asemenea vâlvătaie, cine a văzut tot ceea ce s-a petrecut la acest banchet, cine și-a simțit inima bătând cum și-o simțise ea ascultând cuvintele lui Vinicius, cine a tremurat de fiorii care au cuprins-o când el se apropia de ea, acela e pierdut fără nici o speranță de salvare. I se facu rău. În anumite momente, îi venea să leșine, simțea că ceva îngrozitor se petrece cu dânsa. Știa că mânia Cezarului n-ar fi cruțat pe nimeni care ar fi plecat până nu se ridica el de la masă, dar chiar de n-ar fi fost așa, n-ar mai fi avut putere să facă gestul acesta.

Iar până la sfârșitul petrecerii mai era mult. Sclavii aduceau mereu alte feluri de mâncare și umpleau într-una cupele cu vin, iar în fața mesei, așezată în semicerc, apărură doi atleți ca să dea oaspeților un spectacol de lupte.

Începură imediat lupta. Trupurile puternice, lucind de ulei, se încleștară, formând o singură stâncă. Oasele trosniră în îmbrățișarea sălbatecă. Dinții strânși convulsiv scrâșneau fioros. Din când în când, se auzeau bufniturile rapide și înfundate ale picioarelor pe podeaua dată cu șofran. Apoi, din nou rămâneau nemișcați, tăcuți, și spectatorii aveau impresia că au în fața lor un grup sculptat în piatră. Ochii romanilor urmăreau cu plăcere jocul spinărilor, picioarelor și brațelor teribil încleștate. Lupta însă nu dură prea mult, căci Croton, maestru și mai marele școlii gladiatorilor, nu degeaba trecea drept cel mai puternic atlet din imperiu. Adversarul lui începu să gâfâie, apoi să horcăie, fața i se învîneți și, în cele din urmă, căzu, vărsând sânge pe gură.

O furtună de aplauze salută sfârșitul luptei, iar Croton, punându-și un picior pe spatele adversarului, își încrucișa pe piept brațele uriașe,

rotindu-și privirile triumfătoare peste sală.

Intrară apoi imitatorii de animale și de voci de animale, scamatorii și bufonii, însă puțini se mai uitau la ei, căci vinul împăienjenise privirile spectatorilor. Petrecerea se transformase treptat într-o orgie. Fetele siriene, care dansaseră mai înainte dansul bahic, se amestecară cu oaspeții. Muzica se transformase într-o gălăgie dezordonată și sălbatecă de citere, lăute, cimbale, sistre egiptene, trompete și cornuri, și deoarece unii dintre oaspeți doreau să discute, începură să strige la muzicanți să plece. Aerul saturat de parfumul florilor, al uleiurilor cu care niște efebi, superbi stropeau în timpul petrecerii tălpile oaspeților, de miros de șofran și transpirație - devenise sufocant. Lămpile pâlpâiau anemice, pe frunți cununile stăteau strâmb, obrații păleau, năpădiți de nădușeală.

Vitellius căzu sub masă. Nigidia, beată, cu trupul dezgolit pe jumătate, își rezema capul de pieptul lui Lucan, iar poetul, beat și el, începu să spulbere, suflând ușor, pudra aurie de pe părul ei, ridicând ochii spre tavan cu o nespusă încântare. Vestinus repeta cu încăpățânarea bețivului pentru a zecea oară răspunsul lui Mopsus la scrisoarea pecetluită a proconsulului. Tullius, care-și bătea joc de zei, spunea cu voce tărăgănată, întreruptă de sughituri:

—Dacă Sferos al lui Xenofan e rotund, atunci, înțelegi, pe un asemenea zeu poți să-l rostogolești cu piciorul ca pe un butoi.

Însă Domitius Afer, un bătrân hoț și denunțător, fu revoltat de această blasfemie și, de mânie, vomită pe propria-i tunică tot falernul băut. El mai credea în zei. Oamenii spun că Roma are să piară, ba chiar sunt unii care susțin că a și început să piară. Păi sigur!... Dar dac-o să piară, o să se întâmple numai din cauză că tineretul și-a pierdut credința, și fără credință nu există virtute. Au fost uitate și părăsite vechile obiceiuri, simple, nerafinate, și nimănui nu-i trece prin minte că epicurienii n-au să poată ține piept barbarilor. Totu-i zadarnic! În ceea ce-l privește, regreta că a apucat să trăiască asemenea timpuri, că trebuie să-și caute în plăceri refugiul din fața necazurilor, care, altfel,

repede l-ar da gata.

Spunând acestea, trase spre sine o dansatoare siriană și începu să-i sărute gâtul și spatele cu gura lui toată știrbă. Văzându-l, consulul Memmius Regulus râse și, ridicându-și chelia împodobită cu o cunună alunecată pe-o ureche, spuse:

—Cine zice că Roma pierde?... Prostii!... Eu, consulul, știu mai bine... *Videant consules!*¹ Treizeci de legiuni... apăra *pax romana*² a noastră!...

Apoi, își duse pumnii la tâmpile și începu să răcnească, acoperind larma sălii:

— Treizeci de legiuni! Treizeci de legiuni!... Din Britania până la granița părților!

Brusc însă căzu pe gânduri și, ducând degetul la frunte, murmură:

— Sau poate chiar treizeci și două...

Și se rostogoli sub masă, unde îndată începu să vomite limbi de flamingo, ciuperci la cuptor, ciuperci la gheață, lăcuste în miere, pește, cărnuri și tot ce mâncase și băuse.

Pe Domitius nu-l liniștea numărul legiunilor care apărau pacea Romei: nu, nu! Roma trebuie să piară pentru că au pierit credința în zei și obiceiurile strămoșești. Roma trebuie să piară și e păcat, căci viața e totuși plăcută, împăratul mărinimos și vinul bun! Ah, ce păcat!

Și, lipindu-și obrazul de omoplații bacantei siriene, începu să plângă.

— Ce contează viața viitoare!... Ahile avea dreptate, mai bine să fii argat în lumea asta însorită, decât rege în țara cimerienilor³. Și se mai pune și întrebarea dacă zeii există într-adevăr, cu toate că necredința

¹Să vegheze consulii!

²Pacea romană.

³În credința grecilor antici, țară legendară situată la marginea pământului, unde se afla intrarea în împărăția întunecatului Hades, stăpânul umbrelor celor morți.

duce tineretul la pieire...

Între timp, Lucan suflase toată pulberea de aur de pe părul Nigidiei, beată, care adormise. Luă fire lungi de iederă din vaza din fața lui și o înfășură pe femeia adormită, apoi privi la cei din jurul său, foarte încântat, parcă vrând să-i întrebe ceva.

Se împodobi după aceea și pe sine cu iederă, repetând cu profundă convingere:

— E u nu-s om, sunt un faun.

Petronius nu era beat, însă Nero, care la început băuse puțin din considerație pentru vocea-i „divină”, spre sfârșit golea o cupă după alta și se îmbătase. Vru chiar să declame mai departe versuri de-ale sale, de data asta grecești, dar le uitase și din greșeală declamă o poezie de Anacreon. Încercară să-i țină isonul Pitagora, Diodor și Terpnos, dar fiindcă nu le mergea nici unuia, se lăsară păgubași. Uitând de versuri, Nero începu să admire, ca un fin cunoscător ce era, frumusețea lui Pitagora și să-i sărute mâinile, entuziasmat. Mâini atât de frumoase văzuse numai cândva... la cine oare?

Ducându-și palma la frunte nădușită, începu să-și forțeze memoria. După câteva clipe, pe fața lui se oglindi spaima:

— Aha! La mama! La Agripina!

Dintr-o dată, îl cuprinseseră viziuni sumbre.

— Se spune, zise el, că umblă în nopțile cu lună pe mare, pe lângă Baiae și Bauli... Nu face nimic, umblă doar așa, umblă parc-ar căuta ceva. Iar când se apropie de o barcă, se uită și pleacă, iar pescarul la care s-a uitat moare.

— Nu - i o temă rea, spuse Petronius.

Vestinus, întinzându-și gâtul ca de broască țestoasă, șopti tainic:

— Nu cred în zei, dar cred în spirite!

Nero însă nu le dădu atenție și continuă:

— Doar am ținut *lemuria*. Nu vreau s-o văd! E al cincilea an. A trebuit, a trebuit s-o condamni pentru că trimisese un ucigaș să mă omoare și, dacă nu i-aș fi luat-o înainte, nu m-ați fi auzit azi declamând.

— Mulțumim, Cezarule, în numele orașului și al lumii întregi, strigă Domitius Afer.

— Vin! Și să se bată în timpane.

Gălăgia reîncepu. Lucan, învelit tot în iederă, se ridică și începu să strige, ca să acopere zgomotul:

— Eu nu-s om, ci faun și locuiesc în pădure... E... he... ooo!

În cele din urmă, se **îmbată** de-a binelea și împăratul, se **îmbată** toată lumea, bărbații și femeile de-a valma. Vinicius nu era mai puțin beat decât ceilalți. Mistuit cum era de dorință, se trezise în el și cheful de ceartă, ceea ce i se întâmpla întotdeauna, când întrecea măsura la băutura. Fața-i brună pălise, limba i se împleticea, în timp ce striga cu voce puternică și poruncitoare:

— Dă-mi buzele! Azi sau mâine, totuna-i!... Destul am așteptat! Împăratul te-a luat de la Aulus ca să mi te dăruiască mie, înțelegi? Mâine pe inserat am să trimit după tine, înțelegi?... Împăratul mi te-a promis înainte de a te fi luat de acolo... Trebuie să fii a mea! Dă-mi buzele! Nu vreau să aștept până mâine... Dă-mi repede buzele!

Și o luă în brațe. Acteea căuta s-o apere pe Ligia, ea însăși se apăra cu ultimele puteri, căci se simțea pierdută. Zadarnic însă se forța să desprindă de pe ea brațul lui epilat; în zadar îl implora cu vocea-i slabă, care tremura de tristețe și de spaimă, să nu fie crud și să aibă milă de ea. Îi simțea răsuflarea duhnind de vin tot mai aproape, fața lui ajunsese chiar lângă fața ei. Nu mai era Vinicius cel pe care-l știa, bun și aproape drag sufletului ei, ci un satir beat și rău, care o umplea de

¹*Lemures* - spiritele morților în religia romană, care reveneau pe pământ în anumite zile și îi chinuiau pe cei vii. Pentru îmbunarea lor se făceau serbări speciale, numite *lemuria*, fixate la 9, 11 și 13 mai.

groază și de scârbă.

Totuși, forțele o părăseau tot mai mult. În zadar, zbatându-se, își întorcea fața, ca să evite sărutările lui. El se ridică și o cuprinse cu amândouă brațele și, gâfâind, începu să-i strivească cu gura buzele palide.

În aceeași clipă însă, o forță îngrozitoare desfăcu brațele lui de pe trupul fetei, atât de ușor de parc-ar fi fost brațele unui copil, iar pe el îl împinse la o parte ca pe un vreasc sau o frunză căzută. Ce se întâmplase? Vinicius își frecă ochii uimiți și deodată zări deasupra lui statura uriașă a ligianului numit Ursus pe care-l cunoscuse în casa lui Aulus.

Ligianul stătea liniștit și se uita la Vinicius cu ochii lui azurii atât de ciudat, încât tânărului îi îngheță sângele în vine. Pe urmă, o luă în brațe pe prințesa lui și cu pas egal și liniștit ieși din triclinium.

Acteea ieși imediat după el.

Vinicius rămase o clipită împietrit, apoi zvâcni din loc și alergă spre ieșire:

—Ligia! Ligia!...

Doborât însă de uimire, de mânie și de vin, simți cum i se taie picioarele. Căzu o dată și încă o dată, apoi se atârână de brațul gol al uneia dintre bacante și-o întrebă, clipind din ochi:

— Ce s-a întâmplat?

Ea, luând o cupă de vin, i-o întinse, zâmbindu-i, cu ochii împăienjeniți:

—Bea!

Vinicius bău și se rostogoli pe jos.

Cea mai mare parte din oaspeți zăceau sub masă; alții umblau cu pașii împleticiți prin triclinium, alții dormeau pe paturile pe care se stătea la ospete, sforăind sau vomitând în somn prisosul de vin, iar peste consulii și senatorii beți, peste dansatoarele și patricienele bete, peste întreagă această lume atotputernică încă, dar istovită, încununată și

ghiftuită, dar muribundă, din plasa de aur prinsă de tavan se cerneau fără încetare petale de trandafiri.

Afară începuse să se lumineze de ziuă.

Capitolul VIII

Pe Ursus nimeni nu-l opri, nimeni nu-l întreabă măcar ce face. Nici aceia dintre oaspeți care nu zăceau sub masă nu-și mai păstrau locurile, așa că servitorii, văzând un uriaș care ducea în brațe pe una dintre invitate, și-au închipuit că-i un sclav care-și duce stăpâna beată. De altfel, Acteea mergea alături și prezența ei înlătura orice bănuieli.

În felul acesta, au ieșit din triclinium în încăperea alăturată, iar de acolo în galeria care ducea spre locuința Acteii.

Pe Ligia o părăsiseră într-atât puterile, încât atârna ca moartă în brațele lui Ursus. Însă când o învăli aerul rece și curat al dimineții, deschise ochii. Afară se lumina tot mai mult. Mergând printre coloane, cotiră după câteva clipe printr-un portic lateral, care nu ducea în curte, ci în grădinile palatului, unde crestele pinilor și ale chiparoșilor erau rumenite de primele raze ale zorilor. În partea aceasta a palatului era pustiu. Ecourile muzicii și țipetele orgiei ajungeau tot mai stins până la ei. Ligieii i se părea că a

fost smulsă din iad și scoasă în lumea luminoasă a lui Dumnezeu. Deci mai exista ceva în afară de acel scârbos triclinium. Existau cerul, zorile, lumina și liniștea. Brusc, o cuprinse plânsul și, strângându-se la pieptul uriașului, începu să șoptească printre suspine:

— Acasă, Ursus, acasă, la Aulus!...

— Mergem! răspunse Ursus.

Ajunseră într-un mic atrium, alăturat locuinței Acteii. Acolo, Ursus o așeză pe Ligia pe o bancă de marmură, nu departe de havuz. Acteea căută s-o liniștească, îndemnând-o să se odihnească, asigurând-o că deocamdată n-o amenință nimic, căci mesenii beți au să doarmă după petrecere până seara. Însă Ligia nu voia să se liniștească; apăsându-și tâmpilele cu mâinile, repeta într-una ca un copil:

— Acasă, la Aulus!...

Ursus era gata. Adevărat că la porți stăteau pretorienii, dar el avea să treacă și așa. Ostașii nu-i opresc pe cei care ies. În fața arcadei de la intrare mișună lecticile. Oamenii încep să iasă în grupuri. Nimeni n-are să-i oprească. Au să iasă împreună cu mulțimea și-au să se ducă drept acasă. De altfel, ce-i pasă? Cum poruncește prințesa, așa o să facă. Pentru asta-i el aici.

Iar Ligia repeta:

— Da, Ursus, plecăm.

Acteea însă trebuia să aibă minte pentru amândoi. Au să iasă. Da! Nimeni n-o să-i oprească. Dar din casa împăratului nu-i îngăduit să fugi, iar cine îndrăznește îl jighește pe majestatea-sa. Au să iasă, dar seara, un centurion în fruntea soldaților va duce condamnarea la moarte pentru Aulus și Pomponia Graecina, iar Ligia va fi luată înapoi la palat și atunci nu va mai exista scăpare pentru ea. Dacă soții Aulus o vor primi sub acoperișul lor, îi aștepta cu siguranță moartea.

Ligia își lăsă brațele să cadă pe lângă trup. N-avea ce face. Avea de ales, fie să-i ducă la pieire pe Plautius și soția lui, fie să piară singură. Ducându-se la banchet, nădăjduia că Vinicius și Petronius au

s-o ceară de la împărat și-au s-o dea înapoi Pomponiei, acum însă, era convinsă că tocmai ei îi dăduseră împăratului ideea s-o ia de la Aulus. N-avea ce face. Numai o minune mai putea s-o smulgă din prăpastia asta. O minune și puterea lui Dumnezeu.

— Acteea, spuse ea cu disperare, ai auzit ce spunea Vinicius, că împăratul m-a dăruit lui și că astă seară trimite sclavi după mine să mă ia la casa lui.

— A m auzit, răspunse Acteea.

Și, desfacând brațele a neputință, tăcu. Disperarea Ligiei nu trezi nici un ecou în sufletul ei. Ea însăși fusese amanta lui Nero și, oricât era de bună, nu deslușea caracterul dezonorant al unor asemenea relații. Ca fostă sclavă se obișnuise prea mult cu soarta sclavilor și, în afară de asta, continua să-l mai iubească pe Nero. Dacă s-ar întoarce la ea, l-ar primi, fericită. Dându-și seama acum limpede că Ligia trebuia sau să devină iubita tânărului și frumosului Vinicius, sau să se expună pe sine și pe soții Aulus la pieire, nu înțelegea pur și simplu de ce fata mai șovăie.

— In casa împăratului, spuse, după o clipă, n-ai fi mai în siguranță decât în casa lui Vinicius.

Nu se gândi că, deși spunea adevărul, cuvintele ei însemnau: „Impacă-te cu soarta și devino amanta lui Vinicius". Ligiei, care mai simțea pe buze urma sărutărilor lui pline de poftă animalică, mistuitoare ca focul, i se adună tot sângele în obraji de rușine numai amintindu-și.

—Niciodată! izbucni ea. N-am să rămân nici aici, nici la Vinicius, niciodată!

Acteea se miră de izbucnirea aceasta:

— Oare, întrebă ea, îl urăști atât de mult pe Vinicius?

Ligia nu mai putea răspunde, căci o apucase iarăși plânsul. Acteea o strânse la piept și încercă s-o liniștească. Ursus răsufla greu și strângea din pumnii lui uriași căci, iubind-o cu o fidelitate de câine pe prințesa lui, nu suporta s-o vadă plângând. In inima lui semisălbatică de

ligian se născuse dorința să se înapoieze în sală și să-l sugrume pe Vinicius și la nevoie chiar și pe Cezar. Se temea însă să spună asta față de stăpâna sa, căci nu era sigur dacă o asemenea faptă, care la prima vedere i se părea cum nu se poate mai simplă, era permisă unui adept al Mielului Răstignit.

După ce o liniști, Acteea o întrebă iarăși:

— II urăști oare atât de mult?

—Nu, răspunse Ligia, eu n-am voie să-l urăsc, pentru că sunt creștină.

— Știu, Ligia. Știu de asemenea din scrisorile lui Pavel din Tars că vouă nu vă este îngăduit să vă pierdeți cinstea, că trebuie să vă temeți mai mult de păcat decât de moarte, dar spune-mi, învățătura ta îți permite să faci moarte?

—Nu.

— Atunci de ce vrei să atragi răzbunarea împăratului asupra casei lui Aulus?

Se lăsă o clipă de tăcere. O prăpastie fără fund se deschise din nou în fața Ligiei.

Tânăra libertă continuă:

— Te întreb, pentru că îmi pare rău de tine și de buna Pomponia, și de Aulus, și de copilul lor. Eu trăiesc de mult în casa asta și știu cât e de primejdios să-l mănii pe împărat. Nu! Voi nu puteți fugi de aici. Îți mai rămâne o singură cale: să-l rogi pe Vinicius să te dea înapoi Pomponiei.

Ligia însă îngenunche ca să se roage altcuiva. Ursus îngenunche de asemenea și amândoi începură să se roage în casa împăratului, în zorii zilei.

Acteea vedea pentru prima oară o astfel de rugăciune. Nu-și putea desprinde privirile de la Ligia. O vedea dintr-o parte, cu capul și mâinile ridicate, privind spre cer, chemând parcă de acolo salvarea. Ea însăși părea o lumină. Zorile îi luminau părul de aur întunecat și peplum-ul alb

și își răsfrângeau strălucirea peste ea, scaldând-o în razele lor. Cum sta așa, cu mâinile ridicate, chipul ei palid, cu buzele întredeschise și privirile fixe, exprima un extaz supranatural. Acum înțelese și Acteea de ce Ligia nu poate să devină amanta nimănui. În fața fostei iubite a lui Nero se dădu parcă la o parte un vâl care ascundea o cu totul altă lume decât cea în care se obișnuise. O uimea rugăciunea asta în casa crimei și-a infamiei. Cu o clipă mai înainte, avusese impresia că nu există salvare pentru Ligia, acum însă începu să creadă că se poate întâmpla ceva extraordinar, că salvarea are să vină, adusă de o putere căreia nici Cezarul n-o să i se poată opune, că au să coboare din cer armate de îngeri în ajutorul fetei, sau că soarele are să-și aștearnă razele la picioarele ei și are s-o înalțe spre el. Auzise de multe minuni printre creștini și se gândea acum să probabil totul e adevărat, de vreme ce Ligia se roagă cu atâta ardoare.

Ligia se ridică, în sfârșit, cu fața luminată de speranță. Se ridică și Ursus și, așezându-se lângă bancă, se uita la stăpâna lui, așteptându-i cuvintele.

Dar ochii ei se împăienjeniră și două lacrimi mari începură să se prelingă pe obraji.

—Dumnezeu să-i binecuvânteze pe Pomponia și pe Aulus, spuse ea. N-am voie să atrag pieirea asupra lor, așa că n-am să-i mai văd niciodată.

Se întoarse spre Ursus și-i spuse că numai el îi mai rămâne pe lume, că de-acum el trebuie să-i fie tată și ocrotitor. Nu pot să caute adăpost la Aulus, căci ar trage asupra lor mânia împăratului. Ea însă nu poate să rămână aici în casa împăratului, nici în a lui Vinicius. Ursus să o ia și să o scoată din oraș, să o ascundă undeva, unde să n-o găsească nici Vinicius, nici slugile lui. Ea are să-l urmeze pretutindeni, chiar și peste mare, chiar și peste munți, la barbari, unde nu s-a auzit de numele de roman și unde nu ajunge puterea Cezarului. S-o ia și s-o salveze, căci numai el singur i-a mai rămas.

Ligianul era gata și în semn de supunere se prosternă și-i îmbrățișa picioarele. Pe fața Acteii, care așteptase o minune, se oglindi dezamăgirea. Numai atâta i-a adus rugăciunea aceea? A fugi din casa împăratului însemna a comite crima de lezare a majestății, crimă care trebuie pedepsită. Chiar dacă Ligia ar reuși să se ascundă, Cezarul ar pedepsi familia lui Aulus. Dacă vrea să fugă, mai bine să fugă din casa lui Vinicius. Atunci, împăratul, căruia nu-i place să se amestece în treburile altora, poate că n-are să vrea să-l ajute pe Vinicius în urmărirea ei și, în orice caz, n-are să fie o crimă de lezare de majestate.

Tot așa gândea și Ligia. Soții Aulus nici n-au să știe unde este ea, nici chiar Pomponia. Are să fugă însă nu din casa lui Vinicius, ci în drum spre ea. El i-a mărturisit, beat fiind, că diseară are să trimită sclavii săi după ea. Cu siguranță că spusese adevărul pe care nu l-ar fi recunoscut dac-ar fi fost treaz. Probabil că el însuși, sau poate că împreună cu Petronius, l-au văzut pe împărat înainte de petrecere și i-au smuls promisiunea că a doua zi seara să i-o dea. Iar dac-ar uita astăzi, au să trimită după ea mâine. Ursus însă are s-o salveze. Are să vină, are s-o scoată din lectică, așa cum a scos-o și din triclinium, și au să plece în lume. Lui Ursus nu-i rezistă nimeni. Nu i-ar rezista nici măcar luptătorul acela îngrozitor care a luptat ieri în triclinium. Și fiindcă Vinicius poate să trimită mulți sclavi, Ursus are să se ducă imediat la episcopul Linus după sfat și ajutor. Episcopul are să se milostivească creștinilor să meargă împreună cu Ursus ca să o salveze. Au s-o ia cu forța și au s-o ducă, apoi Ursus are să reușească s-o scoată din oraș și s-o ascundă undeva de puterea romană.

Fata se îmbujora și începu să râdă. Curajul îi revenise, de parcă speranța salvării ar fi devenit de pe acum realitate. Deodată, se aruncă de gâtul Acteii și, lipindu-și buzele gingașe de obrazul ei, șopti:

— Tu n-ai să mă trădezi, Acteea nu-i așa?

— Pe umbra mamei mele, răspunse libertă, n-am să vă trădez și roagă-l pe Dumnezeuul tău ca Ursus să reușească să te salveze.

Ochii albaștri copilăroși ai uriașului străluceau de fericire. Singur nu reușise să găsească nici o soluție măcar că își muncise bietul său cap; un lucru ca ăsta însă, poate să-l facă, fie ziua, fie noaptea!... O să meargă la episcop, căci episcopul citește în cer ce-i îngăduit și ce nu-i îngăduit. Pe creștini ar reuși oricum să-i strângă. Parcă puțini cunoscuți are el sclavi și gladiatori, și oameni liberi, și în Subura, și dincolo de Tibru? Ar putea să adune și o mie și două. Și are s-o salveze pe stăpâna lui și s-o scoată din oraș. Au să se ducă fie și la capătul lumii, fie și acolo de unde au venit - unde nimeni n-a auzit de Roma.

Ajuns cu gândul aici, începu să privească înaintea lui ca și cum ar fi vrut să deslușească întâmplări viitoare și nespuse de îndepărtate, apoi murmură:

—în păduri? Hei, ce păduri, ce păduri!... Peste o clipă însă, se scutură de viziuni.

Da, o să se ducă imediat la episcop iar seara o să pândească lectica, însoțit de vreo sută de prieteni. N-au decât s-o ducă nu numai cu sclavii, dar chiar și cu pretorienii! E mai bine să nu se vâre nimeni sub pumnul lui, de-ar fi apărut chiar de-o armură de fier... Ce, parcă fierul e atât de tare? Dacă izbești bine fierul nici capul de dedesubt nu mai rezistă.

Ligia însă ridică un deget în sus și cu copilărească seriozitate spuse:

—Ursus! „Să nu ucizi!”

Ligianul începu să se scarpine la ceafa cu mâna lui cât un mai. Era într-o mare încurcătură. Doar trebuie să le-o smulgă pe Ligia... „lumina lui”... A spus ea însăși că acum e rândul lui... Are să se străduiască cât o să poată. Dar dacă, fără voia lui o să se întâmple ceva?... Doar trebuie să le-o smulgă! Ei, dacă o să se întâmple, el are să se căiască atât de mult și are să ceară atât de fierbinte iertare de la Mielul Nevinovat încât Mielul Răstignit are să se îndure de sărmanul de el... Doar el n-ar vrea să-l supere pe Miel, numai că are mâinile atât de

grele...

O mare înduioșare se zugrăvi pe fața lui. Dorind să o ascundă, se înclină și spuse:

— Eu mă duc atunci la sfântul episcop.

Acteea o cuprinse pe Ligia pe după grumaji și începu să plângă...

înțelese încă o dată că exista o lume în care chiar și suferința aduce mai multă fericire decât tot luxul și plăcerile din casa Cezarului; încă o dată se deschise în fața ei o poartă spre lumină dar în același timp își dădea seama că nu-i demnă să treacă prin această poartă.

Capitolul IX

Ligiei îi părea rău de Pomponia Graecina, pe care-o iubea din tot sufletul și-i părea rău de toată casa lui Aulus, totuși nu mai era deznădăjduită. Simți chiar o dulce mulțumire la gândul că, iată pentru Adevărul ei, sacrifică bunăstarea și confortul și adoptă o viață de prigoană, în necunoscut. Poate că era la mijloc puțină curiozitate copilărească, să vadă cum are să fie viața acolo, în țări îndepărtate, printre barbari și animale sălbatice. În adâncul inimii însă era credința profundă și convingerea că procedând astfel urmează porunca Divinului învățător și că de acum El însuși va veghea asupra ei ca asupra unui copil ascultător și credincios. Și în cazul acesta ce rău i s-ar mai putea întâmpla? Dacă au să fie și suferințe, are să ie îndure în numele Lui. Are să vină moartea și atunci El are s-o ia în ceruri și cândva, când are să moară și Pomponia, au să fie iarăși împreună, o veșnicie. Adesea, încă în casa lui Aulus, era frământată în mintea ei de copil de gândul că ea creștină nu poate să facă nimic pentru Răstignitul despre care amintise cu atâta înduioșare Ursus. Acum însă sosise clipa. Ligia se simțea aproape fericită și începu să vorbească de fericirea ei și Acteii, care încă n-o putea înțelege. Să renunți la tot, la casă, la lux, la oraș, la grădini, la

temple și porticuri la tot ce e minunat, să părăsești țara însorită și oamenii apropiați și pentru ce? Ca să te ascunzi de dragostea unui oștean tânăr și frumos?...

Pentru Acteea aceste lucruri n-aveau nici o noimă. În anumite clipe, simțea că poate există un adevăr în asta, că poate să existe chiar o mare și tainică fericire, dar nu putea să-și dea seama clar, mai ales că pe Ligia o aștepta o încercare grea, care s-ar putea sfârși rău, și în care și-ar putea pierde chiar viața. Acteea era fricoasă din fire și se gândea cu teamă la ceea ce ar putea să aducă seara aceea. Nu voia însă să-i vorbească Ligiei de îndoielile ei și, deoarece între timp se făcuse ziuă și soarele pătrunsese în atrium, o îmbie la odihna necesară după noaptea nedormită. Ligia nu se opuse și intrară amândouă în cubiculum-ul spațios și aranjat cu somptuozitate, ca urmare a vechilor relații ale Acteii cu Cezarul. Acolo se culcară una lângă alta, însă Acteea, cu toată oboseala nu reușea să adoarmă. De multă vreme era tristă și nefericită, acum însă începuse s-o cuprindă o neliniște necunoscută mai înainte. Până acum viața i se păruse doar grea și lipsită de orizont, acum îi apărură dintr-o dată înjositoare.

În mintea ei se stârniră gânduri tulburătoare. I se părea că poarta spre lumină când se întredeschide puțin, când se închide la loc. În clipa când se deschidea, lumina o orbea și nu mai vedea nimic clar. Mai mult, bănuia că în lumina asta se află o fericire nemărginită față de care orice altă fericire este neînsemnată, că dacă, de exemplu, Cezarul ar îndepărta-o pe Poppea și ar iubi-o din nou pe ea, pe Acteea, chiar și asta ar fi o nimica toată. Deodată, îi veni gândul că împăratul acesta pe care l-a iubit și pe care fără să vrea l-a considerat un fel de semizeu, este tot atât de nemernic ca oricare sclav și că palatul cu coloane de marmură numidă n-are valoare mai mare ca o grămadă de bolovani. În cele din urmă, simțămintele acestea, pe care nu le înțelegea, începură să o chinuiască. Dorea să adoarmă dar, tulburată și neliniștită, nu reușea.

La un moment dat, gândind că, amenințată de primejdii și

măcinată de nesiguranța situației sale, nici Ligia nu doarme, se întoarce spre ea ca să discute despre fuga ei.

Ligia însă dormea liniștită. În cubiculum-ul umbros prin draperia care nu era perfect trasă, cădeau câteva raze luminoase, în care jucau nenumărate firisoare de praf auriu. În lumina răsfântă, Acteea desluși fața delicată a fetei culcată pe brațul dezgolit, ochii închiși și buzele întredeschise. Respira regulat așa cum se respiră în somn.

„Doarme. Poate să doarmă, se gândi Acteea. E încă un copil”.

După o clipă, îi trecu prin minte că acest copil preferă totuși să fugă decât să devină amanta lui Vinicius, preferă să trăiască în mizerie și prigoană decât cu rușine în casa minunată de lângă Carinae, în veșmintele scumpe, împodobită cu bijuterii, în petreceri, cu muzică de lăute și harpe.

„De ce?”

Începu să o privească pe Ligia, parcă ar fi vrut să citească răspunsul pe fața ei adormită. Se uita la fruntea ei curată la arcul senin al sprâncenelor, la genele întunecate, la buzele întredeschise, la pieptul feciorelnic unduit de răsuflarea liniștită și îi spuse:

„Cât de mult se deosebește de mine!”

Ligia îi părea o minune, o viziune divină, ceva iubit de zei, de o sută de ori mai frumoasă decât toate florile din grădina împăratului și decât toate statuile din palatul lui. În sufletul grecoaicei nu era invidie. Dimpotrivă, gândindu-se la pericolele care o amenințau pe fată, o cuprinse o mare milă. Se trezi în ea un sentiment matern. Ligia îi păru nu numai frumoasă ca un vis dar și foarte dragă și, apropiindu-și buzele de părul ei întunecat, începu să-l sărute.

Ligia dormea liniștită, ca acasă sub ocrotirea Pomponiei Graecina. Și dormi destul de mult. Amiaza trecuse când își deschise ochii azurii și începu să se uite prin cubiculum cu mare mirare.

Se mira probabil că nu-i acasă la Aulus.

—Tu ești Acteea? spuse, în sfârșit, zărind în penumbră fața

grecoaicei.

—Eu, Ligia.

—S-a și făcut seară?

—Nu fetițo, dar a trecut de amiază.

—Ursus nu s-a întors?

—Ursus n-a zis că se întoarce ci că seara are să pândească cu creștinii ieșirea lecticii.

—Adevărat.

Părăsiră cubiculum și se duseră la baie, de unde Acteea, după ce o îmbăie pe Ligia, o conduse la gustare și apoi în grădinile palatului, în care n-aveau a se teme de nici o întâlnire periculoasă, deoarece, împăratul și curtenii lui de frunte dormeau încă. Ligia vedea pentru prima dată în viață grădinile acelea minunate, pline de chiparoși, pini, stejari, măslini și mirt, printre care lucea albă o întregă lume de statui, străluceau liniștite oglinzile iazurilor, înfloreau crânguri întregi de trandafiri înrouați de stropii havuzurilor; intrările în peșterile fermecate erau acoperite cu iederă sau viță de vie, pe ape pluteau lebede de argint, iar printre statui și copaci umblau fiare îmblânzite din pustiurile Africii și păsări cu pene măiestru colorate, aduse din toate țările lumii.

Grădinile erau aproape deșarte. Ici-colo, lucrau sclavi cu sapele, cântând în surdina; alții, cărora li se îngăduiseră câteva clipe de odihnă, ședeau pe malul iazurilor sau în umbra stejarilor, mângâiați de firavele raze strecurate printre frunze, iar alții stropeau trandafirii sau florile liliachii de șofran. Acteea și Ligia umblară destul de mult, vizitând toate minunățiile grădinii și, deși Ligia nu era destul de liniștită, era încă prea copil ca să nu se lase cucerită de curiozitate și admirație. Chiar își spuse că dacă împăratul ar fi bun, într-un asemenea palat și în asemenea grădini ar putea să fie foarte fericit.

Mai târziu, după ce obosiseră puțin, se așezară pe o bancă ascunsă în desișul chiparoșilor și începură să vorbească de ceea ce le apăsa cel mai mult sufletul, adică de fuga Ligiei, plănuită pentru seara aceea. Acteea era mult mai puțin liniștită decât Ligia în privința reușitei acestei fugi. În anumite clipe, avea impresia că este un plan nebunesc, care nu poate să reușească. Ii era milă de Ligia din ce în ce mai mult. Se gândea că ar fi fost de o sută de ori mai sigur să încerce să-l atragă pe Vinicius de partea ei. O întrebă de când îl cunoaște pe Vinicius și dacă nu crede cumva că ar putea să-l convingă s-o ducă înapoi la Pomponia.

Însă Ligia clătină cu tristețe din cap.

—Nu, în casă la Aulus, Vinicius era altul, era foarte bun, însă de la banchetul de ieri mi-e frică de el și prefer să fug la ligieni.

Acteea întrebă mai departe:

—Totuși în casă la Aulus îți era drag?

—Da, răspunse Ligia, plecând capul.

—Doar tu nu ești sclavă cum am fost eu, spuse

Acteea, după o clipă de gândire. Pe tine Vinicius ar putea să te ia de nevestă, Ligia.

Însă ea răspunse încet, cu și mai multă tristețe:

—Prefer să fug la ligieni.

—Ligia, vrei să mă duc acum imediat la Vinicius, să-l trezesc dacă doarme și să-i spun tot ce ți-am spus și ție acum? Da, draga mea, am să mă duc la el și am să-i spun: „Vinicius, ea-i fiică de rege și copilul drag al celebrului

Aulus; dacă o iubești, dă-o înapoi lui Aulus și apoi ia-o ca sofie din casa lui".

Fata însă răspunse cu o voce atât de încetă, că Acteea abia putu să audă:

— Prefer la ligieni...

Și două lacrimi i se iviră pe genele ei plecate.

Discuția lor fu întreruptă de zgomot de pași care se apropiau și, mai înainte ca Acteea să aibă timp să vadă cine vine, în fața băncii apărură Poppea Sabina cu o mică suită de sclave. Două dintre ele țineau deasupra capului ei mănunchiuri de pene de struț prinse de bețe de aur, cu care-i făceau vânt, ferind-o în același timp de soarele de toamnă care ardea încă. În fața ei, o etiopiana neagră ca abanosul, cu pieptul proeminent, parcă umflat de lapte, purta în brațe un copil înfășat în purpură cu franjuri aurii. Acteea și Ligia se ridicară, crezând că Poppea are să treacă pe lângă ele fără să le dea atenție, însă ea se opri în fața lor și spuse:

— Acteea, clopoței pe care i-ai cusut la icunula¹ au fost prost cusuți; copilul a rupt unul și l-a dus la gură; noroc că Lilith l-a observat la vreme.

— Iartă-mă, divino, răspunse Acteea, încrucișându-și mâinile la piept și plecând capul.

Poppea privi lung la Ligia.

— Cine-i sclava asta? întrebă, după o clipă.

— Nu-i sclavă, divină Augusta, ci copila adoptivă a Pomponiei Graecina și fiica regelui ligienilor dată ca ostatecă Romei.

— Și a venit să te viziteze?

— Nu, Augusta. Locuiește de ieri în palat.

— A fost aseară la banchet?

Căpușă, jucărie.

în   I
norocoasă s-o înlăture <
femeie frumoasă apăru
cunosătoare formele L.
sperie. „E o adevărată
fulgeră prin minte un
oricâte femei frumoase
amorul propriu rănit, s
Nero n-a văzut-o, sau,
să se întâmple, dacă o
cum e... Și nici măcai

dar fiică de rege!... Zei nemuritori! Ea-i tot atât de frumoasă ca și mine și mai tânără!" Și cuta dintre sprâncene se adânci, iar pe sub genele ei aurii ochii prinseră să arunce fulgere reci.

întorcându-se spre Ligia, întrebă, aparent calmă:

— Ai vorbit cu Cezarul?

— Nu, Augusta.

— De ce preferi să stai aici decât la Aulus?

— Eu nu prefer, domina. Petronius l-a îndemnat pe împărat să mă ia de la Pomponia, dar eu nu-s aici din voia mea, o, stăpână!...

— Și ai vrea să te întorci la Pomponia?

La ultima întrebare, vocea Poppeii sunase mai moale, mai blândă, trezind speranță în inima Ligiei.

— Domina! spuse, întinzând mâinile spre ea. împăratul a promis să mă dea, ca sclavă, lui Vinicius, dar tu intervino pentru mine și redă-mă Pomponiei.

— Deci Petronius l-a îndemnat pe împărat ca să te ia de la Aulus și să te dea lui Vinicius?

— Da, domina. Vinicius urmează să trimită chiar astăzi după mine, însă tu, preabuno, îndură-te de mine!

Spunând acestea, se înclină până-n pământ și, apucând poala rochiei Poppeii, rămase așa, așteptând răspunsul cu inima bătând nebunește. însă Poppea, cu fața luminată de un zâmbet rău, se uită o clipă la ea și spuse:

— Îți promit că încă de astăzi vei deveni sclava lui Vinicius.

Apoi se îndepărtă ca o fantomă frumoasă, dar rea. La urechile Ligiei și Acteii ajunse doar țipătul copilului, care, cine știe de ce, începuse să plângă.

Ochii Ligiei se umplură de lacrimi, îndată însă o luă pe Actea de mână, spunând:

— Să ne întoarcem. Ajutor trebuie să așteptăm numai de acolo de unde poate să vină.

Se întoarseră în atrium pe care nu-l mai părăsiră până seara. Când se întunecă și sclavii aduseră sfeșnice cu câte patru brațe și cu flacăra mare, constatară că amândouă erau palide. Se opreau mereu, la mijloc de frază s-asculte dacă nu se apropie cineva. Ligia repeta într-una că, deși regretă că trebuie s-o părăsească pe Acteea deoarece știe că Ursus așteaptă de-acum, în întuneric, ar prefera să se termine totul astăzi. De emoție, răsufla mai repede, mai șuierător. Acteea strânse în grabă câte bijuterii găsi la îndemână, legându-le într-un colț al peplum-ului, o imploră pe Ligia să nu refuze darul acesta care ar putea să-i fie de folos în fuga ei. În anumite clipe, se lăsa o tăcere grea, misterioasă. Li se năzărea că aud ba șoapte după draperie, ba un plâns îndepărtat de copil, ba lătrat de câine.

Deodată, draperia dinspre coridor se clinti fără zgomot și în atrium apăru, ca o nălucă, un om înalt negricios, cu fața ciupită de vărsat. Ligia îl recunoscă imediat pe Atacinus, un libert al lui Vinicius, care venea în casa lui Aulus.

Acteea țipă, însă Atacinus se înclină adânc și spuse:

— Salutări divinei Ligia de la Marcus Vinicius, care o așteaptă la banchet în casa împodobită cu flori.

Buzele fetei pâliră.

— Vin, spuse ea.

Și își aruncă brațele pe după grumajii Acteei ca să-și ia rămas bun.

Capitolul X

Casa lui Vinicius era într-adevăr împodobită cu ramuri verzi de mirt și iederă, care atârnavă ca niște draperii pe pereți și pe la uși.

Coloanele erau înfășurate în ghirlande de viță de vie. În atrium, peste a cărei deschidere din tavan fusese întinsă o draperie de lână purpurie pentru a feri încăperea de răcoarea nopții, era lumină ca ziua. Ardeau lampadare cu câte opt și câte douăsprezece flăcări, având formă de vase, de copaci, de animale, de păsări sau de statui cioplite din alabastru, din marmură, din bronz de Corint aurit, susținând lămpi pline cu uleiuri parfumate, nu chiar atât de prețioase ca celebrul candelabru din templul lui Apollo de care se slujea Nero, însă frumoase și sculptate de maeștri celebri. Unele erau prevăzute cu sticlă de Alexandria, altele mascate de văluri străvezii aduse tocmai de pe malurile Indului, roșii, azurii, galbene, violete, înecând atriumul în lumina lor multicoloră. Aerul mirosea a parfum de nard, care-i plăcea lui Vinicius de când luptase în Orient. În adâncul casei, unde mișunau siluete de sclave și sclavi era de asemenea lumină. În triclinium masa era pregătită pentru patru persoane, căci la petrecere, în afară de Vinicius și Ligia, urmau să ia parte Petronius și Chrysothemis.

Vinicius urmase întru totul sfatul lui Petronius să nu se ducă personal după Ligia, ci să-l trimită pe Atacinus cu aprobarea primită de la împărat, iar el s-o primească amabil ba chiar cu toată cinstea cuvenită:

— Ieri ai fost beat, îi spuse el. Te-am văzut: te-ai purtat cu ea ca un pietrar din munții Albani. Nu fi prea insistent și ține minte că vinul trebuie băut pe îndelete. Să știi, de asemenea, că e plăcut să dorești dar mult mai plăcut să fii dorit.

— Chrysothemis avea în privința asta o părere personală, întrucâtva diferită, Petronius însă, numind-o vestala și porumbița lui, îi explică deosebirea care trebuie să existe între un experimentat conducător de car de la circ și un flăcăiandru care se urcă pentru prima oară în cvadrigă. Apoi, întorcându-se spre Vinicius, continuă:

— Câștigă-i încrederea, înveselește-o, fii mărinimos cu ea. N-ai vrea să asist la o petrecere tristă. Jură-i chiar pe Hades c-ai s-o dai

înapoi Pomponiei și depinde de tine dacă mâine o să prefere să rămână aici sau să se întoarcă acasă.

După aceea arătând spre Chrysothemis, adăugă:

— Eu, de cinci ani procedez zilnic cam în același fel cu această turtura sălbatecă și nu pot să mă plâng c-ar fi crudă cu mine...

Chrysothemis îl lovi ușor cu evantaiul din pene de păun și spuse:

— Cum, nu m-am opus? Satirule!

— Din cauza predecesorului meu...

— Sau nu mi-ai stat la picioare?

— Pentru a pune inele în degetele lor.

Chrysothemis își privi involuntar picioarele pe ale căror degete luceau într-adevăr nestemate, și amândoi începură să râdă. Vinicius însă nu era atent la controversa lor. Inima îi bătea neliniștită sub veșmântul înflorat de preot sirian, cu care se îmbrăcase ca s-o primească pe Ligia.

— Acum iese din palat, spuse, vorbind parcă singur.

— Iese, desigur, răspunse Petronius. Poate că, între timp, să-ți povestesc despre profețiile lui Apollonios din Tyana, sau povestea aceea cu Rufinus pe care, nu mai țin minte de ce, n-am terminat-o.

Însă pe Vinicius îl interesa tot atât de puțin Apollonios din Tyana, cât și povestea lui Rufinus. Gândul lui era la Ligia și, deși știa că e mai elegant s-o primească acasă decât să meargă în chip de zbir la palat, în anumite momente regreta că nu s-a dus numai pentru că ar fi putut s-o vadă mai curând și să stea lângă ea, în întuneric, în lectica de două persoane.

În acest timp, sclavii aduseră vase de aramă pe trepiedele împodobite cu capete de berbec și începură să presare peste cărbunii încinși bucățele mici de smirnă și nard.

— Acum întorc spre Carinae, spuse Vinicius din nou.

— El n-are să reziste și are să fugă în întâmpinarea ei și ar fi în stare să se încrucișeze pe drum cu ei! strigă Chrysothemis.

Vinicius zâmbi absent și spuse:

— Ba da, am să rezist.

Începu să găfâie cu nările fremătându-i. Văzându-l, Petronius ridică din umeri.

—N-are el stofa de filozof nici de un sesterț măcar, zise, și n-o să fac niciodată din acest fiu al lui Marte un om.

Vinicius nici măcar n-auzea.

— Sunt acum în Carinae!...

Și într-adevăr ei coteau spre Carinae. Sclavii, numiți *lampadari*, mergeau înainte, alții, numiți *pedisequi* - de ambele părți ale lecticei, iar Atacinus în urma ei, supraveghind cortegiul.

Înaintau încet, căci torțele, în orașul acesta înecat în beznă, luminau prost drumul. Străzile din apropierea palatului erau pustii, trecea doar din când în când câte un om, luminându-și drumul cu felinarul, însă mai departe, erau neobișnuit de populate. Aproape că din fiecare străduță ieșeau câte trei-patru oameni, toți fără felinare și toți în pelerine negre. Unii mergeau în pas cu cortegiul, amestecându-se cu sclavii, alții, în grupuri mai mari veneau din direcția opusă. Unii se clătinau ca bețivii. În anumite momente, trecerea cortegiului devenea atât de grea, încât lampadarii strigau:

—Loc pentru nobilul tribun Marcus Vinicius!

Ligia văzuse printre perdele grupurile acestea negre și începuse să tremure de emoție. O înfiora pe rând, când speranța când teama. „El e! E Ursus cu creștinii! Acum are să se întâmple, își spuse ea cu buzele tremurânde. O, Christoase, ajută-mă! O, Christoase, salvează-mă!”

Atacinus, care la început nu dăduse atenție acelei neobișnuite mișcări de pe stradă, începu la un moment dat să se neliniștească. Era ceva ciudat. Lampadariii trebuiau să strige tot mai des: „Loc pentru lectica nobilului tribun!” Oamenii necunoscuți împingeau într-atât

*Se numeau astfel sclavii care, o dată cu lăsarea întunericului, purtau torțe aprinse, luminând calea personajelor importante.

lectica, încât Atacinus porunci sclavilor să-i gonească cu bețele.

Deodată, se auziră țipete în fruntea cortegiului și în aceeași clipă se stinseră toate torțele. În jurul lecticii se produse învălmășeală și încăierarea începu. Atacinus își dădu seama că era un atac pus la cale.

Când înțelese asta, înlemni. Se știa că uneori împăratul, însoțit de curtenii săi, ca să se distreze, provoacă încăierări în Subura și în alte cartiere ale orașului. Se știa că din aceste incursiuni nocturne se întorcea uneori plin de cucuie și vânățăi, dar cine se apăra, era condamnat la moarte chiar dacă era senator. Casa vigiliilor, a căror îndatorire era să vegheze asupra ordinii în oraș, nu se afla prea departe, însă în asemenea cazuri, paza se prefăcea surdă și oarbă. În jurul lecticii încăierarea era în toi; oamenii se luptau, lovindu-se năprasnic, răsturnând și călcând totul în picioare. Lui Atacinus îi fulgeră prin gând: orice-ar fi, trebuie s-o salveze pe Ligia și pe sine, iar restul să-l lase în voia soartei. O trase cumva din lectică, o luă în brațe și încercă să se furișeze prin întuneric, însă Ligia începu să strige:

—Ursus! Ursus!

Era îmbrăcată în alb, așa că putea fi văzută prin beznă. Atacinus încercă s-o învelească în grabă cu mantia lui, când deodată un clește teribil îl apucă de gât, iar peste cap i se abătu parcă un bolovan uriaș, zdrobitor.

Se prăbuși pe loc, ca un bou izbit cu barosul în fața altarului lui Jupiter.

Cei mai mulți dintre sclavi zăceau la pământ, sau se salvaseră luând-o la fugă, ciocnindu-se prin întunericul dens de colțurile zidurilor și rănindu-se. La fața locului rămase numai lectica sfărâmată în încăierare. Ursus o ducea pe Ligia spre Subura. Tovarășii lui îl urmau, risipindu-se treptat pe drum.

Sclavii se adunară în fața casei lui Vinicius, să se sfătuiască. Nu îndrăzneau să între. După un scurt conciliabul, se întoarseră la locul ciocnirii, unde găsiră câteva trupuri zăcând pe jos. Printre ele se afla și

Atacinus, care mai dădea semne de viață, dar deodată zvâcni puternic, se încorda și rămase nemișcat.

Îl luară cu ei, oprindu-se din nou în fața porții. Trebuiau să-l anunțe pe stăpân de cele întâmplate.

— Să anunțe Gulo, spuseră câțiva în șoaptă. Îi curge sângele de pe față ca și nouă, și stăpânul îl iubește. Pentru Gulo primejdia e mai mică decât pentru alții.

Dar germanul Gulo, un sclav bătrân, care-l crescuse pe Vinicius de copil și pe care acesta îl moștenise de la mama lui, sora lui Petronius, spuse:

— Eu îl anunț, dar mergem toți. Să nu cadă numai asupra mea mânia lui.

Vinicius începuse să fie neliniștit de-a binelea. Petronius și Chrysothemis râdeau de el. Se plimba cu pași repezi, încoace și încolo, prin atrium, repetând într-una:

— Ar fi trebuit să fie de mult aici!... Ar fi trebuit să fie de mult aici! Și voi să plece, însă Petronius și Chrysothemis îl reținură.

Deodată, se auziră pași la intrare și în atrium pătrunse un grup de sclavi. Oprindu-se lângă perete, ridicară mâinile și începură să se vaitete:

— Aaaa!... Aa!

Vinicius se năpusti la ei.

—Unde-i Ligia? strigă cu voce teribilă.

— Aaaa!...

Gulo îi ieși înainte cu fața însângerată, cerând în grabă îndurare:

— Iată sângele nostru, stăpâne! Am apărat-o! Iată sângele, stăpâne, iată sângele!

Nu apucă să termine, căci Vinicius, înșfacând un sfeșnic de bronz, zdrobi dintr-o lovitură țeasta sclavului. Apoi, se prinse cu mâinile de cap și, înfigându-și degetele în păr, gemu răgușit:

— Me miserum! Me miserum!...

Cu fața învinețită, cu ochii înfundați sub frunte, cu spume la gură,

răcni cu o voce neomenească:

—Vergi!

— Stăpâne! Aaaa!... îndură-te! gemeau sclavii.

Petronius se ridică cu o expresie de dezgust pe față.

— Hai, Chrysothemis! spuse el. Dacă vrei să vezi carne, am să pun să se deschidă magazinul măcelarului din Carinae.

Și ieși din atrium, iar în întreaga casă împodobită cu iederă, pregătită pentru petrecere, curând răsunară gemete și șuierături de vergi, care ținură aproape până dimineața.

Capitolul XI

În noaptea aceea, Vinicius nu se culcă de loc. La câțva timp după plecarea lui Petronius, când își dădu seama că gemetele sclavilor biciuiți n-aveau să-i potolească nici durerea, nici furia, strânse un grup dintre celelalte slugi și porni în fruntea lor, în toiul nopții, s-o caute pe Ligia. Cătreieră cartierul Esquilin, apoi Subura, Vicus Sceleratus și toate străzile laterale. După aceea trecu prin Capitoliu, peste podul lui Fabricius și ajunse în insulă¹, străbătu partea de oraș de dincolo de Tibru, cartierul Transtiberim. Era o goană fără țel. El însuși nu mai spera s-o găsească pe Ligia. Continua s-o caute mai mult pentru a umple cu ceva noaptea aceea îngrozitoare. Se întoarse acasă abia în zori, când în oraș începeau să apară carele trase de măgari ale negustorilor de legume și când brutarii deschideau prăvăliile. Când ajunse acasă, porunci să fie luat cadavrul lui Gulo, de care nimeni nu îndrăznise să se atingă până atunci, apoi ordonă ca sclavii cărora le fusese răpită Ligia să fie trimiși la ergastulele de la țară, ceea ce era o pedeapsă mai îngrozitoare decât moartea.

Pe urmă, aruncându-se pe lavița așternută în atrium, începu să-și muncească mintea tulburată, întrebându-se cum s-o găsească și s-o ia înapoi pe Ligia.

Să renunțe la ea, s-o piardă, să n-o mai vadă niciodată, i se părea de neconceput și numai gândindu-se îl cuprindea nebunia. Firea neînduplecată a tânărului ostaș se lovise pentru prima oară în viață de o forță potrivnică, de o altă voință puternică și pur și simplu nu putea înțelege cum e posibil să îndrăznească cineva să stea în calea dorinței lui. Vinicius prefera ca lumea întregă și Roma să se năruiască în ruine, decât să nu obțină ceea ce dorea ei. Îi fusese smulsă cupa plăcerii

¹Șa-zisa insulă Tiberina.

aproape de la buze, ceea ce i se părea de neiertat, cerând răzbunarea legilor divine și umane.

Însă mai presus de orice nu voia și nici nu putea să se împace cu soarta, căci niciodată nu dorise în viață nimic atât de mult cât o dorea pe Ligia. Era convins că nu poate să trăiască fără ea. Nu-și putea închipui ce-are să facă mâine fără ea, cum are să-și ducă mai departe zilele. În unele momente, îl apuca o mânie nebună împotriva ei. Ar fi vrut s-o bată, s-o târască de păr până în cubiculum și s-o tortureze, apoi iarăși îl cuprindea un dor nestăpânit după vocea ei, după chipul și ochii ei și simțea că ar fi în stare să i se prosterneze la picioare. O striga, își mușca degetele, își smulgea părul din cap. Făcea eforturi desperate să se potolească, să poată gândi în liniște cum s-o redobândească și nu reușea, îi veneau în minte zeci și zeci de mijloace și soluții, care de care mai nebunești, în cele din urmă, i se năzări că nimeni altul n-a putut să i-o răpească decât Aulus și că în cel mai rău caz Aulus trebuie să știe unde se ascunde ea.

Sări în picioare, gata s-alerge la casa lui Aulus. Dacă n-au să i-o dea înapoi, dacă n-au să cedeze amenințărilor, are să se ducă la împărat să-l acuze de nesupunere pe bătrânul comandant și are să obțină condamnarea lui la moarte, dar înainte de moarte are să-i smulgă mărturisirea unde este ascunsă Ligia. Însă chiar dacă au să i-o dea de bunăvoie, tot are să se răzbune. E adevărat că l-au primit în casă și l-au îngrijit, dar asta n-are a face. Răpindu-i-o pe Ligia, l-au jignit și l-au eliberat de orice obligație de recunoștință. Sufletul lui răzbunător și aprig se bucura, gândindu-se la disperarea Pomponiei Graecina când centurionul are să-i aducă condamnarea la moarte a bătrânului Aulus. Căci era aproape sigur că are s-o obțină. Are să-i ajute la asta Petronius. De altfel, Cezarul nu refuza nimic amicilor săi, decât atunci când îl împiedică aversiunea sau pofta sa personală.

Deodată, o îngrozitoare presupunere îi îngheță sângele în vine. Dar dacă însuși împăratul a răpit-o pe Ligia?

Știau cu toții că împăratul căuta adesea să scape de plictiseală, punând la cale încăierări nocturne. Chiar și Petronius lua parte la aceste distracții. Scopul lor era de fapt, prinderea femeilor și săltarea lor în aer cu o pelerină soldățească. Nero numea aceste incursiuni „pescuit de perle”, căci se întâmpla ca în adâncul unor cartiere locuite de populație numeroasă și săracă, să descopere câte o adevărată perlă de grafie și tinerețe. Atunci „sagatio”, cum numeau aruncarea în sus pe pelerina soldățească, se schimba în răpire și „perla” era trimisă fie la Palatin, fie la vreuna din nenumăratele vile ale Cezarului, fie, în fine, Nero o ceda vreunui din amicii săi. Așa ceva i se putuse întâmpla și Ligiei. Cezarul o privise în timpul petrecerii și Vinicius nu se îndoia nici o clipă că ea i se păruse cea mai frumoasă dintre femeile pe care le văzuse până atunci. Cum ar fi putut să fie altfel? E adevărat că Nero o avusese la el în Palatin și ar fi putut s-o rețină, însă, după cum spunea Petronius, împăratul nu avea curajul crimei pe față și întotdeauna, acționa pe ascuns. De data asta, îl putea determina să procedeze astfel și teama de Poppea.

Vinicius se gândi acum că soții Aulus n-ar fi îndrăznit să răpească pe fata care-i fusese dăruită de împărat. Cum să îndrăznească? Poate ligianul acela uriaș cu ochii albaștri, care avusese curajul să intre în triclinium și s-o scoată de la banchet în brațe? Dar unde s-ar fi ascuns cu ea? Unde ar fi putut s-o ducă? Nu, un sclav nu a cutezat una ca asta. Înseamnă că n-a făcut-o altcineva, decât însuși împăratul.

La gândul acesta lui Vinicius i se facu negru înaintea ochilor. Broboane de sudoare îi acoperiră fruntea. În cazul acesta, Ligia era pierdută pentru totdeauna. Din orice alte mâini ar fi putut fi smulsă, dar din ale Cezarului nu. Acum, mai îndreptățit decât oricând, avea motiv să repete: *Vae misero mihi!* Și-o închipuia pe Ligia în brațele lui Nero și pentru prima dată în viață înțelese că există gânduri pe care omul pur și simplu nu le poate îndura. Abia acum își dădea seama cât de mult o iubește. Așa cum cel care se îneacă își re trăiește într-o clipă toată viața,

așa și el retrăi fiecare clipă petrecută în tovărășia Ligiei. O revăzu lângă havuz, o revăzu la masă la Aulus, o revăzu la banchet. O simți din nou ca aieva, simți parfumul părului ei, căldura trupului ei, senzația sărutărilor pe care la banchet le obținuse cu sila. Îi apărură de o sută de ori mai frumoasă, mai dorită, mai suavă, mai presus, de toate femeile și mai presus de zeițe. Când se gândi că frumusețea ei fără seamăn, care-i pătrunsese inima până-n adâncuri, devenind sângele și viața lui, are să-l desfete pe Nero, durerea îl junghie ca un pumnal. De disperare, îi venea să se dea cu capul de pereții atriumului. Simțea că ar putea înnebuni, că fără îndoială ar înnebuni dacă nu i-ar fi rămas încă răzbunarea. Așa cum mai înainte era convins că n-are să poată trăi dacă n-o redobândește pe Ligia, tot așa acum era convins că n-o să poată muri până când n-o răzbună. Gândul acesta îi aduse o oarecare ușurare. „Am să fiu Cassius Chereas¹ al tău!” își spuse, gândindu-se la Nero. După o clipă, luând în mâini pământ din vasele cu flori care înconjurau impluvium, jură cu toată hotărârea Erebelui², Hecatei³ și a larilor că are să se răzbune.

Și se simți într-adevăr ușurat. Avea măcar pentru ce să trăiască, cu ce să-și umple zilele și nopțile.

Renunțând la intenția de a se duce la Aulus, porunci să fie dus la Palatin. Pe drum se gândea că dacă n-au să-i permită să intre la împărat sau au să-l controleze dacă n-are vreo armă la el, asta are să fie o dovadă sigură că împăratul a răpit-o pe Ligia. Totuși nu luase nici o armă la el. Minte i se răvășise, dar, cum se întâmplă de obicei cu oamenii absorbiți de un gând, își păstrase luciditatea în tot ce era legat de răzbunare. Nu voia să-i fie zădărnicită înainte de vreme. În afară de

¹Tribun în gărzile pretoriene, ucigașul lui Caligula.

²*Erebe* - infern.

³*Hecate* - la început zeiță a lunii, mai târziu a infernului și a magiei. Este reprezentată prin trei chipuri identice, cu însemne diferite: făclii, șerpi, funii etc, de unde numele poetic de întreita Hecate.

asta, dorea mai mult ca orice s-o vadă pe Acteea, fiind convins că de la ea poate afla adevărul. Avea momente când mai spera că poate are s-o revadă pe Ligia, și la gândul acesta începea să tremure. Dacă împăratul a răpit-o fără să știe pe cine răpește și astăzi are să i-o redea? Reflectând puțin, respinse această presupunere. Dacă ar fi vrut să i-o trimită, i-ar fi trimis-o ieri. Numai Acteea putea să lămurească totul și pe ea trebuia s-o vadă înaintea altora.

Având acum o țintă precisă, porunci sclavilor să grăbească pasul, continuând să se gândească tulburat când la Ligia, când la răzbunare. Auzise că preoții zeiței egiptene Pacht știu să aducă boala la cine vor și se hotărî să afle de la ei mijloacele. În Orient se spunea că evreii cunosc niște formule magice cu ajutorul cărora umplu de buboai trupurile dușmanilor. Printre sclavi avea în casă mai mult de zece evrei; își puse în gând ca la întoarcere să poruncească să fie biciuiți până au să-i dezvăluie această taină. Dar mai mult decât toate îi surâdea spada scurtă romană, care face să țâșnească sângele șuvoi, așa cum a țâșnit din Caius Caligula, lăsând pete de neșters pe coloanele porticului. Acum era în stare să ucidă întreaga Romă, iar dacă niște zei răzbunători i-ar fi promis să piară toți oamenii în afară de el și Ligia, s-ar fi învoit cu inima ușoară.

În fața porții boltite își adună toată stăpânirea de sine. Văzând straja pretoriană, își spuse iarăși că dacă are să întâmpine fie și cel mai neînsemnat obstacol la intrare, asta are să fie o dovadă că Ligia este cu voia Cezarului în palat. Însă centurionul principes îi zâmbi prietenește și, înaintând câțiva pași, spuse:

— Salut, nobile tribun. Dacă dorești să te prosternezi în fața împăratului, ai nimerit un moment nepotrivit și nu știu dac-ai să poți să-l vezi.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Vinicius.

— Mica Divină Augustă s-a îmbolnăvit ieri pe neașteptate. Cezarul și Augusta Poppea sunt lângă ea împreună cu medicii chemați

din tot orașul.

Era o întâmplare importantă. Când i se născuse fiica, împăratul fusese nebun de fericire și o primise *exîra humanum gaudium*. Încă mai înainte senatul recomandase zeilor în mod solemn sântul Poppeii. Se făcuseră rugăciuni, iar în Antium, unde se petrecuse nașterea prințesei, se organizaseră jocuri minunate și în afară de asta se ridicase un templu celor două Fortune. Nero, lipsit de simțul măsurii în toate, îl iubea fără măsură și pe copilul acesta. Nici Poppea nu-l iubea mai puțin, fie și pentru că-i întărea poziția facându-i influența de nebiruit.

De sănătatea și viața micii Augusta putea să depindă soarta întregului imperiu, însă Vinicius era atât de preocupat de sine, de propriul său necaz și de dragostea sa, încât aproape nici nu dădu atenție veștii comunicate de centurion. Ii spuse:

— Vreau s-o văd numai pe Acteea. Și trecu.

Acteea însă se afla și ea la copilul imperial și trebui s-o aștepte multă vreme. Veni abia pe la amiază, cu fața obosită și palidă, și când îl văzu pe Vinicius păli și mai mult.

— Acteea! strigă Vinicius, apucând-o de mâini și trăgând-o spre mijlocul atrium-ului. Unde-i Ligia?

— Aceeași întrebare am vrut să fi-o pun și eu, răspunse ea, privindu-l în ochi cu reproș.

Deși își făgăduise că are s-o iscodească, păstrându-și calmul, își strânse din nou capul între mâini și începu să geamă, cu fața schimonosită de durere și mânie:

— Nu-i. Mi-au răpit-o pe drum!

După câteva clipe însă, își reveni și, apropiindu-și fața de fața Acteii, începu să vorbească printre dinții încheștați:

— Acteea... Dacă ții la viață, dacă nu vrei să devii cauza unor

Cu bucurie supraomenească.

nenorociri pe care nici nu ți le poți imagina, spune-mi adevărul: mi-a răpit-o Cezarul?

— Cezarul n-a ieșit ieri din palat.

— Pe umbra mamei tale, pe toți zeii! Ea nu-i în palat?

— Pe umbra mamei mele, Marcus, ea nu-i în palat și nu Cezarul a răpit-o. Încă de ieri mica Augustă s-a îmbolnăvit și Nero nu se îndepărtează de leagănul ei.

Vinicius răsufală. Cea mai îngrozitoare dintre nenorocirile posibile încetase să-l mai amenințe.

— Deci, spuse, așezându-se pe bancă și strângând din pumni, a răpit-o Aulus și în cazul acesta vai de ei!

— Aulus Plautius a fost aici azi dimineață. N-a putut să se vadă cu mine, căci eram ocupată la copil, dar a întrebat pe Epafrodit și pe alți slujitori despre Ligia, apoi le-a declarat că are să mai vină, să se vadă cu mine.

— Voia să îndepărteze bănuielile. Dacă n-ar fi știut ce s-a întâmplat cu Ligia, ar fi venit să o caute în casa mea.

— Mi-a lăsat câteva cuvinte pe o tăbliță, din care ai să înțelegi că știa și el că împăratul a ordonat ca Ligia să fie luată din casa lui, la cererea ta și a lui Petronius. Crezuse întâi că e la tine și astăzi dimineață a fost în casa ta, unde i s-a spus ce s-a întâmplat.

Spunând acestea, trecu în cubiculum și după o clipă e întoarse cu tăblița pe care i-o lăsase Aulus.

Vinicius citi și tăcu. Acteea însă părea că-i descifrează gândurile pe fața lui întunecată, căci, după o clipă, spuse:

— Nu, Marcus. S-a întâmplat ceea ce însăși Ligia voia să se întâmple.

— Tu ai știut că ea vrea să fugă! izbucni Vinicius.

Ea îl privi aspru cu ochii ei încețoșați:

— Știam că nu vrea să fie concubina ta!

— Dar tu ce-ai fost toată viața?

— Eu am fost sclavă înainte de asta.

Furia lui Vinicius se înteeți. împăratul i-o dăruise pe Ligia, așa că el n-are voie să întrebe ce-a fost ea mai înainte. Are s-o găsească fie și sub pământ și are să facă din ea tot ce are să-i placă. Da! Are să fie concubina lui. Are să poruncească să fie biciuită ori de câte ori o să aibă chef. Când are să se plictisească de ea, are s-o dea ultimului dintre sclavii săi sau are s-o trimită să macine grăunțe în domeniile sale din Africa. Acum are s-o caute și are s-o găsească numai ca s-o strivească în picioare și s-o umilească.

Ieșindu-și cu totul din fire, întrecuse orice măsură, într-un asemenea hal, încât până și Acteea își dădu seama că afirmă mai mult decât ar fi în stare să înfăptuiască și că vorbesc pentru el mânia și chinul. Suferința lui îi trezea milă, dar înverșunarea care-l stăpânea o facu să-și piardă răbdarea și, în cele din urmă, îl întrebă de ce a venit la ea.

Vinicius nu găsi un răspuns deslușit. Venise la ea pentru că așa voise, de fapt, venise la împărat și, neputând să-l vadă trecuse pe la ea. Fugind, Ligia nesocotise voința Cezarului; o să-l roage să dea poruncă să fie căutată în tot orașul și întreg statul, chiar de-ar fi să pună în mișcare toate legiunile și să fie perchiziționate pe rând toate casele din imperiu. Petronius are să sprijine rugămintea lui și căutarea are să înceapă chiar de azi.

Auzind astea, Acteea spuse:

— Ai grijă să n-o pierzi pentru totdeauna tocmai atunci când au s-o găsească din porunca împăratului.

Vinicius încruntă sprâncenele:

— Ce-nseamnă asta? întrebă.

— Ascultă-mă, Marcus! Ieri m-am plimbat cu Ligia prin grădinile palatului și am întâlnit-o pe Poppea. Cu ea era și mica Augustă, purtată de negresa Lilith. Seara, copilul s-a îmbolnăvit, iar Lilith susține că a fost fermecat și că l-a fermecat străina aceea pe care au întâlnit-o în

grădină. Dacă copilul se însănătoșește, au să uite, dacă nu, Poppea are să fie prima care s-o acuze pe Ligia de farmece și atunci, oriunde au s-o găsească, n-are să mai fie salvare pentru ea.

Se lăsa o clipă de tăcere, după care Vinicius spuse:

— Poate că a fermecat-o. Și pe mine m-a fermecat.

— Lilith susține că copilul a plâns imediat după ce a trecut cu el pe lângă noi. Și-i adevărat. A plâns. Cu siguranță că-l scosese bolnav din grădină. Marcus, caut-o singur unde vrei, dar, atâta timp cât mica Augusta nu se însănătoșește, nu vorbi despre ea cu împăratul, căci ai să atragi răzbunarea Poppeii asupra ei. Destul a plâns din cauza ta. Fie ca zeii s-o apere pe sârmana copilă.

— O iubești, Acteea? întrebă Vinicius, posomorât.

In ochii libertei luciră lacrimi.

— Da! Am îndrăgit-o.

— Ție nu ți-a plătit cu ură, ca mie.

Acteea îl privi o clipă, parcă șovăind, sau numai căutând să se convingă dacă a vorbit sincer, apoi spuse:

— Om nesocotit și orb! Ea te iubea.

La auzul acestor cuvinte, Vinicius sări ca nebun. Nu-i adevărat! II ura. De unde poate Acteea să știe! Oare după o singură zi de cunoștință, Ligia i-a făcut confidențe? Ce dragoste e asta, care preferă prigoana, rușinea sărăciei, nesiguranța zilei de mâine și poate o moarte îngrozitoare, în locul casei împodobite cu ghirlande în care o așteaptă la petrecere omul iubit? Mai bine să nu mai audă asemenea lucruri, căci e gata să-și piardă mințile. El n-ar fi dat-o pentru toate comorile din palatul imperial, iar ea a fugit. Ce dragoste e asta, care se teme de plăcere și pricinuieste suferință? Cine poate înțelege așa ceva? Dacă n-ar spera că are s-o regăsească, și-ar implânta sabia în piept! Dragostea se dăruiește, nu se refuză. Au fost momente la Aulus, când credea și el într-o apropiată fericire, însă acum știe că l-a urât, îl urăște și are să moară cu ura în inimă.

Acteea, de obicei sfioasă și blândă, izbucni, la rândul ei revoltată. Cum a încercat să-i câștige încrederea? În loc să se închine înaintea lui Aulus și a Pomponiei și să le-o ceară, le-a răpit părinților fiica prin vicleșug. N-a vrut să și-o facă soție, ci concubină, pe ea, copilul adoptiv al unei case respectabile, pe ea, fiică de rege. Și a adus-o în casa asta a crimei și dezonoarei, a pângărit ochii ei nevinovați cu spectacolul unui banchet deșănțat, s-a purtat cu ea, parc-ar fi fost o desfrântată. Oare a uitat ce reprezintă casa lui Aulus și cine este Pomponia Graecina, care a educat-o pe Ligia? Oare n-are destulă minte ca să înțeleagă că ele sunt altfel de femei decât Nigidia, Calvia Crispinilla, decât Poppea și decât toate pe care le întâlnește în casa Cezarului? Oare, uitându-se la Ligia, n-a înțeles dintr-o dată că este o copilă candidă, care preferă moartea necinstei? De unde știe ce zei recunoaște ea și dacă aceștia nu sunt mai puri, mai buni decât destrăbălată Venus sau decât Isis, pe care le cinstesc desfrântatele romane? Nu! Ligia nu i-a făcut confidențe, dar i-a spus că așteaptă salvarea de la el, de la Vinicius, spera că el are să obțină de la împărat întoarcerea ei acasă și că are s-o redea Pomponiei. Și, pomenind de asta, se aprinsese ca o copilă care iubește și are încredere. Inima ei bătea pentru el, dar el a speriat-o, a dezgustat-o, a revoltat-o, și acum n-are decât s-o caute cu ajutorul soldaților Cezarului, dar să știe că dacă va muri copilul Poppeii, asupra ei va cădea bănuiala și pieirea ei va fi inevitabilă.

Emoționat de ceea ce auzea, Vinicius se potoli. Ideea că Ligia îl iubise îl zgudui. Își aminti cum în grădină la Aulus îi asculta cuvintele cu fața îmbujorată și cu ochii plini de lumină. Acum credea că într-adevăr începuse să-l iubească și deodată îl cuprinse o bucurie mai intensă decât toate bucuriile așteptate, își spuse că într-adevăr, ar fi putut să o aibă supusă și iubitoare. Ar fi pus o plasă în ușa lui și ar fi uns-o cu grăsime de lup, apoi ar fi așezat-o ca soție pe blana de oaie la vatra lui. Ar fi auzit din gura ei formula sacramentală: „Unde vei fi tu, Caius, acolo voi fi și eu, Caia”, și ar fi fost a lui pentru totdeauna. De ce

n-a procedat așa? Doar fusese hotărât. Acum n-o mai are și poate că n-o s-o mai găsească niciodată, și chiar de-ar găsi-o, ar pierde-o, iar dacă n-ar pierde-o, n-au să-l mai vrea nici soții Aulus, nici ea. Mânia începu să-l bântuie din nou, dar de astă dată nu împotriva soților Aulus sau a Ligiei, ci împotriva lui Petronius. El este vinovat de toate. Dacă n-ar fi fost el, Ligia n-ar fi trebuit să se ascundă, ar fi fost logodnica lui și nici un pericol n-ar fi atârnat deasupra capului ei drag. Acum însă s-a întâmplat tot ce e mai rău și e prea târziu ca să mai îndrepte lucrurile; ele nu se mai pot îndrepta.

„Prea târziu!”.

I se păru că o prăpastie s-a deschis înaintea lui. Nu știe ce să întreprindă, cum să procedeze, încotro să se îndrepte. Acteea repeta ca un ecou cuvintele „prea târziu”, care, auzite din gura unui străin, îi sunară ca o condamnare la moarte. Înțelese doar atât, că trebuie neapărat s-o găsească pe Ligia, căci altfel are să i se întâmple o nenorocire.

Înfașurându-se mașinal în togă, vru să plece, fără să-și mai ia măcar rămas bun de la Acteea, însă draperia care despărțea coridorul de atrium se dădu la o parte și deodată apăru în fața lui silueta îndoliată a Pomponiei Graecina.

Se vede că aflase și ea de dispariția Ligiei și, gândindu-se că îi va fi mai lesne să pătrundă la Acteea decât la Aulus, venise la ea după vești.

Văzându-l pe Vinicius, își întoarse spre el fața ei mică și palidă și după o clipă spuse:

— Marcus, Dumnezeu să-ți ierte nedreptatea pe care ne-ai făcut-o nouă și Ligiei!

El stătea cu fruntea plecată, pătruns de sentimentul vinovăției și al nenorocirii, neînțelegând care zeu trebuia să-l ierte și nici de ce Pomponia pomenea de iertare în loc de răzbunare.

În cele din urmă, cuprins de nedumerire, frământat de gânduri

grele, ieși de acolo.

În curte și pe sub galerii stăteau grupuri neliniștite de oameni. Printre sclavii palatului se zăreau și cavaleri, și senatori care veniseră să se intereseze de sănătatea micii Auguste și totodată să se arate la palat, să facă dovada interesului lor fie numai în fața sclavilor Cezarului. Vestea despre boala „zeiței” se răspândise probabil repede, căci în poartă apăreau mereu alte figuri, iar în fața intrării se vedeau mulțimi întregi. Unii dintre noii sosiți, văzând că Vinicius iese din palat, îl întrebau de noutăți, însă el, fără să răspundă la întrebări, mergea înainte, până când Petronius, care de asemenea venise după vești, aproape că se ciocni piept în piept cu el și-l opri.

Vinicius ar fi izbucnit cu siguranță, văzându-l și ar fi comis cine știe ce faptă necugetată, nepermisă, Cezarului, dacă n-ar fi ieșit de la Actea atât de zdruncinat, atât de epuizat și de abătut, încât pentru moment îl părăsise chiar și irascibilitatea lui înnăscută. Îl împinse la o parte pe Petronius și vru să treacă mai departe. Petronius însă îl opri aproape cu forța.

— Ce mai face divina? îl întrebă.

Gestul lui Petronius îl irită pe Vinicius:

— S-o înghită infernul pe ea și toată casa asta! răspunse scrâșnind.

— Taci, nefericite! zise Petronius și, uitându-se înjur, adăugă în grabă:

— Vrei să știi ceva despre Ligia? Vino cu mine. Nu! Aici nu-ți spun nimic! Vino cu mine, am să-ți spun ce presupun, însă în lectică.

Luându-l pe tânăr pe după umeri, îl scoase cât putu mai repede din palat.

Asta și urmărea, în primul rând; n-avea nici un fel de noutăți. În schimb, fiind o fire întreprinzătoare și nutrind simpatie față de Vinicius, în ciuda comportării lui din ajun, care-l indignase și, în sfârșit, simțindu-se într-o oarecare măsură răspunzător pentru tot ce se întâmplase, luase unele măsuri. Când se așezară în lectică, spuse:

— La toate porțile am pus de pază sclavi de-ai mei, dându-le semnalmente amănunțite ale fetei și ale uriașului care a scos-o de la petrecerea împăratului, căci nu mă îndoiesc că el a răpit-o! Ascultă-mă! Poate că soții Aulus au să vrea s-o ascundă la vreuna din moșiile lor de la țară și în cazul acesta vom ști în ce direcție o duc. Dacă n-au s-o vadă la porți, vom avea dovada că a rămas în oraș și încă astăzi vom începe cercetările.

— Soții Aulus nu știu unde-i ea, răspunse Vinicius.

— Ești sigur?

— Am văzut-o pe Pomponia. O caută și ei.

— Azi-noapte n-a putut ieși din Roma. Noaptea porțile sunt închise. Doi din oamenii mei stau de pază la fiecare poartă. Unul o va lua pe urmele Ligiei și ale uriașului, celălalt se va întoarce să ne dea de veste. Dacă-i în oraș, o vom găsi, căci ligianul e ușor de recunoscut după statură și după umerii lui largi. Ești norocos că n-a răpit-o Cezarul, pot să te asigur că nu, fiindcă în Palatin nu există taine pentru mine.

Însă Vinicius izbucni mai mult de durere decât de mânie și, cu vocea întretăiată de emoție, îi povesti lui Petronius ce auzise de la Actea, ce primejdie groaznică o amenința acum pe Ligia. În situația asta, de i-ar găsi pe fugari, ar trebui să-i ascundă cu cea mai mare grijă de Poppea. Pe urmă, îi reproșa cu amărăciune lui Petronius sfatul ce i-l dăduse. Dacă n-ar fi fost el, totul ar fi decurs altfel. Ligia ar fi fost acum la familia Aulus, iar el, Vinicius, ar fi putut s-o vadă zilnic și ar fi fost astăzi mai fericit decât împăratul. Și tot mai exaltat, pe măsură ce povestea, sfârși prin a izbucni în plâns.

Petronius, care nu-și imagina că un tânăr poate iubi și dori o femeie în asemenea măsură, văzându-i lacrimile de disperare, își spuse, oarecum uimit:

„O, puternică stăpână a Ciprului! Numai tu singură domnești peste zei și peste oameni!”.

Capitolul XII

Când coborâra în fața casei lui Petronius, supraveghetorul de atrium îi informă că nici unul dintre sclavii trimiși la porți nu se întorsese încă. Acest atriensis poruncise să li se trimită hrană, repetând ordinul ca sub amenințarea biciuirii să observe cu atenție pe toți cei care ies din oraș.

— Vezi? spuse Petronius. Fără îndoială, mai sunt încă în oraș, și în cazul acesta o să-i găsim. Poruncește și oamenilor tăi să stea de pază la porți. Pe aceia care au fost trimiși după Ligia, căci ei au s-o recunoască ușor.

— Am poruncit să fie trimiși la ergastulele de la țară, spuse Vinicius, însă am să revoc imediat ordinul și-am să-i trimit să stea la porți.

Însemnând câteva cuvinte pe o tăbliță cerată, o dădu lui Petronius, care porunci să fie trimisă imediat la casa lui Vinicius.

Trecură apoi în porticul interior și acolo, așezându-se pe o bancă de marmură, începură să discute.

Eunice cea cu părul de aur și cu Iras le aduseră scăunele de bronz pentru picioare, apoi, apropiind de bancă o măsuță, turnară vin în cupe din niște amfore superbe, cu gâtul subțire, aduse din Volaterra și Cerina.

— Ai printre oamenii tăi pe cineva care l-ar cunoaște pe ligianul acela uriaș? întrebă Petronius.

— Îl cunoșteau Atacinus și Gulo. Dar Atacinus a căzut ieri lângă lectică, iar pe Gulo l-am omorât eu.

— Îmi pare rău de el, spuse Petronius. El ne-a legănat în brațe și pe tine și pe mine.

— Voiam chiar să-l eliberez, răspunse Vinicius, însă lasă asta. Să

vorbim de Ligia. Roma e mare.

— Perlele din mare se pescuiesc... Cu siguranță că n-o s-o găsim astăzi sau mâine, însă o s-o găsim negreșit. Tu acum îmi reproșezi că ți-am dat soluția asta. Soluția în sine a fost bună, a devenit rea numai atunci când s-a schimbat totul în rău. Doar ai auzit chiar din gura lui Aulus că intenționează să se mute cu toată familia în Sicilia. În felul acesta fata tot s-ar fi aflat departe de tine.

— M-aș fi dus după ei, răspunse Vinicius, și în orice caz ar fi fost în siguranță, dar așa, dacă moare copilul acela, Poppea o să creadă și o să-l convingă și pe împărat că e din cauza Ligiei.

— Da. Și asta mă neliniștește. Însă păpușica asta se mai poate înzdrăveni. Iar dac-o fi să moară, o să căutăm o altă soluție.

Petronius rămase câteva clipe pe gânduri, apoi urmă:

— Poppea se pare că recunoaște religia evreilor și crede în duhurile rele. Împăratul este superstițios... Dacă lansăm zvonul că Ligia a fost răpită de duhurile rele, există șanse să fie crezut, mai ales că, de vreme ce n-a răpit-o nici împăratul, nici Aulus Plautius, a dispărut într-un mod într-adevăr miraculos. Ligianul, de unul singur, n-ar fi putut face asta. Ar fi trebuit să aibă ajutoare și de unde ar fi putut un sclav să adune oameni suficienți în decurs de o zi?

— Sclavii se sprijină unii pe alții în toată Roma.

— Și-au s-o plătească odată prin sânge. Da, se sprijină, dar nu unii împotriva altora. În cazul acesta se știe doar că răspunderea e a sclavilor tăi și în ei lovește pedeapsa. Dacă ai să le sugerezi ideea cu duhurile rele, au să afirme imediat că le-au văzut cu proprii lor ochi, căci asta îi dezvinovățește dintr-o dată față de tine... Întreabă-l pe vreunul de probă, dacă n-a văzut cum au ridicat-o pe Ligia în aer și are să-fi jure imediat pe egida lui Zeus că așa a fost.

Vinicius, care era și el superstițios, se uită la Petronius dintr-o dată neliniștit.

— Dacă Ursus nu putea să aibă ajutoare și dacă singur n-o putea

răpi, atunci cine a răpit-o?

Petronius începu să râdă.

— Vezi, zise el, au să creadă, de vreme ce pe jumătate o crezi și tu. Așa-i lumea noastră care-și bate joc de zei. Au să dea crezare zvonului și n-au s-o mai caute, iar în timpul ăsta noi o ducem undeva departe de oraș, în vreuna din vilele mele sau ale tale.

— Totuși, cine ar fi putut s-o ajute?

— Coreligionarii ei, răspunse Petronius.

— Care? La ce zeități se închină ea? Asta ar trebui s-o știu mai bine decât tine.

— Aproape că fiecare femeie din Roma se închină la un alt zeu. Este un lucru sigur că Pomponia a crescut-o în cultul acelei zeități pe care o recunoaște, eu însă nu știu care este. Sigur este că nimeni n-a văzut-o în nici unul din templele noastre jertfînd zeilor noștri. A fost chiar acuzată că ar fi creștină, dar asta-i imposibil. Tribunalul casei a absolvit-o de acuzarea asta. Despre creștini se spune nu numai că adoră capul de măgar, dar că sunt dușmanii neamului omenesc și că se dedau la crimele cele mai infame. Deci Pomponia nu poate fi creștină, căci este cunoscută prin virtutea ei, iar o dușmană a neamului omenesc nu s-ar îngriji atât de sclavi.

— În nici o casă stăpânii nu se îngrijesc așa de sclavi ca la Aulus, întrerupse Vinicius.

— Iată deci. Pomponia mi-a pomenit de un zeu unic, atotputernic și milostiv. Unde i-a îngropat pe toți ceilalți, asta-i treaba ei, destul că Logosul acesta al ei nu ar fi desigur cine știe ce atotputernic, sau ar trebui să fie un zeu cu totul neînsemnat dacă n-are decât două adoroare, adică pe Pomponia și pe Ligia și eventual pe Ursus al lor. Trebuie să fie mai mulți din acești adepți și aceștia i-au dat ajutor Ligiei.

— Credința asta le cere să ierte, spuse Vinicius. Am întâlnit-o la Acteea pe Pomponia, care mi-a spus: „Să-ți ierte Dumnezeu nedreptatea

pe care ai făcut-o Ligiei și nouă".

— Se vede treaba că zeul lor e un curator foarte binevoitor. N-are decât să te ierte și în semn de iertare să-ți redea, fata.

—I-aș sacrifica mâine o hecatombă. Nu vreau nici mâncare, nici baie, nici somn. Am să iau o manta neagră și am să plec să hoinăresc prin oraș. Poate că travestit am s-o găesc. Sunt bolnav!

Petronius se uită la el cu oarecare milă. Într-adevăr, ochii lui Vinicius aveau cearcăne vinete, pupilele-i străluceau de febră; barba nerasă de-o zi îi umbrea fălcile puternic conturate, părul îi era nepieptănat. Arăta ca un om bolnav. Iras și Eunice cea cu părul de aur se uitau și ele cu milă la dânsul, nici el însă, și nici Petronius nu le dădeau nici o atenție cum nu dădeau atenție câinilor care se învârteau pe lângă ei.

— Febra te arde, spuse Petronius.

— Da.

— Ascultă-mă pe mine... Nu știu ce ți-ar prescrie doctorul, dar știu cum aș proceda eu în locul tău. Până aș găsi-o, aș căuta la alta ceea ce-am pierdut o dată cu ea. Am văzut destule fete frumoase în vila ta. Nu mă contrazice... Știu ce-i dragostea și știu că atunci când dorești pe una anume, alta n-o poate înlocui. Însă o sclavă frumoasă poate oricând să-ți ofere măcar distracție de moment...

— Nu vreau! răspunse Vinicius.

Petronius, care avea o reală slăbiciune pentru el, dorea într-adevăr să-i ușureze suferința.

— Poate că ale tale nu mai au pentru tine farmecul noutății, spuse după o clipă, dar (și, măsurându-le cu privirea pe rând pe Iras și Eunice, în cele din urmă puse palma pe șoldul grecoaiței cu părul de aur) uită-te la grația asta! Acum câteva zile, tânărul Fonteius Capiton mi-a oferit pentru ea trei efebi minunați din Clazomene. Un trup mai frumos cred

că n-a sculptat nici Scopas . Nici eu nu înțeleg cum de am rămas indiferent față de ea până acum, că doar nu m-a reținut gândul la Chrysothemis! Iată, ți-o dăruiesc. Ia-o!

Eunice cea cu părul de aur, auzindu-l, se facu albă ca varul la față și, privind speriată la Vinicius, aștepta cu răsuflarea tăiată răspunsul lui.

El însă se ridică brusc și, apăsându-și tâmplele, începu să vorbească repede, ca bântuit de friguri:

—Nu!... Nu!... Nu-mi trebuie. Nici ea, nici altele... îți mulțumesc, dar nu vreau! Mă duc s-o caut pe Ligia prin oraș. Poruncește să mi se aducă o mantie galică cu glugă. Mă duc în Transtiberim. Poate-am să-l văd măcar pe Ursus!...

Și ieși în grabă. Petronius nu încercă să-l rețină. Crezând însă că refuzul lui Vinicius e provocat de o repulsie de moment față de orice femeie care nu-i Ligia și nevrând ca mărinimia lui să rămână nerealizată, se întoarse spre sclavă și spuse:

—Eunice, faci baie, te ungi, te schimbi și te duci la casa lui Vinicius.

Ea însă căzu în genunchi în fața lui și cu mâinile încrucișate pe piept începu să-l implore să n-o alunge din casă. Ea nu se duce la Vinicius. Preferă să care lemne aici la *hipocaustum*, decât să fie acolo prima dintre slugi. Nu vrea! Nu poate! II imploră să se milostivească de ea. Mai bine să poruncească să fie biciuită zilnic, numai să n-o trimită din casă.

Tremurând ca o frunză, de teamă și de exaltare, întinse mâinile spre el. Petronius o asculta cu uimire. O sclavă care îndrăznește să refuze împlinirea poruncii, care spune: „nu vreau și nu pot”, era ceva nemaiauzit ia Roma. La început, nici nu-i venea să-și creadă urechilor. Pe urmă, încruntă din sprâncene. Era un om prea fin ca să fie crud. Sclavilor lui, mai ales în momentele de dezmăț, li se îngăduiau mai

Sculptor grec născut pe la 460 î.e.n.

multe decât altora cu condiția să-și îndeplinească exemplar slujba și să asculte de stăpân ca de un zeu. Când însă nu-și respectau îndatoririle, știa să dea pedepse aspre, căroră, după obiceiul general ei se supuneau. Și, în afară de asta, nu suporta nici un fel de împotrivire și nimic ce-i putea tulbura liniștea. Se uită o clipă la sclava îngenuncheată și spuse:

—Cheamă-l pe Tiresias și revino și tu o dată cu el.

Eunice se ridică, tremurând, cu lacrimi în ochi, și ieși, iar după o clipă se întoarse cu supraveghetorul din atrium, cretanul Tiresias.

—O iei pe Eunice, îi spuse Petronius, și-i dai douăzeci și cinci de vergi, dar așa ca să nu-i vatâmi pielea.

Spunând acestea, trecu în bibliotecă și, așezându-se la masa de marmură roză, începu să lucreze la opera sa „*Festinul lui Trimalchion*”\

însă fuga Ligiei și boala micii Auguste îl tulburaseră prea mult și nu reuși să lucreze cine știe cât. Mai ales boala aceea i se păru o întâmplare importantă. Dacă împăratul are să creadă că Ligia i-a făcut farmece micii Auguste, atunci răspunderea poate să cadă și asupra lui, căci fata fusese adusă în palat la rugămintea lui. Spera însă că la prima ocazie, când are să se întâlnească cu Cezarul, are să reușească în vreun fel să-i explice absurditatea unei asemenea presupuneri; conta întrucâtva și pe o oarecare slăbiciune pe care Poppea o nutrea față de el, bine ascunsă ce-i drept, însă nu chiar atât de bine, încât să n-o ghicească. Ridică din umeri la gândul acestor temeri și se hotărî să treacă în triclinium ca să mănânce, apoi să poruncească să fie dus încă o dată la palat, pe urmă la Câmpul lui Marte, iar după aceea la Chrysothemis.

În drum spre triclinium, la intrarea în coridorul destinat servitorilor, văzu deodată stând lângă perete, printre alți sclavi, statura suplă a Eunicei și, amintindu-și că n-a dat lui Tiresias altă poruncă decât pe aceea de a o biciui, încruntă din nou sprâncenele și începu să-l caute cu privirea.

Nevăzându-l însă printre servitori, se întoarse spre Eunice:

— Ai primit vergile?

Ea i se aruncă iarăși la picioare, își lipi buzele de marginea togii lui, după care răspunse:

— O, da stăpâne! Am primit! O, da, stăpâne!

În vocea ei răsunau bucuria și recunoștința. Era clar: era convinsă că după biciuire n-avea să fie îndepărtată și că are să rămână în casă. Petronius fu uimit de opoziția pasionată a sclavei, dar era prea mare cunoscător al naturii umane ca să nu-și dea seama că numai dragostea putea să fie cauza unei asemenea rezistențe.

— Ai un iubit în casa asta? o întrebă el.

Ea ridică spre el ochii albaștri, înlăcrimați, și răspunse atât de încet, că abia o auzi:

— Da, stăpâne!...

Cu ochii ei azurii, cu părul de aur dat pe spate, cu fața ei care exprima teamă și speranță, era atât de frumoasă și îl privea cu atâta implorare, încât Petronius care, ca filozof susținea puterea dragostei, iar ca estet admira orice frumusețe, simți pentru ea un fel de milă.

— Care dintre ei e iubitul tău? o întrebă, arătând cu o mișcare din cap spre servitori.

Nu primi însă răspuns. Eunice își plecaseră fața până la picioarele lui și rămase nemișcată.

Petronius cercetă fețele sclavilor, printre care se aflau destui tineri frumoși și voinici, însă la nici unul nu observă vreun semn care să-i dea de bănuț, în schimb, cu toții zâmbeau ciudat. Se mai uită o clipă la Eunice care zăcea la picioarele lui și plecă tăcut spre triclinium.

După masă, porunci să fie dus la palat, apoi la Chrysothemis, unde rămase până noaptea târziu. Când se întoarse, porunci să fie chemat la el Tiresias.

— Eunice și-a primit vergile? îl întrebă.

— Da, stăpâne. Însă mi-ai poruncit să nu-i sfâșii pielea.

— N-am dat altă poruncă în privința ei?

—Nu, stăpâne, răspuse Tiresias, neliniștit.

— Bine. Care dintre sclavi e iubitul ei?

—Nimeni, stăpâne.

— Ce știi despre ea?

Tiresias începu să vorbească cu o voce nesigură:

— Eunice nu părăsește niciodată noaptea cubiculum-ul în care doarme cu bătrâna Acriziona și cu Ifida; niciodată după baia ta, stăpâne, nu rămâne în baie... Celelalte slave râd de ea și-i spun Diana.

— Destul, îl opri Petronius. Ruda mea, Vinicius, căruia i-am dăruit-o azi dimineață pe Eunice, n-a primit-o, așa că rămâne în casă. Poți pleca.

—Pot să mai vorbesc despre Eunice, stăpâne?

—Ți-am poruncit să spui tot ce știi.

—Toți sclavii din casă vorbesc, stăpâne, despre fuga fetei care urma să locuiască în casa nobilului Vinicius. După plecarea ta, Eunice a venit la mine și mi-a spus că știe pe cineva care va reuși s-o găsească.

— A! zise Petronius. Cine e?

—Nu-l cunosc, stăpâne, dar am crezut totuși că trebuie să-ți spun.

— Bine. Omul acela să vină mâine aici și să aștepte venirea tribunului, pe care mâine îl rogi în numele meu să mă viziteze de dimineață.

Supraveghetorul Atriensis se înclină și ieși.

Petronius începu să se gândească, fără să vrea, la Eunice. își spuse că tânăra sclavă dorea ca Vinicius s-o regăsească pe Ligia numai pentru ca să nu fie silită s-o înlocuiască în casa acestuia. Pe urmă însă se gândi că omul pe care-l aduce Eunice ar putea să fie iubitul ei și bănuiala aceasta îi produse o impresie neplăcută. Ar fi fost simplu să afle adevărul. Era de ajuns să trimită după Eunice, se făcuse târziu însă, Petronius se simțea obosit după vizita lungă la Chrysothemis și se grăbea să se culce. Totuși, îndreptându-se spre cubiculum, își aminti, fără să-și dea seama de ce, că zărise riduri astăzi pe la colțul ochilor

Chrysothemisei. Se gândi că frumusețea ei ține mai curând de faimă decât de realitate și că Fonteius Capiton, care-i oferise trei efebi din Clazomene pentru Eunice, voise totuși s-o cumpere prea ieftin.

Capitolul XIII

A doua zi, Petronius abia terminase cu îmbrăcatul în unctorium, când sosi Vinicius chemat de către Tiresias. Aflase că n-au venit nici un fel de noutăți de la porți, dar, în loc să se bucure că Ligia se mai află încă în oraș, se întrista și mai mult, căci îi mijise în minte bănuiala că Ursus a reușit s-o scoată din oraș imediat după răpire, deci mai înainte ca sclavii lui Petronius să-și fi început pânda la porți. E adevărat că toamna, când zilele deveneau mai scurte, porțile se închideau devreme, dar se și deschideau în zori, pentru cei care plecau și al căror număr era foarte mare. Puteai să ajungi dincolo de ziduri și prin alte mijloace, pe care, de pildă, sclavii, care voiau să fugă, le cunoșteau bine. E adevărat că Vinicius își trimisese oamenii pe toate drumurile care duceau în provincie, la vigiliile din orașele mai mici, cu vestea despre perechea de sclavi fugită, cu descrierea amănunțită a lui Ursus și a Ligiei și cu promisiunea unui premiu pentru prinderea lor. Se îndoia însă că au să poată fi ajunși și, chiar dacă ar fi ajunși, că autoritățile locale au să se simtă obligate să-i rețină la simpla cerere a lui Vinicius, neconfirmată de pretor. Iar pentru asemenea confirmare nu mai era timp. În ceea ce-l privește. Vinicius toată ziua trecută o căutase pe Ligia, travestit în sclav, prin toate străduțele, dar nu găsisese nici cea mai mică urmă, nici cel mai neînsemnat indiciu. Ii văzuse și pe oamenii lui Aulus, dar și ei păreau să caute, ceea ce-i întări convingerea că nu Aulus o răpise și că nici ei nu știu ce s-a petrecut cu ea.

Așa că atunci când Tiresias îl anunță că există un om care se angajează s-o găsească, veni într-un suflet la casa lui Petronius și, abia se salută cu el, că începu să întrebe de omul acela.

— Îl vom vedea imediat, spuse Petronius. Este un cunoscut al Eunicei, care vine în clipa asta să-mi așeze faldurile togii și care o să ne dea amănunte despre el.

— Cea pe care ai vrut să mi-o dăruiești ieri?

— Cea pe care ai refuzat-o ieri, lucru pentru care, de altfel, îți sunt recunoscător, căci este cea mai bună vestiplica din tot orașul.

Și vestiplica sosi imediat, în clipa când Petronius își termina fraza și, luând toga așezată pe un scaun încrustat cu fildeș, o desfăcu ca să o arunce pe umerii lui. Era tăcută, fafa-i era luminoasă, iar în ochi îi strălucea bucuria.

Petronius se uită la ea și i se păru foarte frumoasă. În timp ce îi așeza toga, aplecându-se din când în când să-i netezească cutele în jos, el observă că brațele ei au nuanța rozelor palide, iar pieptul și umerii reflexe transparente de sidex și alabastru.

— Eunice, spuse el, a venit omul acela despre care ai pomenit ieri lui Tiresias?

— Da, stăpâne.

— Cum se numește?

— Chilon Chilonides, stăpâne.

— Cine este el?

— Medic, filozof și ghicitor care știe să citească soarta oamenilor și să prezică viitorul.

— Ți-a prezis viitorul și ție? Eunice roși până la urechi.

— Da, stăpâne.

— Și ce fi-a ghicit?

— Că mă așteaptă o durere și apoi o fericire.

— Durerea fi-a venit ieri din mâna lui Tiresias, deci ar urma să

vină și fericirea.

—A și venit, stăpâne.

— Care?

Iar ea șopti încet:

— Am rămas aici.

Petronius puse mâna pe părul ei auriu.

— Ai așezat foarte bine faldurile și sunt mulțumit de tine Eunice. Ochii ei se încețoșară de fericire, iar pieptul începu să-i palpite. Petronius și Vinicius trecură în atrium, unde îi aștepta Chilon Chilonides, care, văzându-i, făcu o adâncă plecăciune. Amintindu-și de bănuiala că acesta ar putea să fie iubitul lui Eunice, Petronius zâmbi. Omul care stătea în fața lor nu putea să fie amantul nimănui. Figura lui ciudată avea o expresie întrucâtva respingătoare și caraghioasă. Nu era bătrân: în barba lui neîngrijită și în părul creț doar ici și colo se zărea câte un fir cărunț. Avea burta suptă și era adus de spate, așa că la prima vedere părea cocoșat, iar deasupra cocoșei se ridica un cap mare, o față de maimuță și de vulpe în același timp. Privirea lui era pătrunzătoare. Pielea feței sale gălbuie era spuzită, iar nasul îi era năpădit tot de coșuri, ceea ce putea indica o excesivă înclinare spre băutură. Îmbrăcămintea lui neglijentă, compusă dintr-o tunică neagră din lână de capră și o mantie de asemenea neagră, zdrențuită, dovedea o sărăcie adevărată sau prefăcută. Când îl văzu, Petronius își aminti de Tersites' al lui Homer, așa că, răspunzând printr-o mișcare a mâinii la plecăciunea lui, zise:

— Salut, divine Tersites! Ce-ți mai face cocoșa, pe care ți-a făcut-o Ulise la asediul Troii și ce face el însuși în Câmpiile Elizee?

—Nobile stăpâne, răspunse Chilon Chilonides, cel mai înțelept dintre morți, Ulise, trimite prin mine celui mai înțelept dintre cei în viață, Petronius, salutări și rugămintea să-mi acoperi cocoșa cu o

Personaj din Iliada, eu o înfățișare respingătoare și de o mare lașitate.

mantie nouă.

— Pe întreita Hecate! strigă Petronius. Răspunsul merită o mantie...

Vinicius însă întrerupse nerăbdător discuția și întreabă direct:

— Știi de ce-ai fost chemat?

— Când două familii din două strălucite case nu discută decât despre asta, iar după ele jumătate din Roma, nu e greu să știi, răspunse Chilon. Ieri noapte a fost răpită o fecioară crescută în casa lui Aulus Plautius, pe nume Ligia, sau de fapt Callina, pe care sclavii tăi, o, stăpâne, o conduceau din palatul Cezarului spre insula ta, iar eu mă angajez să o găsesc în oraș, sau dacă a părăsit orașul, ceea ce este puțin probabil, să-ți indic, nobile tribune, direcția în care a fugit și locul unde s-a ascuns.

— Bine! spuse Vinicius, căruia îi plăcuse promptitudinea și precizia răspunsului. Ce mijloace ai pentru asta?

Chilon zâmbi viclean:

— Mijloace posezi tu, stăpâne, eu n-am decât înțelepciune.

Petronius zâmbi de asemenea, căci era complet satisfăcut de oaspetele său.

„Omul ăsta poate să găsească pe fată”, gândi el.

Vinicius însă încruntă din sprâncenele sale îmbinate și spuse:

— Mizerabile, dacă ai să mă înșeli pentru câștig, am să pun să te omoare cu bastoanele.

— Sunt filozof, stăpâne, și un filozof nu poate fi lacom de câștig, mai ales de unul ca acela pe care cu mărinimie mi-l promiți.

— Ah, ești filozof? întrebă Petronius. Eunice mi-a spus că ești medic și ghicitor. De unde o cunoști pe Eunice?

— A venit la mine după sfat, căci renumele meu a ajuns la urechile ei.

— Ce sfat a vrut?

— Pentru dragoste, stăpâne. A vrut să se vindece de o dragoste neîmpărtășită.

— Și ai vindecat-o?

— Am făcut mai mult, stăpâne, căci i-am dat o amuletă care-i asigură reciprocitatea. La Pafos, în Cipru, există un templu, o, stăpâne, în care se păstrează cingătoarea Venerei. I-am dat două fire din cingătoarea asta, într-o coajă de migdală.

— Și ai pus-o să te plătească bine?

— Pentru reciprocitate nu poți plăti niciodată îndeajuns iau eu, neavând decât două degete la mâna dreaptă, adun bani ca să plătesc un sclav scrib care să scrie ideile mele și să păstreze astfel învățătura mea pentru posteritate.

— Cărei școli îi aparții, divine înțelept?

— Sunt cinic, stăpâne, pentru că am o mantie găurită; sunt stoic, pentru că suport răbdător sărăcia și sunt peripatetic pentru că, neposedând o lectică, merg pe jos de la un cârciumar la altul și pe drum îi învăț pe cei care promit să plătească ulciorul de vin.

— Iar în fața ulciorului te transpui în retor?

— Heraclit a spus: „Totul curge” și poți oare nega, stăpâne, că vinul e lichid?

— Și mai spune că focul este o divinitate, iar această divinitate arde în nasul tău.

— Iar divinul Diogene din Apollonia susținea că esența lucrurilor este aerul și cu cât aerul este mai cald, cu atât realizează creaturi mai perfecte, iar din cel mai cald se formează sufletele înțelepților.

Deoarece toamna se lasă răcoarea, *ergo* un adevărat înțelept trebuie să-și încălzească sufletul cu vin... căci de asemenea nu poți nega, stăpâne, că un ulcior fie chiar și cu poșircă de la Capua sau Telesia, răspândește căldură în toate oasele efemerului trup omenesc.

— Chilon Chilonides, unde-i patria ta?

— Pe malul Pontului Euxin. Mă trag din Mesembria.

— Chilon, ești mare!

— Și neapreciat! adăugă înțeleptul, melancolic.

Vinicius se simți din nou neliniștit. Speranța tresărise în sufletul său și ar fi vrut ca Chilon să pornească imediat în cercetare. Toată discuția i se păru zadarnică pierdere de timp, pentru care era mânios pe Petronius.

— Când ai să începi cercetările? întrebă, adresându-se grecului.

— Le-am și început, răspuse Chilon. Și chiar în vreme ce sunt aici și răspund la amabilele tale întrebări, continui să caut. Ai încredere, distinse tribune. Să știi că dacă ți-ar fi dispărut legătura de la încălțăminte, aș putea s-o găsec, sau pe acela care a ridicat-o de pe stradă.

— Ai mai fost folosit pentru asemenea servicii? întrebă Petronius. Grecul ridică ochii în sus:

— Virtutea și înțelepciunea sunt astăzi prețuite prea puțin. Chiar și un filozof e silit să caute alte mijloace de trai decât înțelepciunea sa.

— Care sunt ale tale?

— Să știu totul și să-i servesc cu informații pe aceia care au nevoie de ele.

— Și care plătesc, obținându-le.

— Ah, stăpâne, am nevoie să cumpăr un scrib. Altfel, înțelepciunea mea va muri o dată cu mine.

— Dacă n-ai agonisit până acum nici o mantie ca lumea, meritele tale nu pot fi deosebite.

— Modestia mă împiedică să mă laud. Însă, gândește-te, stăpâne, că azi nu mai există binefăcători, cum erau mulți înainte, căroră le făcea tot atâta plăcere să răsplătească în aur un serviciu, cât și înghițirea unei stridii din Puteoli. Nu meritele mele sunt mici, ci recunoștința oamenilor este mică. Uneori, când fuge câte un sclav prețios, cine-l găsește dacă nu fiul unic al tatălui meu? Când pe ziduri apar inscripții împotriva divinei Poppea, cine-i descoperă pe făptași? Cine scormonește pe la librari și găsește versuri împotriva împăratului? Cine destăinuie ce se vorbește în casele senatorilor și ale cavalerilor? Cine duce scrisorile care nu trebuie încredințate sclavilor, cine trage cu urechea la noutăți pe la ușile bărbierilor, pentru cine n-au secrete cârciumarii și ucenicii butarilor, în cine au încredere sclavii, cine știe să cunoască dintr-o privire fiecare casă din atrium până în grădină? Cine știe toate străzile, fundăturile, ascunzătorile, cine știe ce se vorbește în terme, la circ, în târguri, în școlile de spadasi, în barăcile negustorilor de sclavi și chiar în *arenaria*¹.

— Pe toți zeii, destul, distinse înțelept! strigă Petronius, căci o să ne înecăm în meritele tale, în virtutea, înțelepciunea și elocința ta. Destul! Am voit să știm cine ești și am aflat.

Vinicius era bucuros. Se gândea că omul acesta, ca un câine de vânătoare, o dată pus pe urme, nu se oprește până nu găsește ascunzătoarea.

— Bine, spuse el. Ai nevoie de indicații?

— Am nevoie de armă.

— Ce fel? întrebă Vinicius cu mirare.

Greul întinse palma, făcând cu degetele semnul numărării banilor.

— Așa-s astăzi vremurile, stăpâne, spuse el, oftând.

¹isipărie.

— Ai să fii deci măgarul care cucerește fortăreața cu ajutorul sacilor de aur, spuse Petronius.

— Sunt doar un biet filozof, stăpâne, răspunse cu umilință Chilon, aurul îl aveți voi.

Vinicius îi aruncă o pungă, pe care grecul o prinse din aer, deși într-adevăr îi lipseau două degete de la mâna dreaptă. Pe urmă, ridică capul și zise:

— Stăpâne, încă de pe acum știu mai multe decât te așteptai. N-am venit aici cu mâinile goale. Știu că fecioara n-a fost răpită de Aulus, căci am vorbit cu slugile lor. Știu că nu e în Palatin, unde toți sunt ocupați cu mica Augustă bolnavă. Poate că bănuiesc chiar de ce preferați să căutați fecioara cu ajutorul meu, decât cu al vigililor și soldaților Cezarului. Știu că i-a înlesnit fuga un slujitor care provine din aceeași țară cu ea. N-a putut afla ajutor de la sclavi, căci sclavii, care țin unii cu alții, nu i-ar fi ajutat împotriva alor tăi. Au putut să-l ajute numai coreligionarii...

— Ascultă, Vinicius, întrerupse Petronius, nu ți-am spus același lucru, cuvânt cu cuvânt?

— Este o onoare pentru mine, spuse Chilon. Fecioara, stăpâne, continuă, întorcându-se din nou spre Vinicius, adoră fără îndoială pe același zeu pe care-l adoră și cea mai virtuoasă dintre romane, o adevărată *matrona stolata'*, Pomponia. Am auzit că și Pomponia a fost judecată în familie pentru adorarea unei zeități străine, n-am putut încă afla de la slugile ei care este acea zeităte și cum se numesc adepții ei. De-aș putea să știu, m-aș duce la ei, aș deveni cel mai zelos dintre ei și le-aș dobândi încrederea. Inșă tu, stăpâne, care, după cum știu, ai stat mai mult de zece zile în casa nobilului Aulus, poți să-mi dai vreo informație în legătură cu asta?

femeie de rang înalt, demnă de tot respectul.

— Nu pot, spuse Vinicius.

— M-ați întrebat îndelung despre tot felul de lucruri, nobili stăpâni, și eu v-am răspuns la întrebări. Permiteți să întreb acum eu. N-ai văzut, distinse tribune, nici un fel de statuete, nici un fel de jertfe, nici un fel de semne, de amulete la Pomponia sau la divina ta Ligia? N-ai văzut să schimbe între ele anumite semne înțelese numai de ele?

— Semne?... Stai!... Da! Am văzut o dată când Ligia a desenat pe nisip un pește.

— Un pește? Aa! Ooo! A făcut o dată, sau de mai multe ori?

— Odată.

— Și ești sigur, stăpâne, că a desenat... un pește? Oo !...

— Da! răspunse Vinicius, pradă curiozității. Ghicești oare ce înseamnă asta?

— Dacă ghicesc? strigă Chilon.

Și, înclinându-se în semn de adio, adăugă:

— Fie ca Fecioara să vă copleșească și în viitor cu toate darurile, iluștri stăpâni.

— Spune să ți se dea o mantie! îi zise Petronius la despărțire.

— Ulise îți aduce mulțumiri pentru Tersites, răspunse grecul. Și, înclinându-se încă o dată, ieși.

— Ce spui de acest distins înțelept? întrebă Petronius pe Vinicius.

— Spun că el o s-o găsească pe Ligia! strigă Vinicius cu bucurie, dar mai spun de asemenea că, dac-ar exista un stat al pungașilor el ar putea să fie rege în statul ăsta.

— Fără îndoială. Trebuie să fac cunoștință mai strânsă cu acest stoic, însă deocamdată poruncesc să se ardă tămâie în atrium.

Iar Chilon Chilonides, înfașurându-se în noua sa mantie, juca în palmă pe sub faldurile ei punga primită de la Vinicius, bucuos și de greutate, și de clinchetul ei. Mergând încet și privind în urmă să vadă dacă nu-i observat cumva din casa lui Petronius, trecu de porticul Liviei

și, ajuns la colțul Clivus Virbius, o coti spre Subura.

„Trebuie să mă duc la Sporus, își zise el, să sacrific puțin vin Fortunei. Am găsit, în sfârșit, ceea ce căutam de mult. E tânăr, impulsiv, mărinimos ca minele din Cipru și pentru pitulicea asta ligiană e gata să dea jumătate din averea lui. Da, de mult caut unul ca ăsta. Trebuie totuși să fiu prevăzător. Încruntarea sprâncenelor lui nu-mi place. Ah! Puii de lup domnesc astăzi peste lume!... Mai puțin m-aș teme de Petronius ăsta. O, zei! Viclenia să fie astăzi mai bine plătită decât virtutea? Ha! Ți-a desenat un pește pe nisip? Să mă înec cu o bucată de brânză de capră dacă știu ce înseamnă asta! Dar am să știu! Deoarece peștii trăiesc sub apă, iar să cauți pe sub apă e mai greu decât pe pământ, *ergo*: o să-mi plătească separat pentru peștele ăsta. Încă o pungă ca asta și am să pot să arunc traista de cerșetor și să-mi cumpăr un sclav... Dar ce-ai spune, Chilon, dacă te-aș sfătui să cumperi nu un sclav, ci o sclavă?... Te cunosc! Știu c-ai să fii de acord!... Dacă ar fi frumoasă ca Eunice, de exemplu, ai întineri și tu alături de ea și în același timp ai avea un venit cinstit și sigur de pe urma ei. I-am vândut acestei Eunice două ațe din propria mea mantie veche... E proastă, dar dacă mi-ar dăru-i-o Petronius, aș primi-o... Da, da, Chilon, fiul lui Chilon... Ți-ai pierdut tatăl și mama!... Ești orfan. Așa, drept consolare cumpără-ți măcar o sclavă. E adevărat că ea va trebui să locuiască undeva, deci Vinicius are să închirieze o locuință în care să te aciuiezi și tu; va trebui să se îmbrace, deci Vinicius are să plătească hainele ei, și va trebui să mănânce, așa că are s-o hrănească. Oh, ce viață grea! Unde-s vremurile când pentru un obol căpătai bob cu slănină atâta cât încăpea în ambele palme făcute căuș, sau o bucată de cârnat de capră cu sânge, lung cât brațul unui băiat de doisprezece ani?... A, iată-l și pe tâlharul ăsta de Sporus! La cârciumă poți afla cel mai ușor câte ceva."

Zicând acestea, intră în cârciumă și porunci să i se aducă un ulcior de „negru". Observând privirea neîncrezătoare a cârciumarului, scoase un ban de aur din pungă și, punându-l pe masă, spuse:

— Iată, Sporus, am lucrat azi cu Seneca din zori și până la amiază. Vezi ce mi-a dăruit la despărțire prietenul meu?

Ochii rotunzi ai lui Sporus deveniră și mai rotunzi la vederea banului și vinul apărură imediat în fața lui Chilon, iar acesta, înmuindu-și degetul în el, desenă un pește pe masă și spuse:

— Știi ce înseamnă asta?

— Peștele? Ei, peștele-i pește!

— Ești prost, deși torni atâta apă în vin, încât n-ar fi de mirare să apară și un pește în el. Țsta-i un simbol care în limba filozofilor înseamnă surâsul Fortunei. Dacă l-ai fi ghicit, poate că ai fi făcut și tu avere. Ascultă ce-ți spun, respectă filozofia, că altfel am să schimb cârciuma, ceea ce de mult mă îndeamnă să fac prietenul meu intim, Petronius.

Capitolul XIV

În următoarele câteva zile, Chilon nu mai apărură pe nicăieri. De când aflase de la Acteea că Ligia îl iubise, Vinicius dorea de o sută de ori mai mult s-o regăsească. Începu cercetările pe cont propriu, nevrând și, de altfel, neputând să ceară ajutor împăratului, care, din cauza bolii miciei Auguste era chinuit de îngrijorare.

Nici la palat însă nu ajutară cu nimic nici jertfele aduse în temple, nici rugăciunile, nici arta medicală și nici farmecele la care recuseseră ca la o ultimă speranță. După o săptămână, copilul muri. Curtea imperială și Roma se îndoliară, împăratul, care la nașterea copilului fusese nebun de bucurie, acum era nebun de disperare și, închizându-se la el, două zile nu primi mâncare. Deși palatul forfotea de mulțimea senatorilor și a curtenilor grăbiți să facă dovada durerii și compătimirii lor, nu voia să vadă pe nimeni. Senatul se adună într-o ședință

extraordinară, în care copila decedată fu declarată zeitate. Se hotărî zidirea unui templu închinat ei și numirea unui preot care să-i slujească la altar. Și celelalte temple aduceau jertfe în cinstea moartei. Statuile ei fură suflate cu metale prețioase, înmormântarea fu fastuoasă; poporul admiră semnele de nețărmurită durere pe care le dădea împăratul, plângea împreună cu el, întindea mâinile după daruri și, mai presus de orice, se minuna de spectacolul neobișnuit.

Pe Petronius moartea asta îl neliniști. Se știa acum în toată Roma că Poppea o pune pe seama farmecelor. Ii țineau isonul și medicii, justificând în felul acesta ineficacitatea eforturilor lor, și preoții ale căror jertfe se dovediseră neputincioase, și vrăjitorii care tremurau pentru viața lor, și poporul. Acum, Petronius era bucuros că Ligia fugise. Totuși, pentru că nu le dorea răul soților Aulus și nici grija de sine însuși și de Vinicius nu-l părăsise - când fu îndepărtat chiparosul înfipt în fața Palatinului în semn de doliu, se duse la recepția oferită senatorilor și curtenilor, ca să se convingă în ce măsură își plecase Nero urechea la zvonurile despre farmece și să preîntâmpine urmările neplăcute.

Presupunea, cunoscându-l bine, că Nero, deși nu credea în farmece, are să se prefacă a crede, ca să-și amăgească propria-i durere și să aibă motiv să se răzbune pe cineva; și chiar pentru a scăpa de bănuiala chinuitoare că zeii au început să-l pedepsească pentru păcatele și crimele sale. Petronius nu credea că Nero ar putea iubi cu adevărat și profund nici chiar pe propriul său copil. Era convins că așa cum exagerase în adorarea lui, avea să exagereze și în durere. Și nu se înșelase. Nero asculta consolările senatorilor și ale curtenilor cu fața împietrită, cu ochii pironiți în gol. Era limpede că - chiar dacă suferința lui era reală - îl preocupa mai ales impresia pe care o face durerea lui asupra celor de față. Pozând în Niobe¹, dădea o reprezentare de durere

¹Regină legendară a Frigiei. Personifică durerea maternă.

părintească, așa cum ar da-o un comediant pe scenă. Nu reușea nici măcar să se mențină într-o poză a durerii tăcute și împietrite. Din când în când mima gesturi ca și cum și-ar fi pus, chipurile, țărână în cap, alteori gemea surd, iar când îl zări pe Petronius, sări în sus și începu să strige cu o voce tragică, așa ca să-l audă toți:

—*Eheu!*... Și tu ești vinovat de moartea ei! După îndemnul tău a intrat între aceste ziduri duhul cel rău care printr-o privire a frânt viața în pieptul ei... Vai mie! Aș fi preferat ca ochii mei să nu mai fi văzut lumina lui Helios... Vai, mie! *Eheu! Eheu!*

Și, ridicând vocea tot mai mult, izbucni într-un țipăt disperat. Petronius hotărî într-o clipă să joace totul pe un zar. întinzând mâna, smulse repede năframa de mătase pe care Nero o purta întotdeauna la gât și i-o puse pe gură.

— Stăpâne! spuse el cu gravitate. Dă foc Romei și lumii întregi de durere, dar păstrează-ne vocea ta!

Cei de față rămaseră uluiți. Rămase uluit pentru o clipă însuși Nero. Numai Petronius stătea impasibil. Știa el prea bine ce face. Terpnos și Diodor aveau doar poruncă expresă să-i astupe gura, dacă împăratul, ridicând prea mult glasul, și l-ar fi pus în primejdie.

— împărate, spuse el cu aceeași gravitate și tristețe, am avut o pierdere nemăsurată, să ne rămână măcar consolarea asta drept mângâiere!

Fața lui Nero tremură și după o clipă în ochii lui luciră lacrimile. Deodată, își sprijini mâinile pe umerii lui Petronius și, punând capul pe pieptul lui, începu să repete printre sughituri:

— Numai tu singur din toți te-ai gândit la asta, tu singur, Petronius! Tu singur!

Tigellinus se îngălbeni de invidie, iar Petronius spuse:

— Pleacă la Antium! Acolo a venit ea pe lume, acolo a pogorât asupra ta bucuria, acolo are să-ți vină alinarea. Lasă ca aerul mării să-ți împrășteze gâtul tău divin; lasă ca pieptul tău să respire umezeala

sărată. Noi, credincioșii tăi, vom merge pretutindeni după tine, îți vom alina durerea prin prietenia noastră, iar tu ai să ne-o alini prin cântecul tău.

— Da, spuse Nero, îndurerat, am să scriu un imn în memoria ei și am să-i compun muzica.

— Pe urmă ai să cauți soare cald la Baiae.

— Pe urmă uitarea în Grecia.

— În patria poeziei și a cântecului!

Și atmosfera împietrită, apăsătoare se risipea treptat, ca norii care acoperă soarele. Începu o discuție, încă plină de tristețe, dar și de planuri de viitor referitoare la călătoriile impuse de anunțata vizită a lui Tiridates, regele Armeniei. Tigellinus încercă să mai amintească de farmece, însă Petronius, acum sigur fiind de succes, primi provocarea pe față.

— Tigellinus, spuse el, crezi oare că farmecele pot lovi în zei?

— Însuși împăratul a vorbit de farmece, răspunse curteanul.

— Durerea a vorbit, nu împăratul, însă tu ce crezi despre asta?

— Zeii sunt mult prea puternici ca să fie atinși de farmece.

— Atunci ai negat divinitatea împăratului și a familiei lui?

— *Peractun est!* mormăi Eprius Marcellus, care stătea alături, folosind strigătul pe care-l dădea poporul când un gladiator în arenă era lovit decisiv și nu mai era nevoie să fie lichidat.

Tigellinus își înăbuși mânia. Între el și Petronius exista de mult o rivalitate acerbă pentru câștigarea grațiilor lui Nero. Tigellinus avea avantajul că Nero în fața lui se simțea mai la largul său. Până acum însă, de câte ori se ciocniseră, Petronius câștigase prin inteligență și spirit.

Așa se întâmplă și de astă dată. Tigellinus tăcu. Își notă doar în minte numele senatorilor care îl înconjură imediat pe Petronius, când

*S-a sfârșit!

se retrase în fundul sălii, convins că, după cele întâmplate, el o să fie categoric favoritul împăratului.

Ieșind din palat, Petronius se duse la Vinicius și, povestindu-i incidentul cu împăratul și Tigellinus, spuse:

— Deocamdată, sunt la adăpost de primejdie nu numai Aulus Plautius și Pomponia, ci și persoanele noastre, ba chiar și Ligia, pe care n-au s-o mai caute fie numai pentru că l-am sfătuit pe maimuțoiul ăla cu barbă arămie să plece la Antium, iar de acolo la Neapolis sau Baiae. Și are să plece, fiindcă în Roma n-a îndrăznit până acum să dea reprezentații în public, la teatru, și știu că de multă vreme dorește să dea o reprezentație la Neapolis. Pe urmă visează să plece în Grecia, unde vrea să cânte în toate orașele mai importante și apoi, împodobit cu cununile oferite de graeculi, să-și facă intrarea triumfală în Roma. În acest timp, vom putea s-o căutăm liniștiți pe Ligia și s-o ascundem undeva în deplină siguranță. Ei bine, nobilul nostru filozof nu a venit până acum?

— Nobilul tău filozof este un șarlatan. Nu! N-a fost, nu s-a arătat și nici n-o să se mai arate!

— Eu am o părere ceva mai bună, dacă nu despre cinstea lui, cel puțin despre istețimea lui. A luat o dată sânge pungii tale, are să revină măcar să încerce să-i mai ia sânge și a doua oară.

— Să se păzească să nu-i iau eu sânge!

— Asta să n-o faci. Ai răbdare până te convingi că-i incontestabil un șarlatan. Nu-i mai da bani. În schimb, promite-i o răsplată bogată dacă-ți aduce o informație sigură. Ai întreprins ceva și pe cont propriu?

— Doi liberti ai mei, Nimfidius și Demas, o caută în fruntea a șaizeci de oameni. Acela dintre sclavi care o s-o găsească, are ca premiu eliberarea. În afară de asta, am trimis oameni pe toate drumurile care pornesc din Roma, ca să întrebe în hanuri de ligian și de fată. Eu însumi am colindat orașul ziua și noaptea, contând pe o întâmplare norocoasă.

— Orice ai să afli, dă-mi de știre, căci eu trebuie să plec la

Antium.

— Bine.

— Iar dacă într-o bună dimineată, trezindu-te, ai să-ți spui că nu merită să te chinuiești și să risipești atâtea eforturi pentru o singură fată, vino la Antium. Acolo, n-ai să duci lipsă de femei, nici de plăceri.

Vinicius începu să se plimbe agitat prin încăpere. Petronius îl privi o vreme, pe urmă spuse:

— Spune-mi sincer - nu ca un exaltat mistuit de propriile sale năluciri, ci ca un om chibzuit care răspunde la o întrebare a prietenului său: Ligia asta te interesează tot atât de mult ca la început?

Vinicius se opri brusc și se uită la Petronius de parcă numai acum l-ar fi văzut pentru prima oară, pe urmă continuă să se plimbe prin încăpere. Era clar că abia se ține să nu izbucnească. În cele din urmă, de durere și mânie, de dor, de sentimentul propriei sale neputințe, în ochii lui răsăriră două lacrimi care fură mai grăitoare pentru Petronius decât orice răspuns.

îngândurat, spuse:

— Lumea nu-i purtată pe umeri de Atlas, ci de femeie, și cum se mai joacă uneori cu ea, de parc-ar fi o minge!

— Da! încuviință Vinicius.

Se pregăteau să-și ia rămas bun, când un sclav anunță că Chilon Chilonides așteaptă și roagă să fie primit.

Vinicius porunci să fie introdus imediat. Petronius spuse:

— Ha! Nu ți-am spus!? Pe Hercule! Numai păstrează-ți calmul; altfel, are să te domine el pe tine, nu tu pe el.

— Salutare și plecăciuni nobilei tribun militar și fie, stăpâne! spuse Chilon, intrând. Fie ca fericirea asemenea să vă fie gloriei, iar faima voastră să cutreiere lumea întreagă, de la coloanele lui Hercule și până la granițele Arsacizilor.

— Salut, legiuitor al virtuții și înțelepciunii! Petronius.

Însă Vinicius întrebă cu prefăcut calm:

— Ce vești aduci?

— Prima dată ți-am adus, stăpâne, speranța. Acum îți aduc certitudinea că fata va fi găsită.

— Asta înseamnă că n-ai găsit-o încă?

— Ah, stăpâne, am aflat însă înțelesul semnului pe care ți l-a făcut. Știu cine sunt oamenii care au răpit-o și știu printre adepții a cărei religii s-o caut.

Vinicius era gata să sară de pe scaunul pe care ședea, însă Petronius îi puse palma pe umăr și, întorcându-se spre Chilon, spuse:

— Continuă!

— Ești absolut sigur, stăpâne, că fata ți-a desenat pe nisip un pește?

— Da! izbucni Vinicius.

— Atunci este creștină și au răpit-o creștinii.

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Ascultă, Chilon, spuse Petronius în cele din urmă. Ruda mea ți-a făgăduit pentru găsirea fetei o mare sumă de bani, dar și o cantitate nu mai puțin respectabilă de bastoane, dacă vei încerca să-l înșeli. În prima variantă îți vei cumpăra nu un scrib, ci trei, dar în a doua, toată știința celor șapte înțelepți luați la un loc, la care am adăugat-o pe a ta personală, n-ar ajunge să-ți vindece rănile.

— Fata este creștină, stăpâne! exclamă greul.

— Gândește-te, Chilon. Tu ești un om deștept! Știm că Iunia Silana împreună cu Calvia Crispinilla au acuzat-o pe Pomponia Graecina că a adoptat credința creștină, dar știm de asemenea că tribunalul de familie a absolvit-o de această învinuire. Ai vrea să ne sugerezi că Pomponia și împreună cu ea Ligia ar putea să aparțină tagmei dușmanilor neamului omenesc, celor care otrăvesc bazinele și fântânile, care cinstesc capul de măgar,ucid copiii și se dedau la cel mai deșănțat dezmăț? Gândește-te, Chilon, dacă teza pe care-o susții nu se poate întoarce sub formă de antiteză pe spinarea ta.

Chilon desfăcu mâinile în semn că nu-i vina lui, după care spuse:
— Stăpâne! Spune în greacă următoarea frază: Isus Christos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul.

— Bine, iată spun!... Și ce-i cu asta?

— Acum, ia inițialele fiecăruia din aceste cuvinte și unește-le ca să formeze un singur cuvânt.

— Pește! spuse Petronius cu uimire.

— Iată de ce peștele a devenit simbolul creștinilor, răspunse Chilon cu mândrie.

Se lăsă un moment de tăcere. În argumentul grecului era totuși ceva atât de neașteptat, încât amândoi prietenii au rămas uimiți.

— Vinicius, întrebă Petronius, nu te înșeli oare? Ligia ți-a desenat cu adevărat un pește?

— Pe toți zeii subpământeni, poți să înnebunești! strigă tânărul cu furie. Dacă mi-ar fi desenat o pasăre, aș fi spus: o pasăre!

— Deci, este creștină, repetă Chilon.

— Asta înseamnă, zise Petronius, că Pomponia și Ligia otrăvesc fântânile,ucid copiii prinși pe stradă și se dedau la desfrâu! Prostii! Tu, Vinicius, ai fost mai mult timp în casa lor, eu am fost doar o dată, dar îl cunosc destul pe Aulus și pe Pomponia, o știu pe Ligia destul ca să spun: calomnie și prostii! Dacă peștele este simbolul creștinilor, ceea ce într-adevăr ar fi greu de negat, și dacă ele sunt creștine, atunci pe Proserpina! se vede că creștinii nu sunt ceea ce credem noi.

— Vorbești ca Soerate, stăpâne, răspunse Chilon. Cine a cercetat vreodată pe un creștin? Cine a cunoscut învățătura lor? Când am călătorit acum trei ani de la Neapolis înapoi, spre Roma (o, de ce n-am rămas acolo?) s-a întovărășit la drum cu mine un medic pe nume Glaucus, despre care se spunea că-i creștin; cu toate astea m-am convins că era un om bun și virtuos.

— Oare nu de la acest virtuos om ai aflat acum ce înseamnă peștele?

— Din păcate, nu, stăpâne! Pe drum, într-un han, cineva l-a înjunghiat pe acel bătrân cumsecade. Pe soția și copilul lui i-au luat negustorii de sclavi, iar eu, sărind în apărarea lor, am pierdut aceste două degete. Dar, deoarece printre creștini, după cum se spune, se întâmplă miracole, am speranța că au să-mi crească la loc.

— Cum asta? Te-ai făcut creștin?

— De ieri, stăpâne! De ieri! Peștele acesta m-a făcut creștin. Iată ce putere are! Și peste câteva zile am să fiu cel mai zelos dintre zeloși, ca să am acces la toate tainele lor. Când au să-mi înlesnească accesul la toate tainele lor, am să știu unde se ascunde fata. Atunci creștinarea mea are să-mi aducă foloase mai mari decât filozofia. Am făcut legământ cu Mercur, că dacă are să-mi ajute s-o găsec pe fată am să-i jertfesc două junei de aceeași vârstă și aceeași mărime, cărora am să poruncesc să li se aurească coarnea.

— Deci creștinarea ta de ieri și filozofia ta mai veche îți permit să crezi în Mercur?

— Cred întotdeauna în ceea ce-mi folosește. Asta-i filozofia mea, care mai ales lui Mercur ar trebui să-i placă. Din nefericire, știți, iluștri stăpâni, ce zeu bănuitor este el. Nu crede în promisiuni fie chiar și ale celor mai nepătați filozofi. Ar prefera poate să primească juncile anticipat, numai că așa ceva cere o cheltuială colosală. Nu oricine e Seneca! Mie nu-mi dă mâna. Dacă nobilul Vinicius ar vrea, în contul sumei pe care mi-a promis-o... ceva...

— Nici un obol, Chilon! spuse Petronius. Nici un obol! Mărinimia lui Vinicius o să depășească chiar și speranțele tale nesăbuite, însă numai după ce Ligia va fi găsită, adică atunci când o să ne arăți ascunzătoarea ei. Mercur o să fie nevoit să-ți acorde credit în privința celor două junei, deși nu mă mir de el că nu-i dispus s-o facă și recunosc în asta înțelepciunea lui.

— Ascultați-mă, iluștri stăpâni! Descoperirea pe care am făcut-o este mare. Pe fată n-am găsit-o până acum, am găsit în schimb calea pe

care trebuie căutată. Iată, ați trimis liberiți și sclavi în tot orașul și în provincie. V-a dat vreunul dintre ei vreo știre? Nu! Numai eu singur v-am dat. Și am să vă mai spun ceva. Chiar și printre sclavii voștri pot să fie creștini, iar voi să nu știți, căci superstiția asta s-a răspândit pretutindeni. Acești sclavi, îl loc să vă ajute, au să vă trădeze. E periculos și faptul că mă văd aici. De aceea, nobile Petronius, poruncește-i tăcere Eunicei, iar tu, tot atât de nobil Vinicius, scoate zvonul că ți-am vândut o alifie pentru cai, care îți asigură victoria la curse... Numai eu am să-i caut pe fugari unde trebuie, și numai eu să-i descopăr, iar voi să aveți încredere în mine și fiți convinși că orice voi primi anticipat va fi pentru mine doar un stimulent, căci mă voi simți îndreptățit să sper mai mult și-mi va spori siguranța că am să primesc răsplata promisă. Ah, da! Ca filozof disprețuiesc banii, deși nici Seneca, nici Musonius și nici Cornutus nu-i disprețuiesc, deși nici unul dintre ei nu și-a pierdut degetele, sărind în apărarea cuiva, și pot să-și scrie singuri operele, transmițându-și numele posterității. În afară de sclavul pe care doresc să-l cumpăr și în afară de Mercur, căruia i-am promis o juncă (și știți cât s-au scumpit vitele), însăși cercetarea aduce după sine o mulțime de cheltuieli. Ascultați-mă cu răbdare! Iată, în aceste câteva zile, am făcut răni la picioare de atâta mers. Am umblat prin cârciumi, ca să vorbesc cu oamenii, pe la brutari, măcelari, negustori de ulei, pe la pescari. Am cutreierat toate străzile și fundăturile. Am fost prin ascunzătorile sclavilor fugiți. Am pierdut aproape o sută de ași la mora. Am fost la spălătorii, uscătorii și birturi. I-am vizitat pe cărăușii cu măgarii și pe sculptori. I-am vizitat pe vracii care vindecă de bășică și scot dinți. Am vorbit cu negustorii de smochine uscate. Am umblat prin cimitire. Și știți de ce? Uite, pentru ca să desenez pretutindeni un pește, să-i privesc pe oameni în ochi și să ascult ce spun când văd semnul acela. Multă vreme, fără nici un rezultat. Într-o zi, am văzut un sclav bătrân lângă o fântână. Scottea apă cu găleata și plângea. Apropiindu-mă de el, l-am întrebat de ce plânge. Așezându-ne pe treptele fântânii, mi-a

povestit că toată viața a adunat sesterț cu sesterț ca să-și răscumpere fiul iubit, însă stăpânul lui, un oarecare Pansa, când a văzut banii i-a luat, iar pe fiu l-a reținut mai departe în sclavie. „Și așa plâng - zicea bătrânul - căci, deși repeta: «facă-se voia Domnului», nu pot, păcătosul de mine, să-mi rețin lacrimile". Auzindu-l, mi-a venit o inspirație. Inmuind degetul în găleată, am desenat un pește, iar el mi-a răspuns: „Și eu am credință în Dumnezeu". Apoi l-am întrebat: „M-ai recunoscut după semn?" El a zis: „Da și pacea fie cu tine!"

Atunci am început să-l trag de limbă și moșneagul, cumsecade, mi-a spus totul. Stăpânul lui, Pansa acela, el însuși libert al marelui Pansa, furnizează pietre de Tibru la Roma, pe care sclavii și oameni tocmiți cu bani le descarcă din plute și le cară la casele care se construiesc. Le cară în timpul nopții ca să nu încurce circulația pe străzi. Printre ei lucrează mulți creștini și fiul lui, însă e o muncă peste puteri și de aceea voia să-l răscumpere, dar Pansa a reținut și banii, și sclavul. Spunând acestea, a început din nou să plângă, iar eu mi-am amestecat lacrimile cu ale lui, ceea ce nu mi-a fost greu, fiindcă am inimă miloasă și mai simțeam și junghiuri în picioare de atâta umblat. I-am destăinuit, lamentându-mă și eu, că am venit de câteva zile de la Neapolis și nu cunosc pe nimeni dintre frați și nu știu unde se adună ca să se roage împreună. El s-a mirat că creștinii din Neapolis nu mi-au dat scrisori către frații din Roma. I-am spus că mi s-au furat pe drum. Atunci, mi-a zis să vin noaptea pe malul râului și el are să mă conducă la casele de rugăciune și la mai marii care conduc comunitatea creștină. Lucru pe care auzindu-l, m-am bucurat, așa că i-am dăruit suma necesară pentru răscumpărarea fiului, în speranța că mărinimosul Vinicius mi-o va restitui îndoit...

— Chilon, spuse Petronius, în povestirea ta minciuna plutește pe deasupra adevărului ca uleiul la suprafața apei. Ai adus știri importante, nu neg asta. Afirm chiar că a fost făcut un pas mare pe calea găsirii Ligiei, însă nu-ți unge cu minciuni informațiile. Cum se numește

bătrânul de la care ai aflat că creștinii se recunosc cu ajutorul semnului pește?

— Euricius, stăpâne. Biet bătrân nenorocit! Mi-a amintit și de medicul Glaucus, pe care l-am apărat de tâlhari și cu asta m-a mișcat și mai mult.

— Că l-ai cunoscut, te cred, și de asemenea că ai să reușești să folosești cunoștința asta, însă bani nu i-ai dat. Nu i-ai dat nici un as, mă înțelegeți? Nu i-ai dat nimic.

— Dar i-am ajutat să ridice căldările și de fiul lui am vorbit cu cea mai mare compătimire. Da, stăpâne! Ce pot eu să ascund în fața spiritului pătrunzător al lui Petronius? Adevărat, nu i-am dat bani, sau mai degrabă i-am dat, dar numai în gând, lucru cu care, dac-ar fi fost un adevărat filozof, ar fi trebuit să se mulțumească... Și i-am dat pentru că am considerat o asemenea faptă ca absolut necesară și folositoare, pentru că, gândește-te, stăpâne: mi-a făcut dintr-o dată prieteni pe toți creștinii, mi-a deschis poarta spre inima și încrederea lor.

— Adevărat, spuse Petronius, și ar fi trebuit să-l răsplătești.

— Tocmai de aceea am venit aici, ca să traduc intenția în fapt.

Petronius se întoarse spre Vinicius:

— Poruncește să i se dea cinci mii de sestertii, dar numai în gând... Inșă Vinicius zise:

— Iți dau un băiat care are să ducă suma necesară, iar tu ai să-i spui lui Euricius că băiatul este sclavul tău și ai să-i dai bătrânului banii. Și deoarece ai adus o veste importantă, ai să primești încă pe atâta și pentru tine. Vino astă seară după băiat și după bani.

— Iată un adevărat cezar, zise Chilon. Permite, stăpâne, să-ți dedic opera mea, dar permite de asemenea ca astă seară să vin numai după bani, căci Euricius mi-a spus că au descărcat de-acum toate plutele și că altele noi au să sosească de la Ostia abia peste câteva zile. Pace vouă! Așa-și iau creștinii rămas bun... Am să-mi cumpăr o sclavă, adică am vrut să spun un sclav. Peștii se pescuiesc cu undița, iar

creștinii se prind cu pește. *Pax vobiscum! Pax! Pax!... Pax!*

Capitolul XV

Petronius către Vinicius:

„///” trimit printr-un sclav de încredere scrisoarea asta din Antium, la care, deși mâna ta este obișnuită mai mult cu spada și lancea decât cu pana, sper că-mi vei răspunde prin același trimis, fără prea mare întârziere. Te-am lăsat pe urma cea bună și plin de speranță, cred deci că ori ți-ai și astâmpărat dorințele dulci în brațele Ligiei, ori ai să ți le astâmperi în curând, mai înainte ca adevăratul vișor al iernii să bântuie peste Campania dinspre culmile Soractelui. O, dragă Vinicius! Fie ca maestră să-ți fie zeița de aur a Ciprului, iar tu să fii maestrul acelei aurore ligiene care fuge de soarele dragostei. Amintește-ți întotdeauna că marmura în sine, chiar și cea mai scumpă, nu înseamnă nimic, că își dobândește adevărata ei valoare abia atunci când mâna sculptorului o transformă în capodoperă. Fii și tu un asemenea sculptor, carissime! Să iubești nu e suficient, trebuie să știi să iubești și trebuie să știi să înveți pe altul arta dragostei. Plăcerea o simte și plebea, și chiar și animalele. Omul adevărat, însă, tocmai prin asta se deosebește de animale. El transformă dragostea într-o artă nobilă și, bucurându-se de ea, e conștient de toată valoarea ei divină. Astfel nu-și satisface numai trupul, ci și sufletul. Adesea, când mă gândesc la deșertăciunea, nesiguranța și plictiseala vieții noastre de aici, îmi spun că poate tu ai fost mai înțelept alegând războiul și

dragostea, decât viața la curtea împăratului, căci numai pentru aceste două lucruri merită să te naști și să trăiești.

In război ai fost norocos, fii și în dragoste, iar dacă ești curios de ceea ce se petrece la curtea împăratului, am să te informez din când în când.

Stăm deci la Antium și ne îngrijim vocea noastră divină, simțim în continuare aceeași ură pentru Roma, iar peste iarnă avem de gând să ne ducem la Baiae ca să dăm reprezentații publice la Neapolis, ai cărui locuitori, ca niște greci ce sunt, au să ne aprecieze mai bine decât neamul de lupi de pe malurile Tibrului. Au să se adune oameni din Baiae, Pompei, Puteoli, Cumae, Stabies, aplauzele și cununile n-au să lipsească, și asta are să fie un impuls pentru expediția proiectată în Achaia.

Și amintirea micii Augusta? Da! încă o mai plângem. Cântăm imnuri de compoziție proprie atât de minunate, încât de invidie sirenele s-au ascuns în cele mai adânci peșteri ale Amfitritei¹. În schimb, ne-ar asculta cu plăcere delfinii, de nu i-ar împiedica vuietul mării. Durerea noastră nu s-a domolit până acum, așa că o arătăm oamenilor în toate chipurile în care ne-o arată sculptura, având grijă să ne vină bine, urmărind cu atenție dacă oamenii știu să aprecieze frumusețea asta. Ah, dragul meu! Vom muri ca niște bufoni și comedianți.

Sunt aici toți curtenii și toate curtenele, ne mai socotindu-le pe cele cinci sute de măgărițe în al căror lapte se îmbăiază Poppea și pe cele zece mii de slugi. Uneori e vesel. Calvia Crispinilla îmbătrânește, se spune că după multe rugăminți Poppea i-a îngăduit să facă baie imediat după ea. Lucan a pălmuit-o pe Nigidia, bănuind-o că ar avea legături cu un gladiator. Sporus și-a pierdut nevasta la zaruri cu Senecion. Torquatus Silanus mi-a oferit pentru Eunice patru roibi care au să câștige cu siguranță întrecerile de anul acesta. N-am primit! Îți

¹ Zeița mării, soția lui Neptun.

mulțumesc, de asemenea, și ție că na-i primit-o. În ceea ce-l privește pe Torquatus Silanus, nici nu bănuiește sârmanul că-i de pe-acum mai mult o umbră decât un om. Moartea lui este hotărâtă. Știi care-i vina lui? E strănepotul divinului August. Nu există scăpare pentru el. Așa-i lumea noastră!

Era vorba, după cum știi, să ne viziteze Tiridates, însă Vologesius ne-a trimis o scrisoare jignitoare. Deoarece a cucerit Armenia, cere să-i fie lăsată pentru Tiridates, el în orice caz nu ne-o cedează. Pur și simplu, bătaie de joc! Deci, am hotărât război. Lui Corbulon i se conferă puterea ce-o avea marele Pompeius pe vremea luptelor cu pirații marini. A fost un moment, când Nero a șovăit: se teme probabil de gloria pe care o poate dobândi Corbulon în caz de victorie. S-au gândit chiar să dea comanda supremă lui Aulus al nostru. S-a împotrivit Poppea, pe care virtutea Pomponiei o irită în mod vădit.

Vatinius a făgăduit să ne arate lupte extraordinare de gladiatori la Benevent. Iată unde ajung cizmarii în timpurile noastre! În ciuda zicalei: ne sutor supra crepidam! Vitellius - descendentul unui cizmar, iar Vatinius - fiul drept al unui cizmar! Poate că el însuși a cusut încălțăminte. Histriionul Aliturus a jucat splendid ieri în Oedip. L-am întrebat, ca pe un evreu, dacă creștinii și evreii sunt același lucru? Mi-a răspuns că evreii au o religie de veacuri, iar creștinii sunt o sectă nouă care a luat ființă nu demult în Iudeea. A fost răstignit acolo, în vremea lui Tiberius, un anumit om, ai cărui adepți se înmulțesc pe zi ce trece, căci îl consideră zeu. Se pare că nu vor să recunoască nici un fel de alți zei, mai ales pe ai noștri. Nu înțeleg prin ce i-ar stingheri.

Tigellinus nu-și mai ascunde dușmănia față de mine. Până acum n-a reușit să mă învingă - deși are un avantaj asupra mea. Are mai multă grijă de viața lui și este mult mai ticălos decât mine, ceea ce-l

Să nu sară cizmarul mai sus de sandala lui (în sensul - să nu se amestece cineva în treburi la care nu se pricepe).

apropie de Ahenobarbus. Aceștia doi, mai devreme sau mai târziu, se vor înțelege și atunci soarta mea o să fie pecetluită. Când se va întâmpla asta, nu știu, dar, deoarece oricum trebuie să se întâmple, termenul n-are importanță. Deocamdată, trebuie să mă distrez. Viața în sine n-ar fi fost rea, dacă nu era Barbă-Arămie. Datorită lui, uneori și se face scârbă de tine însuși. Degeaba mă amăgesc, spunându-mi că lupta pentru favorurile lui nu-i decât un joc, sau un șir de simple dispute în care victoria nu face decât să-ți flateze amorul propriu. Uneori, mi se pare că sunt un fel de Chilon, cu nimic mai bun decât el. Când n-are să-ți mai fie de folos, trimite-mi-l. îmi place vorba lui colorată. Salută din partea mea pe divina ta creștină, sau mai degrabă, roag-o, în numele meu, să nu fie rece ca un pește față de tine. Scrie-mi despre sănătatea ta, scrie-mi despre dragoste, să știi să iubești și s-o înveți și pe ea să iubească, adio!"

M.C. Vinicius către Petronius:

„Pe Ligia încă n-am găsit-o. Dacă n-aș spera s-o găsesc în curând, nici nu ți-aș răspunde. Când nu mai sper, și se urăște de viață și nici să scrii nu mai ai chef. Am vrut să controlez dacă nu cumva Chilon mă înșeală și în noaptea când a venit după bani, pentru Euricius, m-am înfășurat într-o mantie de soldat și m-am luat pe furis după el și după băiatul pe care i l-am dat să-l însoțească. Când au ajuns la fața locului, i-am urmărit de departe, ascuns după un stâlp din port. M-am convins că Euricius nu-i un personaj imaginar. Jos, la râu, câteva zeci de oameni descărcau la lumina torțelor pietre dintr-o luntre mare și le așezau pe mal. L-am văzut pe Chilon apropiindu-se de ei și vorbindu-i unui bătrân, care după o clipă i-a căzut la picioare. Alții s-au strâns cerc în jurul lor, scoțând strigăte de uimire. Sub ochii mei băiatul a întins punga lui Euricius care, luând-o, a început să se roage cu mâinile ridicate spre cer, iar alături de el a îngenuncheat și un al doilea, probabil fiul său. Chilon a mai spus ceva ce nu am putut să aud și i-a binecuvântat pe cei doi îngenuncheați cât și pe ceilalți

făcând în aer semne în formă de cruce, pe care probabil ei o cinstesc, căci au îngenuncheat cu toții. Aș fi vrut să cobor între ei și să promit trei asemenea pungi aceluia care mi-o va afla pe Ligia, dar mi-a fost teamă să nu-i stric lui Chilon aranjamentele și, după o clipă de chibzuială, am plecat.

Asta s-a întâmplat cam la vreo douăsprezece zile de la plecarea ta. De atunci, Chilon a mai fost la mine de câteva ori. Mi-a spus că a ajuns să aibă mare trecere printre creștini. Zice că n-a găsit-o până acum pe Ligia, fiindcă sunt mulțimi nenumărate numai în Roma, așa că nu toți se cunosc între ei, sunt foarte prevăzători și, în general, vorbesc puțin, el însă îmi garantează că numai să ajungă la mai marii lor, numiți prezbiteri, și are să reușească să le afle toate tainele. Pe câțiva dintre ei i-a și cunoscut și a încercat să-i iscodească, însă cu multă grijă, ca să nu le trezească bănuiala prin curiozitatea lui, îngreunând astfel acțiunea. Și, deși mi-e greu să aștept și am ajuns la capătul răbdării, simt că are dreptate și aștept.

A aflat, de asemenea, că pentru rugăciune au locuri comune, unele în afara porților orașului, în case pustii, sau chiar în arenaria. Acolo îl adoră pe Christos, cântă și petrec. Asemenea locuri sunt multe. Chilon presupune că Ligia merge în altele decât Pomponia, anume ca în caz de judecată și cercetări, să poată jura cu inima curată că nu știe unde-i adăpostită. Poate că prezbiterii au sfătuit-o să fie așa de prudentă. Când Chilon are să cunoască aceste locuri, am să merg și eu împreună cu el și, dacă zeii au să-mi permită s-o zăresc pe Ligia, îți jur că de data asta n-are să scape din mâinile mele.

Mă gândesc mereu la locurile acelea de rugăciune. Chilon nu vrea să mă duc cu el. Se teme, dar eu nu pot să stau în casă. Am s-o recunosc dintr-o dată chiar travestită, sau cu fața acoperită. Ei se strâng acolo noaptea, dar eu am s-o recunosc, și noaptea. Aș recunoaște-o oriunde, numai după mișcări și după glas. Am să merg și eu deghizat mereu la ea, așa că am s-o recunosc. Chilon trebuie să vină

măine, să mergem acolo. Am să iau și arme cu mine. Câțiva din sclavii mei trimiși în provincie s-au întors fără nici un rezultat. Însă acum sunt sigur că ea este aici, în Roma, poate chiar prin apropiere. Am vizitat și singur mai multe case, sub pretext că vreau să le închiriez. La mine are să-i fie de o sută de ori mai bine, căci acolo trăiește un furnicar de sărăcime. Doar n-am să fiu zgârcit tocmai față de ea. Scrii că am ales bine: da, am ales grijile și frământările. O să cercetez mai întâi casele din oraș, apoi pe cele de dincolo de porți. Îmi aduc speranțe noi fiecare zi care vine, altfel n-aș mai putea trăi. Spui că trebuie să știi să iubești. Am știut și eu să vorbesc de dragoste cu Ligia, dar acum doar tânjesc și-l aștept pe Chilon. Mi-e nesuferit să stau în casă. Adio!"

Capitolul XVI

A trecut însă destulă vreme și Chilon nu s-a mai arătat, iar Vinicius nu mai știa ce să creadă. Degeaba își tot spunea că cercetările, ca să ducă la un rezultat, trebuie făcute cu încetul. Sângele-i fierbinte și firea lui repezită se revoltau împotriva glasului rațiunii. Să nu faci nimic, să stai cu mâinile încrucișate, în expectativă, era ceva cu totul opus caracterului său. Așteptarea îl scotea din sărite. Se convinge că hoinăreala pe străzile orașului, în mantie neagră de sclav, e zadarnică, nu-i decât o amăgire a propriei lui inactivități și n-are cum să-i liniștească. Libertii lui, oameni ageri, cărora le poruncise să caute pe cont propriu, se arătaseră de o sută de ori mai puțin îndemânatici decât Chilon. În același timp, dragostea pe care o nutrea pentru Ligia nu împiedica să se trezească în sufletul lui o îndârjire de jucător care vrea să câștige. Așa fusese Vinicius întotdeauna. Din anii cei mai fragezi, făcuse tot ce voise cu patima omului care nu înțelege c-ar putea exista

ceva la care trebuie să renunțe. Disciplina militară pusese la timp, ce-i drept, o frână caracterului său nestăpânit, dar totodată sădise în el convingerea că fiecare ordin pe care-l dădea subalternilor săi trebuie să fie îndeplinit, iar șederea mai îndelungată în Răsărit, printre oameni docili și învățați cu supunerea de sclav, l-a întărit în convingerea că pentru voința lui nu există opreliști. Mai sângera acum și amorul lui propriu greu rănit. La toate acestea se mai adăuga faptul că fuga Ligiei era pentru el ceva de neînțeles, o enigmă cu a cărei dezlegare își chinuia mintea până-n pragul nebuniei. Simțea că Acteea spusese adevărul și că el nu-i fusese indiferent Ligiei. Dar dacă era așa, de ce a preferat o viață pribeagă, în mizerie, dragostei lui, mângâierilor și traiului în casa lui îndestulată? La întrebarea asta nu găsea răspuns. În schimb, ajunsese la o anumită convingere, încă tulbure, că între el și Ligia, între credințele lor, între lumea lui și a lui Petronius și lumea Ligiei și a Pomponiei Graecina exista o deosebire și o adâncă neînțelegeră ca o prăpastie, pe care nimic nu poate s-o umple. Atunci avea sentimentul că pierderea Ligiei e inevitabilă, iar la gândul acesta îi pieria și bruma de echilibru în care voia să-l mențină Petronius. Avea momente când nici el nu mai știa dacă o iubește sau o urăște pe Ligia, știa doar că trebuie s-o găsească și că ar prefera să-l înghită pământul, decât să n-o mai vadă și să n-o posede. Cu puterea închipuirii o vedea uneori atât de amănunțit de parcă ar fi fost în fața lui. Își amintea fiecare cuvânt pe care i-l spusese și pe care-l auzise de la ea. O simțea aproape, la pieptul lui, în brațele lui și atunci dorința îl mistuia ca o flacăra. O iubea și o chema. Când se gândea că l-a iubit, că ar fi putut să-i ofere de bunăvoie tot ce ar fi dorit de la ea, îl cuprindea o durere grea, nemărginită și o mare duioșie îi îneca sufletul ca un val. Avea și momente când turba de furie și se complăcea gândindu-se la umilințele și torturile cărora o s-o supună pe Ligia când o s-o găsească. Voia numai s-o aibă, dar s-o aibă ca pe o sclavă călcată în picioare, și în același timp simțea că, dacă ar avea posibilitatea să aleagă între a fi sclavul ei, sau a n-o mai vedea

niciodată în viață, ar prefera să fie sclavul ei. Erau zile când se gândea la urmele pe care le-ar lăsa bastoanele pe trupul ei trandafiriu și-n același timp îi venea să sărute urmele acelea. Și se gândea uneori că ar fi fericit dacă ar putea s-o ucidă.

Zbuciumat, obosit de nesiguranță și remușcări, sănătatea i se zdruncină și chiar și frumusețea lui păli. Deveni un stăpân neînțeleș și chiar crud. Sclavii și chiar libertzii se apropiu de el tremurând, iar după ce pedepsele începură să curgă asupra lor fără nici un motiv, tot atât de crunte pe cât erau de nedrepte, prinseră să-l urască în taină. Iar el, dându-și seama de asta și simțindu-și însingurarea, devenea și mai crud și mai răzbunător. Acum se stăpânea numai în privința lui Chilon, de teamă să nu înceteze cercetările, iar acesta, ghicind ce se întâmplă, începu să-l ducă de nas, dovedindu-se tot mai pretențios. Mai înainte, la fiecare vizită îl asigura pe Vinicius că treaba o să meargă ușor și repede, acum descoperirea greutății la fiecare pas, neîncetând, ce-i drept, să-l asigure de rezultatul sigur al cercetărilor. Nu-i ascundea însă - pasămite - că ele trebuiau să dureze încă mult.

Veni, în sfârșit, după lungi zile de așteptare, cu fața atât de posomorită, că tânărul îngălbeni când îl văzu și, repezindu-se la el, abia avu putere să întrebe:

— Nu-i printre creștini?

— Ba da, stăpâne, răspuse Chilon, dar l-am găsit printre ei și pe medicul Glaucus.

— Despre ce vorbești? Cine-i acela?

— Ai uitat, stăpâne, de bătrânul cu care am călătorit de la Neapolis spre Roma. Apărându-l, am pierdut aceste două degete, pierdere care nu-mi permite să țin pana în mână. Tâlharii care i-au răpit soția și copilul l-au înjunghiat cu un cuțit. L-am lăsat în agonie în hanul de lângă Minturnae și l-am plâns îndelung. Din păcate, m-am convins că trăiește și că ține de comunitatea creștină din Roma.

Vinicius, care nu putea înțelege despre ce-i vorba, bănui doar că

acel Glaucus e o piedică în găsirea Ligiei. își înăbuși mânia care-l năpădise și zise:

— Dacă l-ai apărat, ar trebui să-ți fie recunoscător și să te ajute.

— Ah, ilustre tribun! Nici măcar zeii nu sunt recunoscători întotdeauna, darămite oamenii. Da! Ar trebui să-mi fie recunoscător. Din nefericire însă, e un bătrân cu mintea slabă, întunecată de vârstă și de neazuri, din care cauză nu numai că nu-mi este recunoscător, dar, după cum am aflat de la coreligionarii săi, mă învinuiește că m-aș fi înțeles cu tâlharii, că eu sunt cauza nenorocirilor lui. Iată care-mi este răsplata pentru cele două degete!

— Sunt sigur, mișelule, că așa a fost cum spune el! zise Vinicius.

— În cazul acesta știi chiar mai mult decât el, stăpâne, răspunse cu demnitate Chilon, fiindcă el numai presupune că ar fi fost așa, ceea ce nu l-ar împiedica însă să cheme creștinii și să se răzbune crunt pe mine. Ar face-o cu siguranță, iar alții tot cu siguranță l-ar ajuta. Din fericire, nu-mi cunoaște numele, iar în casa de rugăciuni în care ne-am întâlnit nu m-a observat. Eu însă l-am recunoscut imediat și în primul moment am vrut să-l îmbrățișez. M-au reținut numai prudența și obiceiul de a mă gândi înainte de a face un pas. Așa că, după ce-am ieșit din casa de rugăciuni, am întrebat despre el, iar cei care-l cunosc mi-au spus că este un om pe care l-a trădat un tovarăș de drum de la Neapolis... Altfel n-aș fi avut de unde să știu că el așa prezintă lucrurile.

— Ce-mi pasă mie de asta?! Spune ce-ai văzut la casa de rugăciuni.

— Ție nu-ți pasă, stăpâne, dar mie îmi pasă exact cât și de propria mea piele. Deoarece vreau ca știința mea să dăinuie mai mult decât mine, prefer să renunț la răsplata pe care mi-ai promis-o decât să-mi expun viața pentru niște amărâți de bani; doar și fără ei, ca un veritabil filozof, pot să trăiesc și să caut adevărul divin.

Însă Vinicius se apropie de el amenințător și-i spuse, scrâșnind:

— Dar cine ți-a spus că te așteaptă moartea mai degrabă din mâna lui Glaucus decât dintr-a mea? De unde știi, câine, că n-ai să fii imediat îngropat în grădina mea?

Chilon, care era un laș, se uită speriat la Vinicius, înțelegând că dacă mai spune o vorbă nehibzuită a isprăvit cu viața.

— Am s-o caut, stăpâne, și am s-o găesc! strigă el repede.

Se lăsă o tăcere grea. Nu se mai auzea decât respirația gâfăită a lui Vinicius și cântecul îndepărtat al sclavilor care lucrau în grădină.

Abia după câteva clipe, dându-și seama că tânărul patrician s-a mai liniștit, greul spuse:

— Moartea a trecut pe lângă mine, dar am privit-o în față cu calmul lui Socrate. Nu, stăpâne! N-am spus că renunț s-o caut pe fată, ci am vrut doar să înțelegi cât de mare-i pericolul care mă paște, căutând-o. La un moment dat, te-ai îndoit că Euricius există și, deși, te-ai convins cu propriii tăi ochi că fiul tatălui meu ți-a spus adevărul, acum mă bănuiești că l-am născocit pe Glaucus. Din păcate! Dacă el ar fi doar o născocire, aș putea să umblu printre creștini în cea mai deplină siguranță, așa cum umblam mai înainte, și aș da bucuros pentru asta pe biata sclavă bătrână pe care am cumpărat-o acum trei zile ca să aibă grijă de bătrânețea și infirmitatea mea. Glaucus însă trăiește, stăpâne, și dacă s-ar întâmpla să mă vadă, tu n-ai mai apuca să mă vezi de loc și în cazul acesta cine ți-ar mai găsi fata?

Ajuns aici, tăcu din nou și-și șterse lacrimile, apoi continuă:

— Atâta timp cât trăiește Glaucus, cum s-o caut? În fiecare clipă pot să-l întâlnesc, iar dacă-l întâlnesc voi pieri și o dată cu mine vor înceta cercetările.

— Ce urmărești? Ce sfat dai? Ce vrei să faci? întrebă Vinicius.

— Aristotel mă învață, stăpâne, că trebuie să renunți la lucrurile mici de dragul celor mari, iar regele Priam spunea adesea că bătrânețea este o povară grea. Iată astfel că povara bătrâneții și a nenorocirilor îl apasă pe Glaucus de mult și atât de rău, încât moartea ar fi pentru el o

binefacere. Căci ce este, moartea, după Seneca, dacă nu o eliberare?...

— Maimuțărește-te cu Petronius, nu cu mine și spune odată, ce vrei?

— Dacă virtutea este maimuțăreală, atunci să-mi permită zeii să rămân totdeauna un măscărici. Vreau, stăpâne, să-1 înlătur pe Glaucus, căci atâta vreme cât trăiește el și viața mea, și cercetările mele sunt într-un continuu pericol.

— Atunci năimește oameni care să-1 zdrobească cu ciomegele și eu am să-i plătesc.

— Au să te jupoaie, stăpâne, și mai târziu au să te șantajeze. Sunt atâția șnapani în Roma, câte fire de nisip în arenă, însă n-ai să crezi cât se scumpesc, când un om cumsecade ajunge la cheremul lor. Nu, ilustre tribun! Dar dacă vigiliile au să prindă pe criminali asupra faptului? Au să recunoască negreșit cine i-a plătit și ai avea neplăceri. Pe mine însă n-au să mă denunțe, pentru că n-o să le spun numele meu. Rău faci că n-ai încredere în mine. Chiar dacă nu ții seama de corectitudinea mea, amintește-ți că pe lângă asta mai e vorba de două lucruri: de propria mea piele și de răsplata pe care mi-ai promis-o.

— Cât îți trebuie?

— Îmi trebuie o mie de sestertii, căci, ține cont stăpâne, că trebuie să găsesc pungași cinstiți, care, luând arvună, să nu dispară cu ea fără urmă. Pentru un lucru bun, o plată bună! S-ar cuveni ceva și pentru mine ca să șterg lacrimile pe care le voi vărsa pentru Glaucus. Iau zeii de martori că l-am iubit. Dacă astăzi capăt o mie de sestertii, peste două zile sufletul lui va fi în Hades și abia acolo, dacă sufletele își mai păstrează memoria și darul de a gândi, are să înțeleagă cât l-am iubit. Am să găsesc oameni încă astăzi și am să le pun în vedere că, socotind de mâine seară, pentru fiecare zi de viață a lui Glaucus, în plus, am să le scad câte o sută de sestertii. Am eu o idee care mi se pare genială.

Vinicius îi promise iarăși suma cerută, însă îi interzise să mai pomenească de Glaucus, în schimb, îi ceru alte noutăți, întrebându-l pe

unde a umblat în vremea asta, ce-a mai văzut și ce-a mai aflat. Chilon nu putea să-i spună multe lucruri noi. Mai vizitase două case de rugăciune și se uitase cu mare atenție la toți, mai ales la femei, însă nu observase nici una care să semene cu Ligia. Creștinii îl consideră de-al lor și, de când a dăruit banii pentru răscumpărarea fiului lui Euricius, îl stimează ca pe un demn prozelit al lui Christos. Aflând că un mare legiuitor, un oarecare Pavel din Tars, se află la Roma, întemnițat fiindcă evreii înaintaseră o plângere împotriva lui, Chilon hotărâse să-l cunoască. Mai mult decât toate l-a bucurat o altă veste și anume că cel mai mare preot al întregii secte, care trăise în preajma lui Christos și căruia acesta îi încredințase conducerea creștinilor din toată lumea, trebuie să sosească într-una din aceste zile la Roma. Toți creștinii vor, desigur, să-l vadă și să-l asculte. Aveau să aibă loc niște adunări mari, la care o să fie prezent și el, Chilon, și mai mult chiar, deoarece în mulțime e ușor să te ascunzi, are să-l ducă și pe Vinicius. Atunci, cu siguranță au s-o găsească pe Ligia. Glaucus o dată înlăturat, n-o să mai fie nici un pericol. De răzbunat, desigur creștinii s-ar putea răzbuna, însă, în general sunt oameni pașnici.

Și Chilon începu să povestească mirat că n-a observat niciodată ca ei să se dedea la desfrâu, să otrăvească fântânile și bazinele, să fie dușmanii neamului omenesc, să cinstească vreun măgar sau să se hrănească cu carne de copii. Nu! Asta nu observase. Cu siguranță, are să găsească printre ei vreo câțiva care pentru bani să-l suprimă pe Glaucus, însă învățătura lor, după cât își dă seama, nu îndeamnă la crime, dimpotrivă, propovăduiește iertarea.

Vinicius își aminti de ceea ce spusese Pomponia Graecina la Acteea. Ascultă cu plăcere cuvintele lui Chilon. Deși în sentimentul lui pentru Ligia se amesteca și ură, simțea o ușurare auzind că religia pe care o recunoșteau și ea și Pomponia nu era nici criminală, nici josnică. Se forma totuși în el și impresia tulburătoare că tocmai această adorare a lui Christos, necunoscută lui, misterioasă, a ridicat un zid între el și Ligia,

așa că începu să se teamă de religia asta și în același timp s-o urască.

Capitolul XVII

Chilon într-adevăr avea tot interesul să-l înlăture pe Glaucus, care, deși înaintat în vârstă, nu era de loc un bătrân neputincios. În ceea ce povestise Chilon lui Vinicius era o mare parte de adevăr. Îl cunoscuse cândva pe Glaucus, îl trădase, îl vânduse tâlharilor, îl lăsase fără familie, fără avere, și-l hărăzise morții. Suportase destul de ușor amintirea acestor întâmplări, căci îl lăsase agonizând nu în han, ci pe câmp, lângă Minturnae. Scăpase din vedere un singur lucru: că Glaucus ar putea să se vindece de răni și să vină la Roma. Când îl văzuse în casa de rugăciuni, se înspăimântase cu adevărat și în prima clipă voise într-adevăr să renunțe la căutarea Ligiei. Vinicius însă îl înspăimântase și mai mult. Înțelese că trebuie să aleagă între teama de Glaucus și răzbunarea unui patrician puternic căruia, fără îndoială, i-ar fi venit în ajutor altul, și mai puternic, Petronius. În fața acestei situații, Chilon încetă să mai șovăie. Se gândi că e preferabil să ai dușmani mici decât mari și, deși firea lui lașă cam tremura în fața mijloacelor sângeroase, se convinge că-i absolut necesară uciderea lui Glaucus, cu ajutorul altora.

Acum nu-l interesa decât alegerea oamenilor și tocmai asta era ideea la care făcuse aluzie la Vinicius. Petrecându-și adesea nopțile prin cârciumi, printre oameni fără căpătâi, fără un dram de cinste sau credință, ar fi găsit cu ușurință nemernici gata la orice, dar și mai ușor ar fi găsit ticăloși care, mirosindu-l că are bani, s-ar angaja, dar, luându-i arvună l-ar fi ușurat pe urmă și de pungă, amenințându-l că-l vor denunța vigیلilor. De la o vreme, Chilon se simțea, de altfel scârbit de gloată, de ființele dezgustătoare și totodată înfricoșătoare care se

aciuiiau prin casele suspecte din cartierele Subura sau Transtiberim. Judecând totul cu mintea lui, fără să fi ajuns să-i cunoască suficient pe creștini și religia lor, era convins că o să găsească printre ei unelte docile și, fiindcă păreau mai corecți decât alții, hotărî să se ducă la ei și să prezinte lucrurile în așa fel, încât ei să se ofere să rezolve problema nu numai pentru bani, dar și din zel.

Cu acest scop precis în minte se duse seara la Euricius despre care știa că îi este devotat din tot sufletul și că va face totul ca să-l ajute. Fiind prudent din fire, nici nu se gândea să-i mărturisească adevăratele lui planuri, care, de altfel, erau cu totul potrivnice credinței bătrânului pios și plin de virtuți. Voia să găsească mai întâi oameni gata la orice și abia cu ei să discute lucrurile în așa fel, încât să păstreze o taină și în propriul lor interes.

Bătrânul Euricius, după ce-și răscumpăraseră fiul, închiriaseră una din acele mici dughene care erau puzderie pe lângă Circus Maximus, ca să vândă în ea măslin, bob, azimă și apă îndulcită cu miere pentru spectatorii veniți la curse. Chilon îl găsi acasă rânduindu-și dughena și, după ce-l salută în numele lui Christos, începu să vorbească despre treaba care l-a adus la el. După ce le făcuse un serviciu, se aștepta la recunoștință din parte lor. Are nevoie de doi sau trei oameni puternici și curajoși ca să înlăture un pericol care-l amenință nu numai pe el, ci pe toți creștinii. E adevărat că este sărac, căci aproape tot ce avusese îi dăduse lui Euricius, totuși ar plăti acestor oameni pentru serviciul lor, cu condiția ca ei să aibă încredere în el și să îndeplinească zeloși tot ce are să le ceară.

Euricius și fiul lui, Quartus, îl ascultau ca pe binefăcătorul lor, aproape cu evlavie. Amândoi declarară că ei înșiși sunt gata să îndeplinească tot ce-o să le ceară, convinși că un bărbat atât de sfânt nu le poate cere fapte care n-ar fi în concordanță cu învățătura lui Christos.

Chilon îi asigură că așa și este. Ridicând ochii spre cer, lăsă impresia că se roagă. În realitate, se gândea dacă n-ar fi bine să

primească oferta lor, care i-ar putea economisi o mie de sesterți. Euricius era bătrân, poate nu atât apăsător de vârstă, cât extenuat de griji și boli, Quartus avea șaisprezece ani, iar Chilon avea nevoie de oameni abili și mai ales puternici. În ceea ce privește mia de sesterți, spera ca datorită ideii care-i venise să-i poată economisi, sau măcar o bună parte din ei.

Ei mai insistară o vreme, dar, văzând că el refuză categoric, se resemnară. Atunci, Quartus spuse:

— Îl știu pe brutarul Demas, stăpâne. Acolo, muncesc la măcinatul grăunțelor sclavi și oameni cu plată. Unul dintre cei cu plată e mai puternic decât patru la un loc. L-am văzut chiar eu cum ridică pietrele pe care patru oameni nu le puteau urni din loc.

— Dacă este un om credincios și capabil să se jertfească pentru frații iui, fa-mi cunoștință cu el, spuse Chilon.

— Este creștin, stăpâne, răspuse Quartus, căci la Demas lucrează mai ales creștini. Sunt acolo muncitori de noapte și de zi. Acesta e din cei de noapte. Dacă ne-am duce acum, am nimeri la cina lor și ai putea să discuți nestingherit cu ei. Demas locuiește lângă Emporium.

Chilon se învoi bucuros. Emporium era la picioarele muntelui Aventin, deci nu prea departe de Marele Circ. Puteai să-ajungi acolo fără să înconjuri muntele, apucând-o în lungul râului, prin Porticul lui Aemilius, ceea ce scurta considerabil drumul.

— Sunt bătrân, spuse Chilon, când intrară pe sub colonadă, și uneori mi se întunecă memoria. Da! Doar Christos al nostru a fost vândut de unul din ucenicii săi! Dar în clipa asta nu pot să-mi amintesc numele trădătorului...

— Iuda, stăpâne, care s-a spânzurat, răspuse Quartus, cam mirat că cineva a putut să uite acest nume.

— Așa-i Iuda! Îți mulțumesc, spuse Chilon.

Merseră o vreme tăcuți. Trecură pe lângă Emporium, care era la ora aceea închis, și pe lângă magaziile din care se împărțeau grâne

populației, apoi cotiră la stânga, spre casele ce se întindeau în lungul Căii Ostiensis, până la dealul Testacius și Forum Psitorium. Acolo, se opriră în fața unei clădiri de lemn dinlăuntru a căreia se auzea uruitul morii. Quartus intră înăuntru, iar Chilon, căruia nu-i plăcea să se arate pe unde erau adunați oameni mai mulți, temându-se că soarta ar putea să-l pună față în față cu Glaucus, medicul, rămase afară.

„Sunt curios să-l văd pe Hercule acesta, care slujește la morar, își spuse el, uitându-se la luna care răsărise. Dacă este un șnapan și un om deștept, are să mă coste ceva, dar dacă este un creștin virtuos și prost, are să facă pe degeaba tot ce am să-i cer”.

Șirul gândurilor îi fu întrerupt de înapoierea lui Quartus, care ieșise din clădire însoțit de un bărbat îmbrăcat numai în tunica numită *exomis*, croită în așa fel, încât lăsa goale umărul drept, pieptul și brațul. Asemenea haină purtau îndeosebi muncitorii, deoarece nu-i stingherea în mișcări. Privind la noul venit, Chilon răsuflă mulțumit, căci în viața lui nu văzuse un asemenea braț și un asemenea piept.

— Iată, stăpâne, spuse Quartus, acesta este fratele pe care ai vrut să-l vezi.

— Pacea lui Christos să fie cu tine, rosti Chilon, iar tu, Quartus, spune acestui frate că merit încredere și ascultare, apoi, în paza Domnului, întoarce-te acasă, căci nu trebuie să-l lași singur pe bătrânul tău tată.

— Este un om sfânt, spuse Quartus, care și-a dat tot avutul ca să mă răscumpere din sclavie pe mine, deși eram un necunoscut pentru el. Domnul nostru, Mântuitorul, să-l răsplătească în cer.

Muncitorul uriaș, auzind asta, se plecă și sărută mâna lui Chilon.

— Cum te cheamă, frate? întrebă grecul.

— La botezul sfaņț mi s-a dat numele de Urban, părinte.

— Urban, frate al meu, ai timp să discuți cu mine în tihnă?

— Lucrul nostru începe la miezul nopții; acum abia ni se pregătește cina.

— Deci e vreme destulă. Să mergem pe malul râului și acolo să ascuți cuvintele mele.

S-au dus și s-au așezat pe digul de piatră, în liniștea întreruptă doar de vuietul îndepărtat al morii și clipocitul apei care curgea la picioarele lor. Acolo, Chilon cercetă fața muncitorului, care cu toată expresia cam firoasă și tristă, așa cum erau de obicei fețele barbarilor așezați la Roma, îi păru totuși bună și sinceră.

— „Da, își spuse el în gând. E un om bun și prost, care o să-l omoare pe Glaucus fără să-mi ia nici măcar un obol.” îl întrebă:

—Urban, îl iubești pe Christos?

— II iubesc din tot sufletul, răspuse muncitorul.

—Dar pe frații tăi? Dar pe surori, dar pe aceia care te-au învățat adevărul și credința în Christos?

— Ii iubesc de asemenea, părinte.

— Atunci pacea să fie cu tine.

— Și cu tine, părinte.

Se lăsă din nou tăcere - numai în depărtare vuia moara, iar jos clipea râul.

Chilon se uită la luna strălucitoare și luminoasă și cu o voce înceată, înăbușită, începu să depene povestea morții lui Christos. Parcă nici nu i-ar fi povestit-o lui Urban, ci parcă ar fi evocat-o pentru el însuși, mărturisind taina ei orașului adormit. Era ceva mișcător și solemn în toate acestea. Muncitorul plângea, iar când Chilon începu să suspine lamentându-se că în clipa morții Mântuitorului nu s-a găsit nimeni care să-l apere dacă nu de răstignire, măcar de batjocura soldaților și a evreilor, pumnii uriași ai barbarului se încordară de durere și furie înăbușită. Moartea îl emoționa doar, însă gândul că gloata aceia l-a batjocorit pe Mielul răstignit pe cruce, îl revolta, născând în sufletul lui de om simplu o dorință sălbatică de răzbunare.

Chilon îl întrebă brusc:

—Urbane, știi tu oare cine a fost Iuda?

— Știu, știu! Dar el s-a spânzurat! strigă muncitorul.

Parcă regreta că trădătorul și-a luat singur pedeapsa și că nu poate să cadă în mâinile lui.

Iar Chilon vorbea mai departe:

—Dacă totuși nu s-ar fi spânzurat și dacă vreunul dintre creștini l-ar întâlni pe uscat sau pe mare, oare n-ar trebui să se răzbune pentru chinurile, sângele și moartea Mântuitorului?

—Cine nu l-ar răzbuna, părinte?

— Pace ție, slugă credincioasă a Mielului. Da! Trebuie să iertăm nedreptățile săvârșite împotriva noastră, dar cine are dreptul să ierte nedreptatea făcută lui Dumnezeu? Și tot așa cum șarpele naște șarpe, răutatea răutate naște și trădarea trădare. Din veninul lui Iuda s-a născut un alt trădător. Așa cum celălalt a predat evreilor și soldaților romani pe Mântuitor, tot așa acest nou Iuda, care trăiește printre noi, are de gând să dea pradă lupilor pe oițele lui, dacă nu se va găsi cineva să preîntâmpine trădarea. Dacă nimeni nu va strivi la timp capul șarpelui, pe toți ne așteaptă pieirea și împreună cu noi va pieri și credința în Mântuitor.

Muncitorul îl privea neliniștit, parcă nici nu înțelegea limpede ceea ce auzise. Grecul, acoperindu-și capul cu un colț al mantiei, începu să repete cu o voce care ieșea parcă de sub pământ:

— Vai vouă, servi ai adevăratului Dumnezeu, vai vouă creștini și creștine! Din nou se lasă tăcerea, din nou se auzea doar vuietul morii, cântecul înfundat al morarilor și murmurul râului.

— Părinte, întrebă din nou muncitorul, cine-i trădătorul?

Chilon lăsă capul în pământ.

—Cine-i trădătorul? Un fiu al lui Iuda, un fiu al șarpelui care se preface a fi creștin și umblă pe la casele de rugăciuni ca să-și pârască frații în fața Cezarului, că nu vor să-l recunoască drept zeu, că otrăvesc fântânile, omoară copiii și că vor să distrugă orașul, să nu mai rămână piatră peste piatră din el. Mai sunt câteva zile și se va da ordin

pretorienilor să-i întemnițeze pe bătrâni, pe femei și pe copii și să-i ducă la pieire, așa cum au fost duși la moarte sclavii lui Pedanius Secundus. Toate astea le-a făcut acest al doilea Iuda. Dar dacă pe primul nu l-a pedepsit nimeni, dacă nu s-a răzbunat nimeni pe el, dacă nimeni nu l-a apărat pe Christos în ceasul chinurilor sale, cine o să-l pedepsească pe acesta, cine va zdrobi capul șarpelui, mai înainte ca Cezarul să-l asculte, cine are să-l sugrume, cine are să-i scape de la pieire pe frați și credința în Christos?

Urban, care șezuse până atunci pe parapetul de piatră, se ridică brusc și spuse:

— Eu am să fac asta, părinte!

Chilon se ridică de asemenea, se uită o clipă la fața muncitorului, luminată de lumina lunii, apoi, întinzând brațul, puse încet palma pe creștetul lui.

— Du-te printre creștini, spuse solemn, du-te la casele de rugăciuni și întreabă-i pe frați de medicul Glaucus, iar când au să ți-l arate, atunci în numele lui Christos, omoară-l!...

— Pe Glaucus?... întrebă muncitorul de parcă ar fi vrut să-și întipărească în memorie numele acesta.

— Îl cunoști cumva?

— Nu, nu-l cunosc. Sunt mii de creștini în toată Roma și nu se cunosc cu toții între ei. Însă mâine au să se adune în Ostrianum toți frații și surorile până la unul. A venit Marele Apostol al lui Christos și are să predice. Acolo frații au să mi-l arate pe Glaucus.

— În Ostrianum? întrebă Chilon. Doar asta-i în afara porților orașului. Frații și surorile? Noaptea? Dincolo de porți, în Ostrianum?

— Da, părinte. Acolo-i cimitirul nostru, între Via Salaria și Nomentana. Nu știai oare că acolo are să predice Marele Apostol?

— N-am fost acasă două zile, și de aceea n-am primit încă scrisoarea lui. Nu știam unde este Ostrianum, căci abia de curând am venit aici de la Corint unde conduc comunitatea creștină... Dar așa-i! Și

dacă Christos așa te-a inspirat, ai să-l găsești printre frați pe Glaucus și ai să-l ucizi la înapoierea spre oraș. Pentru fapta asta îți vor fi iertate toate păcatele. Acum pacea să fie cu tine...

— Părinte...

—Te ascult, slujitor al Mielului.

Fața muncitorului exprima încurcătură. Iată, nu demult omorâse un om, poate chiar doi, iar învățătura lui Christos poruncește să nu ucizi. Nu i-a omorât apărându-se, căci nici asta nu-i îngăduit. Nu a omorât, Doamne păzește pentru câștig... însuși episcopul a trimis pe frați să-l ajute, dar nu le-a permis săucidă, iar el a omorât, fără să vrea, căci Dumnezeu l-a năpăstuit cu o putere prea mare... Și acum pătimește din greu... Alții cântă senini în timp ce macină grăunțele, el însă, nefericitul, se gândește mereu la păcatul lui, la supărarea pe care i-a pricinuit-o Mielului... Cât nu s-a rugat până acum! Cât n-a plâns! Cât n-a cerut iertare Mielului! Simte totuși că nu s-a pocăit îndeajuns... Iar acum a promis din nou să omoare pe un trădător... Bine! Porunca e să ierți numai nedreptățile personale, așa că are să-l omoare fie și de față cu toți frații și surorile care-au să fie mâine în Ostrianum. Dar Glaucus să fie mai întâi condamnat de către cei mai mari dintre frați, de către episcop, sau de către Apostol. Să omori nu-i mare lucru, iar să omori un trădător e chiar plăcut, ca și cum ai omorî un lup sau un urs; dar dacă Glaucus piere nevinovat? Cum să-și ia pe conștiință un nou omor, un nou păcat și o nouă supărare pricinuită Mielului?

—Nu-i timp pentru judecată, fiul meu, răspunse Chilon, căci trădătorul se va duce din Ostrianum de-a dreptul la împărat la Antium, sau se va adăposti în casa unui anumit patrician pe care-l slujește. Iată, îți dau un semn pe care, arătându-l după uciderea lui Glaucus, episcopul, și Marele Apostol au să te binecuvânteze pentru fapta ta.

Spunând acestea, luă un bănuț și zgârie pe el cu vârful cuțitului semnul crucii, apoi îl dădu lucrătorului.

—Iată condamnarea lui Glaucus și semnul iertării tale. Când,

după omorârea lui Glaucus ai să i-l arăți episcopului, are să te ierte și de celălalt omor pe care l-ai săvârșit fără voie.

Muncitorul întinse instinctiv mâna după ban, dar având prea proaspăt în minte primul omor, simți parcă un sentiment de teamă.

— Părinte, spuse, aproape implorându-l, îți iei tu oare pe conștiință această faptă? L-ai auzit oare tu însuși pe Glaucus vânzându-și frații?

Chilon înțelese că trebuie să dea unele dovezi, să citeze niște nume, căci altfel în inima uriașului poate să se strecoare îndoiala. Și deodată îi fulgeră prin minte un gând fericit.

— Ascultă, Urbane, spuse el, locuiesc în Corint, m-am născut în Cos și aici, în Roma, învăț dogma creștină pe o fată din țara mea, al cărei nume este Eunice. Ea slujește ca vestiplica în casa unui prieten al împăratului, un oarecare Petronius. Iată că în casa aceasta am auzit cum Glaucus făgăduia să-i predea pe toți creștinii și, în afară de asta, promitea lui Vinicius, un alt prieten al împăratului, că are să-i găsească printre creștini o fată...

Aici se întrerupse, privind mirat la lucrătorul ai cărui ochi se învăpăiaseră brusc, ca la o fiară. Chipul lui exprima o mânie sălbatecă, amenințătoare.

— Ce ai? îl întrebă aproape speriat.

— Nimic, părinte. Măine îl omor pe Glaucus!...

Greul tăcu. După o clipă, luându-l de braț pe muncitor, îl întoarse în așa fel, încât lumina lunii să-i cadă drept pe față și începu să-l cerceteze cu atenție. Șovăia în sinea lui să-l întrebe mai departe și să scoată totul la lumină sau să se mulțumească deocamdată cu ceea ce aflase sau dedusese.

În cele din urmă, prudența lui înnăscută birui. Răsuflă adânc, o dată, de două ori, apoi, punând din nou palma pe capul muncitorului, îl întrebă cu o voce puternică, solemn:

— Spui că la botezul sfânt ți s-a dat numele de Urban?

—Da, părinte.

—Atunci, pacea să fie cu tine, Urbane!

Capitolul XVIII

Petronius către Vinicius:

„E rău de tine, carissime! Se vede că Venus ți-a tulburat simțirea, ți-a întunecat rațiunea, memoria și darul de a gândi despre orice altceva decât despre dragoste. Să citești cândva ceea ce mi-ai răspuns la scrisoare și ai să înțelegi că mintea ta a devenit acum indiferentă la tot ce nu este Ligia, că se ocupă numai de ea, se întoarce mereu la ea și se rotește deasupra ei ca uliul deasupra prăzii. Pe Pollux! Găsește-o mai repede; altfel, dacă focul n-are să te prefacă în scrum, ai să ajungi ca Sfînxul egiptean, care, după cum se spune, îndrăgostindu-se de palida Isis, a devenit surd la toate, indiferent - și așteaptă doar noaptea ca să-și poată contempla iubita cu ochii lui de piatră.

Colindă sănătos noaptea orașul, travestindu-te, du-te chiar, împreună cu filozoful tău, pe la casele de rugăciune ale creștinilor. Tot ce trezește speranță și omoară timpul este demn de laudă. Dar, în numele prieteniei noastre ai grijă de un lucru: Ursus acela, sclavul Ligiei, se pare că este un om de o putere neobișnuită, așa că angajează-l pe Croton și faceți expediții în trei. Are să fie mai sigur și mai înțelept așa. Creștinii, de vreme ce dintre ei fac parte Pomponia Graecina și Ligia, cu siguranță nu sunt niște ticăloși, așa cum se spune în general despre ei. La răpirea Ligiei însă au dovedit că, atunci când e vorba de vreo oiță din turma lor, nu știu de glumă. Când ai s-o vezi pe Ligia, n-ai să te poți stăpâni și ai să vrei s-o iei imediat acasă, dar cum ai să reușești numai cu Chilonides? Croton are să reușească chiar

dac-ar apăra-o zece ligieni ca Ursus acela. Nu te lăsa exploatat de Chilon, dar cu Croton nu te zgârci la bani. Din toate sfaturile pe care ți le pot trimite, ăsta-i cel mai bun.

Pe aici nu se mai vorbește de mica Augusta și de faptul că a murit din farmece. Mai pomenește Poppea uneori de ea, însă mintea împăratului este preocupată de altceva. De altfel, dacă-i adevărat că divina Augusta este din nou însărcinată, atunci și-n mintea ei are să se spulbere fără urmă amintirea celui alt copil. Suntem de mai bine de zece zile la Neapolis, mai bine zis, la Baiae. Dacă-ai fi în stare să te gândești și la altceva, atunci ecourile șederii noastre aici ar fi trebuit să ajungă până la urechile tale, căci sunt convins că întreaga Romă nu vorbește despre altceva. Am sosit deci la Baiae, unde mai întâi ne-au copleșit amintirea mamei și remușcărilor. Și știi la ce concluzie a ajuns Ahenobarbus? Că chiar și omorul mamei este pentru el numai temă de poezie și un pretext pentru scene tragi-comice. Remușcări adevărate a simțit cândva doar pentru că-i un fricos. După ce s-a convins că lumea a rămas cum a fost, prosternată la picioarele lui, că nici un zeu nu s-a răzbunat pe el, se preface doar, ca să-i înduioșeze pe oameni de soarta lui. Uneori, fuge noaptea din așternut, susținând că-l fugăresc Furiile, se trezește, privește înspăimântat în urma lui, ia postura comediantului care joacă rolul lui Oreste - și încă e un comediant fără har - declamă versuri grecești și se uită să vadă dacă-l admirăm! Iar noi, în loc să-i spunem: «Du-te de te culcă, măscăriciule!» intrăm în tonul tragediei și-l apărăm de Furii pe marele actor. Pe Castor! Trebuie săfl ajuns la urechile tale măcar atât, că a dat reprezentații în public la Neapolis. Au adunat toți vagabonzii greci din oraș și din cetățile înconjurătoare, care au umplut arena cu un miros atât de neplăcut de usturoi și de transpirație, încât mulțumesc zeilor că în loc să stau în primele rânduri, între curteni, am stat cu Ahenobarbus în culise. Ai să mă crezi oare că se temea? Se temea într-adevăr! Mi-a luat mâna și a dus-o la inimă, într-adevăr, îi bătea inima într-un ritm infernal. Gâfâia, iar în clipa

când a trebuit să apară pe scenă, a pălit ca pergamentul și fruntea i s-a acoperit de broboane de sudoare. Și doar știa că rândurile-s înțesate de pretorienii înarmați cu bastoane, care în caz de nevoie urmau să stimuleze entuziasmul. N-a fost nevoie. Nici o turmă de maimuțe din preajma Cartaginei nu reușește să urla cum urla gloata aceea. Iți spun că mirosul de usturoi ajungea până la scenă. Nero se închina, își apăsa mâinile în dreptul inimii, trimitea bezele și plângea. Pe urmă, s-a năpustit ca beat în mijlocul nostru, care așteptam în spatele scenei, strigând: «Ce sunt celelalte triumfuri față de acest triumf al meu?» Gloata continua să urla și să aplaude, știind că în felul acesta se va bucura de favoruri, daruri, petreceri, bilete de loterie și un nou spectacol dat de cezarul-măscărici! Nici nu mă mir de ei că aplaudau, căci nu mai văzuseră așa ceva. Iar el repeta în fiecare clipă: «Iată, ce înseamnă grecii! Iată, ce înseamnă grecii!» Cred că din clipa aceea, ura lui față de Roma a crescut și mai mult. Totuși, au fost trimiși la Roma curieri speciali să anunțe triumful și așteptăm zilele acestea mulțumiri din partea senatului. Imediat după primul spectacol al lui Nero, a avut loc o întâmplare ciudată: teatrul s-a dărâmat pe neașteptate, însă după ce oamenii ieșiseră. Am fost la fața locului și n-am văzut să fi scos măcar un singur cadavru de sub dărâmături. Mulți, chiar dintre greci, consideră asta ca un semn al mâniei zeilor provocat de înjosirea demnității împărătești. El însă susține că-i dimpotrivă un semn al grației de care se bucură pe lângă zei, care au grijă de vocea lui și de cei ce-l ascultă. Au urmat deci jertfe la toate templele și mari slujbe de mulțumire, iar pentru el un nou imbold de a călători în Achaia. Acum câteva zile, mi-a spus că totuși se teme de ceea ce-o să spună poporul roman, nu cumva să se revolte, atât din dragoste pentru ei, cât și de teamă că împărțirea grânelor și jocurilor ar fi putut să aibă loc fără prezența împăratului, dacă și-ar prelungi călătoria.

Totuși, o să ne ducem la Benevent să cunoaștem luxul cizmăresc

cu care se laudă Vatinius, iar de acolo, sub paza divinilor frați ai Elenei, în Grecia, în ceea ce mă privește, am observat că, atunci când trăiești printre nebuni, devii la rândul tău nebun și chiar mai mult, descoperi un anumit farmec la nebuni. Grecia și călătoria cu alai de mii de capete, exodul triumfal al lui Bachus printre nimfe și bacante împodobite cu crengi de mirt, frunze de viță și iederă, care trase de tigri, flori, tirse, cununi, urale: evoe! muzică, poezie și Hellada aplaudând, toate bune, dar noi nutrim planuri și mai îndrăznețe. Vrem să creăm un imperiu oriental de basm, un stat al palmierilor, soarelui, poeziei și realității preschimbate în vis și al vieții într-o continuă plăcere. Am vrea să uităm de Roma, iar capitala să ne-o stabilim pe undeva între Grecia, Asia și Egipt, să trăim nu viața oamenilor, ci a zeilor, să nu știm ce-i cotidianul, să hoinărim în galere aurite la umbra pânzelor lor de purpură prin Arhipelag, să fim Apollo, Osiris și Baal într-o singură persoană, să fim roz o dată cu zorile, auriu împreună cu soarele, argintiu cu luna, să domnim, să cântăm, să visăm. Nu știi dac-ai să mă crezi, dar eu care mai am minte de un sesterț și judecată de un as, mă las totuși furat de fanteziile astea și mă las pentru că, deși sunt irealizabile, sunt măcar mărețe și neobișnuite... O asemenea împărăție de basm, dacă ar fi, cândva, după multe secole, li s-ar părea oamenilor un vis. Dacă Venus n-ar lua înfățișarea unei Ligia, sau fie și a unei sclave Eunice, și dacă, n-ar fi înfrumusețată de artă, viața în sine ar fi seacă, și adesea ți-ar arăta un chip de maimuță. Barbă-Arămie însă nu-și va realiza idealul, fie și numai pentru faptul că în regatul acela fantastic al poeziei și visului n-ar fi loc pentru trădare, josnicie și moarte, pentru că, sub aparența unui poet, ar sta un slab comediant, un nepriceput conducător de care și un tiran obtuz. Deocamdată, îi sugrumăm pe aceia care ne încurcă în vreun fel. Bietul Torquatus Silanus a trecut printre umbre. Și-a deschis venele acum câteva zile.

Castor și Pollux.

Lecanius și Licinius primesc consulatul cu teamă. Bătrânul Thraseas n-o să scape de moarte, căci îndrăznește să fie onest. Tigellinus nu a putut până acum să obțină ordinul să-mi deschid vinele. Sunt încă necesar nu numai ca «elegantiae arbiter» ci, ca om fiară ale cărui sfaturi și gust excursia la Achaia ar putea să nu reușească. Știu însă că, mai devreme sau mai târziu, așa o să se termine, și știi ce mă interesează în acest caz? Ca Barbă-Arămie să nu capete cupa aceea a mea de Myrrhinae, pe care o știi și o admiri. Dacă în clipa morții mele ai să fii lângă mine, am să-ți-o dau ție, iar dac-ai să fii departe, am s-o sparg. Deocamdată, însă, mai avem înaintea noastră Beneventul cizmăresc, Grecia olimpică și Fatum care trasează fiecăruia calea lui necunoscută și neprevăzută. Rămâi sănătos și angajează-l pe Croton, astfel au să-ți-o răpească pentru a doua oară pe Ligia. Pe Chilonides, când n-are să-ți mai fie de folos, trimite-mi-l oriunde m-aș afla. Poate c-am să fac din el un al doilea Vatinius. Poate consulii și senatorii au să tremure cândva în fața lui, așa cum tremură în fața celui-lalt Cavaler-Cizmar. Când ai s-o redobândești pe Ligia, dă-mi de veste ca să sacrific pentru voi o pereche de lebede și o pereche de porumbei în micul templu de aici, al Venerei. Am văzut odată în vis pe Ligia pe genunchii tăi, căutându-ți sărutările. Străduiește-te ca acesta să fie un vis prevestitor de bine. Fie ca pe cerul tău să nu fie nori, iar dacă au să fie, atunci să aibă culoarea și parfumul rozelor. Rămâi sănătos și adio!"

Capitolul XIX

Abia termină Vinicius de citit, când în bibliotecă se strecură încet Chilon, neanunțat de nimeni, căci servitorii aveau ordin să-l lase să intre

la orice oră din zi și din noapte.

—Fie ca divina mamă a mărinimosului tău strămoș Enea să fie cu tine atât de darnică, zise el, pe cât a fost de darnic cu mine divinul fiu al Maiei¹.

—Ce-nseamnă asta? întrebă Vinicius, sărind de la masa la care stătea. Iar Chilon ridică fruntea și spuse:

—Eureka²!

Tânărul patrician fu atât de emoționat, încât multă vreme nu putut să rostească o vorbă.

— Ai văzut-o? întrebă, în sfârșit.

— L-am văzut pe Ursus, stăpâne, și am vorbit cu el.

— Și știi unde s-au ascuns?

—Nu, stăpâne. Nu, un altul, din pur amor propriu i-ar fi arătat ligianului că l-a recunoscut, ori s-ar fi apucat să-l descoasă unde locuiește și s-ar fi ales cu o lovitură de pumn, iar acum toate treburile pământeste i-ar fi devenit indiferente, ori, trezind bănuiala uriașului, l-ar fi făcut ca încă în noaptea asta să caute altă ascunzătoare pentru fată. Eu n-am procedat astfel, stăpâne. Mi-ajunge să știu că Ursus lucrează la un morar lângă Emporium, care morar se numește Damas, ca și libertul tău, și îmi ajunge fiindcă oricare dintre sclavii tăi de încredere poate să se ducă dimineața să-i ia urma și să le afle ascunzătoarea. Eu îți aduc, stăpâne, certitudinea: Ursus se află aici, atunci și divina Ligia este în Roma. Și o a doua știre importantă: în noaptea asta ea va fi aproape cu siguranță în Ostrianum...

—In Ostrianum? Unde-i asta? întrerupse Vinicius, voind probabil să dea fuga imediat la locul pomenit.

¹ermes, fiul lui Zeus și al Maiei, solul zeilor, protectorul comerțului, întruchiparea iscusinței și a șireteniei. La romani - Mercur.

²Am găsit! (în lb. greacă).

—Vechiul hipogeum între Via Salaria și Nomentana. Acel *pontifex maximus* al creștinilor despre care ți-am pomenit, stăpâne, și care era așteptat pentru mai târziu, a și sosit. În noaptea asta are să boteze și să predice, în cimitirul acela. Ei își adoră zeul pe ascuns, căci, deși nu sunt până acum nici un fel de edicte care să le interzică religia, populația îi urăște, așa că trebuie să fie prudenți. Însuși Ursus mi-a spus că toți până la unul se adună astă noapte în Ostrianum, căci fiecare vrea să-l vadă și să-l audă pe acela care a fost primul învățăcel al lui Christos și pe care ei îl numesc Apostolul. Și fiindcă la ei femeile participă la ritualuri împreună cu bărbații, s-ar putea ca dintre femei numai Pomponia să lipsească. Ea n-ar avea cum să justifice față de Aulus, adept al vechilor zei, plecarea ei noaptea de acasă. Ligia însă, o, stăpâne, care se află în grija lui Ursus și a mai marilor comunității, o să meargă fără îndoială împreună cu celelalte femei.

Vinicius, care până acum trăise parcă în friguri, ținut în viață numai de speranță, acum, când speranța părea că se împlinește, se simți dintr-o dată doborât de slăbiciune, de parcă după o călătorie istovitoare l-ar fi lăsat puterile tocmai când să ajungă la țintă. Chilon observă și se hotărî să profite:

—Porțile sunt păzite de oamenii tăi, stăpâne, și sunt convins că creștinii și-au dat seama de asta. Ei însă n-au nevoie de porți. Nici Tibrul n-are nevoie de ele și, deși celelalte drumuri sunt departe de râu, merită să faci un ocol ca să-l vezi pe „Marele Apostol”. De altfel, ei trebuie să cunoască mii de posibilități de a ieși dincolo de ziduri și sunt convins că le au. În Ostrianum ai să-o găsești, stăpâne, pe Ligia și chiar dacă, ceea ce n-aș crede, n-ar fi acolo, are să fie Ursus, căci mi-a promis să-lucidă pe Glaucus. Mi-a spus că o să fie acolo și că îl omoară. Auzi, nobile tribun? Așa că sau îl urmărești și afli unde locuiește Ligia, sau poruncești oamenilor tăi să-l prindă ca pe un ucigaș și, avându-l la mână, îl silești să mărturisească unde a ascuns-o pe Ligia. Eu mi-am făcut treaba! Altul, o stăpâne, ți-ar fi spus că a băut Ursus zece amfore

din vinul cel mai bun, până a scos taina de la el; sau ți-ar fi spus că l-a lăsat să câștige o mie de sesterti, la duodecim scriptorum; sau că a cumpărat informația cu două mii... Știu că mi i-ai întoarce îndoit. Cu toate astea, o dată în viață... adică, am vrut să spun că întotdeauna în viață, am să fiu cinstit. Contez, după cum a spus mărinimosul Petronius, că toate cheltuielile vor fi răscumpărate și răsplata ta va depăși toate speranțele mele.

Vinicius însă era ostaș și se obișnuise nu numai să facă față la toate întâmplările, dar și să acționeze. Își stăpâni slăbiciunea de moment și spuse:

—N-ai să te păcălești, punându-ți nădejdea în mărinimia mea, dar mai întâi ai să mergi cu mine în Ostrianum.

—Eu în Ostrianum? întrebă Chilon care n-avea nici un chef să meargă acolo. Eu, nobile tribun, am promis să-ți indic locul unde se află Ligia, dar n-am promis s-o răpesc... Gândește-te, stăpâne, ce s-ar întâmpla cu mine dacă acel Ursus ligian, după ce l-ar sfâșia pe Glaucus, ar ajunge la convingerea că nu l-a sfâșiat pe motive întemeiate? Oare nu m-ar considera pe mine (de altfel, pe nedrept) autorul omorului săvârșit? Ține minte, stăpâne, cu cât e cineva mai mare filozof, cu atât mai greu poate să răspundă la întrebările prostești ale oamenilor simpli. Ce i-aș răspunde dacă m-ar întreba de ce l-am acuzat pe medicul Glaucus? Dacă însă mă bănuiești că te-aș înșela, atunci am să-ți spun: să-mi plătești numai atunci când am să-ți arăt casa în care locuiește Ligia, iar azi fa-mi dovada doar a unei firmituri din dărnicia ta, pentru ca, în cazul în care, o stăpâne, ți s-ar întâmpla vreun accident, lucru de care să ne apere toți zeii, să nu rămân cu buzele umflate. Inima ta n-ar îndura asta niciodată.

Vinicius se apropie de lădița aflată pe un postament de marmură, numită arca și, scoțând din ea o pungă, o aruncă în Chilon.

— Astea sunt scrupula , zise el. Când Ligi a va fi în casa mea, vei primi una ca asta plină cu dinari de aur.

— O, Jupiter! strigă Chilon.

— Ai să capeți de mâncare, apoi te poți odihni. Până deseară n-ai să te miști de aici, iar când o să se lase noaptea, ai să mă întovărășești la Ostrianum.

În prima clipă, pe fața grecului se oglindiră spaima și șovăiala, se liniști însă repede și spuse:

— Cine ți se poate împotrivi, stăpâne? Ia cuvintele astea ca o prezicere de bine, așa cum le-a luat odinioară pe altele asemănătoare marele nostru erou¹ în templul lui Amon. În ceea ce mă privește, aceste „scrupule” (își scutură punga) au învins scrupulele mele, fără a mai vorbi de tovărășia ta, care este pentru mine o fericire și o plăcere...

Vinicius îl întrerupse, nerăbdător, și începu să-l descoasă despre amănunțele discuției cu Ursus. Un lucru reieșea clar de aici: sau adăpostul Ligiei va fi descoperit încă în noaptea asta, sau ea însăși va putea fi răpită la înapoierea din Ostrianum. La gândul acesta pe Vinicius îl cuprinse o bucurie nebunească. Acum, când era aproape sigur că o va redobândi pe Ligi a, supărarea și resentimentele pe care le nutrise împotriva ei, dispărură. Pentru bucuria asta o iertă de orice vină. Se gândea la ea ca la o ființă scumpă și dorită, cu sentimentul că după o lungă călătorie se întoarce la el. Ar fi avut chef să cheme sclavii, să le poruncească să îmbrace casa în ghirlande. În clipa asta nu mai era supărat nici pe Ursus. Era gata să ierte tuturor totul. Chilon, care, cu toate serviciile pe care i le aducea, îi trezise întotdeauna o senzație de scârbă, acum i se păru un om amuzant și interesant. I se luminase casa, i se luminaseră ochii și chipul. Se simțea din nou tânăr și dornic de viață.

¹ Mărunțiș.

² Este vorba de Alexandru Macedon, care a consultat celebrul oracol din oaza lui Amon, cu prilejul campaniei din Egipt (331 î.e.n.).

Suferințele care-l măcinaseră nu-i dăduseră întreaga măsură a dragostei lui pentru Ligia. Înțelese acest lucru abia acum sunt speranța s-o aibă devenea certă. Acum dorința îl încălzea blând, cum încălzește soarele de primăvară pământul, nu mai era oarbă și sălbatică, de nebiruit, era convins că-i de ajuns s-o vadă pe Ligia în fața lui și nimeni n-are să i-o mai poată lua, nici toți creștinii din întreaga lume, nici împăratul însuși.

Chilon prinse curaj, văzându-l cât e de bucuros, și începu să-i dea sfaturi. După părerea lui, jocul încă nu-i câștigat. Trebuie procedat cu maximă prudență, altfel totul se poate duce de râpă. îl conjură pe Vinicius să n-o răpească pe Ligia din Ostrianum. Acolo trebuie să se ducă cu glugi pe cap, cu fețele acoperite, mulțumindu-se să privească din vreun colțișor întunecos, căutând printre cei prezenți. Dacă au s-o vadă pe Ligia, singurul lucru bun de făcut, o să fie s-o urmărească de departe, să vadă în care casă intră, iar a doua zi în zori să înconjoare casa cu un număr mare de sclavi și s-o ia de acolo, ziua, pe lumină. Ea, fiind ostatecă, aparține Cezarului, așa că o poate lua fără să se teamă de lege. Dacă n-au s-o găsească în Ostrianum, au să-l urmărească pe Ursus și rezultatul va fi același. La cimitir nu poate merge însoțit de un mare număr de oameni, căci ar atrage atenția asupra lor, iar atunci creștinii n-ar trebui decât să stingă toate luminile, așa cum au făcut la prima răpire, și să se risipească sau să se ascundă pe întuneric, în ascunzători numai de ei știute. În schimb, trebuie să se înarmeze sau mai bine, să ia cu sine vreo doi oameni siguri și puternici, să se poată apăra la nevoie.

Vinicius recunoscă că are perfectă dreptate și, amintindu-și de sfaturile lui Petronius, porunci sclavilor să-l aducă la el pe Croton. Chilon care cunoștea pe toată lumea din Roma, se liniști pe deplin, auzind numele cunoscutului atlet, a cărui putere supraomenească o admirase adesea în arenă și declară că merge la Ostrianum. Punga plină cu dinari i se păru mult mai ușor de dobândit cu ajutorul lui Croton.

Se așeză deci, bine dispus, la masa la care-l chemă după puțin timp supraveghetorul din atrium și, în timp ce mânca, povesti sclavilor

cum a furnizat stăpânului lor o alifie fermecată cu care-i de ajuns să ungi copitele celor mai slabi cai și îi lasă mult în urma lor pe ceilalți, învățase să pregătească alifia asta de la un anumit creștin, căci marii creștinilor sunt mult mai pricepuți la farmece și minuni chiar decât thesalienii, deși Thesalia e renumită prin vrăjitoarele ei. Creștinii au o încredere nemărginită în el. Cine știe ce înseamnă peștele înțelege cu ușurință de ce au încredere în el. Vorbind astfel, se uita atent la fețele sclavilor în speranța că poate va descoperi, printre ei un creștin și-l va denunța lui Vinicius. Speranța, înșelându-l, se simți dezamăgit și începu să mănânce și să bea peste măsură, nemaicontenind cu laudele, la adresa bucătarului, pe care-l asigura că are să facă tot ce-i stă în putere să-l răscumpere de la Vinicius. Veselia lui era tulburată numai de gândul că la noapte va trebui să meargă în Ostrianum. Își făcea curaj, spunându-și că are să fie travestit, pe întuneric și în tovărășia a doi oameni, dintre care unul este, ca luptător, zeul întregii Rome, celălalt patrician și cu înaltă funcție militară. „Chiar dac-au să-l descopere pe Vinicius - își zise el - n-au să îndrăznească să ridice mâna asupra lui, iar în ce mă privește, au să fie grozav de iscusiți dac-au să-mi vadă fie și vârful nasului”.

Aducându-și aminte de discuția cu lucrătorul, toată teama lui pieri. Nu avea nici cea mai mică îndoială că lucrătorul acela e Ursus. Din povestirile lui Vinicius și ale celor care o luaseră pe Ligia din palatul împăratului, aflase de puterea neobișnuită a acestui om. Deoarece pe Euricius îl întrebuse de oameni deosebit de puternici, nu era nimic ciudat că i-l indicase pe Ursus. Pe urmă, tulburarea și revolta lucrătorului, când îi pomenise de Vinicius și Ligia, nu-ți permitea să te îndoiești că aceste persoane îl interesează în mod deosebit; el pomenise de asemenea de căința lui pentru un omor, iar Ursus îl omorâse pe Atacinus; în afară de asta, și semnalmentele lucrătorului corespundeau întru totul. Numai numele schimbat putea trezi îndoieli, Chilon însă avusese timp să afle că creștinii primesc adesea la botez nume noi.

„Dacă Ursus îl omoară pe Glaucus - își zise Chilon - e bine, dacă nu-l omoară, o să fie de asemenea bine; o dovadă cât de greu se decid creștinii săucidă. L-am prezentat pe acest Glaucus ca pe fiul Iudeii și trădător al tuturor creștinilor. Am fost atât de elocvent; încât și o piatră ar fi fost mișcată și ar fi permis să cadă în capul lui Glaucus. Totuși, abia l-am convins pe ursul acesta ligian să-mi promită că pune laba pe el... Șovăia, nu voia, vorbea de întristare și de pocăința lui. Se vede treaba că între ei răzbunarea nu-i permisă... Nedreptățile îndurate trebuie să le ierți, pentru cele îndurate de alții, nu prea ai voie să te răzbuni, ergo, gândește-te, Chilon, ce te poate amenința? Glaucus n-are voie să se răzbune pe tine!... Dacă Ursus nu-l ucide pe Glaucus pentru o vină atât de mare ca trădarea tuturor creștinilor, cu atât mai mult n-are să te omoare pe tine pentru una atât de mică cum este trădarea unui singur creștin. De altfel, după ce-am să-i arăt o dată acestui lasciv porumbel sălbatic cuibul porumbitei, am să mă spăl pe mâini de toate și am să mă mut înapoi în Neapolis. Și creștinii pomenesc de o spălare a mâinilor, probabil că asta-i mijlocul prin care, dacă ai un litigiu cu ei, poți să-l lichidezi definitiv. Sunt niște oameni bun creștinii ăștia și se vorbește atât de rău despre ei! O, zei! Asta-i dreptatea pe lume! Oricum, învățătura asta îmi place pentru că nu permite să ucizi. Dar dacă nu permite să ucizi, atunci cu siguranță că nu permite nici să furi, nici să înșeli, nici să mărturisești fals, așa că n-aș zice că-i ușoară. Probabil că ea te învață nu numai să mori cinstit, cum te învață stoicii, dar și să trăiești cinstit. Dacă am să fac cândva avere și am să am o casă ca asta și sclavi tot așa de mulți, poate c-am să devin creștin pentru un timp oarecare, cât o să-mi convină. Bogatul poate să-și permită orice, chiar și să fie virtuos... Da! Asta e o religie pentru bogați și nu înțeleg de ce-s atâția săraci printre ei. Ce câștig au din asta? Și cum de lasă ca virtutea să-i lege de mâini? Trebuie să reflectez cândva asupra acestui lucru. Deocamdată, slavă ție, Hermes, că mi-ai ajutat să-l găsesc pe bursucul asta... Dacă ai făcut asta pentru cele două junele albe de aceeași vârstă și

cu coarnele aurite, atunci nu te mai recunosc. Să-ți fie rușine, doborâtorule al lui Argus¹. Un zeu atât de isteț să nu prevadă de la bun început că n-o să capete nimic! Îți ofer în schimb recunoștința mea, iar dacă preferi în locul recunoștinței mele două dobitoace, atunci tu ești al treilea și în cel mai bun caz ar trebui să fii păstor, nu zeu. Păzește-te să nu dovedesc oamenilor ca filozof ce sunt că nu ești, căci atunci nimeni n-o să-ți mai aducă jertfe. Cu filozofii e recomandabil să fii în relații bune".

Astfel, discutând cu sine și cu Hermes, se întinse pe o laviță, își puse mantia sub cap și în timp ce sclavii strângeau masa, adormi. Se trezi și el în atrium, unde avu prilejul să contemple, plăcut impresionat, statura gigantică a spadasinului exgladiator, care domina încăperea. Croton se învoise cu Vinicius asupra prețului expediției și tocmai îi spunea:

— Pe Hercule! Bine că m-ai chemat la tine azi, stăpâne, căci mâine plec la Benevent. M-a chemat acolo nobilul Vatinius să lupt în prezența împăratului cu un oarecare Sifax, cel mai puternic negru pe care l-a dat cândva Africa. Îți închipui, stăpâne, cum are să-i trosnească șira spinării în brațele mele, dar în afară de asta, am să-i zdrobesc cu pumnul și falca lui cea neagră.

— Pe Pollux! răspunse Vinicius. Sunt convins că așa ai să faci Croton.

— Și ai să procedezi foarte bine, adăugă Chilon. Da!... în afară de asta, să-i zdrobești falca! E un gând bun și o faptă demnă de tine. Sunt gata să pun rămășag că ai să-i zdrobești falca. Deocamdată însă, unge-ți membrele cu ulei, dragul meu Hercule, și încinge-te, căci să știi că poți avea de-a face cu un adevărat Caccus². Omul care o păzește pe fata ce-l

¹ mitologia greacă, monstru cu o sută de ochi, ucis de Hermes, care l-a adormit cu flautul său.

² Monstru mitologic.

interesează pe ilustrul Vinicius, se pare că are o putere excepțională.

Chilon vorbea așa numai ca să ațâțe ambiția lui Croton, însă Vinicius spuse:

— Așa-i, n-am văzut, dar mi s-a spus despre el că, prinzând un taur de coarne, poate să-l târască până unde vrea.

— Vai! strigă Chilon, care nu-și închipuise ca Ursus să fie atât de puternic, Croton zâmbi disprețuitor.

— Mă prind, ilustre stăpâne, spuse el, să apuc cu mâna asta pe cine-mi indici, iar cu astălaltă să mă apăr de șapte asemenea ligieni și să-ți aduc fata acasă chiar dacă toți creștinii din Roma ar goni după mine ca lupii de Calabria. Dacă n-am să fac asta, mă las biciuit pe acest impluvium.

— Nu-l lăsa, stăpâne, să facă asta! strigă Chilon. Au să arunce în noi cu pietre și atunci la ce-o să mai ajute puterea lui? Nu-i mai bine să luăm fata din casă și să n-o expunem nici pe ea, nici pe noi la pieire?

— Așa o să facem, Croton, încuviință Vinicius.

— Banii tăi, voia ta! Ține minte însă, stăpâne, că mâine plec la Benevent.

— Am cinci sute de sclavi numai în oraș, răspunse Vinicius.

După aceea, le facu semn să plece, iar el se duse în bibliotecă și, așezându-se, scrise către Petronius următoarele cuvinte:

„ Chilon a găsit-o pe Ligia. Astă seară mă duc cu el și cu Croton în Ostrianum și am s-o răpesc sau acolo pe loc, sau mâine din casa în care se ascunde. Fie ca zeii să reverse asupra ta toată bunăvoința lor. Rămâi sănătos, carissime, căci bucuria nu-mi permite să scriu mai mult”.

Lăsând trestia din mână, începu să se plimbe cu pași repezi prin încăpere, căci în afară de bucuria care-i umpluse sufletul, îl mistuia înfrigurarea. Își spunea că a doua zi Ligia are să fie în casa asta. Încă nu știa cum are să se poarte cu ea, simțea însă, că dacă ea o să vrea să-l iubească, are să devină sclavul ei. Își aminti de asigurările Acteii că a

fost iubit și se înduioșa. Va trebui deci numai să învingă pudoarea ei feciorelnică și unele jurăminte pe care probabil le impune învățătura creștină. Dacă-i așa, după ce Ligia va fi în casa lui și va ceda îmbierilor sau forței, va trebui să-și spună și ea: „S-a întâmplat! Ce să-i faci?” iar pe urmă va fi docilă și iubitoare.

Intrarea lui Chilon întrerupse cursul acestor plăcute gânduri.

— Stăpâne, spuse greul, iată ce mi-a venit în minte: dar dacă creștinii au anumite însemne, anumite tessera fără de care nu va fi lăsat nimeni să intre în Ostrianum? Știu că în casele de rugăciuni așa se procedează. Am primit o dată un asemenea însemn de la Euricius; permite-mi deci să mă duc la el, să-l întreb amănunțit și să mă aprovizionez cu asemenea însemne dacă se dovedesc absolut necesare.

— Bine, nobile înțelept, răspuse Vinierus, vesel. Vorbești ca un om prevăzător și pentru asta ți se cuvine laudă. Ai să mergi deci la Euricius, sau unde-ți place, dar pentru mai mare siguranță ai să lași aici, pe masă, punga aceea pe care-ai căpătat-o.

Chilon, care întotdeauna se despărțea cu durere de bani, se cam strâmbă, însă, neavând încotro, se conformă poruncii și ieși. De la Carinae până la Circ, unde se afla dugheana lui Euricius, nu era prea departe, de aceea se întoarse cu mult înainte de căderea serii.

— Iată însemnele, stăpâne. Fără ele nu ne-ar fi dat drumul. L-am întrebat amănunțit despre drum. I-am spus lui Euricius că am nevoie de însemne numai pentru prietenii mei, eu însumi n-am să merg pentru că pentru mine, om bătrân, e prea departe și, în sfârșit, că mâine am să-l văd oricum pe Marele Apostol, care are să-mi repete fragmentele cele mai frumoase din cuvântarea sa.

— Cum adică: n-ai să mergi? Trebuie să mergi! spuse Vinicius.

— Știu că trebuie, însă am să merg bine învelit cu o glugă și pe voi vă sfătuiesc să faceți la fel, altfel putem speria păsările.

Curând, începură să se pregătească, căci se lăsa amurgul pe pământ. Luară mantii galice, cu glugi, și felinare; în plus, Vinicius se

înarma pe sine și pe tovarășii săi cu cuțite scurte, încovoiate. Iar Chilon își puse peruca de care făcuse rost în drum spre Eunicius. Apoi porniră, grăbind să ajungă la îndepărtata Poartă Nomentana înainte de închiderea ei.

Capitolul XX

Merseră pe Vicus Patricius în lungul Viminalului până la fosta Poartă Viminală, aproape de platoul pe care Diocletian a construit mai târziu o splendidă baie. Trecură de resturile zidului lui Servius Tullius și prin niște locuri și mai pustii ajunseră la Via Nomentana, iar acolo, cotind la stânga spre Salaria, se treziră printre dealuri pline de cariere de nisip. Pe ici, pe colo se aflau cimitire. Între timp, se întunecase și, deoarece luna nu ieșise încă, le-ar fi venit foarte greu să găsească drumul, dacă nu li s-ar fi arătat creștinii înșiși, așa cum prevăzuse Chilon. În dreapta și în stânga, se zăreau siluete negre mergând cu grijă spre văgăunile de nisip. Unii dintre oamenii aceia purtau felinare, acoperindu-le pe cât puteau cu mantiile, alții, care știau mai bine drumul, mergeau pe întuneric. Ochii abili de soldat al lui Vinicius distingeau după mișcări pe bărbații tineri de bătrânii care se sprijineau în toiege și de femeile înfășurate cu grijă în stole lungi. Rarii trecători și sătenii care pleaseră din oraș spre casă cu siguranță îi considerau pe acești călători nocturni drept muncitori, îndreptându-se spre nisipării, sau membri ai vreunei asociații funerare care organizau din când în când agape rituale de noapte. Pe măsură însă ce tânărul patrician și tovarășii lui înaintau, în jurul lor clipeau tot mai multe felinare și numărul oamenilor sporea. Unii cântau cu voce înăbușită cântece care lui Vinicius îi păreau pline de nostalgie. Urechea lui înregistra cuvinte

disperate sau fraze de cântec cum erau acestea: „Scoală-te, tu cel ce dormi!" sau „învie din morți!" Din când în când, numele lui Christos se repeta în gura bărbaților și a femeilor. Vinicius însă dădea puțină atenție la cuvinte, căci se gândea că poate una dintre siluetele acelea negre este Ligia. Unii, trecând pe aproape spuneau: „Pace vouă!" sau „Slavă lui Christos!" iar el tresărea și inima începea să-i bată mai tare, căci i se părea că aude vocea Ligiei. Anumite gesturi sau mișcări trezeau în el iluzia că o recunoaște, dar de fiecare dată, apropiindu-se, trebuia să-și dea seama că se înșală.

Drumul i se păru lung. Cunoștea bine locurile acestea, însă pe întuneric nu reușea să se orienteze. La fiecare pas, apăreau când o trecere îngustă, când un zid, când niște clădiri de care nu-și amintea să le fi știut în apropierea orașului, în sfârșit, un ciob de lună apăru printre nori, luminând împrejurimile mai bine decât zarea firavă a felinarelor, în depărtare, văzură strălucind ceva ca un foc sau o flacără de torță. Vinicius se aplecă spre Chilon și întrebă dacă acolo-i Ostrianum.

Chilon, pe care noaptea, depărtarea de oraș și siluetele acestea ca niște stafii îl înfricoșau evident, răspunse cu o voce nesigură:

— Nu știu, stăpâne, n-am fost niciodată în Ostrianum. Oricum, însă ar fi putut să-l slăvească pe Christos undeva mai aproape de oraș.

După câteva clipe, simțind nevoia să vorbească pentru ca să-și mai domolească frica, adăugă:

— Se adună ca tâlharii și doar n-au voie să omoare, numai dacă ligianul nu m-o fi mințit cu nerușinare.

Vinicius, care se gândea la Ligia, se mira de măsurile de precauție luate de coreligionarii ei, care se adunau în taină, să-l asculte pe preotul lor suprem și spuse:

— Ca orice religie și asta își are adepții ei printre noi. Creștinii însă sunt o sectă evreiască. De ce se adună aici, când în Transtiberim sunt temple evreiești unde evreii aduc jertfe în toiul zilei?

— Nu stăpâne. Tocmai evreii sunt dușmanii lor cei mai

înverșunați. Mi s-a povestit că în timpul celuiilalt împărat era gata să izbucnească un război între evrei și dâșii. Împăratul Claudius, plictisit de tulburările acestea, i-a alungat pe toți evreii din Roma, dar astăzi edictul acesta nu mai este în vigoare. Creștinii totuși se ascund de evrei și de populația care, după cum îți este știut, îi acuză de crime și-i urăște.

O vreme, își continuară drumul în tăcere, după care Chilon, a cărui frică se întetea pe măsură ce se depărtau de porți, spuse:

— Întorcându-mă de la Euricius, am împrumutat de la un bărbier o perucă, iar în nas mi-am vârât două grăunțe de bob. N-aș vrea să mă recunoască. Dar și dacă m-ar recunoaște, tot n-au să mă omoare. Sunt oameni buni! Sunt chiar oameni foarte cumsecade, pe care-i iubesc, și-i prețuiesc.

— Nu-i linguși prea devreme, lăudându-i, răspunse Vinicius.

Intrară într-o vâlcea îngustă, mărginită de două valuri de pământ, pe deasupra cărora trecea într-un loc un apeduct. Între timp, luna ieșise din nori și la capătul văii zăriră un zid năpădit de iederă, care strălucea argintată în lumina lunii. Aici era Ostrianum.

Lui Vinicius inima începu să-i bată mai tare.

La poartă doi fossori¹ luau însemnele. Peste o clipă, Vinicius și tovarășii săi ajunseră într-un loc destul de larg, închis din toate părțile de ziduri. Ici și colo, se vedeau pietre de mormânt risipite, dar adevăratul hipogeum² se afla în mijloc; era un fel de criptă, cu partea inferioară sub pământ. Acolo erau mormintele. În fața intrării în criptă clipocea un havuz. Era evident că un număr prea mare de persoane n-ar încăpea în hipogeum. Vinicius deduse că ceremonialul va avea loc sub cerul liber, în curtea unde în curând se adună o mulțime foarte numeroasă. Cât vedeai cu ochii felinarele pâlpâiau unele lângă altele și mulți dintre cei veniți nu aveau deloc lumină. Cu excepția câtorva, care

¹ Gropari.

² Construcție subterană servind drept cavou.

se descoperiseră, toți, de teama trădătorilor sau din pricina frigului, rămăseseră cu glugile pe cap. Tânărul patrician se gândi cu groază că dac-au să rămână așa până la sfârșit, atunci în mulțimea asta, pe întuneric, n-are s-o poată recunoaște pe Ligia.

Deodată, lângă criptă, fură aprinse câteva torțe de smoală, așezate într-un mic rug. Se făcu mai multă lumină. îndată mulțimea începu să cânte, la început încet, apoi din ce în ce mai tare, un imn ciudat. Vinicius nu auzise în viața lui un cântec asemănător. Aceași nostalgie care-l izbise în cântecele fredonate aproape în șoaptă de câte unii în drum spre cimitir, răzbătea și acum, în acest imn, dar mult mai clară, mai impresionantă, iar în cele din urmă deveni copleșitoare, de parcă o dată cu oamenii ar fi început să se tânguiască întregul cimitir, dealurile, văile și toate împrejurimile. Părea un fel de chemare în noapte, o rugămintă umilă de salvare din rătăcire și întuneric. Capetele ridicate sus, păreau că văd pe cineva sus de tot, iar mâinile că-l imploră să coboare. Când cântecul se termină, urmă un moment de așteptare înfrigurată, intensă, încât și Vinicius, și tovarășii săi se uitară fără să vrea spre stele, parcă temându-se că are să se întâmple ceva neobișnuit și că cineva o să coboare într-adevăr. în Asia Mică, în Egipt și chiar în Roma, Vinicius văzuse multe temple, cunoscuse diferite religii și auzise o mulțime de cântece, însă abia aici, pentru prima oară, văzu oamenii care nu invocau zeitatea prin cântec numai ca să îndeplinească un ritual stabilit, ci din inimă, dintr-un adevărat dor după ea, așa cum pot simți copiii dorul după tatăl lor sau după mama lor. Trebuia să fii orb ca să nu observi că oamenii aceia nu numai că-și slăveau zeul, dar îl iubeau din tot sufletul și acest lucru Vinicius nu-l mai întâlnise până acum în nici o țară, în nici un ritual, în nici un templu, căci în Roma și în Grecia, cei care mai cinsteau încă pe zei, o făceau fie să obțină un ajutor, fie de teamă, nimănui însă nici prin minte nu-i trecea să-i și iubească.

Deși n-avea gânduri decât pentru Ligia, căutând-o cu atenția încordată prin mulțime, totuși nu putea să nu vadă aceste lucruri ciudate

și extraordinare care se petreceau în jurul lui.

Între timp, se mai aruncaseră câteva torțe peste focul care revărsa o lumină roșie asupra cimitirului, făcând să pălească strălucirea felinarelor. Deodată, din hipogeum ieși un bătrân îmbrăcat într-o mantie cu glugă, dar cu capul descoperit, și se urcă pe o piatră din apropierea rugului.

Văzându-l, mulțimea porni să freamăte ca un lan. În jurul lui Vinicius, s-auzică exclamații înăbușite: „Petrus! Petrus!”... Unii îngenunchează, alții întinseră mâinile spre el. Apoi se lăsă o tăcere profundă în care se auzeau, sfârâind, picăturile de smoală prelinse din torțe, uruitul îndepărtat la carel pe Via Nomentana și foșnetul vântului în cei câțiva pini care creșteau lângă cimitir.

Chilon se aplecă spre Vinicius și șopti:

— Acesta-i! Primul discipol al lui Christos. Un pescar!

Bătrânul ridică mâna și, făcând semnul crucii, îi binecuvântă pe cei adunați, care de data aceasta căzură cu toții în genunchi. Vinicius și tovarășii lui, nevrând să se trădeze, urmară exemplul celorlalți. Tânărul nu reușea să-și domine impresiile. I se părea că omul pe care-l vedea în fața lui e foarte simplu, dar și extraordinar în același timp, și că senzația asta de extraordinar vine tocmai de la simplitatea lui. Bătrânul nu avea nici mitră pe cap, nici cunună de frunze de stejar pe frunte, nici frunză de palmier în mână, nici tăbliță de aur pe piept, nici veșminte presărate cu stele sau haine albe, într-un cuvânt nimic din însemnele pe care le purtau preoții răsăriteni egipteni, greci sau framini romani. Și din nou îl izbi pe Vinicius aceeași deosebire pe care o simțise ascultând cântecele creștine, căci și „pescarul” acesta i se păru nu un arhieru priceput în ceremonii, ci un simplu martor, bătrân și venerabil, care vine de departe ca să povestească un adevăr pe care l-a văzut, l-a pipăit, în care a crezut cum se crede într-un lucru evident și pe care l-a îndrăgit tocmai pentru că l-a crezut.

Pe chipul lui era întipărită puterea de convingere pe care numai

adevărul o dă. Vinicius era un sceptic și nu voia să se lase impresionat de farmecul bătrânului, era totuși ațâțat de curiozitate să afle ce-ar putea spune acest emul al tainicului „Christos” și care-i învățătura pe care-o recunosc Ligia și Pomponia Graecina.

În acest timp, Petru începuse să predice. Vorbea ca un tată care dă sfaturi copiilor săi și-i învață cum să trăiască. Îi sfătuia să renunțe la lux și la plăceri, să iubească sărăcia, puritatea moravurilor, adevărul, să suporte răbdători nedreptățile și persecuția, să asculte de cei mai mari și de autorități, să se ferească de trădare, fățarnicie și bârfire, și, în cele din urmă, să dea exemplu unii altora și chiar păgânilor. Pe Vinicius, pentru care bun era numai ceea ce-i putea reda pe Ligia și rău tot ceea ce-i sta în cale, îl izbiră și-l suparară unele din aceste sfaturi. I se părea că bătrânul, recomandând castitatea și lupta împotriva poftelor, nu numai că înfierează dragostea lui, ci chiar o îndepărtează pe Ligia de el și o întărește în rezistența ei. Înțelese că dacă ea se află printre cei de față, dacă aude aceste cuvinte și le pune la inimă, atunci, în clipa asta trebuie să vadă în el un dușman al acestei învățături și un netrebnic. La gândul acesta, îl cuprinse mânia: „Ce-am auzit nou? Își spuse el. Asta-i învățătura cea nouă, necunoscută? Cine nu știe asta? Cine n-a auzit asta? Doar și cinicii propovăduiesc sărăcia și limitarea nevoilor. Virtutea a recomandat-o și Socrate ca pe un lucru vechi și bun. Doar fiecare stoic, chiar și unul ca Seneca, laudă cumpătarea, propovăduiește adevărul și răbdarea în suferință, statornicia când ești lovit de nenorocire. Toate astea sunt ca un grâu stătut din care mănâncă șoarecii, iar oamenii nu mai vor să-l mănânce pentru că-i vechi și mucegăit.” În același timp, îl încerca și un sentiment de dezamăgire. Se aștepta să descopere taine necunoscute, vrăjitorești, sau cel puțin să audă un retor uimitor prin elocința lui. În schimb auzi doar cuvinte nespuse de simple, lipsite de orice podoabă. Îl mira doar liniștea și concentrarea în care asculta mulțimea. Bătrânul continua să vorbească pentru oamenii aceștia care-l ascultau încordați, îndemnându-i să fie buni, liniștiți,

drepti, săraci și puri, nu pentru ca să aibă liniște în viață ci pentru ca după moarte să trăiască veșnic întru Christos, în mulțumire, slavă și bucurie cum n-a avut parte nimeni, niciodată, pe pământ. Ascultându-l, Vinicius, care puțin mai înainte simțise că dușmănește noua învățătură, trebui să observe că există o deosebire între preceptele bătrânului și ale cinicilor sau ale altor filozofi. Aceia predicau binele și virtutea ca pe niște lucruri raționale și singurele practice în viață, pe când bătrânul, promitea în schimbul virtuții nemurirea, și nu o amărâtă de nemurire acolo, sub pământ, în plictiseală, nemâncare și pustietate, ci una sublimă, asemenea vieții zeilor. Și vorbea despre ea ca despre un lucru absolut sigur. Intr-o asemenea credință, virtutea căpăta o valoare fără margini, iar înfrângerile vieții deveneau fără importanță; să suferi vremelnice, dobândind o fericire fără sfârșit, este cu totul altceva decât să suferi numai pentru că așa-i rânduiala în natură. Bătrânul, vorbind mai departe, spuse că virtutea și adevărul trebuie iubite pentru ele înșile, fiindcă binele suprem, mai vechi decât veșnicia, și virtutea supremă, mai veche decât veșnicia, este Dumnezeu. Cine le iubește, îl iubește pe Dumnezeu și, iubindu-l, devine fiul lui iubit. Vinicius nu prea înțelegea bine acest lucru. Știa de mai înainte, din cuvintele pe care Pomponia Graecina le spusese lui Petronius, că Dumnezeu este după părerea creștinilor unul și atotputernic. Acum, auzind că el este binele și adevărul absolut, se gândi fără să vrea că față de un asemenea demiurg, Jupiter, Saturn, Apollo, Iuno, Vesta și Venus ar arăta ca o biată bandă gălăgioasă, în care își fac de cap când cu toții împreună, când fiecare pe cont propriu. Cea mai mare uimire i-o produse bătrânul spunând că Dumnezeu este de asemenea iubirea absolută și că cine-i iubește pe oameni, acela împlinește suprema lui poruncă. Nu-i suficient să-i iubești pe oamenii din neamul tău, căci Dumnezeu-omul și-a vărsat sângele pentru toți. El și-a găsit aleși și printre păgâni, ca de pildă pe centurionul Cornelius. Nu-i de ajuns să-i iubești pe cei care-ți fac bine, căci Christos i-a iertat și pe evreii care i-au dus la moarte și pe soldații

romani care l-au țintuit pe cruce. Trebuie să-i iubim și pe cei care ne nedreptățesc și să le plătim cu bine pentru rău. Nu-i suficient să-i iubim pe cei buni, trebuie să-i iubim și pe cei răi, căci numai prin dragoste poate fi alungată răutatea din ei. Auzind aceste cuvinte. Chilon se gândi că toată truda lui a fost zadarnică și că Ursus nu va îndrăzni niciodată să-l omoare pe Glaucus, nici în noaptea asta, și nici altă dată. Extrase însă îndată și a doua consecință din învățătura bătrânului, care-l consolă: anume că nici Glaucus n-are să-l omoare pe el, chiar dacă l-ar descoperi și l-ar recunoaște. Vinicius nu se mai gândea că în cuvintele bătrânului nu-i nimic nou. Se întreba mirat: „Ce fel de zeu e acesta? Ce fel de religie? Și ce fel de popor?” Cele auzite pur și simplu nu-i intrau în cap. Erau pentru ei idei nemaifântălnite. Dacă, de exemplu, el ar voi să urmeze religia asta, ar trebui să pună pe rug concepțiile lui, obiceiurile, caracterul, întreaga lui fire de până atunci, să prefacă totul în cenușă și să înceapă o viață cu totul nouă, cu un suflet absolut nou. Religia care-i porunca să-i iubească pe părți, sirieni, egipteni, gali și britani, să-i ierte pe dușmani, să le plătească cu bine pentru rău și să-i iubească, i se păru nebunească. În același timp, avea sentimentul că tocmai în nebunia ei este ceva mai puternic decât toate filozofiile de până atunci. I se părea că, fiind nebunească, e irealizabilă, și fiind irealizabilă, e divină. Sufletul său o respingea, însă simțea că se desparte de ea ca de o luncă înflorită, plină de miresme îmbătătoare pe care dacă cineva le-a respirat o dată, trebuie, ca în țara lotofagilor, să uite totul și să tânjească veșnic numai după ea. I se părea că nu-i nimic real în ea, dar că față de ea realitatea este ceva atât de mărunț, încât nu merită să-i acorzi vreo importanță. Îi înconjurau niște spații vaste, niște imensități nebănuite. Cimitirul acela începu să i se pară locul de adunare al unor nebuni, însă în același timp tainic și înfricoșător, unde ca dintr-un izvor mistic se naște ceva ce n-a mai existat pe lume. Își întipărise în minte tot ce spusese bătrânul din prima clipă despre viață, adevăr, dragoste, Dumnezeu. Gândurile iui erau orbite de strălucire, ca de un șir

neîntrerupt de fulgere. Ca toți oamenii care își închină viața unei pasiuni, se gândea la toate acestea prin prisma dragostei sale pentru Ligia și în tulburarea lui își dădu seama de un lucru neîndoielnic; dacă Ligia este la cimitir, dacă recunoaște religia asta, dacă ascultă și o acceptă, atunci ea niciodată nu are să devină amanta lui.

Pentru prima dată de când o cunoscuse la Aulus, Vinicius simți că chiar dac-ar răpi-o acum, tot n-ar redobândi-o. Până acum nu-i trecuse nimic asemănător prin minte și chiar acum nu-și putea înțelege starea, căci nu era o idee clară, ci mai degrabă sentimentul tulbure al unei pierderi ireparabile, al unei nenorociri. Tremura în el o neliniște obscură, care se transformă brusc într-un val de mânie oarbă împotriva tuturor creștinilor și mai ales împotriva bătrânului. Pescarul acela, care la prima vedere i se păruse un om simplu, acum îl înfricoșa, ca un Fatum tainic și implacabil, care dispune tragic de soarta lui.

Un săpător puse din nou, pe neobservate, câteva torțe pe foc. Vântul încetă să mai foșnească prin pini. Flacăra se ridica dreaptă, mlădie, spre stelele care străluceau pe cerul înseninat, iar bătrânul, pomenind de moartea lui Christos, începu să povestească numai despre el. Toți îl ascultau cu răsuflarea tăiată. Liniștea se făcu și mai profundă, încât ți se părea că auzi bătaia inimilor. Omul acesta văzuse! Și povestea ca unul căruia fiecare clipă i se întipărise atât de adânc în minte, încât, atunci când închidea ochii, revedea totul. Povesti cum, întorcându-se de la Cruce, a stat împreună cu Ioan două zile și două nopți în sala cinei, nedormind și nemâncând, de amărăciune, de durere, de teamă și îndoială, ținându-și capetele în mâini și gândindu-se că El a murit. Vai, ah! Cât a fost de greu! Cât de greu! Răsărea ziua a treia și zorile albeau zidurile, iar el și Ioan stăteau așa lângă perete, nemângâiați, fără speranță. Cum îi prindea somnul (căci nu dormiseră nici noaptea din ajunul patimilor), cum se trezeau iarăși și începeau să se lamenteze. Iar când răsări soarele, veni într-un suflet Măria din Magdala, cu părul despletit, strigând: „L-au luat pe Domnul!” Iar ei,

auzind asta, se ridicară repede și alergară într-acolo. Ioan, care era mai tânăr, ajunse primul. Văzu mormântul gol, dar nu îndrăzni să intre. Abia când ajunseră toți trei la intrare, cel care le vorbește intră și văzu pe piatră giulgiul și legăturile, dar trupul nu-l găsi.

Teama îi cuprinse, căci se gândeau că preoții l-au furat pe Christos. Se întoarseră amândoi acasă și mai întristați. Pe urmă venură și ceilalți ucenici și începură să jalească, când cu toți împreună, ca să fie mai lesne auziți de Stăpânul Cerului, când pe rând. Speranța lor se destrămasese. Se așteptaseră ca învățătorul să răscumpere Israelul, și iată se împlineau trei zile de când a murit. Nu înțelegeau de ce Tatăl l-a părăsit pe Fiul și ar fi preferat să nu mai vadă lumina zilei, să moară, atât de grea le era povara.

La amintirea acestor clipe îngrozitoare, două lacrimi picurară din ochii bătrânului și se văzură limpede în lumina focului cum se prelingeau pe barba lui cărunță. Capul bătrân, pleșuv îi tremura. Vocea i se frânse în piept. Vinicius își spuse: „Omul acesta spune adevărul!” Ascultătorii din jur plângeau de asemenea. Mai auziseră adesea despre patimile lui Christos și știau că după jale va urma bucuria, dar fiindcă le povestea Apostolul care văzuse toate astea, erau impresionați, își frângeau mâinile și se băteau cu pumnii în piept.

Încetul cu încetul însă se liniștiră, căci îi biruia dorința să asculte mai departe. Bătrânul închise ochii, de parc-ar fi vrut să vadă mai deslușit, în mintea lui, lucruri îndepărtate, și continuă:

„În vreme ce ei se tânguiau astfel, din nou veni în fugă Măria din Magdala, strigând că l-a văzut pe Domnul. Orbită de strălucirea lui, nu-l recunoscuse, crezând că este un grădinar, dar El i-a spus: „Măria!” Atunci ea a strigat: „Rabbi!” și i-a căzut la picioare. Iar el i-a poruncit să meargă la ucenici, apoi a dispărut, însă ei, ucenicii, n-au crezut-o și în timp ce ea plângea de bucurie, unii o certau, alții credeau că-și pierduse mințile, căci afirma că în mormânt văzuse îngeri, iar ei, alergând a doua oară acolo, au văzut mormântul gol. Pe urmă, seara, a

venit Cleofas, care fusese la Emmous, împreună cu un alt frate. Se întoarseră în grabă, spunând: «Domnul a înviat cu adevărat.» Și începură să se certe cu ușile încuiate de frica evreilor. Atunci El a apărut printre ei, deși ușa n-a scârțâit. Ei înghețaseră de frică, iar El le-a spus: «Pace vouă!»"

„Și l-am văzut cum l-au văzut toți ceilalți, iar El era ca lumina și fericirea inimilor noastre, căci am crezut că a înviat și că mărirele au să sece, munții au să se fărâmițeze, dar slava lui nu va pieri."

„Iar după opt zile, Toma Didymus a pus degetele pe rănilor Lui și i-a atins coasta Lui și pe urmă, căzându-I la picioare, a strigat: „Domnul meu și Dumnezeu meu!" Atunci El i-a răspuns: „Dacă m-ai văzut, ai crezut. Binecuvântați să fie cei care n-au văzut și au crezut". Și aceste cuvinte le-am auzit și ochii noștri îl priveau, căci era printre noi".

Vinicius asculta și ceva ciudat se petrecea cu el. Uitase pentru un moment unde se află, pierduse simțul realității, măsura, judecata. Stătea în fața a doua alternative, ambele de neacceptat. Nu putea să creadă ceea ce spunea bătrânul, dar își spunea că ar trebui să fii orb și să respingi propria-ți judecată, ca să presupui că omul acela care spunea: „Am văzut", ar fi mințit. Emoția lui, lacrimile, întreaga lui făptură și amănuntele întâmplărilor povestite aveau în ele ceva care făcea imposibilă orice bănuială. În anumite momente, lui Vinicius i se părea că visează. Vedeă însă înjur mulțimea tăcută; fumul felinarelor ajungea la nările lui; nu departe ardeau torțele, iar alături pe o piatră stătea un om bătrân, în pragul morții, tremurând puțin din cap, care povestea, repetând mereu: „Am văzut!"

Și le povesti în continuare totul, până la înălțarea la cer. Uneori se odihnea, căci vorbea foarte amănunțit, dar se simțea că fiecare amănunt cât de mic s-a întipărit în mintea lui ca săpat în piatră. Cei care-l ascultau erau fascinați, își scoteau glugile de pe cap ca să audă mai bine și să nu piardă nici unul din acele cuvinte care erau neprețuite pentru ei. Aveau senzația că o putere supraomenească îi duce în Galileea, că merg

împreună cu ucenicii prin pădurile de acolo și pe malul apelor, că cimitirul acesta s-a transformat în lacul Tiberiadei, iar pe mal, în ceața zorilor, stă Christos așa cum stătea atunci când Ioan privind din barcă a spus „Iată-l pe Domnul” - iar Petru s-a aruncat în apă ca, înotând, să ajungă mai repede la mal, să cadă la picioarele adorate. Pe fețele lor erau întipărite încântarea și uitarea de sine, o fericire și o dragoste fără margini. Se pare că în cursul lungii povestiri a lui Petru unii avuseseră viziuni; când spuse că în momentul înălțării la cer, norii au început să se strângă sub picioarele Mântuitorului și să-l acopere, ascunzându-l de ochii apostolilor, toate capetele se ridicară instinctiv spre cer. Fu o clipă de așteptare, parcă oamenii aceia sperau să-l mai zărească încă, sau poate așteptau ca El să coboare din nou din câmpiile cerești ca să vadă cum bătrânul Apostol, paște oile ce-i fuseseră încredințate și va să binecuvânteze turma lui.

Pentru acești oameni în clipa aceea nu mai existau temple, zei, păgâni, era numai Christos care umplea pământul, marea, cerul, lumea.

Pe la casele îndepărtate, risipite de-a lungul Viei Nomentana, cocoșii începură să cânte, anunțând miezul nopții. În clipa aceea, Chilon îl trase pe Vinicius de colțul mantiei și șopti:

— Stăpâne, acolo, nu departe de bătrân, îl văd pe Urban și lângă el o fată.

Vinicius se scutură ca de un vis și, întorcându-se în direcția indicată de grec, o văzu pe Ligia.

Capitolul XXI

Fiecare picătură de sânge tresări în tânărul patrician când o văzu. Uită de mulțime, de bătrân, de toate aceste lucruri neînțelese care îl

uimiseră și n-o mai văzu decât pe ea. În sfârșit, după atâtea eforturi, după zile lungi de neliniște, de zbulcium, de supărare, a găsit-o! Pentru prima dată în viață, simți că bucuria se poate năpusti asupra ta ca o fiară sălbatică, doborându-te. El, care întotdeauna considerase că rostul Fortunei este să-i împlinească toate dorințele, acum nu-și credea ochilor și propriei lui bucurii, și de n-ar fi fost neîncrederea asta, firea lui impulsivă l-ar fi putut împinge la vreun pas nechibzuit. Mai întâi însă voia să se convingă dacă nu-i cumva urmarea minunilor cu care bătrânul le împuiase capul, și dacă nu cumva visează. Nu. Nu putea să fie nici o îndoială: o vedea pe Ligia. Doar câțiva pași îl despărteau de ea. Stătea în plină lumină, așa că putea s-o privească pe săturate. Gluga îi alunecase de pe cap și-i desfăcuse părul. Sta cu buzele întredeschise și ochii ridicați spre Apostol, cu fața transfigurată. Era îmbrăcată ca o fată din popor, într-o mantie neagră de lână, dar Vinicius n-o văzuse niciodată mai frumoasă și, oricât era de tulburat, fu izbit de contrastul dintre îmbrăcămintea ei sărăcăcioasă și noblețea chipului ei minunat. Dragostea trecu prin el ca o flacără uriașă, amestecată cu un ciudat sentiment de nostalgie, adorație, stimă și dorință. Simțea bucurie, văzând-o numai, parcă ar fi băut dintr-o apă înviorătoare după o sete îndelungată. Stând lângă uriașul ligian, ea îi apăru mai mică decât înainte, aproape un copil. Observă de asemenea că slăbise. Obrajii ei erau aproape străvezii, i se părea că vede o floare sau întruchiparea de abur a unui suflet. Dar cu atât mai mult dorea s-o posede pe ființa asta atât de diferită de femeile pe care le văzuse sau le posedase în Orient și în Roma. Pentru ea le-ar fi dat pe toate celelalte, ar fi dat și Roma, și lumea întreagă.

Ar fi rămas așa pierdut cu totul, în contemplarea ei, dacă n-ar fi fost Chilon care îl trase de colțul mantiei, de teamă să nu facă vreun gest nechibzuit, care să-i pună în pericol. Între timp, creștinii începuseră să se roage și să cânte. Curând răsună imnul *Maranatha*, apoi Marele Apostol începu să boteze cu apă din havuz pe cei prezentați de

prezbiteri ca fiind pregătiți pentru botez. Lui Vinicius i se părea că noaptea asta n-are să se sfârșească niciodată. Acum voia să meargă cât mai degrabă după Ligia și s-o răpească pe drum sau din locuința ei.

În cele din urmă, pâlcuri-pâlcuri, creștinii începură să părăsească cimitirul. Atunci Chilon șopti:

— Să ieșim, stăpâne, în fața porții, căci nu ne-am scos glugile și oamenii se uită la noi.

Într-adevăr, așa era. În timpul cuvântării Apostolului își scosese război cu toții glugile, ca să audă mai bine, ei însă nu le urmaseră exemplul. Sfatul lui Chilon era chibzuit. Stând lângă poartă, puteau să-i vadă pe toți cei care ieșeau. Iar pe Ursus nu era greu să-l recunoști după statură.

— Ne luăm după el, zice Chilon, vedem în care casă intră, iar mâine, sau mai degrabă încă astăzi, ai să încercuiești casa cu sclavii tăi și ai s-o iei.

— Nu! spuse Vinicius.

— Ce vrei să faci, stăpâne?

— Intrăm după ea în casă și o răpim imediat. Doar ai promis să faci asta. Croton.

— Da, spuse spadasinul, și mă predau sclav ție, stăpâne, dacă nu-i rup șira spinării bivolului acela care-o păzește.

Chilon însă îl sfătui, conjurându-i în numele tuturor zeilor să nu facă una ca asta. Doar Croton fusese luat numai pentru apărare, în cazul c-ar fi fost recunoscuți, nu și pentru răpirea fetei. Încercând s-o ia doar ei doi, se expun unei primejdii de moarte și poate chiar să le scape fata și atunci are să se ascundă în alt loc sau are să părăsească Roma. Și ce-au să facă în acest caz? De ce să nu acționeze în siguranță? De ce să se expună singur la moarte? De ce să compromită întreaga acțiune?

Vinicius, cu toate că abia se mai stăpânea să nu se repeadă acolo pe loc, în cimitir, s-o ia pe Ligia în brațe, își dădu seama că grecul are dreptate și poate că l-ar fi ascultat, dacă n-ar fi fost Croton, care jinduia după răsplată.

— Stăpâne, poruncește acestui țap bătrân să tacă, spuse el, sau permite-mi să-i mângâi scăfârliia cu pumnul meu. O dată la Buxentum, unde mă dusesese la jocuri Lucius Saturninus, au năvălit peste mine în han șapte gladiatori beți și nici unul n-a scăpat cu coastele întregi. Nu zic să răpim fata acum, din mulțime, că ar putea să ne lovească cu pietre la picioare, dar o dată ce va fi acasă, ți-o răpesc și ți-o aduc unde vrei.

— Vinicius se bucură, auzind aceste cuvinte, și răspunse:

— Așa va fi, Hercule! Măine s-ar putea din întâmplare să n-o găsim în casă, iar o dată ce-am băgat spaima în ei, ar duce-o negreșit în altă parte.

— Ligianul acela mi se pare îngrozitor de puternic! gemu Chilon.

— Nu ție fi se poruncește să-l ții de mâini, răspunse Croton.

Trebură însă să aștepte mult. Cocoșii cântau, anunțând zorile, când îl văzură pe Ursus ieșind pe poartă și pe Ligia însoțindu-l. îi mai însoțeau și alte câteva persoane. Lui Chilon i se păru că recunoaște printre ei pe Marele Apostol; alături de el mergea alt bătrân, mult mai scund de stat, două femei în vârstă și un băiat care lumina drumul cu un felinar. îi urmau de aproape o mulțime de vreo două sute de persoane. Vinicius, Chilon și Croton se amestecară în această mulțime.

— Da, stăpâne, spuse Chilon, fata ta se găsește sub ocrotire puternică. El e cu ea. Marele Apostol. Uite cum îngenunche oamenii în fața lui.

Oamenii într-adevăr îngenuncheau, dar Vinicius nu se uita la ei. Fără să piardă nici o clipă din ochi pe Ligia, se gândea numai la răpirea ei. Învățat din războaie cu tot felul de stratageme, își compunea în minte cu o precizie militărească tot planul răpirii. Știa că pasul la care se încumetă era temerar, dar știa bine că atacurile temerare se termină, de obicei, cu succes.

Drumul era însă lung. Avea timp să se gândească și la prăpastia pe care religia adoptată de Ligia o săpase între el și ea. Înțelegea acum tot ce se petrecuse între ei și înțelegea de ce se petrecuse astfel. Era

destul de ager la minte pentru asta. El n-o cunoscuse până acum pe Ligia. Văzuse în ea o fată mai frumoasă decât toate celelalte, care îi stârnise simțurile. Acum înțelegea că religia asta făcuse din ea o ființă deosebită de celelalte femei și că speranța ca și ea să fie împinsă de simțuri și pasiune spre bogăție și plăcere - este o iluzie vană. Înțelegea, în sfârșit, ceea ce el și Petronius nu înfeleseseră, că religia aceea nouă inocula în suflet ceva necunoscut lumii în care trăia el și că Ligia, chiar dacă l-ar iubi, n-ar sacrifica pentru el nici unul din adevărurile ei creștine; că dacă năzuiește și ea spre bucurie, e una cu totul diferită de plăcerile după care alergau el și Petronius și curtea Cezarului și întreaga Romă. Fiecare femeie din cele pe care le cunoștea putea deveni cu ușurință amanta lui, creștina asta nu putea să-i fie decât victimă.

Și, gândindu-se astfel, îl încercă o durere neînțeleasă și mânia se aprinse în el. Simțea însă că mânia lui e neputincioasă. S-o răpească pe Ligia i se părea un lucru posibil și era aproape sigur că o să reușească, dar era tot atât de sigur că în fața acestei învățături, el, și toată puterea și bogăția lui nu înseamnă nimic și că n-are să-i aducă nici un folos. Tribunalul roman, convins că puterea săbiei și a pumnului, care conduce lumea, o va stăpâni veșnic, pentru prima oară în viață constata că mai există și altă putere, mai mare, și se întreba cu uimire: ce anume?

Și nu știa ce să-și răspundă. Închipuirea îi readucea imagini fugare, ale cimitirului, ale mulțimii și ale Ligiei transfigurate, ascultând cuvintele bătrânului care povestea despre chinul, moartea și învierea zeului-om, care a răscumpărat lumea și i-a făgăduit fericirea de dincolo de Styx.

Toate s-amestecau în mintea lui, dând naștere unui adevărat haos.

Îl scosese din acest haos văicărelile lui Chilon, care începuse să-și plângă de milă. Se angajase numai s-o caute pe Ligia. O găsisse, perielitându-și viața, și i-o arătase. Ce mai vor de la el? S-a angajat el s-o și răpească? Cine ar putea să ceară așa ceva de la un infirm lipsit de două degete la mână, de la un om bătrân, care s-a dedicat meditației,

științei și virtuții? Ce-are să se întâmple dacă un domn ilustru ca Vinicius va păși ceva în timpul răpirii fetei? Desigur, zeii ar trebui să vegheze asupra celor aleși, dar parcă nu se întâmplă uneori și lucruri îngrozitoare, ca și cum zeii ar juca zaruri în loc să aibă grijă de ceea ce se petrece pe pământ? Fortuna, după cum se știe, e legată la ochi, așa că nu vede nici ziua, darmite noaptea. Dacă o să se întâmple o nenorocire? Dacă ursul acela ligian o să arunce în nobilul Vinicius cu o piatră de moară, cu un butoi de vin, sau, mai rău, de apă, cine garantează că bietul Chilon, în loc de recompensă, n-o să aibă parte de năpastă? El, biet filozof, s-a legat de nobilul Vinicius ca Aristotel de Alexandru Macedon și dacă măcar nobilul Vinicius i-ar înapoia punga aceea pe care sub ochii lui și-o vârâse la cingătoare, când plecaseră de-acasă, ar mai avea cu ce, la caz de nevoie, să obțină imediat ajutor sau să-i îmbuneze pe creștini. O! De ce nu vor să asculte sfaturile unui bătrân, dictate de chibzuință și experiență?

Vinicius, auzindu-l, scoase punga de la cingătoare și i-o aruncă lui Chilon.

—Ține și taci!

Greul, simțind cât era de grea, prinse curaj.

—Toată speranța mea e, spuse el, că Hercule sau Tezeus au înfăptuit isprăvi și mai grele și oare nu-i un adevărat Hercule cel mai apropiat prieten al meu, Croton? Iar ție, ilustre stăpâne, nu-ți pot zice semizeu, căci ești zeu de-a binelea. Te-aș ruga să nu uiți nici de-acum încolo de sluga ta săracă și credincioasă de ale cărei nevoi trebuie din când în când să te îngrijești, căci, o dată cufundat în cărți, sărmanul de el nu mai are grijă absolut de nimic... Câteva prăjini de grădină și o căsuță, cu un colțișor oricât de mic de răcoare vara, ar fi ceva demn de un asemenea protector. Deocamdată, am să admir de departe faptele voastre eroice, am să-l chem pe Jupiter să vă sprijine, iar în caz de ceva, am să fac atâta tărăboi, încât jumătate din Roma are să se trezească și are să vă sară în ajutor. Ce drum rău, ce hârtoape! Uleiul mi s-a terminat

în felinar și dacă Croton, care-i tot atât de nobil pe cât e de puternic, ar vrea să mă ia în brațe și să mă ducă până la poarta orașului, *primo*: ar vedea dacă-i va fi ușor s-o ducă pe fată, *secundo*: ar proceda ca Enea, *terțio*: și-ar atrage bunăvoința tuturor zeilor cinstiți, iar eu aș fi pe deplin liniștit în privința rezultatului acțiunii.

— Aș prefera să duc hoitul unei oi moarte acum o lună de dalac, răspunse spadasinul, dacă-mi dai însă punga aceea pe care ți-a aruncat-o ilustrul tribun, am să te duc până la poartă.

— Scrânti-ți-ai degetul cel mare de la picior! răspunse greul. Atât ai înțeles tu din învățătura aceluia bătrân venerabil, care a prezentat sărăcia și mila ca pe cele mai de seamă virtuți!... Oare nu ți-a poruncit să mă iubești? Văd că n-am să pot face din tine nici măcar un creștin de rând și că mai lesne pătrunde soarele prin zidurile închisorii Mamertine, decât adevărul prin craniul tău de hipopotam.

Croton, care avea o putere de fiară, dar nici un fel de sentimente omenești, spuse:

— Nu te teme! N-am să mă fac creștin! Nu vreau să-mi pierd pâinea.

— Da, dar dac-ai avea fie și unele noțiuni elementare de filozofie, ai ști că aurul este nimicnicie!

— Vino cu toată filozofia ta să-fi dau numai o lovitură cu capul în burtă și o să vedem cine câștigă.

— Asta putea s-o spună și un bou lui Aristotel, răspunse Chilon. Noaptea începuse a se risipi. Zorile așterneau pe coamele zidurilor o lumină palidă. Copacii de pe lângă drum, clădirile, pietrele funerare, risipite pe alocuri, prindeau contur. Drumul nu mai era pustiu. Negustorii de legume se grăbeau să apuce deschiderea porților, ducând de căpăstru asini și catări încăpățânați. Ici și colo, scârțâiau căruțele în care era dus vânatul. Pe drum și peste câmp aproape de fața pământului stăruia o ceață ușoară care prevestea vreme bună. Oamenii, văzuți de departe, arătau în ceața asta ca niște stafii. Vinicius mergea cu ochii

ațintiți la silueta suplă a Ligiei, care, pe măsură ce lumina zorilor se întetea, apărea tot mai argintie.

— Stăpâne, zise Chilon, te-aș jigni dacă aș presupune că mărinimia ta are margini. Acum, când mi-ai plătit, nu mă poți bănuși că vorbesc numai în folosul meu. Iată, te sfătuiesc încă o dată ca, după ce vei afla unde locuiește Ligia, să te întorci acasă după sclavi și lectică. Nu asculta de trompa asta de elefant a lui Croton, care se oferă să răpească fata numai ca să poată stoarce punga ta ca pe o traistă de brânză.

— A i de primit de la mine o lovitură de pumn între omoplați, ceea ce înseamnă că ai să crape, spuse Croton.

— Ai de primit de la mine un ulcior de vin de Kefalonia, ceea ce înseamnă că am să rămân nevătămat, răspunse grecul.

Vinicius nu spuse nimic, căci se apropiaseră de poarta orașului. Un spectacol ciudat le izbi atenția. Doi soldați îngenuncheară când trecu Apostolul, iar el își lăsă o clipă mâinile pe coifurile lor de fier, pe urmă facu asupra lor semnul crucii. Tânărului patrician nu-i trecuse niciodată prin minte până acum că ar putea să fie creștini și printre ostași. Își spuse, uimit, că așa cum într-un oraș incendiat focul cuprinde mereu alte case și învățătura asta cuprinde probabil zi de zi mereu alte suflete și se lărgește, depășind orice închipuire omenească. Înțelese, înfiorat, că dacă Ligia ar fi vrut să fugă din oraș s-ar fi găsit paznici care să-i înlesnească în taină ieșirea. Binecuvânta în clipa asta pe toți zeii că nu s-a întâmplat așa.

După ce trecură de locurile virane de dincolo de ziduri, grupurile de creștini începură să se risipească. Acum, trebuia s-o urmeze pe Ligia cu mai multă grijă, să nu atragă atenția asupra lor. Chilon începu să se vaite de răni și junghiuri la picioare și rămase tot mai mult în urmă. Vinicius nu se împotrivi, considerând că acum grecul fricos și neputincios nu-i va mai fi de folos. I-ar fi permis chiar și să plece unde-ar fi vrut, dar pe respectabilul înțelept îl ținea pe loc prudența.

Poate îl reținea și curiozitatea, căci continua să meargă după ei, ba uneori se apropia, repetându-și sfaturile, adăugind la un moment dat că bătrânul care-l întovărășește pe Apostol, dacă n-ar avea statura așa de scundă, ar putea să fie Glaucus.

Mai merșeră încă destul de mult, până în Transtiberim. S-apropia răsăritul soarelui când micul grup în care era Ligia, se despărți. Apostolul, o femeie bătrână și un băiat o apucară în lungul râului, iar bătrânul scund, Ursus și Ligia intrară pe o stradă îngustă și, după ce mai merșeră vreo sută de pași, intrară în tinda unei case în care erau două prăvălii: una de uleiuri, alta a unui negustor de păsări.

Chilon, care mergea la vreo cincizeci de pași în urma lui Vinicius și Croton, se opri imediat încremenit, și lipindu-se de zid, începu să sâșâie după ei, ca să se întoarcă.

Iar ei se întoarseră, căci trebuia să se sfătuiască.

— Du-te, îi spuse Vinicius, și vezi dacă casa aceea nu mai are vreo ieșire în partea cealaltă, în altă stradă.

Chilon, cu toate că mai înainte se văitase de răni la picioare, alergă atât de iute de parc-ar fi avut în glezne aripioarele lui Mercur. Peste câteva clipe se întoarse.

— Nu, spuse el. Asta-i singura ieșire. După aceea, își împreună mâinile:

— Pe Jupiter, Apollo, Vesta, Cibela, Isis și Osiris, pe Mihtra-Baal, pe toți zeii Răsăritului și Apusului te conjur, stăpâne, renunță la planul ăsta... Ascultă-mă!

Amuți brusc, observând că fața lui Vinicius pălise de emoție, iar ochii-i sticleau ca unui lup. Era de ajuns să te uiți la el ca să înțelegi că nimic pe lume n-are să-l oprească de la fapta asta. Croton începu să răsufle greu, umplându-și pieptul herculean, și să clatine din capul său mic, rămas nedevoltat, cum făc urșii în cușcă. De altfel, pe fața lui nu se vedea nici cea mai mică neliniște.

— Eu intru primul! zise el.

— Vii după mine, spuse Vinicius cu o voce poruncitoare. După o clipă, dispărură amândoi în tinda întunecată.

Chilon alergă până în cea mai apropiată străduță și începu să pândească de după colț, așteptând să vadă ce-are să se întâmple.

Capitolul XXII

Vinicius abia în tindă înțelese toate dificultățile acțiunii. Casa era mare, cu câteva etaje, una din acelea construite cu miile în toată Roma, pentru a fi închiriate. De obicei erau construite în grabă și de mântuială. Aproape nu era an să nu se prăbușească câteva din ele, îngropându-și locatarii. Adevărați stupi, erau prea înalte și prea înguste, pline de cămări și cămăruțe în care se cuibărea o populație săracă și numeroasă. În orașul acesta în care multe străzi nu aveau nume, casele acestea nu aveau numere. Proprietarii încredințau strângerea chiriei sclavilor, iar aceștia deoarece nu erau obligați de autoritățile orașului să dea numele locatarilor, adesea nu le știau nici ei. Să cauți pe cineva în aceste case era nespus de greu, mai ales că nu aveau portari.

Vinicius și Croton ajunseră printr-o tindă lungă, ca un coridor, într-o curte interioară mică, mai îngustă, mărginită din toate părțile de ziduri, care constituiau un fel de atrium comun pentru toată casa. În mijloc era un havuz din care un șuvoi de apă cădea într-un bazin de piatră săpat în pământ. Pe ziduri urcau scări exterioare, unele de piatră, altele de lemn, ducând la galeriile din care se intra în locuințe. La parter se aflau de asemenea locuințe, unele cu uși de lemn la intrare, altele despărțite de curte numai printr-o perdea de stofa zdrențuită, ruptă, cârpită.

Era devreme. În curte nici țipenie. Probabil că în toată casa lumea

dormea încă, cu excepția celor care se întorseseră din Ostrianum.

— Ce facem, stăpâne? întrebă Croton, oprindu-se.

— Să așteptăm aici; poate o să apară cineva, răspunse Vinicius.

Nu trebuie să ne vadă în curte.

Se gândea însă că sfatul lui Chilon fusese bun. Dacă ar fi avut cu dânsul câteva zeci de sclavi, ar fi putut pune pază la poarta care părea să fie singura ieșire și să scoțoască toate locuințele. Așa însă, trebuia să nimerească drept în locuința Ligiei, altfel creștinii, care fără îndoială nu lipseau nici din casa asta, ar fi putut s-o avertizeze. Din această cauză era și riscant să întrebe de ea. Câteva clipe, Vinicius rămase pe gânduri. Se întrebă dacă n-ar fi mai potrivit să se întoarcă după sclavi, când deodată, de după perdeaua de la intrarea unei locuințe mai îndepărtate, ieși un om cu o sită în mână și se apropie de havuz.

Tânărul îl recunoscuse dintr-o privire pe Ursus.

— Ăsta-i ligianul, șopti Vinicius.

— Să-i frâng imediat oasele?

— Așteaptă.

Ursus nu-i observă, căci stătea în umbra tinzii. Liniștit, începu să spele cu apă niște legume pe care le avea în sită. Pregătea desigur micul dejun. După ce termină de spălat, luă sita udă și dispăru cu ea după perdeaua. Croton și Vinicius se luară după el convinși că au să nimerească direct în casa Ligiei.

Constatară însă uimiți că perdeaua nu despărțea o locuință de curte. Urma un alt coridor întunecos, la capătul căruia se zărea o grădiniță cu câțiva chiparoși, câteva tufe de mirt și o căsuță lipită de zidul din spate al unei alte case.

înțeleseră amândoi imediat că împrejurarea-i prielnică pentru ei. În curtea mare, s-ar fi putut strânge toți locatarii, aici însă izolarea căsuței le înlesnea acțiunea. Au să termine repede cu apărătorii, sau mai degrabă cu Ursus, pe urmă, fără să piardă vremea, au să iasă cu Ligia răpită în stradă, iar acolo au să se descurce ei. Era puțin probabil să-i

oprească cineva. Aveau să spună că-i vorba de-o ostatecă a cezarului, fugită. La urma urmei, la nevoie, Vinicius avea să arate străjerilor cine este și să le ceară ajutor.

Ursus era gata să intre în casă, când, auzind zgomot de pași, se opri. Văzând doi oameni, puse sita pe balustradă și se întoarse spre ei.

— Ce căutați aici? îi întrebă.

— Pe tine! răspunse Vinicius.

Apoi, întorcându-se spre Croton, îi șopti repede:

—Ucide!

Croton se năpusti ca un tigru și, înainte ca ligianul să se dezmeticească și să-și recunoască dușmanii, îl apucă în brațele sale de oțel.

Vinicius era prea sigur de puterea supraomenească a lui Croton ca să mai aștepte sfârșitul luptei. Trecu pe lângă ei, se repezi la ușa casei, o împinse și se trezi într-o încăpere cam întunecoasă, luminată abia de focul care pălpăia în cămin. Zarea flăcărilor bătea în plin obrăjii Ligiei. Cealaltă persoană care stătea în fața căminului era bătrânul care-i însoțise pe lată și pe Ursus pe drumul de la Ostrianum.

Apariția lui Vinicius făcuse atât de neașteptată, încât mai înainte ca Ligia să-l fi recunoscut, o și cuprinsese de mijloc și, ridicând-o în

brațe, se năpusti din nou spre ușă. Bătrânul i se puse în cale, însă el, strângând cu un braț fata la piept, îl îmbrânci cu mâna rămasă liberă. Atunci gluga îi alunecă de pe cap și Ligia îl recunoscuse, îngrozită. Sângele-i îngheță și vocea i se înecă în gât. Voia să strige după ajutor și nu putea. În zadar încercă să se prindă de ușcior, degetele îi alunecară pe piatră și ar fi leșinat dacă un tablou înfiorător nu i-ar fi izbit privirile în momentul în care Vinicius ieși cu ea în grădină.

Ursus ținea în brațe un om aproape frânt în două, cu capul atârând moale, cu gura plină de sânge. Văzându-i, mai izbi o dată cu pumnul în capul omului acela și-apoi sări ca o fiară înfuriată asupra lui Vinicius.

„Moartea!” se gândi tânărul patrician.

Auzi ca prin vis strigătul Ligiei: „Nu-l ucide!” Simți că un fulger îi desface brațele în care o ținea, pământul începu să se învârtască cu el și i se făcu negru în fața ochilor.

Chilon totuși nu plecase. Ascuns după colț, aștepta să vadă ce-o să se întâmple, căci curiozitatea lupta în el cu frica. Se mai gândea că dac-au să reușească s-o răpească pe Ligia, n-ar strica să se afle pe lângă Vinicius. De Urban nu se mai temea. Era sigur că Croton îl va ucide. În schimb, dacă pe străzile pustii până la ora aceea, ar începe să se adune lume, dacă creștinii sau alți oameni ar încerca să-l împiedice pe Vinicius, atunci el le-ar vorbi ca reprezentant al puterii, ca executor al voinței împăratului și în ultimă instanță ar chema pe vigili în ajutorul tânărului patrician împotriva gloatei de pe străzi. Astfel, s-ar alege cu noi favoruri. În adâncul sufletului continua să fie convins că fapta lui Vinicius este nechibzuită, ținând seama însă de puterea teribilă a lui Croton, presupunea că s-ar putea să reușească. „Dac-o fi să se ivească greutăți, însuși tribunul va duce fata, iar Croton îi va face drum.” Așteptarea însă i se păru prea lungă; îl neliniștea tăcerea din tinda pe care o pândea de la distanță.

„Dacă n-au să-i nimerească ascunzătoarea și au să facă război, au s-o pună pe fugă.”

Ideea nu-i displăcea. În cazul acesta, i-ar deveni din nou necesar lui Vinicius. Ar putea să-i mai stoarcă o pungă-două de sesterți.

— Orice-ar face, îi zise el, lucrează în folosul meu, deși nici unul nu bănuiește asta... O, zei, zei, îngăduiți-mi doar...

Amuți brusc, fiindcă i se păru că iese cineva din tindă. Ținându-și răsuflarea, se lipi de perete, pândind cu cea mai mare atenție.

Nu greși. Din tindă se ivi capul cuiva și începu să se uite în jur.

După o clipă însă capul dispăru.

„E Vinicius sau Croton, își spuse Chilon, dar dac-au răpit fata, de ce ea nu țipă și ei ce mai așteaptă? Oameni tot au să întâlnească, căci pân-or să ajungă la Carinae, are să se trezească orașul. Ce-i asta? Pe toți zeii nemuritori!”...

Și deodată împietri de groază.

În ușă apăruse Ursus, cu cadavrul lui Croton pe umăr. Uitându-se încă o dată în toate părțile, începu să alerge pe strada pustie, spre râu. Chilon se facu una cu peretele.

„Dacă mă zărește, sunt mort”, se gândi el.

Ursus însă alerga iute pe lângă ziduri și dispăru după colț. Chilon, clănțănind din dinți de spaimă, fără să mai stea pe gânduri, o luă la goană în lungul străduței care tăia de-a curmezișul, cu o iuțeală ce-ar fi putut să te uimească și la un om tânăr.

„Dacă, înapoindu-se, are să mă zărească, mă ajunge din urmă și mă omoară”, își zise. Salvează-mă, Zeus, salvează-mă Apollo, salvează-mă, Hermes, salvează-mă, zeu al creștinilor! Părăsesc Roma, mă întorc în Mesembria, dar salvați-mă din mâinile demonului ăsta!”.

Ligianul acesta, care-l omorâse pe Croton, i se părea în clipa asta cu adevărat o ființă supraomenească. Alergând, își spunea că poate-i vreun zeu care-a luat înfățișarea unui barbar. În momentele acelea credea în toți zeii din lume și în toate miturile de care-și bătuse joc în

împrejurările normale ale vieții, îi trecu prin minte și bănuiala că pe Croton ar fi putut să-l omoare zeul creștinilor, și groaza lui depăși orice margini, la gândul că se ridicase îndrăznind să înfrunte o asemenea putere.

Numai după ce trecu câteva străduțe și zări de departe niște muncitori venind în direcția lui, se mai liniști. Abia trăgându-și răsuflarea, se așeză pe pragul unei case și începu să-și șteargă sudoarea de pe frunte, cu colțul mantiei.

„Sunt bătrân și am nevoie de liniște”, zise.

Oamenii care veneau spre el cotiră într-o străduță laterală și străzile rămaseră iarăși pustii. Orașul mai dormea încă. Dimineata mișcarea începea mai devreme tocmai în cartierele mai bogate, unde sclavii erau siliți să se scoale în zorii zilei în timp ce în cartierele locuite de populația liberă, hrănită pe cheltuiala statului, oamenii trândăveau, sculându-se destul de târziu. După ce zăbovi o vreme șezând în prag, Chilon se simți cuprins de frig. Se ridică și, convingându-se că nu pierduse punga căpătată de la Vinicius, se îndreptă cu un pas mai domol spre râu.

„Poate c-am să dau pe undeva de cadavrul lui Croton, își zise el. O, zei! Ligianul ăsta, dacă-i om, ar fi putut să câștige milioane de sesterți într-un an. Dacă l-a sugrumat pe Croton ca pe un cățel, cine ar mai putea să i se împotrivească? Pentru fiecare reprezentație în arenă i s-ar fi plătit greutatea lui în aur. El o păzește mai bine pe fata asta decât Cerberul Infernului. Dar să-l înghită Styxul! Nu vreau să am de-a face cu el. Ce mai namilă! Totuși, se să fac? S-a întâmplat ceva îngrozitor. Dacă el lui Croton i-a frânt oasele, atunci fără îndoială că și sufletul lui Vinicius se tânguie pe undeva pe deasupra acestei case blestemate, așteptând înmormântarea. Pe Castor! Doar e-un patrician, prieten cu împăratul, rudă cu Petronius, un nobil cunoscut în întreaga Romă și-i tribun militar. Moartea lui n-are să treacă neobservată... Dacă m-aș duce la tabăra pretorienilor sau la vigili?”...

Tăcu și începu să reflecteze, însă imediat spuse:

„Vai mie! Cine l-a adus la casa asta dacă nu eu?... Libertii și sclavii lui știau c-am venit adesea la el, iar unii știu și în ce scop. Ce-are să se întâmple dac-au să mă acuze că dinadins l-am atras aici să fie ucis? Chiar dac-o să dovedesc la judecată că nu i-am dorit moartea, vina tot asupra mea are să cadă... Și doar e un patrician. În nici un caz n-aș scăpa nepedepsit. Iar dac-aș fugi din Roma și m-aș ascunde, departe, atunci aș trezi și mai multe bănuieli.”

Oricum o sucea, ieșea rău. Îi rămânea doar să aleagă răul cel mai mic. Roma era un oraș enorm și totuși Chilon se simțea la strâmtoare. Oricare altul s-ar fi putut duce direct la prefectul vigiliilor să povestească ce s-a întâmplat și chiar dac-ar cădea vreo bănuială asupra lui, putea aștepta liniștit cercetările. Trecutul lui Chilon însă era atât de tenebros, încât orice cunoștință mai apropiată fie cu prefectul orașului, fie cu prefectul vigiliilor, i-ar fi pricinuit încurcături serioase și ar fi îndreptățit orice bănuială din partea autorităților.

Pe de altă parte, dacă ar fugi, Petronius ar fi convins că Vinicius a fost trădat și ucis în urma unui complot. Petronius e om puternic, care are la dispoziție straja din tot statul și care n-ar precupeți nimic să-i găsească pe vinovați fie și la capătul pământului. Chilon se întrebă dacă n-ar fi mai bine să se ducă direct la el și să-i povestească ce s-a întâmplat. Da! Asta era soluția cea mai bună. Petronius era un om cumpănit și Chilon putea fi sigur măcar că are să-l asculte până la capăt. Petronius, care cunoștea povestea de la începuturile ei, are să creadă mai ușor în nevinovăția lui Chilon decât prefectii.

Ca să mergi la el însă, trebuia să știi precis ce se întâmplase cu Vinicius, iar Chilon nu știa. Adevărat că-l văzuse pe ligian furișându-se spre râu cu cadavrul lui Croton în spinare, dar nimic mai mult. Vinicius putea să fie mort, dar tot așa de bine putea să fie și numai rănit sau prizonier. Abia acum se gândi Chilon că creștinii n-ar îndrăzni în nici un caz să omoare un om atât de puternic, un curtean, și înalt demnitar

militar. O asemenea faptă putea atrage asupra lor persecuții generale. Era mult mai probabil să-1 fi oprit cu forța ca să-i dea timp Ligiei să se ascundă din nou în altă parte.

Ideea aceasta îi aduse puțin curaj.

„Dacă balaurul ăsta ligian nu l-a sfâșiat în primul moment de furie, atunci e viu. Dacă-i viu, atunci are să mărturisească el singur că nu l-am trădat. Atunci nu numai că nu mă amenință nimic, dar (o, Hermes, poți să te aștepti din nou la două junei!) în fața mea se deschide un nou câmp de acțiune... Pot să-i dau de știre unuia dintre liberti, unde să-1 caute pe stăpân. Dacă se va duce la prefect, sau nu, asta-i treaba lui, numai eu să nu mă duc acolo... Pot să merg de asemenea la Petronius și să contez pe o răsplată... Am căutat-o pe Ligia, acum am să-1 caut pe Vinicius, pe urmă din nou pe Ligia... Totuși trebuie să știu mai întâi dacă-i viu ori mort”.

Se gândi să se ducă la noapte la brutarul Demas și să întrebe de Ursus. Renunță însă imediat la ideea asta. Prefera să n-aibă nimic de-a face cu Ursus. Avea tot dreptul să presupună că dacă Ursus nu l-a omorât pe Glaucus, fără îndoială a fost prevenit de vreunul din mării creștinilor, căruia i-o fi mărturisit planul său, că-i lucru necurat la mijloc și că-i uneltirea vreunui trădător. De altfel, numai gândindu-se la Ursus, pe Chilon îl treceau sudorile. Își propuse în schimb ca diseară să-1 trimită pe Euricus după vești la casa unde se petrecuse accidentul. Deocamdată, avea nevoie să mănânce, să facă o baie și să se odihnească. Noaptea nedormită, drumul până Ostrianum și fuga din Transtiberim îl osteniseră peste măsură.

O singură bucurie îi mai rămăsese: avea două pungi. Una pe care i-o dăduse Vinicius acasă și a doua pe care i-o aruncase la întoarcerea de la cimitir. Se hotărî, drept consolare pentru toate emoțiile prin care trecuse, să mănânce mai mult și să bea un vin mai bun ca de obicei.

Când, în sfârșit, sosi ora de deschidere a cârciumilor, își îndeplini hotărârea cu atâta râvnă, încât uită de baie. Mai presus de orice dorea să

doarmă. Nevoia de somn era atât de mare, încât se întoarse, clătinându-se la tot pasul, la locuința sa din Subura, unde-l aștepta sclava cumpărată cu banii lui Vinicius.

Intrând în cubiculum-ul întunecos ca o vizuină de vulpe, se prăvăli în așternut și adormi într-o clipă.

Se trezi abia seara. Mai bine zis îl trezi sclava, spunându-i să se scoale, că îl caută cineva și vrea să-l vadă neîntârziat.

Bănuitorul Chilon se trezi dintr-o dată, aruncă de pe el mantia cu glugă și, poruncindu-i sclavei să se dea la o parte, se uită mai întâi cu grijă afară.

Și încremeni! Prin ușa de la cubiculum zări statura uriașă a lui Ursus.

Când îl văzu, simți cum i se taie picioarele, cum inima i se oprește în piept, cum fiori de gheață îi cutreieră spinarea ca niște roiuri de furnici... O vreme nici nu putu să vorbească. Pe urmă, clănțănind din dinți, gemu:

— Syra! nu sunt... nu cunosc... pe acest... om bun..

— I-am spus că ești acasă și că dormi, stăpâne, răspunse fata, însă el a cerut să te trezesc.

— O, zei!... Am să poruncesc să te...

Atunci, Ursus, săturându-se să mai aștepte, se apropie de ușă și, aplecându-se, vârî capul înăuntru.

—Chilon Chilonides! zise el.

—*Pax tecum!* *Pax, pax!* răspunse Chilon. O, cel mai bun dintre creștini! Da! Sunt Chilon, dar e o greșeală... Nu te cunosc!

—Chilon Chilonides, repetă Ursus. Stăpânul tău, Vinicius, te cheamă să mergi la el împreună cu mine.

*Pace ție!

Capitolul XXIII

O durere insuportabilă îl trezi pe Vinicius. În prima clipă nu-și dădu seama unde se află și ce se petrece cu el. Capul îi vuia. Ochii, parcă-i erau acoperiți cu un văl negru. Treptat însă cunoștința îi reveni și, ca prin ceață, zări trei oameni aplecați asupra lui. Pe doi îi recunosc; unul era Ursus, celălalt - bătrânul pe care-l îmbrâncise când o luase pe Ligia. Al treilea, cu totul necunoscut, îi ținea mâna stângă, pipăindu-i-o între cot și umăr. O apăsare pe claviculă îi provocă atunci o durere cumplită. Vinicius își închipui că-l chinuie din răzbunare. Spuse, scrâșnind din dinți:

— Omorâți-mă!

Ei însă nu dădură atenție cuvintelor lui, parcă nici nu le-ar fi auzit sau poate li s-a părut un geamăt de durere. Ursus, cu semne de îngrijorare pe chipul lui înspăimântător de barbar, ținea în mână fâșii albe de pânză. Bătrânul îl întrebă pe omul care apăsa umărul lui Vinicius:

— Glaucus, ești sigur că rana asta de la cap nu e mortală?

— Da, respectabile Crispus, răspunse Glaucus. Pe vremea când slujeam ca sclav în flotă, iar pe urmă, când am locuit la Neapolis, am îngrijit multe răni. Din câștigul pe care mi l-a adus ocupația asta, m-am răscumpărat pe mine și pe ai mei... Rana de la cap e ușoară. Când omul acesta (și arată! cu capul spre Ursus), a smuls-o pe fată din brațele tânărului și l-a repezit în zid, el, în cădere, și-a făcut scut din mâna pe care și-a frânt-o. Astfel însă și-a salvat capul - și viața.

— Ai îngrijit mulți frați, răspunse Crispus, și ești renumit ca medic priceput. De aceea l-am trimis pe Ursus după tine.

— Mi-a mărturisit pe drum că ieri era gata să mă omoare.

— Mai înainte însă mi-a mărturisit mie ce avea de gând. Cunoscându-te și cunoscând dragostea ta pentru Christos, i-am explicat că tu nu poți fi un trădător, ci mai curând acel necunoscut care voia să-l împingă la crimă.

— Era un duh rău, iar eu l-am luat drept înger, spuse Ursus oftând.

— Ai să-mi povestești asta altă dată, spuse Glaucus, acum trebuie să ne ocupăm de rănit.

Vorbind așa, începu să apese cu putere umărul lui Vinicius ca să așeze la loc oasele dezbinat. Din cauza durerilor, tânărul n-apucă să se trezească bine că iarăși leșină, deși Crispus îi stropea într-una fața cu apă. Era poate un noroc pentru el, fiindcă nu mai simți cum Glaucus îi îndreaptă piciorul și nici cum îi strânge între două scândurele scobite umărul frânt, înfașându-l repede ca să-l imobilizeze.

După ce operația se termină se trezi iarăși și o văzu pe Ligia.

Stătea chiar lângă patul lui, ținând în mână o căldărușă de aramă cu apă, în care Glaucus înmuia din când în când buretele cu care-i umezea fruntea.

Vinicius o privea și nu-și credea ochilor. I se părea că visează sau că din cauza febrei are năluciri. Abia după o vreme, reuși să șoptească:

— Ligia...

Auzindu-i vocea, fata tresări, întorcând spre el privirile pline de tristețe.

— Pace ție! spuse ea încet.

Și rămase așa cu mâna întinsă, cu fața îndurerată exprimând milă. El o privea, parcă voind să și-o întipărească pentru totdeauna în străfundul ochilor, sub pleoape. Se uita la fața ei mai palidă și mai slabă decât înainte, la cârlionții părului întunecat, la îmbrăcămintea ei sărăcăcioasă de lucrătoare. Se uita cu atâta intensitate, încât arsă de privirile lui, fruntea ei albă se împurpura. El își dădu seama că o iubește tot așa de mult. Înțelese că paloarea ei, sărăcia în care trăia i se datoresc

lui. El a răpit-o din casa în care era iubită, unde trăia în bunăstare și a aruncat-o în camera asta mizeră, a îmbrăcat-o în mantia asta sărăcăcioasă de lână neagră. Tocmai el, care dorise să o înveșmânteze în cele mai scumpe brocaturi, s-o împodobească cu toate nestematele lumii. II copleși părerea de rău, mila și tristețea. I s-ar fi aruncat la picioare, dacă ar fi putut să se miște.

— Ligia, spuse el, nu l-ai lăsat să mă omoare.

Ea răspunse moale:

— Dumnezeu să-ți redea sănătatea.

În sufletul lui Vinicius, care regreta nedreptățile pricinuite Ligiei și cele pe care intenționase să i le pricinuiască de-acum încolo, cuvintele ei avură efectul unui balsam. Uită în clipa aceea că ar fi putut să fie doar o urmare a învățaturii creștine. Pentru el nu vorbise decât femeia iubită, înduioșată de soarta lui și bunătatea ei îl mișcă până-n adâncul inimii. Emoția îl copleși. Îl cuprinse o senzație de sfârșeală, ciudată, fiindcă-i făcea bine. Părea că se prăbușește într-o prăpastie, lin ca-ntr-un zbor - și, fericit, în clipa aceea de sfârșeală, își spuse că o zeiță veghează la căpătâiul lui.

Între timp, Glaucus terminase de spălat rana de la cap și-o unse cu o alifie. Ursus luă căldărușa din mâinile Ligiei. Fata aduse pe masă o cană în care era apă amestecată cu vin și o apropiere de buzele rănitului. Vinicius bău cu lăcomie. Acum se simțea mai bine. După pansare, durerile se domoliseră. Rănile nu mai sângerău. Luciditatea îi revenise.

— Mai dă-mi să beau, spuse el.

Ligia ieși cu cana goală, în cealaltă cameră. Crispus, după câteva cuvinte schimbate cu Glaucus, se apropiere de pat și spuse:

— Vinicius, Dumnezeu n-a îngăduit să înfaptuiești un mare păcat și te-a păstrat în viață ca să te pocăiești în sufletul tău. Acela, în fața căruia nu suntem decât pulbere, te-a dezarmat în mâinile noastre, însă Christos în care credem ne-a poruncit să-i iubim chiar și pe dușmani. Ți-am pansat rănile și, cum a spus Ligia, o să ne rugăm lui Dumnezeu

ede sănătatea, dar nu mai putem să veghem asupra ta. Așa că în pace și gândește-te dacă ești îndreptățit s-o mai persecuți pe căreia i-ai răpit părinții adoptivi și căminul, și pe noi, care ți-am cu binele pentru rău?

— Vreți să mă părăsiți? întrebă Vinicius.

— Vrem să părăsim casa asta în care ne poate ajunge pedeapsa :tului Romei. Tovarășul tău a fost ucis, iar tu, care ești mare ai tăi, zaci rănit. Nu suntem noi vinovații, însă asupra noastră o lă mânia legii...

— Să nu vă temeți de pedeapsă, spuse Vinicius. Am să vă apăr. is nu voia să-i răspundă că nu-i vorba de prefect și de lege, ci că n-au încredere nici în el, și vor s-o pună pe Ligia la adăpost de urmărirea lui și de-acum înainte.

— Stăpâne, spuse el, mâna ta dreaptă e teafără. Iată aici tăblițe și stil: scrie slugilor tale să vină astă-seară cu lectica după tine și să te ducă în casa ta, în care ai să stai mai comod decât în sărăcia noastră. Noi locuim aici la o sărmană văduvă. Ea are să vină în curând cu fiul ei, care o să ducă scrisoarea. Noi trebuie să

ne căutăm un alt adăpost.

Vinicius păli. Înțelese că vor să-l despartă de Ligia. Știa că dacă are s-o piardă din nou s-ar putea să n-o mai vadă niciodată în viață... își dădu seama că între ea și el s-au ivit obstacole pe care nu le poate înfrânge prin mijloace vechi, iar la altele noi nu avusese încă timp să se gândească. Înțelese că orice le-ar spune acestor oameni - chiar de le-ar jura că o redă pe Ligia Pomponiei Graecina, ar avea dreptul să nu-l creadă și nici nu l-ar crede. Ar fi putut doar să facă asta mai demult, în loc s-o urmărească pe Ligia, ar fi putut să meargă la Pomponia și să jure că renunță la urmărire. Atunci ar fi căutat-o însăși Pomponia și ar fi luat-o înapoi, la casa ei. Nu! Simțea că nici un fel de promisiuni de felul acesta n-au să-i convingă să rămână și că nici un fel de jurământ n-are să fie acceptat, cu atât mai mult, cu cât el, nefiind creștin, n-ar fi putut jura decât pe zeii în care el însuși nu prea credea și pe care ei îi considerau duhuri rele.

El însă dorea cu disperare să-i împace pe Ligia și pe protectorii ei indiferent prin ce mijloace, iar pentru asta avea nevoie de timp. Și mai voia s-o vadă, să-i poată vorbi, măcar câteva zile. Ca înecatul căruia orice pai i se pare salvator, și el spera ca în aceste câteva zile o să reușească poate să și-o apropie, o să nascocască poate ceva sau o să se întâmple ceva favorabil lui.

Adunându-și gândurile, spuse:

— Ascultați-mă, creștini. Ieri am fost împreună cu voi în Ostrianum și am ascultat învățătura voastră. Chiar dacă n-aș fi cunoscut-o, faptele voastre m-au convins că sunteți oameni cinstiți și buni. Spuneți văduvei care locuiește în această casă să rămână. Rămâneți de asemenea și voi și permiteți-mi și mie să rămân. Să spună omul acesta (și întoarse privirea spre Glaucus) care este medic sau măcar se pricepe la pansat răni, dacă astăzi pot să fiu transportat. Sunt bolnav, umărul mi-e frânt și trebuie să rămână nemișcat cel puțin câteva zile. De aceea vă declar că nu mă mut de aici decât dacă o să mă duceți

cu forța.

Se opri gâfâind. Pieptul rănit îi îngreuna respirația.

Crispus spuse:

—Nimeni, nobile Vinicius, nu va folosi forța împotriva ta, ci numai noi o să ne mutăm de aici.

Tânărul, neobișnuit să i se împotrivescă cineva, încruntă din sprâncene, spunând:

—Dați-mi voie să-mi trag sufletul. Peste câteva clipe continuă:

— De Croton, pe care l-a sugrumat Ursus n-o să întrebe nimeni. Urma să plece azi la Benevent, unde l-a chemat Vatinius, așa că toți au să creadă că a plecat. Când am intrat împreună cu Croton în casa asta, nu ne-a văzut nimeni în afară de un grec care a fost cu noi în Ostrianum. Am să vă spun unde locuiește, ca să mi-l aduceți - iar eu am să-i poruncesc să tacă, fiindcă-i un om plătit de mine. Slujitorilor mei am să le scriu că am plecat și eu la Benevent. Dacă grecul a anunțat cumva pe prefect, am să declar că eu însumi l-am omorât pe Croton și că el mi-a rupt mâna. Așa am să fac, pe umbrele tatălui și mamei mele! Puteți așadar să rămâneți aici, și nici un fir de păr nu va fi clintit de pe capetele voastre. Aduceți-mi-l repede pe grecul care se numește Chilon Chilonides!

— Atunci, Glaucus o să rămână, spuse Crispus, și împreună cu văduva o să aibă grijă de tine.

Vinicius se încruntă mânios.

— Ascultă, bătrâne, ce spun, zise el. Îți datorez recunoștință și pari un om bun și cinstit, dar nu-mi spui tot ceea ce gândești. Te temi ca nu cumva să-mi chem sclavii și să le poruncesc s-o ia pe Ligia? Oare nu-i așa?

— Așa este! răspunse Crispus cu o anumită asprime în glas.

— Atunci ține seama că voi vorbi cu Chilon de față cu voi și tot de față cu voi am să scriu servilor mei să-i anunț că am plecat și că după aceea n-o să mai am alți curieri în afară de voi. Chibzuiește bine și nu

mă mânia prea mult.

Zicând acestea, fața i se schimonosi de furie. Adăugă, vorbind tot mai aprins:

— Îți închipui cumva că am să neg că vreau să rămân ca s-o văd?... Și un prost ar fi ghicit-o, chiar dacă așa fi negat. Dar cu forța n-am s-o mai iau... Iar ție am să-ți mai spun ceva. Dacă ea n-are să rămână aici, atunci cu mâna mea teafară am să rup legăturile de la umăr, n-am să mai primesc nici o băătură - și fie ca moartea mea să cadă asupra ta și a fraților tăi. De ce m-ai pansat? De ce n-ai poruncit să măucidă?

Epuizat și învins de mânie, păli.

Ligia, care din camera alăturată auzise toată discuția și care era convinsă că Vinicius nu minte, se sperie de cuvintele lui. Pentru nimic în lume nu-i voia moartea. Rănit și dezarmat nu-i mai trezea teamă, ci numai milă. De când fugise, trăind printre oameni stăpâniți de o continuă exaltare religioasă, obsedată de gândul patimilor, a sacrificiului propriu și a milei fără margini, se abandonase și ea curentului care îi ținea loc de casă, familie, înlocuind fericirea pierdută; astfel, se transformase într-una dintre acele fecioare creștine care aveau mai târziu să schimbe bătrânul suflet al lumii. Vinicius înrăurise prea mult soarta ei, pricinuindu-i numai suferință, ca să-l poată uita. Se gândea la el zile în șir, rugându-se lui Dumnezeu să vină clipa în care, urmând inspirația religioasă, să-i poată plăti cu bine pentru rău, cu bunătate pentru persecuții, să-l înfrângă, să-l câștige de partea lui Christos și să-l mântuiască. Acum i se păru că sosise această clipă și rugămintele ei fuseseră ascultate.

Se apropie de Crispus cu chipul transfigurat și spuse cu voce schimbată:

— Crispus, fie ca el să rămână printre noi, iar noi să rămânem cu el până când Christos îl va însănătoși.

Bătrânul presbiter, obișnuit să vadă în toate voia Domnului,

dându-și seama de exaltarea ei, își spuse că poate vorbește prin ea puterea cerească și, înspăimântat în sinea lui, își înclină capul cărunt.

— Fie cum spui, zise el.

Asupra lui Vinicius, care ascultase, privind-o ținută tot timpul, supunerea grăbită a lui Crispus facu o impresie ciudată și profundă. Își spuse că Ligia este printre creștini ca o Sibilă¹, înconjurată de respect și ascultare. Și fără să-și dea seama, fu cuprins și el de respect.

În sufletul lui se născu un fel de sfială, și însăși dragostea ce i-o purta i se păru nesăbuită. Se împăca greu cu gândul că ea nu mai depinde de voința lui, ci că el însuși a ajuns la cheremul ei, zăcând aici bolnav și frânt, că a încetat să mai fie stăpânul cuceritor, ci stă ca un copil neputincios în grija ei. Cu firea lui mândră și tiranică n-ar fi admis o asemenea ofensă din partea altei persoane; față de Ligia însă simți recunoștință și supunere. Erau sentimente cum nu mai încercase vreodată și pe care nu le-ar fi putut concepe. L-ar fi uimit poate și acum dacă și-ar fi putut da seama clar de ele. El însă nu se întreba ce-i cu ei; era fericit că ea rămâne, și totul i se părea firesc.

Ar fi vrut să-i mulțumească, să-și arate recunoștința. Trăia un sentiment necunoscut până atunci, de care nici nu-și dădea seama, fiindcă nu era altceva decât umilință. Izbucnirea de adineauri însă îl sleise și nu mai avea putere să vorbească. Ii mulțumea numai din priviri și în ochii lui strălucea bucuria că rămâne lângă ea, că are s-o vadă și mâine, și poimâine, și poate multă vreme încă. Bucuria lui era întunecată numai de teama să nu piardă ceea ce obținuse, și atunci când Ligia îi dădu din nou apă și când el dori s-o ia de mână, nu mai îndrăzni s-o facă, el, același Vinicius care la banchetul Cezarului o sărutase cu forța, iar, după ce fugise, își promisese s-o târască de păr până în cubiculum sau să pună sclavii s-o biciuiască.

¹Preoteasă a zeului Apollo.

Capitolul XXIV

Se mai temea ca nu cumva vreun ajutor nechemat din afară să-i tulbure bucuria. Chilon putea să anunțe dispariția lui la prefectul orașului sau la libertii de acasă și în cazul acesta amestecul vigiliilor nu era exclus. Se gândi că astfel avea iarăși posibilitatea s-o ia pe Ligia și s-o ducă în casa lui. Simțea însă că n-ar trebui să mai fie în stare să facă asta. Era un om samavolnic, cutezător și destul de stricat și de neîndurător când era vorba de o plăcere a lui, însă nu era nici ca Tigellinus, nici ca Nero. Viața ostășească sădise în el un anumit simț al dreptății, al cinstei și măcar atâta conștiință, încât să-și poată da seama că o asemenea faptă ar fi teribil de josnică. Poate că într-un moment de furie ar fi recurs la un astfel de mijloc, dar acum era înduioșat și bolnav, așa că nu mai voia decât un singur lucru: nimeni și nimic să nu mai stea între el și Ligia.

Observase uimit că din clipa în care Ligia se declarase de partea lui, nici ea, nici Crispus nu mai cereau de la el nici un fel de asigurări, de parcă ar fi fost convinși că la nevoie are să-i apere o forță supranaturală. În mintea lui Vinicius - de când îl ascultase pe Apostol în Ostrianum - granița dintre posibil și imposibil începuse să se estompeze, așa că o protecție supranaturală nu i se mai părea imposibilă. Totuși, reflectând cât de cât, le aminti el însuși de grec și ceru din nou să-i fie adus Chilon.

Crispus fu de acord. Hotărârea să-l trimită pe Ursus. Vinicius, care înainte de adunarea de la Ostrianum trimisese câteva zile la rând pe sclavii săi la Chilon, fără nici un rezultat îi indică ligianului adresa, apoi, după ce scrisese câteva cuvinte pe o tăbliță, spuse, întorcându-se spre Crispus:

— Îi dau și o tăbliță, căci grecul este bănuitor, viclean și de multe ori când îl chemam la mine porunca să se răspundă oamenilor mei că nu-i acasă. Proceda așa întotdeauna când, neavând vești bune pentru mine, se temea de mânia mea.

— Numai să-l găsec, c-am să-l aduc indiferent de vrea sau nu, răspunse Ursus.

După aceea își luă mantia și ieși în grabă.

Să găsești pe cineva la Roma nu era lucru ușor, chiar având cele mai bune indicații. Pe Ursus însă îl ajută instinctul omului în pădure și totodată buna cunoaștere a orașului, așa că după puțină vreme se afla la locuința lui Chilon.

Totuși nu-l recunosc. Îl văzuse doar o singură dată și încă noaptea. Bătrânul celălalt, impunător și sigur de sine, care-l îndemnase să-l omoare pe Glaucus nu semăna de fel cu grecul acesta frânt în două de frică. Ar fi fost greu să presupui că-i vorba de aceeași persoană. Chilon, mirosind că Ursus îl socotește un om complet necunoscut, își mai reveni. Văzând și tăblița cu scrisul lui Vinicius, se liniști cu totul. Nu putea să fie vorba de o cursă. Își spuse că dacă creștinii nu l-au omorât pe Vinicius, înseamnă că n-au îndrăznit să ridice mâna asupra unei persoane atât de ilustre.

„Vinicius are să mă apere la nevoie, gândi el, doar nu mă cheamă ca să mă dea morții”.

Prinzând curaj, întrebă:

— Om bun, oare prietenul meu, nobilul Vinicius, n-a trimis lectica după mine? Mi-s picioarele umflate și nu pot să merg pe jos atât de departe.

— Nu, răspunse Ursus, mergem pe jos...

— Și dacă refuz?

— Să nu faci asta, căci trebuie să mergi.

— A m să merg, dar din propria mea voință. Nimeni nu mă poate sili, căci sunt om liber și prieten cu prefectul orașului. Ca înțelept,

cunosc mijloace să-i silesc eu pe oameni. Pot să-i schimb în pomi sau în animale. Dar merg, merg! Să îmbrac doar o mantie ceva mai caldă și o glugă, ca să nu mă recunoască sclavii din cartier, căci m-ar reține mereu să-mi sărute mâinile.

Vorbind astfel, îmbracă o altă mantie galică și-și lăsă pe frunte gluga largă, de teamă ca Ursus să nu-și amintească de trăsăturile lui, când au să iasă.

—Unde mă duci?... îl întrebă pe Ursus pe drum.

— în Transtiberim.

— Sunt de curând în Roma și n-am fost niciodată acolo, dar cu siguranță că și acolo trăiesc oameni care iubesc virtutea.

Ursus era un om destul de naiv. îl auzise însă pe Vinicius spunând că grecul fusese cu el în Ostrianum și că pe urmă îl văzuse întrând cu Croton în casa în care locuia Ligia. Se opri o clipă și spuse:

—Nu minții, bătrâne, căci astăzi ai fost cu Vinicius în Ostrianum și în fața porții noastre.

— Ah! spuse Chilon, deci casa voastră e în Transtiberim? Sunt de curând la Roma și nu mă descurc cu numele diferitelor cartiere. Da, prietene! Am fost în fața porții voastre și l-am conjurat pe Vinicius în numele virtuții să nu intre. Am fost și în Ostrianum, dar știi de ce? De-o vreme încoace mă străduiesc să-l convertesc pe Vinicius și l-am dus să-l asculte pe cel mai mare dintre apostoli. Fie ca lumina să pătrundă în sufletul lui și într-al tău! Doar ești creștin, nu, și dorești ca adevărul să biruie asupra minciunii?

— Da, răspunse Ursus cu umilință. Lui Chilon îi reveni tot curajul.

— Vinicius e un nobil puternic, spuse el, și prieten cu împăratul. Din când în când, mai ascultă și de duhul cel rău, dar dac-o să se clinească măcar un fir de păr de pe capul lui, Cezarul are să se răzbune pe toți creștinii.

— Pe noi ne apără o putere mai mare.

— Adevărat! Adevărat! Dar ce-aveți de gând să faceți cu Vinicius? întrebă Chilon, din nou neliniștit.

— Nu știu. Christos poruncește să avem milă.

— Foarte bine ai vorbit. Să nu uiți asta niciodată, altfel ai să te frigi în iad ca un cârnat în tigaie.

Ursus oftă. Chilon se gândi că pe acest om, înspăimântător în clipele lui de furie, el ar putea să-l joace pe degete.

Vrând să știe cum s-au petrecut lucrurile în casa Ligiei, continuă cu o voce de judecător aspru:

— Cum ați procedat cu Croton? Spune și nu născoci. Ursus oftă a doua oară:

— Are să-ți spună Vinicius.

— înseamnă că l-ai înjunghiat cu cuțitul sau l-ai doborât cu un par?

— Eram neînarmat.

Greul nu-și putu reține uimirea în fața puterii supraomenești a barbarului.

— Fie ca Pluton... am vrut să spun: fie ca Christos să te ierte!

O vreme merseră în tăcere, apoi Chilon spuse:

— Eu nu te trădez, dar ferește-te de vigili.

— De Christos mă tem, nu de vigili.

— Adevărat. Nu-i păcat mai greu ca omorul. Am să mă rog pentru tine. Nu știu însă dacă ruga o să-ți aducă iertarea; poate dacă ai să te legi prin jurământ că niciodată în viață n-ai să mai atingi pe nimeni cu un deget măcar.

— N-am ucis de voie, răspuse Ursus.

Chilon, însă, care dorea să se asigure pentru orice eventualitate, continua să vorbească, încercând să-l înfricoșeze pe Ursus de consecințele omorului săvârșit și să-l îndemne să facă jurământ. întrebă și de Vinicius, dar ligianul răspundea în silă la întrebările lui, repetând că are să audă din gura lui Vinicius însuși ceea ce trebuie să audă.

Discutând în felul acesta, parcurseră drumul care despărțea locuința grecului de Transtiberim și ajunseră în fața casei. Inima lui Chilon începu din nou să bată neliniștită. De teamă, i se păru că Ursus începe să se uite amenințător la el. „Slabă mângâiere, își zise el, dac-o să mă omoare - fără voie. Aș prefera să-l lovească damblaua și o dată cu el pe toți ligienii. O, Zeus, ologește-l, dacă poți!” Gândind astfel, se înfășură mai strâns în mantia lui galică, zicând că se teme să nu răcească. În cele din urmă, străbătând tinda și prima curte, ajunseră în coridorul care ducea spre curtea căsuței unde se opri, spunând:

— Permite-mi să-mi trag sufletul. Altfel, n-am să pot discuta cu Vinicius, dându-i povețe de mântuire.

Deși își făcea curaj, spunându-și că nu-l amenință nici un pericol, la gândul că are să se afle între oamenii aceia misterioși pe care-i văzuse în Ostrianum, picioarele îi cam tremurau.

În momentul acela, le ajunse la ureche un zvon de cântece venind din casă.

— Ce-i asta? Întrebă el?

— Zici că ești creștin și nu știi că la noi este obiceiul ca după fiecare masă să-l slăvim pe Mântuitor, prin cântecul nostru, răspunse Ursus. Miriam cu fiul ei trebuie să fi sosit acasă. Poate că și Apostolul este cu ei, căci zilnic o vizitează pe văduvă și pe Crispus.

— Du-mă drept la Vinicius.

— Vinicius se află cu dânșii. Avem o singură odaie mai mare. Celelalte sunt numai cubiculum-uri întunecoase în care dormim. Hai înăuntru. Ai să te odihnești acolo.

Intrară. Încăperea era întunecoasă, seara de iarnă înnoată. Flacăra celor câteva lămpi lumina firav. Vinicius mai degrabă îl bănuie, decât îl recunoscă în omul ascuns sub glugă pe Chilon. Grecul, văzându-l pe Vinicius în patul așezat într-un colț al camerei, se apropie repede de el, fără să se uite la ceilalți, convins poate că lângă el are să fie în deplină siguranță.

— O, stăpâne! De ce nu mi-ai ascultat sfaturile? strigă el, împreunându-și mâinile.

— Taci și ascultă! spuse Vinicius.

Privi pe Chilon drept în ochi și, pronunțând rar și decis fiecare cuvânt, ca să se întipărească bine în mintea lui Chilon, adăugă:

— Croton m-a atacat, vrând să mă omoare și să mă jefuiască. Ai înțeles? L-am ucis, iar oamenii aceștia mi-au pansat rănilor, pe care le-am căpătat, luptându-mă cu el.

Chilon înțelese dintr-o dată că Vinicius căzuse la învoială cu creștinii și că vorbele lui trebuie luate de bune și primite ca o poruncă. Fără să mai stea pe gânduri, ridică ochii în sus și strigă:

— Era un ticălos! Te-am avertizat doar să n-ai încredere în el. Toate sfaturile mele se loveau de scăfârlia lui ca nuca în perete. În întregul Hades nu există destule chinuri să-l răsplătească pentru faptele lui. Căci cine nu-i cinstit, acela-i ticălos; și cui îi e mai greu decât ticălosului să fie cinstit? Dar să pună gând rău tocmai binefăcătorului și stăpânului său cel mărinimos?!... O zei!...

Amintindu-și că pe drum încoace, față de Ursus se dăduse drept creștin, tăcu.

Vinicius spuse:

— Dacă n-aș fi avut pumnalul la mine, m-ar fi omorât.

— Binecuvântez clipa în care te-am sfătuit să iei măcar un cuțit.

Vinicius își aținti iarăși privirile cercetătoare asupra greului:

— Ce-ai făcut astăzi?

— Cum? Nu ți-am spus, stăpâne, că am adus jertfe pentru sănătatea ta?

— Și altceva nimic?

— Tocmai mă pregăteam să-ți fac o vizită, când a venit omul acesta bun și mi-a spus că mă chemi.

— Iată tăblița asta. Te duci cu ea acasă la mine, ai să-l găsești acolo pe libertul meu și ai să i-o dai. I-am scris că am plecat la

Benevent. îi mai spui lui Demas că am plecat de azi dimineață, chemat printr-o scrisoare urgentă de către Petronius.

Și repetă apăsător.

— Am plecat la Benevent - ai înțeles?

— Ai plecat, stăpâne! Doar mi-am luat rămas bun de la tine în zori la Porta Capena și chiar din clipa plecării tale m-a cuprins un dor nealinat. Am să mă prăpădesc ca nefericita soție a lui Zethos de dorul lui Ityl, dacă mărinimia ta n-o să-l potolească.

Vinicius, deși era bolnav și se obișnuise cu neașteptatele schimbări la față ale grecului, nu putu să-și rețină zâmbetul. De altfel, era bucuros că Chilon i-a înțeles cuvintele din zbor. Spuse:

— Atunci am să-i poruncesc să-ți ștergă lacrimile. Adu-mi o făclie. Chilon se liniști de-a binelea. Se ridică și se apropie de cămin, luând una din făclii.

În acest timp, gluga îi alunecă și lumina îi căzu direct pe față, Glaucus sări de pe bancă și, apropiindu-se repede, se opri lângă el.

— Nu mă recunoști, Cefas? întrebă el.

Auzindu-i glasul, cei de față se înfiorară.

Chilon ridică făclia și în aceeași clipă o scăpă la pământ. Se îndoi de mijloc și începu să geamă:

— Nu sunt eu... nu sunt eu acela!... îndurare!

Glaucus se întoarse spre cei care cinau și spuse:

— Iată omul care m-a vândut și ne-a dat pieirii pe mine și pe toți ai mei!...

Povestea lui era cunoscută tuturor creștinilor. O cunoștea și Vinicius.

Nu-și dăduse seama cine e Glaucus, fiindcă fusese leșinat mai tot timpul cât durase pansarea și nu auzise numele lui. Însă pentru Ursus, clipa asta scurtă, fu ca un fulger în întuneric. Recunoscându-l pe Chilon, dintr-o săritură fii lângă el, îi prinse brațele și, răsucindu-i-le la spate, strigă:

— El m-a îndemnat să-l omor pe Glaucus!

— Indurare! gemu Chilon. Vă restitui... Stăpâne, țipă el întorcând capul spre Vinicius, salvează-mă! Am avut încredere în tine... Scrisoarea ta... am s-o duc. Stăpâne, stăpâne!

Vinicius care privise întâmplarea cu cea mai deplină indiferență, fiindcă știa câte parale face grecul și fiindcă inima lui nu cunoștea mila, spuse:

— îngropați-l în grădină. Scrisoarea are s-o ducă altcineva.

Lui Chilon cuvintele acestea îi sunară în urechi ca o sentință de moarte, începu să tremure în mâinile puternice ale lui Ursus. Ochii i se umplură de lacrimi de durere.

— Pe Dumnezeul vostru! Indurare, strigă el, sunt creștin!... *Pax vobiscum!* sunt creștin, iar dacă nu mă credeți, mai botezați-mă o dată, de două ori, de zece ori. Glaucus, e o greșală! Permiteți să vorbesc! Faceți-mă sclavul vostru... Nu mă omorâți! Indurare!..

Și vocea lui, sugrumată de spaimă, s-auzea tot mai slab. Deodată, se ridică de la masă Apostolul Petru. își lăsă în piept capul său cărunț, ținând câteva clipe ochii închiși, apoi ridicând pleoapele, spuse în tăcerea care se lăsase:

— Zis-a Mântuitorul: „Dacă fratele tău ți-a greșit, ceartă-l; iar dacă s-a căit, iartă-l. Dacă de șapte ori într-o zi ți-a greșit, și de șapte ori s-a întors spre tine, spunând: „îmi pare rău!" - iartă-l.

O liniște și mai profundă urmă cuvintelor lui.

Glaucus rămase o vreme cu fața îngropată în palme. Pe urmă, ridicând fruntea, spuse:

— Cefas, Dumnezeule să te ierte pentru răul pe care mi l-ai făcut, așa cum și eu te iert în numele lui Christos.

Ursus, eliberând brațele grecului, adăugă imediat:

— Mântuitorul să-mi ierte greșelile, așa cum te iert și eu.

Chilon căzu la pământ și, sprijinindu-se în mâini, întorcea capul în toate părțile ca o fiară prinsă în capcană, pândind să vadă de unde o

să-i vină moartea, încă nu-și credea ochilor și urechilor și nu cuteza să se gândească la iertare.

Cu încetul însă își reveni. Doar buzele vinete continuau să-i tremure de spaimă. Apostolul spuse:

— Mergi în pace!

Chilon se ridică. N-avea însă putere să vorbească. Instinctiv se apropie de patul lui Vinicius, căutând ocrotire. N-avusese încă timp să-și dea seama că, deși se folosise de serviciile lui și-i fusese întrucâtva complice, îl condamnase, în timp ce tocmai oamenii aceștia, împotriva cărora uneltise, îl iertaseră. Gândul acesta avea să-l preocupe mai târziu, în momentul acela, privirea lui exprima doar uimire și neîncredere. Deși se convinsese că l-au iertat, dorea să fie cât mai departe de oamenii aceștia neînțeleși, a căror bunătate îl înspăimânta ca și cruzimea. Se temea că dacă o să mai rămână, iar o să se întâmple ceva neașteptat. Aplecându-se spre Vinicius, spuse cu vocea tremurată:

— Dă-mi stăpâne scrisoarea! Dă-mi scrisoarea!

Smulgând tăblița pe care i-o întinse Vinicius, făcu o plecăciune în fața creștinilor și încă una în fața bolnavului și, furișându-se pe lângă perete, o zbughi afară.

În grădinița care zăcea în beznă, spaima puse iarăși stăpânire pe sufletul lui. Era convins că Ursus are să vină după el și are să-l omoare în întuneric. Ar fi vrut să o ia la goană, dar picioarele nu-l ascultară, iar în clipa următoare se muie cu totul. Într-adevăr Ursus stătea lângă el.

—Urbane... în numele lui Christos...

Urban spuse:

—Nu te teme! Apostolul mi-a poruncit să te scot până la poartă ca să nu orbecăi prin întuneric, iar dacă ești prea ostenit, am să te duc până acasă.

Chilon ridică fața.

— Ce spui? Ce?... Nu mă omori?

—Nu! Nu te omor. Dacă te-am strâns prea tare și te-a durut,

iartă-mă.

—Ajută-mă să mă ridic, spuse greul. Nu mă omori? Ai? Scoate-mă până-n stradă, mai departe mă duc singur.

Ursus îl ridică de la pământ ca pe un fulg și-l așeză în picioare. Apoi îl conduse prin coridorul întunecos în cealaltă curte, din care prin tindă se ajungea în stradă. În coridor pe Chilon îl mai trecu un val de sudoare; gândi: „S-a sfârșit cu mine!” Abia când ajunseră în stradă, își reveni de-a binelea și spuse:

— Mai departe merg singur.

— Pacea să fie cu tine!

— Și cu tine, și cu tine!... Lasă-mă să mă odihnesc.

După plecarea lui Ursus, răsufală o dată din adâncul pieptului. își pipăi mijlocul și șoldurile, voind parcă să se convingă că trăiește. Apoi cu pas iute o porni la drum.

După vreo zece pași însă, se opri, întrebându-se:

„Totuși, de ce nu m-or fi omorât?”

Cu toate că discutase cu Euricius despre învățătura creștină și de asemenea cu Urban pe malul râului, cu toate că ascultase predica din Ostrianum, nu găsi răspuns la întrebare.

Capitolul XXV

La rândul său, nici Vinicius nu putea înțelege ceea ce se petrecuse și în fundul sufletului era tot atât de mirat ca și Chilon. Faptul că oamenii aceștia se purtaseră bine cu el și în loc să se răzbune, îi oblojiseră rănilor, îl explica mai puțin prin învățătura pe care o recunoșteau, și mai mult prin intervenția Ligiei și într-o mare măsură prin situația sa importantă. Purtarea lor cu Chilon însă întrecea orice

limite a posibilității omenești de a ierta. Se întrebă și el de ce nu l-au ucis pe grec? Ar fi putut s-o facă fără teamă de pedeapsă. Ursus l-ar fi îngropat în grădină, sau l-ar fi aruncat noaptea în Tibru. În vremea aceea, când însuși împăratul ieșea noaptea la încăierări și uciderea cadavrelor aruncate de apă dimineața la mal, deveniseră un lucru obișnuit și nimeni nu mai cerceta de unde vin. După părerea lui Vinicius, creștinii greșiseră lăsându-l să plece viu pe Chilon. Mila nu era cu totul străină lumii căreia îi aparținea tânărul patrician. Doar atenienii îi ridicaseră un templu și multă vreme se împotrăviseră introducerii în Atena a luptelor gladiatorilor. Se întâmpla și la Roma să fie iertați cei învinși. Caligratus, regele britanilor, care fusese luat în sclavie, primise avuții de la Claudius și trăia liber în oraș. Să răzbuni însă o nedreptate care ți s-a făcut și se părea lui Vinicius ca și altora, un lucru drept și justificat. Să renunți la răzbunare era de neconceput pentru el. Adevărat că la Ostrianum auzise predicându-se că trebuie iubiți chiar și dușmanii, dar asta i se păruse o teorie fără urmare în viață. Presupuse că nu l-au omorât pe Chilon poate pentru că aveau o sărbătoare, care-i oprea, sau pătratul lunii nu le era prielnic. Auzise că există asemenea intervale de timp în care diferite popoare n-au voie nici război să înceapă. Atunci de ce nu l-au dat pe grec pe mâna justiției? De ce-a spus Apostolul că și dacă ți-ar greși cineva de șapte ori să-i ierți? De ce Glaucus i-a spus lui Chilon: „Să te ierte Dumnezeu, așa cum iert și eu”? Doar nici nu se putea imagina un rău mai mare decât cel pe care i-l făcuse Chilon. Mânia clocoti în pieptul lui Vinicius numai gândindu-se cum ar fi procedat cu unul care ar fi omorât-o pe Ligia? Răzbunarea lui ar întrece-o pe-a zeilor din Infern. Iar Glaucus l-a iertat! Ursus l-a iertat de asemenea, el, care ar fi putut să omoare în Roma pe cine ar fi vrut, fără să se aștepte la pedeapsă, fiindcă n-avea decât să-l omoare pe regele din pădurea Dianei¹ și să-i ia locul... Oare acestui om

¹*Nemus Dianae* - pădurea zeiței Diana în apropiere de Aricia. Preotul

care l-a înfrânt pe Croton i-ar putea rezista gladiatorul care deținea această demnitate, obținută numai prin uciderea „regelui” anterior? La toate întrebările acestea răspunsul era unul singur. Numai dintr-o pornire de bunătate, cum nu mai fusese până atunci pe lume, și dintr-o nețărmită dragoste de oameni care te făcea să uiți de tine și de nedreptățile îndurate, să nu ții seama de nefericirea și de necazul tău și să trăiești pentru alții - ei nu ucideau. De răsplata pe care oamenii aceștia aveau s-o primească pentru asta, Vinicius auzise în Ostrinum, însă mintea lui nu înțelegea. În schimb, își dădea seama că o astfel de viață pământească, în care trebuie să renunți la avuție și plăcere, în favoarea altora, trebuie să fie mizeră. De aceea, gândindu-se la creștini, alături de mirare și milă simți o undă de dispreț. I se părură niște oi, sortite a fi, mai devreme sau mai târziu, hrană pentru lupi, iar firea lui romană nu-i permitea să aibă respect pentru cei care se lăsau mâncați. Oricum, îl izbise un lucru. Îndată după plecarea lui Chilon, văzu oglindindu-se pe toate fețele lumina unei mari bucurii. Apostolul se apropie de Glaucus și, punându-și palma pe capul lui, spuse:

—Christos a învins în tine!

Iar acesta, ridică ochii spre cer, transfigurat de fericire. Vinicius, care putea să înțeleagă doar bucuria răzbunării împlinite, se uită la el cu ochii arși de febră ca la un nebun. Văzu apoi, revoltat, cum Ligia își lipește buzele ei de prințesă de mâna acestui om care arăta ca un sclav și deodată avu impresia că ordinea lucrurilor în lumea asta a fost răsturnată. Veni pe urmă Ursus și povesti cum l-a scos pe Chilon în stradă și cum l-a rugat să-l ierte pentru vătămarea care i-ar fi putut-o pricinui, strângându-l prea tare. Apostolul l-a binecuvântat și pe el, iar Crispus a declarat că ziua de azi le-a adus o mare victorie. Auzind că asta-i o victorie, în mintea lui Vinicius lucrurile se încâlciră cu totul.

Însărcinat cu paza samurii de aur” din stejarul sacru purta numele de rege și nu putea fi înlocuit decât de acela care izbutea să-l ucidă în luptă.

Când Ligia, după puțin timp, îi dădu din nou o băutură răcoritoare, o prinse ușor de mână și-o întrebă:

— Și tu m-ai iertat pe mine?

— Suntem creștini. Nu ne este îngăduit să păstrăm ură în suflet.

— Ligia, spuse el atunci, oricine-ar fi zeul tău, am să-1 cinstesc, sacrificând o sută de boi pe altarul lui, numai pentru că-i al tău.

Ea răspunse:

— Ai să-1 cinstești în sufletul tău, când ai să-1 iubești.

— Numai pentru că este al tău... repetă Vinicius, și vocea lui suna din ce în ce mai moale.

Și, sleit de puteri, coborî pleoapele.

Ligia ieși, însă se întoarse curând și, oprindu-se lângă pat, se aplecă spre el să vadă dacă doarme. Vinicius simți apropierea ei și, deschizând ochii, zâmbi. Ea își lăsă ușor degetele peste pleoapele lui, îndemnându-l la somn. Bucuria îl înecă pe Vinicius și deodată se simți și mai bolnav. Și așa era într-adevăr. Venise noaptea și febra i se întetise, împiedicându-l să adoarmă. întorcea privirile după Ligia oriunde s-ar fi aflat ea. Pe jumătate treaz, vedea și auzea tot ce se petrece în jur și deodată cădea într-o stare de delir, în care realitatea se amesteca cu vedenii. I se părea la un moment dat că se află într-un cimitir vechi, părăsit. Acolo într-un templu în formă de turn, era preoteasă Ligia. N-o pierdea din ochi.

Și o văzu în vârful turnului, cu o lăută în mâini, în plină lumină, asemenea acelor preotese din Orient, care cântau noaptea imnuri în cinstea lunii. Urca din greu pe scări înguste și răsucite ca s-o răpească, în urma lui se târa Chilon, clănțănind din dinți de spaimă și repetând într-una: „Nu face asta stăpâne, că-i preoteasă... El o să se răzbune...” Vinicius nu știa cine-i El, însă știa că-i pe cale să comită un sacrilegiu și se temea și dânsul. însă când ajunsese la balustrada care împrejmuia platforma din vârful turnului, lângă Ligia apăru Apostolul cu barbă argintie și spuse: „Să nu ridici mâna asupra ei, ea este a mea”. Pe urmă,

porni împreună cu ea pe raza lunii, ca pe un drum durat spre cer, iar el, Vinicius, întinzând mâinile spre ei, începu să-i implore să-l ia și pe el cu dâșii.

Aici se trezi, își reveni și începu să privească înaintea lui. Focul din vatra înaltă a căminului abia mai pâlpâia, dând însă destulă lumină. Ei stăteau cu toții în fața focului, încălzindu-se, căci noaptea era friguroasă, iar în cameră era cam răcoare. Vinicius le vedea răsuflarea aburind. În mijloc ședea Apostolul, la picioarele lui, pe un scăunel scund, Ligia, mai departe Glaucus, Crispus, Miriam, iar mai la margini, de o parte, Ursus, de cealaltă Nazarius, fiul lui Miriam, un băiat tânăr cu o față foarte frumoasă și cu părul lung și negru, lăsat până pe umeri.

Ligia și ceilalți ascultau cu ochii îndreptați spre Apostol care vorbea în șoaptă. Privind la el, Vinicius simți un fel de teamă superstițioasă, nu cu totul străină de groaza care-l înfiorase în timpul coșmarului. Se gândi că visul îi destăinuise adevărul, că bătrânul venise de pe cine știe ce țărături îndepărtate ca s-o ia într-adevăr pe Ligia și s-o ducă undeva pe căi necunoscute. Era convins că bătrânul vorbește despre el, sfatuindu-l cum să-l despartă de ea. Lui Vinicius i se părea imposibil să se mai vorbească și despre altceva în casa asta. Își încorda auzul ca să asculte cuvintele lui Petru.

Se înșelase, Apostolul vorbea din nou despre Christos. Bătrânul povestea despre prinderea lui Christos.

— A venit un detașament și cu slugile preoților ca să-l prindă. Când Mântuitorul îi întrebă pe cine caută, ei răspunseră: „Pe Isus din Nazaret!” El le spuse: „Eu sunt!” și au căzut cu toții la pământ și n-au îndrăznit să ridice mâna asupra Lui și numai după ce îl mai întrebă o dată îl prinseră.

Apostolul făcu o scurtă pauză și, întinzând mâinile spre foc, continuă:

— Era o noapte rece ca și acum. Inima clocotea în pieptul meu. Am scos sabia să-L apăr și i-am retezat urechea unei slugi a arhierului.

L-aș fi apărat cu prețul vieții, dacă nu mi-ar fi spus: „Pune sabia în teacă. Să nu beau oare paharul pe care mi l-a dat Tatăl?” ... Atunci l-au luat legat...

Spunând acestea, își îngropa fruntea în palme și tăcu, vrând să-și rânduiască amintirile înainte de a continua. Ursus, nemaiputându-se abține, se ridică brusc, scormoni cu vâtraiul focul din vatră, stârnind scânteii și ațâțând flacăra care țâșni mai vie. După aceea se așeză și spuse:

—Orice s-ar fi întâmplat, eu... hei!...

Amuți brusc, fiindcă Ligia îi puse degetul pe buze. Răsufla greu, cuprins de revoltă. Era întotdeauna gata să sărute picioarele Apostolului, acum însă nu-l putea aproba. Dacă ar fi fost să ridice cineva mâna asupra Mântuitorului de față cu el, dacă s-ar fi aflat el acolo, în noaptea aceea, vai, ar fi zburat surcele din soldați și din slugile preoților... Ochii i se umplură de lacrimi, de durere și obidă. Se gândi că nu singur l-ar fi apărat pe Mântuitor, ci i-ar fi chemat în apărarea lui pe ligieni, care sunt bărbați voinici. Și se mai gândi, întristat, că, procedând astfel, ar fi dovedit lipsă de ascultare față de Mântuitor și l-ar fi împiedicat să mântuiască lumea.

Și nu-și mai putea reține lacrimile.

După puțin timp, ridicând iarăși fruntea, Petru continuă să povestească. Vinicius fu iarăși cuprins de delir. Ceea ce auzea acum se învâlmășea cu ceea ce Apostolul povestise în ajun la Ostrianum, despre apariția lui Christos pe malul Mării Tiberiadei. Văzu o barcă pescărească plutind pe o apă întinsă. În barcă se aflau Petru și Ligia. El înota din răputeri după ei, însă durerea din umărul fracturat îi împiedica mișcările și nu reușea să-i ajungă. Valuri înalte, bătute de furtună, îl orbeau și începu să se scufunde, strigând, deznădăjduit, după ajutor. Atunci Ligia îngenunche în fața Apostolului, care întoarse barca și îi întinse o vâslă. Apucându-se de vâslă, urcă ajutat de ei în barcă și, epuizat, căzu pe fundul ei.

Apoi se ridică în picioare și văzu o mulțime de oameni înotând după barcă. Valurile acopereau cu spumă capetele lor. Unora nu li se mai vedeau decât mâinile. Petru însă îi salva unul după altul, luându-i în barcă, care, ca printr-o minune se tot lărgea. Curând barca fu plină de o mulțime tot atât de numeroasă ca și în Ostrianum, continuând să sporească. Vinicius se mira cum pot încăpea și se temu să nu se scufunde. Ligia îl liniști, arătându-i țărmlul îndepărtat spre care pluteau. Acum, în visul lui Vinicius se amestecară imagini din povestea auzită la Ostrianum din gura Apostolului, despre apariția lui Christos pe malul lacului. Văzu și Vinicius în lumina de pe mal o siluetă care venea spre Petru. Pe măsură ce se apropiau de lumină, vremea se potolea, apa se liniștea. Mulțimile începură să cânte un imn mângâietor, aerul se umplu de parfum de nard. În apă se oglindea curcubeul, parcă ar fi răsărit din adâncuri crini și trandafiri și, în sfârșit, barca se lipi lin cu prora de nisip. Atunci, Ligia îl luă de mână și-i spuse: „Vino, te voi conduce!” Și îl conduse în lumină.

Vinicius se trezi din nou. Visul însă se destramă încet, așa că nu-și redobândi dintr-o dată luciditatea. O vreme mai stăruî senzația că se află pe lac, înconjurat de mulțimi. Fără să știe de ce, începu să caute pe Petronius, mirându-se că nu-l găsește. Lumina răspândită din vatra căminului, lângă care nu se mai afla nimeni, îl trezi de-a binelea. Trunchiurile de măslin ardeau leneș în cenușa roză, în schimb buturugile de pin, probabil puse de curând pe jăratec, aruncau flăcări mari și în lumina lor Vinicius o văzu pe Ligia care ședea nu departe ele patul lui.

Prezența ei îl tulbură până în adâncul sufletului. își aminti că noaptea din ajun o petrecuse în Ostrianum, că pe urmă toată ziua îl îngrijise, iar acum, când toată lumea se dusesse la culcare, ea singură veghea lângă patul lui. Era ușor de ghicit că-i obosită, căci sta nemișcată, cu ochii închiși. Vinicius nu putea să-și dea seama dacă e adormită sau numai cufundată în gânduri. Privi la profilul ei, la genele

plecate, la mâinile împreunate pe genunchi și în mintea lui păgână începea să se aleagă anevoie ideea că pe lângă frumusețea goală grecească și romană plină de sine și mândră de formele ei, mai există pe lume și o altă frumusețe, nouă, pură, care vine din suflet.

Nu ajunse până acolo, încât s-o numească creștină. Gândindu-se însă la Ligia, nu mai putea s-o despartă de religia pe care ea o adoptase, înțelese că după ce ceilalți se duseseră la odihnă, Ligia, pe care el o nedreptățise, rămase să vegheze lângă el, tocmai pentru că așa-i cerea religia ei. Gândul acesta, trezindu-i admirația pentru religia ei, îl și nemulțumi. Ar fi preferat ca Ligia să rămână din dragoste pentru el, pentru chipul și ochii lui, pentru trupul lui statuar, pentru care îl îndrăgiseră destule frumoase ale Greciei și Romei.

Dintr-o dată însă, își dădu seama că dacă ea ar fi ca alte femei, n-ar mai iubi-o. Se mira de sine și nu mai știa ce se petrece cu el. Descoperirea în propriul său suflet simțiri noi, necunoscute, străine lumii în care trăise până atunci.

Între timp, ea deschisese ochii. Observând că Vinicius se uită la ea, se apropie de patul lui și spuse:

— Sunt aici.

El răspunse:

— Am văzut în vis sufletul tău.

Capitolul XXVI

A doua zi, se trezi slăbit, dar cu capul limpede și fără febră. I se păruse că l-au trezit niște șoapte, însă când deschise ochii, Ligia nu mai era lângă el. Ursus aplecat în fața căminului, scormonea cenușa căutând jăratec sub ea. După ce-l găsi, începu să sufle în tăciuni cu atâta putere

de parcă ar fi avut niște foaie de fierar în loc de plămâni. Vinicius își aminti că omul acesta îl zdrobise ieri pe Croton. îl măsură din priviri cu interesul unui admirator al arenei, stăruind la grumajii de ciclop și la pulpele lui ca niște coloane.

„Slavă lui Mercur că nu mi-a sucit gâtul, își spuse. Pe Pollux! Dacă și ceilalți ligieni sunt ca el, legiunile danubiene o să aibă de furcă cu ei!”

Strigă:

—Hei, sclavule!

Ursus își întoarse fața spre el și îi zâmbi aproape prietenește:

— Dumnezeu să-ți dea, stăpâne, zi bună și sănătate, dar să știi că eu sunt om liber, nu sunt sclav.

Lui Vinicius, care avea chef să-l întrebe pe Ursus de țara de baștină a Ligiei, răspunsul lui Ursus îi facu plăcere. O discuție cu un om liber, chiar din păturile sărace, știrbea în mai mică măsură demnitatea lui de patrician, decât discuția cu un sclav, pe care nici legea și nici obiceiul nu-l considerau o ființă omenească.

— Cum, tu nu ești sclavul lui Aulus? întrebă.

—Nu, nobile Vinicius. Eu slujesc Callinei cum am slujit și mamei sale, dar de bună voie.

Vârî din nou capul în cămin, ca să sufle în tăciunii peste care așezase lemne, apoi se întoarse iarăși spre el.

— La noi nu-s sclavi.

Vinicius întrebă:

—Unde-i Ligia?

—Abia a plecat. Eu trebuie să gătesc prânzul pentru tine, stăpâne. A vegheat lângă tine toată noaptea.

—De ce n-ai înlocuit-o?

—Așa a vrut ea. Treaba mea e să ascult.

O undă de tristețe trecu prin ochii lui. Adăugă:

— Dacă n-aș fi ascultat-o, tu, stăpâne, n-ai mai fi printre cei vii.

— Regreți oare că nu m-ai ucis?

— Nu, stăpâne, Christos ne poruncește să nu ucidem.

— Dar Atacinus? Dar Croton?

— N-am putut altfel, mormăi Ursus.

Privi supărat la mâinile sale, care se vede că rămăseseră păgâne, deși sufletul lui își primise botezul.

Puse un vas pe vatră și, așezându-se pe vine în fața căminului, își aținti ochii îngândurați în flăcări.

— E vina ta, stăpâne, spuse. De ce-ai ridicat mâna asupra ei? E fiică de rege.

Vinicius, în prima clipă, se mânie, lovit în mândria lui pentru că un om simplu și barbar îndrăznește să-i vorbească atât de familiar, ba să-l și dojenească. La toate lucrurile extraordinare și greu de crezut care se întâmplaseră în noaptea trecută, se mai adăuga unul. Fiind însă slăbit și neavându-i la îndemână pe sclavii săi, se stăpâni. Nu-i fu greu, pentru că învinsese dorința de a afla cât mai multe amănunte din viața Ligiei.

Liniștindu-se, îl întrebă despre războiul ligienilor împotriva lui Vanius și a suebilor. Ursus povesti cu plăcere, dar nu adăugă prea multe lucruri față de ceea ce aflase Vinicius de la Aulus Plautius. Ursus nu participase la bătălie. Le însoțise pe ostatece în tabăra lui Atelius Hister. Știa doar că ligienii îi învinseseră pe suebi și pe iazigi, însă regele lor pierise de săgeata unui iazig. Curând după aceea, venise vestea că semnonii au dat foc pădurilor de la hotarele lor, așa că ligienii s-au întors în grabă acasă să se răzbune. Ostatecele au rămas la Atelius, care la început le acorda onoruri regale. Pe urmă, mama Ligiei a murit. Comandantul roman nu știa ce să facă cu copilul. Ursus voia să se întoarcă cu el acasă, dar drumul era periculos din cauza fiarelor și a triburilor sălbatice. Atunci s-a auzit că o solie a ligienilor se află la Pomponius, oferindu-i ajutor împotriva marcomanilor și Hister i-a trimis la Pomponius. Ajungând la dânsul, aflară că n-au fost nici un fel de soli și în felul acesta au rămas în tabăra lui. De acolo, Pomponius i-a

adus la Roma, iar după trecerea triumfului a dat copilul în grija Pomponiei Graecina.

Deși în povestirea asta unele amănunte îi erau cunoscute, Vinicius ascultă cu plăcere. Aroganța lui de patrician era flatată că un martor ocular confirma originea regală a Ligiei. Ca fiică de rege ea ar fi putut ocupa la curtea împăratului un loc de frunte, alături de fetele celor mai de vază familii, mai ales că poporul ei nu luptase până acum niciodată împotriva Romei și, deși era un popor barbar, putea să devină periculos, căci după însăși mărturia lui Atelius Hister avea „o mulțime nenumărată” de războinici.

Ursus confirmă această mărturie. La întrebarea lui Vinicius despre ligieni, răspunse:

—Noi locuim în păduri. Avem atâta pământ, încât nimeni nu știe unde-i capătul codrilor. Și-i popor mult acolo. Avem cetăți de lemn în care am strâns averi multe. Tot ce jefuiesc semnonii, marcomanii, vandalii și quazii, noi le luăm. Ei nu îndrăznesc să vină la noi. Numai când bate vântul din partea lor. Atunci, dau foc pădurilor noastre. Nouă nu se este frică nici de ei, nici de cezarul roman.

—Zei au dat în stăpânirea romanilor întreg pământul, spuse Vinicius aspru.

—Zei sunt duhuri rele, răspunse cu simplitate Ursus, și acolo unde nu-s romani, nu-i nici stăpânirea lor.

Scormoni focul și continuă, vorbind parcă pentru sine:

—Când împăratul a luat-o pe Callina la curte, m-am gândit că o amenințăm dezonarea și am vrut să mă duc hăt, în pădurile noastre, să-i aduc pe ligieni în ajutor. Și ligienii ar fi pornit spre Dunăre. Sunt un popor bun, deși păgân. Și-n același timp, le-aș fi dus și „vestea minunată”. Eu, oricum, când Callina are să se întoarcă la Pomponia, am s-o rog să-mi dea drumul și-am să mă întorc la ei, căci Christos s-a născut departe și ei nici măcar n-au auzit de El... A știut el mai bine decât mine unde trebuia să se nască, dar dac-ar fi venit pe lume la noi,

în codru, cu siguranță că noi nu l-am fi chinuit, ci am fi crescut Copilașul și ne-am fi îngrijit să nu-i lipsească niciodată nici vânat, nici ciuperci, nici piei de castor, nici chihlimbar. Și tot ce-am fi jefuit de la suebi sau marcomani, i-am fi dat Lui ca să aibă belșug și bogăție.

Vorbind astfel, puse pe foc vasul cu fiertură și tăcu. Gândul lui continua poate să hoinărească prin codrii ligieni. Când fiertura dădu în clocot, o turnă într-o farfurie și, după ce-o răci cât se cuvenea, spuse:

—Glaucus te sfătuiește să te miști cât mai puțin. Să fii nemișcată chiar și cealaltă mână, care-a rămas teafară, de aceea Callina mi-a poruncit să te hrănesc.

Poruncise Ligia! Pentru asta nu exista răspuns. Lui Vinicius nici prin gând nu-i trecu să se împotrivească, de parcă ar fi fost însăși fiica împăratului, sau o zeiță, așa că nu mai răspunse. Ursus se așeză lângă patul lui și, luând fiertura din farfurie cu o căniță, i-o duse la gură. Punea atâta grijă în gestul lui și zâmbea cu atâta bunătate în ochii lui azurii, încât lui Vinicius nu-i venea să creadă că-i același uriaș înfricoșător care ieri, după ce-l zdrobise pe Croton, s-a năpustit spre el ca o fiară turbată și l-ar fi ucis dacă nu l-ar fi oprit Ligia. Tânărul patrician pentru prima dată în viață își punea întrebarea: oare ce se poate petrece în sufletul unui om simplu, servitor și barbar?

Ursus se dovedi a fi o dădacă, pe cât de grijulie, pe atât de neîndemânică. Cănița dispărea complet între degetele lui herculeene, așa că buzele lui Vinicius nu dădeau de ea. După câteva încercări nereușite, uriașul spuse, îngrijorat:

— Oh, e mai ușor să scoți un bour din vizuină...

Pe Vinicius îngrijorarea ligianului îl amuză, iar observația lui îi trezi interesul. Văzuse la circuri câțiva „uri” aduși din pădurile nordice, pe care chiar și cei mai curajoși „bestiari” îi înfruntau cu teamă, fiindcă numai elefanții îi întreceau în mărime și putere.

— Ai încercat oare să iei asemenea bestii de coarne? Întrebă cu uimire.

— Până n-au trecut peste mine douăzeci de ierni, mi-a fost frică de ei, răspunse Ursus, pe urmă însă, s-a întâmplat s-o fac.

Și încercă din nou să-l hrănească pe Vinicius fără prea mulți sorți de izbândă.

—Trebuie s-o rog pe Miriam sau pe Nazarius, spuse el, în cele din urmă. Atunci însă, apărură de după perdea chipul palid al Ligiei.

— Stai, că-ți ajut eu, spuse ea.

Și ieși după o clipă din cubiculum, unde fără îndoială se pregătea de culcare, căci era îmbrăcată numai într-o tunică strânsă pe corp, care acoperea bine pieptul, numită *capitium*. Părul ei era despletit. Vinicius, când o văzu, o certă pentru că până acum nu se culcase, dar ea răspunse, veselă.

—Tocmai asta voiam să fac, dar văd că trebuie să-l înlocuiesc pe Ursus.

Luând cănița, se așeză pe marginea patului și începu să-l hrănească pe Vinicius, umilit și fericit de această favoare. Simțea adiindu-i pe obraji căldura corpului ei, când se apleca spre el. Părul ei despletit i se revărsa peste piept tulburându-l. Pasiunea din nou răscolită îl făcea să pălească, simțea însă că acest chip îi este mai drag decât orice pe lume. Până acum o dorise nebunește, acum începea s-o iubească. Fusesse până acum ca toți oamenii vremii, un egoist orb și surd, nepăsător față de ceilalți, față de ea însă nu putea să fie nepăsător.

După puțin timp, refuză să mai mănânce și, deși prezența ei îl umplea de bucurie, spuse:

— Destul. Du-te **site** odihnește, divina mea.

—Nu-mi spune așa, răspunse ea. Nu mi-e îngăduit să ascult asemenea vorbe.

Îi zâmbi însă și-i spuse că i-a trecut somnul, că nu mai simte oboseală și că nu se duce la culcare până nu vine Glaucus. Cuvintele ei îi sunau în ureche ca o muzică suavă, picurându-i bucurie în inimă. O admira din ce în ce mai mult, iar recunoștința lui sporea și își bătea

capul cum să i-o dovedească.

— Ligia, spuse după o clipă de tăcere, eu până acum nu te-am cunoscut. Acum însă știu c-am vrut să te dobândesc pe-o cale greșită. Iată ce-ți spun: întoarce-te la Pomponia Graecina și fii fără grijă. De-acum înainte nimeni n-o să ridice mâna asupra ta.

Fața ei se întrista.

— Aș fi fericită, răspunse ea, dacă-aș putea s-o văd fie și de departe, dar să mă întorc la ea nu se mai poate.

— De ce? o întrebă Vinicius cu mirare.

— Noi, creștinii, știm prin Acteea ce se petrece la Palatin. Oare nu știi că la scurt timp după fuga mea, înainte de plecarea sa la Neapolis, Cezarul i-a chemat pe Aulus și pe Pomponia și, crezând că m-au ajutat, i-a amenințat cu mânia sa. Din fericire, Aulus a putut să-i răspundă: „Știi, stăpâne, că niciodată buzele mele n-au rostit vreo minciună. Îți jur că nu i-am ajutat să fugă și nu știu mai mult decât tine ce s-a întâmplat cu ea.” împăratul l-a crezut. Apoi a uitat. Eu, urmând sfatul celor mai bătrâni, nu i-am scris niciodată mamei mele unde sunt, ca să poată jura oricând ar fi întrebată că nu știe nimic despre mine. Poate că tu nu înțelegi asta, Vinicius, dar noi n-avem voie să mințim, nici măcar când este vorba de viața noastră. Așa-i religia căreia ne supunem inimile. Până la ea au ajuns din când în când vești vagi că trăiesc și că sunt în siguranță.

O cuprinse dorul și ochii i se umplură de lacrimi. După ce se liniști, adăugă:

— Știu că și Pomponia tânjește după mine, noi însă avem mângâierile noastre pe care alții nu le au.

— Da, răspunse Vinicius, mângâierea voastră este Christos dar eu nu vă înțeleg.

— Uită-te la noi: pentru noi nu există despărțiri, nu există dureri și suferințe, și chiar dacă se arată, se transformă în bucurii. Moartea însăși, care pentru voi este sfârșitul vieții, pentru noi este doar începutul,

momentul în care, în schimbul unei fericiri incerte și trecătoare, câștigăm fericirea veșnică. Învățătura noastră minunată ne poruncește să fim îndurători chiar și față de dușmani, nu ne îngăduie să mințim, ne curăță sufletele de răutate și ne făgăduiește o fericire fără sfârșit după moarte.

— Am auzit asta în Ostrianum și am văzut cum v-ați purtat cu mine și cu Chilon. Uneori mi se pare că-i un vis, că nu trebuie să-mi cred nici urechilor, nici ochilor. Dar tu răspunde-mi la altă întrebare: ești fericită?

— Da! răspuse Ligia. Urmându-l pe Christos, nu pot fi nefericită. Vinicius o privi, minunându-se; i se păru că ceea ce spune ea întrece orice măsură a judecății omenești.

— Și n-ai vrea să te întorci la Pomponia?

— Aș vrea din tot sufletul și-o să mă întorc, dacă vrea Dumnezeu.

— Atunci îți spun din nou: întoarce-te. Îți jur pe larii mei că n-am să ridic mâna asupra ta.

Ligia rămase pe gânduri câteva clipe, apoi răspuse:

— Nu. Nu vreau să-i pun în pericol pe cei care mi-s dragi, împăratul nu iubește neamul lui Plautius. Dacă m-aș întoarce ar afla și Nero prin sclavii săi. Tu știi cât de repede se află în Roma orice lucru, prin sclavi. Atunci ar pedepsi familia lui Aulus, sau, în cel mai bun caz, m-ar lua pe mine din nou la curte.

— Da, spuse Vinicius, încruntându-se, asta n-ar fi imposibil. Ar face-o fie numai să arate că voința lui trebuie respectată. El, desigur, a uitat de tine, ori nu i-a păsat, considerând că pierderea-i a mea, nu a lui. Dar dacă... luându-te de la Aulus... mi te-ar da mie... Atunci eu te-aș da înapoi Pomponiei.

Ea întrebă cu tristețe:

— Vinicius, ai vrea să mă vezi din nou la Palatin?

El, scrâșnind din dinți, răspuse:

— Nu. Ai dreptate. Am vorbit ca un prost! Nu!

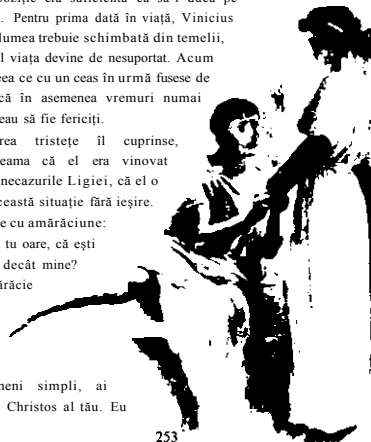
Și deodată i se păru că se află în fața unei prăpăștii fără fund. El, patrician, tribun militar, unul dintre puternicii vremii, trăia într-o lume stăpânită de un nebun, de la care niciodată nu știa la ce te poți aștepta. Numai creștinii, pentru care viața asta, suferințele și chiar moartea nu însemnau nimic, își permiteau să nu se teamă de el. Toți ceilalți trebuiau să tremure în fața lui. Vinicius înțelese dintr-o dată că lumea căreia îi aparținea e cumplită și monstruoasă. Nu putea s-o redea pe Ligia lui Aulus de teamă ca monstrul să nu-și amintească de ea și să nu-și reverse furia asupra ei. Chiar dacă ar lua-o acum de soție, n-ar fi fericiți, nici ferii de pericol, nici ea, nici eu, nici familia lui Aulus. O clipă de proastă dispoziție era suficientă ca să-i ducă pe toți la pieire. Pentru prima dată în viață, Vinicius își spuse că lumea trebuie schimbată din temelii, fiindcă altfel viața devine de nesuportat. Acum înțelegea ceea ce cu un ceas în urmă fusese de neînțeles; că în asemenea vremuri numai creștinii puteau să fie fericiți.

O grea tristețe îl cuprinse, dându-și seama că el era vinovat pentru toate necazurile Ligiei, că el o adusese în această situație fără ieșire.

Îi spuse cu amărăciune:

— Știi tu oare, că ești mai fericită decât mine? Trăind în sărăcie și în

biată cameră, printre oameni simpli, ai religia și pe Christos al tău. Eu

însă nu te am decât pe ține. Când te pierdusem, eram ca un sărac fără acoperiș deasupra capului și fără pâine. Tu-mi ești mai dragă decât orice pe lume. Te-am căutat, căci n-aș fi putut trăi fără tine. Nu mi-au trebuit petreceri, n-am avut somn. Dacă n-aș fi sperat că am să te gădesc, m-aș fi aruncat în tăișul săbiei. Dar și de moarte mă tem, căci n-aș mai putea să te privesc. Îți spun adevărul: Nu pot trăi fără tine. Numai speranța că am să te gădesc și să te văd m-a ținut în viață. Îți amintești discuțiile noastre de la Aulus? Odată mi-ai desenat un pește pe nisip, dar eu n-am înțeles ce înseamnă. Îți amintești cum ne-am jucat cu mingea? Încă de pe atunci te iubeam mai presus de orice, iar tu începuseși să bănuiești că te iubesc... A venit Aulus, ne-a amenințat cu Libitina și ne-a întrerupt discuția. La despărțire, Pomponia i-a spus lui Petronius că există un singur zeu, atotputernic și milostiv, dar nouă nici prin minte nu ne-a trecut, că zeul vostru este Christos. Dacă mi te redă am să-l iubesc și eu, deși mi se pare că-i un zeu al sclavilor, al străinilor și al săracilor. Tu stai lângă mine și te gândești numai la el. Gândește-te și la mine, căci altfel am să-l urăsc. Pentru mine nu mai există decât o singură zeitate, tu! Binecuvântați să fie tatăl și mama ta, binecuvântată țara în care te-ai născut! Aș vrea să îmbrățișez picioarele tale și să mă rog ție, pentru că te ador, aducându-ți jertfe, să mă închin ție - tu, de trei ori divină! Tu nu știi, tu nu poți să știi cât de mult te iubesc...

Oftând, își cuprinse fruntea palidă cu palma și închise ochii. Firea lui nu cunoștea opreliști. Nestăpănit în mânie, era nestăpănit și în dragoste. Vorbea aproape delirând, ca un om care, încetând să mai fie stăpân pe sine, nu mai are măsură nici în vorbe, nici în sentimente. Era însă sincer. Se simțea că durerea, încântarea, dorința și admirația, învălmășindu-se în sufletul lui, au izbucnit, în sfârșit, frângând orice stavilă. Cuvintele lui sunară în urechile Ligiei ca o blasfemie, totuși inima ei tulburată de emoție începu să bată mai repede. Nu-și putea înăbuși mila față de el și de suferința lui. Pasiunea lui o înduioșase. Se simțea iubită, adorată, simțea că omul acesta dur, periculos, îi aparține

acum cu trup și suflet, ca un sclav. Sentimentul umilinței lui și al propriei ei puteri o umplea de fericire. Toate amintirile frumoase se deșteptară în mintea ei. Era iarăși același Vinicius, mândru și frumos ca un zeu păgân, care în casa lui Aulus îi vorbise despre dragoste și-i trezise ca din somn inima de copilă necoaptă. Era același bărbat, ale cărui sărutări le mai simțea încă pe buze, omul din a cărui îmbrățișare o smulsese Ursus la Palatin, parc-ar fi salvat-o din flăcări. Acum însă, vrăjit și totodată îndurerat, implorând-o din priviri, rănit, frânt de iubire, adorând umilit, îi apărea așa cum l-ar fi vrut atunci. Dacă ar fi fost același, l-ar fi iubit din tot sufletul.

Și deodată înțelese că poate să vină o clipă în care dragostea pentru el o va cuprinde ca un uragan. Încercă aceeași senzație pe care o încercase și el cu o clipă mai înainte: că stă pe marginea unei prăpăstii. Pentru asta părăsise casa lui Aulus? Pentru asta se salvase prin fugă? Pentru asta stătea ascunsă de atâta vreme în cartierele sărace ale orașului? Cine era Vinicius? Un nobil, soldat, și curtean de-al lui Nero! Luase parte doar la desfrâul și nebuniile lui, dovadă banchetul pe care Ligia nu-l putea uita; doar mergea împreună cu alții la temple și aducea jertfe zeilor păgâni, în care poate nu credea, dar îi cinstea după obicei. O urmărise doar ca să facă din ea sclava și amanta lui și în același timp s-o atragă în lumea aceea îngrozitoare de lux, de plăceri și de crime, care aveau să stârnească mânia și răzbunarea lui Dumnezeu. Părea într-adevăr schimbat, dar nu spusese oare el însuși adineauri că dacă ea are să se gândească mai mult la Christos decât la el, atunci e gata să-L urască? Pentru ea însă, până și gândul posibilității unei iubiri, alta decât iubirea lui Christos, era un păcat împotriva Lui și a învățaturii Sale. Când înțelese că din adâncul sufletului său ar putea să răsară și alte sentimente și dorințe, începu să se teamă de ea însăși.

În acest moment, când era cuprinsă de zbucium, apărură Glaucus. Venea să-l panseze pe bolnav și să-i cerceteze starea sănătății. Vinicius se mânie că fusese întreruptă discuția lui cu Ligia. Când Glaucus îi puse

unele întrebări, îi răspunse aproape cu dispreț. Adevărat e că, luându-și seama, se stăpâni, însă Ligia observase. Dacă își făcuse unele iluzii că cele aflate de el în Ostrianum ar fi putut influența firea lui nestăpânită, acum ele se destrămară. El se schimbase numai față de ea. Față de ceilalți rămăsese același bărbat aspru și egoist, un adevărat roman cu fire de lup, care n-avea de loc sentimentele blândeii învățături creștine și nici recunoștință.

Ieși din odaie, îngrijorată și neliniștită. Până acum, rugându-se, îi oferea lui Christos inima ei senină și curată. Acum inima ei era tulburată. Nici somnul, după două nopți nedormite nu-i adusese liniștea. Visa că în Ostrianum Nero strivește mulțimea de creștini, urmat de o suită de curteni, bacante, coribanți și gladiatori, într-un car împodobit cu roze, iar Vinicius, cuprinzând-o în brațe, o trage în cvadrigă și, strângând-o la piept, îi șoptește: „Vino cu noi!”

Capitolul XXVII

În zilele următoare se arată mai rar în camera comună și se apropie mai rar de patul lui. Liniștea însă nu-i revenea. Vedea că Vinicius o urmărește cu o privire care imploră, că așteaptă fiecare cuvânt al ei ca pe un dar neprețuit, că suferă și nu îndrăznește să se plângă ca să n-o îndepărteze, că ea îi este singura bucurie și alinare. Inima i se umplea de milă. Curând își dădu seama că oricât îl evita, mila față de el sporește, înduioșând-o. Liniștea o părăsi cu totul, își spunea că tocmai de aceea trebuie să stea mereu în preajma lui pentru că învățătura lui Dumnezeu cere să plătești cu bine pentru rău, că luminându-l ar putea să-l atragă spre adevăr. Conștiința însă îi șoptea că se minte singură, că n-o atrage spre el decât dragostea și farmecul lui.

Frământându-se astfel nu-și putea găsi liniștea. I se părea că o învăluie niște mreje viclene și, zbatându-se să scape de ele, se strâng tot mai mult în jurul ei. Nu putea să nu recunoască față de sine, că chipul lui văzut zilnic îi devenea tot mai necesar, vocea lui îi suna tot mai drag în ureche și că trebuia să se împotrivescă din toate puterile dorinței de a sta lângă patul lui. Când se apropia de el și chipul lui se lumina, se bucura și ea. într-o zi, observă urme de lacrimi pe genele lui și pentru prima dată în viață îi străfulgera prin minte că ar putea să-i soarbă lacrimile, sărutându-l. Speriată de un gând atât de îndrăzneț, rușinată, disprețuindu-se, plânse toată noaptea.

Iar el era răbdător de parcă ar fi făcut vreun jurământ. Uneori, ochii îi mai scăpărau de enervare sau de mânie, dar pe loc își frâna pornirile, și se uita la ea neliniștit, cerându-și iertare parcă, înduioșându-și mai mult. Niciodată nu se gândise că ar putea să fie iubită atât de mult. Gândindu-se acum, se simțea vinovată, dar și fericită.

Vinicius se schimbase într-adevăr. Discutând cu Glaucus, nu mai era atât de arogant. Se gândea uneori că și acest biet sclav medic și bătrâna străină Miriam, care-l înconjurau cu solicitudine, și Crispus pe care-l vedea veșnic cufundat în rugăciuni - sunt oameni. Se și mira de asemenea gânduri, totuși nu le putea ocoli. Pe Ursus îl îndrăgise. Discuta cu el zile întregi, căci astfel putea vorbi de Ligia. Uriașul era un izvor nesecat de povestiri. îndeplinind pe lângă bolnav cele mai diverse servicii, i se atașă și el într-un fel. în ochii lui Vinicius, Ligia fusese întotdeauna o ființă parcă din altă lume, mult superioară celor care o înconjurau; totuși, privindu-i mai îndeaproape pe oamenii simpli și săraci, ceea ce nu făcuse niciodată până acum, descoperi la dânsii calități demne de atenție, a căror existență nici măcar n-o bănuise.

Numai pe Nazarius nu-l putea suferi, căci i se părea că băiatul îndrăznește să fie îndrăgostit de Ligia. Un timp, căută să-și ascundă aversiunea față de el, însă o dată, când acesta aduse fetei două prepelețe pe care le cumpărase în târg pe bani câștigați de el, în Vinicius se trezi

urmașul quirților pentru care un venetic însemna mai puțin decât un vierme. Păli, auzind-o pe Ligia cum îi mulțumește, iar când Nazarius ieși s-aducă apă pentru păsări, spuse:

— Ligia, cum de-i îngădui să-ți facă daruri? Știi cum îi numesc grecii pe cei din neamul lui? Câini de evrei.

— Nu știu cum îi numesc grecii, răspunse ea, dar știu că Nazarius este creștin și fratele meu.

Și-l privi, mirată și tristă, căci se dezvățase să-l mai vadă izbucnind astfel. El își înțeleșta dinții ca să nu-i spună că pe un asemenea frate al ei ar porunci să-l bată cu ciomegele până la moarte sau l-ar trimite la țară să sape pământul ca sclav în viile lui din Sicilia... Se stăpâni, înăbușindu-și mânia, și, abia după un timp, îi spuse:

— Iartă-mă, Ligia. Tu pentru mine ești fiică de rege și copilul adoptiv al lui Plautius.

Își înăbuși într-atât pornirea, încât atunci când Nazarius reapăru în cameră, îi promise că după ce o să se întoarcă acasă are să-i dăruiască o pereche de păuni sau o pereche de flamingo, din care avea o mulțime în grădinile lui.

Ligia își dădea seama cât trebuie să-l coste asemenea victorii asupra lui însuși. Și o apropiau și mai mult de el. De astă dată însă, meritul lui era mult mai mic decât presupunea ea. Vinicius se putea mânia pe el, pentru un moment, dar nu putea fi gelos. Fiul lui Miriam nu însemna în ochii lui mai mult decât un câine. În afară de asta, era încă un copil, care dacă o iubea pe Ligia, o iubea inconștient, mai mult ca o slugă. Mult a mai trebuit să se zbată în sine tânărul tribun, ca să poată îndura, în tăcere, semnele de stimă și cinstire pe care le arătau acești oameni în numele lui Christos și învățăturii lui. În această privință, cu Vinicius se petreceau unele lucruri ciudate. Aceasta era religia în care credea Ligia. Oricum, deci, fie și numai din acest motiv, era gata s-o adopte. Apoi, pe măsură ce se însănătoșea, își amintea tot mai limpede de întâmplările care se petrecuseră în seara aceea în

Ostrianum, tot mai multe din noțiunile de care auzise atunci și tot mai mult se minuna de puterea suprapământescă a acestei învățături, care transforma din străfunduri sufletele oamenilor. Își spunea că trebuie să fie ceva miraculos în religia asta, ceva cum nu se mai pomenise până atunci pe pământ; că dacă ea ar cuprinde lumea întreagă, răspânda dragostea și mila, ar începe probabil o epocă de aur cum fusese pe vremea când nu Jupiter, ci încă Saturnus conducea lumea. Nu îndrăznea să se îndoiască de originea supranaturală a lui Christos, nici de învierea lui din morți, nici de celelalte minuni. Martorii oculari care povesteau despre ele erau oameni demni de crezare, care se scârbeau de minciună. Nu putea presupune că povesteau lucruri născocite. În sfârșit, scepticismul său roman, care îi permitea să nu creadă în zei, îi permitea să creadă totuși în minuni. Vinicius se afla în fața unei enigme ciudate, pe care nu reușea s-o dezlege. Totuși, învățătura era contrară ordinii statornicite, de-a dreptul nebunească și cu neputință de pus în practică. El admitea că oamenii din Roma și din lumea întreagă pot fi răi, dar nu admitea că ordinea lucrurilor n-ar fi bună. Dacă, de pildă, împăratul ar fi fost un om cinstit, dacă senatul n-ar fi fost compus din desfrânați care s-au ticăloșit, ci din oameni cum a fost Thrasesas, ce și-ar mai putea dori oamenii? Pacea romană și autoritățile romane erau un lucru bun, deosebiriile dintre oameni echitabile și juste. Iar învățătura asta, după cum înțelegea Vinicius, tindea să răstoarne orice ordine, orice autorități și să șteargă toate deosebirile dintre oameni. Dar ce s-ar alege atunci de puterea și statul roman? Oare ar putea romanii să nu mai domnească, considerându-le toate popoarele supuse egale cu ei? Asta nu mai intra în capul patricianului. Pe deasupra, pentru el personal, această învățătură era potrivnică tuturor reprezentărilor, deprinderilor, caracterului și ideilor lui despre viață. Pur și simplu nu-și putea închipui cum ar trăi adoptând-o. Trezea în el teamă și admirație, dar ideea adoptării ei îl făcea să se cutremure. Înțelese, în cele din urmă, că, de fapt, această religie l-a despărțit de Ligia, iar acest gând îl umplu de ură.

Trebuie însă să-și dea seama că aceeași religie dăduse frumuseții Ligiei acea strălucire deosebită, care născuse în inima lui alături de dragoste, stima, alături de dorință, adorarea, făcând din ea o ființă mai scumpă decât orice pe lume. Și atunci, din nou, era dispus să-L iubească pe Christos. Înțelegea că trebuie fie să-L urască, indiferent nu putea rămâne. Două valuri potrivnice îl împingeau. Șovăia, nu putea să se decidă, înclina totuși capul, dând cinstire în tăcere acestui zeu neînțeles pentru el, numai că era zeul Ligiei.

Iar Ligia își dădea seama ce se petrece cu el. O întrista nespuse că firea lui respingea învățătura, văzând însă că se stăpânește și că îl respectă pe Christos în tăcere, îi devenea recunoscătoare și, împinsă de milă și duioșie, se simțea atrasă spre el de o forță irezistibilă. Își aminti de Pomponia Graecina și Aulus. Gândul că dincolo de mormânt n-are să-l mai întâlnească pe Aulus era pentru Pomponia un necurmat izvor de întristare și lacrimi. Ligia înțelegea acum amărăciunea și durerea ei. Și pe ea o amenința despărțirea veșnică de ființa dragă. Uneori se amăgea, sperând că sufletul lui mai poate să se deschidă pentru adevărul lui Christos, dar iluzia asta se stinge repede. Îl cunoștea prea bine. Vinicius - creștin! Aceste două cuvinte nu puteau fi gândite alături nici măcar de o minte fără experiență ca a ei. Dacă Aulus, bărbat prevăzător și cumpătat, nu devenise creștin sub influența înțelepte și desăvârșitei Pomponia, să devină Vinicius? La întrebarea asta nu exista răspuns, sau mai degrabă exista unul singur: că pentru el nu există speranță de salvare.

Ligia observa cu teamă că sentința aceasta de pierzanie care îl amenința, în loc să-l îndepărteze de el, i-l făcea și mai drag. Uneori îi venea să discute cu el deschis despre viitorul lui întunecat și astfel, odată, așezându-se lângă el, îi spusese că în afară de învățătura creștină nu există viață, iar Vinicius, care era acum aproape sănătos, se ridică și, sprijinindu-se în mâna sănătoasă și lăsându-și deodată capul pe genunchii ei, spusese: „Pentru mine viața ești tu!” Atunci, răsufletul ei

în piept, mintea i se încețoșase, un dulce fior o străbă
. Luându-i tâmpile în palme, încercă să-l îndepăr
i-se prea aproape spre el, îi atinse părul cu buzele și
pe se luptară, astfel tulburati, împotriva lor înșiși și a
lingea unul spre altul.

În cele din urmă, Ligia se desprinse și fugi, amețită, cu obraji numai văpăi. Fusese picătura care vărsase paharul prea plin. Vinicius nu bănuia cât de scump avea să plătească clipa aceea fericită. Ligia își dădea seama că acum ea însăși are nevoie de ajutor. Noaptea care urmă o petrecu fără somn, în lacrimi și rugăciuni, chinuită de sentimentul că nu-i demnă nici să se roage și că ruga ei nu mai are ascultare. A doua zi, ieși devreme din cubiculum și, chemându-l pe Crispus în chioșcul din grădină, acoperit cu iederă și volbură veștedă, își deschise sufletul, implorându-l să-i permită să plece din casa lui Miriam, fiindcă nu mai are încredere în sine și nu-și poate birui dragostea pentru Vinicius.

Crispus, un bătrân aspru, veșnic stăpânit de exaltare religioasă, aprobă dorința ei de a părăsi casa lui Miriam, însă nu găsi cuvinte de iertare pentru dragostea ei, care după convingerea lui era păcătoasă. Se simți revoltat la gândul că Ligia, de care se îngrijise din clipa când fugise, pe care o iubea, pe care a călăuzit-o în credință și la care se uitase până acum ca la un crin alb, crescut din învățătura creștină, nepătat nici măcar de o suflare pământească, a putut să facă în sufletul ei loc și pentru altă dragoste decât cea convenită lui Dumnezeu. Crezuse până acum că nicăieri pe acest pământ nu bătea o inimă mai curată întru slava lui Christos. Voia să i-o ofere ca pe o perlă, ca pe o nestemată, operă dragă a propriilor sale strădanii. Dezamăgirea îi umplea sufletul de uimire și de amărăciune.

— Du-te și roagă-l pe Dumnezeu să-ți ierte păcatul, îi spuse el, posomorât. Fugi, până când duhul rău care te-a prins în mreje nu te-a dus încă la pierzania deplină, până când nu te-ai lepădat de Mântuitor. Dumnezeu a murit pe cruce pentru tine, cu propriul lui sânge a vrut să răscumpere sufletul tău, dar tu ai preferat să-l iubești pe acela care a vrut să te facă amanta lui. Dumnezeu te-a salvat printr-o minune din mâinile lui, dar tu ți-ai deschis inima poftei necurate și l-ai îndrăgit pe fiul întunericului. Cine-i el? Prietenul și servul lui Anticrist, părtaș cu el la desfrâu și la crime. Unde are să te ducă el? în Sodoma lui pe care

Dumnezeu o va distruge vărsând foc și pucioasă peste ea. Ar fi fost mai bine de-ai fi murit, ar fi fost mai bine dacă pereții acestei case s-ar fi prăbușit peste capul tău, înainte ca șarpele acela să se fi târât la sânul tău, spurcându-1 și înveninându-1.

Devenea tot mai vehement, pe măsură ce vorbea, fiindcă vina Ligiei, mâniindu-1, îl și scârbea, trezind în el dispreț pentru natura omenească și mai ales pentru partea femeiască, pe care nici chiar învățătura creștină n-o ferea de slăbiciunile Evei. Pentru el nu însemna nimic că fata rămăsese neprihănită, că voia să fugă de dragostea ei, că își recunoștea vina cu durere, căindu-se. Crispus voise să facă din ea un înger, întru slava lui Christos, iar ea se îndrăgostise de acest patrician! Numai gândindu-se la asta și inima i se umplea de dezgust. Dezamăgirea lui n-avea margini. Nu! Nu putea s-o ierte. Cuvinte de aspră dojana îi ardeau pe buze; mai ezita încă să le rostească, însă își agita, mânios, mâinile slabe, amenințând fata înspăimântată. Ligia se simțea vinovată, însă nu chiar atât de grav. își închipuise chiar că plecarea ei din casa lui Miriam o să însemneze o înfrângere a ispitei și o micșorare a vinei. Crispus, însă, o înspăimântase, umilind-o, arătându-i josnicia sufletului ei, lucru pe care ea nu-1 bănuise până atunci. Se așteptase ca bătrânul presbiter, care din clipa fugii ei din Palatin fusese ca un tată pentru ea, să-i arate puțină îndurare, s-o liniștească și s-o îmbărbăteze.

— Eu îmi ofer, ca prinos Lui, amărăciunea și durerea mea, spuse el, dar tu l-ai dezamăgit și pe Mântuitor, căci ai coborât într-o mocirlă urât mirositoare, care ți-a otrăvit sufletul. L-ai fi putut închina lui Christos ca pe un vas de preț, spunându-i: „Umple-1, Doamne, cu harul tău!”, dar ai preferat să-1 oferi duhului celui rău. Să te ierte Dumnezeu și să se îndure de tine, căci eu până când nu gonești șarpele... eu, care te socoteam o aleasă... Amuți brusc, observând că nu erau singuri.

Prin volbura veștedă și prin iedera verde și vara și iarna, zări doi oameni. Unul era Petru Apostolul. Pe celălalt nu-1 recunoscui imediat,

căci o mantie dintr-o țesătură groasă, mițoasă, numită cilicium, îi acoperea o parte a feței, în prima clipă, lui Crispus i se păru că este Chilon.

Auzind vocea ridicată a lui Crispus, cei doi intrară în chioșc și se așezară pe banca de piatră. Tovarășul lui Petru își descoperi atunci fața slabă și capul pleșuv în creștet, cu un păr creț numai la tâmpile și la ceafa, pleoapele înroșite și nasul strâmb - un chip urât și inspirat, în care Crispus recunoscuse trăsăturile lui Pavel din Tars.

Ligia, căzând în genunchi, îmbrățișa, deznădăjduită, picioarele lui Petru și, lipindu-și obrazul de faldurile mantiei lui, rămase așa, în tăcere.

—Pace sufletelor voastre!

Și, văzând copila la picioarele lui, întrebă ce s-a întâmplat. Crispus povesti tot ce-i mărturisise Ligia, dragostea ei păcătoasă, dorința ei de a fugi din casa lui Miriam și durerea lui că sufletul pe care voise să-l ofere lui Christos curat ca o lacrimă se întinase cu un sentiment pământesc pentru un părtaș la toate crimele strigătoare la cer ale păgânătății.

În timp ce Crispus vorbea, Ligia se ghemuia tot mai strâns la picioarele Apostolului, căutând parcă un refugiu și cerșind îndurare.

Ascultând, Apostolul se aplecă și puse mâna sa zbârcită pe capul fetei, apoi, ridicând ochii spre bătrânul preot, spuse:

—Crispus, oare n-ai auzit că învățătorul nostru iubit a fost în Cana la nuntă și a binecuvântat dragostea dintre soție și soț?

Lui Crispus îi căzură mâinile de-a lungul trupului; se uită cu uimire la cel care vorbea, amuțind.

Apostolul după ce tăcu o clipă, întrebă din nou:

—Crispus, crezi oare că Christos, care a permis Măriei Magdalena să-i stea la picioare, iertând-o pe acea femeie stricată, și-ar întoarce fața de la acest copil curat ca un crin de câmp?

Ligia izbucni într-un plâns cu sughituri, înțelegând că nu zadarnic

căutase un refugiu la picioarele lui Petru Apostolul, mângâindu-i obraji și fața scâldată în lacrimi îi spuse:

— Atâta vreme cât ochii aceuia pe care-1 iubești nu se vor deschide către lumina adevărului, atâta vreme ferește-te de el, ca să nu te ducă în păcat. Roagă-te însă pentru sufletul lui. Iubirea ta nu-i vinovată. Iar pentru că ai fugit de ispită, meritul tău nu va fi uitat. Nu te necăji și nu plânge. Harul Mântuitorului nu te-a părăsit. Rugăciunile tale vor fi ascultate, iar după tristețe vor veni zile de veselie.

Vorbind așa, își așază mâinile pe creștetul ei și, ridicând ochii spre cer, o binecuvânta. Pe fața lui strălucea o bunătate suprapământescă. Crispus, căindu-se, spuse, umilit:

— Am păcătuit împotriva milostivirii, dar am crezut că, permițând să pătrundă în inima ei o iubire pământescă, s-a lepădat de Christos...

Petru răspunse:

— De trei ori m-am lepădat de El și totuși m-a iertat și mi-a poruncit să: pasc turma lui.

— ... și pentru faptul, încheie Crispus, că Vinicius este curtean...

— Christos a înmuiat și inimi mai tari, răspunse Petru.

Pavel din Tars, care tăcuse până atunci, își duse degetele la piept și, arătându-se pe sine, spuse:

— Eu sunt cel care a persecutat și a dus la moarte pe servii lui Christos. Eu sunt acela care am păzit hainele celor care l-au lapidat pe Ștefan, eu sunt acela care-am vrut să nimicesc adevărul de pe tot pământul locuit de oameni și iată, pe mine m-a ales Domnul ca să propovăduiesc numele său pe tot pământul. Am propovăduit în Iudeea, în Grecia, pe insule și în orașul acela nelegiuit, când am locuit în el pentru prima dată într-o temniță. Iar acum, când m-a chemat Petru, mai marele meu, intru în casa aceasta ca să înclin fruntea asta mândră la picioarele lui Christos, să arunc semințe pe pământul acesta pietros pe care Domnul îl va face roditor, ca să dea roade.

Și se ridică. Lui Crispus, omul acesta mic, adus de spate, îi apăru

în clipa aceea ca un uriaș care va clătina lumea din temelii și va pune stăpânire peste popoare și țări.

Capitolul XXVIII

Petronius către Vinicius:

„Indură-te, carissime, nu-i imita în scrisorile tale nici pe lacedemonieni, nici pe Julius Caesar. Dacă cel puțin ai putea scrie ca el: veni, vidi, viei¹! - aș mai înțelege laconismul tău. Dar ultima ta scrisoare înseamnă de fapt: veni, vidi, fugi². O asemenea încheiere este cu totul contrară firii tale. Înțeleg că ai fost rănit și că lucruri extraordinare s-au petrecut cu tine, așadar scrisoarea ta are nevoie de explicații. Nu mi-a venit să cred când am citit că ligianul acela l-a sugrumat atât de ușor pe Croton, cum un câine de Caledonia sugrumă un lup în văgăunile din Hibernia. Omul acesta merită atâta aur cât cântărește trupul lui. Numai de el depinde să devină favoritul împăratului. Când mă voi întoarce în oraș, va trebui să fac cunoștință cu el. Am să poruncesc să-l toarne în bronz. Barbă-Arămie are să moară de curiozitate când am să-i spun că e după natură. Trupurile cu adevărat atletice sunt tot mai rare în Italia și în Grecia. Despre Orient să nici nu mai discutăm. Cât privește pe germani, deși sunt înalți, au mușchii înecați în grăsime și sunt mai curând enormi, decât puternici. Află de la ligi an dacă-i o excepție sau dacă în țara lui sunt mai mulți

¹ Am venit, am văzut, am învins - formulă folosită de Julius Caesar pentru a exprima rapiditatea cu care l-a învins pe Farnace, regele Bosforului Cimerian (47 î.e.n.).

² Am venit, am văzut, am fugit.

oameni ca el. Dacă ție sau mie ne va reveni vreodată misiunea să organizăm jocurile, nu strică să știm de unde să procurăm atleții cei mai zdraveni.

Slavă zeilor răsăriteni și apuseni că ai scăpat viu din asemenea mâini. Ai scăpat, desigur, pentru că ești patrician și fiu de consul. Tot ce ți s-a întâmplat mă uimește în cel mai înalt grad: și cimitirul acela în care ai fost printre creștini, și creștinii înșiși, și purtarea lor față de tine, și fuga Ligiei și, în sfârșit, tristețea și neliniștea aceea care se desprinde din scurta ta scrisoare. Explică-mi, căci multe nu le înțeleg. Dacă vrei adevărul, îți spun deschis că nu-i înțeleg nici pe creștini, nici pe tine, nici pe Ligia. Nu te mira că eu, pe care în afară de propria-mi persoană foarte puține lucruri mă interesează pe lume, întreb atât de insistent de toate astea. Am contribuit și eu la tot ceea ce s-a întâmplat, deci într-o oarecare măsură mă privește. Scrie-mi degrabă, căci nu pot să prevăd când ne vom întâlni. In capul lui Barbă-Arămie planurile se schimbă ca vântul de primăvară. In prezent, stând la Benevent, ar avea chef să plece direct în Grecia, fără să se întoarcă la Roma. Tigellinus îl sfătuiește să se întoarcă, măcar pentru o vreme, căci poporul, prea dornic de persoana lui (citește: de jocuri și pâine), s-ar putea răscula. Așa că nu știu cum va fi. Dacă va învinge Achaia, atunci s-ar putea să ne vină poftă de Egipt. Aș insista foarte mult să vii aici, căci la starea ta sufletească călătoria și distracțiile noastre ar fi ca un leac, dar s-ar putea să nu ne mai găsești. Gândește-te. Poate preferi să te odihnești la moșiile tale din Sicilia, decât să stai la Roma. Scrie-mi pe larg despre tine - și adio. De data asta, nu-ți transmit nici un fel de urări, în afară de sănătate, căci, pe Pollux! nu știu ce să-ți urez".

Primind scrisoarea, Vinicius, nu simți la început nici o dorință să răspundă. Era convins că nu merită. Oricare ar fi fost răspunsul, n-ar fi ajutat nimănui la nimic, n-ar fi lămurit nimic, n-ar fi dezlegat nimic. Îl cuprinsese apatia și sentimentul zădărnicii vieții. Era convins că Petronius n-are să înțeleagă că s-a petrecut ceva care i-a despărțit unul

de altul. Nu se putea lămuri nici măcar cu sine însuși. Când se întoarse din Transtiberim în încântătoarea sa insulă din Carinae, mai era încă slăbit și în primele zile simțise o anumită mulțumire, odihnindu-se în confort și lux. Starea lui de mulțumire însă nu dură mult. Simți în curând că trăiește în gol, că tot ce i se păruse important până atunci nu mai înseamnă nimic sau aproape nimic pentru el. Avea senzația că toate firele vechi care-l legaseră de viață au fost tăiate, fără să fie înlocuite cu altele noi. La gândul că ar putea să plece la Benevent și apoi la Achaia, abandonându-se plăcerilor, se întrebă: „La ce bun? Cu ce-am să mă aleg din asta?” Pentru prima dată de când își amintea, se gândi că dac-ar pleca, convorbirile cu Petronius, scipitoarele lui vorbe de spirit, stilul lui elegant în discuție acum ar putea să-l plictisească.

Totuși, începu să i se urască de singurătate. Cunoscuții lui petreceau cu împăratul la Benevent. Era nevoit să stea singur acasă, cu capul bătut de gânduri, cu inima bântuită de sentimente neînțelese. Se gândea uneori că dac-ar avea cu cine să vorbească despre ceea ce se petrece cu el, poate c-ar reuși să desprindă un fir de înțeles și-apoi să clarifice totul. Cu această speranță în gând, după câteva zile de ezitare, se hotărî să-i răspundă lui Petronius. Nu era sigur că o să-i trimită răspunsul; scrise totuși următoarele cuvinte:

„ Vrei să-ți explic mai pe larg. Bine. Nu știu dacă am să reușesc, căci eu însumi nu-mi pot explica totul. Ți-am scris despre șederea mea printre creștini, despre felul cum se poartă ei cu dușmanii, printre care aveau dreptul să mă socotească și pe mine și pe Chilon și, în sfârșit, despre îngrijirea ce mi s-a dat și despre dispariția Ligiei. Nu, dragul meu, nu pentru că sunt fiu de consul m-au cruțat. Asemenea considerente ei nu cunosc. L-au iertat doar și pe Chilon, deși eu însumi i-am îndemnat să-l îngroape în grădină. Aceștia sunt oameni cum n-a mai văzut lumea până acum și au o învățătură despre care lumea n-a auzit încă nimic. Altceva nu pot să-ți spun. Oricine ar vrea să-i judece după concepțiile noastre ar greși. Dac-aș fi zăcut cu mâna ruptă în

propria-mi casă, îngrijit de oamenii mei sau chiar de familia mea, aşfi avut cu siguranță mai mult confort, dar n-aş fi avut nici pe jumătate grija de care m-am bucurat printre ei. Află că și Ligia este ca ceilalți. Dac-ar fi fost sora mea sau soția mea, n-ar fi putut să mă îngrijească mai duios. Adesea bucuria mă copleșea, căci îmi închipuiam că numai iubirea poate inspira atâta duioșie. Adesea citeam pe fața și în privirea ei iubirea, și atunci, poate n-ai să crezi, dar printre acești oameni simpli, în camera sărăcăcioasă care ține loc și de bucătărie și de triclinium, mă simțeam mai fericit ca oricând. Nu! Nu-i eram indiferent. Și astăzi încă mi se pare cu neputință să cred altfel. Și totuși aceeași Ligia a părăsit locuința lui Miram fără știrea mea. Stau zile întregi cu capul sprijinit în mâini și mă întreb de ce afăcut-o? Ți-am scris oare că singur m-am oferit s-o dau înapoi lui Aulus? Mi-a răspuns că nu se mai poate. Familia lui Aulus a plecat în Sicilia. Și-n afară de asta, toate se află prin sclavi, și astfel vestea întoarcerii ei ar ajunge la Palatin, împăratul ar putea s-o ia din nou de la Aulus. Adevărat! Ea însă știe că n-am s-o mai urmăresc, că am renunțat s-o iau cu forța. Știe c-o iubesc, că nu pot trăi fără ea, că aş fi adus-o în casa mea prin ușa încununată, așezând-o pe blana sfințită în fața focului din căminul meu. Și totuși a fugit! De ce? N-o mai amenința nimic. Dacă nu mă iubea, ar fi putut să mă părăsească de la început. Cu o zi mai înainte, am cunoscut un om ciudat, pe un oarecare Pavel din Tars, care mi-a vorbit despre Christos, despre învățătura Lui. Mi-a vorbit cu atâta convingere, încât mi se părea că văd cum se dărâmă temeliele lumii noastre. Același om m-a vizitat după fuga ei și mi-a spus: «Când Dumnezeu va deschide ochii tăi la lumină și va lua negura de pe ei, așa cum a luat-o de pe ai mei, atunci ai să înțelegi că a procedat just. Atunci poate ai s-o găsești... » Și iată, îmi frământ mintea, căutând un înțeles acestor cuvinte; parcă le-aş fi auzit din gura Pitiei din Delfi. Uneori, mi se pare că înțeleg. Ei care îi iubesc pe oameni sunt dușmanii vieții noastre, și... ai crimelor noastre. Ea a fugit de mine, ca de un om care aparține

acestei lumi. Alături de mine ar fi trebuit să împartă o viață considerată de creștini infamă. Ai să spui că, de vreme ce a putut să renunțe la mine, n-ar fi trebuit să fugă. Dar dacă mă iubește și ea? Ar însemna că a fugit de dragoste. Numai când mă gândesc la asta și îmi vine să trimit sclavi în toate fundăturile Romei, poruncindu-le să strige prin case: «Întoarce-te, Ligia!» Atunci însă nu mai înțeleg de ce a fugit. Doar nu i-așfl interzis să creadă în Christos. Eu însumi i-aș fi ridicat un altar în atrium. Ce mi-ar fi putut strica un zeu nou în plus și de ce n-aș fi putut să cred în El, eu, care nu prea cred nici în cei vechi? Știi cu siguranță că creștinii nu mint niciodată, iar ei spun că a înviat. Doar un om nu putea să învie. Pavel din Tars, care este cetățean roman, însă care, ca evreu, cunoaște vechile cărți ebraice, mi-a spus că venirea lui Christos a fost prezisă de mii de ani de către prooroci. Sunt lucruri miraculoase, desigur, dar oare miracolul nu ne înconjoară din toate părțile? Doar încă n-a încetat să se vorbească despre Apollonius din Tyana. Ceea ce susținea Pavel, că nu există o mulțime de zei, ci numai unul singur, mi se pare acceptabil. Și Seneca este de aceeași părere și înaintea lui au mai fost și alții. Christos a existat, s-a lăsat răstignit pe cruce pentru mântuirea lumi și a înviat. Toate astea sunt absolut sigure, așa că nu văd pentru ce motive m-aș încăpățâna să susțin o părere contrară sau de ce nu i-aș ridica un altar, devreme ce era cât p-aci, de exemplu, să-i ridic unul lui Serapis. Nu mi-ar fi fost greu nici să renunț la ceilalți zei. Doar nici o minte, cât de înțeleaptă, tot nu mai crede în ei. Se pare însă că numai atât nu-i suficient pentru creștini. Nu-i destul să-l cinstești pe Christos, mai trebuie și să trăiești după învățătura lui. Abia aici te trezești că marea se deschide în fața ta, iar ei îți cer s-o treci cu piciorul. Aș fi putut să le promit și asta, dar și-ar fi dat seama că-s vorbe goale. Pavel mi-a spus-o deschis. Tu știi cât o iubesc pe Ligia. Știi că aș face orice pentru ea. Dar n-aș putea, chiar de mi-ar cere-o, să ridic pe umeri munții Soracte sau Vezuviu, nici să țin în palmă Lacul Trasimene, nici să-mi schimb culoarea ochilor din negri în albaștri,

cum îi au ligienii. Dacă mi-ar cere-o, aş dori s-o pot face, dar îmi depăşeşte puterile. Nu sunt filozof dar nici aşa de prost cum poate ți-am părut adesea. Iată ce-am constatat: nu ştiu cum fac creştinii ca să-şi trăiască ideile, dar ştiu în schimb că acolo unde începe învăţătura lor, acolo se termină puterea romană, se termină diferenţa dintre învins şi învingător, dintre bogat şi sărac, dintre stăpân şi sclav, se termină cu onorurile, cu Cezarul, şi cu rânduiala lumii. Pe toate le înlocuieşte Christos şi legea milei, contrară firii omeneşti şi simţurilor noastre romane. E adevărat că pe mine Ligia mă interesează mai mult decât întreaga Romă şi imperiul ei. Nu mi-ar păsa dacă ar pieri lumea toată, numai s-o pot avea pe Ligia în casa mea. Dar asta-i altceva. Pentru ei, pentru creştini, nu-i de ajuns să fii de acord în cuvinte, mai trebuie să şi simţi că aşa-i bine şi să nu ai în suflet nimic altceva decât credinţa. Iar eu, zeii îmi sunt martori, nu pot. Înţelegi ce înseamnă asta? Există ceva în firea mea care o face să tresară scârbită de învăţătura asta. Chiar dacă buzele mele ar slăvi-o, chiar dacă m-aş supune prescripţiilor ei, mintea şi sufletul mi-ar spune că o fac din dragoste pentru Ligia şi că, dacă n-ar fi ea, atunci nimic pe lume n-ar fi mai nepotrivit. Şi, lucru ciudat, Pavel din Tars înţelege asta şi o înţelege, în ciuda simplităţii şi obârşiei sale de jos, acel bătrân teurgus, cel mai mare printre ei, Petru, care a fost elevul lui Christos. Şi ştii oare ce fac? Se roagă pentru mine. Cer pentru mine ceva ce ei numesc har. Şi pe mine mă încearcă doar neliniştea şi un dor tot mai mare de Ligia.

Ți-am scris că a plecat în taină, dar, plecând, mi-a lăsați o cruce pe care a legat-o singură din crăcuțe de merișor. Trezindu-mă, am găsit-o lângă pat. O am acum în lărarum şi nu înţeleg nici eu de ce mă apropii de ea cu senzația că ar conține ceva divin, adică cu stimă şi teamă. Țin la ea pentru că e legată de mâinile Ligiei, dar o urăsc că ne-a despărțit. Uneori, mi se pare că la mijloc e o vrajă, că magul acela Petru, deși susține că-i un simplu pescar, este mai mare decât Apollonius şi decât toți care au fost înaintea lui, că el i-a fermecat pe

toți, pe Ligia, pe Pomponia și pe mine însumi.

Zici că în scrisoarea mea anterioară se simte neliniște și tristețe. Este și tristețe pentru că am pierdut-o din nou, este și neliniște pentru că totuși s-a schimbat ceva în mine. Îți spun sincer că nu-i nimic mai contrar firii mele decât învățătura asta și totuși, de când m-am ciocnit cu ea, nu mă mai pot recunoaște. Farmece sau dragoste?... Circe¹ schimba trupurile oamenilor, lovindu-i cu o nuiă. Mie mi-au schimbat sufletul. Cred că numai Ligia a făcut asta, sau mai degrabă Ligia prin învățătura asta ciudată pe care a adoptat-o. Când m-am întors acasă, nimeni nu se aștepta să vin. Credeau că sunt la Benevent și că nu mă întorc curând. Am găsit dezordine în casă, sclavii beți după petrecerea pe care-o făcuseră în triclinium-ul meu. Moartea dacă ar fi văzut-o s-ar fi speriat mai puțin de ea. Tu știi cum îmi țin eu casa cu mână de fier. Cu toții au căzut în genunchi. Unii au leșinat de frică. Și știi ce-am făcut? In prima clipă, am vrut să strig după vergi și fier încins. Imediat însă, m-a cuprins rușinea și - n-ai să mă crezi - mila de amărății aceștia; se află printre ei sclavi bătrâni, pe care i-a adus încă bunicul meu M. Vinicius, pe timpul lui August, de pe malul Rinului. M-am închis singur în bibliotecă. îmi veneau în minte gânduri ciudate. Creștinii susțin că nu se cade să te porți cu sclavii așa cum m-am purtat eu până acum fiindcă și ei sunt oameni. Sclavii au tremurat câteva zile, cu spaima morții în oase, crezând că am amânat pedeapsa ca să născocesc chinuri cât mai îngrozitoare, iar eu nu i-am pedepsit pentru că n-am putut! Chemându-i a treia zi, le-am spus: «Vă iert, iar voi, slujindu-mă cu zel, străduiți-vă să vă îndreptați vina!» Auzind asta, s-au aruncat în genunchi, plângând și întinzând mâinile spre mine; mă numeau stăpân și tată, iar eu - îți spun asta cu rușine - eram mișcat. Mi se părea că văd chipul dulce al Ligiei și ochii ei, plini de lacrimi

¹Zeită și vrăjitoare, pomenită în poemele homerice. îndrăgostindu-se de Ulise, i-a transformat tovarășii în porci.

mulțumindu-mi pentru purtarea mea. Și, pro pudor I simțeam că și mie mi s-au umezit pleoapele... îți mărturisesc: nu mă pot regăsi fără Ligia. Mă simt stingher, sunt pur și simplu nefericit. Tristețea mea este mai mare decât presupui... în ceea ce-i privește pe sclavii mei, m-a pus pe gânduri un lucru. După ce i-am iertat, nu numai că nu s-au obrăznicit, nu numai că n-a slăbit disciplina dar, niciodată teama nu i-a făcut atât de zeloși, pe cât i-a făcut recunoștința. Nu se mulțumesc să mă servească, dar se întrec să-mi ghicească gândurile. Amintesc de asta numai pentru că în ajunul plecării mele din casa creștinilor i-am spus lui Pavel că lumea s-ar destrăma în urma învățaturii lui ca un butoi fără cercuri, iar el mi-a răspuns: «Un cerc mai puternic este dragostea decât groaza». Văd că în anumite cazuri părerea lui poate fi adevărată. Am verificat-o și în relațiile cu clienții mei, care, aflând că m-am întors, s-au adunat curând să mă salute. Știi că n-am fost niciodată prea zgârcit cu ei, dar, cum tatăl meu din principiu se purta cu ei de sus, i-am urmat exemplul. Acum, văzând mantiile lor tocite, fețele lor flămânde, am simțit din nou cum mă încearcă mila. Am poruncit să li se dea de mâncare și le-am vorbit. Cătorva le-am spus pe nume, pe unii i-am întrebat de neveste și de copii. Și am văzut lacrimi în ochii lor. Și iarăși mi s-a părut că Ligia mă vede, că se bucură și mă laudă... Poate că am început să bat câmpii, poate că dragostea mi-a tulburat mințile. Nu știu. Atât știu numai că am mereu impresia că ea mă privește de la distanță și mă tem să fac orice ar putea s-o întristeze și s-o supere. Da, Caius. Totuși sufletul meu s-a schimbat. Uneori, mi-e bine așa. Alteori, mă frământ. Mă tem că mi-am pierdut vechea bărbăție, vechea vigoare, că poate nu mai sunt capabil nu numai să discut, să judec, să petrec, dar nici să lupt în războaie. Nu poate fi altceva decât vrajă! M-a schimbat atât de mult, încât, îți mărturisesc, pe când zăceam bolnav, gândindu-mă, m-am convins că dacă Ligia ar semăna cu Nigidia, cu

^pre rușinea mea!

Poppea, cu Crispinilla și cu alte divorțate de-ale noastre, dac-ar fi la fel de stricată, crudă și ușuratică, n-aș iubi-o așa cum o iubesc, înțelegi? O iubesc tocmai pentru ceea ce ne desparte. Inchipuie-ți ce haos se naște în sufletul meu, în ce beznă bâjbâi, negăsind un drum de urmat! Dacă viața poate fi comparată cu un izvor, în izvorul meu în loc de apă curge neliniște. Trăiesc cu speranța că poate am s-o zăresc și uneori sunt convins că am s-o întâlnesc... Ce se va alege de mine peste un an sau doi, nu știu. Nici să bănuiesc nu pot... Din Roma n-am să plec. N-aș putea suporta societatea curtenilor și, în afară de asta, unica mângâiere, în tristețea și neliniștea mea, este gândul că sunt aproape de Ligia, că prin Glaucus, medicul care mi-a promis să mă viziteze, sau prin Pavel din Tars poate, am să aflu din când în când câte ceva despre ea. Nu! N-aș părăsi Roma nici dacă mi-ați oferi guvernarea Egiptului. Află de asemenea că am poruncit sculptorului să facă o piatră de mormânt pentru Gulo, pe care l-am omorât într-un moment de furie. Prea târziu mi-am adus aminte că el m-a purtat în brațe și că a fost primul care m-a învățat cum se pune săgeata în arc. Nu știu de ce s-a trezit în mine amintirea lui, însoțită de regrete și remușcare... Dacă are să te mire că ți-am scris, am să-ți răspund că nici pe mine nu mă miră mai puțin, dar ți-am scris purul adevăr. Adio!"

Capitolul XXIX

La această scrisoare Vinicius n-a mai primit răspuns. Petronius aștepta, probabil, de la o zi la alta, ca împăratul să ordone întoarcerea la

Roma. Vestea s-a și răspândit prin oraș, trezind bucurie în inimile gloatei dornice de jocuri și de daruri în grâne și ulei, din belșug îngrămădite în depozitele din Ostia. Helius, libertul lui Nero, anunță, în sfârșit, Senatului întoarcerea acestuia. Însă Nero, îmbarcându-se împreună cu curtea pe corăbii la capul Misenum, călătorea fără grabă, oprindu-se în orașele de pe litoral pentru odihnă sau pentru reprezentații. La Minturnae, unde cântă din nou în public, rămase mai bine de zece zile. Îi bătea gândul să se întoarcă la Neapolis și să aștepte acolo sosirea primăverii, care în acel an venea mai devreme decât de obicei și mai caldă.

În tot acest timp, Vinicius trăia închis în casa lui, cu gândul la Ligia și la toate ideile noi care-l tulburau, trezind în el sentimente ce-i fuseseră necunoscute până atunci. Îi vedea doar din când în când numai pe medicul Glaucus și fiecare din vizitele lui era un prilej de bucurie, căci cu el putea să vorbească despre Ligia. Glaucus știa că mai marii lor au grijă de ea. O dată, mișcat de tristețea lui Vinicius, îi destăinuie că Petru, Apostolul, l-a certat pe Crispus fiindcă o dojenise pe Ligia pentru dragostea ei pământească. Tânărul patrician, auzindu-l, pâli de emoție. Îi se păruse și lui în repetate rânduri că nu-i este indiferent Ligiei, dar de fiecare dată îndoiala îi risipea bucuria. Acum auzise pentru prima oară confirmarea speranțelor sale din gura unui străin și mai cu seamă a unui creștin. În prima clipă, voi să alerge la Petru. Aflând însă că nu-i în oraș și că propovăduiește în împrejurimi, îl conjură pe Glaucus să-l conducă la el, promițând daruri pentru sărmanii comunității. Îi se părea că dacă Ligia îl iubește, sunt înlăturate toate piedicile, fiindcă dinspre partea lui, era gata în orice moment să-l cinstească pe Christos. Glaucus, însă, deși îl îndemna stăruitor să primească botezul, nu-i garantase că după aceea are s-o dobândească imediat pe Ligia. Îi spunea că botezul trebuie dorit pentru el însuși, din dragoste față de Christos, nu pentru alte scopuri. „Trebuie să ai și suflet de creștin”, îi spuse, iar Vinicius, deși fiecare obstacol îl revolta, înțelegea că Glaucus, creștin fiind, spune ceea ce

trebuie să spună. Încă nu-și dădea seama că cea mai profundă schimbare în firea lui asta era: până acum aprecia oamenii și lucrurile luându-se numai pe sine drept etalon, iar acum, încetul cu încetul, se obișnuia cu gândul că alți ochi poate văd altfel, alte inimi simt poate altfel și că adevărul nu-i întotdeauna același lucru cu propria-i părere.

Ar fi dorit uneori să-l vadă pe Pavel din Tars, ale cărui cuvinte îi trezeau curiozitatea și-l nelinișteau. Căuta argumente prin care să combată învățătura lui, i se împotriva în gând, totuși voia să-l vadă și să-l audă. Pavel, însă, plecase în Africa, iar când vizitele lui Glaucus se răriră, Vinicius rămase într-o deplină singurătate. Începu din nou să cutreiere fundăturile de lângă Subura și străduțele înguste din Transtiberim, sperând s-o vadă pe Ligia, măcar de departe, iar când și speranța asta se spulberă, îl copleși plictiseala. În cele din urmă, vechea lui fire, răscolită din nou, ieși la iveală cu forța unui val împins la țarm, în momentul refluxului. Își spuse că a fost un prost care și-a împuiat capul cu fleacuri fără rost care l-au aruncat în brațele tristeții, că trebuie să ia din viață tot ce poate. Hotărî s-o uite pe Ligia, căutându-și alinarea în plăceri și desfătare. Se temea însă că-i ultima încercare și de aceea se aruncă în vârtej cu furia oarbă și impulsivitatea care-l caracterizau. Viața însăși părea să-l îndemne la asta. Orașul, mort și pustiu peste iarnă începu să se înviezeze, în speranța apropiatei sosiri a împăratului. I se pregătea o primire solemnă. Și-apoi, venea primăvara: zăpezile dispărură sub adierea vânturilor africane care băteau dinspre Munții Albani. În pajiștile din grădini înfloriră viorele. Forumurile și Câmpul lui Marte roiau de oameni pe care-i încălzea soarele tot mai fierbinte. Pe Via Appia, locul obișnuit al plimbărilor în afara orașului, forfoteau carele bogat împodobite. Se făceau excursii în Munții Albani. Tinerele femei, sub pretextul adorării Iunonei în Lanuvium sau a Dianei în Aricia, plecau de acasă să caute în afara orașului distracții și plăceri. Aici, printre carele splendide, Vinicius văzu într-o zi o carucca elegantă precedată de doi mopși uriași, în care ședea Chrysothemis a lui

Petronius, în mijlocul unui grup de tineri, printre care se rătăciseră și câțiva bătrâni senatori, reținuți de treburi în oraș. Chrysothemis mână singură patru ponei corsicani, împărțind în jur zâmbete și lovind ușor cu biciul de aur. Zărindu-l pe Vinicius, opri caii și îl luă în caruca, apoi la o petrecere acasă la ea, care dură toată noaptea. Vinicius se îmbată în așa hal, încât nu-și amintea nici măcar când l-au dus acasă. Ținea minte doar că atunci când Chrysothemis l-a întrebat de Ligia, s-a supărat și i-a turnat pe cap o cupă de falern și după aceea, amintindu-și la trezie de întâmplarea asta, încă mai simțea mânia fierbând în el. O zi mai târziu însă, Chrysothemis, uitând de jignire, l-a vizitat acasă la el, și l-a luat din nou pe Via Appia. Rămânând apoi la el la cină, îi mărturisii că nu numai Petronius, dar și cântărețul lui la lăută au plictisit-o de mult și că inima ei este liberă. Timp de o săptămână, se arătară împreună, însă legătura lor nu promitea să fie durabilă. Deși de la incidentul cu falernul numele Ligiei nu mai fusese niciodată pomenit, Vinicius nu putea să și-o scoată din minte. Avea tot timpul senzația că ochii ei îl privesc, trezind în el teama. Se înfură împotriva lui înșiși că nu poate să scape de gândul că o supără pe Ligia și că ideea asta îi provoacă tristețe. După prima scenă de gelozie pe care i-o făcuse Chrysothemis, fiindcă cumpărase două fete siriene, o alungă cu brutalitate. Nu conțeni dintr-o dată cu viața de plăceri și desfrâu, dimpotrivă, o căută cu și mai multă lăcomie, anume ca să-i facă parcă în ciudă Ligiei. În cele din urmă însă, își dădu seama că n-o poate uita nici pentru o clipă, că orice-ar face, bine sau rău, face din cauza ei, că nimic pe lume nu-l interesează în afară de ea. Atunci, puseră stăpânire pe el dezgustul și oboseala. Plăcerile îl scârbiră, lăsând în urma lor remușcarea. Se simți un mizerabil și acest sentiment îl umplu de uimire, căci până acum socotise drept și bun tot ceea ce-i producea plăcere. În cele din urmă, pierdu orice gust de viață și căzu într-o apatie totală, din care nu putu să-l trezească nici măcar vestea despre întoarcerea Cezarului. Nimic nu-l mai interesa. Nici la Petronius nu se duse până când acesta nu-l chemă,

trimițându-i propria lui lectică.

Deși fu întâmpinat cu bucurie, răspunse morocănos la întrebări, până când, în sfârșit, sentimentele și gândurile, multă vreme înăbușite, izbucniră și se revărsară ca un potop. Povesti încă o dată, amănunțit, istoria căutării Ligiei și a șederii lui printre creștini, tot ce văzuse și auzise acolo, tot ce gândise și simțise și încheie, lamentându-se că și-a pierdut liniștea, darul de a recunoaște lucrurile și de a le judeca. Nimic nu-l atrage, n-are chef de nimic, nu știe de ce să se țină și ce să facă. E gata să-l cinstească pe Christos sau să-l persecute, înțelege măreția învățaturii Lui și în același timp e scârbit de ea. Înțelege că chiar dac-ar poseda-o pe Ligia, tot n-are s-o posede complet, căci trebuie s-o împartă cu Christos. În sfârșit, trăiește ca și cum n-ar trăi: fără speranță, fără viitor, fără credință în fericire, înconjurat de întuneric, căutând pe bâjbâite o ieșire pe care n-o poate găsi.

Ascultându-l, Petronius se uita la fața lui schimbată, la mâinile pe care, vorbind, le întindea în mod ciudat înaintea lui, de parcă într-adevăr ar fi pipăit drumul prin întuneric, și căzu pe gânduri. Deodată, se ridică și, apropiindu-se de Vinicius, începu să-i răsfire părul pe la tâmple.

— Știi că ți-au ieșit câteva fire cărunte? îl întrebă.

— Poate, răspunse Vinicius. Nu m-aș mira dacă în curând aș încărunți cu totul.

După aceea, se lăsă tăcere.

Petronius era un om înțelept și adesea se gândea la sufletul și la viața omului. Viața, însă, în lumea în care trăiau amândoi, nu era complicată. Putea să fie fericită sau nefericită, dar era netedă și liniștită. Așa cum trăsnetul sau cutremurul puteau să dărâme un templu, tot așa o nenorocire putea să distrugă viața, însă ea era alcătuită din linii drepte și armonioase. În cuvintele lui Vinicius însă se arăta altceva. Petronius, pentru prima dată, fu pus în fața unei enigme pe care n-o dezlegase nimeni până atunci. Era prea inteligent ca să nu-și dea seama cât este de dificilă, dar, cu toată agerimea lui, nu știa ce să răspundă, în sfârșit,

după o tăcere mai lungă, vorbi:

— Poate că-i vrăjitorie.

— Și eu tot așa am crezut, răspuse Vinicius. Mă gândeam adesea că amândoi am fost vrăjiți.

— Ce-ar fi să te duci la preoții lui Serapis? spuse Petronius. Fără îndoială că sunt și printre ei, ca peste tot printre preoți, destui șarlatani, însă trebuie să fie și câțiva care au aprofundat unele taine creștine.

O spunea cam fără convingere, cu o voce nesigură, fiindcă-și dădea seama cât de caraghios sună în gura lui un astfel de sfat. Vinicius răspuse, scărpinându-se în cap:

— Vrăji!... Am văzut vrăjitori care pentru bani chemau forțele întunericului. Am văzut și vrăjitori care făceau vrăji în contra dușmanilor lor. Creștinii însă trăiesc în sărăcie, pe dușmani îi iartă, propovăduiesc umilința, virtutea și mila. Atunci ce folos ar avea făcând vrăji și de ce le-ar fi îndreptat în contra mea?

Pe Petronius începu să-1 supere faptul că mintea lui nu găsea un răspuns. Nevrând însă să recunoască asta, răspuse într-o doară:

— E o sectă nouă... Iar după o clipă:

— Pe divina locuitoare a pădurilor din Pafos! Cum toate acestea dăunează vieții! Tu admiri bunătatea și virtutea acestor oameni, iar eu îți spun că sunt răi, căci sunt dușmanii vieții, ca bolile și ca moartea însăși. Socotește și tu: bolile, Cezarul, Tigellinus, versurile Cezarului, cizmarii care comandă urmașilor vechilor quiriți, libertii care ocupă locuri în senat. Pe Castor! Destul. Asta-i o sectă primejdioasă și dezgustătoare. Ai încercat să te scuturi de tristețe, să trăiești puțin?

— Am încercat, răspuse Vinicius.

Petronius începu să râdă și spuse:

— Ah! Trădătorule! Prin sclavi se răspândesc repede veștile:

^ste vorba de zeița Venus.

mi-ai sedus-o pe Chrysothemis!

Vinicius dădu din mână cu dezgust.

— în orice caz, îți mulțumesc, urmă Petronius. Am să-i trimit o pereche de papuci împodobiiți cu perle, ceea ce înseamnă: „Drum bun!” îți datorez de două ori recunoștință: întâi pentru că n-ai primit-o pe Eunice, și în al doilea rând că m-ai scăpat de Chrysothemis. Ascultă-mă: ai în fața ta un om care se scula dimineța, făcea baie, petrecea, făcea dragoste cu Chrysothemis, scria satire și uneori proză împănată cu versuri, dar care se plictisea ca un împărat și adesea nu știa cum să-și alunge gândurile sumbre. Și știi de ce? Deoarece căutam departe ceea ce era aproape... O femeie frumoasă merită întotdeauna atâta aur cât cântărește, dar o femeie care te mai și iubește, pur și simplu n-are preț. O astfel de femeie nu poți cumpăra cu toate comorile lui Verres. Acum, nici că-mi pasă de lume: îmi umplu viața de fericire ca pe o cupă cu vinul cel mai bun pe care l-a dat pământul și beau până când o să-mi înțepenească mâna și au să-mi pălească buzele. Ce-o să urmeze, nu mă interesează. Asta-i cea mai nouă filozofie a mea.

— Asta era întotdeauna. Nu-i nimic nou în ea!

— Am descoperit conținutul care-i lipsea.

Spunând acestea, o chemă pe Eunice. Ea intră, purtând un veșmânt alb, drapat. Cu părul ei de aur, nu părea o fostă sclavă, ci zeița dragostei și a fericirii.

Petronius deschise brațele și spuse:

— Vino!

Ea alergă spre el și i se așeză pe genunchi, încolăcindu-și brațele în jurul grumajilor lui, lipindu-și obrazul de pieptul lui. Vinicius văzu cum obrazii fetei se împurpurează încet, iar ochii i se încețoșează. Părea un minunat grup statuar, înfățișând doi îndrăgostiți fericiți. Petronius întinse mâna spre vaza de pe masă și, scoțând din ea un pumn plin de violete, începu să le presare peste capul, pieptul și stola Eunice, apoi coborî tunica de pe umerii ei și spuse:

— Fericit cel care, ca mine, a găsit dragostea ascunsă în asemenea forme... Uneori am impresia că suntem doi zei... Uită-te și tu: oare Praxiteles sau Myron, sau Scopas, sau Lisip au creat cândva linii mai minunate? Oare în Páros sau în Pentelicon există o asemenea marmură, caldă, roză și îndrăgostită? Sunt oameni care sărută marginile unei vase, dar eu prefer să caut plăcerea acolo unde există cu adevărat.

Începu să-și plimbe buzele peste umerii și pe gâtul ei, iar ea se înfiora toată, plecând pleoapele. Chipul ei exprima o voluptate dincolo de fire. Petronius, întorcându-se spre Vinicius, spuse:

— Și acum gândește-te cum arată sumbrii tăi creștini față de ea și dacă nu înțelegi deosebirea, du-te la ei... Însă spectacolul ăsta are să te vindece.

Vinicius păli. Nările lui fremătară, ațâțate de parfumul de violete care năpădise odaia. Se gândi că dac-ar putea să-și plimbe și el buzele pe umerii Ligiei, ar trăi o fericire atât de mare, încât pe urmă n-ar avea decât să se prăbușească lumea. Obișnuit să înțeleagă repede ce se petrece cu el, observă că chiar și în această clipă tot la Ligia se gândea, numai la ea.

Petronius spuse:

— Eunice, divino, poruncește să ni se împlătească cununi pe cap, să mergem ia prânz.

După ce Eunice ieși, Petronius spuse:

— Am vrut s-o eliberez, dar ea n-a fost de acord. Mi-a spus: „Prefer să fiu sclava ta, decât soția împăratului”. Atunci, am eliberat-o fără știrea ei. Pretorul a făcut asta pentru mine, n-a cerut prezența ei. Ea nici nu știe, după cum nu știe nici că această casă și toate bijuteriile mele, cu excepția gemelor, îi vor aparține, dacă mor.

Începu să se plimbe prin cameră, continuând:

— Dragostea îi schimbă pe unii mai mult, pe alții mai puțin. M-a schimbat și pe mine. Cândva îmi plăcea mirosul de verbină, dar, deoarece Eunice preferă violetele, acum le prefer și eu. De când a venit

primăvara, ne-mbătăm de mireasma lor.

Se opri în fața lui Vinicius și întrebă:

— Dar tu? Ai rămas tot la nard?

— Lasă-mă-n pace! răspunse tânărul.

— Ți-am arătat-o pe Eunice și-ți vorbesc de ea pentru că poate și tu cauți departe ceea ce este aproape. Poate că și pentru tine bate undeva în cubiculum-urile sclavelor o inimă credincioasă și simplă. Pune un asemenea balsam pe rănil tale. Spui că Ligia te iubește? Se poate! Dar ce fel de iubire-i aceea la care se renunță? Oare n-o fi la mijloc ceva mai puternic decât ea, care o împiedică? Nu, dragul meu, Ligia nu-i Eunice.

Vinicius răspunse:

— Toate mă fac să sufăr. Te-am văzut cum sărutai umerii Eunice și atunci m-am gândit că dacă Ligia mi-ar permite s-o sărut așa, ar putea să se deschidă pământul sub noi pe urmă. Și-ndată m-a cuprins teama, de parcă m-aș fi legat de o vestală, sau m-aș fi gândit să dezonzorez o zeiță... Ligia nu-i Eunice, numai că eu înțeleg altfel deosebirea asta decât tine. Ție iubirea ți-a schimbat preferințele, acum îți plac violetele în locul verbinei, dar mie mi-a schimbat sufletul. Oricât aș suferi și m-ar chinui dorința, prefer ca Ligia să rămână așa cum este, decât să fie ca altele.

Petronius ridică din umeri.

— în cazul acesta, nu ți se face o nedreptate. Dar eu nu te înțeleg. Iar Vinicius răspunse febril:

— Da! Da!... Noi nu ne mai putem înțelege!

Se lăsă din nou un moment de tăcere, după care Petronius spuse:

— Să-i înghită Hades pe creștinii tăi! Ți-au tulburat sufletul. Ți-au stricat pofta de viață. Să-i înghită Hades! Te înșeli, crezând că-i o învățătură binefăcătoare. Binefăcător nu-i decât ceea ce dă oamenilor fericire, adică frumusețea, dragostea, puterea, iar ei le consideră deșertăciuni. Te înșeli, crezându-i drepti. Dacă pentru rău vom plăti cu bine, atunci cu ce vom plăti pentru bine? Dacă și pentru una și pentru

alta răsplata-i aceeași, atunci de ce să fie oamenii buni?

—Nu! Răsplata nu-i aceeași, dar vine, după învățătura lor. În viața viitoare, care nu-i vremelnică.

— Să nu discutăm despre asta. O să vedem acolo cum e, dacă poți cumva vedea ceva... fără ochi. Deocamdată, nu-s decât niște neputincioși. Ursus l-a sugrumat pe Croton, pentru că are brațe de bronz, dar ei sunt niște netoți, iar viitorul nu poate fi al netoților.

— Viața pentru ei începe o dată cu moartea.

— E ca și cum ai spune: ziua începe o dată cu noaptea. Ai de gând s-o răpești pe Ligia?

—Nu. Nu pot să-i plătesc cu rău pentru bine și i-am jurat că nu voi face asta.

— Ai de gând să adopți învățătura lui Christos?

— Vreau, dar firea mea n-o suportă.

— Dar vei reuși s-o uiți pe Ligia?

—Nu.

— Atunci călătorește.

În clipa aceea, sclavii anunțară că prânzul este gata, însă Petronius, căruia i se părea că-i venise o idee bună, continuă în drum spre triclinium:

— Ai colindat o parte din lume, dar numai ca un ostaș care se grăbește spre ținta lui și nu se oprește în drum. Hai cu noi în Achaia. Împăratul n-a renunțat la gândul călătoriei. Are să se oprească pretutindeni pe drum, să cânte, să adune cununi, să jefuiască temple și, în sfârșit, are să se întoarcă în Italia în triumf. Are să fie un fel de procesiune, Bacchus și Apollo întruchipați într-o singură persoană. Curteni, curtene, mii de citere. Pe Castor! Merită să vii, căci până acum lumea n-a văzut nimic asemănător.

Se așază pe patul de repaos din fața mesei, lângă Eunice și, în timp ce un sclav îi pune pe cap o cunună de anemone, continuă:

— Ce-ai văzut tu, stând sub ordinele lui Corbulon? Nimic! Ai

vizitat cum trebuie templele grecești, ca mine, care vreme de doi ani și mai bine am trecut din mâinile unui ghid într-ale altuia? Ai fost în Rodos să vezi locul unde a stat colosul? Ai văzut în Panopia, în Focida, pământul din care Prometeu i-a modelat pe oameni, sau în Sparta ouăle pe care le-a depus Leda, sau în Atena renumita platoșă sarmată făcută din copite de cai, sau în Eubea, nava lui Agamemnon, sau cupa pentru care a servit de model sânul stâng al Elenei? Ai văzut Alexandria, Memfis, piramidele, părul zeiței Isis pe care și 1-a smuls jeluindu-1 pe Osiris? Ai auzit glasul lui Memnon¹? Lumea-i largă și nu se sfârșește în Transtiberim! Eu am să-1 însoțesc pe împărat, iar pe urmă când are să se întoarcă am să-1 părăsesc și am să plec în Cipru, căci zeița mea cu părul de aur dorește să oferim împreună zeiței Cipris în Pafos porumbei și trebuie să știi că ceea ce dorește ea se împlinește.

— Sunt sclava ta, spuse Eunice.

Sprijinindu-și capul încununat de pieptul ei, Petronius ripostă, zâmbind:

— Atunci eu sunt sclavul sclavei. Te admir, divino, din cap până în picioare. Apoi către Vinicius:

— Vino cu noi în Cipru. Mai înainte însă trebuie să te vezi cu împăratul. Rău ai făcut că n-ai fost la el până acum. Tigellinus o să se folosească de neglijența ta. E drept că pe tine personal nu te urăște, dar nu poate să te iubească fie și numai pentru că ești nepotul meu... Vom spune că ai fost bolnav. Trebuie să ne gândim ce-ai să-i răspunzi, dac-o să te întrebe de Ligia. Cel mai bine, să dai din umeri, să zici că te-ai plictisit de ea. Așa ceva o să înțeleagă. Să-i spui de asemenea că boala te-a reținut în casă, că febra ți-a crescut de supărare că n-ai putut fi la

¹Este vorba de o celebră statuie aparținând faraonului Amenhotep III, care era în așa fel construită, încât, în clipa când o atingeau primele raze ale soarelui, scotea niște sunete armonioase. Grecii o atribuiau lui Memnon, fiul Aurorei, care ar fi salutat astfel apariția mamei sale.

Neapolis să-l auzi cântând și că te-a făcut sănătos speranța că ai să-l auzi aici. Nu te teme de exagerări. Tigellinus promite pentru împărat ceva nu numai grandios, dar și grosolan... Mă tem însă că-mi sapă groapa. Și mă mai tem de firea ta...

— Știi oare, întrebă Vinicius, că există oameni care nu se tem de împărat și trăiesc atât de liniștit, de parcă el nici n-ar fi pe lume?

— Știu la cine te gândești. La creștini.

— Da. La ei!... Iar viața noastră nu-i decât o continuă teamă!

— Dă-mi pace cu creștinii tăi. Nu se tem de împărat fiindcă el nici n-a auzit probabil de ei, în orice caz, nu știe nimic despre ei și nu-l interesează nici cât niște frunze veștede. Iar eu îți spun că-s niște neputincioși și că tu simți asta. Firea ta se cutremură, scârbită de învățătura lor, tocmai pentru că simți cât sunt de nerozi. Tu ești făcut dintr-un alt aluat, așa că nu-mi mai pomeni de ei. Noi măcar suntem capabili să trăim și să murim. De ce-ar fi capabili ei, nu se știe.

Aceste cuvinte îl izbiră pe Vinicius și, întorcându-se acasă la el, începu să reflecteze, își spuse că poate într-adevăr bunătatea și mila creștinilor nu-s decât dovada neputinței lor. Oameni puternici și căliți n-ar putea să ierte astfel. Se gândi că într-adevăr asta-i motivul repulsiei pe care o simte sufletul său roman față de învățătura lor. „Suntem capabili să trăim și să murim” - spuse Petronius. Dar ei? Ei știu numai să ierte, dar nu cunosc nici adevărata dragoste, nici adevărata ură.

Capitolul XXX

Împăratul, întorcându-se la Roma, era furios că se întorsese și după câteva zile era din nou mistuit de dorința de a pleca în Achaia. Emise chiar un edict în care declara că absența lui n-are să dureze mult

și că treburile publice nu vor suferi din cauza asta. După aceea, însoțit de curteni, printre care se afla și Vinicius, se îndreptă spre Capitoliu să aducă jertfe zeilor pentru o călătorie norocoasă. A doua zi însă, când vizită templul Vestei, avu loc un incident care răsturnă tot planul. Nero nu credea în zei, dar se temea de ei. Mai ales misterioasa Vesta îi da fiori de groază. Când o văzu pe zeiță și focul sfânt, părul i se zburli de frică, dinții i se încleștară spasmodic, fiori reci îl cutremurară și căzu moale în brațele lui Vinicius, care întâmplător se afla în spatele lui. Fu scos imediat din templu și dus până la Palatin, unde, deși își reveni imediat, zăcu în pat toată ziua. Spre marea mulțumire a celor de față, declară că a hotărât să amâne plecarea pentru mai târziu, căci zeița îl sfătuisese în taină să nu se grăbească. O oră mai târziu, cetățenii Romei erau anunțați că împăratul, văzând fețele lor întristate, călăuzit de dragostea părintească pe care le-o poartă, rămâne să împartă cu ei și bucuriile, și necazurile. Poporul se bucură de această hotărâre, convins că nu va fi lipsit de jocuri și de grâne. O mare mulțime se îngrămădi în fața porților Palatinului, aclamându-l pe divinul împărat. Nero întrerupse jocul de zaruri cu care se distra în mijlocul curtenilor și spuse:

— Da, a trebuit să amânăm. Egiptul și stăpânirea Răsăritului, după profeția zeiței, nu pot să-mi scape, deci nici Achaia. Am să poruncesc străpungerea istmului de la Corint. În Egipt vom ridica niște monumente pe lângă care piramidele vor părea un joc de copii. Am să poruncesc să se sculpteze un sfînx de șapte ori mai mare decât cel care se uită în pustiu, lângă Memfis, și să aibă chipul meu. Secolele viitoare vor vorbi despre acest monument și despre mine.

— Ți-ai ridicat de pe acum un monument prin versurile tale, mai mare nu de șapte ori, ci de câte trei ori șapte ori mai mare decât piramida lui Keops, spuse Petronius.

— Dar prin cântec? întrebă Nero.

— O, de s-ar pricepe cineva să-ți ridice o statuie ca a lui Memnon,

care să cânte cu vocea ta la răsăritul soarelui! Mările din jurul Egiptului ar roi în vecii vecilor de corăbii și mulțimi din cele trei părți ale lumii ar asculta în extaz cântecul tău.

— Din păcate, nimeni n-ar putea așa ceva! spuse Nero.

— Inșă poți porunci să te cioplească în granit conducând cvadriga.

— Adevărat! Am s-o fac!

— Vei face un dar omenirii.

— În Egipt am să mă căsătoresc cu Luna, care este văduvă, și voi fi un adevărat zeu.

— Și nouă ai să ne dai de soții stelele. Vom crea o nouă constelație care se va numi constelația lui Nero. Pe Vitellius îl vei căsători cu Nilul ca să se nască hipopotamul. Lui Tigellinus dăruiește-i pustiul, atunci va fi regele șacalilor...

— Dar mie ce-mi rezervi? întrebă Vitinius.

— Apis' să te binecuvânteze! Ai organizat jocuri atât de minunate la Benevent, că nu pot să-ți urez decât să faci o pereche de ghete pentru sfinx, să nu-i mai degere labelle noaptea, pe urmă ai să faci încălțăminte pentru toți coloșii înșirați pe aleile din fața templelor. Fiecare are să găsească acolo o ocupație pe măsura lui. Domitius Afer, de exemplu, va deveni vistiernic, fiindcă cinstea lui a ajuns proverbială.

— Îmi place, împărate, când visezi despre Egipt și mă întristează că ai amânat planul plecării.

Nero răspunse:

— Ochii voștri muritori n-au văzut nimic, căci zeița se arată numai cui vrea ea. Aflați că atunci când am fost în templul Vestei, ea înșăși a stat lângă mine și mi-a spus la ureche: „Amână plecarea”. A fost ceva atât de neașteptat, încât m-am speriat, deși ar trebui să le fiu

faurul sacru în religia egipteană, al cărui cult a cunoscut o largă răspândire în sec. X - VI î.e.n.

recunoscător zeilor fiindcă-mi poartă de grijă.

—Toți ne-am speriat, spuse Tigellinus, iar vestala Rubria a leșinat.

—Rubria! spuse Nero. Ce gât frumos are, alb ca zăpada!

— Dar când te vede roșește, divine Cezar.

— Da! Am observat și eu. Ciudat! Vestală! Este ceva divin în fiecare vestală, iar Rubria este foarte frumoasă.

Căzu o clipă pe gânduri, după care întrebă:

— Spuneți-mi de ce oamenii se tem mai mult de Vesta decât de alți zei? Ce-i în asta? Uite, și pe mine m-a cuprins teama, deși sunt preotul suprem. îmi amintesc doar că am căzut pe spate și că m-aș fi prăbușit la pământ dacă nu m-ar fi susținut cineva. Cine m-a susținut?

— Eu, răspunse Vinicius.

— Ah! tu, „severule Ares”? De ce n-ai fost la Benevent? Mi s-a spus că ești bolnav și într-adevăr ai fața schimbată. Aha! Am auzit că Croton a vrut să te omoare? E adevărat?

— Da. Mi-a rupt brațul, dar m-am apărât.

— C u brațul rupt?

— Mi-a ajutat un barbar, care a fost mai puternic decât Croton. Nero se uită la el, mirat:

— Mai puternic decât Croton? Glumești? Croton a fost cel mai puternic dintre oameni, iar acum este Syfax din Etiopia.

— Îți spun, împărate, ce-am văzut cu ochii mei.

— Unde-i perla asta? Nu s-a făcut rege al pădurii Dianei?

— Nu știu, împărate. L-am pierdut din ochi.

— Nu știi măcar din ce popor se trage?

— Mă durea brațul rupt, așa că nu l-am mai putut întreba de nimic.

— Caută-mi-1 și găsește-1.

Auzind asta, Tigellinus zise:

— Mă ocup eu de asta.

Însă Nero continuă să-i vorbească lui Vinicius.

— Îți mulțumesc că m-ai susținut. Puteam, căzând, să-mi sparg capul. Cândva erai un tovarăș bun de petreceri, dar de când cu războiul și slujba sub comanda lui Corbulon te-ai sălbăticit și te văd rar.

Apoi, după o scurtă tăcere, adăugă:

— Ce mai face fata aceea... prea îngustă în șolduri... de care erai îndrăgostit și pe care am luat-o des la Aulus pentru tine?...

Vinicius se tulbură, însă Petronius îi veni în ajutor:

— Pariez, stăpâne, zise el, că a uitat-o. Vezi cât e de încurcat? Întreabă-1 câte au fost de atunci și nu garantez că știe. Viniciușii au fost ostași buni, dar și mai buni cocoși. Ei au nevoie de un cârd. Pedepsește-1 pentru asta, stăpâne, și nu-1 invita la banchetul pe care a promis Tigellinus să-1 organizeze în cinstea ta, pe lacul lui Agrippa.

— Nu, n-am să fac asta. Am încredere în Tigellinus. Sper că acolo n-au să lipsească nici cârdurile de femei.

— Cum o să lipsească grațiile acolo unde va fi Amor? răspunse Tigellinus.

Nero spuse:

— Mă chinuie plictiseala! îndemnat de zeiță, am rămas la Roma, dar n-o pot suferi. Voi pleca la Antium. Mă sufoc în străzile astea înguste, printre casele astea în ruină, printre fundăturile astea sordide. Aerul împuțit ajunge până aici, în casa mea, în grădinile mele. Ah, dacă un cutremur ar distruge Roma, dacă un zeu înfuriat ar face-o una cu pământul, abia atunci v-aș arăta cum trebuie construit un oraș, capitala mea și a întregii lumi.

— Cezare, spuse Tigellinus, zici: „dacă vreun zeu înfuriat ar distruge orașul” - așa-i?

— Da! Și ce-i cu asta?

— Dar nu ești tu un zeu?

Nero dădu din mână cu o expresie de plictiseală, după care spuse:

— Să vedem ce-o să ne organizezi pe lacul lui Agrippa. Pe urmă plec la Antium. Voi cu toții sunteți niște pigmei, așa că nu înțelegeți că am nevoie de lucruri mari.

Spunând acestea, închise ochii, arătând că are nevoie de odihnă. Curtenii începură să plece. Petronius ieși cu Vinicius și-i spuse:

— Ești deci chemat să iei parte la banchet. Barbă-Arămie a renunțat la călătorie, dar în schimb are să-și facă de cap mai mult ca oricând. Caută și tu să te distrezi, să găsești uitarea în nebuniile astea. La naiba! Doar am cucerit lumea și avem dreptul să petrecem. Tu, Marcus, ești un băiat foarte frumos și într-o oarecare măsură asta și explică slăbiciunea pe care o am pentru tine. Pe Diana din Efes! Dacă ți-ai vedea sprâncenele împreunate și fața pe care se cunoaște sângele vechi al quiriziilor! Ceilalți arată pe lângă tine ca niște liberfi. Da! Dacă n-ar fi religia aceea sălbatica, Ligia ar fi astăzi în casa ta. Mai încearcă să dovedești căăștia nu-s dușmanii vieții și ai oamenilor... S-au purtat bine cu tine și n-ai decât să le fii recunoscător, dar în locul tău aș urî religia asta și aș căuta desfătarea acolo unde poate fi găsită. Ești un băiat splendid, îți repet, iar Roma roiește de divorțate.

— Mă mir doar că încă nu te-ai plictisit de toate astea, răspunse Vinicius.

— Cine fi-a spus? Pe mine toate astea mă obolesc de multă vreme, dar eu nu mai am anii tăi. Și, de altfel, am alte pasiuni care ție-ți lipsesc. Îmi plac cărțile care ție nu-ți plac, îmi place poezia care pe tine te plictisește, îmi plac vasele, gемеle și o mulțime de lucruri la care tu nici nu te uiți. Am dureri în șira spinării pe care tu nu le ai. În sfârșit, am găsit-o pe Eunice, iar tu n-ai găsit nimic asemănător... Mă simt bine acasă printre capodopere, din tine însă n-am să fac niciodată un estet. Știu că în viață n-am să găsesc niciodată mai mult decât am găsit. Tu ești la vârsta când încă mai aștepti ceva și cauți. Dacă ar veni moartea, cât ești de curajos și de trist, ai muri, mirat că trebuie să părăsești lumea atât de curând, în timp ce eu aș primi-o ca pe o necesitate, convins că în

toată lumea asta nu există fructe pe care să nu le fi gustat. Nu mă grăbesc, dar nici n-am s-o lungesc. Singura mea grijă e să fiu vesel până la sfârșit. Există și sceptici veseli. Stoicii pentru mine-s niște proști, dar stoicismul măcar te oțelește, creștinii tăi aduc pe lume întristarea, care în viață-i ca ploaia în natură. Știi ce-am aflat? Că în timpul serbărilor pe care le organizează Tigellinus, pe malurile lacului vor fi lupanare unde-o să fie aduse femei din cele mai de frunte case din Roma. Oare nu se va găsi măcar una destul de frumoasă ca să-ți aline jalea? Vor fi și fecioare, care vor ieși pentru prima dată în lume... ca nimfe. Așa-i imperiul nostru roman. De-acum e cald. Vântul de sud va încălzi apa și corpurile goale nu se vor zgribuli. Narcis, află că n-are să se găsească nici una care să ți se opună. Nici una - chiar de-ar fi vestală.

Vinicius începu să se lovească cu palma peste frunte, ca omul preocupat veșnic de un singur gând.

— A trebuit s-o nimeresc tocmai pe aceea unică...

— Dar cine ți-a adus nenorocirea asta dacă nu creștinii?... Oamenii a căror deviză este o cruce nu pot să fie altfel. Ascultă-mă: Grecia a fost frumoasă și a dat naștere înțelepciunii lumii, noi am creat puterea, dar, ce crezi, ce poate crea învățătura asta? Dacă știi, explică-mi și mie, căci, pe Pollux, nu-mi pot da seama.

Vinicius ridică din umeri.

— S-ar părea că te temi să nu mă fac creștin.

— Mă tem să nu-ți ratezi viața. Dacă nu poți fi Grecia, fii Imperiul Roman: domnește și petrece! Nebuniile noastre au măcar un sens. Îl disprețuiesc pe Barbă-Arămie pentru că este un măscărici grecizat. Dacă s-ar considera roman, aș admite să facă nebunii. Promite-mi că dacă acum, întorcându-te acasă, ai să găsești vreun creștin la tine, ai să scoți limba la el. Dacă are să fie medicul Glaucus, nici măcar n-o să se mire. La revedere pe lacul lui Agrippa.

Capitolul XXXI

Pretorienii încercuiseră crângurile de pe malurile lacului, pentru ca mulțimile prea mari de spectatori să nu-1 stingherească pe împărat și pe oaspeții lui. Se vorbea că tot ce are Roma remarcabil prin bogăție, inteligență sau frumusețe va fi prezent la petrecerea care nu mai avea precedent în istoria orașului. Tigellinus voise să-1 răsplătească pe împărat pentru amânarea călătoriei în Achaia și în același timp să-i întrecă pe toți cei care mai organizaseră vreodată serbări în cinstea lui Nero, să-i dovedească astfel că nimeni nu-i în stare să-1 distreze ca el. În acest scop, încă de pe când se afla cu împăratul la Neapolis și apoi la Benevent, începuse pregătirile. Trimisese ordine ca din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii să fie aduse animale, păsări, pești rari și plante, fără să uite de vase și țesături care aveau să dea strălucire petrecerii. Veniturile unor provincii întregi se cheltuiau pentru satisfacerea unor capricii nebunești, însă puternicul favorit nu trebuia să țină seama de asta. Influența lui creștea pe zi ce trece. Tigellinus poate că nu-i era lui Nero mai drag decât alții, dar devenea tot mai necesar. Petronius îl întrecea cu mult prin maniere, inteligență, spirit, și în discuții era mai distractiv pentru împărat, însă spre nefericirea lui îl întrecea și pe împărat, trezindu-i invidia. De asemenea, nu știa să-i fie supus în toate, iar Cezarul se cam temea de părerea lui când era vorba de gust. Cu Tigellinus în schimb se simțea întotdeauna la largul lui. Chiar și titlul de *arbiter elegantiarum* care i se dăduse lui Petronius zgândărea amorul propriu al lui Nero, căci cine altul dacă nu el ar fi trebuit să-1 poarte? Tigellinus avea totuși destulă minte ca să-și cunoască scăderile și, văzând că nu se poate lua la întrecere nici cu Petronius, nici cu Lucan, nici cu alții, iluștri fie prin naștere, fie prin talent, fie prin învățătură, se hotărî să-i eclipseze prin zel și în primul rând printr-un lux care să impresioneze închipuirea lui Nero.

Petrecerea fii organizată pe o plută imensă, construită din bușteni auriți. Marginile ei erau împodobite cu splendide scoici, pescuite în Marea Roșie și în Oceanul Indian, pe care sclipeau perle. Pe de margini, erau plantați palmieri și tufe de trandafiri înfloriți, printre care erau ascunse fântâni arteziene ce aruncau apă parfumată, statui de zei și colivii de aur sau argint pline cu păsări de diferite culori. În mijloc se ridica un soi de baldachin uriaș din purpură siriană, sprijinit pe stâlpi de argint, sub care străluceau mesele pregătite pentru oaspeți, încărcate cu sticlărie de Alexandria, cristale și vase neprețuite, jefuite din Italia, Grecia și Asia Mică. Pluta, care avea aspectul unei insule înflorite, era legată cu frânghii de aur și purpură de bărci în formă de pești, lebede, pescăruși și flamingo, în care stăteau cu vâsle colorate în mână, vâslași și vâslașe goale, cu forme și trăsături desăvârșite, pieptănați după moda orientală sau cu părul prins în plase de aur. Când Nero, sosind cu Poppea și curtenii, ajunse la pluta cea mare și se așeză sub baldachinul de purpură, vâslele începură să lovească apa, bărcile se puseră în mișcare, frânghiile de aur se încordară și pluta cu oaspeții se clinti din loc, începând să descrie cercuri pe lac. O înconjurară și alte bărci și alte plute mai mici, pline de femei cu trupuri roze, care cântau la citere și harpe.

Din crângurile de pe mal, din clădirile ciudate anume pentru acest prilej ridicate și ascunse în desiș, răsuna de asemenea muzică de instrumente și voci. Răsunau împrejurimile, răsunau crângurile, ecourile răspândeau sunet de corn și trâmbițe. Împăratul însuși, având-o de o parte pe Poppea, de alta pe Pitagora, admira totul. Când printre bărci apăărură sclave tinere, costumate în sirene și acoperite cu o plasă verde care imita solzii, nu mai conținu la laudele la adresa lui Tigellinus. Din obișnuință, pânda cu coada ochiului la Petronius, așteptând părerea „arbitrului”, însă acesta rămase multă vreme rezervat și numai când fii întrebat direct răspunse:

— E u cred, stăpâne, că zece mii de fecioare goale fac mai puțină

impresie decât una singură.

Totuși împăratului îi plăcu „petrecerea plutitoare”. Era ceva nou. De altfel, se serviră, ca de obicei, mâncăruri atât de scumpe, încât Apicius ar fi leșinat la vederea lor și vinuri de atâtea soiuri, încât Otho, care servea optzeci o dată, s-ar fi ascuns sub masă de rușine dac-ar fi văzut abundența de aici. La masă, în afară de femei, luară loc numai curteni, pe care Vinicius îi lăsă în umbră pe toți prin frumusețe. Cândva statura și chipul lui aminteau de meseria lui de ostaș. Acum, frământările sufletești și boala prin care trecuse îi îndulciseră trăsăturile, parcă le-ar fi cizelat o mână delicată de sculptor. Pielea lui își pierduse culoarea de bronz de altădată, îi rămăsese însă un luciu auriu ca al marmurei de Numidia. Ochii deveniseră mai mari, mai triști. Numai trupul își păstrase vechile-i forme vânjoase, parcă anume făcute să poarte platoșă, însă deasupra trunchiului acesta de soldat se ridica un cap splendid de zeu grec. Petronius, când îi spusese că nici una din curtene nu-i va rezista, vorbise ca un om cu experiență. Acum îl priveau toate, inclusiv Poppea și vestala Rubria pe care împăratul dorise s-o aibă de față la petrecere.

Vinurile, răcite în zăpezile munților, încălziră repede inimile și capetele comesenilor. Din desișurile de pe mal apăreau mereu alte bărci în formă de greieri și libelule. Suprafața azurie a lacului arăta de parcă cineva ar fi presărat peste ea petale de flori și fluturi. Deasupra bărcilor se ridicau ici și colo porumbei și alte păsări din India și Africa, legate cu ațe de argint.

Soarele trecuse de amiază, dar ziua, deși petrecerea avea loc la începutul lui mai, era caldă, chiar toridă. Lacul unduia sub loviturile vâslelor care băteau în ritmul muzicii, însă în aer nu adia nici cea mai mică suflare de vânt. Frunzele copacilor stăteau nemișcate, ascultând parcă ceea ce se petrece pe apă. Pluta dădea ocol mereu lacului, purtându-i pe mesenii din ce în ce mai zgomotoși. Petrecerea încă nu ajunsese în toiul ei, când nu mai fu respectată ordinea în care se

așezaseră la masă. însuși împăratul dăduse exemplu. Venise în locul lui Vinicius, lângă Rubria vestala, să-i șușotească la ureche. Vinicius se mută lângă Poppea, care întinse brațul spre el, rugându-l să-i prindă paftaua de pe umăr, slăbită. Măinile lui tremurau ușor când i-o prindea. Ea îl privi pe sub genele-i lungi, puțin rușinată, și clătină din cap, parcă împotrivindu-se. între timp, soarele, mare, roșu cobora încet spre crestele copacilor. Oaspeții erau aproape toți beți. Pluta aluneca pe lângă maluri, unde printre pilcurile de copaci și flori se vedeau oameni costumați în fauni sau satiri, cântând din flaute, fluiere și tobe, iar printre ei grupuri de fete reprezentând nimfe, driade și hamadriade. întunericul se lăsă, în sfârșit, și de sub baldachin răsunară strigăte de bețivi, aclamând Luna. în crânguri s-aprinseseră mii de torțe. Din lupanarele de pe maluri țâșniră mănunchiuri de lumini. Pe terase apărură grupuri de femei despuiate, soții și fiice ale celor mai de vază case din Roma. Prin strigăte și gesturi deșănțate, începură să-i cheme pe meseni. Pluta se lovi de mal, împăratul și curtenii năvăliră în pădure, risipindu-se prin lupanare, prin corturile ascunse în desiș, prin peșterile artificiale clădite printre izvoare și havuzuri. Nebunia-i cuprinsese pe toți. Nimeni nu știa unde-i împăratul, cine-i senator, cine-i cavaler, gimnast sau muzicant. Satirii și faunii începură să alerge, țipând, după nimfe. Loveau cu tirsele în lămpi ca să le stingă. Unele colțuri de pădure fură înecate de întuneric. Pretutindenii însă se auzeau strigăte, râsete, șoapte, răsufări găfâite. într-adevăr, Roma nu mai văzuse până atunci nimic asemănător.

Vinicius nu era beat ca la banchetul din palatul împăratului, la care participase și Ligia. Era însă uluit. Ceea ce vedea îl amețise. îl cuprinsese și pe el febra plăcerii. Năvălind în pădure, alergă împreună cu alții, uitându-se care din driade i se va părea cea mai frumoasă. Pe lângă el treceau mereu alte grupuri de driade, țipând și cântând, urmărite de fauni, satiri, senatori, cavaleri. în cele din urmă, văzu un convoi de fecioare condus de una costumată în Diana. Alergă spre ele,

voind s-o vadă mai de aproape pe zeiță. Deodată, înmărmuri. I se păru că recunoaște pe Ligia în zeița cu luna pe cap.

Ele îl înconjură, jucând o horă nebunească, apoi se risipiră ca o turmă de căprioare, ațâțându-l să le urmărească. El însă rămase pe loc, cu răsufierea tăiată. Deși văzuse că Diana nu-i Ligia și de aproape nici măcar nu seamănă cu ea, surpriza întâlnirii îl sleise. Dintr-o dată, îl cuprinse un dor nemăsurat după Ligia cum nu mai simțise niciodată. Dragostea pentru ea îl copleși ca un val uriaș. Niciodată nu-i fusese mai dragă, nu i se păruse mai pură, mai scumpă ca în această pădure a nebuniei și a desfrâului. Adineauri voise să soarbă din paharul acesta, să se abandoneze patimilor dezlănțuite, acum îl cuprinse dezgustul, îl sufoca rușinea. Avea nevoie de aer, iar ochii lui - de stele curate, și se hotărî să fugă din pădurea asta îngrozitoare. Abia se urni, că lângă el se opri o femeie cu capul acoperit cu un văl și-și puse mâinile pe umerii lui. Simți pe obraji respirația ei fierbinte când îi șopti:

— Te iubesc!... Vino! Nu ne vede nimeni. Grăbește-te!

Vinicius o întrebă, trezit parcă din somn:

— Cine ești?

Ea își lipi pieptul de el, stăruind:

— Grăbește-te! Uite ce pustiu e aici, iar eu te iubesc! Vino!

— Cine ești? repetă Vinicius.

— Ghicește!...

Spunând acestea, își apăsă prin văl buzele de buzele lui, îmbrățișându-l. Când era gata să se înăbușe, își desprinse fața de el.

— Pentru dragoste!... O noapte de nebunie! spuse ea, respirând repede. Azi e permis... Ia-mă!

Pe Vinicius sărutul îl arse, scârbindu-l. Sufletul lui era în altă parte. În toată lumea asta, pentru el nu exista nimeni în afară de Ligia. Îndepărtând cu mâna femeia voalată, spuse:

— Oricine ai fi, iubesc pe alta și nu te vreau.

Ea își apropie obrazii de el:

— Dă vălul la o parte...

În clipa aceea, foșniră frunzele tufișului de mirt din apropiere; femeia dispăru ca o nălucă de vis, numai de departe răsună râsul ei, cam ciudat și dușmănos, în fața lui Vinicius apăru Petronius.

— Am auzit și am văzut, spuse el.

Vinicius răspunse:

— Să plecăm de aici!...

Și plecară. Trecură pe lângă lupanarele strălucind de lumini, prin pădure, pe lângă cordonul de pretorienii călare, și găsiră lecticile.

— Trec pe latine, spuse Petronius.

Și urcară împreună. Pe drum tăcură amândoi. Abia când ajunseră în atrium-ul lui Vinicius, Petronius spuse:

— Știi cine a fost?

— Rubria? Întrebă Vinicius, cutremurându-se numai la gândul că Rubria era vestală.

—Nu.

— Atunci cine?

Petronius spuse în șoaptă.

— Flacăra Vestei a fost pângărită, căci Rubria a fost cu împăratul. Iar cu tine a vorbit... Și adăugă și mai încet: Diva Augusta.

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Împăratul, spuse Petronius, n-a știut să-și ascundă de ea pasiunea sa pentru Rubria, așa că poate a vrut să se răzbune, iar eu v-am împiedicat. Dacă, recunoscând-o pe Augustă, ai fi refuzat-o, ai fi fost pierdut fără nici o șansă de salvare. Tu, Ligia și poate și eu.

Însă Vinicius izbucni:

— M-am săturat de Roma, de împărat, de petreceri, de Augusta, de Tigellinus și de voi toți! Mă înăbuș! Nu mai pot să trăiesc așa! Nu pot! Mă înțelegeți?

— Îți pierzi capul, judecata, măsura!... Vinicius!

— Numai pe ea o iubesc pe lume!

— Deci?
— Deci, nu vreau altă dragoste, nu mai vreau viața voastră, petrecherile voastre, nerușinarea și crimele voastre!
— Ce se petrece cu tine? Ești creștin?
Tânărul, cuprinzându-și capul în palme, spuse, disperat:
— Nu încă! Nu încă!

Capitolul XXXII

Petronius, ridicând din umeri, porni spre casă. Era foarte nemulțumit. își dădea seama că încetase să se mai înțeleagă cu Vinicius, că sufletele lor s-au despărțit complet. Cândva, Petronius avusese o influență considerabilă asupra tânărului ostaș, care-l privea ca pe un model în toate. Adesea câteva cuvinte ironice din partea lui erau suficiente pentru a-l opri pe Vinicius sau pentru a-l îndemna să facă un lucru oarecare. Din toate astea nu mai rămăsese nimic. Petronius nici nu se mai gândea la vechile metode. Știa că spiritele și ironia lui vor aluneca, fără s-o atingă măcar, peste scoarța nouă care învelise sufletul lui Vinicius, după dragostea asta și contactul cu lumea neînțeleasă a creștinilor. Scepticul din el înțelesese că pierduse cheia acestui suflet, ceea ce-i provoca un sentiment de nemulțumire și chiar de teamă, după întâmplările din noaptea aceea. „Dacă pentru Augusta nu-i un capriciu trecător, ci o dorință mai durabilă - se gândea Petronius - atunci una din nouă: sau Vinicius n-are să-i reziste și poate să-l piardă orice întâmplare stupidă, sau, ceea ce mai degrabă e posibil acum, are să i se opună și în cazul acesta o să fie cu siguranță condamnat. O dată cu el pot cădea și eu, fie și numai pentru că-i sunt rudă; Augusta, aruncând în dizgrație întreaga familie, va trece de partea lui Tigellinus...” Oricum era rău. Petronius era un om curajos și nu se temea de moarte, dar,

deoarece nu se aștepta la nimic bun din partea ei, se ferea s-o stârnească. După ce reflectă vreme îndelungată, ajunsese la concluzia că mai bine și mai sigur ar fi să-1 trimită pe Vinicius departe de Roma, într-o călătorie. Ah, dacă în afară de asta ar fi putut să i-o dea ca tovarăș de drum pe Ligia, ar fi făcut-o cu plăcere. Dar chiar și așa, spera să-1 convingă. Atunci ar răspândi în Palatin zvonul că-i bolnav și ar îndepărta pericolul atât de Vinicius, cât și de el. Augusta nu știa dacă Vinicius a recunoscut-o sau nu. Mai curând putea să presupună că nu, așa că amorul ei propriu nu prea avusese de suferit până acum. Situația însă putea să se înrăutățească în viitor și trebuiau luate măsuri de prevedere. Petronius voia în primul rând să câștige timp. Știa că îndată ce împăratul va porni spre Achaia, Tigellinus, care nu se pricepea la artă, avea să treacă pe planul al doilea, pierzându-și influența. În Grecia, Petronius era sigur de superioritatea lui asupra tuturor rivalilor.

Până una-alta, se hotărî să aibă grijă de Vinicius și să-1 îndemne mereu la călătorie. Timp de mai multe zile fii preocupat de ideea să-i sugereze Cezarului emiterea unui edict, prin care să-i gonească pe creștini din Roma; Ligia ar părăsi orașul o dată cu ceilalți adepți ai lui Christos, iar Vinicius ar urma-o. N-ar mai fi nevoie să-1 îndemne. Lucrul nu era greu de realizat. Doar nu trecuse chiar atât de mult timp de când evreii au provocat tulburări din ură împotriva creștinilor, împăratul Claudius, neștiind să-i deosebească pe unii de alții, i-a izgonit pe evrei. De ce n-ar izgoni și Nero pe creștini? În Roma s-ar face mai mult loc. După petrecerea aceea, „plutitoare”, Petronius se întâlnea zilnic cu Nero, la Palatin și în alte locuri. Era ușor să-i sugereze o asemenea idee, căci împăratul nu se opunea niciodată când era îndemnat la rău. Chibzuind îndelung, Petronius își făcu un plan minuțios. Avea să dea o petrecere la el, și aici îl va convinge pe Cezar să dea edictul. Nutrea chiar speranța îndreptățită că împăratul îi va încredința lui executarea ordinului. Atunci ar expedia-o pe Ligia cu toată considerația cuvenită iubitei lui Vinicius, de exemplu la Baiae; acolo n-aveau decât

să se iubească și să se joace de-a creștinismul cât le-o plăcea.

Între timp, îl vizita pe Vinicius des, în primul rând pentru că, în ciuda egoismului lui roman, nu se putea dezbată de atașamentul său față de tânăr, iar în al doilea rând, pentru a-l îndemna la călătorie. Vinicius se prefăcu bolnav și nu se mai arătă pe la Palatin, unde zilnic se urzeau noi planuri. Într-o bună zi, Petronius auzi chiar din gura împăratului că e ferm hotărât să plece peste trei zile la Antium. A doua zi, se duse să-l anunțe pe Vinicius.

Vinicius însă îi arătă lista invitațiilor la Antium, pe care i-o adusese de dimineață un libert de-al împăratului.

— E trecut și numele meu, zise el, și al tău. Când ai să te înapoiezi acasă ai să găsești o listă ca asta.

— Dacă n-aș fi fost trecut pe lista invitațiilor, răspunse Petronius, ar fi însemnat că trebuie să mă omor, însă nu cred ca asta să aibă loc înainte de călătoria în Achaia. Prea-i sunt necesar lui Nero acolo.

După aceea, trecu cu privirea peste listă și adăugă:

— De-abia m-am întors și trebuie să-mi părăsesc din nou casa și să mă duc până la Antium. Dar n-am încotro! Căci asta nu-i o simplă invitație, ci un ordin.

— Dar dacă cineva nu s-ar supune?

— Ar primi o altfel de invitație, la o călătorie mult mai lungă, din care nu mai există întoarcere. Ce păcat că nu mi-ai urmat sfatul și n-ai plecat cât a mai fost timp. Acum trebuie să mergi la Antium.

— Acum trebuie să merg la Antium... Iată ce timpuri trăim și ce sclavi netrebnici suntem.

— De-abia azi ai observat?

— Nu. Însă, vezi, tu mi-ai demonstrat că religia creștină este dușmana vieții, pentru că o pune în lanțuri. Dar pot ele fi oare mai grele decât cele pe care le purtăm noi? Tu mi-ai spus: „Grecia a creat înțelepciunea și frumusețea, iar Roma puterea”. Unde-i puterea noastră?

— Cheamă-l pe Chilon. Azi n-am nici un chef să filozofez. Pe

Hercule! Nu eu am făcut vremurile astea și nu eu răspund pentru ele. Să vorbim despre Antium. Află că acolo te paște un mare pericol, mai mare decât o trântă cu Ursus acela care l-a sugrumat pe Croton. Totuși trebuie să mergi la Antium.

Vinicius ridică din umeri nepăsător:

— Pericol! Înotăm cu toții în întunericul morții și în fiecare clipă unul sau altul se dă la fund.

—Trebuie oare să ți-i înșir pe toți aceia care, având un pic de minte, în ciuda unor vremuri ca ale lui Tiberius, Caligula, Claudius și Nero, au trăit până la optzeci sau nouăzeci de ani? Să-ți fie ca exemplu măcar Domitius Afer. A îmbătrânit liniștit, deși toată viața lui a fost un tâlhar.

— Poate de aceea! Poate tocmai de aceea! răspunse Vinicius. Apoi începu să studieze lista și spuse:

— Tigellinus, Vatinius, Sextus Africanus, Aquilinus Regulus, Silius Nerulinus, Eprius Mareellus și așa mai departe! Ce adunătură de lepădături și de pungași!... Când te gândești că ăștia conduc lumea!... Nu le-ar sta oare mai bine să umble cu vreun zeu egiptean sau sirian prin orașele, să zdrăngăne la sistre și să-și câștige pâinea ghicind sau topăind?...

— Sau, arătând oamenilor maimuțe dresate, câini care știu să socotească sau un măgar suflând în flaut, adăugă Petronius. Toate astea-s adevărate, dar acum să vorbim despre altceva, mai important. Fă un mic efort de atenție și ascultă-mă: am spus la Palatin că ești bolnav și că nu poți să părăsești casa, totuși numele tău se află pe listă, ceea ce înseamnă că cineva nu m-a crezut și a susținut dinadins să fii inclus printre invitați. Nu cred să fie Nero. Pentru el ești un simplu ostaș cu care nu poate discuta decât cel mult despre alergările de la circ și care n-are idee de poezie și muzică. Așa că s-ar putea să fie Poppea cea care a susținut înserarea numelui tău. Asta înseamnă că pasiunea ei pentru tine n-a fost un capriciu de moment și că și-a pus în gând să te

cucerească.

— E curajoasă Augusta!

— într-adevăr curajoasă, căci poate să se piardă pentru totdeauna.

Fie ca Venus să-i inspire cât mai curând o nouă iubire, însă atâta vreme cât te vrea pe tine, trebuie să fii cât se poate de prevăzător. Barbă-Arămie a început să se plictisească de ea. Preferă pe Rubria sau pe Pitagora, rănit însă în amorul propriu, s-ar răzbuna îngrozitor împotriva voastră.

— Acolo în pădure nu știam cine-mi vorbește. Ai tras doar cu urechea și știi ce i-am răspuns: că iubesc pe alta și că n-o vreau pe ea.

— Te conjur pe toți zeii subpământeni, nu-ți pierde și dramul de minte pe care ți l-au mai lăsat creștinii. Cum poți să șovăi, având de ales între o pieire posibilă și una sigură? Oare nu ți-am spus că dacă ai răni amorul propriul al Augustei, n-ar mai exista salvare pentru tine? Pe Hades! Dacă fi s-a scârbit de viață, mai bine deschide-ți venele acum imediat, sau aruncă-te în tăișul săbiei, căci dac-o jignești pe Poppea te așteaptă o moarte mai puțin ușoară. Înainte era mai plăcută o discuție cu tine. În fond, despre ce-i vorba? Ce-ai de pierdut? Asta are să te împiedice s-o iubești pe Ligia ta? Nu uita că Poppea a văzut-o în Palatin și n-are să-i fie greu să deducă pentru cine refuzi tu favorurile ei auguste. Atunci are s-o scoată și de sub pământ. Te pierzi nu numai pe tine, dar și pe Ligia, înțelegi?

Vinicius asculta, dus pe gânduri. La urmă spuse:

— Eu trebuie s-o văd.

— Pe cine? Pe Ligia?

— Pe Ligia.

— Știi unde este?

— Nu.

— Și ai să începi s-o cauți din nou prin vechile cimitire și prin Transtiberim?

— Nu știu, dar trebuie s-o văd.

— Bine. Deși e creștină, se pare că-i mai chinuită decât tine și are să fie și mai prevăzătoare, dacă nu vrea pieirea ta.

Vinicius ridică din umeri.

— M-a salvat din mâinile lui Ursus.

— în cazul acesta grăbește-te, căci Barbă-Arămie n-are să-și amâne plecarea. Poate să ordone condamnări la moarte și la Antium.

Vinicius nu-1 asculta. îl preocupa un singur gând: să se vadă cu Ligia, întrebându-se cum ar putea ajunge la ea.

Până la plecare, surveni o întâmplare care ar fi putut înlătura toate greutățile. Chiar a doua zi, apăru pe neașteptate Chilon.

Era slăbit, flămânzit și cu hainele în zdrențe. Servitorii, care înainte avuseseră poruncă să-1 lase să intre la orice oră din zi și din noapte, nu îndrăzniră să-1 oprească, așa că intră direct în atrium și, oprindu-se în fața lui Vinicius, spuse:

— Zeii să-ți dea nemurirea și să împartă cu tine stăpânirea lumii.

În prima clipă lui Vinicius îi veni să-1 dea afară pe ușă. Pe urmă însă se gândi că poate grecul știe ceva despre Ligia și curiozitatea învinse scârba.

— Tu ești? Întrebă el. Ce-i cu tine?

— Rău, fiu al lui Jupiter, răspunse Chilon. Adevărata virtute e o marfa fără căutare astăzi și un adevărat înțelept trebuie să fie bucuros, dacă are o dată la cinci zile cu ce să-și cumpere de la măcelar un cap de berbec, pe care să-1 mănânce apoi într-un pod, stingându-și setea cu lacrimi. Ah, stăpâne! Tot ce mi-ai dat am cheltuit, cumpărând cărți la Atractus. Apoi am fost jefuit. Sclava care urma să scrie învățătura mea a fugit, luând și ce bruma îmi mai rămăsese din ceea ce mărinimia ta îmi dăruise. Sunt sărac lipit. M-am întrebat: la cine să mă duc, dacă nu la tine, Serapis, pe care te iubesc, te cinstesc și pentru care mi-am riscat viața?

— Pentru ce-ai venit și ce aduci?

— După ajutor am venit și-ți aduc sărăcia mea, lacrimile mele,

dragostea mea și, în sfârșit, niște știri pe care le-am adunat din dragoste pentru tine. Îți amintești, stăpâne, ce ți-am spus cândva, că i-am dat sclavei divinului Petronius un fir de ață de la cingătoarea Venerei din Pafos?... M-am interesat acum dacă i-a ajutat și tu, fiul Soarelui, care știi ce se petrece în casa aceea, știi desigur ce-a devenit acolo Eunice. Mai am un asemenea fir de ață. L-am păstrat pentru tine, stăpâne.

Se întrerupse, observând cum se încruntă sprâncenele lui Vinicius și, voind să preîntâmpine o izbucnire, spuse repede:

— Știu unde locuiește divina Ligia, am să-ți arăt, stăpâne, casa și străduța.

Vinicius își înăbuși emoția care-l cuprinse la această veste și spuse:

—Unde este ea?

— La Linus, mai marele preoților creștinilor. E acolo împreună cu Ursus. Ligianul tot acolo lucrează, la morarul care se numește ca și economul tău, stăpâne, Demas... Da, Demas!... Ursus lucrează noaptea, așa că, încercuind locuința noaptea, n-ai să-l afli acasă... Linus e bătrân... iar în casă, în afară de el mai sunt doar două femei bătrâne.

— De unde știi toate astea?

— Îți amintești, stăpâne, că creștinii m-au avut în mâna lor și m-au cruțat. De fapt, Glaucus se înșeală, considerându-mă cauza nenorocirilor lui, dar așa i-a intrat în cap, sârmanul, și tot așa crede și-acum. Totuși m-au cruțat! Așa că să nu te miri, stăpâne, că recunoștința mi-a umplut sufletul. Eu sunt un om din vremurile bune, de demult. M-am întrebat: de ce să-mi părăsesc prietenii și binefăcătorii? Oare n-aș fi lipsit de omenie dacă n-aș întreba de ei, dacă nu m-aș interesa ce-i cu ei, cum o duc cu sănătatea și unde locuiesc? Pe Cibela, marea născătoare de zei! De așa ceva eu nu sunt capabil. La început m-a reținut teama ca nu cumva să interpreteze greșit intențiile mele. Însă iubirea pe care-o nutream pentru ei s-a dovedit mai puternică decât teama. M-a încurajat mai ales ușurința cu care ei iartă orice fel de

nedreptăți. Dar mai înainte de orice, m-am gândit la tine, stăpâne. Ultima noastră expediție s-a încheiat cu o înfrângere. Oare un asemenea fiu al Fortunei se poate împăca ușor cu gândul acesta? Așa că ți-am pregătit victoria. Casa e izolată. Poți să poruncești să fie înconjurată de sclavi, încât nici un șoarece să nu se poată strecura. O, stăpâne numai de tine depinde ca, încă în noaptea asta mărinimoasa ta prințesă să se afle în casa ta. Iar dacă are să se înfăptuiască asta, să nu uiți de contribuția fiului sărman și atât de flămând al tatălui meu.

Lui Vinicius i se sui tot sângele la cap. Ispita îi zguduî întreaga ființă. Da! Exista o posibilitate, și de data asta o posibilitate sigură. Când are s-o aibă pe Ligia la el, cine are să i-o mai poată lua? Când are să și-o facă amantă, ce-o să-i mai rămână ei altceva de ales decât să rămână a lui pentru totdeauna? N-au decât să piară toate religiile! Ce-o să mai însemne atunci pentru el creștinii cu mila lor și cu religia lor tristă? Oare n-a venit timpul să se scuture de toate astea? Oare n-a venit timpul să trăiască așa cum trăiesc toți ceilalți? Ce-are să facă pe urmă Ligia, cum o să se împace cu soarta ei și cu religia pe care-o recunoaște? Nici asta n-are importanță! Singurul lucru important e că are să fie a lui și asta încă astăzi. Rămânea numai întrebarea dacă ea o să-și mai păstreze credința, după ce-o să ajungă în lumea asta nouă și o să cunoască plăcerile și pasiunile ei? Și asta se poate întâmpla încă astăzi! E de ajuns să-l oprească pe Chilon și pe înserate să dea un ordin. Și-ar urma o fericire fără sfârșit! „Ce-a fost viața mea? se gândi Vinicius. Chin, dorințe nesatisfăcătoare, un lanț neîntrerupt de întrebări fără răspuns!”

În felul acesta, ar pune capăt la toate. Își aminti de promisiunea făcută Ligiei că nu va mai ridica mâna asupra ei. Dar pe ce-a jurat? Nu pe zei, căci nu mai credea în ei, nici pe Christos, căci în el încă nu credea. De altfel, dacă ea se va simți nedreptățită, are s-o ia de nevastă și în felul acesta are s-o recompenseze. Da! Se simte obligat s-o facă, pentru că îi datorează viața. Își aminti deodată de ziua aceea când

împreună cu Croton se năpustise în casa ei. își aminti de pumnul lui Ursus ridicat deasupra capului său. De toate câte urmaseră după aceea. O văzu din nou aplecată deasupra patului lui, îmbrăcată în veșmânt de sclavă, minunată ca o zeiță, bună și adorată. Privirile lui se îndreptară fără să vrea spre lararium la cruciulița pe care i-o lăsase la plecare. Oare pentru toate acestea să-i plătească printr-o nouă silnicie? Oare are s-o tragă de păr până în cubiculum, ca pe o sclavă? Și cum ar putea să facă așa ceva, când nu numai o dorește, ci o iubește și o iubește tocmai pentru că este așa cum este? Și dintr-o dată simți că nu-i de ajuns s-o aibă în casa lui, nu-i de ajuns s-o ia cu forța, că dragostea lui cere mai mult: iubirea și sufletul ei. Binecuvântată va fi casa aceasta, dacă ea va intra în ea de bunăvoie, binecuvântată clipa, binecuvântată ziua, binecuvântată viața! Atunci, fericirea amândouă ar fi nesfârșită ca marea și ca soarele de puternică. S-o ia cu forța ar însemna să alunge pentru totdeauna o asemenea fericire și în același timp să distrugă, să pângărească, să murdărească ceea ce este mai drag, singurul lucru curat din viața lui.

Fiori de dezgust îl cutremurară la gândul acesta. Se uită la Chilon, care, cu privirile ațintite asupra lui, își vârâse mâna sub zdrențe și se scărpină neliniștit. îl cuprinse greața și dorința să-l calce în picioare pe acest fost ajutor al său, așa cum strivești un vierme, scârbos sau un șarpe veninos. Acum știa ce are de făcut. Lipsit de cumpăt cum era și lăsându-se împins de apriga lui fire romană, îi spuse:

—N-am să fac ceea ce mă sfatuiești, ca să nu pleci fără răsplata pe care-o meriți, am să poruncesc să ți se dea trei sute de vergi în ergastum-ul de lângă casă.

Chilon păli. Pe chipul frumos al lui Vinicius se oglindea furia. Grecul nu putea spera nici măcar pentru o clipă ca plata promisă să fie numai o glumă crudă.

Se aruncă în genunchi și, îndoindu-se de mijloc, începu să geamă cu vocea întretăiată:

—Cum asta, rege persan? Pentru ce?... Piramidă de bunătate! Colos de mărinimie! Pentru ce?... Sunt bătrân, flămând, sărac... Ți-am slujit. Așa mă răsplătești?...

— Cum i-ai răsplătit și tu pe creștini, răspunse Vinicius. Și chemă pe *dispensator*'.

Însă Chilon, cu fața acoperită de paloarea morții, se târî la picioarele lui și, cuprinzându-le convulsiv, strigă:

— Stăpâne, stăpâne!... Sunt bătrân ! Cincizeci, nu trei sute... Cincizeci sunt de ajuns! O sută, nu trei sute!... îndurare! îndurare!

Vinicius îl îmbrânci cu piciorul și dădu porunca. Într-o clipită, după dispensator veniră în fugă doi sclavi din neamul quazilor care, apucându-l de cât păr mai avea, îi înfașurară capul în propriile-i zdrențe și îl târâră în ergastulum.

— în numele lui Christos!... mai strigă greul în ușa dinspre coridor.

Vinicius rămase singur. Porunca dată, ațâțându-l, îl învioră. Se strădui să-și adune gândurile împrăștiate și să le pună în ordine. Simți o mare ușurare: reușise din nou să se înfrângă. I se păru că astfel prăpastia care-l desparte de Ligia s-a îngustat. Nici prin minte nu-i trecu că a comis o nedreptate față de Chilon, poruncind să fie biciuit pentru același lucru pentru care înainte îl plătise. În afară de asta, prea era roman ca să-l doară durerea altuia sau să-și oprească atenția asupra unui amărât de grec. Chiar dacă s-ar fi gândit, ar fi fost convins că s-a purtat corect, pedepsind pe un nemernic. Gândul însă-i era la Ligia, ei îi spunea: „N-am să-ți plătesc cu rău pentru bine. Dacă ai să afli vreodată cum m-am purtat cu acela care mă îndemna să ridic mâna asupra ta, ai să-mi fi recunoscătoare." Vorbindu-și astfel, rămase pe gânduri. Nu era tocmai sigur că Ligia l-ar lăuda pentru purtarea lui față de Chilon. Doar

Sclav cu funcție de econom.

religia ei propovăduia iertarea. Creștinii l-au iertat pe acest nenorocit, deși aveau motive de răzbunare mai grave. Abia atunci îi răsună în suflet strigătul grecului: „în numele lui Christos!” își aminti că aceeași frază îl scăpase pe Chilon din mâinile ligianului. Hotărî să-l ierte de restul pedepsei.

Tocmai voia să-l cheme pe dispensator, când acesta apărură și spuse:

—Doamne, bătrânul acela a leșinat, sau poate că a și murit. Poruncești să fie biciuit mai departe?

— Stropiți-l să-și revină și aduceți-l aici.

Dispensatorul dispărură după draperie, însă probabil că grecul își revenea cu greu, căci Vinicius așteptă cam mult și chiar începu să fie neliniștit, până când sclavii îl aduseră pe Chilon. La un semn, se retraseră imediat.

Chilon era galben ca ceara. De pe picioare i se scurgeau pe mozaicul din atrium firișoare de sânge. Era totuși conștient. Căzând în genunchi, cu mâinile întinse, spuse:

— Îți mulțumesc, stăpâne! Ești milostiv și mare.

— Câine, zise Vinicius, să știi că te-am iertat în numele lui Christos, căruia eu însumi îi datorez viața.

— Am să-l slujesc, stăpâne, pe El și pe tine.

— Taci și ascultă. Scoală-te! Ai să mergi cu mine și-ai să-mi arăți casa în care locuiește Ligia.

Chilon se ridică repede, dar de cum se ridică, păli și mai mult și spuse cu o voce pierită:

— Stăpâne, sunt flămând... Merg, stăpâne, merg! Dar n-am putere... Poruncește să mi se dea măcar resturile din farfuria câinelui tău și-am să merg!

Vinicius porunci să i se dea mâncare, un ban de aur și o manta. Chilon, slăbit de vergi și de foame, nu putu să meargă nici după ce mănă, deși dărdăia de teamă ca nu cumva Vinicius să ia slăbiciunea lui

drept împotrivire și să poruncească să-l biciuiască din nou.

— Numai să mă încălzească vinul, repeta, clănțănind din dinți, și-am să pot merge imediat, fie și până în marea Grecie.

Într-adevăr, după o vreme, se mai întrema cât de cât și porniră. Drumul era lung, căci Linus locuia, ca majoritatea creștinilor, în Transtiberim, nu departe de casa lui Miriam. Chilon îi arătă lui Vinicius o casuță mică, izolată, împrejmuită de un zid acoperit tot de iederă și spuse:

— Aici, stăpâne.

— Bine, răspunse Vinicius, acum du-te, dar mai întâi ascultă-mă: uită că m-ai slujit, uită unde locuiește Miriam, Petru și Glaucus. Uită, de asemenea, de casa asta și de toți creștinii. Ai să vii în fiecare lună la casa mea, unde libertul Demas îți va plăti câte două monezi de aur. Însă dac-ai să-i mai spionezi pe creștini, am să poruncesc să te biciuiască, sau am să te dau pe mâinile prefectului orașului.

Chilon se înclină și spuse:

— Voi uita!

Însă când Vinicius dispăru după colțul străduței, întinse mâinile după el și, amenințând cu pumnii, strigă:

— Pe Ate și pe Furi! Nu voi uita! Apoi leșină din nou.

Capitolul XXXIII

Vinicius se duse direct la casa în care locuia Miriam. În fața porții îl întâlni pe Nazarius, care se tulbură când îl văzu, însă el îl salută amabil și-i ceru să-l conducă la locuința mamei sale.

În casă, în afară de Miriam, îi mai găsi pe Petru, Glaucus, Crispus și pe Pavel din Tars, care se întorsese de curând din Fregellae. Când îl

văzură pe tânăr fură uimiți, însă el spuse:

— Vă salut în numele lui Christos pe care-1 cinstiți!

— Fie numele Lui slăvit în vecii vecilor!

— Am văzut virtutea voastră și am cunoscut bunătatea voastră, așa că vin ca prieten.

— Și noi te salutăm ca pe un prieten, răspunse Petru. Șezi și mănâncă din hrana noastră, ca oaspete binevenit.

— Stau și mănânc, însă mai înainte ascultați-mă: Tu, Petru, și Pavel din Tars, ca să fiți încredințați că sunt sincer vă mărturisesc că știu unde este Ligia. Vin tocmai din fața casei lui Linus, care-i aproape de casa asta. Am drept asupra ei acordat de împărat. Am în casele mele din oraș aproape cinci sute de sclavi. Aș fi putut să înconjor casa și s-o iau și totuși n-am făcut-o și n-am s-o fac.

— Pentru asta binecuvântarea Domnului va coborî asupra ta și sufletul tău va fi purificat, spuse Petru.

— Îți mulțumesc, dar ascultați-mă mai departe. N-am făcut asta, deși dorul mă mistuie. Înainte, până când n-am fost la voi, aș fi luat-o fără îndoială și aș fi reținut-o cu forța. Virtutea voastră însă și religia voastră, deși nu cred în ea, au schimbat ceva în sufletul meu și nu mai pot s-o iau prin violență. Nu știu nici eu de ce-i așa, dar asta-i adevărul. Am venit la voi, căci voi îi țineți loc Ligiei de mamă și de tată. Vă spun: dați-mi-o de nevastă și vă jur că nu numai n-am s-o împiedic să creadă în Christos, dar am să caut și eu să-mi însușesc învățătura lui.

Vorbea cu voce răspicată, ținând fruntea sus, era însă emoționat. Picioarele-i tremurau sub mantia dungată. Nimeni nu-i răspunse și câteva clipe fu tăcere. Atunci el continuă, vrând parcă să prevină un răspuns defavorabil:

— Cunosco piedicile, dar o iubesc ca pe ochii din cap. Nu sunt creștin, dar nu sunt nici dușmanul vostru, nici al lui Christos. Vreau să fiu cinstit față de voi ca să aveți încredere în mine. În clipa asta este vorba de viața mea și totuși vă spun adevărul. Aș putea să vă spun:

„Botezați-mă!" - eu spun: „Explicați-mi!" Admit că Christos a înviat din morți, fiindcă o spun oamenii care trăiesc într-o adevăr și care l-au văzut după moarte. Cred, căci am văzut că religia voastră propovăduiește virtutea, dreptatea și mila, nu crimele de care sunteți bănuiți. Dar nu cunosc decât ceea ce am aflat de la voi, din faptele voastre, de la Ligia, din discuțiile cu voi. Repet însă că și în mine s-a schimbat ceva sub influența ei. Înainte îmi țineam slugile cu mână de fier, acum - nu mai pot. N-am cunoscut îndurarea, acum o cunosc, înainte adoram plăcerile, acum am fugit de pe lacul lui Agrippa, fiindcă desfrâul m-a dezgustat. Înainte credeam în violență, azi m-am dezis de ea. Aflați că eu însumi nu mă recunosc, dar petrecerile mă scârbesc, vinul, cântecele, citerele și cununile mă dezgustă, mă dezgustă curtea împăratului și trupurile goale și toate nelegiuirile. Când mă gândesc că este așa datorită învățaturii voastre, atunci iubesc și învățătura asta și aspir către ea! Dacă n-o înțeleg, nu știu dacă am să pot trăi în spiritul ei, dacă firea mea o să se împacă cu ea, de aceea trăiesc în negură și suferință ca într-o temniță.

Cute adânci de durere îi brăzdau fruntea. Îmbujorat la față, continuă, tot mai repede și tot mai emoționat:

—Vedeți! Mă chinuie dragostea și neștiința. Mi s-a spus că religia voastră distruge totul: viața, bucuria, fericirea, justiția, ordinea, autoritatea, stăpânirea romană. Așa să fie? Mi s-a spus că învățătura voastră-i nebunie. Spuneți-mi, ce aduceți voi? E păcat să iubești? E păcat să simți bucurie? E păcat să năzuiești spre fericire? Sunteți oare dușmani ai vieții? Creștinul trebuie neapărat să fie sărac lipit? Va trebui oare să renunț la Ligia? Care este adevărul vostru? Faptele voastre și cuvintele voastre sunt limpezi ca apa, dar cum este adâncul acestei ape? Vedeți că sunt sincer. Risipiți întunericul în care băjbâi. Căci mie mi s-a mai spus și asta: „Grecia a creat înțelepciunea și frumusețea, Roma - puterea, dar ei ce aduc?" Spuneți-mi, deci, ce aduceți? Dacă dincolo de ușa voastră este lumina, atunci deschideți!

— Aducem dragostea spusă Petru, iar Pavel din Tars adăugă:

— De-aș vorbi în toate limbile oamenilor și ale îngerilor, dar mi-ar lipsi dragostea, aș zdrăngăni ca arama...

Inima bătrânului Apostol fu mișcată de sufletul acesta chinuit, care se zbătea ca o pasăre închisă în colivie. întinse mâinile spre Vinicius și spusă:

— Bate și fi se va deschide. îndurarea Domnului a coborât asupra ta. Te binecuvântează pe tine, sufletul și dragostea ta, în numele Mântuitorului.

Atunci, se întâmplă un lucru neașteptat. Cuprins de exaltare cum era, Vinicius, acest urmaș al quirifilor, care până nu demult nu-1 socotea om pe un străin, se repezi la Petru și, luându-i mâinile, începu să i le sărute.

Petru se bucură, înțelegând că sămânța căzuse din nou într-un pământ bun și că plasa lui de pescar mai culesese un suflet.

Cei de față, bucuroși la rândul lor, văzând acest semn de cinstire față de Apostolul Domnului, strigară într-un glas:

— Slavă Domnului în ceruri!

Vinicius se ridică cu fața luminată și spusă:

— Văd că fericirea poate sălășlui și printre voi, căci mă simt fericit. Sunt sigur că tot așa o să mă convingeți și de alte lucruri. Dar asta n-are să se întâmple la Roma. împăratul pleacă la Antium, iar eu trebuie să plec cu el, căci am ordin. Știți că neascultarea ordinului înseamnă moarte. Dacă însă am câștigat încrederea voastră, veniți cu mine ca să mă învățați adevărul vostru. O să fiți mai în siguranță acolo chiar decât mine. în mulțimea aceea de oameni o să puteți răspândi învățătura voastră chiar la curtea Cezarului. Se spune că Acteea este creștină. Sunt creștini și printre pretorienii. Am văzut cu ochii mei, cum soldații au îngenuncheat înaintea ta, Petre, la Poarta Nomentana. La Antium am o vilă. Ne vom aduna acolo și, sub nasul lui Nero, o să ascultăm învățătura voastră. Mi-a spus Glaucus că voi pentru un suflet

sunteți gata să colindați până la capătul lumii. Faceți acum pentru mine ceea ce ați făcut pentru alții, venind până aici tocmai din Iudeea. Nu părăsiți sufletul meu!

Auzindu-l vorbind astfel, începură să se sfătuiască, gândindu-se cu bucurie la succesul învățaturii lor și la importanța pe care ar avea-o pentru lumea păgână convertirea unui curtean, urmașul uneia din cele mai vechi familii romane.

Într-adevăr, nu pregetau să colinde până la capătul lumii pentru câștigarea unui suflet omenesc. De la moartea învățătorului nu făceau altceva. Nici prin minte nu le trecea să dea un răspuns negativ. Însă în timpul acela Petru era păstorul întregii comunități, așa că nu putea să plece. În schimb Pavel din Tars, care de curând fusese la Aricia și Fregellae și intenționa să plece din nou în răsărit pentru mai mult timp, să viziteze bisericile, să anime zelul lor, se învoi să-l însoțească pe tânărul tribun la Antium, căci de acolo îi era mai ușor să găsească o corabie spre mările Greciei.

Vinicius, deși dezamăgit că Petru, față de care se simțea atât de îndatorat, nu-l va însoți, mulțumi cu recunoștință, apoi adresă bătrânului Apostol o ultimă rugămintă.

—Cunoscând locuința Ligiei, spuse el, aș fi putut să mă duc eu însumi la ea și s-o întreb, așa s-ar cuveni, dacă mă vrea de soț în cazul că sufletul meu va deveni creștin, dar prefer să te rog pe tine, Apostole: permite-mi s-o văd, sau condu-mă tu însuși la ea. Nu știu cât de mult va trebui să stau la Antium și țineți minte că, trăind în preajma împăratului, nimeni nu e sigur de ziua de mâine. Mi-a și spus Petronius că nu voi fi în siguranță acolo. Lăsați-mă s-o văd, să-mi satur ochii de chipul ei și s-o întreb dacă vrea să uite răul pe care i l-am pricinuit și să împartă cu mine binele pe care soarta poate ni-l rezervă.

Apostolul Petru zâmbi cu bunătate și spuse:

— Cine ar putea să-ți refuze o bucurie atât de îndreptățită, fiul meu? Vinicius se aplecă din nou, sărutându-i mâinile, căci nu-și mai

putea stăpâni emoția. Apostolul, mângâindu-i tâmplele, îi spuse:

— Tu să nu te temi de împărat, căci îți zic ție: nici un fir de păr nu se va clinti din capul tău.

După aceea trimise pe Miriam după Ligia, poruncindu-i să nu-i spună cine se află printre ei. Voia s-o vadă și pe ea bucurându-se.

Nu era departe, așa că, după puțin timp, cei adunați în casă zăriră printre tufele de mirt din grădină pe Miriam aducând-o de mână pe Ligia.

Vinicius ar fi vrut să alerge în întâmpinarea ei, însă la vederea ființei iubite, puterile îl părăsiră și rămase locului cu inima zvâcnind, fără suflare, abia ținându-se pe picioare, de o sută de ori mai emoționat decât atunci când auzise pentru prima oară săgețile părților țiuindu-i la urechi.

Ea veni în fugă, nebănuind nimic, și când îl văzu, rămase încremenită. Roși, apoi îndată păli, privind uimită și speriată la cei de față.

Însă în jurul ei văzu numai priviri luminoase, pline de bunătate. Apostolul Petru se apropie de ea și spuse:

— Ligia, îl mai iubești?

Urmă o clipă de tăcere. Buzele ei începură să tremure ca ale unui copil căruia îi vine să plângă și care, simțindu-se vinovat, își dă seama că trebuie să-și recunoască vinovăția.

— Răspunde, spuse Apostolul.

Atunci ea șopti cu smerenie și teamă în glas, lunecând la genunchii lui Petru:

— Da...

Vinicius îngenunche alături de ea, iar Petru, punându-și mâinile pe capetele lor, zise:

— Iubiți-vă întru Domnul și spre lauda Lui, căci nu-i păcat în dragostea voastră!

Capitolul XXXIV

Plimbându-se prin grădiniță, Vinicius îi povesti în cuvinte puține, sincere, ceea ce mărturisise cu puțin înainte apostolilor: neliniștea lui, schimbarea care s-a petrecut în el și dorul care-l macină din momentul când a părăsit casa lui Miriam.

Îi mărturisi Ligiei că a vrut s-o uite, dar n-a reușit. S-a gândit la ea zile și nopți întregi. Îi amintea de ea cruciulița aceea legată din crenguțe de merișor pe care i-o lăsase și pe care el o pusese în lararium și fără voie o cinstea ca pe ceva divin. Îi era tot mai tare dor de ea. Dragostea era mai puternică decât el și încă de la Aulus pusese cu totul stăpânire pe sufletul lui... Firul vieții altora îl torc Parcele', pe al lui îl torc dragostea, dorul și tristețea. I-a făcut mult rău dar împins numai de iubire. O iubea la Aulus și o iubea în Palatin, o iubea când a văzut-o în Ostrianum, ascultând predica lui Petru, și când a pornit cu Croton s-o răpească, și când veghea lângă patul lui, și când l-a părăsit. Iată, a venit Chilon, care descoperise noua-i ascunzătoare și-l sfătuisese s-o răpească, dar el l-a pedepsit pe Chilon, preferând să vină la Apostoli, să le ceară adevărul și pe ea... Să fie binecuvântată clipa în care i-a venit un asemenea gând în minte, căci iată, este lângă ea și n-are să mai fugă de el cum a fugit ultima oară din locuința lui Miriam, nu?

—N-am fugit de tine, spuse Ligia.

—Atunci de ce?

Ea își îndreptă spre el ochii ei de culoarea irișilor, apoi își plecă capul, rușinată, și spuse:

— Știi tu...

Copleșit de bucurie, Vinicius tăcu un timp, apoi continuă,

Personifică destinul în mitologia romană.

atându-i cât de greu a înțeles că ea este cu totul deosebită de alte fete
mane și că se aseamănă poate numai cu Pomponia. De altfel, nu știa
-i explice, căci nici el nu-și dădea seama clar de ceea ce simțea, că o
ită cu ea apare pe lume o nouă frumusețe, necunoscută până atunci, și
re nu-i numai a trupului, ci și a sufletului. îi spuse în schimb, ceea ce
umplu de bucurie, că o iubea, deși fugise de el, și că are să fie sfântă
mtru el în casa lui.

Se fâstăci iarăși. Luând-o de mână o privea cu încântare,
repetându-i numele în neștire, parcă s-ar fi temut să
nu-l uite:

AĖ I
K/ I
^

— O, Ligia! O, Ligia!...

Pe urmă, revenindu-și, o întreabă dacă-i
este drag. Ea îi mărturisi că-l iubea încă de
când locuia în casa lui Aulus; dacă de la
Palatin ar fi dus-o acolo, ea și-ar fi
recunoscut dragostea în fața Pomponiei și
a lui Aulus și s-ar fi străduit să le
potolească mânia împotriva lui.

— Îți jur, spuse Vinicius, că n-am
avut de gând să te răpesc de la Aulus.
Petronius mi-i martor că încă de atunci
i-am spus că te iubesc și că vreau să te iau
de soție. I-am spus: „Să ungă ușa mea cu
grăsimi de lup și să se așeze la focul
căminului meu!” însă el a răs de mine și i-a
sugerat împăratului ideea de a te cere ca
ostatecă și de a mi te da mie. De câte ori nu
l-am blestemat în necazul meu, dar poate că
arta a vrut așa, căci altfel nu i-aș fi recunoscut pe acești creștini și nu
-aș fi înțeles...

— Crede-mă, Marcus, răspuse Ligia, că Christos într-adins te-a

adus spre sine.

Vinicius o privi mirat.

—Adevărat! răspunse el. Totul s-a întâmplat atât de ciudat. Căutându-te pe tine, i-am întâlnit pe creștini... In Ostrianum l-am ascultat uluit pe Apostol, căci nu mai auzisem asemenea lucruri. Tu te-ai rugat pentru mine?

—Da, răspunse Ligia.

Trecură pe lângă chioșcul acoperit de iederă și se apropiară de locul unde Ursus, după ce-l sugrumase pe Croton, se năpustise asupra lui Vinicius.

—Aici aș fi murit, spuse tânărul, de n-ai fi fost tu.

—Nu mai aminti de asta! răspunse Ligia. Și nu-i purta pică lui Ursus.

—Aș putea oare să mă mîinii pe el pentru că te-a apărât? Dacă ar fi sclav, i-aș dărui imediat libertatea.

—Dacă ar fi fost sclav, soții Aulus l-ar fi eliberat de mult.

—Îți amintești, zise Vinicius, că am vrut să te aduc înapoi la Aulus? Dar tu mi-ai spus că împăratul ar putea să afle asta și să se răzbune pe ei. Iată: acum vei putea să-i vezi de câte ori vei voi.

—Cum asta, Marcus?

—Zic: „acum” dar mă gândesc că vei putea să-i vizitezi liniștită când vei fi a mea. Da!... Căci dacă împăratul, aflând, m-ar întreba ce-am făcut cu ostatecă pe care mi-a încredințat-o, i-aș spune: „Am luat-o de soție și la Aulus merge cu voia mea”. El n-are să stea mult la Antium, căci vrea să plece în Achaia, și chiar dacă ar sta, nu-i nevoie să-l văd zilnic. După ce Pavel din Tars, are să mă învețe Adevărul vostru, am să primesc imediat botezul și am să mă întorc aici, am să recâștig prietenia soților Aulus, care zilele astea se întorc în oraș. Atunci n-au să mai fie nici un fel de piedici. Am să te iau și am să te așez în casa mea. O, carissima, carissima!

Spunând acestea, întinse mâinile spre cer, luându-l parcă drept

martor al iubirii sale, iar Ligia, îndreptându-și spre el privirile luminoase, zise:

— Și atunci am să spun: „Unde vei fi tu Caius, acolo voi fi și eu Caia”.

— Nu, Ligia! strigă Vinicius. Iți jur că niciodată vreo femeie n-a fost atât de onorată în casa soțului ei, cum vei fi tu într-a mea.

Un timp, se plimbară în tăcere, copleșiți de fericire, îndrăgostiți unul de altul, asemănători cu doi zei și atât de frumoși de parcă i-ar fi adus pe lume primăvara, o dată cu florile.

Se opriră, în sfârșit, lângă chiparosul care creștea aproape de intrarea în casă. Ligia se rezemă de tulpina lui. Vinicius începu s-o roage cu o voce tremurătoare:

— Poruncește-i lui Ursus să se ducă la casa lui Aulus, să ia lucrurile și jucăriile tale de copil și să le aducă la mine.

Ea, îmbujorându-se, răspunse:

— Obiceiul cere altfel...

— Știu. De obicei le aduce *pronuba*, venind în urma miresei, dar fa asta pentru mine. Am să le iau în vila mea din Antium și ele au să-mi amintească de tine.

— Pomponia se întoarce azi-mâine. Fă asta, *diva* fa asta, *carissima mea!*

— Să facă Pomponia cum va voi, răspunse Ligia aprinzându-se la față, auzind de *pronuba*.

Din nou tăcură, stăpâniți de emoție. Ligia stătea rezemată cu spatele de chiparos, cu ochii plecați, iar Vinicius o privea, transfigurat și palid. În liniștea amiezei își auzeau bătăile inimii și, în exaltarea care-i cuprinsese, tufișurile de mirt, chiparosul și iedera chioșcului apăreau în ochii lor ca o grădină a iubirii.

Miriam se arată în ușă și-i invită la masa de prânz. Se așezară între Apostoli, care se uitau bucuroși la ei, ca la o tânără generație ce urma să păstreze și să semene mai departe, după moartea lor, sămânța

noii învățături. Petru frânse pâinea și o binecuvânta. Pe chipurile lor se oglindeau pacea și fericirea.

—Iată, spuse, în cele din urmă, Pavel, adresându-i-se lui Vinicius, suntem noi oare dușmanii vieții și ai bucuriei?

— Acum cunosc adevărul, căci niciodată n-am fost atât de fericit ca printre voi!

Capitolul XXXV

În seara aceleiași zile, trecând prin Forum spre casă, Vinicius observă la intrarea în Vicus Tuscus lectica aurită a lui Petronius dusă de opt bitinieni. Oprindu-i cu un semn al mâinii, se apropie de perdele.

— Îți doresc să ai un vis plăcut și senin! strigă și râse, văzându-l pe Petronius adormit.

— Ah, tu erai! zise Petronius, trezindu-se. Da! Am ațipit, căci am petrecut noaptea în Palatin. Acum am pornit să cumpăr ceva pentru citit la Antium... Ce se mai aude?

— Umbli prin librării? întrebă Vinicius.

— Da. Nu vreau să-mi deranjez biblioteca, așa că pentru drum iau cărți de rezervă. Se zice că a apărut ceva nou de Musonius și Seneca. Mai caut un Persius și o anumită ediție din eglogele lui Vergiliu pe care n-o am. Oh, cât sunt de obosit. Mă dor mâinile de cât am tot desfăcut la suluri de pergamente... Când intri într-o librărie, ești curios să vezi ba una, ba alta. Am fost la Aviranus, la Atractus în Argiletum, ba și la frații Soius pe Vicus Sandalarius. Pe Castor! Mi-e un somn!...

— Ai fost la Palatin. Spune-mi, ce se mai aude? Sau, știi ce? Trimite acasă lectica și cărțile și vino la mine. Să vorbim despre Antium și despre încă ceva.

— Bine, răspunse Petronius, ieșind din lectică. Știi, desigur că poimăine plecăm la Antium.

— De unde să știu?

— Pe ce lume trăiești? Deci eu sunt primul care-ți anunț vestea? Da! Fii gata pentru poimăine dimineață. N-au ajutat nici mazărea încinsă în ulei, nici compresele pe gâtul gros. Barbă Arămie a răgușit. Din cauza asta nu poate fi vorba de amânare. Blestemă cu înverșunare Roma și aerul ei, ar fi bucuros s-o poată dărâma sau arde. Vrea să ajungă la mare cât mai repede. Zice că miasmele aduse de vânt din străduțele înguste îl bagă în mormânt. Azi, s-au depus jertfe în toate templele ca să-i revină vocea. Vai Romei și mai ales vai Senatului, dacă nu-i revine cât mai repede!

— Atunci n-ar mai avea motive să plece în Achaia.

— Ce, parcă divinul nostru Cezar posedă numai acest unic talent? răspunse Petronius, râzând. Ar lua parte la jocurile olimpice ca poet, declamându-și poemul despre incendierea Troiei, sau dacă nu, ar putea fi și conducător de care, sau muzicant, sau atlet, sau chiar și dansator. Ar câștiga în orice caz toate cununile învingătorilor. Știi de ce a răgușit maimuța asta? Ieri i-a venit chef să-1 ajungă în arta dansului pe Paris. Mimându-ne aventura Ledei, a transpirat și a răcit. Era tot ud și lipicios ca un tipar scos din apă. Schimba măștile una după alta, se învârtea ca un titirez, dădea din mâini ca un marinar beat. Ți se făcea scârbă, văzându-i burta mare și picioarele subțiri. Paris i-a dat lecții timp de două săptămâni. Închipuie-ți-1 pe Ahenobarbus în rolul Ledei, sau ca rege al lebedelor! E o lebădă... n-am ce spune! Și vrea să se producă în public cu pantomima asta, mai întâi în Antium, iar apoi în Roma.

— A trezit indignare și când a cântat în public, dar când te gândești că împăratul roman se va produce ca mim... Nu! Cred că Roma n-are să suporte una ca asta!

— Dragul meu! Roma suportă totul, iar Senatul are să transmită mulțumiri „părintelui patriei”. Și adăugă: Iar gloata e chiar mândră că împăratul este bufonul ei.

— Spune și tu, oare poți decădea mai jos?

Petronius ridică din umeri.

—Tu trăiești în casă, în mijlocul gândurilor tale, ba despre Ligia, ba despre creștini. Probabil nici nu știi ce s-a petrecut acum câteva zile. Nero s-a cununat în public cu Pitagora. El făcea pe mireasa. S-ar părea că s-a întrecut măsura nebuniei, nu-i așa? Ei bine: au venit flaminii chemați și i-au cununat cu fast. Am fost de față! Eu multe pot suporta, totuși, mărturisesc, m-am gândit că zeii, dacă există, ar trebui să dea vreun semn... Dar împăratul nu crede în zeii și are dreptate.

—Deci, într-o singură persoană e preot suprem, zeu și ateu, spuse Vinicius. Petronius râse.

—Adevărat! Nu mi-a trecut prin minte, însă-i o combinație pe care lumea n-a mai văzut-o până acum. Adăugă apoi: Trebuie completat că acest preot suprem care nu crede în zeii, și zeu care-și bate joc de zeii ca un ateu ce este, se teme de ei. Dovadă, ceea ce s-a petrecut în templul Vestei.

—Ce lume!

—Cum e și lumea așa-i și împăratul! Însă n-o să mai dureze mult. Discutând astfel, intrară în casa lui Vinicius, care, vesel, ceru să se servească cina și apoi se întoarse spre Petronius:

—Nu dragul meu, lumea trebuie să renască.

—Noi n-o să renaștem, răspuse Petronius, fie și pentru faptul că omul în vremea lui Nero e ca un fluture: trăiește în soarele bunăvoinței imperiale, dar la primul vânt rece pierе... chiar de n-ar vrea! Pe fiul Maiei! Adesea îmi pun întrebarea prin ce minune unul ca Lucius Saturninus a putut trăi nouăzeci și trei de ani, supraviețuindu-le lui Tiberius, Caligula, Claudius?... Dar, n-are importanță. Îmi dai voie să trimit lectica ta după Eunice? Mi-a mai trecut somnul și aș vrea să mă distrez puțin. Dă poruncă să vină și un cântăreț cu citera și pe urmă o să vorbim despre Antium. Trebuie să ne gândim la asta. Mai ales tu.

Vinicius dădu poruncă să se trimită după Eunice, dar declară că n-are chef să-și bată capul cu plecarea la Antium. Să-și bată capul cei

care nu pot să trăiască altfel decât în lumina bunăvoinței împăratului. Lumea nu se termină la Palatin, mai ales pentru cei care nutresc alte sentimente și idei.

Vesela lui nepăsare îl izbi pe Petronius. Privindu-l cu atenție, întrebă:

— Ce se petrece cu tine? Arăți ca pe vremea când mai purtai la gât bula de aur.

— Sunt fericit, răspunse Vinicius. Te-am invitat la mine anume ca să ți-o spun.

— Ce ți s-a întâmplat?

— Ceea ce mi s-a întâmplat n-aș da pe tot imperiul roman.

Se așeză, sprijinindu-și brațul pe rezemătoarea scaunului, apoi, culcându-și capul pe braț, continuă, cu fața luminată de un zâmbet, cu privirea visătoare:

— Îți amintești când am fost împreună la Aulus Plautius și acolo ai văzut-o pentru prima oară pe fata aceea divină pe care ai numit-o auroră și primăvară? Îți amintești de Psyche, acea neasemuită fecioară, cea mai frumoasă dintre fecioare și dintre zeițele voastre?

Petronius se uita la el, uimit și oarecum îngrijorat, temându-se că tânărul s-a tulburat la minte.

— În ce limbă vorbești? zise el, în cele din urmă. Desigur că-mi amintesc de Ligia.

Vinicius spuse:

— Sunt logodnicul ei.

— Cum?...

Vinicius se ridică repede și-l chemă pe dispensator.

— Toți sclavii să vină aici în fața mea. Toți până la unul! Iute!

— Ești logodnicul ei? repetă Petronius.

Până să-și revină însă din uluire, vastul atrium al casei lui Vinicius era ticsit de oameni. Veniseră în fugă bătrâni gâfâind, bărbați în puterea vârstei, femei, băieți și fete. Atrium-ul se umplu de oameni;

pe coridoarele numite fauces, se auzeau voci strigându-se în diferite limbi. În sfârșit, se grămădiră cu toții pe lângă pereți și printre coloane, iar Vinicius se duse lângă impluvium și, adresându-se libertului Demas, spuse:

— Cei care au slujit în casa aceasta douăzeci de ani se vor prezenta mâine la pretor unde-au să capete libertatea. Cei care n-au anii vor primi câte trei monezi de aur și porție dublă de hrană timp de o săptămână. Să se trimită poruncă la ergastulele de la țară să fie iertate pedepsele, să se scoată lanțurile de la picioarele oamenilor și să fie hrăniți din abundență. Aflați că a venit pentru mine o zi fericită și vreau ca în casă să domnească bucuria.

O clipă rămaseră muți, necrezându-și urechilor, apoi deodată ridicară mâinile spre cer, aclamând:

— Aa! Stăpâne! Aaa!...

Vinicius îi expedie cu un semn al mâinii și ei plecară repede, umplând casa de zvon de bucurie.

— Mâine, spuse Vinicius, am să poruncesc să se coboare în grădină și să deseneze fiecare în fața lui ce semn vrea. Cei care vor desena un pește, vor fi eliberați de Ligia.

Petronius, care niciodată nu se mira prea mult de nimic, își revenise și întrebă:

— Pește? Aha! îmi amintesc ce spunea Chilon: e semnul creștinilor, întinse mâna spre Vinicius și adăugă:

— Fericirea-i întotdeauna acolo unde o găsește omul. Fie ca Flora' să vă presare flori la picioare ani mulți de acum înainte. Îți doresc tot ceea ce-ți dorești tu însuși.

— Îți mulțumesc. Mă gândeam că ai să te declari împotriva, dar ți-ai fi pierdut timpul de pomană.

Zeița florilor și a vegetației în mitologia romană.

— De ce-aș fi împotriva? Nicidecum. Ba mai mult, îți spun că faci bine.

— Cât ești de inconsecvent! spuse Vinicius vesel. Ai uitat ce ziceai când am ieșit din casa Pomponiei Graecina?

Petronius răspunse calm:

— Nu! Dar mi-am schimbat părerea. Apoi adăugă: Dragul meu! La Roma totul se schimbă. Soții își schimbă soțiile, soțiile își schimbă soții, de ce nu mi-aș schimba și eu o părere? N-a lipsit mult ca Nero s-o ia de nevastă pe Acteea. Aranjase anume pentru ea obârșie împărătească. Ei bine! Ar fi avut o nevastă cinstită, iar noi o Augustă cumsecade. Pe Proteu¹ și pe pustiurile lui marine! Întotdeauna am să-mi schimb părerea când voi considera că e necesar sau comod. În ceea ce o privește pe Ligia, originea ei regală este mai sigură decât strămoșii din Pergam ai Acteii. Dar tu, la Antium, să te ferești de Poppea, care e răzbunătoare.

— Nici nu mă gândesc! N-o să mi se clinească nici un fir de păr din cap.

— Dacă-ți închipui că ai să mă surprinzi cu ceva, te înșeli, dar de unde ai certitudinea asta?

— Mi-a spus Apostolul Petru.

— Ah! Ți-a spus Apostolul Petru! Împotriva acestui adevăr nu mai am nici un argument. Permite-mi totuși să iau anumite măsuri de prevedere, fie și numai pentru ca Petru să nu se dovedească proroc mincinos. Dacă întâmplător Apostolul Petru s-ar înșela, ar putea să piardă încrederea ta, care, cu siguranță, are să-i mai fie de folos Apostolului.

— Poți spune ce vrei, dar eu îl cred. Și dacă-ți închipui că ai să-mi

La grecii antici, divinitate marină, dotată cu însușirea de a lua mereu alte înfățișări.

schimbi părerea prin ironiile tale, te înșeli.

— încă o întrebare: ai devenit creștin?

— încă nu, însă Pavel din Tars o să vină cu mine să-mi explice învățătura lui Christos. Pe urmă, am să primesc botezul, căci nu-i adevărat ce-ai spus că ei sunt dușmanii vieții și ai bucuriei!

— Cu atât mai bine pentru tine și pentru Ligia, răspunse Petronius. Apoi, ridicând din umeri, spuse ca pentru sine:

— E totuși uimitor cum știu oamenii aceștia să-și atragă adepți și cum se extinde secta asta.

Vinicius răspunse cu atâta înflăcărare de parc-ar fi fost și el botezat:

— Da! Mii și zeci de mii sunt numai în Roma, în orașele Italiei, în Grecia și Asia. Sunt creștini în legiuni și printre pretorienii, sunt chiar și în palatul Cezarului. Recunosc această învățătură sclavii și cetățenii, săracii și bogații, plebeii și patricienii. Știi oare că unii din neamul Cornelius sunt creștini, că este creștină Pomponia Graecina, că se pare c-ar fi fost Octavia, că este Acteea? Da, religia asta cuprinde lumea întreagă. Numai prin ea e posibilă renașterea. Nu ridica din umeri, căci cine știe dacă peste o lună sau un an n-ai s-o adopți chiar și tu.

— Eu? facu Petronius. Nu, pe fiul Letei, nu! Eu n-am s-o adopt chiar dac-ar întruni adevărul și înțelepciunea umană divină la un loc... Ar fi nevoie de osteneală, iar mie nu-mi place să renunț la nimic în viață... Cu firea ta asemănătoare focului și apei clocotite, oricând ți s-ar fi putut întâmpla ceva asemănător, dar mie? Eu am gemele mele, cameele mele, vasele mele și pe Eunice a mea. În Olimp nu cred, dar mi-l instalez pe pământ. Am să înfloresc atâta vreme cât n-au să mă străpungă săgețile arcașului divin, sau până când Cezarul n-are să-mi poruncească să-mi deschid venele. Mie-mi place prea mult parfumul violetelor și triclinium-ul comod. Țin până și la zeii noștri... ca la niște figuri de stil, și țin la Achaia, unde am de gând să plec împreună cu Cezarul nostru obez, cu picioare subțiri, inegalabil, divin, August,

Periodonices, Hercule, Nero!...

învățătura pescarilor galileeni, începu să cânte în șoaptă:

— îmi voi împodobi sabia cea lucioasă cu frunze de mirt și pe urmele lui Harmodios și Aristogiton¹.

Se întrerupse fiindcă un sclav anunță că a sosit Eunice.

Imediat după venirea ei, se servi cina. După ce muzicianul cântă la citeră și din gură câteva arii, Vinicius îi povesti lui Petronius de vizita lui Chilon, cum i-a venit ideea să se ducă direct la Apostoli chiar în timpul biciuirii lui Chilon.

Petronius, pe care începuse din nou să-1 cuprindă somnul, își duse mâna la frunte și spuse:

—Ideea a fost bună, de vreme ce rezultatul e bun. în ceea ce-1 privește pe Chilon, în locul tău aș fi poruncit să fie biciuit, poate c-ar fi fost mai bine să-1 fi omorât în bătaie, căci cine știe dacă într-o bună zi n-au să-1 salute senatorii așa cum îl salută astăzi pe cavalerul cizmar Vatinius. Noapte bună!

Și, scoțându-și cununile, el și Eunice se pregăteau de plecare. După ce pleacă, Vinicius se duse în bibliotecă și scrise Ligiei următoarele:

„Vreau ca atunci când vei deschide minunații tăi ochi, o, divino, scrisoarea aceasta să-ți spună: bună dimineața! De aceea îți scriu astăzi, deși mâine am să te văd. împăratul pleacă poimâine la Antium, iar eu, eheu! trebuie să-l însoțesc. Ți-am spus doar că a nu-l asculta ar însemna să-ți expui viața, iar eu acum n-aș avea curajul să mor. însă dacă tu nu vrei, scrie-mi un singur cuvânt și rămân. Pe urmă, treaba lui Petronius cum o să îndepărteze pericolul de mine. Astăzi, de ziua bucuriei, am împărțit daruri tuturor sclavilor. Pe cei care au slujit

¹moratorii lui Hipparh, unul dintre tiranii Atenei. Erau celebrați ca salvatori ai patriei.

douăzeci de ani îi duc mâine la pretor să-i elibereze. Tu, scumpo, trebuie să aflu lucrurile acestea, căci mi se pare că sunt în concordanță cu dulcea învățătură pe care o recunoști, și în al doilea rând, fiindcă pentru tine am făcut asta. Am să le spun mâine că ție îți datorează libertatea, ca să-ți fie recunoscători și să slăvească numele tău. În schimb, mă predau eu însumi sclavfericirii și ție și fie ca niciodată să nu aflu eliberare. Blestemate să fie Antium și călătoriile lui Ahenobarbus. Sunt de trei ori, de patru ori mai fericit că nu-s așa de cult ca Petronius, căci poate aș fi fost nevoit să plec și în Achaia. Deocamdată, clipele de despărțire îmi sunt îndulcite de amintirea ta. De câte ori voi putea să mă smulg de acolo, voi încăleca pe cal și voi alerga la Roma să-mi bucur ochii cu chipul tău și urechile cu vocea ta dulce. Când n-am să pot merge, am să trimit un sclav cu o scrisoare, întrebând despre tine. Te salut, divino, și mă prosternez la picioarele tale. Nu te supăra că-ți spun - divino. Dacă ai să mi-o interzici, am să mă supun, dar astăzi pot să te numesc astfel. Te salut din viitoarea ta casă - din tot sufletul".

Capitolul XXXVI

La Roma se știa că împăratul în trecere vrea să viziteze Ostia. De fapt, voia să vadă o corabie, cea mai mare din lume, care de curând adusese grâne din Alexandria. De acolo, avea să se îndrepte spre Antium pe drumul ce ducea de-a lungul țărmului mării. Poruncile erau date de câteva zile, de aceea încă din zori se adunară la Porta Ostiensis mulțimile formate din populația locului și venetici din toate colțurile lumii, ca să admire cortegiul împărătesc, spectacol de care plebea romană nu se sătura niciodată. Până la Antium drumul nu era nici greu, nici lung, iar în Antium, care era alcătuit din palate și vile aparținând

bogătașilor vremii, se putea găsi tot ceea ce cerea confortul, ba chiar și luxul cel mai pretențios. Totuși împăratul avea obiceiul să ia cu sine la drum tot felul de obiecte la care ținea, instrumente muzicale, mobile, statui, mozaicuri, care erau aranjate chiar și atunci când se oprea doar pentru puțin timp, pentru popas sau pentru masă. Din cauza asta era însoțit în toate călătoriile de armate întregi de sclavi, fără a mai pune la socoteală detașamentele de pretorienii și pe curtenii care aveau fiecare în parte suita lor separată de servi.

În ziua aceea, dis-de-dimineată, păstorii din Campania, cu picioarele înfășurate în piei de capră, cu fețele arse de soare, mânăra pe poartă cele cinci sute de măgărițe, pentru ca Poppea, a doua zi după sosirea la Antium, să se poată îmbăia, ca de obicei, în laptele lor. Mulțimea se distra pe seama urechilor lungi ale animalelor, care mergeau, legănându-se, prin norii de praf, și asculta cu plăcere șuieratul bicelor și strigătele sălbatice ale păstorilor. După trecerea măgărițelor, roiuri de slugi se repezira pe drum, și, după ce-1 curățară cu grijă, începură să-1 presare cu flori și cu ace de pin. Privitorii își comunicau cu un anumit sentiment de mândrie că întreg drumul până la Antium avea să fie astfel presărat cu flori adunate din curțile particulare din jur, ba chiar cumpărate pe bani grei de la negustoresele de la Porta Mugionis. Pe măsură ce orele dimineții se scurgeau, mulțimea sporea. Unii veniseră cu toată familia și, pentru ca timpul să nu li se pară prea lung, întinseră masa pe pietrele destinate noului templu al zeiței Ceres și-și luau prânzul în aer liber. Pe alocurea se formau grupuri, în centrul atenției fiind cei umblați prin lume. Se discuta despre călătorii în general. Marinarii și veterinarii povesteau tot felul de ciudățenii despre țările de care auziseră în timpul lungilor lor expediții și în care nu călcase încă picior de roman. Cetățenii care nu fuseseră niciodată mai departe de Via Appia, ascultau uimiți poveștile minunate despre India și Arabia, despre arhipelagurile care înconjoară Britania, unde pe insulița Briareus, locuită de spirite a fost legat Saturn adormit, despre țări

hiperboreene, despre mările înghețate, despre mugetul Oceanului în clipa când soarele, apunând, se cufundă în apele lui. Asemenea povești, de care nu se îndoiseră nici oameni ca Plinius și Tacit, găseau ușor crezare în mijlocul gloatei. Se vorbea de asemenea despre corabia pe care urma s-o viziteze Cezarul, că poate transporta grâu s-ajungă Romei pentru doi ani, nemaisocotind pe cei patru sute de călători, tot atâția marinari și o mulțime de animale sălbatice care urmau să fie folosite în timpul jocurilor de vară. Toate acestea stârneau bunăvoință față de Cezar, care nu numai că hrănea poporul, dar îl și distra. Așa că i se pregătea o primire plină de entuziasm.

Deocamdată, apărură un detașament de călăreți numizi, care făceau parte din gărzile pretoriene. Purtau veșminte galbene, cingători roșii și coifuri mari, ce răsfrângeau scilpiri de aur pe fețele lor negre. Ascuțișurile sulitelor de bambus ardeau în soare ca niște flăcări. După trecerea lor, urmă convoiul, ca o procesiune. Mulțimea se înghesuia ca să privească, însă detașamente de pretorienii, trimise din vreme, s-au înșiruit de-a lungul drumului, de o parte și de alta a porții, făcând loc convoiului. Mai întâi veneau carele cu corturi de purpură, roșii și violete, corturi de byssus alb ca zăpada, întreșut cu fire de aur, covoare orientale și mese din lemn de lămâi, bucăți de mozaic, vase de bucătărie, colivii cu păsări din Răsărit, Sud și Apus, ai căror creieri sau limbi urmau să fie gătite pentru masa împăratului, amfore cu vin și coșuri cu fructe. Iar obiectele fragile, ca să fie ferite de deteriorare sau spargere în căruțe, erau purtate de sclavii care mergeau pe jos. Puteau fi văzuți sute de oameni ducând vase și statuete din aramă de Corint, vase etrusce, grecești, vase de aur, argint, sau din sticlă de Alexandria. Erau încadrați de mici detașamente de pretorienii pedestri sau călări. Fiecare grup de sclavi era supravegheat de paznici înarmați cu bice plumbuite. Convoiul de oameni care purtau cu grijă diferite obiecte arăta ca o fabuloasă procesiune religioasă. Asemănarea deveni mai izbitoare, când trecură instrumentele muzicale ale împăratului și ale curții. Se puteau

vedea harpe, lăute grecești, ebraice și egiptene, lire, citere, fluiere, timpane lungi și înconvoiate, cimbale. Privind la pădurea asta mișcătoare de instrumente muzicale, sclipind în soare cu luciri de aur, bronz, pietre scumpe și perle îți venea să crezi că Apollo sau Bachus a pornit într-o călătorie prin lume. Urmară apoi minunate carruce încărcate cu gimnaști, dansatori, dansatoare, aranjați în grupuri pitorești, ținând tirse în mâini. După ei veneau carele de sclavi destinați nu trudei, ci desfătării: băiețași și fetițe aleși din toată Grecia și Asia Mică, cu părul lung sau cu bucle răsucite, prinse în plase de aur, asemenea, unor amorași, cu fețe minunate, dar acoperite cu un strat gros de alifii, pentru ca vântul din Campania să nu le bronzeze pielea delicată.

Urma un nou detașament de pretorienii, sicambri uriași, bărboși, cu părul blond sau roșcat, cu ochii albaștri. În fața lor păseau stegarii numiți imaginari, ducând vulturii romani, tăblițe cu inscripții, statuete de zei germani și romani și în sfârșit, statuete și busturi de-ale împăratului. De sub platoșe se zăreau brațele bronzate, puternice ca niște mașini de război, capabile să mânuiască armele grele cu care erau înarmați. Pământul tremura sub pasul lor egal, greu, iar ei, conștienți parcă de puterea lor, pe care o putea folosi chiar și împotriva împăraților, se uitau cu dispreț la mulțimea de pe margini, uitând că probabil mulți dintre ei au venit în lanțuri în acest oraș. Nu erau însă decât un număr neînsemnat. Forțele principale pretoriene rămăseseră în tabere să vegheze asupra orașului și să-1 țină în frâu. Urmară tigrii și leii de ham ai lui Nero; dacă i-ar veni chef cumva să-1 imite pe Dionisos, să aibă ce să prindă la care. Îi duceau de lanțuri paznici indieni și arabi. Lanțurile erau învelite în ghirlande de flori. Animalele îmblânzite de bestiari pricepuți se uitau la mulțime cu ochii lor verzi, parcă somnoroși; din când în când, ridicând capetele lor uriașe, sforăiau, simțind mirosul de oameni, și-și lungeau boturile.

Veneau apoi carele împărătesei și lecticile, mai mari și mai mici, aurii și purpurii, încrustate cu sedef, perle sau pietre scumpe, care

străluceau în lumină. Urma iarăși un mic detașament de pretorienii în armuri romane, compus numai din voluntari romani. Și iarăși mulțimea elegantă a slujitorilor sclavi și a copiilor, iar în cele din urmă venea însuși Cezarul, a cărui apropiere o vesteau de departe uralele mulțimii.

În mulțime se afla și Apostolul Petru, care voia, o dată în viață, să-l vadă pe împărat. Era însoțit de Ligia, cu fața acoperită cu un văl des, și de Ursus, a cărui forță constituia cea mai sigură pază pentru față în mijlocul mulțimii turbulente și nestăpânite. Ligianul luă un bloc de piatră destinat construcției unui templu și-l aduse Apostolului, ca acesta, urcându-se pe el, să poată vedea mai bine. Mulțimea la început murmurase, căci Ursus își făcuse loc ca o navă printre valuri, dar când ridicase singur blocul de piatră, pe care nici patru dintre ei n-ar fi reușit să-l urnească, murmurul se schimbă în ovații de admirație. „Macte'!” se auzi în jur. Între timp însă, sosise împăratul. Stătea într-un car în formă de cort, tras de șase armăsari albi de Idumeea, potcoviți cu aur. Cortul era deschis în două părți, anume ca mulțimea să-l poată vedea pe împărat. Ar fi putu încăpea acolo mai multe persoane, însă Nero, voind ca atenția mulțimii să se concentreze exclusiv asupra lui, trecea prin oraș singur, având la picioare numai doi pitici. Era îmbrăcat într-o tunică și o togă de culoarea ametistului, care arunca umbre violetii pe fața lui. Pe cap avea o cunună de lauri. De când plecase la Neapolis, se îngrășase în mod evident. Fața i se lăbărțase. Sub falca de jos îi atârna o dublă gușă, din care cauză gura lui, întotdeauna prea apropiată de nas, părea acum tăiată chiar sub nări. Gâtul gros era înfășurat, ca de obicei, cu o eșarfă de mătase pe care o îndrepta în flecare clipă cu mâna-i albă și grasă. La încheietură îi creștea un păr roșcat, ca niște pete de sânge, dar nu permitea epilatorilor să-l smulgă pentru că i se spusese că operația aceasta ar provoca tremuratură degetelor, ceea ce l-ar fi împiedicat să cânte din lăută. Pe fața lui se zugrăvea o trufie

nemărginită, la care se adăugau oboseala și plictiseala. Era un chip îngrozitor și caraghios în același timp. Trecând cu carul, întorcea capul când într-o parte, când în cealaltă, clipind din ochi și ascultând foarte atent ovațiile. Era întâmpinat cu furtuni de aplauze și strigăte: „Salut, divine! Cezare, imperatore, salve, victoriosule! Salut, inegalabile - fiul lui Apollo, Apollo!" Nero, auzindu-i, zâmbea forțat. Uneori însă, o undă întunecată îi trecea peste față. Romanii erau ironici și uneori, la adăpostul mulțimii, își permiteau să-i zeflemească până și pe cei întorși în triumf, pe care îi iubeau și-i respectau cu adevărat. Se povestea că odată lui Julius Caesar i se strigase: „Cetățeni, ascundeți-vă nevestele, că vine chelul!" însă teribilul amor propriu al lui Nero nu suporta nici cea mai nevinovată ironie. Din mulțime, printre ovațiile lor, se auzeau și strigăte: „Barbă-Arămie!... Barbă-Arămie! Unde-ți duci barba înflăcărată? Ți-e frică să nu ia foc Roma de la ea?" Cei care strigau astfel nu știau că gluma lor ascunde în ea o prorocie îngrozitoare. De altfel, pe Cezar aceste voci nu-1 supărau cine știe cât, mai ales că nu mai purta barbă, o oferise mai demult într-o cutie de aur lui Jupiter Capitolinul. Alții, însă, ascunși după stivele de piatră și după schelele templului strigau: „Matricida! Nero! Oreste! Alcmeon³!" iar alții: „Unde-i Octavia?" „Dă înapoi purpura!" iar după Poppea care venea imediat în urma lui, strigau: „Fiava coma³!" - expresie care înfiera pe prostituate. Urechea muzicală a lui Nero prindea și aceste strigăte și atunci ducea la ochi smaraldul său lustruit, ca și cum ar fi vrut să-i vadă și să-i țină minte pe aceia care strigaseră. Privind astfel, îl zări la un moment dat pe Apostol, care stătea pe blocul de piatră. Nimănui din

Fiul lui Agamemnon, care, pentru a-și răzbuna tatăl, a ucis-o pe Clitemnestra, mama sa.

³Fiul lui Amphiarus; îl răzbună pe tatăl său, mort la asediul Tebei, ucigându-și propria mamă.

³Plete blonde! (Curtezanele obișnuiau să-și vopsească părul.)

strălucitul convoi și nici din mulțimea de pe marginile drumului nu i-ar fi trecut prin minte că se privesc în clipa aceea doi stăpânitori ai lumii, dintre care unul avea să dispară în curând, ca un vis sângeros, iar celălalt, bătrânul îmbrăcat în lacerna' grosolană, avea să ia în stăpânire veșnică lumea și orașul.

Împăratul trecu. Imediat în urma lui, venea Poppea cea urâtă de popor, într-o splendidă lectică purtată de opt africani, îmbrăcată ca și Nero în veșminte de culoarea ametistului. Unsă cu alifii pe față, nemișcată, îngândurată și indiferentă, arăta ca o zeitățe frumoasă și rea, dusă în procesiune. După ea venea o curte întreagă de sclavi, bărbați și femei, șiruri întregi de care cu îmbrăcăminte. Soarele trecuse de mult de amiază, când începu trecerea curtenilor - convoi strălucitor, viu colorat, șerpuind la nesfârșit. Leneșul Petronius, salutat de popor cu simpatie, poruncise să fie dus în lectică împreună cu sclava sa cea frumoasă. Tigellinus mergea într-o carruca trasă de căluți mici, împodobiiți cu pene albe și purpurii. Se ridica mereu în picioare și se uita, întinzându-și gâtul, dacă nu-i face semn împăratului să se mute în carul lui. Mulțimea întâmpină cu aplauze pe Licinianus Calpurnius Pison, cu râsete pe Vitellius, cu fluierături pe Vatinius. Față de consulii Licinius și Lecanius lumea fu indiferentă. Tullius Senecion, iubit de plebe fără să știe cineva pentru ce, și Vestinus se bucurară de ovații. Suita lui Nero era nenumărată. Se părea că tot ce-i mai bogat și mai strălucitor sau renumit în Roma emigrează în Antium. Nero nu călătorea niciodată altfel decât cu o mie de care. Mulțimea care-l însoțea aproape întotdeauna depășea numărul ostașilor din legiuni. Oamenii îngrămădiți pe margini și-l arătau unul altuia pe Domitius Afer și pe smochinitul Lucius Saturnius; fură văzuți Vespasian, care încă nu terminase campania din Iudeea, de unde avea să se întoarcă numai pentru coroana de împărat, apoi fii săi, apoi tânărul Nerva, și Lucan, și Annius Gallon

Pelerină cu glugă.

și Quintianus, și o mulțime de femei cunoscute prin bogăție, frumusețe, lux și destrăbălare. Mulțimea privea cu aceeași admirație și personalitățile, și harnașamentele, carele, caii, veșmintele ciudate ale servitorilor adunați din toate părțile lumii. În revărsarea asta de lux și măreție, nu știai la ce să te uiți, orbit de strălucirea aurului, a purperei, de sclipirea pietrelor scumpe, de licărul sedefului și al fildeșului. Din mulțime nu lipseau cei săraci și flămânzi, dar spectacolul acesta ațâța în ei nu numai dorința de a petrece și invidia, ci și mândria că sunt cetățeni ai Romei neînvînse, care îngenunchease lumea întregă. Nimeni nu-și putea închipui că puterea ei nu-i veșnică pe pământ.

Vinicius venea în coada convoiului. Când îi văzu pe Apostol și pe Ligia, sări din car și, salutându-i cu fața luminată, începu să vorbească repede, ca omul care n-are timp de pierdut:

— Ai venit? Nu știu cum să-ți mulțumesc, o, Ligia!... Dumnezeu nu putea să-mi dea un semn mai bun. Te salut, luându-mi rămas bun, dar nu pentru mult timp. Pe drum, am să las cai de schimb. În fiecare zi liberă, am să fiu lângă tine, până când am să obțin învoirea să mă întorc de tot. Rămâi sănătoasă!

— Mergi sănătos, Marcus, răspunse Ligia și adăugă mai încet: Christos să-ți călăuzească pașii și să-ți deschidă sufletul cuvintelor lui Pavel!

El se bucură, înțelegând că ea-i nerăbdătoare ca el să devină cât mai curând creștin. Spuse:

— Ocelle mi! Fie așa cum spui. Pavel preferă să meargă cu oamenii mei, însă este cu mine și-mi va fi învățător și frate... Dă vâlul la o parte, bucuria mea, ca să te mai pot vedea o dată înainte de plecare. De ce te-ai acoperit așa?

Ea ridică vâlul cu mâna, arătându-și fața albă și ochii zâmbitori, și întrebă:

— Am făcut rău?

În zâmbetul ei era o notă de copilărească provocare și mândrie.

Vinicius, privind-o cu exaltare, răspunse:

— Rău pentru ochii mei care până la moarte ar vrea să te privească numai pe tine.

Se întoarse către Ursus și zise:

— Ursus, păzește-o ca pe ochii din cap, căci nu-i numai domina ta, ci și a mea!

Pe urmă, luă mâna fetei și-și apăsă buzele pe ea, spre marea uimire a gloatei care nu-și putea explica semnul acesta de mare cinstire acordat de un curtean ilustru unei fete îmbrăcate în veșminte simple, aproape de sclavă.

— Rămâi sănătoasă...

Și plecă repede. Alaiul împărătesc se îndepărtase. Apostolul Petru facu asupra lui Vinicius un imperceptibil semn al crucii, iar bunul Ursus începu imediat să-l laude, bucuros că tânăra lui stăpână îl ascultă atentă, privindu-l cu recunoștință.

Cortegiul pieri în zare, lăsând în urma lui nori de praf auriu, dar ei se mai uitară mult timp în direcția lui, până se apropie Demas morarul, la care lucra Ursus noaptea.

Demas, sărutând mâna Apostolului, îl rugă să vină la el la masă, zicând că locuința lui e aproape de Emporium, iar ei trebuie să fie flămânzi și obosiți, căci petrecuseră cea mai mare parte din zi lângă poartă.

Plecară împreună și, spre seară, după ce se odihni și mâncară în casa lui, se întoarseră în Transtiberim. Voind să treacă râul pe la podul Emilius, o apucară pe Clivus Publicus, străbătând Aventinul, printre templele Dianei și al lui Mercur. Apostolul Petru privi de pe deal la nenumăratele clădiri care se vedeau în jur și mai departe până dincolo de zare. Cufundat în tăcere, se gândea la dimensiunile uriașe și la conducerea acestui oraș, în care venise să propovăduiască cuvântul Domnului. Până atunci, cunoscuse stăpânirea romană în diferite țări prin care călătorise, prin legiunile ei presărate pe tot întinsul lumii, însă

întruchiparea supremă a puterii sale o văzuse abia astăzi pentru prima oară în persoana Cezarului. Orașul acela nemăsurat, lacom și putred până în măduva oaselor, trufaș în puterea sa supraomenească, împăratul acesta fratricid, matricid, ucigaș al soției sale, care târa în urma lui un cortegiul de fantome însângerate nu mai mic decât curtea sa, desfrânatul și măscăriciul acesta, stăpân peste treizeci de legiuni și prin ele peste întreg pământul, curtenii înveșmântați în purpură și împodobiți cu aur, nesiguri de ziua de mâine, dar mai puternici decât regii; toate acestea, luate la un loc, îi apăreau ea o împărăție îngrozitoare a răului și a nelegiurii. Și se miră în inima sa de om simplu cum poate Dumnezeu să îngăduie o putere atât de mare și neînțeleasă în mâna satanei, cum poate să lase în voia ei pământul întreg să-l frământă, călcându-l în picioare, storcând lacrimi și sânge, să-l pustiască cu vifor de foc. La gândul acesta, inima lui se înfiora de spaimă și se adresă în gând învățătorului: „Doamne, ce voi face cu acest oraș în care m-ai trimis? Ale lui sunt mările și uscatul, ale lui animalele de pe pământ și din apă, ale lui împărățiile și orașele lumii și treizeci de legiuni care-l apără, iar eu, Doamne, sunt un biet pescar. Ce să fac? Și cum am să înfrâng răutatea lui?”

Înălță capul său cărunt și tremurător spre cer, trist și înfricat, rugându-se și chemându-l pe învățătorul său.

Rugăciunea îi fu întreruptă de vocea Ligiei:

—Uite, parcă-i în flăcări tot orașul...

Într-adevăr, în ziua aceea soarele apunea ciudat. Discul lui enorm coborâse pe jumătate după dealul Janiculus, inundând într-o lumină roșie vastă întindere a cerului. De unde se aflau, privirea lor cuprindea spații fără margini. În dreapta vedeau zidurile lungite de umbră ale Circului Mare deasupra căruia se înălțau unul peste altul edificiile din Palatin. În fața lor, dincolo de Forum Boarium și Velabrum, se zărea culmea Capitoliului, cu templul lui Jupiter. Zidurile, coloanele și acoperișurile templelor păreau scufundate în lumina aceea de purpură.

Văzute de departe cotiturile fluviului duceau parcă sânge pe unde. Pe măsură ce soarele cobora, lumina se făcea tot mai roșie, asemănându-se tot mai mult cu vâlvătaiele unui imens incendiu, care, extinzându-se mereu, în cele din urmă, cuprinse toate cele șapte coline, revărsându-se asupra împrejurimilor.

—Parcă-i în flăcări tot orașul, repetă Ligia.

Petru, acoperindu-și ochii cu palma, zise:

—Mânia lui Dumnezeu stă asupra lui.

Capitolul XXXVII

Vinicius către Ligia:

„Sclavul Flegon, prin care îți trimit scrisoarea asta, e creștin, unul din cei care își vor primi libertatea din mâinile tale, scumpa mea. E un bătrân serv al casei noastre. Pot să-ți scriu prin el cu toată încrederea și fără teamă că scrisoarea ar putea să cadă pe mâini străine. Îți scriu din Laurentum, unde ne-am oprit din cauza arșitei. Otho posedă aici o splendidă vilă pe care a dăruit-o cândva Poppeii. Dânsa, deși despărțită de el, a găsit de cuviință să păstreze minunatul dar... Când mă gândesc cum sunt femeile care mă înconjoară acum - și cum ești tu, am impresia că din pietrele lui Deucalion au luat naștere soiuri cu totul diferite de oameni și că tu faci parte dintre cei născuți din cristal. Te admir și te iubesc din tot sufletul și aș vrea să-ți vorbesc numai despre tine și trebuie să fac eforturi pentru ca să-ți scriu despre

Conform legendei, Deucalion împreună cu soția sa, Pyrrha, supraviețuind potopului prin care Zeus a urmărit nimicirea neamului omenesc, au repopulat pământul aruncând peste umăr pietre, care se prefăceau în oameni.

călătorie, despre ceea ce mi se întâmplă și noutățile de la curte.

Împăratul a fost oaspetele Poppeii, care a pregătit în secret o minunată recepție. De altfel, n-a invitat mulți curteni, dar eu și Petronius am fost chemați. După prandium ne-am plimbat cu bărci aurite pe mare, care era atât de calmă, de parcă ar fi dormit, și albastră, ca ochii tăi, o, divino! Am văslit noi singuri. Fără îndoială o flata pe Augusta că barca ei e mânată de consuli și de fii de consuli, împăratul, stând la cârmă în togă de purpură, a cântat un imn în cinstea mării pe care-l scrisese în noaptea din ajun și pentru care a compus muzica împreună cu Diodor. Din alte bărci îl acompaniau sclavi din India, cântând din cochiliile melcilor de mare, iar în jurul nostru săltau numeroși delfini, atrași parcă din adâncurile Amfitritei de muzică. Iar eu mă gândeam la tine. Mi-era dor de tine. Aș fi vrut să iau marea aceea și vremea aceea frumoasă și muzica aceea și să ți le dăruiesc. Vrei să locuim cândva pe malul mării, Augusta mea, departe de Roma? Am o moșie în Sicilia. Este acolo o pădure de migdali care primăvara se încarcă de flori roze. Coboară atât de mult spre mare, încât pe-alocuri ramurile aproape că ating apa. Acolo am să te iubesc și am să ador învățătura pe care o învăț acum de la Pavel, căci știu acum că ea nu-i împotriva iubirii și a fericirii. Vrei?... înainte de a auzi răspunsul tău, continui să-ți povestesc ce s-a întâmplat în barcă. Când malul a rămas în urmă, am zărit o pânză departe în fața noastră. Imediat s-a iscat o controversă dacă-i o barcă de pescari obișnuită sau corabia cea uriașă de la Ostia. Eu am recunoscut-o primul. Atunci Augusta a spus că probabil nimic nu poate fi ascuns de ochii mei și, lăsându-și brusc vâlul pe față, întrebă dacă și așa aș recunoaște-o? Petronius a răspuns imediat că, ascuns de un nor nici măcar soarele nu poate fi văzut. Ea, chipurile glumind, a spus că niște ochi atât de ageri probabil că numai o iubire i-a putut orbi. Înșirând numele diferitelor curtene, începu să întrebe, vrând să ghicească de care-s îndrăgostit. Am răspuns liniștit, însă, în cele din urmă, ea a rostit și numele tău.

Pomenindu-te, și-a descoperit din nou fața și a început să mă privească cu niște ochi răi și cercetători. Ii sunt recunoscător lui Petronius, care atunci a apucat barca și atenția celorlalți s-a îndepărtat de la mine. Dac-aș fi auzit un cuvânt defavorabil sau ironic despre tine, n-aș fi putut să-mi ascund mânia și nu știu dacă aș fi reușit să-mi stăpânesc dorința de a sparge cu vâsla capul acelei femei rele și perverse... Mai ții minte ce ți-am povestit în casa lui Linus, în ajunul plecării, despre întâmplarea de pe lacul lui Agrippa? Petronius tot se mai teme pentru mine. Chiar și astăzi m-a conjurat să nu jignesc amorul propriu al Augustei. Dar Petronius nu mă înțelege. El nu știe că în afară de tine pentru mine nu există nici plăcere, nici frumusețe, nici iubire, că față de Poppea simt numai scârbă și dispreț. Tu mi-ai schimbat sufletul atât de mult, încât nici n-aș mai putea să mă întorc la vechea mea viață. Tu să nu te temi că ar putea să mi se întâmple ceva rău aici. Poppea nu mă iubește, căci ea nu-i capabilă să iubească pe nimeni. Dorințele ei izvorăsc numai din ciuda ce i-o poartă împăratului, care mai este încă sub influența ei, poate mai și ține la ea, totuși n-o cruță și nu-și mai ascunde de ea nerușinarea și mârșăviile. Am să-ți spun ceva care o să te neliniștească: Petru mi-a spus înainte de plecare să nu mă tem de împărat, că n-o să mi se clintească nici un fir de păr din cap, și eu cred în el. O voce tainică îmi spune că fiecare cuvânt de-al lui trebuie să se împlinescă și dacă el a binecuvântat dragostea noastră, nici împăratul, nici toate puterile Hadesului, nici măcar Destinul nu vor reuși să mi te răpească. O, Ligia! Când mă gândesc la asta sunt fericit, ca și cum aș fi însuși Cerul, singurul care-i fericit și liniștit. Pe tine, fiind creștină, poate au să te supere cuvintele mele despre Cer și Destin? în cazul acesta iartă-mă, căci greșesc fără să vreau. Botezul încă nu m-a purificat, însă inima mea este ca o cupă goală în care Pavel din Tars urmează să verse dulcea voastră religie, care fiind a ta, este cu atât mai dulce pentru mine. Tu, divino, consideră drept un merit măcar faptul că am deșertat din cupa asta apa tulbure de care fusese

plină și că n-o feresc, ci o întind ca un om însetat, ajuns la un izvor curat. Vreau să găsesc bunăvoință în ochii tăi. In Antium, zilele și nopțile mele au să treacă ascultându-l pe Pavel, care încă din prima zi de călătorie a câștigat o mare influență asupra oamenilor mei. Sunt mereu în preajma lui, văzând în el nu un simplu taumaturg, ci o ființă aproape supranaturală. Ieri am citit bucurie pe fața lui. Când l-am întrebat ce face, mi-a răspuns: «Seamăn». Petronius știe că el se află printre oamenii mei și dorește să-l vadă. Seneca de asemenea, căci a auzit despre el de la Gallon. Stelele au început să pâlească, o, Ligia! Luceafărul de ziuă strălucește tot mai puternic. In curând, aurora va îmbujora marea. Totul doarme în jur, numai eu mă gândesc la tine și te iubesc. Te salut o dată cu aurora, sponsa meal!"

Capitolul XXXVIII

Vinicius către Ligia:

„Ai fost vreodată, scumpa mea, cu familia lui Aulus la Antium? Dacă nu, atunci voi fi fericit dacă am să îți pot arăta cândva. încă de la Laurentum, încep să se înșire pe faleză vilele una după alta. Antiumul însuși nu-i decât un șir nesfârșit de palate și porticuri, ale căror coloane, pe vreme senină, se oglindesc în apă. Am și eu o vilă aici, chiar lângă apă, un mic parc de măslini și chiparoși în spatele casei. Când mă gândesc că vila asta o să fie cândva a ta, marmurile ei îmi par mai albe, grădinile mai răcoroase și marea mai azurie. O, Ligia, ce bine e să trăiești și să iubești! Bătrânul Menicles, care îngrijește de vilă, a sădit pe sub tufele de mirt covoare de iriși. Când i-am văzut, mi-a venit în minte casa lui Aulus, impluvium-ul și grădina în care am stat alături de tine. Și ție irișii ăștia au să-ți amintească casa

logodnica mea!

părintească, de aceea sunt sigur că are să-ți placă Antiumul și vila noastră. Imediat după sosire, am discutat cu Pavel în timpul prânzului. Am vorbit mult despre tine. Pe urmă, el a început să predice iar, eu l-am ascultat. Chiar dacă aș ști să scriu ca Petronius, tot n-aș reuși să exprim tot ce am simțit și gândit. Eu nu mă așteptam să existe pe lume fericire, frumusețe și împăcare despre care oamenii să nu fi știut până acum. Păstrez însă toate acestea pentru convorbirile noastre, când voi veni la Roma, în prima clipă liberă. Spune-mi, cum poate să existe pe pământ laolaltă oameni ca Apostolul Petru, Pavel din Tars și împăratul? Te întreb pentru că, după ce ascultasem pe Pavel, mi-am petrecut seara la Nero. Știi ce-am auzit acolo? Mai întâi, și-a citit poemul său despre distrugerea Troiei. A început apoi să se plângă că n-a văzut niciodată un oraș arzând. îl invidiază pe Priam și-l consideră un om fericit tocmai pentru că a putut contempla incendierea și pieirea cetății natale. Auzindu-l, Tigellinus a zis: «Spune o singură vorbă, divine, și iau o torță și, înainte de căderea nopții, vei vedea Antiumul în flăcări». Împăratul îi spuse că-i un prost. «Unde-aș mai veni să respir aerul mării și să-mi oblojesc vocea cu care m-au înzestrat zeii și de care, după cum se spune, trebuie să am grijă spre binele poporului? Oare nu Roma este aceea care-mi dăunează? Oare nu miasmele sufocante din Subura și Esquilin mă fac să răgușesc? Oare Roma în flăcări n-ar fi un spectacol de o sută de ori mai frumos și mai tragic decât Antium?» Cu toții începură să spună ce tragedie nemaipomenită ar fi un astfel de spectacol, un asemenea oraș, care a cucerit lumea, transformat în cenușă. Cezarul spuse că astfel poemul lui ar întrece cântecul lui Homer. Pe urmă, povesti cum ar reconstrui orașul, cum secolele următoare ar admira opera lui, față de care ar păli și cele șapte minuni ale lumii. Ascultându-l, convivii beți începură să strige: «Fă asta! Fă-o!» Iar el răspunse: «Ar trebui să am prieteni mai credincioși și mai devotați». Eu, recunosc, ascultându-l, am fost cuprins de neliniște, pentru că în Roma te află tu, carissima. Acum îmi

vine și mie să râd de teama asta. Cred că Cezarul și curtenii, oricât ar fi de nebuni, nu și-ar permite o infamie ca asta. Totuși, uite, ce i se poate năzări unui om din frică pentru dragostea lui. Aș prefera totuși ca locuința lui Linus să nu se afle într-o străduță îngustă ca locuința din Transtiberim, într-un cartier locuit de o populație străină, de care nu s-ar ține seama într-un asemenea caz. Mie nici palatele nu mi se par o locuință demnă de tine. Aș vrea să nu-ți lipsească nimic din podoabele și confortul cu care te-ai obișnuit din copilărie. Mută-te în casa lui Aulus, Ligia mea. M-am gândit mult la asta. Dacă împăratul ar fi în Roma, știrea acestei înapoieri ar putea într-adevăr să ajungă prin sclavi la Palatin, să atragă atenția asupra ta și persecuții pentru că ai îndrăznit să te împotrivești voinței împăratului. Însă el va rămâne încă mult timp în Antium, iar când se va întoarce, lumea are să uite și sclavii n-au să mai vorbească despre asta. Linus și Ursus pot locui cu tine. De altfel, sper că înainte ca Palatinul să-l vadă pe împărat, tu, divina mea, vei locui în propria-ți casă, în Carinae. Binecuvântată va fi ziua, ora și clipa în care vei trece pragul casei mele și dacă Christos pe care învăț să-l cunosc are să facă asta, să fie binecuvântat numele Lui. Am să-l slujesc și am să-mi dau pentru El viața și sângele. Nu spun bine: îl vom sluji amândoi, atât cât vom trăi. Te iubesc din tot sufletul și te salut".

Capitolul XXXIX

Ursus scotea apă din bazin, trăgând două amfore legate de o frânghie și cântând în surdină un cântec ciudat, ligian. Privea la Ligia și Vinicius, care străluceau albi ca două statui printre chiparoșii din grădina lui Linus. Nici o adiere de vânt nu clintea veșmintele lor. Se lăsase înserarea și în umbra vineție ei discutau, ținându-se de mână.

— Nu ți se poate întâmpla nimic rău, Marcus, că ai părăsit Antium fără știrea împăratului? întrebă Ligia.

— Nu, draga mea, răspunse Vinicius. Împăratul a anunțat că se închide pentru două zile cu Terpnos ca să compună noi cântece. Când vine inspirația, nu mai știe de nimeni și de nimic. Și-apoi, ce contează împăratul, când sunt lângă tine și te pot privi? Mi-era prea dor. În ultimele nopți, mă părăsise și somnul. Adesea, când așteptam răzbit de oboseală, tresăream, trezindu-mă brusc cu sentimentul că te amenință un pericol. Uneori, visam că mi-au fost furăți caii de schimb care trebuie să mă aducă de la Antium la Roma. Am parcurs acum drumul ăsta mai repede decât cel mai rapid curier împărătesc. Nu mai puteam să rezist fără tine. Prea mult te iubesc, draga, scumpa mea!

— Știam c-ai să vii. La rugămintea mea, Ursus a dat de două ori fuga până la Carinae, să întrebe acasă la tine dacă n-ai venit. Linus râdea de mine și Ursus la fel.

Într-adevăr, se vedea că așteptase venirea lui. În locul mohorâtului veșmânt purtat de obicei, îmbrăcase o stola albă, de sub ale cărei falduri brațele și capul ei răsăreau ca niște ghiocei de sub zăpadă. Câteva anemone roze îi împodobeau părul.

Vinicius îi sărută mâna. Se așezară pe o bancă de piatră printre frunzele de viță sălbatică. Rezemându-se umăr de umăr, tăceau, privind asfințitul ale cărui ultime raze se oglindeau în ochii lor.

Farmecul serii calme puse stăpânire treptat pe ei.

— Ce liniște-i aici și ce minunată-i lumea! spuse Vinicius cu o voce molcomă. Ce seară senină se lasă! Mă simt atât de fericit, cum n-am fost niciodată în viață! Spune-mi, Ligia, ce poate însemna asta? Eu nu mi-am închipuit niciodată că ar putea exista o asemenea dragoste. Credeam că nu-i decât foc în sânge și dorință. Abia acum îmi dau seama că poți să iubești cu fiecare picătură de sânge, cu fiecare suflare și totuși să te simți liniștit de parcă somnul și moartea ar domni în sufletul tău. E ceva nou pentru mine. Mă uit la liniștea pomilor aceștia și am senzația

că ea izvorăște din sufletul meu. Abia acum înțeleg că poate exista o fericire despre care oamenii n-au știut până acum. Abia acum înțeleg de ce și tu și Pomponia Graecina sunteți atât de senine... Da! Asta ți-o dă Christos...

Ea își lipi obrazul de umărul lui și zise:

— Dragul meu Marcus...

Și amuți. Bucuria, recunoștința, ideea că este liberă să iubească îi luaseră graiul. Emoția îi umplu ochii de lacrimi. Vinicius cuprinse cu brațul trupul ei firav și o strânse la piept, spunând:

—Ligia! Să fie binecuvântată clipa când am auzit prima dată numele Lui.

Ea răspunse încet:

— Te iubesc, Marcus.

Tăcură amândoi din nou, muți de bucurie. În chiparoși se stingeau ultimele raze ale zilei. Peste grădină începu să cearnă lumina de argint a lunii. După un timp, Vinicius vorbi:

— Știu... De cum am intrat aici, de cum ți-am sărutat mâinile dragi, am citit în ochii tăi întrebarea dacă am pătruns învățătura divină pe care o recunoști tu și dacă am fost botezat? Nu! Încă nu sunt botezat, dar știi oare, floarea mea, de ce? Pavel mi-a spus: „Eu te-am convins că Dumnezeu a venit pe lume și s-a lăsat răstignit pentru mântuirea lumii, dar în izvorul binefăcător al harului să te purifice Petru, primul care a întins mâna asupra ta, primul care te-a binecuvântat". Am vrut, scumpa mea, să asști și tu la botezul meu și nașă să-mi fie Pomponia. De aceea încă nu sunt botezat, deși cred în Mântuitor și în dulcea lui învățătură. Pavel m-a convins, m-a convertit. Putea oare să se întâmple altfel? Cum să nu cred că Christos a venit pe lume de vreme ce așa spune Petru, care i-a fost învățăcel, și Pavel, căruia i s-a arătat? Cum să nu cred că a fost zeu, de vreme ce a înviat din morți? Doar a fost văzut și în oraș, și pe malul lacului, și pe munte, și l-au văzut oameni a căror gură n-a cunoscut minciuna. Eu am crezut în asta încă de când l-am auzit pe

Petru în Ostrianum, căci încă de atunci mi-am zis: „în toată lumea orice om ar putea minți mai degrabă decât acesta care zice: «Am văzut!»». Dar m-am temut de religia voastră. Îmi închipuiam că ea mi te răpește. Credeam că ea nu recunoaște nici înțelepciunea, nici frumusețea, nici fericirea. Azi însă, când am cunoscut-o, ce fel de om aș fi dacă n-aș vrea ca pe pământ să domnească adevărul, nu minciuna, dragostea, nu ura, binele, nu crima, credința, nu necredința, îndurarea, nu răzburarea? Care om n-ar voi și n-ar prefera asta? Iar religia voastră asta ne învață. Și alte religii propagă dreptate, dar numai a voastră îndreaptă inima omului, făcând-o pură, ca pe a ta și a Pomponiei, și credincioasă, ca pe a ta și a Pomponiei. Ar trebui să fii orb și să nu vezi. Și când mă gândesc că Christos Dumnezeu a promis viața veșnică și fericire nemărginită, cum numai atotputernicia divină poate da, mă întreb, oare omul poate să dorească mai mult? Dacă l-aș întreba pe Seneca din ce motive recomandă virtutea, de vreme ce perversitatea aduce mai multă plăcere, cu siguranță că n-ar putea să-mi dea un răspuns convingător. Eu însă știu de ce trebuie să fii virtuos. Pentru că binele și dragostea vin de la Christos și pentru că atunci când moartea îmi va deschide ochii, o să regăsesc viața, o să regăsesc fericirea, o să mă regăsesc pe mine însumi și pe tine, scumpa mea... Cum să nu iubești și să nu adopți învățătura care spune adevărul și înfruntă moartea? Cine n-ar pune binele deasupra răului? Eu credeam că învățătura asta se opune fericirii, însă Pavel m-a convins că ea nu numai că nu-ți ia nimic, dar îți mai și dăruie. Toate acestea abia pătrund în mintea mea, însă simt că așa este, căci niciodată n-am fost atât de fericit și n-aș fi fost, chiar dacă te-aș fi luat cu forța și te-aș fi dus în casa mea. Iată, adineauri, mi-ai spus: „Te iubesc!” Cuvintele acestea nu ți le-aș fi putut smulge cu toată puterea Romei. O, Ligia! Mintea îmi spune că învățătura asta-i divină, cea mai bună dintre toate, iar inima mea simte asta. Cine să se opună unor asemenea forțe?

Ligia îl asculta, cu ochii ei albaștri ațintiți asupra lui, înrouați ca niște flori tainice în lumina lunii.

— Da, Marcus! Adevărat! zise ea, lipindu-se și mai strâns de umărul lui. În clipa aceea, amândoi se simțiră negrăit de fericiți, înțelegeau că, în afară de dragoste, îi unește și o altă forță, blândă și de neînving, datorită căreia dragostea însăși devine de neînving, apărută de schimbări, decepții, trădare și chiar de moarte. Inimile lor erau stăpânite de certitudinea că orice s-ar întâmpla, ei n-au să înceteze să se iubească și să-și aparțină unul altuia. Și convingerea aceasta aduse în sufletul lor o liniște de nespus. Vinicius își dădea seama că dragostea lui nu e numai curată și profundă, dar și nouă, cum lumea nu mai cunoscuse până atunci și cum alta nu putea să fie. În dragostea lui se îngemănau toate: Ligia, și învățătura lui Christos, lumina lunii cernind ușor pe chiparoși, și noaptea senină. Întreaga fire trăia parcă prin și pentru dragostea lui. După o vreme, continuă cu o voce șoptită și tremurătoare:

— Tu vei fi sufletul sufletului meu. Îmi vei fi mai scumpă decât orice pe lume. Inimile noastre vor bate împreună, una singură ne va fi ruga și una recunoștința față de Christos. O, draga mea! Ce putem să ne dorim mai mult decât să trăim împreună, să cinstim împreună pe un zeu scump și să știm că atunci când va veni moartea, ochii noștri se vor deschide din nou, ca după un somn blând, la o nouă lumină? Mă mir doar că n-am înțeles asta mai înainte. Și știi la ce mă gândesc uneori? Că acestei învățături nu-i va rezista nimeni. Peste două sau trei sute de ani o va adopta întreaga lume; oamenii au să uite de Jupiter și n-au să mai fie alți zei, ci numai Christos. N-au să mai fie alte temple, decât cele creștine. Cine s-ar lepăda de propria sa fericire? Ah, am ascultat discuția lui Pavel cu Petronius. Știi ce-a spus Petronius la sfârșit? „Asta nu-i pentru mine”, dar nici un contraargument n-a găsit.

—Repetă-mi cuvintele lui Pavel, îl rugă Ligia.

—Era spre seară, la mine. Petronius a început să vorbească ușuratic și să glumească, așa cum face el de obicei. Atunci Pavel i-a spus: „Cum poți, înțelepte Petronius, să negi că Christos a existat și a înviat din morți, de vreme ce tu nu erai atunci pe lume, iar Petru și Ioan

L-au văzut și eu L-am văzut în drum spre Damasc? Mai întâi dovedește că suntem niște mincinoși și abia pe urmă să respingi mărturiile noastre". Petronius răspunse că nu se gândește să nege. Știe că se petrec multe lucruri de neînțeles, pe care le afirmă oamenii demni de încredere. Însă altceva-i să descoperi un nou zeu, străin, și altceva-i să-i adopți învățătura. „Nu vreau - a spus el - să cunosc nimic ce-ar putea să-mi strice viața și să-mi distrugă frumusețea. Să facem abstracție de adevărul sau neadevărul zeilor noștri, mi-ajunge că sunt frumoși, că alături de ei ne simțim veseli și putem trăi fără griji". Atunci, Pavel îi răspunse astfel: „Respingi învățătura iubirii, dreptății și milei de teama grijilor vieții, dar gândește-te, Petronius, viața voastră e într-adevăr scutită de griji? Nici tu, nobile patrician, și nimeni dintre cei mai bogați și cei mai puternici nu știe dacă, adormind seara, nu se va trezi cumva condamnat la moarte. Spune-mi, însă, dacă împăratul ar recunoaște această învățătură care poruncește iubire și justiție, oare fericirea ta n-ar fi mai sigură? Te temi pentru bucuriile tale, dar oare atunci viața n-ar fi mai veselă? Iar în ce privește podoabele vieții și frumusețea, dac-ați construit atâtea temple și statui frumoase în cinstea unor zei răi, răzbunători, desfrânați și nedrepti, ce n-ați putea realiza pentru cinstirea unicului zeu al iubirii și al adevărului? Îți lauzi soarta pentru că ești bogat și trăiești în plăcere, dar ai fi putut tot așa să fii sărac și părăsit, chiar dacă descinzi dintr-o mare familie, și atunci cu adevărat ți-ar fi mai bine dacă oamenii ar crede în Christos. În orașul vostru chiar se găsesc unii părinți bogați care nu vor să se trudească cu creșterea copiilor și atunci îi aruncă în stradă, copii care se numesc alumnus. Și tu ai fi putut să fii un asemenea alumnus. Dacă toți părinții ar trăi după învățătura noastră, atunci așa ceva nu s-ar putea întâmpla. Dacă, ajungând la anii bărbăției, ai fi luat de nevastă o femeie iubită, ai fi dorit ca ea să-ți rămână credincioasă până la moarte. Însă la voi, vezi ce se întâmpla. Câtă rușine, câtă dezonoare, cât negoț cu credința în căsnicie! Dar voi înșivă vă mirați când întâlniți o femeie pe care o numiți univira.

Iată, îți spun: femeile care vor purta pe Christos în inimă, n-au să-și înșele soții, de asemenea, soții creștini vor fi credincioși soțiilor lor. Voi nu sunteți siguri nici de conducătorii voștri, nici de soții, nici de copii, nici de slugi. În fața voastră tremură lumea întreagă, dar și voi tremurați în fața propriilor voștri sclavi, căci știți că în orice clipă pot să pornească un război îngrozitor împotriva asupra voastră, așa cum adesea au pornit. Ești bogat, dar nu știi dacă mâine n-o să ți se poruncească să-ți părăsești bogăția; ești tânăr, dar poate că mâine va trebui să mori. Iubești, dar te pândește trădarea; îți plac vilele și statuile, însă mâine poți să fii expulzat în pustiurile Pandatariei; ai mii de slugi, dar mâine slugile astea pot să-ți verse sângele. Și dacă este așa, atunci unde-i liniștea, fericirea, bucuria vieții? Eu, însă, iată, propovăduiesc iubirea. Învățătura mea cere conducătorilor să-și iubească supușii, stăpânilor să-și iubească sclavii, sclavilor să slujească cu dragoste, să fie dreptate și milostivire, iar, în cele din urmă, promite o fericire ca o mare imensă, fără sfârșit. Cum poți deci, Petronius, să spui că învățătura asta strică viața, de vreme ce o îndreaptă și de vreme ce tu însuși ai fi de o sută de ori mai fericit și mai sigur dacă ea ar cuprinde lumea, așa cum a cuprins-o puterea voastră, romană?"

—Așa a vorbit Pavel, o, Ligia, iar Petronius a spus: „Asta nu-i pentru mine”, și, prefacându-se somnoros, aplecat. Înainte de plecare, a mai spus: „O prefer pe Eunice a mea, învățaturii tale, iudeu le, însă nu m-aș încumeta să te înfrunt la tribună”. Iar eu am ascultat cuvintele lui cu sufletul deschis, iar când a pomenit despre soțiile romane, am adorat din toată inima religia asta în care ai crescut, cum cresc primăvara crinii din pământul gras. Și m-am gândit atunci: „Poppea a lăsat doi soți pentru Nero. Calvia Crispinilla, Nigidia și aproape toate pe care le cunosc, cu excepția Pomponiei, au făcut negoț cu credința și jurămintele lor, și numai ea singură, a mea, nu mă va părăsi, nu mă va înșela și nu va stinge focul pe altarul căsniciei, chiar dacă m-ar înșela toți și m-ar părăsi toți cei în care am avut încredere”. Și ți-am spus în gândul meu:

„Prin ce să te răsplătesc dacă nu prin iubire și respect?” Ai simțit că de acolo, din Antium, îți vorbeam mereu și discutam cu tine fără încetare, ca și cum ai fi fost lângă mine? De o sută de ori mai mult te iubesc pentru că ai fugit de mine din casa împăratului. Nu mai vreau nici eu casa aceea. Nu vreau plăcerile și muzica de acolo, numai pe tine te vreau. Spune o vorbă și părăsim Roma, ca să ne stabilim undeva departe.

Iar ea, fără să se depărteze de el, ridică ochii, parcă îngândurați, spre vârfurile argintate ale chiparoșilor și răspunse:

—Bine, Marcus. Mi-ai scris de Sicilia, unde vor să se stabilească la bătrânețe și soții Aulus...

Vinicius o întrerupe cu bucurie:

— Da, draga mea, domeniile noastre, sunt apropiate. Este un țărminunat, unde-i clima mai dulce, iar noapțile mai senine decât la Roma, parfumate și luminoase... Acolo, viața și fericirea sunt aproape unul și același lucru. Începu să viseze: Acolo, vom uita de griji. Ne vom plimba printre măslini și ne vom odihni la umbră. O, Ligia! Ce viață! O să ne iubim, o să privim împreună marea, cerul, o să cinstim împreună pe zeul scump, o să răspândim în jur binele și dreptatea și o să trăim în pace!

Tăcură amândoi, gândindu-se la viitor. În cartierul locuit de populația truditore, săracă, stăpâna somnul. Nici un zgomot nu tulbura liniștea.

— Ai să-mi dai voie să mă văd cu Pomponia? întrebă Ligia.

— Da, dragă. Îi vom invita în casa noastră sau vom merge noi la ei. Vrei să-l luăm cu noi și pe Apostolul Petru? E împovărat de vârstă și trudă. Pavel are să ne viziteze de asemenea, are să-l convertească pe Aulus Plautius și, asemenea soldaților care înființează colonii în țările îndepărtate, vom înființa și noi o colonie a creștinilor.

Ligia, luând mâna lui Vinicius, voi s-o sărute, însă el, șoptind, parcă temându-se să nu gonească fericirea, spuse:

—Nu, Ligia, nu! Eu sunt cel care mă închin ție și te ador. Dă-mi mâinile.

—Te iubesc.

Iar el își lipi buzele de mâinile ei albe ca petalele de iasomie și câteva clipe nu mai auziră decât bătaia propriilor lor inimi. În aer nu era nici cea mai mică adiere. Chiparoșii stăteau neclintiți, de parcă și-ar fi ținut și ei răsufarea.

Deodată, liniștea fii întreruptă de un tunet neașteptat, adânc, venind parcă de sub pământ. Ligia tresări, înfiorată, dar Vinicius o liniști:

—Rag leii în vivarii'...

Tăcură, ascultând. La primul răget, răspunse al doilea, apoi al treilea, al zecelea, din toate părțile, din toate cartierele. În oraș erau câteodată câteva mii de lei ținuți în diferite arene și adesea, noaptea, își manifestau în felul acesta dorul lor după libertate. Așa răgeau și acum, de dor, răspunzându-și unul altuia în liniștea nopții. Răsuna orașul de vuiet lung. Era ca o amenințare sumbră. Ligia asculta aceste răgete, înfiorată de o ciudată teamă.

Vinicius o îmbrățișa, zicând:

—Nu te teme, draga mea. Se apropie jocurile și vivariile sunt arhipline. Apoi plecară amândoi spre căsuța lui Linus, însoțiți de răgetul tot mai puternic al leilor.

Spații închise în care se țineau fiarele sălbatice destinate jocurilor de circ.

Capitolul XL

Între timp, la Antium, Petronius repurta aproape zilnic noi victorii asupra curtenilor, care concureau cu ei în obținerea favorurilor Cezarului. Influența lui Tigellinus scăzuse cu totul. La Roma, când trebuiau înlăturați unii oameni care puteau deveni periculoși și trebuiau jefuite avuturile lor, unde erau de pus la cale aranjamente politice, de organizat spectacole uimitoare prin lux și prost gust și, în sfârșit, când era vorba de satisfăcut poftele infame ale Cezarului, Tigellinus, viclean și gata la orice, era indispensabil. Însă la Antium, printre palatele care se oglindeau în azurul mării, împăratul ducea o viață elenică. De dimineața până seara, se citeau versuri, se discuta despre frumusețe și perfecțiune, se extazia în fața unor fericite îmbinări de cuvinte, se făcea muzică, teatru, se ocupau în exclusivitate numai de ceea ce descoperise și desăvârșise geniul grecesc. În aceste condiții, Petronius, incomparabil mai cult decât Tigellinus și decât alți curteni, spiritual, elocvent, subtil, om de gust, câștiga preponderență. Cezarul căuta societatea lui, îi cerea părerea sau sfaturile când compunea el însuși, îi arăta o prietenie mai vie decât oricând altă dată. Cei din jur aveau, impresia că Petronius a repurtat, în cele din urmă, o victorie definitivă, că prietenia dintre el și împărat a intrat într-o fază statornică și că va dura ani de zile. Chiar și cei care înainte îl disprețuiau pe elegantul epicureu, căutau acum să-i câștige bunăvoința. Mulți se bucurau sincer că a căpătat întâietate un om care, deși îi cunoștea pe toți până-n adâncul inimii, privind cu un zâmbet sceptic lingușirile dușmanilor săi de ieri, nu era răzbunător și nu-și folosea puterea în dauna altora fie din lene, fie din distincție. Au fost clipe când ar fi putut să-l împingă în brațele morții chiar și pe

Tigellinus, el însă prefera să-și bată joc de el, scoțând la iveală lipsa lui de educație și obârșia lui de rând. Senatul de la Roma răsuflea ușurat, căci de o lună și jumătate nu se mai dăduse nici o condamnare la moarte. Adevărat, la Antium, ca și în oraș, se povesteau tot felul de ciudățenii despre rafinamentul la care ajunsese împăratul și favoritul său, până și-n desfrâu, însă toată lumea prefera să simtă deasupra sa un împărat rafinat decât unul transformat într-o bestie sub influența lui Tigellinus. Însuși Tigellinus își pierduse capul și șovăia, gândindu-se c-ar fi mai bine poate să se dea bătut, căci împăratul declarase de mai multe ori că în toată Roma și în toată curtea exista doar două suflete capabile să se înțeleagă, doi adevărați eleni: el și Petronius.

—Uimitoarea abilitate a lui Petronius îi întărise pe toți în convingerea că influența lui va persista mai mult decât toate celelalte. Nu-și puteau închipui cum ar reuși împăratul să se descurce fără el, cu cine ar putea să discute despre poezie, muzică, curse și în ai cui ochi s-ar uita ca să verifice dacă ceea ce compunea era într-adevăr perfect, însă Petronius, nepăsător ca întotdeauna, părea că nu dă nici o importanță poziției sale. Era, ca de obicei, încet în mișcări, leneș, spiritual și sceptic. Adesea dădea impresia unui om care-i ironizează pe toți, pe sine, pe Cezar și lumea întreagă. Uneori, îndrăzneț să-1 critice pe față pe împărat și, tocmai când cu toții credeau că a mers prea departe, că-și sapă singur groapa, atunci știa să întoarcă brusc ascuțitul criticii în folosul lui, trezind admirația celor de față și convingerea că nu există nici o situație din care să nu iasă triumfător. O dată, cam la o săptămână după întoarcerea lui Vinicius de la Roma, împăratul citi într-un cerc restrâns un fragment din Troiada sa. La sfârșit, după ce încetară ovațiile, Petronius, întrebat printr-o privire, zise:

—Nedemne versuri, bune de aruncat pe foc.

Celor de față li se opri inima de groază, căci Nero din copilărie nu mai auzise niciodată din gura nimănu o asemenea sentință. Numai fața lui Tigellinus se lumină de bucurie. Vinicius în schimb păli,

gândindu-se cu spaimă că Petronius, care nu se îmbăta niciodată, de data asta întrecuse măsura cu băutura.

Nero, cu o voce mieroasă, în care vibra însă amenințător amorul propriu profund rănit, întrebă:

— Ce găsești rău în ele?

Petronius se repezi:

—Nu-i crede! zise, arătând cu mâna la cei de față. Ei nu se pricep la nimic. Întrebi ce-i rău în versurile tale? Dacă vrei să știi adevărul, atunci am să ți-l spun: astea-s versuri bune pentru Vergiliu, bune pentru Ovidiu, bune chiar pentru Homer, dar nu pentru tine. Tu n-ai voie să scrii așa. Incendiul pe care-l descrii nu arde suficient, focul tău nu frige destul de tare. Nu asculta lingușirile lui Lucan. Pe el pentru asemenea versuri l-aș declara geniu, dar nu pe tine. Și știi de ce? Pentru că ești mai mare decât el. De la cel mai înzestrat de zei ca tine se cere mai mult. Dar ți-e lene. Preferi să dormi după prânz decât să stai să lucrezi. Tu poți crea o operă cum n-a cunoscut lumea până acum și de aceea îți spun în față: scrie alta mai bună!

Vorbea parcă în bătaie de joc, mârâind ușor, însă ochii împăratului se înrouară de plăcere și zise:

—Zei mi-au dat puțin talent, dar în afară de asta mi-au dăruit ceva mai mult: un adevărat cunoscător și un prieten, singurul care îndrăznește să-mi spună adevărul în față.

Întinse mâna sa grasă, acoperită cu păr ruginiu, spre candelabrul de aur jefuit din Delfi, ca să ardă manuscrisul.

Însă Petronius i-l luă mai înainte ca flacăra să fi ajuns la papirus.

—Nu, nu! zise el. Chiar așa nedemne cum sunt ele aparțin omenirii. Lasă-mi-le!

—Permite-mi în cazul acesta să ți le trimit într-o casetă făcută după o idee de-a mea, răspunse Nero, îmbrățișându-l.

După un moment de tăcere, urmă:

—Da. Ai dreptate. La mine, incendiul Troiei nu strălucește

destul, focul meu nu frige destul. Am crezut, totuși, că dac-am să fiu egal cu Homer, are să fie de ajuns. Întotdeauna m-a reținut o anumită timiditate și subapreciere a propriilor mele forțe. Tu mi-ai deschis ochii. Dar știi de ce-i așa cum spui? Atunci când un sculptor vrea să întruchipeze un zeu, își caută un model, iar eu nu l-am avut. N-am văzut niciodată un oraș arzând și de aceea în descrierea mea lipsește nota de autenticitate.

— Iar eu îți spun că trebuie să fii un mare artist ca să înțelegi asta.

Nero căzu pe gânduri, dar după câteva clipe, spuse:

— Răspunde-mi, Petronius, la o întrebare: tu regreti că a ars Troia?

— Dacă regret?... Pe soțul șchiop al Venerei, nicidecum! Și am să-ți spun de ce. Pentru că Troia n-ar fi ars, dacă Prometeu n-ar fi dăruit oamenilor focul și dacă grecii n-ar fi declarat război lui Priam. Dacă n-ar fi existat foc, Eschil n-ar fi scris Prometeul său, iar fără război, Homer n-ar fi scris Iliada, iar eu prefer să existe Prometeu și Iliada, decât să dăinuie un orașel, după cât se pare destul de amărât și murdar, în care acum ar sta cel mult un biet procurator dospit în propriu-i venin, care te-ar plictisi cu reclamațiile lui în contra areopagului local.

— Iată ce se cheamă o vorbă înțeleaptă, răspunse Cezarul. Pentru poezie și artă poți și trebuie să sacrifici totul. Fericți aheenii care i-au oferit lui Homer temă pentru Iliada, și fericit Priam care a văzut pieirea orașului său. Dar eu? Eu n-am văzut un oraș în flăcări.

Urmă un răstimp de tăcere, întrerupt în cele din urmă de Tigellinus.

— Doar fi-am spus, Cezare, poruncește și ard Antiumul. Sau știi ce? Dacă-ți pare rău de vilele și palatele de aici, am să poruncesc să se pună foc navelor de la Ostia, sau mai bine am să-ți construiesc pe o culme din munții Albani un oraș de lemn, căruia să-i pui foc cu mâna ta. Vrei?

Nero îi aruncă o privire plină de dispreț.

— Și eu contemp lu cum ard niște magazii de lemn? Te-ai prostit de tot, Tigellinus! Și în plus văd că nu-mi prea apreciezi talentul și Troiada mea, de vreme ce o altfel de jertfa ți se pare prea mare pentru ea.

Tigellinus nu se tulbură, iar Nero, ca și cum ar fi vrut să schimbe vorba, adăugă după o clipă:

— Vine vara... Of, cum o fi puțin acum Roma aia!... Și totuși la jocurile de vară va trebui să ne întoarcem acolo.

Atunci Tigellinus zise:

— Când vei da drumul curtenilor, Cezare, permite-mi să rămân o clipă cu tine...

O oră mai târziu, Vinicius se întorcea cu Petronius de la vila împăratului.

— M-am temut pentru tine, zise el. Credeam că ești beat și nu-ți dai seama că-ți pregătești pieirea. Nu uita că te joci cu moartea.

— Asta-i arena mea, răspuse Petronius nepăsător, și mă amuză sentimentul că aici sunt cel mai bun gladiator. Ai văzut cum s-a terminat? Influența mea s-a consolidat. Are să-mi trimită versurile lui într-o casetă, care (vrei să pui pariu?) are să fie extraordinar de scumpă și de un extraordinar prost gust. Voi da dispoziții medicului meu să fină în ea purgativele. Am jucat la risc, să-l întărit pe Tigellinus. Văzând că jocul prinde, o să vrea negreșit să mă imite. Îmi închipui ce-o să iasă, când o să se decidă. O să arate ca un urs din Pirinei dansând pe sârmă. Am să râd ca Democrit!. Dac-aș fi vrut neapărat, aș fi reușit cred să-l dau de-a dura pe Tigellinus și să devin în locul lui prefectul pretorienilor. Atunci, l-aș fi avut în mână pe Ahenobarbus însuși. Însă

Pilozof antic grec (cea. 460-370 î.e.n.), reprezentant remarcabil al materialismului atomic și al ateismului, exponent ideologic al democrației sclavagiste. Una dintre legende îl reprezintă răsând de toate pe lume, conform filozofiei sale care ține seamă de latura bună a lucrurilor, fără a se preocupa de imperfecțiunea lor.

mi-e lene... Prefer, la urma urmei, viața pe care o duc și chiar versurile împăratului.

— E-ntr-adevăr abilitate să transformi blamul în lingușire. Dar oare versurile sunt chiar atât de rele? Eu nu mă pricep.

— Nu-s mai rele decât altele. Lucan are într-un singur deget mai mult talent, dar nici Barbă-Arămie nu-i cu totul lipsit. În primul rând, nutrește o mare dragoste pentru poezie și muzică. Peste două zile, urmează să mergem la el, să ascultăm muzica imnului în cinstea Afroditei, pe care-1 va termina azi sau mâine. Vom fi într-un cerc restrâns. Numai eu, tu, Tullius Senecion și tânărul Nerva. Iar în privința versurilor, ceea ce ți-am spus cândva, că le folosesc după banchet, așa cum Vitellius folosește pana de flamingo, nu-i adevărat!... Uneori sunt expresive. Lamentațiile Hecubei sunt emoționante... Ea se plânge de chinurile nașterii și Nero a găsit câteva expresii fericite, poate pentru că el însuși naște în chinuri fiecare vers... Uneori îmi pare rău de el. Pe Pollux! Ce îmbinare ciudată! Caligula era nebun de-a binelea, dar nu era un monstru ca ăsta.

— Cine poate să prevadă până unde va merge nebunia lui Ahenobarbus? zise Vinicius.

— Absolut nimeni. Se mai pot întâmpla de-acum înainte grozăvii, de care oamenii, amintindu-și, se vor cutremura veacuri în șir. Dar tocmai asta-i interesant, chiar pasionant. Mă plictisesc adesea ca Jupiter Ammon în pustiu, cred însă că având un alt împărat m-aș fi plictisit și mai tare. Iudeul tău, Pavel, este elocvent, o recunosc. Dacă oameni ca el au să propovăduiască învățătura asta nouă, atunci zeii noștri trebuie să se păzească. Cu timpul s-ar putea să ajungă în podul cu vechituri. E adevărat, că dacă, de exemplu, împăratul ar fi creștin, ne-am simți cu toții mai în siguranță. Însă procurorul tău din Tars, dându-mi în cap cu argumentele lui, nu s-a gândit că pentru mine nesiguranța asta constituie punctul de atracție al vieții. Cine nu joacă zaruri nu-și pierde avutul, totuși oamenii joacă zaruri. Există în asta o anumită plăcere, o anumită

uitare de sine. Am cunoscut fii de cavaleri și senatori care au devenit de bună voie gladiatori. Tu spui că mă joc cu viața. Așa este, și o fac pentru că mă amuză, în schimb, virtuțile voastre creștine m-ar plictisi, ca lucrările lui Seneca, într-o singură zi. De aceea, elocvența lui Pavel s-a irosit în van. El ar trebui să înțeleagă că oamenii ca mine n-au să adopte niciodată filozofia lui. Cu tine-i altceva! Cu firea ta ai putea, fie să urăști până și numele de creștin ca pe o molimă, fie să devii tu însuși creștin. Eu pot recunoaște că au dreptate, dar casc. Așa-i, ne facem de cap, dansăm pe buza prăpastiei, ceva necunoscut ne așteaptă în viitor, ceva se frânge sub picioarele noastre, ceva moare lângă noi! Dar de murit oricum vom muri. Deocamdată, n-avem chef să ne complicăm viața, slujind morții mai înainte ca ea să vină să ne ia. Viața există pentru ea însăși, nu pentru moarte.

— Îmi pare rău de tine, Petronius.

— Să nu-ți pară mai rău decât mie. Înainte, nu te simțeai tocmai rău printre noi și, luptând în Armenia, îți era dor de Roma.

— Și acum mi-e dor de Roma.

— Da! Pentru că te-ai îndrăgostit de o vestală creștină, care locuiește în Transtiberim. Nici nu mă mir, nici nu te acuz. Mai mult mă mir că, în ciuda acestei filozofii, despre care spui că-i o mare a fericirii, și în ciuda dragostei care în curând urmează să fie încununată, tristețea nu-ți părăsește chipul. Pomponia Graecina e veșnic tristă, iar tu, de când ai devenit creștin, ai încetat să mai zâmbești. Nu încerca să mă convingi că-i o filozofie veselă! De la Roma te-ai întors și mai trist. Dacă voi creștinește vă iubiți astfel atunci, pe pletele blonde și inelate ale lui Bachus! n-am să vă țin tovărășie.

— Asta-i altceva, răspunse Vinicius. Eu îți jur nu pe pletele lui Bachus, ci pe sufletul tatălui meu, că niciodată înainte n-am bănuț măcar că poate exista o fericire cum e cea pe care-o respir astăzi. Tânjesc însă, și, ciudat, când sunt departe de Ligia, mi se pare că o amenință un pericol. Nu știu ce fel de pericol, nu-mi dau seama de unde

ar putea veni, însă îl presimt așa cum marinarul presimte furtuna.

— Peste două zile mă angajez să obțin pentru tine permisiunea să părăsești Antiumul pentru cât timp vrei. Poppea e mai liniștită și, după câte știu, nu te amenință nimic din partea ei nici pe tine, nici pe Ligia.

— Chiar astăzi m-a întrebat ce-am făcut la Roma, deși plecarea mea a fost secretă.

— Poate că a poruncit să fii spionat. Acum însă trebuie să țină seama și ea de mine.

Vinicius se opri și zise:

— Pavel spune că uneori Dumnezeu te previne, însă nu îngăduie să crezi în povestiri, așa că încerc să nu mă mai gândesc la presimțirea asta, dar nu reușesc. Am să-ți spun ce s-a întâmplat ca să-mi ușurez sufletul. Stăteam cu Ligia alături, într-o noapte senină ca asta, și făceam planuri de viitor. Nu pot să-ți spun cât eram de fericiți și de liniștiți. Și atunci, dintr-o dată, au început să ragă leii. La Roma asta-i un lucru obișnuit, totuși din clipa aceea nu mai am liniște. Am avut impresia că-i o amenințare, prevestirea unei nenorociri... Știi că teama nu mă cuprinde cu una, cu două, dar atunci m-am înfiorat. A venit așa de ciudat și pe neașteptate, încât și acum îmi sună mereu în urechi răgetele leilor și-s stăpânit de o continuă neliniște. Am mereu impresia că Ligia are nevoie de apărare, că o amenință ceva îngrozitor... poate chiar leii aceia. Și uite, așa mă zbucium într-una. Obține pentru mine permisiunea să plec, căci altfel am să plec fără permisiune. Nu mai pot să stau aici. Ți-o repet: nu mai pot!

Petronius începu să râdă.

— Nu s-a ajuns încă până acolo, zise el, ca fii de consuli sau soțiile lor să fie dați leilor în arene. Poate să vă aștepte orice altă moarte, dar asta nu. De altfel, cine știe dacă erau lei, căci zimbrii germani rag cam la fel. În ce mă privește, îmi bat joc de prevestiri și de soartă. Ieri, noaptea era caldă și am văzut o ploaie de stele căzătoare. Altoro nu le-ar fi plăcut o asemenea priveliște, dar eu m-am gândit: dacă

printre ele se află și a mea, măcar n-are să-mi lipsească compania!...

Tăcu vreo câteva clipe, îngândurat, apoi zise:

— De altfel, dacă Christos al vostru a înviat, poate să vă apere și pe voi doi de moarte.

— Poate, răspunse Vinicius, uitându-se la cerul spuzit de stele.

Capitolul XLI

Nero a cântat, acompaniindu-se singur, un imn în cinstea „Stăpânei Ciprului”, ale cărui versuri și muzică le compusese el singur, în ziua aceea era în voce și simțea că muzica lui îi captiva cu adevărat pe ascultători. Sentimentul acesta îi încălzea sufletul, dând forță sunetelor pe care le scotea. Părea realmente inspirat. La sfârșit, pâlî de o emoție sinceră. Pentru prima dată în viață, nu voi să asculte laudele celor de față. Rămase câțva timp cu mâinile sprijinite pe liră și cu capul plecat, după aceea se ridică brusc și zise:

— Sunt obosit, am nevoie de aer. Între timp, acordați lirele. Își înfășură gâtul cu o eșarfă de mătase.

— Voi veniți cu mine, zise, adresându-se lui Petronius și Vinicius, care stăteau într-un colț al sălii. Tu, Vinicius, dă-mi brațul, că n-am putere, iar Petronius să-mi vorbească despre muzică.

Ieșiră împreună pe terasa palatului pardosită cu alabastru și presărată cu șofran.

— Aici poți să respiri mai în voie, zise Nero. Sunt emoționat, mi-e sufletul trist, deși îmi dau seama că ceea ce v-am cântat vouă de probă, pot să prezint și în public și am să realizez un triumf cum n-a realizat încă nici un poet roman.

— Poți să dai reprezentații aici, la Roma, și în Achaia. Te-am

admirat și cu mintea, divinule! răspunse Petronius.

— Știu. Ești prea leneș ca să faci măcar efortul să lauzi. Și ești sincer ca Tullius Senecion, dar tu te pricepi mai bine decât el. Spune-mi, ce crezi tu despre muzică?

— Când ascult o poezie, când privesc cvadriga pe care o conduci tu la circ, când contemp lu o statuie, un templu sau un tablou, simt frumusețea întreagă, iar entuziasmul cuprinde tot ceea ce operele respective pot să dea. Însă când ascult muzică, mai ales muzica ta, se deschid înaintea mea mereu alte frumuseți și desfătări. Alerg după ele, le sorb, însă până să mă pătrundă, se arată altele noi, și mereu așa, ca valurile mării care vin din infinit. De aceea, îți spun, muzica este ca marea. Stăm pe un mal și privim în larg, dar e cu neputință să vedem celălalt mal.

— Ah, ce cunoscător profund ești tu! spuse Nero.

Câtăva vreme se plimbară în tăcere. Numai șofranul foșnea încetișor sub picioarele lor.

— Ai exprimat ideea mea, vorbi Nero în cele din urmă, și de aceea spun: în toată Roma numai tu singur reușești să mă înțelegi. Da! Și eu cred același lucru despre muzică. În timp ce cânt, văd lucruri despre care nu știam că există. Iată! Sunt Cezar roman și lumea îmi aparține. Pot orice. Totuși muzica îmi dezvăluie împărății noi, munți noi și mări, și plăceri noi, pe care nu le cunoșteam înainte. De cele mai multe ori, nici nu știu să le numesc și nici să le înțeleg - le simt doar. Îi simt pe zei. Văd Olimpul. O adiere suprapământescă suflă asupra mea. Văd ca prin ceață niște coloși imenși, calmi, luminoși ca răsăritul soarelui... Sferos nemărginitul cântă în jurul meu și îți spun (vocea lui Nero tremură de emoție)... eu, cezar și zeu, mă simt atunci mărunț ca un fir de praf. Mă crezi?

— Da. Numai marii artiști pot să se simtă mici în fața artei...

— Azi e noaptea sincerității, așa că-mi deschid sufletul în fața unui prieten și-ți spun mai mult. Crezi că sunt orb, ori că n-am minte?

Crezi că nu știu că în Roma se scriu pe pereți insulte la adresa mea, că sunt numit ucigaș de mamă și de soție... Că mă consideră un monstru și un om crud pentru că Tigellinus a obținut de la mine câteva condamnări la moarte împotriva dușmanilor mei... Da, dragule, mă consideră un monstru și eu știu așa... Atâta s-a spus că sunt crud, încât uneori mă întreb dacă nu cumva-i adevărat.... Ei nu înțeleg că faptele omului pot fi uneori crude, fără ca omul însuși să fie crud. Ah, nimeni n-are să creadă, și poate nici tu, dragule, n-ai să crezi că în anumite momente, când mi-e sufletul legănat de muzică, mă simt bun ca un copil în leagăn, îți jur pe stelele care strălucesc deasupra noastră că-ți spun adevărul: oamenii nu știu câtă bunătate e în sufletul meu și ce comori descopăr eu însumi în el, când se deschide spre muzică.

Petronius, care n-avea nici cea mai mică îndoială că Nero vorbește sincer în momentul acela și că muzica într-adevăr poate scoate la lumină diferite înclinații mai nobile chiar ale unui suflet copleșit de egoism, desfrâu și crime, spuse:

— Pe tine trebuie să te cunoască omul de aproape, așa cum te cunosc eu. Roma n-a știut niciodată să te prețuiască.

Împăratul se sprijini mai puternic de brațul lui Vinicius, ca și cum l-ar fi apăsât povara nedreptății, și răspunse:

— Tigellinus mi-a spus că prin senat se șoptește că Diodor și Terpnos ar cânta mai bine decât mine din liră. Nu mi se recunoaște nici măcar atâta! Dar tu, care spui întotdeauna adevărul, spune-mi sincer: cântă ei mai bine decât mine, sau la fel de bine ca mine?

— Nicidecum. Tu ai acorduri mai dulci și mai multă forță. În tine se simte artistul, ei nu-s decât niște meșteșugari pricepuți. Da! Ascultând mai întâi muzica lor, poți înțelege pe urmă mai bine ceea ce reprezintă tu.

— Dacă-i așa, atunci să trăiască. N-au să bănuiască niciodată ce serviciu le-ai făcut în clipa asta. De altfel, dacă i-aș fi condamnat, ar fi trebuit să angajez alții în locul lor.

— Și s-ar fi găsit proști care să spună că din dragoste pentru muzică distrugi muzica în imperiu. Nu omorî niciodată divine, arta de dragul artei.

— Ce mult te deosebești de Tigellinus, răspunse Nero. Dar, vezi, eu sunt artist în toate. Muzica deschide înaintea mea spații a căror existență n-o bănuiam, țări pe care nu le stăpânesc, desfătări pe care nu le-am gustat. Nu pot să trăiesc o viață obișnuită. Muzica îmi dovedește că extraordinarul există, dar îl caut cu întreaga putere pe care zeii au pus-o în mâinile mele. Am deseori impresia că pentru a ajunge în lumile acelea olimpice, trebuie să faci ceea ce n-a făcut nici un om până acum, să depășești omenirea și în bine și în rău. Știu, oamenii bănuiesc că am început să înnebunesc. Dar eu nu înnebunesc, ci caut! Iar dacă înnebunesc se întâmplă din plictiseală și disperare că nu pot găsi. Eu caut - mă înțelegi? Vreau să fiu mai mare decât omul, căci numai astfel am să pot fi cel mai mare artist al vremurilor toate.

Coborând vocea, așa ca Vinicius să nu-l mai poată auzi, și lipindu-și buzele de urechea lui Petronius, continuă:

— Știi că în primul rând pentru asta mi-am condamnat la moarte mama și soția? La porțile lumii necunoscute am vrut să aduc cea mai mare jertfa pe care o poate aduce un om. Am crezut că după aceea o să se întâmple un miracol și că au să se deschidă înaintea mea porțile lumii necunoscute. Putea să fie ceva îngrozitor, depășind închipuirea omenească, numai să fie extraordinar, sublim... Dar jertfa mea nu i-a mulțumit pe zei. Pentru deschiderea porții spre necunoscut e nevoie poate de jertfe mai mari. Fie să se întâmple cum spun prevestirile.

— Ce intenționezi să faci?

— Ai să vezi. Ai să vezi mai repede decât te aștepți. Deocamdată, află că există cei doi Neroni: unul așa cum îl știu oamenii, și un altul, artistul, pe care-l știi numai tu, și care, dacă omoară ca Moartea, sau înnebunește ca Bachus, o face tocmai pentru că îl sufocă platitudinea și meschinăria vieții obișnuite și vrea să le nimicească, chiar de-ar fi să

folosească focul sau sabia... O, câtă platitudine va fi în lumea asta când eu nu voi mai fi... Nimeni nu bănuiește încă, nici măcar tu, dragule, ce artist sunt eu. De aceea sufăr și-ți spun sincer: sufletul meu e uneori trist ca chiparoșii aceia negri din fața noastră. E greu pentru un om să poarte pe aceeași umeri povara celei mai mari împărății și celui mai mare talent...

— Te compătimesc, Cezar, din tot sufletul și împreună cu mine pământul și marea, fără să-1 mai socotim pe Vinicius, care te adoră din tot sufletul.

— Și el mi-a fost întotdeauna drag, zise Nero, deși slujește lui Marte și nu Muzelor.

— El slujește în primul rând Afroditei, răspunse Petronius.

Și brusc hotărî ca dintr-o singură lovitură să rezolve necazul nepotului său și în același timp să înlăture orice primejdii care l-ar putea pândi:

— E îndrăgostit ca Troilus de Cresida, zise el. Permite-i stăpâne, să plece la Roma, căci se usucă pe picioare. Știi oare că ostateca aceea ligiană, pe care i-ai dăruit-o, a fost găsită și Vinicius, plecând la Antium, a lăsat-o în grija unui oarecare Linus? Nu ți-am pomenit de asta, căci tocmai compuneai imnul, ceea ce era mai important decât orice. Vinicius a vrut să-și facă din ea amantă, dar ea s-a dovedit virtuoaasă ca Lucreția, iar el s-a îndrăgostit de virtutea ei și acum dorește s-o ia de soție. E fiică de rege, așa că nu-i nici o nepotrivire. El, ca un adevărat ostaș, oftează, se perpelește, geme, însă așteaptă permisiunea imperatorului său.

— Imperatorul nu alege soțiile ostașilor. La ce-i trebuie permisiunea mea?

— Ți-am spus stăpâne că te adoră.

— Cu atât mai mult poate fi sigur de permisiunea mea. E o fată frumoasă, dar prea strâmtă în șolduri. Augusta Poppea mi s-a plâns de ea că ne-a deocheat copilul în grădinile din Palatin...

— Iar eu i-am spus lui Tigellinus că zeii nu pot fi deocheați. Ți amintești, divinule, cum s-a tulburat atunci și cum tu singur ai strigat: „*Habet!*”

— Îmi amintesc. Zicând acestea, se întoarse spre Vinicius: O iubești oare așa cum spune Petronius?

— O iubesc, Cezar! răspuse Vinicius.

— Atunci Ți poruncesc ca mâine în primul ceas al zilei să pleci la Roma, s-o iei de soție și să nu mi te arăți fără inelul de mire în deget.

— Ți mulțumesc, Cezar, din tot sufletul.

— O, ce plăcut e să-i fericești pe oameni, zise împăratul. Aș vrea să nu fac nimic altceva toată viața.

— Mai fa-ne o favoare, divinule, zise Petronius. Declară Ți fața Augustei că din voința ta se întâmpla asta. Vinicius n-ar îndrăzni niciodată să ia de nevastă o femeie față de care Augusta nutrește aversiune, dar tu, doamne, cu un singur cuvânt ai să risipești prejudecățile ei, anunțând că tu însuși ai poruncit astfel.

— Bine, spuse împăratul, ție și lui Vinicius n-aș putea să vă refuz nimic. Se întoarse în vilă, iar ei îl urmară, fericiți că reușiseră. Vinicius trebui să facă eforturi ca să nu-l îmbrățișeze pe Petronius. Acum toate pericolele și obstacole i se păreau înlăturate.

În atrium-ul vilei, tânărul Nerva și Tullius Senecion se întrețineau cu Augusta, iar Terpnos și Diodor acordau lirele. Nero intră, se așază pe un scaun încrustat cu baga și, după ce șopti ceva la urechea unui paj grec din suita sa personală, rămase în așteptare.

Pajul se întoarse repede cu o casetă de aur. Nero o deschise și, după ce alese un colier cu pietre de opal, spuse:

— Iată bijuteriile demne de seara aceasta.

— Parcă se oglindește aurora în ele, spuse Poppea, convinsă că ei Ți era destinat colierul.

Timp de câteva momente, împăratul contemplă, ridicându-le în lumină, pietrele roze, pe urmă spuse:

— Vinicius, să dăruiești acest colier din partea mea tinerei prințese ligiene, pe care-ți poruncesc s-o iei de soție.

Privirea uimită și mânioasă a Poppeii trecu ca un fulger de la împărat la Vinicius și se opri apoi asupra lui Petronius.

Acesta însă, aplecat cu nepăsare pe speteaza scaunului, își plimba mâna pe lemnul arcuit al lirei, de parcă ar fi vrut să-i memoreze amănunțit forma.

Vinicius mulțumi pentru dar și, apropiindu-se de Petronius, spuse:

— Cum să te răsplătesc pentru ceea ce ai făcut azi pentru mine?

— Jertfește Euterpei¹ o pereche de lebede, răspunse Petronius, laudă cântecele împăratului și bate-ți joc de presimțiri. Sper că de acum, răcnetul leilor nu va mai tulbura nici somnul tău, nici al crinului tău ligian.

— Nu, spuse Vinicius, acum sunt pe deplin liniștit.

— Fie ca Fortuna să vă favorizeze. Acum însă fii atent, fiindcă împăratul a luat din nou lira. Oprește-ți respirația, ascultă și varsă lacrimi.

Într-adevăr, împăratul luă lira și-și ridică ochii spre cer. În sală, murmurul discuțiilor se stinse. Oamenii stăteau nemișcați, ca împietriți. Terpnos și Diodor, care urmau să-1 acompanieze pe împărat, pândeau cu ochii țintă la buzele lui, în așteptarea primelor tonuri ale cântecului.

Deodată, în vestibul, s-auzi mișcare și zgomot. După o clipă, de după draperie apăru mai întâi libertul împăratului, Faon, și imediat în urma lui, consulul Lecanius.

Nero încruntă sprâncenele.

— Iertare, divine imperatoare, zise Faon, gâfâind. Arde Roma! Cea mai mare parte a orașului e în flăcări!...

La vestea aceasta toți săriră de la locurile lor. Nero lăsă lira și

*Muza muzicii.

zise:

— O, zei!... Voi vedea un oraș în flăcări și voi termina *Troiada*.

După aceea, se adresează consulului:

— Dacă pornesc imediat, mai apuc să văd incendiul?

— Cezar! răspunse consulul, palid ca peretele. Orașul e-o mare de flăcări. Fumul sufocă populația. Oamenii leșină sau se aruncă în flăcări, înnebuniți... Piere Roma, stăpâne!

Se lăsă o clipă de tăcere, pe care o sfășie țipătul lui Vinicius:

— Vae misero mihi!

Aruncându-și toga, numai în tunică, tânărul ieși în goană din palat. Nero ridică mâinile spre cer și strigă:

— Vai ție, sfânt oraș al lui Priam!

Capitolul XLII

Vinicius abia avu timp să poruncească câtorva sclavi să-l urmeze. Se aruncă pe străzile pustii ale Antiumului, spre Laurentum. Înnebunit de vestea îngrozitoare, în unele momente nu-și dădea seama precis ce se petrece cu el. Avea senzația curioasă că pe același cal, cocoțată în spinarea lui, stă Nemesis¹ și-i strigă în ureche: „Arde Roma”, biciuindu-l și biciuindu-i calul. Lipindu-și obrazul de gâtul calului, gonea orbește, numai în tunică, fără să privească înainte și fără să țină seama de obstacolele de care se putea zdrobi. În tăcerea nopții înstelate, călărețul și calul, scăldați în strălucirea lunii, păreau două fantome. Armăsarul de Idumneea, cu capul întins înainte și urechile culcate spre spate, zbura ca o săgeată printre chiparoșii nemișcați și vilele albe de pe

¹ Piica Noptii, zeiță a răzbunării și a justiției la grecii antici.

marginile drumului. Tropotul copitelor pe plăcile de piatră trezea câinii, care însoțeau cu lătratul lor arătarea ciudată, iar pe urmă, neliniștiți de apariția ei neașteptată, începeau să urle cu boturile la lună. Sclavii care veneau după Vinicius, având cai mai slabi rămaseră curând în urmă. El, după ce trecu ca vântul prin Laurentumul cufundat în somn, coti spre Ardea, unde, ca și în Aricia, Bovillae și Ustrinum, de când venise la Antium, avea cai de schimb ca să poată parcurge în cel mai scurt timp distanța ce-l despărțea de Roma. Ținând minte acest lucru, gonea fără milă, storcînd din cal ultimele picături de energie.

Dincolo de Ardea, cerul i se arăta în partea de nord-vest, învăluit într-o lumină roșiatică. Puteau fi zorile, căci ora era târzie, și-n iulie ziua venea devreme. Vinicius însă nu-și putu reține un țipăt disperat de furie, căci i se păru că e lumina incendiului. își aminti de cuvintele lui Lecanius: „Tot orașul e o mare de flăcări” și o clipă simți nebunia încețoșându-i mintea, fiindcă nu mai spera s-o poată salva pe Ligia sau măcar să ajungă acolo înainte ca orașul să se fi transformat într-un morman de cenușă. Gândurile, mai vijelioase acum chiar decât goana calului, zburau înaintea lui ca un stol de păsări negre ale disperării și groazei. Nu știa în care parte a orașului a izbucnit focul. Presupunea însă că în Transtiberim, cartier înghesuit, plin cu depozite și prăvălii construite din scânduri, care ușor putea să cadă primul pradă flăcărilor. La Roma, incendiile erau frecvente. In timpul lor se întâmplau tot atât de frecvent violențe și jafuri, mai ales în cartierele locuite de populația săracă și pe jumătate barbară. Orice era posibil într-un cartier ca Transtiberimul, unde viermuia drojdia societății, adunată din toate părțile lumii. Vinicius se gândi la Ursus și la puterea lui supraomenească, dar un titan să fi fost, ce putea face împotriva forței distrugătoare a focului?

Teama de o răscoală a sclavilor era un alt coșmar, care de ani în șir tulbura liniștea Romei. Se spunea că sute de mii de oameni visează la vremurile lui Spartacus și așteaptă numai un moment potrivit ca să

pună mâna pe arme împotriva asupritorilor. Iată că momentul sosise! Poate că acolo în oraș, printre flăcări a și început măcelul. Poate înșiși pretorienii s-au năpustit asupra orașului șiucid din porunca împăratului, îngrozit, Vinicius își aminti de discuțiile despre incendii și orașe care, de la o vreme, reveneau ca un ciudat refren la curtea împăratului. Își aminti de regretul lui Nero că trebuie să descrie un oraș în flăcări, fără să fi văzut niciodată un incendiu adevărat, își aminti de răspunsul, disprețuitor dat de împărat lui Tigellinus când acesta se oferise să dea foc Antiumului sau unui oraș artificial din scânduri și, în sfârșit, își aminti cât se plângea de Roma și de străduțele împutite din Subura. Da! împăratul a poruncit să se pună foc orașului! Numai el singur putea să îndrăznească așa ceva, și numai Tigellinus putea să ducă la îndeplinire o asemenea poruncă. Iar dacă Roma arde din ordinul împăratului, atunci cine poate garanta că populația n-are să fie omorâtă din ordinul aceluiași? Monstrul era capabil și de o asemenea faptă. Deci - incendiul, răscoala sclavilor și măcel! Haos, dezlănțuirea tuturor forțelor răului și ale crimei, și Ligia acolo! Gemetele lui Vinicius se amestecau cu gemetele calului, care, alergând pe un drum în pantă, urcând mereu spre Aricia, era la capătul puterilor. Cine are s-o scoată din orașul în flăcări? Cine poate s-o salveze? Vinicius se aplecă înainte, ținându-se de coama calului, gata, în disperarea lui, să-și înfigă dinții în grumajii animalului. În clipa aceea, un călăreț, alergând cu iuțeala vântului, însă de la Roma spre Antium, strigă, trecând pe lângă el: „Roma piere!” și goni mai departe. La urechile lui Vinicius mai ajunse încă un cuvânt: „Zei...” restul frazei fiind înăbușit de tropotul copitelor. Cuvântul acela îl făcu să-și revină. Zeii! Vinicius înălță brusc fruntea și, ridicând brațele spre cerul spuzit de stele, începu să se roage: „Nu vă chem pe voi, ale căror temple ard, ci pe Tine!... Ai suferit Tu însuși și numai Tu cunoști mila! Numai Tu ai înțeles durerea omenească! Tu ai venit pe lume ca să-i înveți pe oameni ce-i îndurarea, dă acum dovadă de îndurare. Dacă ești așa cum spun Petru și Pavel,

atunci salvează-mi-o pe Ligia. Ia-o acum pe brațele tale și scoate-o din flăcări, Tu poți asta! Redă-mi-o și eu îți dau în schimb sângele meu! Dacă nu vrei s-o faci pentru mine, fa-o pentru ea. Ea Te iubește și are încredere în Tine. Promiți viață și fericire dincolo de moarte, dar fericirea dincolo de moarte mai poate să aștepte. Ea încă nu vrea să moară. Las-o să trăiască. Ia-o pe brațe și scoate-o din Roma. Tu poți, numai să vrei".

Se întrerupse, simțind că dacă ar continua, rugăciunea s-ar putea transforma în amenințare. Îi înspăimântă gândul că ar putea să-1 supere pe Zeu, în momentul când are mai mult ca oricând nevoie de mărinimia și generozitatea lui. Când zidurile albe ale Ariciei, care se afla la jumătatea drumului dintre Antium și Roma, se iviră în fața lui, strălucind în lumina lunii, începu să-și biciuiască și mai zorit calul. Trecu în galop pe lângă templul lui Mercur, înălțat într-o pădure din fața orașului. Se aflase și aici de nenorocire. În fața templului era o forfotă neobișnuită. Din goana calului, Vinicius zări pe scări și printre coloane puzderie de oameni cu torțe, căutând ocrotire. Drumul nu mai era pustiu. Grupuri tot mai numeroase se îndreptau spre păduricea lui Mercur pe cărările din marginea drumului. Din loc în loc, era și drumul înțesat de grupuri, care se dădeau în grabă la o parte din calea călărețului în goană. Din oraș venea zvon învălmășit de voci. Vinicius înainta ca vântul și răsturnă câțiva oameni pe drum. În jur răsunau strigăte: „Arde Roma! Orașul e în flăcări! Zei, salvați Roma!"

Calul se poticni, smucit de o mână puternică, și se lăsă pe picioarele dinapoi în fața hanului în care Vinicius ținea cal de schimb. Sclavii lui parca-ar fi fost preveniți, așteptau sosirea stăpânului în fața hanului, și la porunca lui se repeziră să-i aducă alt cal. Vinicius văzu un detașament de zece pretorienii călări, care probabil mergeau să ducă vestea la Antium. Se apropie repede de ei, întrebându-i:

— Ce cartier e în flăcări?

— Cine ești? întrebă comandantul grupei.

— Vinicius, tribun militar și curtean! Răspunde!

— Incendiul a izbucnit în prăvăliile de lângă Circul Mare. Când am primit ordinul să plecăm, centrul orașului era în flăcări.

— Dar Transtiberim?

— Focul n-a ajuns acolo, însă cuprinde mereu alte cartiere și nimic nu-l poate opri. Oamenii pier de dogoare și de fum. Și nu există salvare.

În clipa aceea, i se aduse lui Vinicius un alt cal. Tânărul tribun încalecă și goni mai departe.

Se îndrepta acum spre Albanum, lăsând în dreapta Albalonga și minunatul ei lac. Drumul de la Arie ia urca spre culmea unui deal care închidea orizontul, iar Albanum se afla de cealaltă parte. Vinicius știa că, o dată ajuns pe culme, o să zărească nu numai Bovillae și Ustrinum, în care îl așteptau alți cai, ci și Roma, căci de la Albanum încolo se întindea, de ambele părți ale căii Appia, șesul neted al Campariei, peste care treceau spre oraș doar arcadele apeductelor și nimic nu împiedica vederea.

— De pe culme, am să văd flăcările, își zise. Și începu să-și biciuiască iarăși calul.

Înainte de a ajunge pe culmea dealului, simți pe față adierea vântului, care-i aduse în nări mirosul de fum.

O zare aurie ținea conturul dealului. „Lumina flăcărilor”, gândi Vinicius.

Noaptea pălise. Albeau zorile și nu puteai ști dacă lumina arămiece răsărea pe după spinările dealurilor din jur venea de la incendiu sau de la auroră. Vinicius ajunse pe culme și atunci o priveliște îngrozitoare i se înfățișă înaintea ochilor.

Toată valea era înecatată în fiim, parcă un nor uriaș s-ar fi lăsat chiar la suprafața pământului, acoperind orașele, apeductele, vilele, copacii. Iar dincolo de această întindere cenușie, înspăimântătoare, ardea orașul de pe coline.

Incendiul însă nu avea forma unei jerbe ca atunci când arde o sigură clădire, fie ea oricât de mare. Era ca o pânză de foc, lungă și întinsă.

Deasupra acestei pânze de foc stăruia un val de fum, când negru, când roz, când sângeriu, compact, umflat, încolăcindu-se ca un șarpe care se strânge și destinde într-una, înaintând. Norul acela imens de fum uneori înghițea flăcările care pe urmă izbucneau cu mai multă forță. Și focul și fumul se întindeau de la un capăt la altul al orizontului, închizându-l. Munții Sabini nu se mai vedeau.

În prima clipă, lui Vinicius i se păru că nu arde numai orașul, ci lumea întreagă și că nici o ființă vie nu se poate salva din oceanul acela de fum și foc.

Vântul sufla tot mai puternic dinspre incendiu, aducând miros de ars și funingine. Se făcuse ziuă de-a binelea și soarele lumina piscurile din jurul lacului Albano. Razele palide ale dimineții erau ruginii, bolnave din cauza funinginii. Vinicius, coborând spre Albanun, pătrunse într-un fum tot mai des, tot mai greu de străpuns cu privirea. Orașul era complet înecat în fum. Populația neliniștită ieșise în stradă. Te speriai la gândul ce-o fi la Roma, dacă și aici, de pe acum, era greu să respiri.

Disperarea îl cuprinse din nou pe Vinicius. Groaza îl înnebunea. „E imposibil - se gândea el - ca întreg orașul să se fi aprins dintr-o dată. Vântul suflă de la nord și aduce fumul numai încoace. În partea cealaltă nu-i fum. Fluviul desparte Transtiberimul de oraș. Poate că a scăpat cu totul, în orice caz a fost timp suficient ca Ursus cu Ligia să iasă prin poarta Janicula și să scape de pericol. E imposibil ca orașul care stăpânește lumea întreagă să fie șters de pe suprafața pământului împreună cu locuitorii săi. Chiar și în orașele cucerite, unde măcelul se alătură focului, distrugând împreună, întotdeauna mai rămâne în viață un anumit număr de oameni. De ce să piară neapărat Ligia? Doar asupra ei veghează însuși Dumnezeu, care a învins el însuși moartea!” Gândind

astfel, începu din nou să se roage și, după obiceiul cu care se învățase de demult, să jure, promițând lui Christos daruri și jertfe. După ce străbătu Albanum, a cărui populație se afla aproape toată pe acoperișuri și în pomi, ca să privească la Roma, se mai liniști, redobândindu-și sângele rece. Își spuse că pe Ligia o ocrotesc nu numai Ursus și Linus, ci și Apostolul Petru. Gândul acesta îi dădu curaj. Petru fusese întotdeauna pentru el o ființă neînțeleasă, aproape supranaturală. De când îl ascultase în Ostrianum, îi rămăsese impresia ciudată de care pomenise în scrisoarea trimisă Ligiei la începutul șederii sale în Antium: că fiecare cuvânt al acestui bătrân este adevărat, sau trebuie să devină adevărat. Cunoștința mai strânsă pe care o legase cu Apostolul în timpul bolii transformase impresia aceea într-o convingere nestrămutată. De vreme ce Petru binecuvântase iubirea lui și i-o promisese pe Ligia, ea nu putea să piară în flăcări. Orașul n-are decât să ardă, însă nici o scânteie nu va cădea pe veșmintele ei. Noaptea nedormită, galopul nebunesc, emoțiile îi provocară o ciudată exaltare. Totul i se părea posibil: Petru face semnul crucii asupra flăcărilor, le despică printr-un cuvânt și ei trec neatinși pe aleea de foc. Petru cunoștea viitorul, așadar, cu siguranță prevăzuse catastrofa. În cazul acesta, cum ar fi putut să nu-i prevină pe creștini și să nu-i scoată din oraș? Cum ar fi putut lipsi dintre ei Ligia, pe care-o iubea ca pe propriul său copil? Speranța puse stăpânire pe inima lui Vinicius. „Dacă ei fug din oraș - își spuse - s-ar putea să-i găsec în Bovillae sau să-i întâlnesc pe drum. S-ar putea ca în orice clipă fața iubită să apară din fumul care acoperă tot mai compact Campania”.

Speranța asta i se păru cu atât mai întemeiată, cu cât pe drum întâlnea din ce în ce mai mulți oameni care, părăsind orașul, se îndreptau spre munții Albani pentru ca, salvându-se de foc, să scape și de fiim. Încă înainte să fi ajuns la Ustrinum, trebui să-și domolească mersul din cauza înghesuiei. Alături de oamenii porniți pe jos, cu boccele în spate, întâlni cai și asini încărcăți cu poveri, care pline de

lucruri, lectici în care sclavii îi duceau pe locuitorii mai bogați ai orașului. Ustrinum era ticsit de refugiați din Roma și era greu de trecut pe-acolo. În piață, printre coloanele templelor, și pe străzi se îngrămădeau sute și mii de oameni. Pe alocurea, se instalau corturi, sub care aveau să-și găsească adăpost familii întregi. Alții stăteau sub cerul liber, strigând, chemându-i pe zei, blestemându-și soarta. În spaima generală era greu să afli ceva deslușit. Oamenii pe care îi întrebese Vinicius, fie că nu răspundeau de loc, fie că îl priveau înnebuniți de groază, strigând că piere orașul și lumea întreagă. Dinspre Roma veneau mereu noi grupuri de bărbați, femei și copii, care înteteau tulburarea și lamentările. Unii, rătăcindu-se de ai lor în îmbulzeală, îi căutau disperati pe cei pierduți. Alții se încăierau pentru un adăpost. Grupuri de păstori din Campania, pe jumătate sălbatici, veniseră în orașel să afle noutăți sau să fure câte ceva, lucru înlesnit de înghesuială. Pe alocurea, cete de sclavi sau de gladiatori începuseră să jefuiescă casele și vitele din oraș, luându-se la hartă cu soldații care săreau în apărarea locuitorilor.

Senatorul Iunius, pe care Vinicius îl găsi lângă han, înconjurat de un grup de sclavi batavi, fu primul care îi dădu date mai amănunțite despre incendiu. Focul izbucnise într-adevăr lângă Circul Mare, în locul unde se învecinează cu Palatinul și cu dealul Caelius, s-a întins însă cu o iuțea de neînțeles, cuprinzând tot centrul orașului. Din timpurile lui Brennus, nu mai suferise orașul niciodată o catastrofă asemănătoare.

— Circul a ars cu totul, spuse Iunius, și toate prăvăliile și casele din jurul lui. Focul, înconjurând Palatinul, a ajuns în Carinae...

Iunius care avea în Carinae o casă splendidă, plină de opere de artă pe care le iubea, luă un pumn de praf și, presărându-și în cap, începu să geamă. Vinicius îl scutură de umeri.

— Și casa mea e în Carinae, zise el, dar dacă piere totul, să piară și ea. Își aminti că Ligia, urmându-i sfatul, ar fi putut să se mute în casa lui Aulus. Întrebă:

— Dar Vicus Patricius?

— în flăcări, răspuse Iunius.

— Dar Transtiberim?

Iunius îl privi, mirat.

— Ce-mi pasă de Transtiberim? zise, ducându-și palmele la tâmpile.

— Mie îmi pasă de el mai mult decât Roma întreagă, strigă nervos Vinicius.

— Acolo cred că poți să ajungi prin Via Portuenis, căci pe lângă Aventin ai să te sufoci de dogoare... Transtiberim?... Nu știu. Cred, că focul încă n-a ajuns acolo, dar că nu ajunge în clipa asta numai zeii pot să știe...

Iunius șovăi o clipă, apoi zise cu vocea coborâtă:

— Știu că n-ai să mă trădezi. Îți spun că ăsta nu-i un incendiu obișnuit. N-au dat voie să salveze Circul... Am auzit chiar eu... Când au început să ardă casele din jur, mii de voci strigau: „Moarte celor care vor voi să stingă focul!” Niște oameni aleargă prin oraș și aruncă prin case torțe aprinse... Poporul e revoltat. Strigă că orașul a fost incendiat din ordin. Nu-ți spun nimic mai mult. Vai de oraș, vai nouă tuturor și mie! Ce se petrece acolo limba omenească nu poate exprima. Oamenii pier în foc sau se omoară unii pe alții în înghesuială... ăsta-i sfârșitul Romei!... Și începu din nou să geamă: Vai, vai orașului și nouă!

Vinicius încalecă și o porni înainte pe calea Appia.

Acum însă avansa încet, prin râul de oameni care se scurgea dinspre oraș. Roma se vedea în fața lui Vinicius, ca în palmă, cuprinsă toată de flăcări... Ajungea până la el dogoarea incendiului. Țipetele și vaietele oamenilor nu puteau acoperi șuieratul și trosnetul flăcărilor.

Capitolul XLIII

Pe măsură ce Vinicius se apropia de ziduri, se dovedii că era mai ușor să ajungă până la Roma, decât să pătrundă spre centrul orașului. Prin Via Appia era greu să străbați, din cauza înghesuiei. Casele, terenurile virane, cimitirele, grădinile și templele aflate de ambele părți ale șoselei se transformaseră în bivouacuri. La templul lui Marte, care se afla lângă Porta Appia, mulțimea smulseșe ușile, căutând un adăpost. În cimitire, cavourile mai mari deveniseră obiect de dispută, oamenii se încăierau pentru ele, ajungând până la vărsare de sânge. Ustrinum, cu dezordinea ce-l stăpânea, nu dădea decât o vagă imagine a ceea ce se petrecea lângă zidurile orașului. Dispăruse orice respect pentru lege, fuseseră uitate legăturile de rudenie sau deosebiri de stare socială. Puteau fi văzuți sclavi ciomăgindu-i pe cetățenii romani. Gladiatori beți, uniți în cete, alergau țipând sălbatic prin piețe, pe la răspântii, risipind oamenii, maltratând și jefuind. Mulțimi de barbari aduși pentru vânzare fugiseră din barăcile unde erau închiși. Pieirea orașului însemna pentru ei sfârșitul sclaviei și ceasul răzbunării. În timp ce populația stabilă, care-și pierduse în foc avutul, ridica mâinile spre zei, cerând disperată ajutor, aceștia cu urlete de bucurie atacau grupurile de oameni, smulgându-le veșmintele de pe umeri, răpind femeile. Li se alăturară sclavii care slujeau mai mult pe la Roma, vagabonzii care nu aveau nimic pe ei în afară de o cingătoare de stofa peste coapse, ființe îngrozitoare de prin mahalale, care ziua nu se arătau pe străzi și a căror existență în Roma era greu de bănuț. Mulțimea aceasta alcătuită din asiatici și africani, greci, traci, germani și britani, urlând în toate limbile pământului, sălbatică, dezlănțuită, își făcea de cap, crezând că a sosit clipa în care poate să se răzbune pentru toți anii de chin și de mizerie. În furnicarul acesta învălmășit, în lumina zilei și a focului, sclipeau căștile pretorienilor, care în multe locuri trebuiau să lovească în gloata sălbătică, pentru a ocroti populația mai liniștită. Vinicius văzuse în viața lui orașe cucerite, însă ochii lui nu priviseră niciodată la un

asemenea spectacol în care disperarea, lacrimile, durerea, gemetele, bucuria sălbatică, nebunia, furia să se amestece într-un haos de nedescris. Iar deasupra acestor valuri de mulțime înnebunită vuia incendiul, ardea pe dealuri cel mai mare oraș din lume, trimițând asupra mulțimii răsuflarea sa de foc, înecând-o în fumul care acoperea bolta cerului din zare în zare. Tânărul tribun, adunându-și toate puterile, expunându-și viața în fiecare clipă, ajunsese, în sfârșit, la Porta Appia. Aici își dădu seama că prin Porta Capena n-are să poată intra în oraș, nu numai din cauza înghesuiei, ci a arșiței îngrozitoare. Podul de la Porta Trigemina, din fața templului Cibelei, nu mai exista. Ca să treacă Tibrul, trebuia să răzbată până la podul Sublicius, adică să treacă pe lângă Aventin, cartier care se transformase într-o mare de flăcări. Era cu neputință. Trebuia să se întoarcă în direcția Ustrinum, de acolo să cotească de pe calea Appia, să treacă râul mai jos de oraș și să ajungă pe Via Portuensis, care ducea direct în Transtiberim. Nu era un lucru ușor din cauza îmbulzelii tot mai mari de pe calea Appia. Ar fi trebuit poate să-și deschidă drum cu sabia, dar Vinicius nu avea la el arme, căci plecase de la Antium așa cum îl găsisese vestea incendiului în vila împăratului. La fântâna lui Mercur, zări un centurion cunoscut de pretorieni, care, în fruntea câtorva zeci de oameni, apăra intrarea în templu. îi porunci să-1 urmeze, iar acesta, recunoscându-1 pe tribun, nu îndrăzni să se împotrivească ordinului.

Vinicius luă personal conducerea detașamentului și, uitând în clipele acelea, de învățătura lui Pavel despre dragostea de aproapele, împingea și tăia din fața sa cu o grabă fatală celor care nu reușeau să se dea la timp la o parte. îi însoțeau din urmă blesteme și o ploaie de pietre. El însă nu le lua în seamă, ci căuta să iasă cât mai curând la drum liber. Nu se putea înainta decât cu prețul unor eforturi uriașe. Oamenii, care de bine, de rău se așezaseră, nu voiau să facă drum soldaților, blestemându-i în gura mare pe Cezar și pe pretorieni. în unele locuri, mulțimea lua deschis o atitudine amenințătoare. La urechile lui Vinicius

ajungeau voci care-l acuzau pe Nero că a dat foc orașului. Erau amenințați pe față cu moartea și el, și Poppea. De jur împrejur răsunau strigăte: „*Sanio!*” „*Histrio!*” (măscărici, actor), „*Matricidal!*” Unii cereau să fie adus târâș până la Tibru, alții strigau că Roma a răbdat prea mult. Era clar că de la amenințări puteau trece la răscoală deschisă, care avea nevoie numai de un conducător și putea să izbucnească în orice clipă. Deocamdată însă, furia și disperarea mulțimii se îndreptau împotriva pretorienilor, care nu puteau să treacă prin înghesuială pentru că drumul era baricadat cu grămezi de lucruri scoase în grabă din incendiu: lăzi și butoaie cu hrană, mobilă prețioasă, vase, leagăne de copii, rufe, care și litiere. În unele locuri, se ajunsese chiar la ciocniri, însă pretorienii risipeau repede gloata neînarmată. După ce străbătură cu greu străzile Latina, Numiciana, Ardeatina, Laviniana și Ostiana, ocolind vilele, grădinile, cimitirele și templele, Vinicius ajunsese, în sfârșit, la Vicus Alexandru, dincolo de care trecu Tibrul. Aici era mai puțină lume și mai puțin fum. De la refugiații care nu lipseau nici aici, află că numai unele străduțe din Transtiberim au fost cuprinse de flăcări, dar că, cu siguranță, n-are să reziste nimic în fața furiei focului, căci sunt oameni care anume dau foc și nu permit să-l stingi, strigând că fac asta din ordin. Tânărul tribun nu mai avea acum nici cea mai mică îndoială că într-adevăr împăratul a ordonat incendierea Romei și răzbunarea, pe care o cerea mulțimea, i se păru un lucru cinstit și drept. Ce rău mai mare ar fi putut pricinui Mitridate sau oricare dintre cei mai aprigi dușmani ai Romei? Se întrecuse măsura. Nebunia depășise orice limite. Viața oamenilor devenise insuportabilă. Vinicius era convins că lui Nero îi bătuse ceasul, că ruinele orașului trebuie să-l strivească sub ele pe fiorosul măscărici, împreună cu toate crimele lui. Dacă s-ar găsi un bărbat destul de curajos, care să conducă poporul împins la disperare, totul s-ar putea termina în decurs de câteva ore. Gânduri îndrăznețe de răzbunare se iviră în mintea lui Vinicius. Dacă ar fi el acela? Casa Viniciușilor, care până în ultimele vremuri dăduse

numeroși consuli, era cunoscută în toată Roma. Mulțimea avea nevoie numai de nume. Dacă atunci când au fost condamnați la moarte patru sute de sclavi ai prefectului Pedanius Secundus, puțin a lipsit să nu se ajungă la răscoală și război civil, ce s-ar întâmpla azi, în fața acestei catastrofe, care depășește tot ce a suferit Roma în decurs de opt veacuri? „Cine-i va chema la arme pe quiriți - se gândea Vinicius - acela fără îndoială îl va răsturna și pe Nero și se va îmbrăca el în purpură". Atunci de ce n-ar face-o el? Era mai puternic, mai viteaz și mai tânăr decât alți curteni... Nero dispunea de treizeci de legiuni aflate la marginea imperiului. Dar oare și legiunile și comandanții lor n-au să se revolte la vestea arderii Romei și a templelor ei?... în cazul acesta el, Vinicius, ar putea să devină împărat. Printre curteni se șoptea că un ghicitor i-a prezis purpura lui Otho. Cu ce-i el mai prejos? Poate că și Christos l-ar ajuta cu puterea sa divină, poate că gândul acesta vine de la El? „De-ar fi așa!" strigă Vinicius. S-ar răzbuna atunci pe Nero pentru primejdia prin care trecuse Ligia, pentru neliniștea lui, ar introduce o domnie a justiției și adevărului, ar răspândi învățătura lui Christos până la malurile încețoșate ale Britaniei și, totodată, ar îmbrăca-o în purpură pe Ligia, ar face-o stăpâna pământului.

Însă gândurile acestea, care izbucniseră în mintea lui ca un snop de scânteii dintr-o casă în flăcări, se stinseră ca scânteile. În primul rând, trebuia salvată Ligia. Vedeă acum catastrofa de aproape. Teamă îl cuprinse din nou. În fața mării de foc și fum, credința că Apostolul Petru o va salva pe Ligia se stinse în inima lui. Disperarea îl cuprindea pentru a doua oară. Nu-și reveni decât după ce ajunse la Via Portuensis, care ducea direct în Transtiberim. La poartă i se repetă ceea ce auzise de la refugiați și mai înainte că cea mai mare parte a acestui cartier încă nu fusese cuprinsă de flăcări, deși în câteva locuri focul trecuse dincoace de râu.

Trastiberim era de asemenea înecat în fum. Și aici, mulțimea care se refugia umplea străzile și era chiar mai greu de răzbătut, pentru că,

având mai mult timp, oamenii de aici căutau să salveze mai multe lucruri. Șoseaua principală portuară era în multe locuri blocată, iar lângă Naumachia lui August se ridicau mormane enorme de boarfe. Prin străduțele înguste, unde fumul se strângea, stăruind compact, nici nu se mai putea trece. Mii de locuitori își căutau scăparea în fugă. Vinicius văzu tablouri înfiorătoare. Adesea, două torente omenești, venind din părți opuse, se ciocneau, luptându-se pe viață și pe moarte. Oamenii se călcau în picioare. Familiile se rătăceau, mamele își strigau, disperate, copiii. Vinicius se cutremura, gândindu-se la ceea ce putuse să se petreacă pe acolo unde focul era în toiul lui. În vacarmul de țipete, răcnete, vaiete, era greu să întrebi și să înțelegi răspunsul. În anumite momente se rostogoleau noi vâlătuci de fum negru și greu, târându-se pe fața pământului, învâluind casele, oamenii și lucrurile cu întunericul nopții. Vântul, produs de incendiu, din când în când risipea fumul, și Vinicius putea înainta, apropiindu-se de străduța pe care se afla casa lui Linus. Fierbințeala zilei de iulie, întețită de dogoarea ce venea de la cartierele în flăcări, devenise insuportabilă. Ochii te usturau de fum, nu puteai respira. Chiar și locuitorii care, în speranța că focul n-o să treacă râul, rămăseseră până acum în case, începură să le părăsească și înghesuiala sporea în fiecare clipă. Pretorienii care-l însoțiseră pe Vinicius rămăseseră în urmă. În învălmășeală, cineva îi răni cu un ciocan calul, care începu să zvâcnească din capul însângerat, ridicându-se pe două picioare și refuzând să mai asculte de călăreț. După tunica sa bogată, oamenii recunoscură în Vinicius un curtean și imediat răsunară înjur strigăte: „Moarte lui Nero și incendiatorilor lui!” Sosise o clipă de mare pericol, căci sute de mâini se întinseră spre Vinicius, însă calul speriat o luă la goană, călcând peste oameni, și-n același timp răbufni un nou val de fum, cufundând strada în întuneric. Vinicius, văzând că nu mai poate să treacă călare, sări la pământ și începu să alerge, strecurându-se pe lângă pereți, așteptând uneori ca mulțimea care se refugia să treacă de el. Minte îi spunea că-i un efort

zadarnic. Ligia poate plecase din oraș, poate se salvase. Era mai ușor să găsești un ac în carul cu fân, decât un om în haosul acesta. Voia totuși, chiar cu prețul vieții, să ajungă până la casa lui Linus. Uneori, se oprea și se freca la ochi. Rupse o bucată din tunică, își acoperi cu ea nasul și gura și alergă mai departe.

Pe măsură ce se apropia de râu, dogoarea creștea. Vinicius, știind că incendiul a pornit de la Circul Mare, crezu la început că dogoarea vine de acolo, de la Forum Boarium și de la Velabrum, aflate în apropiere. Însă cineva care fugea, ultimul pe care-l văzu Vinicius, un bătrân în cărje, îi strigă: „Nu te apropia de podul Cestius! Toată insula-i în flăcări!” Nu mai era nici o speranță. La cotitura dinspre Vicus Judaeorum, pe care se afla casa lui Linus, tânărul tribun zări, printre norii de fum, flăcările. Ardea, nu numai insula, ci și cartierul Transtiberim, sau măcar celălalt capăt al străduței pe care locuia Ligia. Vinicius își aminti că locuința lui Linus este înconjurată de grădină, în spatele căreia, spre Tibru, era un teren viran nu prea mare. Gândul acesta îl consolă. Focul se putea opri la terenul acela gol. Cu o licărire de speranță alergă mai departe, deși fiecare pală de vânt aducea nu numai fum, ci și mii de scânteii, care puteau să aprindă focul în celălalt capăt al străzii și să-i închidă drumul la întoarcere.

În cele din urmă, printr-o perdea de fum, zări chiparoșii din grădina lui Linus. Casele aflate dincolo de terenul viran ardeau ca niște ruguri, însă mica „insulă” a lui Linus era încă neatinsă. Vinicius se uită cu recunoștință spre cer și se repezi spre casă, deși căldura începuse să-l înăbușe. Poarta era încuiată. O sfărâmă cu umărul și se năpusti înăuntru.

În grădină nu era țipenie de om. Casa părea de asemenea pustie.

„Poate c-au leșinat de fum și dogoare”, se gândi Vinicius.

Începu să strige:

— Ligia! Ligia!

Îi răspunse tăcerea. Nu se auzea decât trosnetul îndepărtat al focului.

— Ligia!

Pe neașteptate, îi ajunse la urechi răgetul sumbru pe care-l mai s o dată din această grădiniță. Pe insula din apropiere se aprinse bil vivarium-ul de lângă templul lui Esculap, iar fiarele cuprinse jază începuseră să urle. Vinicius se cutremură din creștet până-n ire. Iată, pentru a doua oară, într-un moment când toată ființa lui apănită de gândul la Ligia, răsunau răgetele acelea îngrozitoare, stitoare de nenorociri, ca o ciudată precizare a unui viitor icat.

Nu fu însă decât o impresie de moment. Mai cumplit decât urletul ilelor sălbatice, vuietul incendiului te oprea să te gândești la a. Ligia nu răspunse la chemare, însă putea să fie leșinată sau ată de fum în casa amenințată să se aprindă. Vinicius se repezi în în micul atrium era pustiu și întuneric. Căutând pe băjbăite ușile iuc spre cubiculum, observă o flăcăruie clipind. Apropiindu-se,

văzu un *lararium*, unde în loc de lari era o cruce. Sub cruce ardea o candelă. Prin mintea tânărului prozelit trecu cu iuțeala fulgerului gândul că crucea avea trimite o luminiță cu care poate să găsească pe Ligia, așa că luă candela și începu să caute dormitoare. Găsi unul și dădu draperia la o parte.

Nici aici nu era nimeni. Vinicius era convins că nimerise în dormitorul Ligiei, căci în cuie bătute în pereți atârnavă hainele ei, iar pe pat era aruncat *capitium*, un veșmânt strimt pe care purtau femeile direct pe corp. Vinicius îi luă în buze și, punându-și pe umăr, porni să caute mai departe. Casa era mică, așa că în scurt timp cercetă toate încăperile, chiar și pivnița. Nicăieri nu găsi picior de om. Era limpede că Ligia, Linus și Ursus au încercat să scape cu fuga, împreună cu alți locuitori ai cartierului. „Trebuie să-i caut în mulțime, dincolo de porțile orașului”, se gândi Vinicius.

Nu se miră prea mult că nu-i întâlnise pe Via Portuensis, căci se putea ieși din Transtiberim și în direcție opusă, spre dealul Vaticanului. Oricum, măcar de foc scăpaseră. Lui Vinicius i se luă o piatră de pe inimă. Deși văzuse că fuga însăși mai era legată de destule pericole, gândul la puterea supraomenească a lui Ursus îi dădea curaj. „Acum trebuie, își zicea el, să fug de aici prin grădinile Domitiei, să ajung la grădinile Agripinei. Acolo am să-i găsesc. Fumul acolo nu-i așa de des, căci vântul suflă dinspre munții Sabini”.

Venise clipa când trebuia să se gândească la propria-i salvare, căci valul de foc se apropia dinspre insulă și vâlătucii de fum năpădiseră străduța. Candela cu care luminase în casă fu stinsă de o pală de vânt. Vinicius, ieșind în stradă, porni în goană spre Via Portuensis, în direcția din care venise, însă calamitatea părea că-l urmărește cu răsuflarea sa de foc, când învâluindu-l în nori de fîim, când aruncând peste el scântei care-i cădeau pe păr, pe gât și pe haine. Tunica începu să-i ardă în câteva locuri, însă nu-i dădu atenție. Alerga mai departe, temându-se numai ca fîimul să nu-l sufocă. În gură avea gust de ars și de funingine,

gâtul și plămâni îl usturau. Sângele-i zvâcnea în cap; uneori tot ce vedea devenea roșu. Până și fumul i se părea tot roșu. Își zicea atunci: „E un foc viu! Mai bine aș face să mă culc la pământ și să pier”. Fuga îl obosea din cale-afară. Capul, gâtul și spatele îi erau learcă de sudoare și-l frigea pielea de parcă ar fi aruncat cineva apă clocotită peste el. De n-ar fi fost numele Ligiei, pe care-l repeta în neștire, și capitium-ul pe care și-l înfașurase în jurul gurii, s-ar fi prăbușit. Câteva clipe mai târziu, nu mai recunoștea străduța pe care alerga. Treptat, luciditatea îl părăsea. Știa doar că trebuie să fugă, căci afară în câmp deschis, îl așteaptă Ligia, pe care i-o promisese Apostolul Petru, și deodată îl cuprinse o stare de exaltare și gândul ciudat că trebuie neapărat s-o vadă pe Ligia, să se cunune cu ea și apoi imediat să moară.

Alerga acum amețit parcă, împleticindu-se dintr-o parte într-alta a străzii, în momentul acela, se schimbă ceva în focul îngrozitor care devora uriașul oraș. Tot ce mocnise numai, încă nemistuit, acum fu dintr-o dată înghițit de o mare de flăcări. Un curent turbat de aer încins mătură străzile, ducând cu el milioane de scântei. Vinicius părea că aleargă într-un nor de foc și putea să vadă mai bine înaintea lui. Chiar în clipa când simțea că are să cadă, zări capătul străzii, ceea ce-i dădu putere să-și continue drumul. După ce coti, ajunse în strada care ducea spre Via Portuensis și Câmpia Codetană. Ploaia de scântei nu-l mai gonea din urmă. Înțelese că dacă reușește să ajungă la Calea Portului, are să scape, chiar dac-o să leșine acolo.

La capătul străzii, zări iarăși un nor închizând trecerea. „Dacă-i fum - gândi - nu mai răzbesc”. Alerga cu ultimele puteri. Pe drum, lepădă tunica - fiindcă ardea mocnit și-l frigea ca o cămașă a lui Nessus¹ urmându-și goana, gol, având doar pe cap și pe gură capitium-ul Ligiei. Când ajunse mai aproape, văzu că ceea ce luase

¹ *Centaurul Nessus*, răpus de Hercule, printr-un vicleșug i-a transmis acestuia o cămașă îmbibată cu sângele său otrăvit, provocând astfel moartea eroului.

drept fum, era numai praf. Auzi voci și strigăte de oameni.

— Lepădăturile orașului jefuiesc casele, își zise.

Alergă totuși în direcția vocilor. Oricum, acolo erau oameni care puteau să-i dea ajutor. În speranța asta, înainte încă de a ajunge acolo, începu să strige după ajutor. Puterile îl părăsiră. I se facu negru în fața ochilor, simți că se sufocă și căzu.

Fusese auzit, sau observat. Doi oameni veniră în ajutorul lui, aducând cu ei găleți pline cu apă. Vinicius, care căzuse de epuizare, dar nu-și pierduse cunoștința, apucă cu amândouă mâinile o găleată și o goli pe jumătate.

— Mulțumesc, spuse el, puneți-mă pe picioare, mai departe merg singur!

Unul dintre cei doi muncitori îi turnă apă peste cap, pe urmă amândoi, unindu-și puterile, îl luară pe sus și-l duseră la un grup de oameni care-l înconjurară, cercetându-l cu grijă să vadă dacă nu-i rănit prea grav. Grija lor îl miră pe Vinicius.

— Oamenilor, întrebă el, cine sunteți voi?

— Dă-râmăm casele pentru ca incendiul să nu poată ajunge la Calea Portului, răspunse unul dintre muncitori.

— Mi-ați sărit în ajutor când am căzut. Vă mulțumesc.

— Nouă nu ne este îngăduit să lăsăm pe nimeni fără ajutor, rostiră câteva glasuri.

Vinicius, care până atunci văzuse numai mulțimi sălbătice, încăierări și jaf, se uită cu atenție la fețele care-l înconjurau și spuse:

— Să vă răsplătească... Christos.

— Slavă numelui Său! răspunse un cor întreg de voci.

— Linus?... întrebă Vinicius.

Însă nu reuși să întrebe mai mult și nu auzi răspunsul fiindcă, slăbit de emoție și de eforturi, leșină. Se trezi abia pe Câmpia Codetană, într-o grădină, înconjurat de câteva femei și bărbați. Primele cuvinte pe care le rosti fură:

—Unde-i Linus?

Urmă un răstimp de tăcere, întrerupt de o voce cunoscută lui Vinicius:

— Dincolo de Porta Nomentana; s-a dus în Ostrianum... de două zile... Pace ție, rege persan!

Vinicius se ridică și îndată căzu la loc, văzându-1 pe Chilon aplecat deasupra lui.

Greul continuă:

— Casa ta, stăpâne, cu siguranță a ars, căci Carinae este în flăcări. Tu însă vei fi întotdeauna bogat ca Midas. O, ce nenorocire! Creștinii, o, fiu al lui Serapis, au prevestit de mult că focul va distruge orașul acesta... Iar Linus, împreună cu fiica lui Jupiter, sunt în Ostrianum. O, ce nenorocire pe acest oraș!...

Lui Vinicius îi veni rău din nou.

— I-ai văzut? întrebă.

— I-am văzut, stăpâne!... Slavă lui Christos și tuturor zeilor că am putut să te răsplătesc cu o veste bună, pentru binele pe care mi l-ai făcut. Eu, Osiris¹, mai am o datorie către tine, dar am să ți-o plătesc, jur pe Roma aceasta care arde!

Se lăsase înserarea, însă în grădină era lumină ca ziua, căci focul se întepise. Nu mai ardeau cartiere separate, ci întreg orașul, în lung și în lat. Cerul era roșu cât se vedea cu ochii. Noaptea se lăsa roșie.

*La vechii egipteni, divinitate a „celuilalt tărâm”.

Capitolul XLIV

Vălvătaile se răsfărgeau pe cer, până departe în zare, ca o tragică aureolă. De după dealuri, răsări luna plină, disc uriaș de culoarea aramei încinse de foc. Părea că privește uimită cum pierе cetatea care stăpânea lumea. În imensitățile rumene ale cerului luceau stele, ca niște puncte de jărat. Spre deosebire de nopțile obișnuite, pământul era mai luminos decât cerul. Roma, ca un rug gigantic, lumina întreaga Campania. În lumina sângerie, puteai zări până departe dealurile, orașele vecine, vile, temple, statui, apeducte coborând din munți spre oraș, iar pe apeducte roiuri de oameni, care se urcaseră acolo ca să fie mai feriți sau ca să privească incendiul.

În acest timp, teribila stihie cuprindea mereu noi cartiere. Nu mai încăpea îndoială că focul era pus de mâini criminale, căci mereu alte incendii izburneau în locuri depărtate unele de altele. De pe colinele pe care era construită Roma, flăcările curgeau ca niște râuri spre văile unde case cu câte cinci și șase caturi se înghesuiau una-ntr-alta, pline de tarabe, prăvălii, amfiteatre din lemn, înjghebate pentru diferite spectacole, depozite de cherestea, ulei, magazii de grâne, de alune și conuri de pin cu ale căror semințe se hrănea populația săracă și magazii de îmbrăcăminte care uneori, din mărinimia cezarilor, era distribuită gloatei pripășite prin străduțele strâmte. Acolo focul găsea hrană din belșug și-o devora cu lăcomie, stârnind lanțuri de explozii, înghițind străzi întregi cu repeziciune amețitoare. Oamenii care-și instalaseră corturile în afara orașului sau care stăteau cocoțați pe apeducte ghiceau după culoarea focului ce materii ard. Rafale înnebunite de vânt aruncau când și când din adâncurile focului trâmbe de coji de alune și migdale aprinse, care se ridicau brusc în sus ca niște stoluri uriașe de fluturi luminoși și plesneau cu zgomot în aer, sau, purtate de vânt, cădeau peste alte cartiere, peste apeducte și peste câmpurile din jurul orașului.

Orice gând de salvare părea absurd. Panica sporea cu fiecare clipă. Pe de o parte, populația orașului își căuta salvarea prin fugă, asaltând toate porțile, iar, pe de altă parte, incendiul ademenea mii de oameni din împrejurimi, orășeni și țărani, păstori pe jumătate sălbatici din Campania, atrași de speranța jafului.

Strigătul: „Piere Roma!” răsuna neconținut pe buzele mulțimii. Pieirea orașului apărea în ceasurile acelea ca sfârșitul dominației romane însăși și dezlegarea tuturor legăturilor care ținuseră strânsă omenirea într-un singur nod. Gloata, formată mai ales din sclavi și venetici, care nu era de loc interesată în dominația imperiului roman și pe care răsturnarea putea numai să o elibereze de lanțuri, lua pe alocuri atitudini amenințătoare. Violența și jaful luau proporții. Părea că numai spectacolul pieirii orașului, ocupând atenția oamenilor, îi mai reține și că măcelul avea să înceapă imediat ce orașul va fi devenit ruină. Sute de mii de sclavi, uitând că în afară de temple și ziduri Roma mai are încă vreo câteva zeci de legiuni în cele patru părți ale lumii - păreau că așteaptă doar un semnal și un conducător. Tot mai des era pomenit numele lui Spartacus - însă Spartacus nu mai era. În schimb, cetățenii începuseră să se adune în bande și să se dedea la tâlhării. Cele mai îngrozitoare zvonuri se răspândeau pe la toate porțile. Unii susțineau că din porunca lui Jupiter, Vulcan distruge orașul printr-un pârjol ce izbucnește din pământ, alții că-i răzbunarea Vestei pentru vestala Rubria. Mulți oameni, convinși de aceste supoziții, nu mai voiau să salveze nimic, în schimb, împresurând templele, cereau îndurare zeilor, însă cel mai persistent era zvonul că împăratul însuși poruncise să se dea foc Romei, ca să scape de mirosurile care veneau dinspre Subura și să construiască un nou oraș cu numele de Neronia. Zvonul acesta stârnea mânia oamenilor și dacă, după cum gândea și Vinicius, s-ar fi găsit un conducător care să folosească izbucnirea aceasta de ură, lui Nero i-ar fi bătut ceasul cu mulți ani mai devreme.

Se spunea, de asemenea, că împăratul înnebunise, că a poruncit

pretorienilor și gladiatorilor să lovească în popor, dezlănțuind un măcel general. Unii jurau pe zei că fiarele din vivarii au fost eliberate din porunca lui Barbă-Arămie, că au fost văzuți pe străzi lei cu coamele arzând, elefanți turbați și zimbri zdrobind oamenii sub copite. Zvonul acesta avea un temei. În câteva locuri, elefanții înnebuniți de incendiul care se apropia, distruseseră vivariile și, ieșind în libertate, goneau într-o panică sălbatică în direcția opusă focului, distrugând totul în calea lor, ca un uragan. După zvonurile care circulau, oamenii pieriți în foc se numărau cu zecile de mii. Într-adevăr pieriseră mulți. Unii, pierzându-și averea sau ființele cele mai dragi, se aruncau singuri în flăcări, de disperare. Pe alții însă îi înăbușise fumul. În centrul orașului între Capitoliu pe de o parte, și Quirinal, Viminal și Esquilin pe de altă parte, ca și între Palatin și dealul Caelius, unde erau străzile cele mai populate, incendiul izbucnise în mai multe locuri deodată și grupurile de oameni, fugind, se trezeau pe neașteptate înconjurați de flăcări din toate părțile, pierind de o moarte îngrozitoare în mijlocul vâlvătăilor.

Înfricoșați, derutați, înnebuniți, în cele din urmă nu mai știau unde să fugă. Drumurile erau zăgăzuite de mormane de lucruri părăsite. În unele locuri strâmte, trecerea era complet înfundată. Cei care se refugiaseră în diferite piețe, cum era locul pe care mai târziu avea să fie clădit Amfiteatrul Flavian, sau în fața templului Terrei sau lângă porticul Liviei, sau mai sus, lângă templul Iunonei sau al Lucinei, sau pe maidanul dintre Clivus Vibrius și vechea Poartă Esquilină, încercuți de o mare de foc, au pierit de dogoare. Chiar și în locurile unde n-a ajuns focul, au fost găsite după aceea sute de trupuri pârjolate; pe alocurea, nenorociții smulseseră lespezile de piatră din pavaj și, ca să se apere de dogoare, se îngropaseră pe jumătate în pământ. Aproape nici o familie din centrul orașului nu s-a putut salva cu toți ai ei. De-a lungul zidurilor, pe la porți și pe drumurile ce ieșeau din oraș, se auzeau urletele disperate ale femeilor care își strigau soții sau copiii pieriți în înghesuială sau în flăcări.

În timp ce unii cerșeau îndurarea zeilor, alții îi blestemau. Puteai vedea bătrâni întorși spre templul lui Jupiter Eliberatorul, care, ridicând mâinile strigau: „Ești salvator, salvează-ți altarul, salvează orașul!” Mânia disperării se îndrepta mai ales împotriva vechilor zei romani, care, în credința populației, erau obligați să vegheze cu mai multă grijă decât ceilalți asupra cetății. Constatând că sunt neputincioși, își băteau joc de ei. În schimb, atunci când pe Via Asinaria apăru un convoi de preoți egipteni, ducând statuia zeiței Isis, salvată din templul de lângă Porta Caelimontana, mulțimea năvăli în cortegiu, se înhamă la car, îl duse până la Porta Appia, unde, luând statuia, o așeză în templul lui Marte, ciomăgindu-i pe preoții care îndrăzniră să se opună. În alte locuri, îi chemau în ajutor pe Serapis, Baal sau Iehova, ai căror adepți ieșind ca un furnicar de pe străduțele din Subura și Transtiberim, umpluseră de larmă câmpiile de lângă ziduri. Printre lamentații de deznădejde, răsunau și strigăte de triumf; unii-1 slăveau în cor pe „Stăpânul lumii”, alții, înfuriindu-se, se încăierau cu ei. În unele locuri, bărbați, bătrâni, femei și copii cântau imnuri ciudate, solemne, al căror sens nu putea fi înțeles și în care se repetau mereu, ca un refren, cuvintele: „Iată vine Judecătorul, e ziua mâniei și a răsplății”. Și astfel valurile de oameni neostoite, fără somn, înconjurau ca o mare biciuită de furtună orașul mistuit de flăcări.

Nici disperarea însă, nici blestemele, nici cântecele nu foloseau la nimic. Catastrofa era implacabilă, totală și neîndurătoare ca Destinul. Lângă Amfiteatrul lui Pompei luară foc depozitele de cânepă și frânghii, necesare în cantități uriașe în circuri, arene, pentru tot felul de mașini folosite la jocuri. Se aprinseră în același timp și clădirile vecine în care erau depozitate butoaiile cu smoală pentru uns funiile. Timp de câteva ore această parte a orașului, dincolo de care se întindea Câmpul lui Marte, fix luminată de o coloană de flăcări atât de strălucitoare, încât spectatorii, pe jumătate înnebuniți de groază, avură impresia că fusese răsturnată ordinea zilelor și-a nopților și că răsărise soarele. Pe urmă

însă, lumina sângerie copleși totul. Din noianul de foc țâșneau spre cerul înfierbântat jerbe de flăcări, risipindu-se în văzduh. Șiraguri de scânteii și mănunchiuri incandescente smulse de vânt zburau hăt, departe, peste Campania, până spre munții Albani. Noaptea devenea tot mai luminoasă, aerul însuși părea că arde. Tibrul curgea ca un torent de jărătic. Nefericitul oraș se transformase într-un infern. Incendiul cuprindea spații tot mai mari, lua cu asalt dealurile, se revărsa peste șes, inunda văile.

Capitolul XLV

Macrinus, țesătorul în casa căruia fu transportat Vinicius, îl spălă, îi aduse haine și-l hrăni. Tânărul tribun, recăpătându-și forțele, declară că încă în noaptea asta reîncepe căutarea lui Linus. Macrinus, care era creștin, confirmă cuvintele lui Chilon. Linus împreună cu marele preot Clemens s-au dus la Ostrianum, unde Petru urma să boteze câteva grupuri de noi adepți. Creștinii din cartier știau că Linus de două zile își lăsase casa în grija unui oarecare Gaius. Pentru Vinicius asta era un indiciu că nici Ligia, nici Ursus nu rămăseseră acasă și că plecaseră probabil tot la Ostrianum.

Gândul acesta îi produse o mare ușurare. Linus era om bătrân și-i era greu să meargă zilnic din Transtiberim până la îndepărtata Porta Nomentana și să se întoarcă din nou înapoi. Probabil se mutase pentru câteva zile la vreunul din coreligionari, în afara zidurilor cetății și, împreună cu el, Ligia și Ursus. În felul acesta scăpaseră de incendiu, care în general n-a trecut pe celălalt versant al Esquilinului. Vinicius vedea în asta mâna lui Christos; îi simțea ocrotirea și, cu inima plină de dragoste și recunoștință, jură să-și închine toată viața Mântuitorului.

Acum însă, se grăbea spre Ostrianum. Îi va găsi pe Ligia, pe Linus, pe Petru și-i va lua cu el undeva departe, la vreunul din domeniile sale, poate chiar în Sicilia. Roma arde. În câteva zile, pe locul ei n-o să mai fie decât un imens morman de ruine. Ce rost ar avea să mai rămână aici cu populația asta înnebunită? Acolo, au să fie înconjuțați de sclavi disciplinați, de liniște și au să trăiască în pace sub aripa lui Christos, blagosloviți de Petru. Numai să-i găsească!

Nu era lucru ușor. Vinicius își amintea cu câtă greutate răzbișe de la Via Appia până în Transtiberim și cât a trebuit să ocolească până să ajungă la Calea Portului. Se hotărî să ocolească orașul prin partea cealaltă. Mergând pe Calea Triumfală, putea răzbate, înaintând de-a lungul râului, până la podul lui Emilius, iar de acolo, trecând pe Pincius, de-a lungul Câmpului lui Marte, pe lângă grădinile lui Pompei, Lucullus și Sallustius ca să ajungă în Via Nomentana. Acesta era drumul cel mai scurt, însă nici Macrinus, nici Chilon nu erau de părere să se aventureze într-acolo. Era adevărat că focul nu atinsese încă această parte a orașului, însă toate piețele și străzile puteau să fie ticsite de oameni și de bagajele lor. Chilon îl sfătui să meargă prin Ager Vaticanus până la Porta Flaminia, acolo să traverseze râul și să-și continue drumul în afara zidurilor, pe după grădinile lui Acilius, spre Porta Salaria. După o clipă de șovăire, Vinicius primi.

Macrinus trebuia să rămână de pază acasă. Făcu însă rost de doi asini, care eventual puteau fi utili și pentru viitoarea călătorie cu Ligia. Vru să le dea și un sclav, însă Vinicius refuză, gândindu-se că, așa cum se întâmplase mai înainte, primul detașament de pretorienii întâlnit în drum se va supune ordinului său.

După puțin timp, el și Chilon o porniră prin Pagus Janiculensis spre Calea Triumfală. Și aici pe maidan erau ridicate corturi de refugiați. Se strecurară printre ele, cu mai puțină trudă, deoarece o mare parte din locuitori fugise spre mare pe Calea Portului. Dincolo de Poarta Septimius, merseră între râu și minunatele grădini ale Domitiei în care

uriașii chiparoși străluceau roșii în lumina incendiului, ca în asfințit. Drumul devenea tot mai liber. Din când în când, se mai împiedicau de grupuri de țărani, care se îndreptau spre oraș. Vinicius gonea asinul cât putea. Chilon, mergând în urma lui, vorbi tot drumul cu sine însuși:

„Iată, incendiul a rămas în urmă. Acum ne încălzește din spate. Niciodată până acum, noaptea n-a fost atâta lumină pe drumul acesta. O, Zeus! Dacă nu dai drumul unui potop de ploaie peste pârjolul acesta, înseamnă că nu iubești Roma. Puterea omenească nu-l poate stinge. Un oraș ca acesta, căruia i-a slujit Grecia și lumea întreagă! Iar acum, grecul cel mai umil poate să-și coacă bobul în cenușa lui! Cine s-ar fi așteptat la una ca asta?... N-are să mai fie Roma, nici stăpânii romani... Iar cine-o să vrea să se plimbe pe ruine și să fluiera, o să poată fluiera liniștit. O zei! Să fluieri pe ruinele unui oraș care a dominat lumea! Care dintre greci, sau chiar dintre barbari, și-ar fi închipuit așa ceva?... Totuși de fluierat poți fluiera. Cenușa ce rămâne de la focul păstorilor fie de la o cetate incendiată, este numai și numai cenușă și, mai devreme sau mai târziu, are s-o spulbere vântul”.

Vorbind astfel, se întorcea din când în când spre incendiu și se uita la valurile de foc cu răutăcioasă satisfacție, continuând apoi:

„Piere! Piere! Și n-are să mai fie. Unde au să se mai strângă acum grânele, uleiurile și banii din lumea întreagă? Cine are să mai stoarcă aurul și lacrimile întregii omeniri? Marmura nu arde, dar crapă în foc. Capitoliul se va prăbuși în ruine și Palatinul la fel. O, Zeus! Roma a fost ca un păstor, iar celelalte popoare ca niște oi. Când păstorul era flămând, tăia o oaie, carnea o mânca, iar ție, părinte al zeilor, îți oferea pielea. Cine, o stăpâne al norilor, va mai tăia oile? În mâinile cui vei pune biciul păstorului? Căci Roma, părinte, arde tot atât de bine ca și cum tu însuși ai fi aprins-o cu un fulger.”

— Grăbește-te! spuse Vinicius. Ce faci acolo?

— Plâng Roma, stăpâne, răspunse Chilon. Neasemuitul oraș al lui Jupiter!... O vreme, își continuară drumul în tăcere, ascultând mugetul

focului și fâlfăitul de aripi al păsărilor. Porumbeii, cuibăriți în număr mare pe la vile și prin orașele Campaniei, și tot felul de păsări de câmp și de mare și din munții din împrejurimi, confundând probabil strălucirea incendiului cu lumina soarelui, zburau stoluri întregi, orbește, drept în foc. Vinicius întrerupse primul tăcerea.

—Unde erai când a izbucnit incendiul?

—Mă duceam spre prietenul meu Euricius, stăpâne, care ținea o dugheană lângă Circul Mare. Tocmai mă gândeam la învâțătura lui Christos, când se auziră strigăte de: „Foc!” Oamenii s-au îngrămădit pe lângă circ, fie să dea ajutor, fie din curiozitate, însă flăcările au cuprins repede întreg circul și în afară de asta au început să apară deodată și în alte locuri. A trebuit să se gândească fiecare la propria-i salvare.

—Ai văzut oameni care aruncau torțe aprinse în case?

—Ce n-am văzut, vlăstar al lui Enea?! Am văzut oameni care-și făceau loc prin mulțime cu săbiile. Am văzut încăierări și măruntaie de oameni călcate în picioare pe caldarâm. Ah, stăpâne, dac-ai fi văzut asta, ai fi crezut că barbarii au cucerit orașul și-au început măcelul. Oamenii strigau că a venit sfârșitul lumii. Unii își pierduseră mințile și, renunțând la fugă, așteptau, fără să se mai gândească la nimic, să-i înghită flăcările. Unii erau cuprinși de nebunie. Oamenii urlau de disperare, dar am văzut pe unii care urlau de bucurie, căci, o, stăpâne, sunt mulți oameni răi pe lume, care nu știu să aprecieze binefacerile stăpânirii voastre blânde și legile drepte în virtutea cărora luați tuturor ceea ce au. Oamenii nu știu să se împace cu voia zeilor!

Vinicius era prea absorbit de propriile-i gânduri ca să observe ironia lui Chilon. Fiori de groază îl treceau, gândindu-se că Ligia ar fi putut să se afle în învâlmășeala aceea de pe străzile dominate de groază, unde se călcau în picioare măruntaie omenești. Deși îl întrebă pe Chilon cel puțin de zece ori despre tot ce putea el să știe, îl mai întrebă o dată:

—I-ai văzut pe ei în Ostrianum cu ochii tăi?

— I-am văzut, fiu al Venerei. Am văzut-o pe fată, pe bunul ligian, pe sfântul Linus și pe Petru Apostolul.

— înainte de incendiu?

— înainte de incendiu, Mithra'!

însă în sufletul lui Vinicius tresări îndoiala. Dacă Chilon minte? Oprindu-și asinul, se uită amenințător la bătrânul grec și întrebă:

— Dar tu ce făceai acolo?

Chilon se fâstâci. E adevărat că și lui ca și altora i se părea că o dată cu pieirea Romei vine sfârșitul dominației romane. Deocamdată însă, era singur cu Vinicius, care îl oprise, amenințându-l cu aspră pedeapsă, să-i mai spioneze pe creștini și mai ales pe Linus și Ligia.

— Stăpâne, spuse el, de ce nu mă crezi că-i iubesc? Așa-i! Am fost în Ostrianum pentru că sunt pe jumătate creștin. Pyrrhon m-a învățat să prețuiesc mai mult virtutea decât filozofia, deci mă atașez tot mai mult de oamenii virtuoși. în plus, o stăpâne, sunt sărac. în vreme ce tu, Jupiter, petreceai în Antium, eu adesea muream de foame aplecat asupra cărților, așa că mă așezam lângă zidul de la Ostrianum, căci creștinii, deși ei înșiși sunt săraci, dau mai multă pomană decât toți ceilalți locuitori ai Romei la un loc.

Motivul acesta i se păru suficient lui Vinicius, așa că întrebă mai domolit:

— Și nu știi unde locuiește Linus acum?

— O dată m-ai pedepsit, stăpâne, îngrozitor, pentru curiozitatea mea, răspunse grecul.

Vinicius tăcu și merseră mai departe.

— Stăpâne, spuse după o clipă Chilon, n-ai găsi fata dacă n-aș fi eu, însă dacă o găsim, n-ai să uiți de înțeleptul cel sărac?

*Zeul luminii și al adevărului în mitologia Iranului și a Indiei antice; cultul lui era răspândit în Imperiul Roman.

— Ai să capeți o casă cu vie lângă Ameriola, răspuse Vinicius.

— Îți mulțumesc, Hercule! Cu vie?... îți mulțumesc! O, da! Cu vie!

Treceau pe lângă dealurile Vaticanului care străluceau arămii, năpădite de flăcări. După Naumacha, o cotiră la stânga, pentru ca, după ce vor fi străbătut câmpia Vaticanului, să se apropie de râu și, trecându-1, să ajungă la Porta Flaminia. Brusc, Chilon opri asinul și spuse:

— Stăpâne! Mi-a venit în minte o idee bună.

— Spune, răspuse Vinicius.

— Intre dealul Janiculus și Vatican, dincolo de grădinile Agripinei, sunt niște catacombe din care s-a scos piatră și nisip pentru construirea cercului lui Nero. Ascultă-mă, stăpâne! În ultima vreme, evreii, care, după cum știi, locuiesc în mare număr în Transtiberim, au început să-i persecute pe creștini. Îți amintești că încă în timpul divinului Claudius au fost acolo tot felul de tulburări, încât împăratul a fost silit să-i izgonească din Roma. Astăzi, când s-au întors și când, datorită ocrotirii Augustei, se simt în siguranță, au devenit îndrăzneți și își bat joc de creștini. Eu știu asta! Eu am văzut asta! Împotriva creștinilor n-a fost dat nici un edict, însă evreii îi părăsc la prefectul orașului că ucid copiii, că se închină unui măgar și răspândesc o învățătură nerecunoscută de senat. Și ei înșiși îi bat și atacă casele lor de rugăciuni cu atâta înverșunare, încât creștinii trebuie să se ascundă de ei.

— Ce vrei să spui? întrebă Vinicius.

— Vreau să spun, stăpâne, să sinagogile există pe față în Transtiberim, însă creștinii, vrând să evite persecuțiile, trebuie să se roage pe ascuns și se adună în șoproane pustii, în afara orașului, sau în nisipării. Cei ce locuiesc în Transtiberim și-au ales ca loc de rugăciune catacombele acestea, care au apărut datorită construirii cercului și a diferitelor case de-a lungul Tibrului. Acum, când orașul piere, fără

îndoială că adepții lui Christos se roagă. Vom găsi nenumărați creștini în catacombe și de aceea propun, stăpâne, ca în drum să trecem pe acolo.

— Doar ai spus că Linus s-a dus în Ostrianum! strigă, nerăbdător, Vinicius.

— Iar tu mi-a promis o casă cu vie lângă Ameriola, răspunde Chilon, așa că vreau să caut fata pretutindeni unde am speranță s-o găsec. După izbucnirea incendiului, puteau să se întoarcă în Transtiberim... Puteau să înconjoare orașul, așa cum facem noi în clipa asta. Linus are casă. Poate c-a vrut să fie mai aproape de casă, ca să vadă dacă incendiul nu cuprinde și cartierul lor. Dacă s-au întors, atunci îți jur, stăpâne, pe Persefona, că îi vom găsi la rugăciune în catacombe, ori în cel mai rău caz vom afla vești despre ei.

— Ai dreptate. Condu-mă! zise tribunul.

Chilon, fără să mai stea pe gânduri, o coti la stânga, spre deal. Pentru o clipă, culmea dealului le ascunse incendiul, și deși culmile din apropiere erau luminate, ei intrară în umbră. După ce trecură de circ, o cotiră încă o dată la stânga și intrară într-un fel de văgăună în care era întuneric beznă. Iar în întuneric, Vinicius zări roiuri de felinare pâlând.

— Ei sunt! spuse Chilon. Azi au să fie mai mulți ca oricând, căci celelalte case de rugăciune au ars, sau sunt pline de fîim ca întreg Transtiberimul.

— Da! Aud cântece, spuse Vinicius.

Și, într-adevăr, dintr-o spărtură neagră a muntelui, răzbăteau voci omenești, cântând, iar felinarele dispăreau în această spărtură unul după altul. Inșă din văgăunile laterale ieșeau mereu alte siluete, așa că, după o vreme, Vinicius și Chilon se treziră în mijlocul unui adevărat râu de oameni.

Chilon coborî de pe asin și, făcând semn unui băiețandru care mergea alături, îi spuse:

— Sunt preot al lui Christos și episcop. Păzește-ne asinii și ai să primești binecuvântarea mea și iertarea păcatelor.

Fără să aștepte răspuns, îi vârî hățurile în mână, iar el se alătură împreună cu Vinicius grupului care înainta.

După puțin timp, intrară în catacombe și înaintară în lumina palidă a felinarelor, pe un coridor întunecos, până ajunseră într-o peșteră mai largă, din care se vedea că fusese scoasă piatră nu demult, căci pe pereții ei se vedeau tăieturile proaspete în stâncă.

Era mai multă lumină decât pe coridor, căci în afară de felinare ardeau făclii. La lumina lor Vinicius văzu o mare mulțime de oameni îngenuncheați, cu mâinile ridicate spre tavanul peșterii. Pe Ligia, Apostolul Petru, sau Linus nu-i zărea nicăieri. îl înconjurau fețe solemne, emoționate. Pe unele se oglindea doar așteptare, teamă, speranță. Lumina se răsfrângea în albul ochilor ridicați spre cer, sudoarea curgea pe frunțile palide. Unii cântau, alții repetau febril numele lui Isus, iar alții se băteau cu pumnul în piept. Pe fețele tuturor se vedea că așteaptă să se întâmple din clipă în clipă ceva extraordinar.

Deodată, cântecele încetară. Deasupra mulțimii, într-o firidă făcută prin scoaterea unei bucăți mari de stâncă, apăru Crispus, pe care Vinicius îl cunoștea, cu fața lui de vizionar, palidă, fanatică și aspră. Oamenii își întoarseră fața spre el, în așteptarea unor vorbe de îmbărbătare și speranță. Făcând semnul crucii asupra mulțimii, el începu să vorbească, cu o voce grăbită, aproape țipând:

— Căiți-vă de păcatele voastre, căci a sosit ceasul. Iată, Domnul a trimis focul nimicitor peste orașul crimei și al desfrâului, peste noul Babilon. A bătut ora judecății, a mâniei și a pieirii... Domnul a prevestit venirea sa. în curând îl veți vedea! Dar nu va mai veni ca un Miel să-și jertfească sângele pentru păcatele voastre, ci ca un judecător necruțător care cu dreptatea sa va arunca în prăpastie pe păcătoși și necredincioși... Vai lumii și vai păcătoșilor, căci nu va mai fi îndurare pentru ei!... Te văd, Christoase! Stelele cad ca o ploaie pe pământ,

soarele se întunecă, pământul se deschide, căscând o prăpastie, morții învie, iar tu pășești în sunete de chimvale, înconjurat de îngeri, printre tunete și trăsnete. Te văd **site** aud, o Christoase!

Tăcu și, ridicând fața spre boltă, privea țintă la ceva îndepărtat și îngrozitor. Atunci, în catacombă se auzi un bubuit înăbușit, două, trei, zece. În orașul care ardea, șiruri întregi de case începuseră să se prăbușească cu zgomot. Creștinii însă, în marea lor majoritate, crezură că-i un semn din cer, că se apropie ceasul judecății. Credința în a doua venire a lui Christos pe pământ și în sfârșitul lumii era foarte răspândită printre ei, iar incendiul orașului îi dăduse o forță nouă. Frica de Dumnezeu cuprinse întreaga adunare. Numeroase voci începură să strige: „Ziua judecății!... Iată, vine!” Unii își acopereau fața cu mâinile, convinși că îndată pământul se va cutremura din temelii și că din adâncurile lui vor ieși monștrii iadului ca să se arunce asupra păcătoșilor. Alții strigau: „Christe, îndură-te! Răscumpărătorule, fii milostiv!”... Unii își mărturiseau cu voce tare păcatele, alții se îmbrățișau pentru ca în clipa supremă să aibă o inimă dragă lângă ei.

Erau însă și chipuri care nu exprimau teamă, ci beatitudine. Pe-alocuri, cuprinși de exaltare religioasă, unii începuseră să strige cuvinte neînțelese, în cine știe ce limbi necunoscute. Cineva, într-un colț întunecos, strigă: „Trezește-te, tu care dormi!” Deasupra tuturor, domina vocea lui Crispus: „Vegheați! Vegheați!”

În răstimpuri, se lăsa tăcere, parcă oamenii și-ar fi ținut respirația, așteptând să se întâmple miracolul. Atunci, se auzea bubuitul îndepărtat al cartierelor care se prăbușeau și iarăși răsunau gemete, rugăciuni, invocații: „Răscumpărătorule, îndură-te!” Din când în când, Crispus striga: „Lepădați-vă de bucuriile lumești, căci în curând nu veți mai avea pământ sub picioare! Lepădați-vă de iubirea pământească, fiindcă Domnul îi va pierde pe cei care și-au iubit nevestele și copiii mai mult decât pe El. Vai aceluia care a iubit o ființă omenească mai mult decât pe Creator! Vai celor bogați! Vai celor ce-au trăit în lux! Vai celor

desfrânați! Vai soțului, soției și copilului!"

Deodată, un tunet mai puternic decât toate de până atunci zgudui cariera de piatră. Toți căzură cu fața la pământ, întinzând brațele în formă de cruce, ca prin acest semn să se apere de duhurile rele. Se lăsă liniștea. Se auzeau numai răsuflarea gătuită de emoție a oamenilor, șoapte pline de spaimă: „Isus, Isus, Isus!” și ici și colo plâns de copii. Și deasupra acestei mulțimi prăbușite, o voce liniștită spuse:

— Pace vouă!

Era vocea Apostolului Petru care intrase în grotă puțin mai înainte. La auzul glasului său, spaima se risipi într-o clipă, așa cum se risipește spaima turmei în mijlocul căreia apare păstorul. Oamenii se ridicau de la pământ, cei din apropiere începură să se închine la picioarele lui, căutând parcă apărare iar el întinse mâinile spre ei și spuse:

— De ce vă temeți? Care dintre voi poate ști ce-l va aștepta, înainte de a sosi ceasul? Domnul a pedepsit cu foc Babilonul, dar voi sunteți curățaji prin botez, păcatele voastre au fost răscumpărate de sângele Mielului, mila Lui a coborât peste voi și veți muri cu numele Lui pe buze. Pace vouă!

După cuvintele amenințătoare și i necruțătoare ale lui Crispus, vorbele lui Petru veniră ca un balsam pentru cei de față. În locul fricii de Dumnezeu, pe suflete puse stăpânire dragostea pentru Dumnezeu. Oamenii îl regăsiră pe acel Christos pe care-l îndrăgiseră din povestirile apostolilor și nu mai așteptau un judecător nemilos,

V

ci un miel blând și răbdător, a cărui bunătate întrecea de o sută de ori răutatea omenească. Un sentiment de ușurare cuprinse toată adunarea, îmbărbătați, recunoscători Apostolului, începură să strige: „Suntem oile tale, călăuzește-ne!” Cei care se aflau în apropierea lui spuneau: „Nu ne părăsi în ziua pieirii!” și îngenuncheau la picioarele lui. Vinicius se apropie și, prinzându-1 de poala mantiei, își plecă capul, spunând: „Stăpâne, salvează-mă! Am căutat-o prin fum și prin flăcări, și în învălmășeală, dar n-am găsit-o nicăieri, însă am credința că tu poți să mi-o redai.”

Petru îi puse mâna pe creștet:

— Crede, spuse el, și vino cu mine.

Capitolul XLVI

Orașul continua să ardă. Circul Mare se prăbușise în ruine. Străzi întregi se prăbușeau dintr-o dată, ridicând spre cer coloane gigantice de flăcări. Vântul își schimbase direcția. Acum bătea cu violență dinspre mare, aruncând peste Caelius, Esquilin și Collis Viminalis valuri de foc și jeric. Oficialitățile începură să se gândească la salvare. Din porunca lui Tigellinus, care sosise a treia zi de la Antium, prinseră să dărâme casele în Esquilin, pentru ca focul, ajungând în locuri goale, să se stingă de la sine. Era însă o încercare zadarnică, menită doar să salveze ceea ce mai rămăsese din oraș, căci ceea ce arsese era bun ars. În același timp, trebuiau preîntâmpinate și alte efecte ale dezastrului. Pierise toată averea locuitorilor ei. În jurul zidurilor se îngrămădeau acum sute de mii de săraci. Chiar de a doua zi, foamea începu să-și arate colții, căci rezervele uriașe de hrană, adunate în oraș, arseseră odată cu el, iar în tulburarea generală instituțiile se destrămaseră și nimeni nu se gândise

să asigure hrana mulțimii. Abia după venirea lui Tigellinus porniră spre Ostia ordine în acest sens, însă între timp populația trecu la amenințări fățișe.

Casa de lângă Aqua Appia, unde se așezase provizoriu Tigellinus, era înconjurată de mulțimi de femei care țipau de dimineața până noaptea târziu: „Pâine și acoperiș!” în zadar încercau pretorienii, aduși din tabăra mare așezată între Via Salaria și Nomentana, să mențină oarecare ordine. Ici și colo, li se opunea pe față rezistență armată. În alte părți, mulțimea neînarmată striga, arătând spre orașul în flăcări: „Acum, dacă focul a distrus totul, omorâți-ne și pe noi!”! Erau blestemați împăratul, curtenii, ostașii, pretorienii și revolta creștea cu fiecare ceas. Tigellinus, privind noaptea la miile de focuri aprinse în jurul orașului, avea impresia că sunt focurile de tabără ale dușmanului. Din porunca lui a fost adusă, îh afară de faină, o mare cantitate de pâini, luate nu numai din Ostia, ci din toate orașele și satele din împrejurimi. Când însă primele provizii ajunseră, noaptea, la Emporium, poporul sparse poarta principală dinspre Aventin și lichidă într-o clipită proviziile, provocând o cumplită învălmășeală. La lumina incendiului se băteau pentru pâini, multe din ele fiind călcate în picioare. Făina din sacii sfărtecați acoperi ca o zăpadă drumurile de la magazii până la arcul lui Drusus și arcul lui Germanicus. Răzmerița dură până când soldații înconjură toate clădirile și începură să împoaște mulțimea cu săgeți și ghiulele.

Niciodată, de la năvălirea galilor conduși de Brennus, nu suferise Roma o asemenea distrugere. Cele două incendii erau comparate în disperare. Atunci rămăsese neatins cel puțin Capitoliul. Acum până și Capitoliul era înconjurat cu o înspăimântătoare cunună de foc. Marmura nu ardea cu flacăra, însă noaptea, când vântul desfăcea pentru o clipă perdeaua de fum, se vedeau șirurile de coloane de la templul de sus al lui Jupiter, încinse și lucind ca metalul incandescent. În vremea lui Brennus, Roma avea o populație disciplinată, unitară, atașată de oraș și de altarele lui, în timp ce acum în jurul zidurilor orașului în flăcări se

așezaseră mulțimi de diferite limbi, compuse în mare parte din sclavi și liberti, gălăgioase, nesupuse și învinse de foame, gata să se întoarcă împotriva stăpânirii.

Intensitatea incendiului, umplând inimile de spaimă, paraliza într-o anumită măsură mulțimea. După incendiu, puteau să urmeze foamea și molima, căci, culmea nenorocirii, sosiseră căldurile toride ale lui iulie. Aerul încins de foc și soare era imposibil de respirat. Noaptea nu aducea nici o ușurare, schimbându-se într-un adevărat iad. Ziua desfășura în fața ochilor o priveliște sinistă. În mijloc, orașul uriaș întins pe coline, transformat într-un vulcan tunător, iar în juru-i, până la Munții Albani, o tabără imensă alcătuită din barăci, corturi, colibe, care, roabe, târgi, dughene, vetre, îngropate în fum și praf, luminate de razele spălăcite ale soarelui care abia străbăteau prin aureola incendiului. Un vacarm de strigăte și amenințări, ură și spaimă, o monstruoasă colonie de bărbați, femei și copii. Printre quiriți - greci, neamuri din nord cu ochi albaștri și păr bogat, africani și asiatici. Printre cetățeni - sclavi, liberti, gladiatori, negustori, meseriași, țărani și soldați, o adevărată mare omenească revărsată în jurul insulei de foc.

Vești diferite mișcau marea aceasta, ca vântul valurile de ape. Vești bune și vești rele. Se vorbea despre rezervele imense de grâne și haine ce urmau să sosească de la Emporium și să fie distribuite gratuit. Se spunea de asemenea că, la porunca împăratului, provinciile din Asia și Africa vor fi jefuite de toate bogățiile, iar comorile strânse în felul acesta vor fi împărțite locuitorilor Romei, în așa fel, încât fiecare să-și poată construi o casă proprie. Circulau însă și altfel de zvonuri.

Cică apa din apeducte fusese otrăvită, că Nero vrea să distrugă orașul și să-i piardă pe locuitori până la unul, ca să se mute în Grecia sau Egipt și de acolo să domine lumea. Fiecare zvon se răspândea cu iuțeala fulgerului și fiecare găsea crezare în mulțime, dând naștere la izbucniri de speranță sau mânie, de entuziasm sau de spaimă. În cele din urmă, miile de refugiați fură cuprinși de o înfrigurare ciudată. Credința

creștinilor că sfârșitul lumii prin foc este aproape prinse și la adepții celorlalte religii. Oamenii cădeau în pasivitate sau izbucneau în accese de nebunie. Printre norii luminați de foc, îi vedeau pe zei privind cum piere pământul și întindeau mâinile spre ei, cerând îndurare sau blestemându-i.

În acest timp, soldații, ajutați de un mare număr de locuitori, continuau să dărâme casele din Esquilin, Caelius și în Transtiberim, care astfel scăpară în mare măsură de distrugere. În centrul orașului însă, ardeau comori neprețuite, strânse de-a lungul secolelor, minunate opere de artă, splendide temple, cele mai scumpe amintiri ale trecutului și gloriei romane. Era clar că din tot orașul vor fi salvate doar câteva cartiere așezate la margini și că sute de mii de oameni vor rămâne fără adăpost. Se răspândi totuși zvonul că soldații dărâmă casele nu ca să oprească focul, ci ca să nu rămână nimic din oraș. Tigellinus îl implora pe împărat în fiecare scrisoare să vină și prin prezența sa să se liniștească poporul disperat. Nero însă porni abia când flăcările cuprinseseră „domus transitoria”, grăbindu-se să nu piardă momentul când incendiul avea să atingă apogeul.

Capitolul XLVII

Între timp, focul ajunsese în Via Nomentana, iar de acolo, o dată cu schimbarea vântului, se întoarse spre Via Lata și spre Tibru, înconjurând Capitoliul, se revărsă spre Forum Boarium și, distrugând tot ce-i scăpase mai înainte, se apropie din nou de Palatin. Tigellinus, adunând toată armata pretorienilor, trimitea sol după sol la împărat să-l anunțe că s-a întehit. Nero voia să sosească noaptea, pentru a se desfătă, admirând priveliștea orașului în flăcări. În acest scop, se opri în localitatea Aqua Albana și, chemându-l în cort pe tragedianul Aliturus,

își compuse, cerându-i sfatul, atitudinea, expresia feței, privirea și învăță câteva mișcări corespunzătoare. O dispută cruntă izbucni între ei când fu vorba de versul: „O, sfinte oraș, ce păreai mai durabil decât muntele Ida”, pe tema dacă trebuie să ridice spre cer ambele mâini, sau, ținând lira într-o mână, s-o lase în lungul trupului și să ridice numai una. Problema aceasta în clipa de față i se părea mai importantă decât orice. Pornind, în cele din urmă, la apusul soarelui, îi ceru părerea lui Petronius dacă la versul închinat catastrofei să nu includă câteva splendide blasfemii împotriva zeilor și dacă acestea, din punct de vedere artistic, într-o asemenea situație, n-ar trebui să izbucnească de la sine din gura omului care își pierde patria.

În sfârșit, pe la miezul nopții, se apropie de ziduri, urmat de uriașa sa suită, compusă din armate întregi de curteni, senatori, cavaleri, libertți, sclavi, femei și copii. Șaisprezece mii de pretorienii, încolonați în formație de luptă, vegheau asupra liniștii și securității intrării lui, menținând la o distanță corespunzătoare poporul revoltat. Poporul blestema, țipa și fluiera la vederea cortegiului, însă nu îndrăznea să-l atace. În multe locuri, se auziră și aplauze stârnite în gloata care, neposedând nimic, nu pierduse nimic în incendiu și se aștepta la o împărțire mai darnică decât de obicei a griului, uleiului, veșmintelor și banilor. Atât strigătele și fluierăturile, cât și aplauzele fură înăbușite de sunetele de trompetă și corn, ordonate de Tigellinus. După ce trecu prin Poarta Ostiană, Nero se opri pentru o clipă și zise: „Stăpân fără casă, al unui popor fără casă, unde-mi odihnesc la noapte nefericitu-mi cap?” Trecând apoi Clivus Delphini, urcă scările pregătite pentru el, pe apeductul Appia, iar după el, curtenii și corul cântăreților, ducând citere, lire și alte instrumente muzicale.

Cu toții își ținură respirația, așteptând să vadă dacă n-are să spună niște cuvinte mari, pe care pentru propria lor securitate trebuiau să le țină minte. El însă stătea solemn, mut, îmbrăcat în mantia de purpură și cu cunună de lauri din aur pe cap, cu privirile ațintite la vâlmășagul

turbat al flăcărilor. Când Terpnos îi dădu lira de aur, ridică ochii spre cerul scaldat în aureola incendiului, așteptând inspirația.

Oamenii și-l arătau de departe, așa cum stătea scaldat în lumina sângerie. În depărtare, șuierau șerpii flăcărilor și ardeau cele mai sfinte monumente, păstrate de veacuri: ardea templul lui Hercule pe care-l ridicase Evander, și templul lui Jupiter Stator, și templul Lunii construit de Servius Tullius, și domul lui Numa Pompilius, și templul Vestei cu penajii poporului roman. În coama flăcărilor apărea uneori Capitoliul, ardea trecutul și sufletul Romei, iar el, Cezarul, stătea cu lira în mână, cu o mină de actor tragic și cu gândul nu la piatra care piere, ci la poza și la cuvintele patetice prin care ar putea exprima mai frumos imensitatea catastrofei, ca să trezească o admirație fără precedent și să obțină cele mai entuziaste aplauze.

Ura orașul acesta, îi ura pe locuitorii lui, iubea doar cântecele și poeziile. Se bucura din inimă că, în sfârșit, asista la o tragedie asemănătoare celei pe care o descrisese. Cioplitorul de versuri se simțea fericit, declamatorul se simțea inspirat, vânătorul de emoții își astâmpăra setea cu priveliștea îngrozitoare și se gândea cu plăcere că distrugerea Troiei n-a fost nimic în comparație cu distrugerea acestei uriașe cetăți. Ce mai putea cere? Iată Roma. Roma care a dominat pământul, arde, iar el stă pe arcadele apeductului cu o liră de aur în mână, vizibil, purpuriu, admirat, splendid, poetic! Undeva, acolo jos, în întuneric, murmură, revoltat, poporul. N-are decât să murmure! Secole vor trece, mii de ani se vor scurge, dar oamenii vor ține minte și vor slăvi pe acel poet care într-o asemenea noapte a cântat decăderea și incendiul Troiei. Ce este Homer în comparație cu el? Ce este însuși Apollo cu lira sa încovoiată?

Ridică mâinile și, lovind în coarde, rosti cuvintele lui Priam:

„O, cuib al părinților mei, o leagănul meu drag!...

În spațiul deschis, în vuietul incendiului și larma îndepărtată a miilor de oameni, vocea lui suna ciudat de subțire, tremurată și slabă,

iar acompaniamentul aducea a bâzâit de muscă, însă senatorii, funcționarii și curtenii adunați pe apeduct plecară capetele, ascultând într-o stare de mută admirație. El cânta, psalmodiind, montându-se într-o postură din ce în ce mai tragică. Când se oprea să răsufla, corul cântăreților repeta ultimele versuri, apoi Nero îndepărta de pe braț, cu o mișcare învățată de la Aliturus, „syrma” de tragedian, lovea în strune și cânta mai departe. Când termină, în sfârșit, cântecul alcătuit dinainte, începu să improvizeze, căutând comparații grandioase pentru spectacolul care se desfășura înaintea lui. Și începu să se schimbe la față. Nu-l mișcase distrugerea orașului natal, îl îmbăta însă și-l emoționa patosul propriilor sale versuri. Aruncă brusc lira la picioare și, înfașurându-se în „syrma”, rămase ca împietrit, asemenea uneia dintre statuile Niobizilor care împodobeau curtea Palatinului.

După o scurtă clipă de tăcere, clocoti furtuna de aplauze. Din depărtare însă, răspunse urlatul mulțimilor. Acum, nimeni nu se mai îndoia că Cezarul a ordonat să se dea foc orașului, ca să aibă un spectacol și prilej să cânte. Nero, auzind urlatul ieșit din sute de mii de piepturi, se întoarse spre curteni cu un zâmbet trist, plin de resemnare, de om neînțeleș, și spuse:

— Iată cum știu quiriții să mă prețuiască pe mine și poezia!

— Nemernicii! răspunse Vatinius. Stăpâne, poruncește pretorienilor să lovească în ei.

Nero se întoarse spre Tigellinus:

— Pot să contez pe fidelitatea soldaților?

— Da, divine! răspunse prefectul.

Petronius ridică din umeri:

— Pe fidelitatea lor, da, dar nu și pe numărul lor, spuse el. Rămâi deocamdată aici unde ești, căci ești în deplină siguranță. Cât despre popor, trebuie liniștit.

Seneca și consulul Licinius fură de aceeași părere. Intre timp, jos, revolta se intensifica. Poporul se înarma cu pietre, pari de la corturi,

scânduri de la care și roabe și cu tot felul de fiare. După o vreme, câțiva comandanți de cohorte veniră să anunțe că pretorienii, înghesuiți de mulțime, își mențin cu foarte mare greutate formațiile de luptă și, neavând ordin să lovească, nu știu ce să facă.

— O, zei! spuse Nero. Ce noapte! Pe de o parte incendiul, pe de alta marea înfuriată a poporului.

Și începu să caute expresii care ar fi putut descrie în chipul cel mai plastic pericolul momentului. Văzând însă în juru-i chipuri palide și priviri neliniștite, se sperie și el.

— Dați-mi o mantie neagră cu glugă! strigă el. Oare într-adevăr să se ajungă la lupte?

— Cezar, spuse Tigellinus cu o voce nesigură, am făcuți tot ce am putut, însă pericolul este mare... Vorbește, Cezar, poporului și fa-i promisiuni.

— Cezarul să vorbească gloatei? S-o facă altcineva în numele meu. Cine se oferă?

— Eu! răspunse calm Petronius.

— Du-te prietene! Tu-mi ești cel mai credincios în orice împrejurare... Du-te și nu te zgârci la promisiuni.

Petronius se întoarse spre cortegiul cu fața impasibilă, sarcastică:

— Senatorii aici de față, spuse el, și în afară de ei, Pison, Nerva și Senecion să meargă cu mine.

Coborî încet de pe apeduct. Cei pe care-i numise îl urmau, nu fără șovăială, îmbărbătați întrucâtva de calmul lui. Când ajunse la baza aradelor, Petronius ceru să i se aducă un cal alb și, încălecând, plecă în fruntea tovarășilor săi, printre șirurile dese de pretorienii, spre gloata neagră, dezarmat, ținând de mână doar un bastonaș subțire de fildeș în care se sprijinea de obicei.

Apropiindu-se, își vârî calul în mulțime, urmat de mica lui suită, în jur, în lumina incendiului, se vedeau mâini ridicate, înarmate cu tot felul de arme, ochi aprinși, fețe transpirate și guri căscate, urlând.

Valurile de oameni revoltați îi înconjură imediat. Mai departe, în față se vedea o adevărată mare de capete, mișcătoare, fremătândă, înspăimântătoare.

Țipetele se întesiră mai mult și se transformă într-un muget neomenesc. Drugi, furci, chiar și săbii se agitau deasupra capului lui Petronius. Mâini îndrăznețe se întindeau spre frâul calului său. El însă pătrundea tot mai adânc în mulțime, rece, indiferent, disprețuitor. Uneori, lovea cu bastonul în capetele celor mai obraznici, ca și cum și-ar fi croit drum într-o înghesuială obișnuită. Siguranța și calmul lui uimi mulțimea furioasă. Îi recunoscără, în sfârșit, și numeroase glasuri începură să strige:

— Petronius! Arbiter elegantiarum! Petronius!...

— Petronius! răsuna din toate părțile.

Și pe măsură ce numele acesta se repeta, fețele din jur deveneau mai puțin amenințătoare, iar țipetele mai puțin furioase. Patricianul acesta elegant, deși nu se străduise niciodată să obțină bunăvoința poporului, era totuși favoritul lui. Trecea drept o ființă omenoasă și mărinimoasă, iar popularitatea lui crescuse mai ales de când cu procesul lui Pedanus Secundus, în care pledase pentru îmblânzirea pedepsei înfiorătoare care-i condamna la moarte pe toți sclavii prefectului. Mai ales sclavii nutreau față de el o dragoste umilă, dar sinceră, așa cum întotdeauna oamenii amărâți și nefericiți îi iubesc pe cei care le arată măcar puțină compătimire. În afară de asta, se mai adăuga și curiozitatea să afle ce va spune trimisul împăratului, căci nimeni nu se îndoia că împăratul l-a trimis într-adins.

Petronius, scoțându-și toga albă cu margine purpurie, o ridică în sus și începu să o rotească pe deasupra capului în semn că vrea să vorbească.

— Tăceți! Tăceți! strigau din toate părțile.

După un timp, se facu într-adevăr liniște. Atunci, Petronius se ridică în scări pe cal și începu să vorbească cu o voce răspicată, liniștită:

—Cetățeni! Cei care mă aud să repete cuvintele mele celor care stau mai departe și cu toții să se poarte ca niște oameni, nu ca fiarele în arenă.

— Ascultăm! Ascultăm!...

—Atunci ascultați. Orașul va fi reconstruit. Grădinile lui Lucullus, Mecena, Caesar și ale Agripinei vor fi deschise pentru voi! De mâine, începe distribuția grâului, vinului și uleiului, așa ca fiecare să-și poată umple burta pe săturate. Împăratul are să organizeze jocuri cum n-a mai văzut lumea până acum, unde vă așteaptă distracții și daruri. Veți fi mai bogați după incendiu decât înainte!

Îi răspunse un murmur, care se răspândi din mijloc spre margini în toate direcțiile, cum se răspândesc valurile când aruncă cineva o piatră în apă. Cei din apropiere repetau celor de mai departe cuvintele lui. Pe urmă, ici și colo, se auziră strigăte de mânie sau de aprobare, care, în cele din urmă, se schimbă într-un urlet general, ca de uragan:

— Panem et circenses!¹...

Petronius se înveli în togă, ascultând o vreme, nemișcat. În veșmântul său alb, părea o statuie de marmură. Tumultul spori, înăbușind vuietul incendiului, răsunând din toate părțile, ca din adâncuri. Probabil însă că trimisul mai avea ceva de spus, căci aștepta.

În sfârșit, cerând din nou tăcere cu mâna ridicată, spuse:

— Vă promit panem et circenses, iar acum aclamați-**1** pe împăratul care vă hrănește și vă îmbracă; iar apoi du-te la culcare, mulțime, căci în curând apar zorile!

Spunând acestea, întoarse calul și, lovind ușurel cu bastonul în capetele și fețele celor care-i stăteau în drum, ajunse încet la rândurile pretorienilor.

Peste câteva clipe, se afla la picioarele apeductului. Pe cei de sus

¹Pâine și jocuri!

îi găsi morți de frică. Strigătele de „Panem et circenses” n-au fost înțelese. S-a crezut că-i o nouă izbucnire de furie. Nici măcar nu se așteptau ca Petronius să scape cu viață. De aceea, Nero, când îl văzu, alergă înaintea lui până la scară, cu fața palidă de emoție și întrebă:

— Ei, ce-i? Ce se întâmplă acolo? Au și început să se bată? Petronius trase aer adânc în piept, apoi spuse:

— Pe Pollux! Transpiră și put! Să-mi dea cineva epilimme¹ că leșin. Se întoarse spre împărat, adăugând:

— Le-am promis grâu, ulei, deschiderea grădinilor și jocuri, spuse ei. Te adoră din nou și urlă cu buzele arse, aclamându-te. O, zei, ce miros neplăcut are plebea asta!

— Aveam pretorienii gata, strigă Tigellinus, și dacă nu i-ai fi liniștit tu, guralivii ăștia ar fi tăcut pe veci. Păcat, împărate, că nu mi-ai permis să folosesc forța.

Petronius se uită la vorbitor și, ridicând din umeri, zise:

— Prilejul încă nu-i pierdut. Poate c-o să trebuiască s-o folosești mâine.

— Nu, nu! spuse împăratul. Am să poruncesc să li se deschidă grădinile și să se împartă grâne. Mulțumesc, Petronius! Voi organiza jocuri, iar cântecul pe care vi l-am cântat astăzi am să-l cânt în public.

Spunând acestea, puse mâna pe umărul lui Petronius, tăcu o clipă, iar după ce-și reveni, întrebă:

— Spune-mi sincer, ce impresie ți-am făcut când am cântat?

— A i fost demn de acest spectacol, așa cum spectacolul a fost demn de tine! răspunse Petronius. Apoi se întoarse spre incendiu. Dar să mai privim, adăugă el, și să ne luăm rămas bun de la vechea Romă.

¹ e i parfumat.

Capitolul XLVIII

Cuvintele Apostolului potoliră neliniștea creștinilor. Nu se îndoiau că s-apropie sfârșitul lumii, dar începuseră să sperie că judecata îngrozitoare nu va avea loc imediat și că mai înainte au să apuce sfârșitul domniei lui Nero, pe care-o considerau drept domnia lui Antichrist și să asiste la pedepsirea lui pentru crimele strigătoare la cer. Cu sufletul alinat, începură să se răspândească după terminarea rugăciunilor, ieșind din catacombe și întorcându-se la adăposturile lor provizorii și chiar în Transtiberim, căci veniseră știri că focul pus în câteva locuri nu apucase să se extindă, ci întors de vânt spre râu făcuse numai puține stricăciuni.

Apostolul, însoțit de Vinicius și de Chilon, care venea după ei, părăsi de asemenea catacomba. Tânărul tribun nu îndrăznea să-l întrerupă în rugăciune, așa că o vreme îl urmă tăcut, implorând doar din priviri îndurare și tremurând de neliniște. Continuau însă să vină oameni mulți să sărute mâinile și veșmântul Apostolului. Mamele întindeau pruncii spre el. Unii îngenuncheau în coridorul lung și întunecos și, ridicând făcliile, îi cereau binecuvântarea, alții, mergând alături de el, cântau. Nu era un moment potrivit nici pentru întrebare, nici pentru răspuns. Situația nu s-a schimbat nici după ce ieșiră între dealuri. Numai când răzbătură la loc liber, de unde se vedea orașul în flăcări, după ce Apostolul facu semnul crucii de trei ori în direcția lui, se întoarse spre Vinicius și spuse:

—Nu-ți fie teamă. Nu departe de aici este casa săpătorului în care o vom găsi pe Ligia cu Linus și cu credinciosul ei slujitor. Christos, care ți-a hărăzit-o, a păstrat-o pentru tine.

Vinicius se clătină pe picioare și se sprijini cu mâna de o stâncă. Drumul de la Antium, întâmplările de lângă ziduri, căutarea Ligiei prin fumul fierbinte, nesomnul, neliniștea, îl sleiseră. Câtă brumă de putere-i

rămăsese se topi la vestea că ființa care-i era mai scumpă decât orice pe lume este aproape și are s-o vadă peste puțin timp. Simți o sfârșeală prin tot trupul și-aproape că se prăbuși la picioarele Apostolului și rămase așa, îmbrățișându-i genunchii, incapabil să rostească vreun cuvânt.

Apostolul, ferindu-se, spuse:

— Nu mie, nu mie, ci lui Christos mulțumește-i!

— Ce zeu perfect! se auzi din spate vocea lui Chilon. Dar nu știu ce să fac cu asinii care așteaptă aici în apropiere.

— Ridică-te și vino cu mine, spuse Petru, luându-l de mână pe Vinicius.

Tânărul se ridică. În lumina incendiului, se vedeau lacrimi alunecând pe fața-i palidă de emoție. Buzele-i tremurau ca și cum s-ar fi rugat.

— Să mergem, spuse el.

Chilon repetă:

— Stăpâne, ce să fac cu asinii care așteaptă? Poate că distinsul prooroc ar prefera să meargă călare.

Nici Vinicius nu prea știa ce să răspundă, auzind însă de la Petru că locuința săpătorului este aproape, zise:

— Du asinii înapoi la Macrinus.

— Iartă, stăpâne, că-ți amintesc de casa din Ameriola. În fața acestui incendiu îngrozitor, e ușor să uiți un lucru atât de mărunț.

— A i s-o capeți.

— O, nepot al lui Numa Pompilius, întotdeauna am fost sigur, însă acum, când a auzit promisiunea și acest mărinimos Apostol, nici nu-ți mai amintesc că mi-ai promis și o vie. Pax vobiscum! Eu am să te găsesc, stăpâne. Pax vobiscum!

Iar ei răspunseră:

— Pace ție!

Pe urmă se întoarseră amândoi la dreapta, spre dealuri. Pe drum, Vinicius zise:

— Stăpâne, spală-mă cu apa botezului, ca să mă pot numi cu adevărat serv al lui Christos, căci îl iubesc din tot sufletul meu. Botează-mă, căci în inima mea sunt pregătit. Tot ce-are să-mi poruncească, am să îndeplinesc, iar tu spune-mi ce-aș putea să fac mai mult.

— Iubește-i pe oameni ca pe niște frați ai tăi, răspuse Apostolul, căci numai prin dragoste poți să-1 slujești.

— Da! înțeleg și simt asta. Când eram copil, credeam în zeii romani, dar nu i-am iubit. Numai pe acesta singur îl iubesc. Mi-aș da viața bucuros pentru el.

își îndreptă privirile spre cer, repetând cu exaltare:

— Căci El este unul! Căci El singur este bun și milostiv! Poate pieri nu numai orașul acesta, dar lumea toată și eu tot pe El am să-1 recunosc și numai în El am să cred!

— Iar El te va binecuvânta pe tine și casa ta! încheie Apostolul.

Cotiră într-altă vâlcea, la capătul căreia se vedea o luminiță palidă. Petru o arătă cu mâna și spuse:

— Iată casa săpătorului care ne-a dat adăpost, când, întorcându-ne cu Linus bolnav din Ostrianum, n-am mai putut pătrunde în Transtiberim.

Curând, ajunseră acolo. Casa era mai degrabă o peșteră săpată într-o crăpătură a muntelui, închisă din afară cu un perete lipit din pământ și trestie. Ușa era deschisă, însă prin deschizătura care ținea loc de fereastră se vedea interiorul luminat de foc.

O siluetă neagră, uriașă se ridică să-i întâmpine pe noii veniți și întrebă:

— Cine sunteți?

— Servii lui Christos, răspuse Petru. Pace ție, Ursus!

Ursus se plecă la picioarele Apostolului, apoi, recunoscându-1 pe Vinicius, îi prinse mâna și o duse la buze.

— Și tu, stăpâne? spuse el. Binecuvântat să fie numele Mielului,

pentru bucuria pe care o vei face Callinei.

Spunând acestea, deschise ușa și intrară. Linus, bolnav, zăcea cu fața slăbită, cu fruntea galbenă ca fildeșul. Alături de foc, stătea Ligia, ținând în mână niște peștișori înșirați pe sfoară, destinați probabil cinei.

Ocupată cu scoaterea peștilor de pe sfoară, convinsă că intrase Ursus, nici nu ridică ochii. Vinicius se apropie și, rostindu-i numele, întinse brațele spre ea. Atunci ea se ridică repede. Un fulger de uimire și bucurie trecu peste fața ei și, fără nici un cuvânt, ca un copil, care după zile de teamă și nenorocire își regăsește tatăl sau mama, se aruncă în brațele lui deschise.

El o strânse la piept, însuflețit, de aceeași emoție, de parcă o adevărată minune ar fi salvat-o. Apoi, desfacându-și brațele, o îmbrățișa, repetându-i numele. Îngenunche, sărutându-i poala rochiei și mâinile. Bucuria lui era fără margini.

În cele din urmă, îi povesti cum a venit într-o goană din Antium, cum a căutat-o pe lângă ziduri, prin fum, în casa lui Linus, și cât a fost de îndurerat și de speriat, cât a suferit până când Apostolul i-a arătat adăpostul ei.

—Însă acum, spuse el, când te-am regăsit, nu te mai las aici în apropierea acestui infern și a acestei mulțimi înnebunite. Oamenii se omoară între ei, sclavii se revoltă și jefuiesc. Numai Dumnezeu unul știe ce nenorociri mai pot să cadă asupra Romei. Am să te salvez pe tine și pe voi toți. O, draga mea!... Vreți să mergeți cu mine la Antium? Acolo ne urcăm într-o corabie și plecăm în Sicilia. Pământurile mele sunt ale voastre, casele mele sunt casele voastre. Ascultă-mă! În Sicilia regăsim familia lui Aulus, te voi reda Pomponiei și te voi lua apoi din mâinile ei. Doar tu, o, carissima, nu te mai temi de mine. Botezul nu m-a spălat încă, dar întrebă-l pe Petru dacă acum câteva clipe, venind spre tine, nu i-am spus că vreau să fiu un adevărat serv al lui Christos și dacă nu l-am rugat să mă boteze fie și în această casă a săpătorului. Ai încredere în mine, aveți încredere cu toții.

Ligia ascultă aceste cuvinte cu fața luminată. Până acum, din cauza incendiului și a tulburărilor provocate de catastrofa, trăiau cu toții într-o continuă nesiguranță și teamă. Plecarea în liniștita Sicilie ar fi pus capăt tuturor neliniștilor și ar fi deschis o nouă epocă de fericire în viața lor. Dacă Vinicius ar fi vrut s-o ia numai pe Ligia singură, s-ar fi oprit cu siguranță ispitei, nevoind să-i părăsească pe Apostolul Petru și pe Linus, însă Vinicius spusese: „Veniți cu mine! Pământurile mele sunt ale voastre, casele mele sunt casele voastre!”

Plecându-se spre mâna lui ca să i-o sărute în semn de supunere, spuse:

— Căminul tău - e al meu!

Rușinându-se deodată, fiindcă rostise cuvintele pe care, după obiceiul roman, le spuneau numai miresele, la cununie, roși și rămase în lumina focului, cu capul plecat, temându-se că gestul ei ar putea să fie luat în nume de rău.

În privirea lui Vinicius însă citi doar dragoste nețărmurită. Tânărul îi spuse lui Petru:

— Roma arde din porunca împăratului. Încă de la Antium se plângea că n-a văzut niciodată un mare incendiu. Dar dacă nu s-a dat înapoi de la o asemenea crimă, închipuiți-vă, de ce mai poate fi în stare. Cine știe dacă, strângând armata, n-are să poruncească masacrarea populației? Cine știe ce proscrieri au să urmeze? Cine știe dacă, după incendiu, n-au să urmeze războiul civil, măceluri, foamete? Feriți-vă de primejdii. Și s-o ferim pe Ligia. Acolo o să așteptați în liniște până ce trece furtuna, iar când va fi trecut, o să vă întoarceți din nou să semănați sămânța voastră.

Afară, dinspre Ager Vaticanus, parcă anume să confirme temerile lui Vinicius, se auziră niște strigăte îndepărtate, pline de furie și spaimă, în aceeași clipă sosi și săpătorul, stăpânul casei, și, închizând iute ușa, spuse:

— Oamenii se omoară lângă Circul lui Nero. Sclavii și gladiatorii

i-au atacat pe cetățeni.

— Auziți? spuse Vinicius.

— S-a umplut paharul, vorbi Apostolul, și urgiile vor fi fără sfârșit, ca marea.

Se întoarse spre Vinicius și, arătându-i-o pe Ligia, spuse:

— Ia-o pe fata asta pe care ți-a sortit-o Dumnezeu și salveaz-o, iar Linus care e bolnav și Ursus să meargă cu voi.

Vinicius care-l îndrăgise pe Apostol din toată inima, se grăbi să spună:

— Îți jur, învățătorule că n-am să te las aici să pieri!

— Domnul are să-ți răsplătească pentru gândul tău bun, răspunse Apostolul, dar oare n-ai auzit că Christos mi-a zis de trei ori pe malul lacului: „Paște turma mea!”?

Vinicius tăcu.

— Deci, dacă tu, pe care nimeni nu te-a îndemnat să mă ocrotești, nu vrei să mă lași aici să pier, cum vrei să-mi las eu turma în ziua năpastei? Când a fost furtună și când eram cu inimile înfricoșate, El nu ne-a părăsit, atunci eu, servul, cum să nu urmez pilda Stăpânului meu?

Linus își ridică fața slăbită și întrebă:

— Dar eu cum să nu urmez pilda ta, locțiitor al Domnului?

Vinicius se frământă un timp, pradă gândurilor sale de neliniște, apoi, luând-o pe Ligia de mână, spuse cu o voce în care vibra dârzenia soldatului roman:

— Ascultă-mă, Petru, Linus și tu Ligia! Am vorbit mânat de mintea mea cea omenească. Voi însă cunoașteți o altă înțelepciune, care nu ține seama de interesele voastre, ci numai de poruncile Mântuitorului. Da! Eu n-am înțeles asta și am greșit, căci de pe ochii mei nu s-a risipit încă negura și vechea mea fire se mai trezește în mine. Dar fiindcă îl iubesc pe Christos și vreau să fiu servul lui, deși în cazul acesta e vorba de ceva mai mult decât de propria mea viață, iată, îngenunchez înaintea voastră și jur că voi împlini și eu porunca iubirii și

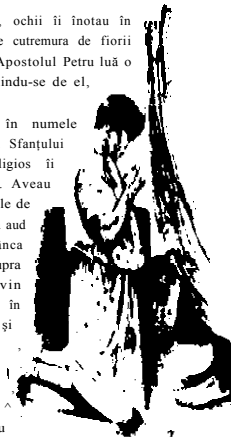
nu-i voi părăsi pe frații mei în ziua nenorocirii.
Îngenunche și, cuprins de exaltare religioasă,
mănile spre cer, zicând:

— Oare te înțeleg o, Christoase?
Oare sunt demn de tine?

Mănile îi tremurau, ochii îi înotau în lacrimi, trupul întreg i se cutremura de fiorii credinței și ai dragostei. Apostolul Petru luă o amforă cu apă și, apropiindu-se de el, spuse solemn:

— Iată, te botez în numele Tatălui și al Fiului și al Sfantului Duh, amin! Elanul religios îi cuprinse și pe cei de față. Aveau impresia că coliba se umple de o lumină supranaturală, că aud o muzică divină, că stânca peșterii se deschide deasupra capetelor lor, că din cer vin stoluri de îngeri, iar sus, în înălțimi, se vede o cruce și două mâini strâpuse care binecuvântează.

Iar de afară, se auzeau strigătele oamenilor care se uicideau și vuietul flăcărilor din orașul mistuit de incendiu.

Capitolul XLIX

Corturile oamenilor împânziseră splendidele grădini ale Cezarului, care înainte aparțineau Domitiaei și Agripinei, Câmpul lui Marte, grădinile lui Pompeius, Sallustius și Mecena. Fuseseră ocupate porticurile, clădirile destinate jocului cu mingea, minunatele vile de vară și șoproanele construite pentru animale. Păunii, flamingii, lebedele și struții, gazelele și antilopele aduse din Africa, cerbii și căprioarele, care serveau drept podoabă grădinilor, ajunseră sub cuțitul norodului. Hrana începu să fie adusă de la Ostia în cantități atât de mari, încât puteai trece pe plute și nave, dintr-o parte a Tibrului, într-alta, ca peste un pod. Grânele se vindeau la un preț nemaipomenit de mic, cu trei sesterți măsura, iar celor mai săraci li se dăruiau gratuit. Fuseseră strânse rezerve imense de vin, ulei și castane; din munți coborau cirezi de boi și oi. Săracii, care se adăposteau înainte de incendiu în fundăturile din Subura și mureau de foame, acum o duceau bine. Pericolul foametei fusese înlăturat, în schimb, erau aproape cu neputință de stârpit jafurile, silniciile, răpirile. Viața de nomazi îi apăra pe borfași de pedeapsă, cu atât mai mult cu cât se declarau adoratorii Cezarului și-l întâmpinau cu aplauze oriunde apărea. Instituțiile administrative fiind suspendate, iar armata care ar fi putut preveni dezordinea fiind puțină, în oraș se petreceau lucruri care întreceau imaginația omenească. Noaptea, încăierările, crimele, răpirile de femei și băieți se țineau lanț. Lângă Porta Mugionis, unde erau adunate cirezile aduse din Campania, se iscau adevărate bătălii, în care piereau sute de oameni. În fiecare dimineață, malurile Tibrului gemeau de cadavre, pe care nimeni nu le îngropa și care, putrezind repede din cauza arșiței, umpleau aerul de miasme. Începură să apară bolile și cei sperioși să-și așteptau la molime cumplite.

Orașul continua să ardă. Abia în cea de a șasea zi, ajungând în

locuri virane din Esquilin, unde fuseseră anume dărâmate un număr imens de case, focul se mai domoli. Grămezile de jăratice însă mai luminau încă atât de intens, încât poporul nu voia să creadă că supliciu s-a apropiat de sfârșit. Incendiul re izbucni în a șaptea noapte cu forțe noi în clădirile lui Tigellinus, însă dură puțin. Numai casele arse continuau să se prăbușească pe ici și colo, aruncând în aer șerpi de flăcări și trâmbe de scânteie. Încetul cu încetul, ruinele incandescente pe dinăuntru, începeau să se înnegrească pe dinafară. Noaptea, cerul nu mai era luminat de aureola sângerie. Pe întinsul pustiu negru, jucau limbi de flăcări palide, albastrii, pe mormanele carbonizate.

Din paisprezece cartiere ale Romei rămăseseră doar patru, dacă socotim și Transtiberim. Celelalte fuseseră mistuite de flăcări. Începând de la Tibru până la Esquilin, se întindea un spațiu imens, cenușiu, trist, mort, presărat cu șiruri de hornuri ca niște pietre funerare într-un cimitir. Printre aceste pietre, ziua rătăceau grupuri sumbre de oameni, căutând fie lucruri scumpe, fie oasele celor dragi. Noaptea, câinii urlau pe ruinele arse ale fostelor case.

Mărinimia împăratului nu stinsese murmurul, blestemele, amenințările poporului. Mulțumită era numai mulțimea de borfași, hoți, vagabonzi, care puteau să mănânce, să bea și să jefuiască în voie. Oamenii care își pierduseră ființele dragi și averea nu se lăsau consolați nici de deschiderea grădinilor, nici de împărțirea de grâu, nici de promisiunea jocurilor și darurilor. Nenorocirea era prea mare, prea din cale-afară. Pe unii, în care mai palpâia un strop de dragoste pentru orașul-patrie, îi ducea la disperare gândul că vechiul nume „Roma” va dispărea de pe suprafața pământului și că împăratul intenționează să ridice din cenușă un oraș nou, cu numele de Neropolis. Valul de nemulțumiri creștea cu fiecare zi și în ciuda lingușirilor curtenilor și minciunilor lui Tigellinus, Nero, sensibil ca nici un alt împărat la bunăvoința mulțimii, se gândea cu teamă că în lupta tacită, pe viață și pe moarte, pe care-o ducea cu patricienii și senatul, ar putea să-i lipsească

sprijinul ei. Curtenii nu erau mai puțin neliniștiți, căci fiecare zi putea să fie ultima pentru ei. Tigellinus se gândea să aducă câteva legiuni din Asia Mică; Vatinius, care râdea și când era palmuit, își pierduse humorul; Vitellius își pierduse pofta de mâncare.

Alții se sfătuiau între ei cum să îndepărteze pericolul. Era greu de presupus că în cazul unei revolte care l-ar mătura pe împărat, ar mai scăpa eu viață vreunul dintre curteni, poate doar cu excepția lui Petronius. Lumea era convinsă că nebuniile lui Nero, crimele lui sunt o urmare a influenței lor, a sfaturilor și îndemnurilor lor. Ura față de ei aproape că întrecea ura față de Nero.

Începură să-și stoarcă creierii cum să arunce de pe umerii lor răspunderea pentru arderea orașului. Voind însă să scape de răspundere, trebuiau să-l scoată basma curată și pe împărat, căci altfel nimeni n-ar fi crezut că nu ei sunt vinovații. Tigellinus se sfătui cu Domitius Afer și chiar cu Seneca, cu toate că-l ura. Poppea, știind că prăbușirea lui Nero ar însemna și condamnarea ei, ceru sfatul oamenilor ei de încredere și al preoților ebraici, căci de câțiva ani adoptase credința în Jehova. Nero căuta soluții pe măsura lui, adesea îngrozitoare, dar mai ales soluții de măscărici. Uneori, îl cuprindea frica și tremura ca un copil, dar de cele mai multe ori profera amenințări.

O dată, în casa lui Tiberiu, rămasă întreagă după incendiu, se ținu o consfătuire lungă și fără rezultat. Petronius propunea ca, lăsând deoparte grijile, să plece în Grecia și apoi în Egipt și Asia Mică. Călătoria era doar proiectată de mult. De ce s-o mai amâne, de vreme ce în Roma e trist și periculos.

Cezarul primi sfatul cu entuziasm, însă Seneca, după ce se gândi puțin, spuse:

- Să pleci e ușor, dar pe urmă va fi cu atât mai greu să te întorci.
- Pe Heracle! răspunse Petronius. Poate să se întoarcă în fruntea legiunilor din Asia.
- Așa voi face! strigă Nero.

însă Tigellinus se împotrivi. Mentea lui nu era în stare de vreo idee. Dacă propunerea lui Petronius ar fi pornit de la el, ar fi susținut-o fără îndoială ca fiind unica salvare. Nu-i convenea însă ca Petronius să se dovedească pentru a doua oară singurul om care îi clipe grele știe să-i scoată la liman.

— Ascultă-mă, divine, spuse el, sfatul e primejdios. Nici până la Ostia n-o să ajungem și va începe războiul civil. Cine știe dacă vreunul din vlăstarii colaterali ai divinului Augustus n-are să se numească Cezar? Ce-o să facem dacă legiunile au să treacă de partea lui?

— Vom căuta să facem în așa fel, răspunse Nero, ca înainte de plecare să nu mai existe urmași de-ai lui Augustus. Nu mai sunt mulți, va fi ușor să scăpăm de ei.

— Asta se poate face, dar oare-i vorba numai de ei? Oamenii mei, nu mai departe decât ieri, au auzit prin mulțime că împărat ar trebui să fie un bărbat ca Thrasesas.

Nero își mușcă buzele. După o clipă însă, ridică ochii în sus și spuse:

— Nesătui și nerecunoscători! Au destul grâu și cărbuni, pe care pot să-și coacă turtele. Ce vor mai mult?

Tigellinus răspunse:

— Răzbunare!

Se lăsă tăcere. Deodată, împăratul se sculă, ridică o mână în sus și începu să declame:

— „Inimile cer răzbunare, iar răzbunarea jertfe!” Și, uitând de toate, strigă cu fața luminată:

— Să mi se aducă tăblițe și stil să scriu versul acesta. Lucan n-a scris niciodată ceva asemănător. Nu mă credeți că l-am găsit într-o clipită?

— O, inegalabilule! strigară câteva voci.

Nero scrise versul și spuse:

— Da! Răzbunarea cere jertfe!

își plimbă privirile peste cei din jur:

—Ce-ar fi să lansăm știrea că Vatinius a poruncit să se dea foc orașului și să-l sacrificăm pe el mâniei poporului?

—O, divine! Cine sunt eu? strigă Vatinius.

—Adevărat! Trebuie cineva mai mare decât tine... Vitelius?... Vitelius pâli, însă începu să râdă.

—Grăsimea mea, spuse el, ar putea doar să aprindă incendiul din nou. Nero însă avea altceva în gând. Căuta o victimă care ar fi putut într-adevăr să potolească mânia poporului și o găsi:

— Tigellinus, spuse, după o clipă, tu ai dat foc Romei!

Pe cei de față îi trecură fiorii. Înțeleseseră că împăratul încetase să mai glumească și că se apropia o clipă bogată în urmări.

Fața lui Tigellinus se schimonosi ca botul câinelui gata să muște.

— Am dat foc Romei din porunca ta! spuse el.

Se priveau în ochi ca doi demoni. Era o tăcere de se auzea bâzâitul muștelor în atrium.

— Tigellinus, rosti Nero, mă iubești?

— Doar știi asta, Cezar!

— Sacrifică-te pentru mine!

—Divine Cezar, răspuse Tigellinus, de ce-mi dai o băutură dulce pe care n-am voie s-o duc la gură? Poporul murmură și se răscoală. Vrei oare să se revolte și pretorienii?

Groaza îi încremeni pe participanți. Tigellinus era prefectul pretorienilor. Cuvintele lui erau o amenințare pe față. Nero însuși înțelese asta și pâli.

Atunci intră Epafrodit, libertul împăratului, și anunță că divina Augusta dorește să-l vadă pe Tigellinus, deoarece are la ea niște oameni pe care prefectul trebuie să-i asculte.

Tigellinus se închină împăratului și ieși cu fața liniștită și disprețuitoare. Iată, când au vrut să-l lovească, și-a arătat colții. A lăsat să se înțeleagă cine-i el. Știindu-l fricos pe Nero era sigur că acest

stăpân al lumii nu va îndrăzni niciodată să ridice mâna asupra lui.

Nero rămase tăcut un timp, dar, văzând că cei prezenți așteaptă un cuvânt de la el, spuse:

— Am crescut un șarpe la sân!

Petronius dădu din umeri ca și cum ar fi vrut să spună că unui asemenea șarpe nu-i greu să-i zdrobești capul.

— Ce spui? Vorbește, dă un sfat! zise Nero, observând gestul lui. Numai în tine am încredere, căci tu ai mai multă minte decât ei toți și mă iubești!

Lui Petronius îi stătea pe buze să spună: „Numește-mă pe mine prefectul pretorienilor, îl predau poporului pe Tigellinus și într-o zi liniștesc orașul”. Însă lenea lui înnăscută învinse. A fi prefect însemna de fapt să ducă pe umeri persoana împăratului și o mie de probleme publice. La ce-i trebuie lui truda asta? Oare nu-i mai bine să citești versuri într-o bibliotecă splendidă, să contempli vase și statui, sau, ținând la piept trupul divin al Euniceii, să te joci cu degetele prin părul ei de aur și să-i săruți buzele de coral?

Spuse:

— Eu te sfătuiesc să pleci în Achaia.

— Ah, răspunse Nero, așteptam ceva mai mult de la tine. Senatul mă urăște. Dacă plec, cine-mi garantează că n-au să se răscoale împotriva mea și că n-au să declare pe altcineva împărat? Înainte, poporul îmi era credincios, dar acum are să-i urmeze... Pe Hades! Dacă Senatul acesta și poporul acesta ar avea un singur cap!...

— Permite-mi să-ți spun, o, divine, că, voind să păstrezi Roma, trebuie să mai păstrezi și vreo câțiva romani, spuse Petronius, zâmbind.

Nero începu să se lamenteze:

— Ce-mi pasă mie de Roma și de romani? Acum, lumea mi-ar fi ascultat cântul în Achaia. Aici mă înconjoară numai trădare. Toți mă părăsesc! Și voi sunteți gata să mă trădați! Știu asta, știu!... Nici nu vă gândiți ce-au să spună despre voi veacurile viitoare, dacă părăsiți pe un

asemenea artist ca mine.

Spunând asta, se lovi peste frunte și urmă:

— Adevărat!... Cu atâtea griji pe cap, am uitat până și cine sunt eu. Se întoarse spre Petronius cu chipul strălucitor:

— Petronius, spuse el, poporul murmură, dar dac-aș lua lira și aș ieși cu ea pe Câmpul lui Marte, dacă i-aș cânta imnul pe care vi l-am cântat vouă în timpul incendiului... nu crezi oare că l-aș împlânzi cu cântecul meu, așa cum odinioară Orfeu împlânzea fiarele sălbatice?

Atunci Tullius Senecion, grăbit să se întoarcă la sclavele lui aduse din Antium, mai demult, își pierduse răbdarea și spuse:

— Fără îndoială, Cezare, dacă ți-ar permite să începi.

— Să mergem la Hellada! strigă Nero, scârbit.

Însă în clipa aceea intră Poppea, iar după ea Tigellinus. Privirile celor prezenți se întoarseră involuntar spre el, căci niciodată vreun triumfător nu intrase atât de mândru în Capitoliu, cum a intrat el acum, oprindu-se în fața împăratului.

Începu să vorbească rar și apăsător, cu o voce scrâșnită:

— Ascultă-mă, Cezar, căci pot să-ți spun: am găsit! Poporul are nevoie de răzbunare și victime, dar nu de una, ci de sute de mii. Oare tu ai auzit vreodată cine a fost Christos cel răstignit de către Pilat din Pont și știi oare cine sunt creștinii? Oare nu ți-am vorbit de crimele lor și de ritualurile lor dezvățate, de prevestirea lor că focul va aduce sfârșitul lumii? Poporul îi urăște și-i suspectează. Nimeni nu i-a văzut în temple, căci pe zeii noștri ei îi consideră duhuri rele. Nu vin la hipodrom, căci disprețuiesc alergările. Niciodată vreun creștin nu te-a aplaudat. Niciodată nu te-a considerat zeu vreunul dintre ei. Sunt dușmanii neamului omenesc, dușmanii orașului și ai tăi! Poporul murmură împotriva ta, dar nu tu, Cezar, mi-ai poruncit să dau foc Romei și nu eu i-am dat foc... Poporul dorește răzbunare? S-o aibă! Poporul dorește sânge și jocuri? Să le aibă! Poporul te bănuiește pe tine, fie ca bănuielile lui să se întoarcă în altă parte!

Nero îl ascultă la început numai uimit, însă, pe măsură ce vorbea Tigellinus, fața lui de actor începu să se schimbe și să îmbrace pe rând expresia de mânie, tristețe, compătimire, revoltă. Deodată, se ridică și, aruncând de pe el toga care-i alunecă la picioare, ridică ambele mâini în aer și rămase un timp nemișcat în tăcere.

În cele din urmă, rosti cu glas de tragedian:

—Zeus, Apollo, Hera, Atena, Persefona și voi toți zei nemuritori, de ce nu ne-ați venit în ajutor? Ce rău le-a făcut acest nefericit oraș acelor oameni fără milă, de l-au ars cu atâta cruzime?

— Sunt dușmanii neamului omenesc și ai tăi! spuse Poppea.

Alții începură să strige:

— Fă dreptate! Pedepsește-i pe incendiatori! Zeii înșiși vor răzbunare! Nero se așeză, își lăsă capul în piept și tăcu din nou, ca și cum vestea auzită l-ar fi uluit. Curând însă își agită mâinile și rosti:

— Ce pedepse și ce chinuri pot plăti o asemenea crimă?... Zeii au să mă inspire și cu ajutorul forțelor Tartarului voi da bietului meu popor un spectacol pentru care timp de secole are să-și amintească de mine cu recunoștință.

Fruntea lui Petronius se întunecă deodată. Se gândi la pericolul care îi va amenința pe Ligia, pe Vinicius, pe care-1 iubea, și pe toți oamenii aceia, a căror filozofie o respingea, dar de a căror nevinovăție era convins. Se gândi că are să se declanșeze una din acele orgii sângeroase pe care ochii lui de estetic nu le suportă. Mai mult decât orice însă îl îngrijora soarta lui Vinicius. „Trebuie să-1 salvez - își spuse - căci înnebunește dacă fata pierde”. Și acest considerent le învinse pe toate celelalte, cu toate că Petronius își dădea seama că se aruncă într-un joc periculos cum nu mai jucase vreodată în viața lui.

Începu să vorbească, degajat, impasibil, așa cum vorbea întotdeauna, când critica sau își bătea joc de ideile nu îndeajuns de armonioase ale împăratului și curtenilor:

— Ați găsit deci victimele! Bine! Puteți să le trimiteți în arenă,

sau să le îmbrăcați în „tunicile durerii”! E bine și-așa. Dar ascultați-mă! Aveți conducerea, aveți pretorienii, aveți putere, fiți sinceri măcar atunci când nu vă aude nimeni, înșelați poporul, dar nu și pe voi înșivă. Dați poporului pe creștini, condamnați-i la ce chinuri vreți, aveți totuși curajul să vă spuneți vouă înșivă că nu ei au ars Roma!... Pfu! Mă numiți arbitrul eleganței. Vă declar că nu pot suporta comediile proaste! Pfu! Toate astea îmi amintesc de barăcile de bălci de lângă Porta Asinaria, în care actorii jucau pentru plebeii de la mahala roluri de zei și împărați, iar după spectacol mâncau ceapă, beau vin acru, sau primeau bastoane. Fiți într-adevăr zei și împărați, căci vă spun, puteți să vă permiteți asta. În ce te privește, Cezar, ne-ai amenințat cu judecata secolelor viitoare, dar gândește-te că ele au să dea sentința și pentru tine. Pe divina Clo! Nero, stăpânul lumii, Nero zeul, a dat foc Romei, căci a fost tot atât de puternic pe pământ, ca Zeus în Olimp. Nero poetul a iubit atât de mult poezia, încât pentru ea și-a sacrificat patria! De la începutul lumii, nimeni nu a făcut nimic similar, nu a îndrăznit nimic similar. Te conjur în numele celor nouă Muze - nu renunța la o asemenea glorie, căci cântece despre tine vor răsună până la sfârșitul secolelor. Ce vor fi pe lângă tine Priam, Agamemnon, Ahile, zeii înșiși? N-are importanță dacă arderea Romei este un lucru bun sau rău, o dată ce este grandios și neobișnuit! În plus, ți-o spun eu, poporul nu va ridica mâna asupra ta! Nu-i adevărat! Ai curaj! Ferește-te de purtări nedemne de tine, căci pe tine nu te amenință decât judecata secolelor viitoare. Ferește-te să spună: „Nero a dat foc Romei, dar ca un cezar bicisnic și poet bicisnic s-a lepădat de marea lui faptă și, de frică, a aruncat vina pe nevinovați!”

Cuvintele lui Petronius făceau de obicei o impresie puternică asupra lui Nero, de data asta însă nici Petronius însuși nu-și făcea iluzii, își dădea seama că-i o încercare disperată, care poate, într-un caz fericit,

*Muza istoriei.

să-i salveze pe creștini, însă mult mai lesne poate să-1 ducă pe el însuși la pieire. Nu șovăi totuși, căci era vorba de Vinicius, pe care-1 iubea, și de hazard, care-1 ispitea. „Zarurile sunt aruncate - își spuse - să vedem întrucât teama pentru propria-i piele are să fie mai mare la maimuța asta decât dragostea de glorie.”

In adâncul sufletului său nu se îndoia totuși că teama va învinge.

După cuvintele lui se lăsă tăcere. Poppea și toți cei de față se uitau în ochii lui Nero ca la un zeu, iar acesta începu să-și țuguie buzele ca de obicei când era nehotărât. In cele din urmă, pe fața lui se zugrăviră clar încurcătura și dezgustul.

— Cezar, strigă Tigellinus, observându-1, permite-mi să mă retrag, căci atunci când unii vor să pună în pericol persoana ta și pe deasupra să te numească împărat bicisnic, poet bicisnic, incendiator și comediant, urechile mele nu pot îndura asemenea cuvinte.

„Am pierdut!” se gândi Petronius.

întorcându-se spre Tigellinus, îl măsură cu o privire de dispreț, spunând:

— Tigellinus, pe tine te-am numit comediant, căci ești chiar și acum.

— Pentru că nu vreau să ascult insultele tale?

— Pentru că te prefaci că nutrești o dragoste nemărginită față de împărat, iar acum câteva minute îl amenințai cu pretorienii, lucru pe care l-am înțeles noi toți și el de asemenea.

Tigellinus, care nu se aștepta ca Petronius să îndrăznească a arunca pe masă asemenea zaruri, păli, își pierdu capul și amuți. A fost însă ultima victorie a arbitrilor eleganței asupra adversarului său, căci în clipa aceea Poppea zise:

— Stăpâne, cum poți să permiți ca un asemenea gând să treacă prin capul cuiva și cu atât mai mult ca cineva să îndrăznească să-1 rostească în fața ta?

— Pedepsește-1 pe cutezător! strigă Vitellius.

Nero ridică din nou buzele spre nări și, întorcându-și spre Petronius ochii lui sticloși de miop, zise:

— Așa-mi plătești pentru prietenia pe care-am avut-o pentru tine?

— Dacă greșesc, dovedește-mi-o, răspunse Petronius, să știi însă că spun ce-mi poruncește dragostea față de tine.

— Pedepsește-l pe cutezător! repetă Vitellius.

— Fă-o! se auziră câteva voci.

În atrium se produse rumoare și mișcare. Oamenii începură să se dea la o parte de lângă Petronius. Se îndepărtară chiar și Tullius Senecion, tovarășul lui permanent la curte, și tânărul Nerva, care până atunci îi arătase cea mai aprinsă prietenie. După câteva clipe, Petronius rămase singur, în partea dreaptă a atrium-ului, și, cu zâmbetul pe buze, ținând cu mâna faldurile togii, aștepta să vadă ce-are să spună sau să facă împăratul.

Împăratul zise:

— Vreți să-l pedepsesc, dar el e tovarășul și prietenul meu. Deși mi-a rănit inima, vreau să știe că inima asta n-are pentru prieteni decât... iertare.

„Am pierdut și sunt pierdut!” se gândi Petronius. Împăratul se ridică. Consfătuirea era încheiată.

Capitolul L

Petronius plecă acasă, iar Nero cu Tigellinus trecură în atrium-ul Poppeii, unde-i așteptau oamenii cu care prefectul discutase mai înainte.

— Erau doi „*rabbi*” din Transtiberim, îmbrăcați în veșminte lungi, festive, cu mitra pe cap, un scrib tânăr, ajutorul lor, și Chilon. Văzându-l pe împărat, preoții pâliră de emoție și, ridicând mâinile la

înălțimea umerilor, își pleacă capetele.

— Salut, monarh peste monarh și rege peste regi, spuse cel mai bătrân, salut, stăpân al pământului, ocrotitor al poporului ales și împărat, leu printre oameni, a cărui domnie este ca lumina soarelui, și ca un cedru de Liban, și ca un izvor, și ca un palmier, și ca balsamul din Ierihon!...

— Nu mă numești zeu? întrebă Cezarul.

Preoții pâliră mai mult. Cel mai în vârstă luă din nou cuvântul:

— Cuvintele tale, Cezar, sunt dulci ca un ciorchine de viță de vie și ca o smochină coaptă, căci Iehova a umplut de bunătate sufletul tău. Însă predecesorul tatălui tău, împăratul Caius, a fost un om crud și totuși trimișii noștri nu l-au numit zeu, preferind moartea decât încălcarea legii.

— Și Caligula a poruncit să fie aruncați la lei?

— Nu, Cezar! împăratul Caius s-a speriat de mânia lui Iehova. Spunând acestea, ridică fruntea, căci numele puternicului Iehova le dădea curaj. Încrezători în puterea lui, se uitau mai curajoși în ochii lui Nero.

— Îi acuzați pe creștini de arderea Romei? întrebă împăratul.

— Noi, Cezar, îi acuzăm doar că sunt dușmanii Legii, dușmanii neamului omenesc, dușmanii Romei și ai tăi și că de mult amenințau cu foc orașul și lumea întreagă. Restul are să ți-l spună omul acesta, a cărui gură n-o întinează minciuna, căci în vinele mamei sale curgea sângele poporului ales.

Nero se adresa lui Chilon:

— Cine ești?

— Adoratorul tău, Osiris, și în plus, un sărman stoic...

— Îi urăsc pe stoci, zise Nero, îl urăsc pe Thraseas, îl urăsc pe Musonius și pe Cornutus. Mi-e scârbă de filozofia lor, de disprețul lor pentru artă, de sărăcia lor benevolă și de murdăria lor.

— Stăpâne, maestrul tău, Seneca, are o mie de mese din lemn de

lămâi. Numai să vrei, și eu o să am de două ori mai multe. Sunt stoic de nevoie. îmbracă, o, Strălucitorule, stoicismul meu în cunună de roze și pune în fața lui un ulcior de vin și are să-l cânte pe Anacreon cu atâta dragoste, încât are să-i întreacă pe toți epicurienii.

Nero, căruia îi plăcuse titlul de „Strălucitor”, zâmbi și zise:

—îmi placi!

—Omul acesta valorează propria-i greutate în aur, spuse Tigellinus.

Chilon răspunse:

— Adugă, Cezar, mărinimia ta la greutatea mea, căci altfel are să ia vântul răsplata.

— într-adevăr, nu cântărești cât Vitellius, remarcă împăratul.

— Eheu, zeule cu arc de argint, spiritul meu nu-i din plumb.

— Văd că Legea ta nu-ți interzice să mă numești zeu.

— O, nemuritorule! Legea mea ești tu! Creștinii au hulit această Lege și de aceea îi urăsc. îmi dai voie să plâng, divine?

— Nu, spuse Nero, plânsul mă plictisește.

— A i dreptate întreită, căci ochii care te-au văzut ar trebui să se usuce o dată pentru totdeauna de lacrimi. Doamne, apără-mă de dușmanii mei!

— Vorbește de creștini, spuse Poppea, cu o umbră de nerăbdare.

— Va fi cum poruncești, Isis, răspunse Chilon. încă din tinerețe, m-am consacrat filozofiei și am căutat adevărul. L-am căutat și la vechii înțelepți divini, și la Academia din Atena, și la Serapeum din Alexandria. Auzind despre creștini, am crezut că asta-i vreo școală nouă, în care voi putea găsi câteva grăunțe de adevăr, și am făcut cunoștință cu ei, spre nenorocirea mea! Primul creștin de care m-a apropiat soarta a fost Glaucus, medic din Neapolis. De la el am aflat, cu timpul, că ei dau cinstire unui oarecare Christos, care le-a promis să-i lichideze pe toți oamenii și să distrugă toate orașele de pe pământ, iar pe ei să-i cruțe, dacă-l ajută să-i suprimă pe copiii lui Deucalion. De aceea,

o, Cezar, ei urăsc oamenii, de aceea otrăvesc fântânile, de aceea la adunările lor aruncă blesteme asupra Romei și asupra tuturor templelor, în care sunt din veacuri cinstiți zeii noștri. Christos a fost răstignit, însă le-a promis că atunci când Roma va fi distrusă prin foc, atunci va veni pentru a doua oară pe lume și le va da lor domnia asupra întregului pământ...

— Acum poporul va înțelege de ce s-a dat foc Romei, întrerupse Tigellinus.

— Mulți au înțeles de mult, stăpâne, răspuse Chilon, căci eu umblu prin grădini, pe Câmpul lui Marte și-i luminez. Însă dacă veți binevoi să mă ascultați până la sfârșit, veți înțelege care sunt motivele mele de răzbunare. Medicul Glaucus nu s-a trădat la început în fața mea că învățătura lor le impune să urască pe oameni. Dimpotrivă, îmi spunea că Christos este un zeu bun și că la baza învățăturii lui este dragostea. Inima mea duioasă n-a putut să reziste unor asemenea principii și l-am îndrăgit pe Glaucus și am avut încredere în el. Am împărțit cu el fiecare bucățică de pâine, fiecare ban și știi, împărate, cum m-a răsplătit? Pe drumul de la Neapolis la Roma, m-a înjunghiat, iar pe soția mea, pe frumoasa și tânăra mea Berenice, a vândut-o negustorilor de sclavi. Dacă Sofocle ar fi cunoscut povestea mea... Dar ce spun! Mă ascultă cineva mai mare decât Sofocle.

— Sărmanul om! zise Poppea.

— Cine-a văzut chipul Afroditei, nu poate fi sărman, domina, iar eu îl văd în clipa asta. Atunci însă căutam mângâiere în filozofie. Sosind la Roma, m-am străduit să ajung la mai marii creștinilor ca să obțin dreptate împotriva lui Glaucus. Mă gândeam că au să-1 silească să-mi dea nevasta înapoi... L-am cunoscut pe arhiereul lor, l-am cunoscut și pe altul, cu numele de Pavel, care a fost întemnițat aici, dar pe urmă a fost eliberat, l-am cunoscut pe fiul lui Zevedeu, l-am cunoscut pe Linus și pe Clitus și pe mulți alții. Știu unde-au locuit înainte de incendiu, știu unde se întâlnesc, pot să vă arăt o catacombă în

dealul Vaticanului și un cimitir dincolo de Porta Nomentana unde-și celebrează ritualurile lor infame. I-am văzut acolo pe Apostolul Petru, pe Glaucus, cum omorau copii pentru ca Apostolul să stropească capetele celor de față cu sânge și am văzut-o pe Ligia, fata adoptivă a Pomponiei Graecina, care se lăuda că, neputând aduce sânge de copil, aduce totuși o moarte de copil, căci a deocheat-o pe mica Augusta, fiica ta, o, Osiris, și a ta, o Isis!

— Auzi, Cezar?! spuse Poppea.

— Se poate oare una ca asta? strigă Nero.

— Puteam să-i iert pentru nedreptățile făcute mie, vorbi Chilon mai departe, dar când am auzit de nedreptatea pe care v-au făcut-o vouă, am vrut să împlânt cuțitul în ea. Din păcate, m-a împiedicat nobilul Vinicius, care o iubește.

— Vinicius? Doar ea a fugit de la el!

— Ea a fugit, dar el a căutat-o, căci nu putea să trăiască fără ea. Pentru o plată de mizerie, l-am ajutat s-o caute și i-am arătat casa în care locuia printre creștini, în Transtiberim. Ne-am dus acolo împreună cu luptătorul tău, Croton, pe care nobilul Vinicius îl angajase ca să-l apere. Însă Ursus, sclavul Ligiei, l-a sugrumat pe Croton. E un om de o putere îngrozitoare, răsuțește capetele boilor tot atât de ușor cum altul ar răsuci măciulii de mac. Aulus și Pomponia îl iubeau pentru asta.

— Pe Hercule! spuse Nero. Muritorul care l-a sugrumat pe Croton e demn să aibă statuie în Forum. Dar greșești, sau inventezi, bătrâne, căci pe Croton l-a ucis Vinicius cu cuțitul.

— Așa îi mint oamenii pe zei! O, stăpâne, eu însumi am văzut cum se frângeau coastele lui Croton în mâinile lui Ursus, care apoi l-a răsturnat și pe Vinicius. L-ar fi omorât dacă n-ar fi fost Ligia. Vinicius pe urmă a zăcut bolnav multă vreme, însă ei l-au îngrijit, nutrind speranța că din dragoste va deveni creștin. Și a devenit.

— Vinicius?

— Da.

— Poate că și Petronius? întrebă zelos Tigellinus. Chilon începu să se foiască, să-și frece mâinile și zise:

— Îți admir perspicacitatea, stăpâne! O... se poate! Se prea poate!

— Acum înțeleg de ce-i apăra pe creștini,
însă Nero începu să râdă.

— Petronius creștin!... Petronius dușmanul vieții și al plăcerilor. Nu fiți proști și nu-mi cereți să cred în asta, căci sunt gata să nu mai cred în nimic.

— Însă nobilul Vinicius a devenit creștin, stăpâne. Jur pe strălucirea care vine de la tine, că spun adevărul și că nimic nu mă scârbește mai mult ca minciuna! Pomponia este creștină, micul Aulus este creștin, și Ligia, și Vinicius. L-am slujit cu credință, iar el ca răsplată, la cererea lui Glaucus medicul, a poruncit să fiu biciuit, deși sunt bătrân, iar atunci eram bolnav și flămând. Am jurat pe Hades că n-am să uit asta. O, Cezar, revarsă asupra lor răzburarea ta pentru nedreptățile ce mi le-au făcut. Vi-i predau pe Petru Apostolul și pe Linus și pe Clitus, Glaucus, Crispus, care sunt mai marii lor, pe Ligia și Ursus. Am să vă arăt sute, mii! Am să vă arăt casele de rugăciune și cimitirele. Toate închisorile voastre n-au să-i poată cuprinde!... Fără mine n-o să reușiți să-i găsiți! Până acum, în sărăcia mea, am căutat bucuria numai în filozofie, fie ca de-acum s-o aflu în favorurile care-au să se reverse asupra mea... Sunt bătrân și n-am cunoscut viața, fie ca acum să mă odihnesc!...

— Vrei să fii stoic cu farfuria plină în față, spuse Nero.

— Cine-ți aduce servicii ție și-o umple și numai prin asta.

— Nu greșești, filozofiile.

Însă Poppea nu-i pierdea din gând pe dușmanii ei. Pentru Vinicius simțise doar o dorință trecătoare, într-un moment când era geloasă pe Rubria. Se considera totuși jignită fiindcă tânărul patrician o respinsese, iar pentru că îndrăznise să socotească mai vrednică de iubire pe-o altă femeie, îi jură răzbunare. Pe Ligia o urase din prima clipă fiindcă

frumusețea acestui crin nordic o neliniștise. Petronius, desconsiderând șoldurile prea înguste ale fetei, putea să-l convingă pe împărat, nu însă pe Augusta. Cunosătoarea Poppea înțelesese dintr-o singură privire că în întreaga Roma numai Ligia poate concura cu ea, ba chiar s-o întrecă. Din clipa aceea, îi jurase pieirea.

— Cezar, spuse ea, răzbună copilul nostru!

—Grăbiți-vă! strigă Chilon. Grăbiți-vă! Altfel, Vinicius are s-o ascundă. Eu am să vă arăt casa în care s-au întors după incendiu.

— Îți dau zece oameni și du-te imediat, zise Tigellinus.

— Stăpâne! Tu nu l-ai văzut pe Croton în mâinile lui Ursus: dacă-mi dai cincizeci, o să le arăt casa numai de departe. Însă dacă nu-l întemnițați și pe Vinicius, sunt pierdut.

Tigellinus se uită la Nero.

—N-ar fi bine, o, divine, dac-am termina dintr-o dată cu unchiul și cu nepotul?

—Nero se gândi o clipă și răspunse:

—Nu! Nu acum!... Oamenii n-ar crede dacă li s-ar spune că Petronius, Vinicius sau Pomponia Graecina au dat foc Romei. Aveau case prea frumoase... Azi e nevoie de alte jertfe, lor are să le vină rândul mai târziu.

—Atunci, dă-mi, stăpâne, soldați ca să mă apere, spuse Chilon.

—Tigellinus se va îngriji de asta.

— Deocamdată, ai să locuiești la mine, spuse prefectul. Fața lui Chilon strălucea de bucurie.

— Vi-i predau pe toți! Numai grăbiți-vă! Grăbiți-vă! strigă cu voce răgușită.

Capitolul LI

După ce ieși de la împărat, Petronius porunci să fie dus la casa sa de pe Carinae, care, înconjurată din trei părți de grădină și având în față mica Piață a Caeciliilor, scăpase de foc.

Din cauza asta, alți curteni, care pierduseră casele și o dată cu ele mari bogății, și opere de artă, îl considerau pe Petronius un fericit. De altfel, de mult se spunea despre el că este întâiul născut al Fortunei, iar prietenia tot mai strânsă pe care i-o arătase împăratul în ultima vreme părea să întărească temeiurile acestei părți.

— Acest prim-născut al Fortunei însă avea acum prilejul să se gândească la caracterul schimbător al mamei sale, sau mai degrabă la marea ei asemănare cu Cronos, care își mânca proprii lui copii.

— Dacă ar fi ars și casa mea, își zicea el, și o dată cu ea gemele, vasele etrusce, sticlăria alexandriană și arama de Corint, atunci poate că Nero mi-ar fi trecut cu vederea jignirea. Pe Pollux! Și când te gândești că a depins numai de mine ca în clipa de față să fiu prefectul pretorienilor. L-aș fi declarat pe Tigellinus incendiator, ceea ce, de altfel, și este, l-aș fi îmbrăcat în „tunica durerii”, l-aș fi dat pe mâna poporului, i-aș fi ocrotit pe creștini și aș fi reconstruit Roma. Cine știe, poate chiar și oamenilor cinstiți ar fi început să le meargă mai bine. Ar fi trebuit s-o fac fie și numai pentru Vinicius. Dacă aș fi avut prea multe pe cap, i-aș fi cedat lui funcția de prefect - și Nero nici măcar n-ar fi încercat să se împotrivescă... Pe urmă Vinicius n-ar fi avut decât să-i boteze pe toți pretorienii și chiar pe împărat, ce mi-ar fi stricat? Nero pios, Nero, virtuos și milos - ar fi fost chiar nostim!

Nepăsarea lui era atât de mare, încât începu să zâmbească. După o clipă, gândurile lui luară altă direcție. Parcă s-ar fi aflat la Antium și l-ar

fi auzit pe Pavel din Tars, care îi spunea:

„Ne numiți dușmani ai vieții, dar răspunde-mi, Petronius: dacă împăratul ar fi creștin și ar trăi după învățătura noastră, oare viața voastră n-ar fi mai liniștită și mai sigură?”

Amintindu-și aceste cuvinte, Petronius își zise:

„Pe Castor! Câți creștini au să omoare aici, tot atâția are să convertească din nou Pavel, căci dacă lumea nu-și poate găsi un sens în ticăloșie, atunci el are dreptate... Dar cine știe dacă nu și-1 poate găsi, de vreme ce rezistă în forma asta? Eu însumi, care am învățat multe, n-am învățat cum trebuie să ajung un ticălos destul de mare și de aceea va trebui să-mi deschid venele... Doar așa ar trebui să sfârșesc, și chiar dacă nu așa, atunci aș sfârși într-altfel. Îmi pare rău de Eunice și de vaza mea de Myrrhinae, însă Eunice este liberă, iar vaza va merge cu mine. Ahenobarbus n-o s-o dobândească în nici un caz... Îmi pare rău și de Vinicius. De altfel, deși în ultima vreme m-am plictisit mai puțin decât înainte, sunt gata. Pe lume există multe lucruri frumoase, dar oamenii sunt în marea lor majoritate atât de scârboși, încât nu merită să regreti viața. Cine a știut să trăiască, trebuie să știe să și moară. Deși am făcut parte dintre curteni, am fost un om mai liber decât presupun cei de acolo”.

Ridică din umeri:

„Cei de acolo, cred poate că în clipa asta îmi tremură genunchii și că de teamă părul mi se ridică măciucă în cap, eu însă, întorcându-mă acasă, voi face o baie în apă de violete, pe urmă, zeița mea cu părul de aur are să mă ungă și după masă vom porunci să ni se cânte imnul către Apollo pe care 1-a compus Antemios. Eu însumi am spus cândva: «La moarte nu merită să te gândești, căci are grijă ea de noi și fără ajutorul nostru». Ar fi totuși un lucru frumos dac-ar exista într-adevăr acele Câmpii Elizee... Eunice ar veni după o vreme la mine și am rătăci împreună prin luncile presărate cu asfodele. În orice caz, aș găsi o societate mai bună decât aici. Ce măscărici! Ce șarlatani, ce plebe

murdară, lipsită de gust, neșlefuită! Zece arbitri ai eleganței n-ar reuși să-i transforme pe acești Trimalchioni în oameni cumsecade. Pe Persefona! M-am săturat de ei!"

Și observă cu uimire că îl despărțea ceva de oamenii aceia. Doar îi cunoscuse bine și mai înainte și știuse câte parale fac, totuși acum i se păreau mai îndepărtați și mai demni de dispreț decât oricând, într-adevăr, se săturase de ei.

Începu să analizeze situația. Mulțumită perspicacității sale, înțelese că pieirea nu-l amenință imediat. Nero folosisese prilejul ca să spună câteva cuvinte frumoase, înălțătoare, despre prietenie, despre iertare și într-o oarecare măsură se angajase prin ele. Acum va trebuie să caute pretextele, însă până le va găsi, mai poate trece vreme multă. „Mai întâi are să organizeze jocurile cu creștinii, își zise Petronius, abia pe urmă are să se gândească la mine. Dacă-i așa, atunci nu merită să mă frământ, nici să-mi schimb modul de viață. Un pericol mai apropiat îl pândește pe Vinicius!"...

Începu să se gândească numai la Vinicius, hotărându-se să-l salveze.

Sclavii duceau repede lectica printre ruinele de care era încă plin cartierul Carinae. Le porunci să alerge ca să ajungă cât mai repede acasă. Vinicius, a cărui „insulă" arsese, locuia la el și, din fericire, era acasă.

— Ai văzut-o azi pe Ligia? îl întrebă Petronius imediat cum îl văzu.

— De la ea mă întorc.

— Ascultă ce-ți spun și nu pierde timpul cu întrebări. Azi la împărat s-a hotărât să fie acuzați creștinii de arderea Romei. Îi așteaptă persecuții și chinuri. Prigoana poate începe din moment în moment. Ia-o pe Ligia și fugi imediat, fie și dincolo de Alpi, sau în Africa și grăbește-te, căci de la Palatin distanța e mai mică până în Transtiberim decât de aici!

Vinicius era într-adevăr prea ostaș ca să piardă timpul cu întrebări inutile. Ascultă cu sprâncenele încruntate, cu fața concentrată și amenințătoare, însă fără să se sperie. Probabil că primul sentiment care s-a trezit în el în fața pericolului a fost dorința de luptă și apărare.

— Mă duc, zise el.

— încă un cuvânt. Ia o pungă cu aur, arme și câțiva din oamenii tăi creștini, în caz de nevoie, ia-o cu forța!

Vinicius era în ușa atrium-ului.

— Dă-mi de veste printr-un sclav, strigă Petronius după el.

După ce rămase singur, începu să se plimbe de-a lungul atrium-ului, printre coloane, gândindu-se la ce s-ar putea întâmpla. Știa că Ligia și Linus se întorseseră după incendiu la vechea lor casă, care, ca bună parte din Transtiberim, scăpase. Era o împrejurare nefavorabilă. I-ar fi găsit mult mai greu rătăciți prin mulțimea lipsită de adăpost. Presupunea însă că nimeni din Palatin nu știe unde locuiesc și că, în orice caz, Vinicius va ajunge înaintea pretorienilor. Se gândi apoi că Tigellinus, voind să pescuiască dintr-o singură lovitură cât mai mulți creștini, trebuie să-și întindă plasa în toată Roma, adică să-i împartă pe pretorienii în grupuri mici. Dacă n-au să vină după ea mai mult de zece oameni, se gândea el, atunci uriașul ligian le va frânge oasele singur, darmită când o să-i vină în ajutor și Vinicius. Gândindu-se la asta, se simți liniștit. Era adevărat că a opune rezistență armată pretorienilor era aproape același lucru cu a porni război împotriva împăratului. Petronius știa, de asemenea, că dacă Vinicius va scăpa de răzbunarea lui Nero, ea poate să cadă asupra lui, însă nu prea-i păsa de asta. Dimpotrivă, gândul că are să încurce planurile lui Nero și Tigellinus îl înveseli. Se hotărî să nu precupețească nici bani, nici oameni și, pentru că Pavel din Tars convertise încă de la Antium o mare parte din sclavii lui, putea fi sigur că pentru apărarea unei creștine poate să conteze pe zelul și spiritul lor de sacrificiu.

Intrarea Eunicei îi întrerupse șirul gândurilor. Când o văzu, toate

frământările și grijile lui dispărură fără urmă. Uită de Cezar, de dizgrația în care căzuse, de curtenii decăzuți, de prigoana care-i amenința pe creștini, de Vinicius și Ligia. O privea cu ochi de estete îndrăgostit de forme armonioase și de amant iubit de femeia aceasta frumoasă. îmbrăcată într-un veșmânt violet, transparent, din voal de Cos, prin care se întrezărea trupul ei trandafiriu, Eunice era minunată ca o zeiță. Simțindu-se admirată de Petronius și iubindu-l din tot sufletul, întotdeauna dornică de mângâierile lui, se îmbujora de bucurie de parcă n-ar fi fost amanta lui, ci o fecioară neprihănită.

— Ce e nou, Grație? zise Petronius, întinzând mâinile spre ea.

Aplecându-se spre el, ea răspunse:

— Stăpâne, a venit Antemos cu cântăreții și întreabă dacă vrei să-l ascuți astăzi?

— Să aștepte. Are să ne cânte în timpul prânzului imnul în cinstea lui Apollo. In jurul nostru sunt dărâmături și cenușă, dar noi vom asculta imnul către Apollo! Pe pădurile din Pafos! Când te văd în acest veșmânt am impresia că Afrodita s-a acoperit cu un colț de cer și stă în fața mea.

— O, stăpâne! spuse Eunice.

— Vino aici, Eunice, strânge-mă în brațe și sărută-mă... Mă iubești?

— Nici pe Zeus n-aș putea să-l iubesc mai mult.

Spunând acestea, îl sărută, tremurând de bucurie în brațele lui. După câteva clipe, Petronius spuse:

— Dar dacă ar trebui să ne despărțim?... Eunice îl privi, speriată.

— De ce, stăpâne?...

— Nu te speria!... Vezi, nu se știe dacă n-o să trebuiască să plec într-o călătorie lungă.

— Ia-mă cu tine...

Petronius schimbă brusc subiectul discuției și întreabă:

— Spune-mi, pe pajiștile din grădină sunt asfodele?

— În grădină chiparoșii și pajiștile s-au îngălbenit de foc, mirtul s-a scuturat de frunze și toată grădina arată ca moartă.

— Toată Roma arată ca moartă și în curând va fi un adevărat cimitir. Știi, va apare un edict împotriva creștinilor și va începe o prigoană în timpul căreia vor pieri mii de oameni.

— Pentru ce-i vor pedepsi, stăpâne? Sunt oameni buni și liniștiți.

— Tocmai pentru asta.

— Atunci să plecăm pe malul mării. Ochilor tăi divini nu le place să privească sângele.

— Bine, însă deocamdată trebuie să fac baie. Vino în elaeothesium să-mi ungi umerii. Pe cingătoarea zeiței Cipris! Niciodată până acum nu mi-ai părut atât de frumoasă. Am să poruncesc să ți se facă o cadă în formă de scoică, iar tu vei fi în ea ca o perlă de preț... Vino, zeiță cu părul de aur!

O oră după aceea, amândoi cu cununi de trandafiri și cu ochii încetoșați, stăteau la masa pe care erau așezate vase de aur. Îi serveau niște băiețași îmbrăcați ca amorași, iar ei, bând vin din cupe împodobite cu frunze de iederă, ascultau imnul către Apollo, cântat cu acompaniament de harpă, dirijat de Antemos. Ce le păsa lor că în jurul vilei se ridicau sumbre, dintre dărâmături, hornurile caselor și că vântul răspândea cenușa Romei arse? Se simțeau fericiți și se gândeau numai la dragostea care le schimbase viața într-un vis divin.

Înainte să se fi terminat imnul, intră în sală sclavul atriensis.

— Stăpâne, zise el cu o voce în care vibra neliniștea, un centurion cu un detașament de pretorienii e la poartă și din porunca împăratului dorește să te vadă.

Cântecul și acordurile harpei încetară. Neliniștea îi cuprinse pe toți cei de față, căci în relațiile cu prietenii împăratul nu se folosea de obicei de pretorienii, iar venirea lor nu vestea nimic bun în vremurile acelea. Petronius singur rămase liniștit. Spuse, parcă plictisit:

— Ar fi putut să mă lase măcar să-mi mănânc liniștit prânzul. Se

întoarse spre atriensis:

— Să intre!

Sclavul dispăru după draperie; o clipă mai târziu, se auziră pași grei și în sală intră centurionul Aper, pe care Petronius îl cunoștea, îmbrăcat tot în armură și cu cască de fier pe cap.

—Nobile stăpân, zise acesta, iată un mesaj de la împărat.

Petronius întinse leneș mâna sa albă, luă tăblița și, după ce-și aruncă privirea peste ea, o dădu cu toată liniștea Euniceii.

— Va citi diseară un nou cânt din *Troiada*, spuse el, și mă invită să vin.

— Eu am ordin să înmânez mesajul, spuse centurionul.

—Da. Nu va fi răspuns. Dar poate c-ai vrea, sutașule, să stai puțin cu noi și să golești o cupă de vin?

— Îți mulțumesc, nobile stăpân! O cupă de vin voi bea cu plăcere în sănătatea ta, dar să stau nu pot, căci sunt în serviciu.

— De ce ți s-a dat ție această misiune în loc să-mi fie trimis mesajul printr-un sclav?

—Nu știu, stăpâne. Poate pentru că am fost trimis în direcția asta cu o altă poruncă.

— Știu, spuse Petronius, împotriva creștinilor.

— Da, stăpâne.

—Urmărirea a început demult?

—Unele detașamente au fost trimise în Transtiberim încă înainte de prânz.

Spunând acestea, centurionul vărsă puțin vin din cupă în cinstea lui Marte, apoi o bău și spuse:

—Zeii să-ți dea, stăpâne, ceea ce dorești!

— Ia și cupa asta, spuse Petronius.

Apoi facu semn lui Antemios să continue imnul către Apollo.

„Barbă-Arămie începe să se joace cu mine și cu Vinicius, își zise

el, când harpele răsunară din nou. I-am ghicit intenția. A vrut să mă sperie, trimițând invitația prin centurion. Diseară, au să-l întrebe pe sutaș, în ce chip l-am primit. Nu, nu! N-ai să te bucuri prea mult, momâie răutăcioasă și crudă! Știu că nu uiți insulta, știu că n-am să scap de moarte, dar dacă îți închipui că am să te privesc cu implorare în ochi, că ai să vezi pe fața mea spaima și umilința, te înșeli."

— împăratul scrie, stăpâne: „Vino, dacă îți face plăcere”, spuse Eunice. Ai să te duci?

— Sunt într-o dispoziție excelentă și pot asculta chiar și versurile lui, răspunse Petronius, așa că am să mă duc, cu atât mai mult cu cât Vinicius nu poate să meargă.

După prânz și obișnuita plimbare, Petronius se lăsă în grija sclavelor care-i frizau părul și a celor care-i aranjau faldurile togii, și o oră mai târziu, frumos ca un zeu, porunci să fie dus la Palatin. Ora era târzie, seara liniștită, caldă, luna lumina atât de puternic, încât lampadarii care mergeau în fața lecticii stinseră torțele. Pe străzi și printre ruine, se târau grupuri de oameni beți, înfășurați în iederă și caprifoliu, ducând în mâini ramuri de mirt și laur, luate din grădinile împăratului. Abundența de cereale și așteptarea viitoarelor jocuri umpleau de veselie inimile oamenilor. Pe ici, pe colo, se auzeau cântece slăvind „noaptea divină” și dragostea. Pe alocurea, se dansa la lumina lunii. De câteva ori sclavii trebuiau să strige, cerând loc pentru lectica „nobilului Petronius” și atunci mulțimea se dădea la o parte, ovaționându-și favoritul.

El se gândea la Vinicius și se mira că nu are nici o veste de la el. Era epicurian și egoist, însă, discutând ba cu Pavel din Tars, ba cu Vinicius, și auzind zilnic despre creștini, ceva se clintise și-n sufletul lui, chiar dacă nu-și dădea seama de asta. Se treziseră și-n el unele sentimente cum nu mai cunoscuse până atunci. În afară de propria-i persoană, începu să fie preocupat și de alți oameni. De altfel, de Vinicius fusese întotdeauna atașat, căci în copilărie o iubise mult pe

mama acestuia, care lui îi era soră. Acum, luând parte la necazurile vieții lui, le privea cu același interes cu care ar fi urmărit o tragedie.

Nu-și pierduse speranța că Vinicius a ajuns înaintea pretorienilor și că a fugit cu Ligia, sau că, în ultimă instanță, a luat-o cu forța de la pretorienii. Ar fi preferat însă să fie sigur, căci era convins că va avea de răspuns la diferite întrebări, pentru care era mai bine să fie pregătit.

Oprindu-se în fața casei lui Tiberius, coborî din lectică și după o clipă intră în atrium-ul plin de curteni. Prietenii de ieri, mirați că fusese invitat, se dădeau la o parte, însă el înainta printre ei, frumos, degajat, nepăsător și atât de sigur de sine, de parc-ar fi fost el în situația să împartă favoruri. Văzându-l așa, unii se neliniștiră, întrebându-se dacă nu cumva s-au grăbit arătându-i indiferență.

Împăratul se prefăcu a nu-l vedea, arătându-se foarte prins într-o discuție, și nu-i răspunse la plecăriune. În schimb, Tigellinus se apropie de el și zise:

— Bună seara, arbitre al eleganței! Continui oare să susții că nu creștinii au dat foc Romei?

Petronius ridică din umeri și, bătându-l pe umăr ca pe un libert, răspunse:

— Tu știi tot așa de bine ca și mine ce să crezi despre asta.

— Nu îndrăznesc să mă compar cu tine în ce privește înțelepciunea.

— E-n avantajul tău; dacă ai risca așa ceva, acum când împăratul ne va citi o nouă parte din *Troiada*, ar trebui să emiți o părere cât de cât acceptabilă, în loc să țipi ca păunul.

Tigellinus își mușcă buzele. Nu era prea bucuros că împăratul se hotărâse să citească azi un nou cânt, căci oferea un teren pe care nu se putea lua la întrecere cu Petronius. În timpul declamării, fără să vrea, dintr-o veche obișnuință, Nero își întorcea mereu privirile spre Petronius, urmărind atent și cele mai mici schimbări ale fizionomiei lui. Petronius asculta cu sprâncenele încruntate, uneori aprobând, alteori

concentrându-se parc-ar fi vrut să audă mai bine. Apoi ba laudă, ba critică, cerând corectarea sau șlefuirea unor versuri. Nero își dădea seama că ceilalți, în laudele lor exagerate, nu se gândesc decât la propria lor persoană și că numai Petronius privește poezia ca poezie, că numai el singur se pricepe, și dacă o laudă, poți fi sigur că e demnă de laudă. Încetul cu încetul, începu să discute cu el, intrând în controverse, iar când Petronius, la urmă, puse la îndoială buna alegere a unei expresii, Nero spuse:

— Ai să vezi la ultimul cânt, pentru ce am folosit-o.

„Ah! se gândi Petronius. Deci am să mai apuc și ultimul cânt". Mulți, auzind aceste cuvinte, își ziseră în gând:

„Vai mie! Petronius, dacă îi dai răgaz, poate recâștiga vechile poziții și chiar să-l răstoarne pe Tigellinus".

— Și începură din nou să se apropie de el. Sfârșitul serii însă fu mai puțin fericit. În clipa când Petronius își luă rămas bun, împăratul întrebă deodată cu ochii mijiți, cu o expresie de răutăcioasă bucurie pe față:

— Dar Vinicius de ce n-a venit?

Dacă Petronius ar fi fost sigur că Vinicius cu Ligia sunt în afara porților orașului, ar fi răspuns: „S-a căsătorit cu permisiunea ta și a plecat". Însă, văzând zâmbetul ciudat al lui Nero, răspunse:

— Chemarea ta, divine, nu l-a aflat acasă.

— Spune-i că-mi face plăcere să-l văd, adăugă Nero, și mai spune-i din partea mea să nu lipsească de la jocurile la care se vor produce creștinii.

Pe Petronius îl neliniștiră cuvintele acestea, părându-i-se o aluzie directă la Ligia. Urcându-se în lectică, porunci să fie dus și mai repede decât de dimineața însă nu era ușor. În fața casei lui Tiberius se înghesuia o mulțime gălăgioasă și beată, care însă nu mai cânta, nici nu mai dansa, ci se agita, parcă revoltată. De departe, se auzeau niște strigăte pe care la început Petronius nu le înțelese, dar care, devenind tot

mai puternice, creșteau, până când se transformă într-un urlet sălbatic:

— Creștinii să fie dați leilor!

Lecticile strălucitoare ale curtenilor înaintau cu greu prin mulțimea care urla. Din adâncul străzilor arse, soseau în goană mereu alte grupuri care, auzind strigătul, începeau să-1 repete. Se transmitea din gură în gură vestea că urmărirea durează de la prânz, că au fost prinși foarte mulți incendiatori. Curând, din străzile vechi și cele noi, din fundături, de pe ruinele din jurul Palatinului, de pe dealuri și din grădini răsunau în toată Roma, cât era de lungă și de lată, urlete din ce în ce mai furioase:

— Creștinii să fie dați leilor!

„O turmă! gândi Petronius cu dispreț. Un popor demn de împăratul său!”

O astfel de lume, întemeiată pe violență și cruzime, prin care depășea și pe barbari, menținută prin crime, dresată prin desfrâu, nu putea să dureze. Roma era stăpâna lumii, dar și buboiul ei. Mirosea a cadavru. Se vorbea uneori despre asta chiar printre curteni, însă lui Petronius nu-i apăruse niciodată atât de clar în fața ochilor acest adevăr. Acum abia vedea limpede că împodobitul car în care stă Roma în postura de învingător purtat în triumf, târând după sine o turmă întreagă de popoare subjugate, merge spre prăpastie. Viața orașului care stăpânea lumea îi apărură ca un convoi de bâlci, o orgie care trebuie, în cele din urmă, să se sfârșească.

Acum înțelese că numai creștinii au principii noi de viață, dar era convins că în curând n-are să mai rămână nici urmă de creștin. Și atunci ce-are să fie?

Convoiul de bâlci va merge mai departe sub conducerea lui Nero, iar dacă Nero va pieri, se va găsi altul ca el sau mai rău. Dintr-un asemenea popor și din asemenea patricieni, n-are cum să se ivească unul mai bun. Va fi o nouă orgie, mai respingătoare, mai odioasă decât până acum.

O orgie însă nu poate dura veșnic. După aceea trebuie să mergi la culcare, fie și numai de oboseală.

Gândindu-se la asta, Petronius se simți el însuși grozav de obosit. Oare merită să trăiești și încă într-o continuă nesiguranță, numai pentru a constata o astfel de rânduială a lumii? Geniul morții doar nu-i mai puțin frumos decât geniul somnului. Are și el aripi uneori!

Lectica se opri în fața intrării. Portarul, atent, deschise ușa în același moment.

—Nobilul Vinicius s-a întors? îl întreabă Petronius.

— Acum o clipă, stăpâne, răspunse sclavul. „Deci n-a putut-o lua!” se gândi Petronius.

Și, lepădând toga, alergă în atrium. Vinicius stătea pe un trepied, cu capul aplecat până aproape de genunchi și cu mâinile la tâmpile. Când auzi pași, își ridică chipul împietrit, în care numai ochii luceau febril.

— Ai ajuns prea târziu? întreabă Petronius.

— Da. Au întemnițat-o înainte de prânz. Se lăsă o clipă de tăcere.

— Ai văzut-o?

—Da.

—Unde-i?

— In închisoarea Mamertină.

Petronius se cutremură, privind foarte intrigat la Vinicius. Acesta înțelese.

—Nu, spuse el. N-au închis-o în Tullianum, nici chiar în închisoarea de la mijloc. L-am plătit pe un paznic să-i cedeze camera lui. Ursus s-a așezat în prag și o păzește.

—Ursus de ce n-a apărut-o?

— Au trimis cincizeci de pretorienii. Și Linus nu i-a dat voie.

— Dar Linus?

—Linus trage să moară. De aceea nu l-au luat.

— Ce urmărești să faci?

— S-o salvez, sau să mor împreună cu ea! Și eu cred în Christos.

Vinicius vorbea în aparență liniștit, dar în vocea lui era ceva atât de sfâșietor, încât inima lui Petronius vibra cu sinceră milă.

— Te înțeleg, spuse el, dar cum vrei s-o salvezi?

— I-am plătit pe paznici, mai întâi, pentru ca s-o scutească de insulte, și în al doilea rând, să n-o împiedice să fugă.

— Când?

— Mi-au spus că nu pot să mi-o dea imediat, căci se tem. Când închisorile au să se umple de oameni și când o să se piardă socoteala arestaților, atunci au să mi-o dea. Însă asta în ultimă instanță! Mai întâi salveaz-o tu pe ea și pe mine! Ești prieten cu împăratul. El însuși mi-a dat-o. Du-te la el și salvează-mă!

În loc de răspuns, Petronius chemă un sclav și, poruncindu-i să aducă două mantii negre și două săbii, se adresă lui Vinicius:

— Am să-ți povestesc pe drum.

Deocamdată, ia mantia, ia arma și hai la închisoare. Acolo dă paznicilor o sută de mii de sesterți, dă de două, de cinci ori mai mult, numai să-i dea drumul Ligiei imediat. Altfel are să fie prea târziu.

— Să mergem, spuse

Vinicius.

Peste câteva clipe, amândoi se aflau în stradă.

— Acum, ascultă-mă, spuse Petronius. N-am vrut să pierdem timpul. Am căzut în dizgrație. Propria mea viață atârnă de un fir de păr și de aceea nu pot obține nimic de la împărat. Mai mult! Sunt sigur că ar proceda exact dimpotrivă. Dacă n-ar fi așa, te-aș fi sfătuit eu oare să fugi cu Ligia sau s-o răpești? Doar dacă reușești să scapi, mânia împăratului o să se întoarcă împotriva mea. Astăzi mai degrabă ar face ceva la rugămintea ta, decât la a mea. Dar nu conta nici pe asta. Scoate-o pe Ligia din închisoare și fugi! Nu-ți mai rămâne nimic altceva de făcut. Dacă nu vei reuși, atunci îți rămâne timp să cauți alte mijloace. Află, deocamdată, că pe Ligia au închis-o numai pentru credința în Christos. Pe ea și pe tine vă urmărește mânia Poppeii. Tu ai uitat că ai jignit-o pe Augusta, că ai respins-o? Iar ea știe că ai respins-o pentru Ligia, pe care, și așa a urât-o de la prima vedere. Doar și mai înainte s-a străduit s-o piardă, acuzând-o de moartea copilului ei. În ceea ce s-a întâmplat e mâna Poppeii! Cum îți explici că Ligia a fost prima întemnițată? Cine a putut să le arate casa lui Linus? Îți spun că au spionat-o de mult! Știu că îți sfâșii inima și că-ți iau ultima picătură de speranță, dar și-o spun anume ca să știi că dacă n-o eliberezi înainte ca lor să le treacă prin gând că ai să încerci, veți pieri amândoi.

— Da! înțeleg! răspunse Vinicius cu voce surdă.

Din cauza orei târzii, străzile erau deșarte. Discuția lor însă fu întreruptă de un gladiator beat, care venea din direcția opusă. Se rezemă de Petronius, punându-și mâna pe umărul lui, și, suflându-i în față un iz acru de vin, urlă răgușit:

— Creștinii să fie dați leilor!

— Ascultă, mirmilonule¹, zise Petronius liniștit, îți dau un sfat bun: vezi-ți de drum!

— Atunci bețivul îl apucă de braț:

¹*Mirmilon* - gladiator care luptă în armură.

— Strigă cu mine, altfel îți sucesc gâtul: creștinii să fie dați leilor!
Nervii lui Petronius erau încordați până la paroxism. Aceste țipete îl exasperaseră încă de la ieșirea din Palatin, urmărindu-1 ca un coșmar. Când văzu pumnul uriașului ridicat deasupra lui, ajunse la capătul răbdării.

— Prietene, spuse el, puți a vin și-mi stai în cale!

Și vorbind astfel, îi înfipse în piept până în plasele stiletul scurt cu care se înarmase, plecând de acasă. Pe urmă, luându-1 de braț pe Vinicius, continuă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic:

— Împăratul mi-a declarat astăzi: „Spune-i din partea mea lui Vinicius să fie de față la jocurile la care au să se producă creștinii”, înțelegi ce înseamnă asta? Vor să-și facă o distracție din durerea ta. Lucrul e aranjat. Poate că de aceea încă n-am fost întemnițați tu și eu. Dacă nu izbutești s-o scoți imediat, atunci... nu știi!... Eventual ar putea să intervină Acteea pentru tine, dar va obține ceva?... Domeniile tale din Sicilia ar putea, de asemenea, să-1 tenteze pe Tigellinus. Încearcă.

— Îi dau tot ce posed, răspunse Vinicius.

De la Carinae la Forum nu era prea departe, așa că în curând ajunseră. Noaptea începuse să pălească și zidurile cetății se reliefa clar.

Când cotiră spre închisoarea Mamertină, Petronius se opri și spuse:

— Pretorienii!... Prea târziu!

Închisoarea era înconjurată de un șir dublu de soldați. Lumina zorilor arginta căștile lor și ascuțișul lăncilor.

Fața lui Vinicius se făcu albă ca marmura.

— Să mergem! spuse el.

Curând, se aflau în fața șirului de soldați. Petronius care, înzestrat cu o memorie extraordinară, îi cunoștea nu numai pe cei mai mari în grad, dar chiar și pe cei mai mulți dintre soldații pretoriului, zări imediat pe un comandant de cohortă și-i făcu semn.

— Ce-i asta, Niger? spuse el. V-au poruncit să păziți închisoarea?
— Da, nobile Petronius. Prefectul se teme să nu se încerce răpirea incendiatorilor.
— Aveți poruncă să nu dați drumul la nimeni? întrebă Vinicius.
— Nu, stăpâne. Cunoscuții îi pot vizita pe cei închiși și în felul acesta vom prinde mai mulți creștini.
— Atunci dă-mi drumul! spuse Vinicius.
Și, strângându-i mâna lui Petronius, îi spuse:
— Du-te la Acteea, iar eu voi veni să aflu ce răspuns ți-a dat.
— Să vii, răspunse Petronius.
În clipa aceea, de sub pământ și din spatele zidurilor groase, răsună un cântec. La început slab, înăbușit, apoi tot mai intens. Voci de bărbați, femei, copii, se uneau într-un cor armonios. Întreaga închisoare începu în liniștea zorilor să cânte ca o harpă. Nu era un cântec de tristețe, nici de disperare. Dimpotrivă, răsunau în el bucuria și triumful. Soldații se priviră uimiți. Pe cer se iveau primele raze ale aurorei.

Capitolul LII

Strigătul „Creștinii să fie dați leilor!” răsuna fără încetare în toate cartierele orașului.

În prima clipă, nu numai că nimeni nu s-a îndoit că ei erau adevărații făptași ai dezastrului, dar nici nu voia să se îndoiască, deoarece pedepsirea promitea să devină o extraordinară distracție pentru popor. S-a răspândit însă părerea că dezastrul n-ar fi luat proporții atât de îngrozitoare, dacă n-ar fi fost la mijloc mânia zeilor, așa că se

impuseră *piacula*, adică jertfe de purificare. Urmând prescripțiile Cărților Sibiline¹, Senatul organizează festivități și rugă publice către Vulcan, Ceres și Proserpina. Matroanele aduceau jertfe Iunonei. O procesiune de femei se duse până la malul mării să ia apă cu care să stropească statuia zeiței. Femeile căsătorite pregăteau ospete pentru zei și vegheau noaptea. Toată Roma se purifica de păcate, aducea jertfe ca să-și atragă bunăvoința Nemuritorilor. Între timp, printre ruine se trasau străzi noi, largi. Ici și colo, se și așeza temelia unor case splendide, palate și temple. Mai înainte de orice însă, se construiau în mare grabă uriașe amfiteatre de lemn, în care urmau să-și dea sufletul creștinii. Imediat după consfătuirea din casa lui Tiberius, porniră porunci la proconsuli să furnizeze animale sălbatice. Tigellinus goli vivariile tuturor orașelor italiene, chiar și ale celor mai mici. Din porunca lui s-au organizat în Africa vânători uriași, la care trebuia să ia parte toată populația locală. Au fost aduși elefanți și tigri din Asia, crocodili și hipopotami din Nil, lei din Atlas, lupi și urși din Pirinei, câini îndârjiți din Hibernia, câini moloși din Epir, bivoli și, zimbri crunți din Germania. Din cauza numărului de întemnițați, jocurile urmau să întrecă prin grandoare tot ce se văzuse până atunci. Împăratul voia să înece în sânge amintirea incendiului, îmbătând Roma de propria-i cruzime.

Poporul ațâțat îi ajută pe vigili și pe pretorienii în vânătoria de creștini. De altfel, nu era un lucru dificil, căci creștinii așezați în grupuri, cu corturile laolaltă cu restul populației, prin grădini, își recunoșteau în gura mare religia. Când erau împresurați, îngenuncheau și, cântând, se lăsau luați fără a opune rezistență. Răbdarea lor nu făcea decât să sporească mânia poporului, care, neînțelegând-o, o considera

Culegere de oracole privitoare la destinul Romei antice, consultate ori de câte ori vreo calamitate abătută asupra cetății reclama o ceremonie publică pentru îmbunarea zeilor.

drept îndârjire și înrăire în crime. Pe urmăritori îi cuprindea furia. Uneori, mulțimea îi smulgea pe creștini din mâinile pretorienilor și-i sfâșia pe loc; femeile erau târâte de păr până la închisoare, copiii erau izbiți cu capul de pietre. Mii de oameni, zi și noapte, alergau, urlând, pe străzi. Victimele erau căutate printre dărâmături, în hornuri și pivnițe. În fața închisorilor, în jurul focurilor și butoaielor cu vin se organizau ospete bachice și jocuri. Seara, ascultau încântați răgetele animalelor, de care răsuna tot orașul, închisorile erau înțesate și zilnic mulțimea și pretorienii mânau noi victime. Mila dispăruse. Se părea că oamenii uitaseră să vorbească și în nebunia lor sălbatică nu mai țineau minte decât de un singur strigăt: „Creștinii să fie dați leilor!” Veniseră zile fierbinți și nopți sufocante, cum nu fuseseră niciodată înainte; aerul dospea de nebunie, sânge, crime.

La cruzimea asta nemăsurată, creștinii răspundeau cu o dorință tot atât de nemăsurată de martiriu. Adepții lui Christos mergeau de bunăvoie la moarte, sau chiar o căutau, până când nu i-au oprit ordinele aspre ale superiorilor. La recomandarea lor, începură să se întâlnească numai în afara orașului, în catacombele de pe calea Appia și în viile din afara orașului, proprietatea patricienilor creștini, dintre care încă nu fusese nici unul închis. În Palatin se știa că printre adepții lui Christos sunt și Flavius, și Domitilla, și Pomponia Graecina și Cornelius Pudens, și Vinicius. Împăratul însă se îndoia că populația s-ar lăsa convinsă că asemenea oameni au dat foc Romei și, pentru că era vorba în primul rând de convingerea poporului, pedeapsa și răzbunarea fu amânată pentru mai târziu. Alții credeau că pe patricienii aceia i-a salvat influența Acteii. Era o părere greșită. Petronius, după ce se despărțise de Vinicius, se duse la Acteea să ceară ajutor pentru Ligia, însă ea nu putu să-i ofere decât lacrimi, căci trăia în uitare și durere, tolerată numai în măsura în care se ascundea de Poppea și de împărat.

O vizită totuși pe Ligia în închisoare, îi aduse veșminte și hrană și mai ales o puse la adăpost de jigniri din partea paznicilor închisorii,

cumpărați de mai înainte.

Totuși Petronius, neputând uita că dacă nu s-ar fi amestecat, dând ideea de a o lua pe Ligia din casa lui Aulus, ea probabil nu s-ar afla acum în închisoare, și în afară de asta, dorind să câștige duelul cu Tigellinus, nu-și cruța nici timpul și nici intervențiile. În curs de câteva zile, se văzu cu Seneca, cu Domitius Afer, cu Crispinilla, prin care voia să ajungă la Poppea, cu Terpnos, cu Diodor, cu frumosul Pitagora și, în cele din urmă, cu Aliturus și Paris, cărora împăratul, de obicei, nu le refuza nimic. Cu ajutorul lui Chrysothemis, care devenise amanta lui Vatinius, se strădui să-și atragă chiar și sprijinul acestuia, fiind larg față de el și de alții, atât în promisiuni, cât și cu bani.

Toate aceste strădanii fură zadarnice. Seneca, nesigur de ziua sa de mâine, începuse să-i explice că creștinii, chiar dacă într-adevăr n-au incendiat Roma, trebuie să fie lichidați pentru binele orașului. Justifica adică viitorul măcel printr-o rațiune de stat. Terpnos și Diodor luară banii și nu făcură în schimb nimic. Vatinius îl informă pe împărat că s-a încercat cumpărarea lui. Numai singur Aliturus, care la început avea o atitudine dușmănoasă față de creștini, acum, fiindu-i milă de ei, îndrăzni să pomenească împăratului de fata întemnițată și să-1 roage pentru ea, însă nu obținu nimic în afara răspunsului:

— Crezi oare că am un suflet mai mărunț decât al lui Brutus, care, pentru binele Romei, nu și-a cruțat proprii fii?

Când îi repetă lui Petronius răspunsul, acesta spuse:

— De vreme ce a găsit comparația cu Brutus, nu mai e nici o speranță.

Ii părea rău de Vinicius, temându-se ca nu cumva să-și ia viața. „Acum, își spunea Petronius, îl mai țin încă intervențiile pe care le face ca să salveze fata, întâlnirile cu ea și însăși suferința, însă când toate încercările au să eşueze și când se va stinge și ultima scânteie de speranță, pe Castor! el n-are să poată supraviețui și are să se străpungă cu propria-i sabie”. Petronius înțelegea mai ușor că poți să sfârșești în

felul acesta, decât să iubești și să suferi astfel. Între timp, Vinicius făcea încă tot ce-i dădea prin minte ca s-o salveze pe Ligia. Făcea vizite curtenilor, și el, cândva atât de mândru, le cerșea ajutorul. Prin Vitellius, îi oferă lui Tigellinus domeniile sale din Sicilia și tot ce-ar fi dorit. Tigellinus nevoind să se expună la răzbunarea Augustei, refuză. Să se ducă personal la împărat, să-i cuprindă genunchii și să-l implorare ar fi fost inutil. Vinicius voise, de fapt, să facă și asta, însă Petronius, auzind de planul lui, îl întrebă:

— Și dacă te refuză, dacă îți răspunde în glumă sau cu o amenințare mișelească, ce-ai să faci?

La întrebarea asta fața lui Vinicius se contractă de durere și furie. Scrâșni din dinți amenințător.

— Da! spuse Petronius. De aceea nu te sfătuiesc s-o faci. Închizi toate căile de salvare!

Vinicius se stăpâni și, trecându-și palma peste fruntea brobonată de sudoare rece, spuse:

— Nu, nu! Sunt creștin!...

— Și ai să uiți de asta, cum ai uitat și adineauri. Ai dreptul să te duci pe tine la pierzare, dar nu și pe ea. Nu uita prin ce-a trecut înainte de moarte fiica lui Seianus.

Vorbind astfel, nu era tocmai sincer, căci îl interesa mai mult viața lui Vinicius decât a Ligiei. Știa însă că numai teama de a n-o pierde pe Ligia o să-l poată opri de la vreun pas disperat. Și avea dreptate. La Palatin se sconta pe venirea tânărului tribun și se luaseră măsurile corespunzătoare.

Suferințele lui Vinicius întrecuseră tot ce poate suporta un suflet de om. Din clipa când Ligia fusese întemnițată și martirizarea ei devenise o certitudine, nu numai c-o iubea mai mult ca oricând, ci o adora pur și simplu cu evlavie aproape religioasă, ca pe o divinitate. Gândindu-se că are s-o piardă pe această ființă iubită și sfântă și că, în afară de moarte, o așteaptă și chinuri, mai îngrozitoare chiar decât

moartea, sângele îi îngheța în vine. Ființa lui toată devenise un geamăt neconținut. Mentea i se tulbura. Avea uneori senzația că-i arde creierul și că îndată are să-i plesnească. Încetă să se mai întrebe de ce nu vine Christos, milostivul, zeul, să sară în ajutorul adepților lui? de ce nu se despică pământul, înghițind zidurile afumate ale Palatinului și o dată cu ele pe Nero, pe curteni, tabăra pretorienilor și întreg acest oraș al crimei? Își spunea că Christos n-are această putere, că nu poate să fie altfel, că tot ce se petrece sub ochii lui și-i frânge inima e un vis. Însă răgetul animalelor îi spunea că-i realitate, bocănitul topoarelor de sub care apăreau arenele îi spunea că asta-i realitatea, iar urletul oamenilor și închisorile pline i-o confirmau. Atunci și credința lui în Christos se clătina, adăugând un nou chin pentru el, poate cel mai îngrozitor din toate.

Iar Petronius îi spunea:

—Nu uita prin ce a trecut înainte de moarte fiica lui Seianus.

Capitolul LIII

Totul era zadarnic. Vinicius se înjosi într-atât, încât căută sprijin la libertății și sclavele împăratului și ale Poppeii, plătind promisiunile lor vane, încercând să-i atragă de partea lui prin daruri bogate. Îl găsi pe primul soț al Augustei, Rufirus Crispinus, și obținu de la el o scrisoare. Dăruia vila din Antium fiului ei din prima căsătorie, lui Rufius, reușind doar să-l înfurie pe împărat, care-l ura pe fiul acesta vitreg. Printr-un trimis special îi scrisese celui de-al doilea soț al Poppeii, lui Otho, în Spania, oferindu-i întreaga sa avere și pe sine însuși, până când, în cele din urmă, își dădu seama că era doar o jucărie în mâinile oamenilor, că dacă s-ar fi prefăcut că puțin îi pasă de întemnițarea Ligiei ar fi

eliberat-o poate mai repede. Ceea ce observă și Petronius.

Între timp, zilele se scurgeau una după alta. Amfiteatrele erau gata. Se împărțeau *tessere*, adică semne de intrare la *luduș maîutinus*. Însă de data asta jocurile acestea de „matineu” aveau să dureze săptămâni și luni de zile din cauza numărului nemaipomenit de mare al victimelor. Nici nu mai știau unde să-i întemnițeze pe creștini, închisorile erau ticsite. Se iviseră frigurile. *Puticuli*, adică gropile comune în care erau îngropați sclavii, începuseră a se umple. De teamă ca bolile să nu se răspândească în tot orașul, autoritățile hotărâră să se grăbească.

Și toate aceste, vești ajungeau la urechile lui Vinicius, stingând în el ultimele scâpărări ale speranței. Până mai existase un răgaz, putuse să-și facă măcar iluzii că are să obțină ceva, însă acum nu mai era nici acest răgaz. Spectacolele urmau să înceapă. Ligia putea să fie dusă în orice moment în *cuniculum*-ul ciroului, de unde nu mai exista altă ieșire decât în arenă. Vinicius, neștiind unde o va arunca soarta și cruzimea stăpânirii, începu să umble pe la toate circurile, să-i cumpere pe paznici și pe bestiari, să le ceară lucruri pe care ei nu le puteau împlini. Uneori, își dădea seama că se zbate atâta, doar ca să-i facă moartea mai puțin îngrozitoare, și atunci simțea că în loc de creieri are în cap cărbuni încinși.

Nici nu se gândea să-i supraviețuiască. Hotărâse să piară o dată cu ea. Se temea numai ca durerea să nu-l ucidă mai înainte. Prietenii lui și Petronius erau convinși că ziua în care împărăția umbrelor se va deschide înaintea lui nu era prea departe. Fața lui Vinicius se făcuse cenușie, ca măștile de ceară ținute în lararii. I se întipărise pe chip uimirea, de parcă n-ar fi înțeles ce se întâmplă. Când cineva îi vorbea, își ducea mâinile la tâmpile, cu o mișcare mecanică, și se uita speriat, năuc, nedumerit la interlocutor. Noaptea și le petrecea împreună cu

Coridor subteran.

Ursus, în închisoare, la ușa Ligiei, iar dacă ea îi porunca să plece și să se odihnească, se întorcea la Petronius și se plimba prin atrium până dimineața. Slavii îl găseau adesea îngenuncheat, cu mâinile ridicate la cer, sau zăcând cu fața la pământ. Se ruga lui Christos, căci el era ultima speranță. Totul dăduse greș. Ligia putea fi salvată numai printr-o minune, așa că Vinicius se bătea cu fruntea de plăcile de piatră ale podelei și implora minunea.

Atâta rațiune îi mai rămăsese ca să înțeleagă că rugăciunea lui Petru înseamnă mai mult decât a lui. Petru i-o promisese pe Ligia, Petru îl botezase, Petru însuși făcea minuni, așa că el trebuia să-i aducă salvarea și ajutorul.

Într-o noapte, se duse să-1 caute. Creștinii, dintre care nu mai rămăseseră decât puțini, îl ascundeau acum cu grijă, ferindu-se chiar și unii de alții, pentru ca vreunul mai slab de duh să nu-1 trădeze fără să vrea, sau într-adins. În involburarea evenimentelor, Vinicius, preocupat numai de invențiile pentru salvarea Ligiei, îl pierduse din ochi pe Apostol. De la botezul său, nu-1 mai întâlnise decât o dată, înainte de începerea prigoanei. Se duse la săpătorul în coliba căruia fusese botezat și află de la acesta, că într-o vie de lângă Porta Salaria, proprietatea lui Cornelius Pudens, va avea loc o adunare a creștinilor. Săpătorul se oferă să-1 conducă pe Vinicius; asigurându-1 că-1 va găsi acolo pe Petru. Pe înserate, porniră și, ieșind dincolo de ziduri, o apucară pe niște văi pe care creștea trestia și ajunseră la o vie așezată într-un loc sălbatic și ferit. Adunarea se ținea în șopronul în care, de obicei, se zdrobeau strugurii. Apropiindu-se, urechile lui Vinicius prinseră rumoarea rugăciunii, apoi, după ce intră înăuntru, zări la lumina palidă a felinarelor câteva zeci de oameni îngenuncheați și cufundați în rugăciune. Rosteau un fel de litanie. Vocile bărbătești și femeiești repetau mereu: „Christoase, îndură-te!” în vocile acestea vibrau o tristețe și o durere sfâșietoare.

Petru era acolo. În față de tot, îngenuncheat înaintea unei cruci de

lemn, bătută în peretele șopronului, se ruga. Vinicius îl recunoscuse de departe, după părul lui alb și mâinile ridicate spre cer. Primul gând al tânărului patrician fu să treacă printre oameni, să se arunce la picioarele Apostolului și să strige: „Salvează-mă!” însă fie solemnitatea rugăciunii, fie slăbiciunea, îi îndoi genunchii și, căzând la pământ, la intrare, începu să repete și el, gemând și cu mâinile strâns împreunate: „Christoase, îndură-te!” Dacă ar fi fost cât de cât lucid, ar fi înțeles că nu numai el și-a adus aici durerea, tristețea și teama. În toată adunarea nu era un singur suflet de om care să nu fi pierdut ființe dragi. Cei mai zeloși și cei mai plini de curaj dintre adepți erau întemnițați și cu fiecare clipă se răspândeau noi vești despre înjosirile și chinurile la care erau supuși la închisori. Nenorocirea întrecuse toate presupunerile. Rămase doar pumnul acesta de oameni, dar printre ei nu mai era nici o singură inimă care să nu se clatine în credința ei și să nu se întrebe cu îndoială unde-i Christos? De ce îngăduie ca demonul să devină mai puternic decât Dumnezeu?

Ei totuși îl implorau cu disperare să fie milos. În fiecare suflet mocnise până acum speranța că El va veni, va nimici răul, îl va arunca în prăpastie pe Nero și va lua în stăpânire lumea... Se mai uitau încă la cer, mai ascultau încă, se mai rugau încă, tremurând. Și Vinicius, pe măsură ce repeta: „Christoase îndură-te!”, era cuprins de exaltare, ca atunci, în coliba săpătorului. Iată, îl cheamă din adâncul durerii, din abis, îl cheamă Petru. Din clipă în clipă, se va despica cerul, pământul se va cutremura din temelii și va coborî El, orbitor de luminos, cu stele la picioare, milos, dar și amenințător. El, care-i va ridica la ceruri pe credincioșii săi și va porunci hăului să-i înghită pe prizonieri.

Vinicius își acoperi fața cu mâinile și se prăbuși la pământ. Deodată, îl înconjură liniștea, părea că teama a înghețat strigătele pe buzele tuturor celor de față. I se părea că trebuie neapărat să se întâmple ceva, că va urma o minune. Era convins că în clipa în care se va ridica și va deschide ochii, va zări o lumină care-i va orbi pe muritori și va

auzi o voce care va opri bătaia inimilor.

Însă tăcerea continua. În cele din urmă, fii întreruptă de un plâns de femeie.

Vinicius se ridică și privi, uluit, înaintea sa.

— În șopron, în locul luminilor supranaturale, clipeau flăcările mici ale felinarelor și luna care pătrundea printr-o spărtură din acoperiș, răspândind o lumină argintie. Oamenii, care stăteau îngenuncheați alături de Vinicius, ridicau în tăcere fețele ude de lacrimi spre cruce. Ici și colo, se auzeau hohote, iar de afară se auzea fluieratul încet al paznicilor. Atunci, Petru se sculă și, întorcându-se spre oameni, zise:

— Copii, îndreptați-vă cugetele către Mântuitorul nostru și oferiți-i lacrimile voastre!

Și tăcu.

Deodată, dintre cei adunați, răsună o voce de femeie plină de reproș amarnic și de durere fără margini:

— Eu sunt văduvă, am avut un singur fiu, care mă ținea... Dă-mi-1 înapoi, Doamne!

Urmă un răstimp de liniște. Petru stătea în fața grupului îngenuncheat, bătrân, îngrijorat, și în clipa aceea le apăru ca bătrânețea și neputința întruchipată. O altă voce începu să se lamenteze:

— Călăii le-au necinstit pe fiicele mele și Christos a îngăduit una ca asta!

Și o a treia voce:

— Am rămas singură cu copiii și când au să mă ia și pe mine, cine-o să le dea pâine și apă?

Apoi a patra:

— Pe Linus, pe care l-au cruțat la început, l-au luat apoi și l-au supus la chinuri, doamne!

Apoi a cincea:

— Când ne-om întoarce acasă, au să ne prindă pretorienii. Nu știm unde să ne ascundem.

— Vai nouă! Cine-o să ne apere?

Și astfel, în liniștea nopții, plânsetul nu mai contenea. Bătrânul pescar închise ochii, clătinându-și capul alb, în fața acestei dureri și spaima omenești. Urmă din nou tăcere. Numai paznicii fluierau încetișor afară.

Vinicius sări în picioare, vrând din nou să-și croiască drum printre oameni până la Apostol și să ceară de la el salvare, însă parcă deodată s-ar fi căscat o prăpastie în fața lui și simți cum i se taie picioarele. Ce va fi dacă Apostolul își va mărturisi neputința, dacă va afirma că împăratul roman este mai puternic decât Christos din Nazaret? La acest gând se cutremură. Simți că în această prăpastie se va prăbuși nu numai bruma de speranță câtă i-a mai rămas, ci el însuși cu Ligia împreună, și dragostea lui pentru Christos, și credința, și toate pentru care a trăit, și va rămâne numai moartea și noaptea ca o mare nesfârșită.

Între timp, Petru începu să vorbească, la început cu o voce atât de înceată, că abia putea fi auzit:

— Copiii mei! Pe Golgota am văzut cum l-au răstignit pe Dumnezeu. Am auzit ciocanele și am văzut cum s-a ridicat crucea pentru ca mulțimea să vadă moartea Fiului Omului...

...Și am văzut cum l-au străpuns într-o coastă și cum a murit. Iar atunci, întorcându-mă la cruce, strigam îndurerat, așa cum strigați voi: „Vai! Vai! Doamne! Tu ești Dumnezeu! De ce-ai îngăduit asta? De ce-ai murit și de ce-ai umplut sufletele noastre de amărăciune, când credeam că vă veni împărăția Ta?”...

...Iar el, Domnul și Dumnezeul nostru, a treia zi a înviat și a fost printre noi, până când într-o mare lumină s-a ridicat la ceruri...

Iar noi, văzând cât de mică ne-a fost credința, ne-am îmbărbătat inimile și de atunci semănăm sămânța lui...

Apoi, întorcându-se în direcția de unde se auzise văduva plângându-și fiul, continuă cu glas mai puternic:

— De ce vă plângeți?... Dumnezeu însuși s-a supus chinurilor și

morții și voi vreți ca pe voi să vă scutească? Oameni cu credință mică! Oare ați înțeles învățătura Lui, oare El numai viața asta v-a promis-o? Iată, vine la voi și vă spune: „Urmați calea mea”, iată vă ridică la el, iar voi vă agățați cu mâinile de pământ, strigând: „Doamne, salvează-ne!” Eu sunt un fir de praf în fața lui Dumnezeu, însă față de voi sunt Apostolul Domnului și locțiitorul lui, așa că vă spun în numele lui Christos: nu-i moartea în fața voastră, ci viața, nu chinurile, ci bucurii nemăsurate, nu lacrimi și suspine, ci cântări, nu robie, ci libertatea! Eu, Apostolul Domnului, îți spun ție, văduvo: fiul tău nu moare, ci se naște întru slavă și viață veșnică și te vei întâlni cu el! Ție, tată, căruia călăii ți-au pângărit fiicele nevinovate, îți promit că ai să le regăsești mai albe decât crinii Hebronului! Vouă, mame pe care vă vor răpi de lângă orfani, vouă, care-i veți pierde pe părinții voștri, vouă, care vă plângeți, vouă, care veți privi la moartea celor iubiți, vouă, cei îngrijorați, nefericiți, speriați, și vouă care veți muri în numele lui Christos, vă spun: vă veți trezi ca dintr-un somn într-o fericire veșnică și veți trece din noapte în lumina Domnului! în numele lui Christos, să cadă negura de pe ochii voștri și să vă întăriți inimile!

Spunând acestea, ridică mâna, parcă poruncind, iar ei simțiră fiori de viață în vine și un tremur de frică, fiindcă în fața lor nu stătea un bătrân neputincios, ci un uriaș care îi ridica din praf

— Amin! strigară câteva voci.

În ochii lui strălucea o lumină tot mai intensă. În glasul lui se simțea forță, atitudinea lui deveni solemnă. Capetele se plecară în fața lui, iar el continuă:

— Semănați, plângând, ca să culegeți în bucurie! De ce vă temeți de forța răului? Deasupra pământului, a Romei, a zidurilor orașului, este Domnul care sălășluiește în voi. Pietrele se vor uda de lacrimi, nisipul se va muia de sânge, gropile vor fi pline de trupurile voastre, iar eu vă spun: voi sunteți învingătorii! Domnul vine să cucerească acest oraș al crimei, al asupririi și al trufiei, iar voi sunteți cohorțele Lui! Și așa cum

El a răscumpărat prin chin și sânge păcatele lumii, așa o să răscumpărați și voi prin chinuri și sânge acest culcuș al nelegiurii... Aceasta vă vestește El prin gura mea!

Întinse brațele, privind țintă undeva sus. În piepturile lor aproape că se oprise bătaia inimii. Erau convinși că ochii lui văd ceea ce nici unui muritor nu-i este dat să vadă.

Fața i se schimbă, deveni strălucitoare. Privi o vreme în tăcere, de parcă ar fi amuțit de încântare, pe urmă se auzi iarăși vocea lui:

— Ești aici, Christoase și-mi arăți căile tale!... Cum, Doamne?!... Nu în Ierusalim, ci în orașul acesta al diavolului vrei să-ți statornicești cetatea de scaun? Aici, pe lacrimile acestea și pe sângele acesta vrei să-ți întemeiezi biserica Ta? Aici, unde azi domnește Nero, va lua ființă împărăția Ta veșnică? O, Doamne, Doamne! Și poruncești acestor oameni îngroziți ca să pună oasele lor la temelia Sionului lumii, iar spiritului meu poruncești să călăuzească popoarele pământului? Și iată, reverși izvorul puterii asupra celor slabi ca să devină tari, și iată, îmi poruncești să pasc oile Tale de acum și până la împlinirea veacurilor... O, Tu slăvit în hotărârile Tale, Tu care poruncești să învingem. *Hosanna! Hosanna!*

Cei înspăimântați, fură îmbărbătați, cei care se îhdoiau își recâștigă credința. Vocile se auziră strigând: „Hosanna! și „*Pro Christo!*” apoi se lăsă liniște. Fulgere sclipitoare de vară luminară interiorul șopronului și fețele palide de emoție.

Petru, cu ochii pierduți în viziunea sa, se mai rugă încă multă vreme. Când se trezi, își întoarse spre oameni fața luminată de inspirație și spuse:

— Iată, Domnul a învins șovăiala din voi. Duceți-vă și voi și învingeți în numele Lui!

Deși era convins că vor învinge, că din lacrimile și sângele lor se va naște mântuirea, totuși vocea îi tremura de emoție, când începu să-și ia rămas bun de la ei. Făcând semnul crucii, spuse:

—Acum vă binecuvântează, copiii mei, pentru chinuri, pentru moarte, pentru veșnicie!

Ei, strângându-se în jurul lui, îi căzură la picioare strigând: „Noi suntem gata, dar tu, cap sfânt, păzește-te, căci tu ești trimisul care va conduce în locul lui Christos!” Și, spunând așa, se agățară de hainele lui, iar el le puse mâinile pe cap și-și luă rămas bun de la fiecare, așa cum își ia rămas bun părintele care-și trimite copiii într-o călătorie îndepărtată.

Imediat după aceea începură să iasă din șopron, căci se grăbeau să ajungă acasă, iar de acolo la închisori și în arene. Mințile lor se desprinseseră de pământ. Sufletele își luaseră zborul spre veșnicie și mergeau ca în vis, exaltați, să opună credința din inima lor forței și cruzimii bestiilor.

Pe Apostol îl luă Nereus, un servitor al lui Pudens, și-l duse pe o cărăruie ascunsă prin vie, la casa sa. În noaptea luminoasă, Vinicius îi urmă și când ajunseră, în sfârșit, la coliba lui Nereus, el se aruncă la picioarele Apostolului.

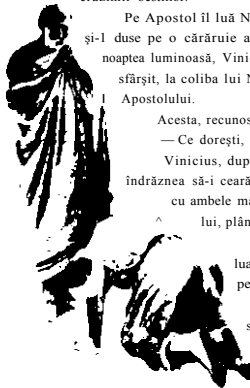
Acesta, recunoscându-l, îl întreabă:

— Ce dorești, fiule?

Vinicius, după cele ce auzise în șopron, nu mai îndrăznea să-i ceară nimic. Cuprinzându-i picioarele cu ambele mâini, își lipi fruntea de genunchii lui, plângând.

—Știu, spuse Apostolul. Ți-au luat fata pe care-o iubeai. Roagă-te pentru ea!

— Stăpâne! gemu Vinicius, strângând picioarele Apostolului. Stăpâne ! Eu sunt un biet vierme, dar tu l-ai cunoscut pe

Christos, imploră-1, intervino tu pentru ea.

Tremura de durere ca o frunză și se bătea cu fruntea de pământ, deoarece, cunoscând puterea Apostolului, știa că numai el singur poate să i-o redea. Petru fu mișcat de durerea lui.

Își aminti cum o dată, Ligia, dojenită de Crispus, se prăbușise tot așa la picioarele lui, cerând îndurare. Își aminti că o ridicase și o îmbărbătase. Acum îl ridică și pe Vinicius.

— Fiule, spuse, el, am să mă rog pentru ea, însă tu nu uita ce-am spus celorlalți oameni care șovăiau, că Dumnezeu însuși a trecut prin chinurile răstignirii și nu uita că după viața asta începe alta, veșnică.

— Știu!... Am auzit, răspunse Vinicius, palid, dar vezi, doamne... nu pot! Dacă e nevoie de sânge roagă-1 pe Christos să-l ia pe al meu... Eu sunt soldat. Să îndoiască, să întreiască chinul hărăzit ei, am să rezist! Dar s-o salveze pe ea! E încă un copil, doamne, iar El e mai puternic decât împăratul, cred asta! Mai puternic! Tu însuși țineai la ea. Tu ne-ai binecuvântat! E încă un copil nevinovat!...

Se aplecă din nou și, lipindu-și fața de genunchii lui Petru, începu să repete:

— Tu l-ai cunoscut pe Christos, doamne! Tu l-ai cunoscut. El are să te asculte! Intervino pentru ea!

Petru, cu ochii închiși, se ruga stăruitor.

Fulgere de vară începură să brăzdeze din nou cerul. La lumina lor, Vinicius stătea cu ochii țintă la buzele Apostolului, așteptând de acolo sentința de viață sau de moarte. În liniște, se auzeau prepelițele, chemându-se prin vii, și uruitul surd, îndepărtat, al norilor plutind peste Via Salariu.

— Vinicius, întreabă Apostolul în cele din urmă, crezi tu oare?

— Doamne, oare altfel aș fi venit aici? răspunse Vinicius.

— Atunci să-ți păstrezi credința până la sfârșit, căci credința mișcă și munții din loc. Chiar dacă-ai s-o vezi pe fata aceea sub sabia călăului, sau în gura leului și tot să crezi că Christos poate s-o salveze.

Crede și roagă-te Lui! Am să mă rog și eu împreună cu tine.

După aceea, ridicând fața spre cer, spuse tare:

—Milostivule Christos, privește la inima aceasta îndurerată și adu-i mângâiere! Milostivule Christos, îmblânzește furtuna! Milostivule, tu care l-ai rugat pe Tatăl să îndepărteze paharul amărăciunii de la buzele tale, îndepărtează-**l** acum de la buzele acestui serv al Tău! Amin!

Iar Vinicius, ridicând mâinile spre stele, spuse, gemând:

—O, Christoase! Sunt al tău! Ia-mă în locul ei!

La răsărit, cerul începea să pălească.

Capitolul LIV

Plecând de la Apostol, Vinicius se duse la închisoare, cu speranța renăscându-i în inimă. Undeva, în străfundurile sufletului, se mai zburciuna de disperare și teamă, dar căuta să le înăbușe. I se părea cu neputință ca intervenția trimisului Domnului și puterea rugăciunii lui să rămână fără nici un rezultat. Se temea să-și piardă speranța, se temea să șovăie. „Voi crede în mila Lui, își spunea, chiar dac-aș vedea-o în gura leului!” La acest gând, cu toate că tremura sufletul în el și o sudoare rece îi uda tâmpile, credea. Fiecare bătaie a inimii lui era acum o rugăciune. începu să înțeleagă cum credința mișcă munții din loc, căci simțea în el o forță ciudată, pe care nu și-o cunoscuse înainte. Era convins că ar putea realiza lucruri care ieri nu-i stăteau în putere. Uneori, avea o senzație că răul ar fi trecut. Când disperarea răsuna în el, gemând, își amintea de noaptea aceea și de fața aceea sfântă, ridicată spre cer în rugăciune. „Nu! Christos n-o să-**l** refuze pe primul său ucenic și păstorul turmei sale. Christos n-o să-**l** refuze, iar eu nu voi șovăi!”

Alergă la închisoare ca un sol de vești bune.

Aici însă îl întâmpină un lucru neașteptat.

Ostașii din străjile pretoriene, care se schimbau la închisoarea Mamertină, îi cunoșteau cu toții și de obicei nu-i făceau nici cele mai mici greutăți. De data aceasta, lanțul nu se deschise, în schimb un centurion se apropie de el și spuse:

— Iartă, nobile tribun, azi avem ordin să nu dăm drumul nimănui.

— Ordin? repetă Vinicius, pälind.

Soldatul se uită la el cu compătimire și răspunse:

— Da, stăpâne. Ordinul împăratului. În închisoare sunt mulți bolnavi și poate că se tem ca vizitatorii să nu răspândească vreo molimă în oraș.

— Ai spus că ordinul e numai pentru astăzi.

— L a prânz, se schimbă străjile.

Vinicius tăcu și-și descoperi capul, căci avea senzația că *pileolus'* -x\ pe care-l purta îl apăsa, parc-ar fi fost de plumb.

Soldatul se apropie și mai mult și spuse cu voce șoptită:

— Liniștește-te, stăpâne! Paznicii și Ursus au grijă de ea.

Spunând acestea, se aplecă și desenă repede pe placa de piatră cu sabia sa lungă, galică, forma unui pește.

Vinicius se uită pătrunzător la el.

— ... Și ești pretorian?...

— Până când nu voi ajunge acolo, răspunse soldatul, arătând închisoarea.

— Și eu îl cinstesc pe Christos.

— Slăvit să fie numele Lui! Știu, stăpâne. Nu pot să-ți dau drumul în închisoare, dar dacă ai să scrii o scrisoare, am s-o dau paznicilor.

— Îți mulțumesc, frate.

¹ Glugă.

Și, strângând mâna soldatului, plecă. *Pileolus-ul* i se păru deodată mai ușor. Soarele dimineții se ridicase deasupra zidurilor închisorii și, o dată cu lumina lui, pătrundea din nou speranța în inima lui Vinicius. Soldatul acesta creștin era pentru el un semn al puterii lui Christos. Se opri și, ațintindu-și privirile asupra norilor trandafirii care atârnav deasupra Capitoliului și templului lui Jupiter Stator, spuse:

—N-am văzut-o azi, Doamne, dar cred în bunătatea Ta!

Acasă îl aștepta Petronius, care, ca de obicei, „din noapte făcând zi”, se întorsese de puțin timp. Reușise totuși să facă o baie și să se ungă înainte de a se culca.

Am o veste pentru tine, spuse el. Am fost azi la Tullius Senecion, la care a fost și împăratul. Nu știu ce i-o fi venit Augustei că **1**-a adus cu ea pe micul Rufius... Poate ca prin frumusețea lui să înmoaie inima împăratului. Din nenorocire, copilul, luat de somn, a adormit în timpul lecturii, cum i se întâmpla lui Vespasian uneori, ceea ce văzând Ahenobarbus a aruncat cu o cupă în el și **1**-a rănit grav. Poppea a leșinat. Toți l-au auzit pe împărat spunând: „M-am săturat de bastardul ăsta!” ceea ce-i egal cu condamnarea la moarte!

—Asupra Augustei cade pedeapsa lui Dumnezeu, răspunse Vinicius, dar de ce-mi spui asta?

—Îți spun pentru că și pe tine și pe Ligia vă urmărea mânia Poppeii, iar acum ea-i ocupată cu propria-i nenorocire. Poate c-o să renunțe la răzbunare și o să poată fi înduplecată mai ușor. Am s-o văd diseară și am să discut cu ea.

—Îți mulțumesc. Mi-ai dat o veste bună.

—Iar tu îmbăiază-te și odihnește-te. Ți-s buzele vinete. N-a rămas decât o umbră din tine.

Vinicius întrebă:

—N-ai aflat când va avea loc primul *ludus matutinus*?

—Peste zece zile. Însă au să ia mai întâi alte închisori. Cu cât ne va rămâne mai mult timp, cu atât mai bine. Nu-i încă totul pierdut.

Și, vorbind astfel, spunea lucruri pe care el însuși nu le mai credea. Știa foarte bine că, de vreme ce împăratul, la rugămintea lui Aliturus, găsisse răspunsul acela răsunător în care se comparase cu Brutus, nu mai exista nici o speranță pentru Ligia. Din milă, îi ascunse și ceea ce auzise la Senecion, că împăratul și Tigellinus au hotărât să aleagă pentru el și pentru prietenii lui cele mai frumoase fecioare creștine și să le necinstească înainte de supliciu, iar celelalte urmau să fie date chiar în ziua spectacolului pretorienilor și bestiarilor.

— Știind că Vinicius n-are să vrea să supraviețuiască Ligiei, anume îl amăgea, trezind speranță în inima lui, mai întâi din compătimire, în al doilea rând, pentru că acest estet voia ca Vinicius, dacă tot trebuie să moară, să moară frumos, nu cu fața trasă și cenușie de durere și nesomn.

— Am să-i spun azi Augustei, zise el, cam așa: „Salveaz-o pe Ligia pentru Vinicius, iar eu am să-l salvez pe Rufius pentru tine”. Și am să caut într-adevăr s-o fac. La Ahenobarbus, un cuvânt spus la momentul potrivit poate să salveze sau să piardă pe oricine. În cel mai rău caz, mai câștigăm timp.

— Îți mulțumesc, repetă Vinicius.

— Cea mai bună mulțumire ar fi pentru mine să mănânci și să te odihnești. Pe Atena! Ulise în timpul celor mai mari nenorociri se gândea la somn și la mâncare. Cu siguranță că iar ai stat toată noaptea în închisoare.

— Nu, răspunse Vinicius. Am vrut să mă duc în zori la închisoare, s-a dat însă un ordin să nu lase pe nimeni să intre. Află, tu, Petronius, dacă ordinu-i numai pentru astăzi, sau dacă-i până la jocuri.

— Am să aflu în noaptea asta și mâine dimineață am să-fi spun pe cât timp și de cea fost dat ordinul. Acum, chiar dacă Helios ar trebui de supărare să coboare în ținuturile cimeriene, eu tot mă duc să mă culc, iar tu urmează-mi pilda. Se despărțiră, însă Vinicius se duse în bibliotecă să-i scrie Ligiei.

Când termină, duse scrisoarea personal și o înmâna centurionului creștin, care plecă imediat cu ea în închisoare. După câteva clipe se întoarse cu salutări de la Ligia și cu promisiunea că încă astăzi are să-i aducă răspuns de la ea.

Vinicius însă nu voia să se întoarcă acasă, așa că, așezându-se pe o piatră, așteptă scrisoarea Ligiei. Soarele se ridicase sus pe cer. Prin Clivus Argentarius se scurgea, ca de obicei, spre Forum o mulțime de oameni. Negustorii își laudau mărfurile, ghicitorii își ofereau serviciile trecătorilor, cetățenii pășeau gravi spre rostre să-i asculte pe oratorii ocazionali, sau să-și împărtășească unul altuia cele mai noi vești. Pe măsură ce căldura creștea, grupurile de gură-cască se retrăgeau sub porticurile templelor, de sub care zburau în fiecare moment stoluri întregi de porumbei, bătând puternic din aripi, strălucind cu penele lor albe în lumina soarelui, pe fondul de azur al cerului.

Din cauza luminii prea puternice, a zgomotului, a căldurii și a oboselii nespuse, ochii lui Vinicius începură să se împăienjensească. Strigătele monotone ale băieților care jucau alături mora și cadența pașilor soldaților îl îmbiau la somn. De câteva ori mai ridică capul, privind la închisoare, apoi, rezemându-și tâmpla de un bolovan de stâncă, suspină ca un copil care s-a potolit după ce-a plâns mult și adormi.

Și avu un vis. Se făcea că o duce noaptea pe brațe pe Ligia printr-o vie necunoscută, iar înaintea lor mergea Pomponia Graecina cu un felinar în mână și le lumina calea. O voce, parcă a lui Petronius, striga după el din depărtare: „Întoarce-te!” însă el nu dădea atenție chemării și mergea mai departe după Pomponia, până ajunseră la o colibă în pragul căreia stătea Petru, Apostolul. Atunci, el i-o arătă pe Ligia și spuse: „Venim de la arenă, doamne, dar nu putem s-o trezim. Trezește-o tu!” Iar Petru răspunse: „Christos însuși va veni s-o trezească! ”

Pe urmă, imaginile se amestecară. Ii văzu în vis pe Nero și pe

Poppea ținându-l în brațe pe micul Rufius cu fruntea însângărată, pe care o spăla Petronius, pe Tigellinus, care presăra cenușă peste masa plină de mâncări scumpe, pe Vitellius înfulecând mâncărurile acelea și mulți alți curteni stând la petrecere.

El însuși ședea lângă Ligia, însă printre mese se plimbau lei, căroră le picura sânge din bărbile galbene. Ligia îl ruga s-o scoată de acolo, dar pe el îl cuprinsese o slăbiciune atât de mare, încât nu putea nici să se miște. După aceea, vedeniile se învâlmășiră și, în cele din urmă, totul se cufundă în beznă.

Din somnul adânc îl treziră arșița soarelui și niște strigăte care răsunau chiar lângă locul unde stătea. Vinicius se frecă la ochi. Strada viermuia de oameni, doi pedisequi, îmbrăcați în tunici galbene, dădeau mulțimea la o parte cu niște trestii lungi, strigând și făcând loc unei splendide lectici, purtată de patru sclavi voinici, egipteni.

În lectică stătea un om îmbrăcat în veșminte albe, a cărui față nu se vedea bine, căci ținea aproape de ochi un sul de papirus și citea foarte atent.

— Loc pentru nobilul curtean! strigau pedisequi.

Strada era însă atât de înțesată, că lectica trebui să se oprească pentru o clipă. Atunci curteanul lăsă nerăbdător sulul de papirus și scoase capul de după perdea, strigând:

— Alungați-mi-i pe netrebnicii ăștia! Mai iute! Deodată, zărindu-l pe Vinicius, se retrase repede și ridică sulul de papirus în dreptul ochilor.

Vinicius își trecu mâna peste ochi, crezând că încă mai visează. În lectică era Chilon.

Între timp, pedisequi deschiseră drumul și egiptenii stăteau gata să pornească, când tânărul tribun, care într-o clipită desluși multe lucruri neînțelese pentru el până atunci, se apropie de lectică.

— Te salut, Chilon! spuse el.

—Tinere, răspuse grecul cu demnitate și mândrie, străduindu-se să dea o expresie de calm feței sale, deși dărdăia de frică, salută-mă, dar nu mă reține, căci mă grăbesc la prietenul meu, nobilul Tigellinus.

Vinicius însă, prinzându-se de marginea lecticii, se plecă spre el și, privindu-l drept în ochi, spuse în șoaptă:

— Tu ai vândut-o pe Ligia?

— Colos al lui Memnon! strigă Chilon, înspăimântat.

În ochii lui Vinicius însă nu era amenințare. Spaima bătrânului grec trecu repede. Își aminti că se află sub ocrotirea lui Tigellinus și a împăratului însuși, adică a puternicilor de care tremură toți și că are în preajmă-i niște sclavi voinici, iar Vinicius stă înaintea lui dezarmat, cu

fața obosită și gârbovit de durere.

La acest gând curajul îi reveni. Aținti asupra lui Vinicius ochii lui injectați de sânge și răspunse în șoaptă:

— Iar tu, când eu muream de foame, ai poruncit să mă biciuiască.

Un moment tăcură amândoi. Pe urmă, Vinicius spuse încet:

— Te-am nedreptățit, Chilone!...

Greul înălță capul și, pocnind din degete, cea ce la Roma era semn de dispreț, spuse cu voce tare, așa ca toți să poată auzi:

— Prietene, dacă ai vreo rugămintă la mine, vino la casa mea din Esquilin, dimineața, când, după baie, îi primesc pe oaspeții și pe oamenii mei.

Făcu un semn cu mâna, egiptenii ridicară lectica, iar sclavii îmbrăcați în tunici galbene, începură să strige, mișcând trestii:

— Loc pentru lectica nobilului Chilon Chilonides! Loc! Loc!...

Capitolul LV

Într-o scrisoare lungă, scrisă în grabă, Ligia, își lua rămas bun pentru totdeauna de la Vinicius. Știa că nu mai are nimeni voie să intre în închisoare și că n-are să poată să-l vadă decât din arenă. De aceea, îl ruga să afle când le va veni lor rândul și să fie acolo, căci voia să-l mai vadă o dată în viață. În scrisoarea ei nu se simțea teamă. Scria că și ea și alții tânjesc acum după arena pe care-și vor găsi eliberarea din închisoare. Sperând că vor sosi și Pomponia și Aulus, îi implora să vină și ei. În fiecare cuvânt al ei se vedea exaltarea și detașarea de viață, sentiment cu care trăiau toți întemnițații, și credința nezdruncinată că promisiunile trebuie să se împlinescă dincolo de mormânt. „Dacă Christos (scria ea) mă va elibera acum, sau după moarte, el mi te-a

promis ție prin cuvintele Apostolului, deci sunt a ta!" Și-1 conjura să n-o regrete și să nu se lase cuprins de durere. Moartea nu înseamnă pentru ea ruperea jurămintelor. Cu naivitate copilărească îi promitea lui Vinicius că, imediat după chinurile din arenă, îi va spune lui Christos că la Roma a rămas logodnicul ei, Marcus, care tânjește după ea din toată inima. Și se gândea că poate Christos va îngădui sufletului ei să se întoarcă pentru o clipă la el, să-i spună că trăiește, că a uitat de chinuri și că e fericită. Toată scrisoarea ei respira fericire și credință, speranță. Nu conținea decât o singură rugămintă legată de cele pământești: ca Vinicius să ia din *spoliarum*' trupul ei și s-o îngroape ca pe soția lui, în mormântul în care el însuși ar urma să fie îngropat cândva.

El citi scrisoarea cu inima sfâșiată, totuși i se părea o imposibilitate ca Ligia să poată pieri de colții fiarelor sălbatice și Christos să nu se îndure de ea. întorcându-se acasă, îi scrise că are să vină zilnic lângă zidurile închisorii Tullianum și are să aștepte până când Christos are să dărâme zidurile și să i-o redea. îi ceru să creadă și ea că El poate să i-o dea chiar și din cerc, că Marele Apostol se roagă pentru asta. Căuta s-o convingă că momentul eliberării este aproape. Centurionul convertit urma să-i ducă scrisoarea a doua zi.

—Ascultă-mă, stăpâne. Christos, care te-a pus la încercare, și-a arătat bunătatea sa față de tine. în noaptea asta, au venit libertii împăratului și ai prefectului să aleagă pentru aceștia fecioare creștine ca să le pângărească. Au întrebat și de logodnica ta, însă Domnul a trimis asupra ei fierbințeala de care mor deținuții din Tullianum și au lăsat-o în pace, fiindcă de ieri seară și-a pierdut cunoștința. Binecuvântat să fie numele Mântuitorului, căci boala asta a salvat-o de rușine și poate s-o salveze și de la moarte.

Vinicius se sprijini cu o mână de umărul ostașului ca să nu cadă,

încăpere în amfiteatru, în care se cărau trupurile gladiatorilor uciși în arenă, pentru a li se lua armele și îmbrăcămintea.

în timp ce acesta vorbea mai departe:

—Mulțumește Domnului pentru nemărginita lui bunătate. Pe Linus l-au luat și l-au supus la chinuri, dar, văzând că trage să moară, l-au dat înapoi. Poate că și ție au să ți-o dea acum, iar Christos are să-i redea sănătatea.

Tânărul tribun mai rămase câteva clipe cu capul plecat, după care îl ridică și spuse încet:

—Da, sutașule. Christos, care a salvat-o de rușine, are s-o salveze și de la moarte.

Rămase lângă zidul închisorii până seara, apoi se întoarse acasă și trimise pe oamenii săi după Linus, cu poruncă să-l transporte într-una din vilele lui din afara orașului.

Petronius, aflând toate astea, hotărî să încerce noi mijloace. Mai fusese la Augusta și se duse la ea pentru a doua oară. O găsi la căpătâiul micului Rufius. Copilul cu capul spart aiura de febră. Mama îl îngrijea cu disperare și spaimă în inimă, gândindu-se că chiar dacă îl salvează, cine știe dacă în curând n-o să moară de o moarte și mai groaznică.

— Preocupată exclusiv de durerea sa, nu voia nici să audă de Vinicius și Ligia, însă Petronius o sperie.

— A i jignit, îi spuse el, o zeităte necunoscută. Tu, Augusto, se spune că-l cinstești pe ebraicul Iehova, iar creștinii susțin că Christos este fiul lui. Gândește-te dacă nu cumva te urmărește mânia tatălui. Cine știe dacă ceea ce ți s-a întâmplat nu e răzbunarea lor și dacă viața lui Rufius nu depinde de ceea ce vei face de aci înainte.

— Ce vrei să fac? întrebă Poppea cu teamă.

— Îmblânzește cerul supărat!

— Cum?

— Ligia e bolnavă. Influențează-l pe împărat sau pe Tigellinus să-i fie dată lui Vinicius.

Ea îl întrebă, disperată:

— Tu crezi că pot?

— Atunci poți altceva. Dacă Ligia se face bine, trebuie să meargă la moarte. Du-te la templul Vestei și cere ca *virgo magna*¹ să se afle întâmplător lângă Tullianum în clipa când au să-i ducă pe deținuți și să poruncească să fie eliberată fata. Marea vestală nu te va refuza.

— Dar dacă Ligia va muri de febră?

— Creștinii spun că Christos este răzbunător, dar drept. Poate c-ai să-l îndupleci chiar și numai cu dorința de a o ajuta.

— Să-mi dea un semn că-l va salva pe Rufius. Petronius dădu din umeri.

— Eu nu vin ca sol, divino; îți spun doar: e mai bine să fii în bună înțelegere cu toți zeii romani și străini.

— Mă duc! zise Poppea cu o voce frântă. Petronius răsuflă adânc.

„în sfârșit am obținut ceva!” se gândi el. Și, întorcându-se la Vinicius, îi spuse:

— Roagă-l pe zeul tău ca Ligia să nu moară de febră, căci dacă nu moare, marea vestală va porunci să fie eliberată. însăși Augusta are s-o roage să facă asta.

Vinicius îl privi cu ochii mistuiți de friguri și răspunse:

— Pe ea are s-o elibereze Christos!

Poppea, care pentru salvarea lui Rufius, ar fi fost gata să sacrifice hecatombe tuturor zeilor din lume, se duse încă în aceeași seară în Forum, la vestale, după ce încredința copilul bolnav credincioasei doici Silvia, care o crescuse și pe ea.

Însă în Palatin sentința împotriva copilului era dată. Îndată ce lectica împărătesei dispăru dincolo de Poarta Mare, în camera în care zăcea micul Rufius intrară doi liberti de-ai împăratului. Unul se aruncă asupra bătrânei Silvia și-i astupă gura, celălalt, apucând o statuie de aramă a Sfînxului, o ucise dintr-o lovitură.

¹ Marea vestală.

Apoi se apropiară de Rufius. Aiurind de febră, copilul nu-și dădea seama de ceea ce se petrecea în jurul lui, le zâmbi și clipi din ochii săi minunați, de parcă s-ar fi străduit să-i recunoască. Ei însă, scoțând de la doică centura numită *cingulum* i-o legară de gât și începură să strângă. Copilul, după ce o mai strigă o dată pe mama sa, muri repede. După aceea, îl înveliră într-un cearceaf și, urcându-se pe caii gata pregătiți, alergară până la Ostia, unde aruncară trupul în mare.

Poppea, neaflând-o în Forum pe marea fecioară, care împreună cu alte vestale era la Vatinius, se întoarse curând la Palatin. Găsind patul gol și trupul rece al Silviei, leșină, și când o treziră, începu să țipe. Țipetele ei sălbatice nu mai conțină toată noaptea și ziua următoare.

A treia zi, împăratul îi porunci să vină la banchet, așa că, îmbrăcând tunica de culoarea ametistului, veni și stătu cu fața împietrită, tăcută, minunată cu părul ei auriu și înfricoșătoare ca îngerul morții.

Capitolul LVI

Înainte ca Flavii să fi construit Coloseumul, amfiteatrele la Roma se construiau în general din lemn, de aceea și arseseră aproape toate în timpul incendiului. Pentru ținerea jocurilor făgăduite însă, Nero porunci să se ridice câteva, printre ele și unul uriaș. Imediat după stingerea focului, începuseră să se aducă pe mare și pe Tibru bușteni groși de copaci tăiați de pe povârnișurile Atlasului. Deoarece jocurile acestea urmau să le întrecă pe toate cele de până atunci prin frumusețe și prin numărul victimelor, se mai construiau încăperi spațioase pentru oameni și animale. Mii de meseriași lucrau la construcție ziua și noaptea. Construcția avea să fie și frumoasă. Se povesteau adevărate minuni

despre spetezele căptușite cu bronz, chihlimbar, fildeș, perle și carapace de broaște țestoase de mare. Pe canalele de pe lângă scaune, avea să curgă tot timpul apă rece din munți, păstrând în circ o răcoare plăcută chiar și în timpul celor mai mari arșițe. Un *velarium* uriaș, de culoarea purpurei, avea să-i ferească pe spectatori de razele soarelui. Printre rândurile de scaune se puneau cădelnițe pentru arderea mirodeniilor de Arabia. Deasupra se fixară instalații care aveau să stropească spectatorii cu pulbere lichidă de șofran și verbină. Renumiții constructori Severus și Celer își folosiră toată știința ca să ridice un amfiteatru inegalabil și în care să încapă un număr imens de curioși, cum nu mai încăpuseră în nici unul din cele cunoscute până atunci.

De aceea, în ziua în care urma să înceapă *ludus matutinus*, mulțimi imense așteptau încă din zori deschiderea porților, ascultând cu plăcere răgetul leilor, pufnitul panterelor și urletul câinilor. Fiarele erau flămânzite de două zile. Sclavii treceau prin fața cuștilor cu bucăți însângerate de carne, ca să le ațâțe furia și foamea. Uneori, urletele răsunau ca un uragan, încât oamenii care stăteau în fața cercului nu se mai auzeau unul pe celălalt, iar cei mai slabi de virtute păleau de groază. O dată cu răsăritul soarelui însă, în clădirea cercului răsunară niște cântece puternice, dar calme, pe care oamenii le ascultau cu uimire, repetându-și unii altora: „Creștinii! Creștinii!” Grupuri nenumărate fuseseră aduse la amfiteatre încă de cu noaptea și nu dintr-o singură închisoare, cum se plănuise inițial, ci din toate câte puțin. Mulțimea știa că reprezentațiile au să dureze săptămâni și luni în șir, însă se întrebau, contrazicându-se, dac-au să reușească să termine într-o zi cu toți cei aduși pentru ziua aceea. Vocile de bărbați, de femei și de copii, care cântau imnul dimineții, erau atât de numeroase, încât cunoscătorii susțineau că și dacă s-ar scoate câte o sută, sau două sute deodată, animalele au să obosească, au să se sature și n-au să-i sfâșie pe

¹ Pânză deasupra unei incinte.

toți până seara. Alții susțineau că un număr prea mare de victime scoase deodată pe arenă distrage atenția și nu-ți permite să te bucuri cum se cuvine de spectacol. Pe măsură ce se apropia clipa deschiderii coridoarelor care duceau în interior, numite *vomitoria*, poporul se însuflețea, se înveselea, discutând despre diferite amănunte legate de spectacol. Se formau partide care susțineau, unele că leii, altele că tigrii sunt mai meșteri la sfâșiat oameni. Pe alocurea, se făceau prinsori. Erau, în sfârșit, și unii care discutau despre gladiatorii care aveau să dea reprezentații în arenă înaintea creștinilor. Se formau partide și în privința lor. Unii țineau cu samniții, alții cu galii, alții cu tracii, cu mirmidonii, cu retiarii¹. Dis-de-diminează grupuri mai mari sau mai mici de gladiatori începură să vină la amfiteatru sub comanda maeștrilor *lanista*. Nevoind să se obosească înainte de vreme, mergeau fără arme, unii complet goi, cu ramuri verzi în mâini, sau încununați cu flori, tineri, frumoși în lumina dimineții și plini de viață. Trupurile lor, strălucind de uleiuri, puternice, parcă dăltuite în marmură, trezeau admirația poporului îndrăgostit de forme. Mulți dintre ei aveau cunoscuți în mulțime, așa că în fiecare clipă se auzeau strigăte: „Salut, Turnius! Salut, Leo! Salut, Maximus! Salut, Diomedes!” Fetele tinere îi priveau cu admirație, iar ei le căutau pe cele mai frumoase și le strigau vorbe de glumă, trimițându-le sărutări de parcă nu i-ar fi apăsât nici o grijă. „Imbrățișează-mă, până nu mă îmbrățișează moartea!” Apoi dispăreau pe porțile pe care mulți nu aveau să mai iasă. Mereu alte convoiuri distrăgeau atenția mulțimii. După gladiatori, veneau mastigoforii, adică oamenii înarmați cu bice, a căror îndatorire era să-i biciuiască și să-i ațâțe pe cei care luptau. Pe urmă asinii, care cărau spre *spoliarum* șiruri întregi de care încărcate cu sicrie de lemn. Văzându-le, poporul se bucură deducând după numărul lor proporțiile uriașe ale

¹Gladiatori care luptau înarmați doar cu o plasă și un trident.

²Proprietar de gladiatori.

reprezentației. Urmau oamenii care aveau să-i răpună pe răniți, costumați în Caron sau în Mercur, apoi oamenii care păzeau ordinea în circ, distribuiau scaunele, după aceea sclavii care aveau să servească mâncare și băuturi răcoritoare, iar în cele din urmă, pretorienii pe care fiecare împărat îi avea în amfiteatru întotdeauna la îndemână.

În sfârșit, se deschisera vomitoria și mulțimea năvăli înăuntru. Erau însă atât de mulți cei adunați, încât ore în șir au tot intrat. Era de mirare că amfiteatrul poate să înghită atâta popor. Urletele animalelor, care simțeau miros de oameni, se înteteau mereu. Poporul, ocupându-și locurile, vuia ca valurile în furtună.

La urmă veni prefectul orașului, înconjurat de vigili, iar după el, într-un șir neîntrerupt începură să curgă lecticile purtându-i pe senatori, pe consuli, pe pretorienii, pe edili, pe funcționarii publici și imperiali, pe ofițerii pretorienilor, pe patricieni și pe femeile elegante. Unele lectici erau precedate de lictori cu securi prinse în mănunchiuri de nuiele, altele de grupuri mari de sclavi. Străluceau în soare lecticile aurite, veșmintele albe și multicolore, penele, cerceii, bijuteriile, oțelul topoarelor. Din circ, răsunau strigătele cu care poporul îi saluta pe înalții demnitari. Din când în când, mai soseau mici detașamente de pretorienii.

Preoții diferitelor temple venira ceva mai târziu, și abia după ei apărură fecioarele sfinte ale Vestei, înaintea cărora mergeau lictorii. Se aștepta numai venirea împăratului ca să se înceapă reprezentația. Acesta, nevoind să supună poporul la o așteptare prea lungă, pentru a-l atrage de partea lui, sosi în curând în compania Augustei și a curtenilor.

Petronius veni și el, având în lectica lui pe Vinicius. Acesta știa că Ligia este bolnavă și inconștientă, dar fiindcă în ultimele zile intrarea în închisoare fusese păzită cu strictețe, iar vechile străji fuseseră înlocuite cu altele noi care n-aveau voie să discute cu paznicii și nici să dea cele mai mici vești celor care veneau să întrebe de deținuți, nu mai era sigur dacă nu-i și ea printre victimele destinate primei zile de reprezentație.

Pentru lei puteau s-o trimită și bolnavă, chiar și fără cunoștință. Fiindcă victimele aveau să fie îmbrăcate în piei de animale și trimise, grupuri întregi, în arenă, nimeni dintre spectatori nu putea controla dacă se află cu una mai mult sau cu una mai puțin și nici s-o recunoască pe careva. Paznicii și toți servitorii amfiteatrului erau mituiți, iar cu bestiarii Vinicius căzuse la înțelegere s-o ascundă pe Ligia într-un colț întunecos al amfiteatrului, iar noaptea s-o încredințeze unui arendaș al său, care avea s-o aducă imediat în Munții Albani. Petronius, căruia i se împărtășise taina, îl sfătui pe Vinicius să meargă cu el în amfiteatru, în văzul tuturor, și abia la intrare să se strecoare în mulțime și să alerge la beciuri, unde, pentru a evita erorile posibile, urma să o arate personal pe Ligia paznicilor.

Paznicii îi dădură drumul să intre pe o ușă mică de serviciu. Unul dintre ei, pe nume Sirius, îl conduse imediat la creștini. Pe drum îi spuse:

— Nu știi, stăpâne, dac-ai să găsești ce cauți. Noi am întreat de o fată cu numele de Ligia, dar nimeni nu ne-a răspuns, însă poate că n-au încredere în noi.

— Sunt mulți? întrebă Vinicius.

— Mulți trebuie să rămână pentru mâine, stăpâne.

— Sunt bolnavi printre ei?

— Nu sunt dintr-aceia care să nu se poată ține pe picioare.

Spunând acestea, Sirius deschise o ușă și intrară într-o sală întinsă, însă scundă și întunecoasă, căci soarele pătrundea în ea numai prin niște deschizături zăbreleite care o despărteau de arenă. La început, Vinicius nu putu să vadă nimic, auzi doar un murmur de voci în încăpere, dominat de țipetele poporului din amfiteatru. După câteva clipe, când ochii lui se obișnuiră cu întunericul, zări grupuri întregi de ființe ciudate, asemănătoare cu lupii și urșii. Erau creștinii îmbrăcați în piei de animale. Unii stăteau în picioare, alții se rugau în genunchi. Ici și colo, după părul lung care aluneca peste pielea de fiară puteai ghici că victima este femeie. Mamele, ca niște lupoalice, strângeau la piept copiii

îmbrăcați de asemenea în piei. Însă sub pieile de animale se vedeau fețe luminoase, ochi strălucind în întuneric de bucurie și febră. Nu încăpea îndoială că o mare parte din oamenii aceștia era stăpânită de un singur gând, care încă din viață îi obsedase, făcându-i nesimțitori la tot ce se petrecea înjur și la ce i-ar mai fi putut aștepta. Unii, pe care Vinicius îi întreba de Ligia, se uitau la el cu niște ochi de parcă atunci s-ar fi trezit din somn, fără să-i răspundă. Alții îi zâmbeau, punând degetul pe buze, arătând spre zăbrelele de fier prin care pătrundeau dăre de lumină. Numai copiii plângeau pe ici și colo, speriați de răgetul fiarelor, de urlatul câinilor, de gălăgia mulțimii și de propriii lor părinți, care semănau cu animalele. Vinicius, însoțit de paznicul Sirus, se uita la fețele lor, căuta, întreba, uneori se împiedica de trupurile celor care leșinaseră în înghesuială, din cauza zăpușelii și a duhorii, dar trecea mai departe spre adâncul întunecos al încăperii, care părea întinsă cât tot amfiteatrul.

Deodată se opri, având impresia că în apropiere aude o voce cunoscută. După ce ascultă puțin, se întoarse și se înghesui prin mulțime, oprindu-se aproape de locul de unde răsuna vocea. Un mănunchi de raze cădea pe capul vorbitorului și astfel Vinicius recunoscu sub pielea de lup fața slabă și neînduplecată a lui Crispus.

— Pocăiți-vă pentru păcatele voastre, spunea Crispus, căci iată imediat va sosi clipa. Cine-și închipuie că numai moartea ajunge să-și răscumpere păcatele, acela săvârșește un nou păcat și va fi aruncat în focul veșnic. Prin fiecare păcat al vostru săvârșit în timpul vieții, ați reînnoit chinurile Domnului. Să nu îndrăzniți a crede că suferințele ce vă așteaptă ar putea să răscumpere chinurile pe care le-ați provocat Domnului. Prin aceeași moarte vor muri astăzi dreptii și păcătoșii, însă Domnul îi va deosebi pe fiii săi. Vai vouă, căci colții leilor vor sfâșia trupurile voastre, dar nu vor sfârteca și păcatele voastre al căror număr nu l-a uitat Dumnezeu! Domnul a dat dovadă de nețărnamurită bunătate, când a permis să fie răstignit, acum însă va fi un judecător care nu va

lăsa nici o vină fără pedeapsă. Cei care ați crezut că prin chinuri veți șterge amintirea păcatelor voastre, ați hulit împotriva dreptății divine și în beznă adâncă vă veți scufunda. S-a sfârșit cu bunătatea. A venit timpul mâniei lui Dumnezeu. Iată, peste o clipă vă veți afla în fața unei judecăți îngrozitoare, din care numai cei virtuoși vor scapa. Pocăiți-vă pentru păcatele voastre, căci s-au deschis hăurile iadului și vai vouă, bărbați și neveste, vai vouă părinți și copii!

Și, întinzând mâinile lui osoase, le agită pe deasupra capetelor plecate, neînfricat și implacabil chiar și în fața morții, spre care peste câteva clipe urmau să meargă toți condamnații aceștia. După cuvintele lui se auziră voci: „Ne pocăim pentru păcatele noastre!” apoi se lăsă o tăcere în care nu se auzea decât plânsul copiilor și bufnetul scos de cei care se loveau cu pumnul în piept. Lui Vinicius îi îngheță sângele în vine. El, care-și punea toată speranța în mila lui Christos, auzea acum că venise ziua mâniei și că nici măcar moartea în arenă nu poate aduce izbăvirea. Prin minte îi trecu ca o scăpărare de fulger gândul luminos că Apostolul Petru ar fi vorbit altfel acestor oameni pe care îi aștepta moartea. Totuși cuvintele amenințătoare, pline de fanatism ale lui Crispus, încăperea asta întunecoasă și zăbreliță, dincolo de care era tărâmul chinuitor, înghesuiala victimelor îmbrăcate în veșmintele morții, îi umplură sufletul de oroare și groază. Toate acestea luate la un loc îi apărură de sute de ori mai înfiorătoare decât cele mai crunte bătălii la care luase parte. Mirosul greu și căldura începură să-l sufocă. O sudoare rece îi înecă trupul. Îl prinse teama că are să leșine ca unii de ale căror trupuri se împiedicase în timp ce căuta în adâncul încăperii și când se gândi că din clipă în clipă se pot deschide gratiile, începu să strige din toate puterile pe Ligia și Ursus, în speranța că dacă nu ei, atunci cineva care-i cunoaște are să-i răspundă.

Într-adevăr, imediat îl trase de togă un om îmbrăcat în urs și spuse:

— Stăpâne, au rămas în închisoare. Pe mine m-au scos ultimul și

am văzut-o bolnavă în pat.

— Cine ești?

— Săpătorul în a cărui colibă te-a botezat Apostolul, stăpâne. M-au luat la închisoare acum trei zile și azi am să mor.

Vinicius răsuflă ușurat. Intrând aici, dorise s-o găsească pe Ligia, acum însă era gata să-i mulțumească lui Christos că ea nu-i aici și să vadă în asta un semn al bunătății lui. Săpătorul îl trase iarăși de togă și spuse:

— Îți amintești, stăpâne, că eu te-am condus la via lui Cornelius, unde în șopron propovăduia Apostolul?

— Îmi amintesc, răspuse Vinicius.

— L-am mai văzut după aceea, cu o zi înainte să mă prindă. M-a blagoslovit și a zis că o să vină la amfiteatru să-i binecuvânteze pe cei care pier. Aș vrea să mă uit la el în clipa morții și să văd semnul crucii, că atunci o să-mi fie mai ușor, așa că dacă știi, stăpâne, unde-i, spune-mi.

Vinicius răspuse în șoaptă:

— Este printre oamenii lui Petronius, îmbrăcat în sclav. Nu știu unde și-au ales locul, dar mă întorc în circ și mă uit. Tu să privești la mine când intrați în arenă, iar eu am să ridic și am să întorc capul în direcția lor. Atunci ai să-i găsești.

— Îți mulțumesc, stăpâne, pace ție!

— Fie ca Mântuitorul să fie milostiv cu tine!

— Amin!

Vinicius ieși din cuniculum și se duse în amfiteatru, unde avea loc alături de Petronius, printre alți curteni.

— Este? îl întrebă Petronius.

— Nu. A rămas în închisoare.

— Ascultă ce mi-a venit în minte, însă, ascultând, uită-te, de exemplu, la Nigidia, ca să se pară că discutăm despre coafura ei... Tigellinus și Chilon se uită în clipa asta la noi... Ascultă deci: s-o pună

pe Ligia la noapte într-un sicriu și s-o scoată ca moartă, restul îl deduci singur.

— Da, răspuse Vinicius.

Ii întrerupse Tullius Senecion, care, aplecându-se spre ei, spuse:

— Nu știți dacă se dau arme creștinilor?

— Nu știm, răspuse Petronius.

— Aș prefera să li se dea, spuse Tullius, altfel arena are să devină prea repede o măcelărie. Dar ce amfiteatru splendid!

Într-adevăr, priveliștea era minunată. Scaunele din rândul de jos păreau ninse de atâtea togi albe. Pe un podium aurit, stătea împăratul cu un colier de diamante la gât, cu o cunună de aur pe cap, iar alături de el, Augusta frumoasă și sumbră. De o parte și de alta, vestale, mari demnitari, senatori cu marginea mantiiilor brodată, comandanții armatei în armuri strălucitoare, într-un cuvânt, tot ce era în Roma puternic, ilustru, bogat. În rândurile următoare, stăteau cavalerii, iar mai sus, de jur împrejur, o mare întunecată de capete omenești, deasupra cărora, de la un stâlp la altul, atârnavă ghirlande împletite din trandafiri, crini, anemone, iederă și viță de vie.

Oamenii discutau cu voce tare, strigau, cântau, uneori izbucneau în râs la vreo vorbă spirituală transmisă din rând în rând, și băteau din picioare de nerăbdare, ca să grăbească spectacolul.

Încet-încet, bătăile din picioare se transformară într-un vuiet neîntrerupt, în cele din urmă, prefectul orașului, care adineauri înconjurase arena într-un strălucit cortegiu, făcu un semn cu o eșarfa și amfiteatrul răspuse printr-un geamăt general: „Aaa!”... pornit din mii de piepturi.

De obicei, spectacolul începea cu vânătoarea de animale sălbatice, în care excelau diferiți barbari din nord și din sud, însă de data asta erau mult prea multe animale, așa că începură cu andabații, adică spadasini purtând armuri și căști fără deschideri pentru ochi, care se băteau fără să se vadă. Ieșiră în arenă vreo zece și începură să-și agite armele prin aer.

Mastigoforii, cu ajutorul unor furci lungi, îi împingeau unii spre alții, ca să se încaiere. Spectatorii mai rafinați se uitau indiferenți sau cu dispreț la o asemenea reprezentație, însă poporul se distra, văzând mișcările nesigure ale spadasiilor. Când se întâmpla să se ciocnească doi spate în spate, izbucneau hohote de râs și s-auzeau strigăte: „La dreapta!”, „La stânga!”, „în față!” și adesea îi încurcau dinadins pe adversari. Până la urmă, se aleseră câteva perechi totuși și lupta începea să devină sângeroasă. Unii mai îndârjiți aruncară scuturile și, ținându-se cu stânga de adversar, să nu se piardă de el, luptau cu dreapta pe viață și pe moarte. Cel care cădea, ridica mâna, cerând îndurare, însă la începutul spectacolului poporul cerea, de obicei, moartea celor răniți, mai ales când era vorba de andabați, care, având fețele acoperite, rămâneau necunoscuți. încetul cu încetul, numărul luptătorilor scăzu, până când, la urmă, rămaseră numai doi. îmbrânciți din spate, se ciocniră și căzură amândoi, înjunghiindu-se unul pe celălalt. Printre strigătele: „*Peractum est!*”, servitorii luară cadavrele, iar efebii greblară locurile, pe unde rămăseseră urme de sânge pe nisip, și împrăștiară frunze de șofran.

Urma acum o luptă mai serioasă, care trezea interes nu numai printre oamenii de rând, dar și printre nobili. De multe ori, tinerii patricieni făceau pariuri mari, pierzând tot ce aveau la ei. începură și de astă dată să circule din mână în mână tăblițele pe care se scriau numele favoriților și suma de sesterți mizată. *Spectati*, adică gladiatorii veterani, cu multe victorii la activul lor, aveau și cei mai mulți susținători, însă printre amatorii de pariuri erau și din aceia care mizau sume respectabile pe gladiatorii noi și cu totul necunoscuți, în speranța unor câștiguri mari. Paria împăratul însuși, și preoții, și vestalele, și senatorii, și cavalerii, și poporul. Oamenii din popor, când își isprăveau banii, puneau adesea în joc propria lor libertate. Apariția gladiatorilor era așteptată cu mari emoții și chiar cu teamă. Mulți invocau cu voce tare numele zeilor, cerând ocrotire pentru favoriții lor.

Când răsunară puternic trompetele, în amfiteatru se lăsă liniștea

așteptării. Mii de ochi își îndreptară privirile spre poarta mare de care se apropie un om costumat în Caron. În mijlocul tăcerii generale, lovi de trei ori cu ciocanul, chemându-i parcă la moarte pe cei care se aflau în spatele ei. Canaturile porții se deschiseră încet. Ca dintr-o peșteră neagră, începură să iasă în arena însorită gladiatorii. Veneau în grupuri de câte douăzeci și cinci de oameni, separat tracii, separat samnații, galii, mirmilonii în armuri grele și, în sfârșit, retiarii, ținând într-o mână plasa, iar în cealaltă tridentul. La apariția lor se auziră aplauze, care curând se transformară într-o furtună de ovații. Ei înconjură arena cu pas egal, elastic, cu armele și armurile lor bogate sclipind, apoi se opriră în fața podiumului împărțesc, mândri, calmi, strălucitori. Un sunet prelung de corn curmă aplauzele. Luptătorii ridicară mâna dreaptă și, privind spre împărat, îl salutară cu voci tărgănite:

— Ave, caesar imperator! Moriturite salutant'!

După aceea, se împrăștiară repede, ocupându-și locurile în arenă. Lupta avea să se desfășoare pe grupuri, însă mai întâi se permise spadasinilor renumiți să-și încerce iscusința în câteva ciocniri individuale. Imediat, dintre gali, ieși înainte un luptător bine cunoscut amatorilor de lupte, cu numele de Lanio (Măcelarul), învingător la multe jocuri. Purta o cască mare pe cap și o armură care îmbrăca din față și din spate toracele său enorm, arătând în lumina arenei ca un uriaș căărăbuș de metal. Împotriva lui ieși să lupte nu mai puțin cunoscutul retiarius Calendio.

Printre spectatori, începură pariurile:

— Cinci sute de sesterți pentru gal!

— Cinci sute pentru Calendio!

— Pe Hercule! O mie!

— Două mii!

trăiască cezarul, împăratul! Cei care vor muri te salută! (Salutul obișnuit pe care-l adresau gladiatorii împăratului).

Galul, ajungând în mijlocul arenei, începu să se retragă cu sabia ridicată. Aplecându-și capul, se uita prin deschizătura vizierei la adversar. Suplul retiarius, cu forme statuare, gol, purtând doar o cingătoare pe șolduri, se învârtea cu agilitate în jurul adversarului său greoi, agitând cu grație plasa, aplecând sau ridicând tridentul, și cânta obișnuitul cântec al retiarilor:

—Non ie peto, piscem peto. Quid me fugis, Galle'?

Galul însă nu fugea. Se opri chiar pe loc și începu să se rotească ușor, pe nesimțite, ca să-l aibă pe adversar mereu în față. Spectatorii înțeleseră că trupul acesta greu, ferecat în aramă, se pregătește pentru o săritură bruscă, de care poate să depindă soarta luptei. Între timp, retiarius ba se apropia cu un salt de el, ba se îndepărta, făcând cu tridentul său mișcări atât de iuți, încât erau aproape imposibil de urmărit. De câteva ori dinții tridentului scrâșniră, lovindu-se de scut, însă galul nici nu se clinti, dovedindu-și astfel colosala lui forță. Atenția lui părea să fie concentrată nu asupra tridentului, ci a plasei, care se învârtea deasupra capului său, ca o pasăre rău prevestitoare. Spectatorii urmăreau cu respirația oprită lupta măiastră a gladiatorilor. Lanio, alegând momentul potrivit, se năpusti, în sfârșit, asupra adversarului, însă acesta cu aceeași iuțeală se feri de sabie și cu brațul ridicat se încorda și aruncă plasa. Galul, răsucindu-se pe loc, o îndepărtă cu scutul. Îndată după aceea, amândoi făcură un salt înapoi.

În amfiteatru răsunară țipete: „*Mactel*” - iar în rândurile de jos se încheiară noi prinsori. Însuși împăratul, care până acum discutase cu Rubria, vestala, și nu prea dădea atenție spectacolului, întoarse capul spre arenă.

Gladiatorii reluară lupta cu atâta îndemânare și cu atâta precizie în mișcări, încât se părea uneori că nu-i o ciocnire pe viață și pe moarte, ci o întrecere a iscusinței. Lanio, după ce respinse încă de două ori plasa,

*Nu pe tine te caut, caut peștele. De ce fugi de mine, Gallus?

începu din nou să se retragă în jurul arenei. Atunci însă, cei care nu pariaseră pe el, nevrând să-i dea răgaz să se odihnească, prinseră a striga: „Atacă!”. Galul îi ascultă și atacă. Brațul retiarului se umplu deodată de sânge și plasa îi căzu în lungul trupului. Lanio se încorda și sări, voind să dea ultima lovitură. Însă în clipa aceea, Calendio, care într-adins se prefăcuse că nu mai poate manevra plasa, se arcui într-o parte, evitând lovitura, și înfipse tridentul între genunchii adversarului. Acesta căzu ia pământ.

Galul voi să se ridice, însă într-o clipă îl acoperi plasa fatală, în care, cu fiecare mișcare, își încurca tot mai mult mâinile și picioarele. În acest timp, loviturile tridentului îl culcau mereu la pământ. Mai făcut o încercare să se scoale de jos, se sprijini într-o mână, încordându-se, însă zadarnic! Ridică mâna moale, în care nu mai putea ține sabia, și căzu pe spate. Calendio îi țintui ceafa de pământ cu dinții tridentului și, sprijinindu-se în coada lui cu amândouă mâinile, își întoarse fața spre loja împăratului.

Cercul se zgudui de aplauze și urlete. Pentru cei care pariaseră pe Calendio, în clipa asta el era mai mare decât împăratul, însă totodată dispăru din inima lor înverșunarea împotriva lui Lanio, care cu prețul sângelui său le umpluse pungile. Părerile poporului erau împărțite. Semnele de moarte și de îndurare erau jumătate-jumătate, însă retiarul se uita numai la loja împăratului și a vestalelor, așteptând de acolo sentința.

Din nefericire, Nero nu-l simpatiza pe Lanio, căci la ultimele jocuri dinaintea incendiului pariasse împotriva lui și pierduseră o sumă respectabilă pe care-o câștigase Licinius, așa că scoase mâna în afară și arătă cu degetul cel mare în jos.

Vestalele repetară semnul. Atunci Calendio îngenunche pe pieptul galului, scoase un cuțit scurt pe care-l purta la cingătoare și, deschizând armura în dreptul gâtului adversarului îi înfipse lama triumphiulară până în plasele.

„*Peractum est!*” răsunară voci în amfiteatru.

Lanio se zbătu o vreme ca un bou înjunghiat, lovind nisipul cu picioarele, după aceea se încorda și rămase nemișcat.

Mercur nu mai trebui să încerce cu fierul înroșit dacă mai trăiește. Cadavrul lui fu ridicat și se prezentară alte perechi, și abia după aceea începu lupta pe grupuri. Poporul participa cu fervoare. Urla, țipa, fluiera, aplauda, râdea, îi ațâța pe luptători, cuprins de nebunie. În arenă, împărțiți în două tabere, gladiatorii se luptau cu înverșunare de fiare: se izbeau piept în piept, trupurile se încolăceau într-o îmbrățișare de moarte, membrele vânjoase trosneau din încheieturi, săbiile pătrundeau adânc în piepturi și pânțele, dintre buzele palide țâșnea sângele pe nisip. Spre sfârșit, vreo zece începători, cuprinși de spaimă, smulgându-se din învâlmășeală, o luară la fugă, însă mastigoforii îi împinseră imediat înapoi în luptă, plesnindu-i cu biciurile plumbuite. Pe nisip apărură pete mari, întunecate. Din ce în ce mai multe trupuri goale sau în armuri zăceau alături, ca niște snopi. Cei vii luptau printre cadavre, se împiedicau de armuri, de scuturi, își răneau picioarele în săbiile frânte și cădeau. Poporul nu-și mai putea stăpâni entuziasmul. Îmbătat de spectacolul morții, îi respira aerul, își sătura ochii de priveliștea lui și trăgea în plămâni cu voluptate mirosul de sânge și sudoare.

Învinșii căzuseră aproape toți. Doar vreo câțiva răniți îngenuncheară în mijlocul arenei și, clătinându-se, întinseră mâinile spre public, implorându-l să-i cruțe. Celor victorioși li se împărțiră premii, cununi, ramuri de măslin. Urmă un răgaz pentru odihnă, care, din porunca împăratului atotputernic, se transformă în ospăț. În vase fură aprinse mirodeniile. Stropitorile trimiseră asupra poporului o bură de parfum de șofran și violete. Se împărțeau băuturi răcoritoare, carne friptă, prăjituri, vin, măslina și fructe. Poporul înfuleca, pălăvrăgea și ovaționa în cinstea împăratului ca să-l determine să fie și mai darnic. După ce foamea și setea fură satisfăcute, sute de sclavi aduseră coșuri pline de daruri. Efebi îmbrăcați în amorași luau în mâini tot felul de

obiecte și le aruncau printre bănci. Când se împărțiră biletele de loterie, se stârni învălmășeală: oamenii se înghesuiau, se doborau, se călcau în picioare, tipau, săreau peste rânduri de scaune, se sufocau în îmbulzeala îngrozitoare, căci cine căpăta un număr norocos putea să câștige și o casă cu grădină, un sclav, veșminte scumpe, sau un animal sălbatic deosebit, pe care apoi îl vindea circuitului. Din cauza asta se producea o învălmășeală crâncenă și adesea pretorienii trebuiau să intervină ca să facă ordine. După fiecare împărțeală erau scoși din amfiteatru oameni cu mâini sau picioare rupte, sau chiar striviți de moarte în înghesuială.

Cei bogați nu se zbăteau după bilete.

De data asta, curtenii se distrau pe seama lui Chilon, bătându-și joc de eforturile lui zadarnice de

a dovedi oamenilor că poate asista impasibil la vărsarea de sânge, la fel ca oricare altul. În zadar însă nefericitul grec își încrunta sprâncenele, mușcăndu-și buzele și strângând din pumni până-i intrau, unghiile în palme.

Nici firea lui grecească, nici caracterul lui fricos nu suporta asemenea

spectacole. Pălise, fruntea îi se îmbrobonase de sudoare, buzele îi se învinețiseră, ochii îi se adânciseră în fundul capului, dinții începură să-i clănțane. După terminarea luptei, își mai reveni când însă începură să-și bată joc de el, se infurie deodată și începu să-și arate și el colții.

— Hai, grecule! Nu poți suporta vederea pielii omenești sfâșiate, spuse Vatinius, trăgându-l de barbă.

Chilon rânji, arătându-și ultimii doi dinți galbeni, și răspunse:

— Tatăl meu n-a fost cizmar, așa că nu știu s-o cârlesc.

— *Macte! Habei!* strigară câteva voci. Alții însă continuă să-l ia în zeflema.

— Nu-i el de vină că în loc de inimă are în piept o bucată de brânză! strigă Senecion.

— Nu ești tu de vină că în loc de cap ai o bășică, răspunse Chilon.

— Poate c-ai să te faci gladiator! Ai arăta grozav cu plasa pe arenă.

— Dacă te-aș pescui pe tine cu ea, aș pescui un nătărău împuțit.

— Dar cu creștinii cum o să fie? întrebă Festus din Liguria. N-ai vrea să fii câine ca să muști din ei?

— N-aș vrea să fiu fratele tău.

— Tu, lepră meoțiană!

— Tu, măgar liguric!

— Văd că te mănâncă pielea, dar nu te sfătuiesc să mă rogi să te scarpin eu.

— Scarpină-te singur. Dacă ai să-ți scarpini propria-ți răie, ai să strici ce ai mai bun în tine.

Ei îl atacau, iar el le răspundea, mușcând veninos, în hohotele generale de râs. Împăratul bătea din palme, repetând: „*Mactel*” și-i afâfa. La un moment dat, se apropie Petronius și, atingând cu bastonașul său de fildeș sculptat umărul grecului, spuse rece:

— Foarte bine, filozofile, dar o mică eroare tot ai comis: zeii te-au făcut șarlatan, iar tu vrei să devii demon și de aceea nu reziști!

Bătrânul îl privi cu ochii săi injectați, căci de data asta nu găsisese un răspuns potrivit. Pentru o clipă tăcu, după aceea răspunse, parcă făcând un efort:

— Am să rezist!...

Trompetele anunțară că s-a terminat pauza. Oamenii începură să părăsească coridoarele, pe care se strânseseră să-și dezmoștească picioarele și să discute. În mișcarea generală, se stârniră obișnuitele certuri pentru locul ocupat mai înainte. Senatorii și patricienii se îndreptau spre locurile lor. Încetul cu încetul, se potoli rumoarea și amfiteatrul reîntră în ordine. Pe arenă, apărură un grup de oameni ca să mai grebleze ici și colo nisipul năclăit de sânge.

Venise rândul creștinilor. Deoarece era un spectacol nou pentru popor și nimeni nu știa cum au să se comporte, erau așteptați cu multă curiozitate. Așteptându-se la scene extraordinare, mulțimea era concentrată și dușmănoasă. Doar oamenii care aveau să apară acum dăduseră foc Romei și comorilor ei de veacuri! Doar se hrăneau cu sânge de sugari, otrăveau apa, blestemau neamul omenesc și se dedau la crimele cele mai infame! Nici cele mai aspre pedepse nu puteau sătura ura dezlănțuită a plebei, iar dacă se temea cineva, se temea numai ca nu cumva chinurile să fie mai prejos de fărâdelegile acestor dușmani cumpliți.

Soarele se ridicase în înălțimi și razele lui, filtrate prin valerium-ul purpuriu, umpleau amfiteatrul de o lumină sângerie. Nisipul luase o culoare de jărat. În lumina asta, pe fețele oamenilor și în arena pustie, care peste câteva clipe avea să se umple de chin omenesc și furie animalică, se înstăpânise groaza. Moartea plutea în aer. Mulțimea, de obicei veselă, se cufundase în ură și tăcere. Chipurile aveau o expresie încrâncenată.

Prefectul făcu un semn: apărură același bătrân îmbrăcat în Caron, care chemase la moarte pe gladiatori, și, trecând cu pas măsurat prin toată arena, în mijlocul unei tăceri mormântale, bătura de trei ori cu ciocanul în poartă.

Amfiteatrul fu străbătut de murmure:

— Creștinii!... Creștinii!...

Gratiile de fier scrâșniră, îh hăurile negre răsunară strigătele obișnuite ale mastigoforilor: „în arenă!" și într-o clipă, arena fu populată de grupuri parcă de silvani îmbrăcați în piei de animale. Toți alergau iute, aproape înfrigurați și, ajungând în mijlocul arenei, îngenuncheau unul lângă altul cu mâinile ridicate spre cer. Mulțimea crezuse că imploră îndurare și, înfuriată de o asemenea purtare lașă, începu să bată din picioare, să fluiera, să arunce cu amforele goale, cu oase curățate de carne și să urle: „Fiarele! Fiarele!"... Dintr-o dată însă, se petrecu ceva neașteptat. Din grupul creștinilor răsună cântecul auzit pentru prima dată într-un circ roman:

Christos regnat!...

Mulțimea fu cuprinsă de uimire. Condamnații cântau, cu ochii ridicați spre velarium. Se vedeau fețele lor palide, parcă transfigurate, înțelesesă cu toți că oamenii aceia nu cer îndurare. Se părea că nu mai văd cirul, nici poporul, nici senatul, nici pe împărat. „*Christos regnat!*" răsuna tot mai puternic, iar îh bănci, până sus, printre rândurile de spectatori, mulți își puneau întrebarea: „Ce se petrece? Cine-i acel Christos declarat stăpân de oamenii aceștia care aveau să moară?" între timp însă, au fost deschise alte gratii și în arenă au năvălit, alergând și lătrând sălbatic, haite întregi de câini: moloși uriași, galbeni din Peloponez, câini dungați din Pirinei, dulăi din Hibernia ca niște lupi, înfometați înadins, cu burțile supte și ochii injectați. Urletul și mârâitul umplură tot amfiteatrul. Creștinii, după ce terminară cântecul, rămaseră în genunchi parcă împietriți, gemând într-un glas: „*Pro Christo! Pro Christo!*" Câinii, simțind oameni sub pieile de animale și mirați de împietrirea lor, la început nu îndrăzniră să-i atace. Unii se cățără pe pereții lojilor ca și cum ar fi vrut să ajungă la spectatori, alții alergau în jurul arenei, lătrând îndârjiți, parc-ar fi gonit o fiară nevăzută. Poporul se înfurie. Izbucniră mii de voci. Unii spectatori imitau răcnetul fiarelor, alții lătratul câinilor, alții îi asmuțeau în toate limbile. Amfiteatrul se cutremura de răcnete. Câinii ațâțați, ba se repezeau, ba se retrăgeau,

clămpănind din falei, până când, în cele din urmă, unul din moloși își înfipse colții în umărul unei femei îngenuncheate în față și o trase sub el.

Ca la un semn, zeci de câini de aruncară în mijloc, făcând o spărtură. Mulțimea încetă să țipe ca să privească cu mai multă atenție. Printre urlete și horcăituri se mai auzeau voci jalnice de bărbați și femei: „*Pro Christo! Pro Christo!*” Arena fu semănată în curând cu ghemuri de trupuri, câini, oameni care se zvârcoleau. Sângele curgea suvoi. Câinii își smulgeau unul altuia membrele însângerate ale oamenilor. Mirosul de sânge și de măruntaie sfârtecate copleşii parfumurile arabe. În cele din urmă, nu mai rămăsese decât pe ici-colo câte un om îngenuncheat, covârșit repede de haitele înnebunite.

Vinicius, care în momentul când intraseră creștinii se ridicase și se întorsese pentru ca, conform promisiunii să-i arate săpătorului direcția unde, printre oamenii lui Petronius, se afla ascuns Apostolul, se așeză la loc. Stătea cu fața ca de mort, privind cu ochi sticloși la priveliștea înfiorătoare. La început, gândul că săpătorul ar fi putut să se înșele și că Ligia s-ar afla printre victime îl paralizase. Când auzi însă glasurile: „*Pro Christo!*”, când văzu chipul atâtor victime care, murind, aduceau laudă adevărului și Dumnezeului lor, îl cuprinse un alt sentiment, care-i alina suferința. Își spuse că de vreme ce Christos însuși a murit în chinuri și de vreme ce, iată, pier în numele lui, mii, când se varsă o mare de sânge, o picătură mai mult nu înseamnă nimic și că e chiar un păcat să mai ceri îndurare. Gândul acesta îi venea din arenă, împreună cu gemetele muribunzilor și cu mirosul de sânge. Totuși, se ruga și, repetând în neștire cu buzele arse: „Christe, Christe - și Apostolul Tău se roagă pentru ea!” După aceea uită de sine. Pierdu noțiunea locului unde se află. I se părea doar că sângele din arenă crește și crește, că se va ridica și se va revărsa din circ peste toată Roma. Nu mai auzea nimic, nici urletele câinilor, nici țipetele mulțimii, nici vocile curtenilor care începură deodată să strige:

— A leșinat Chilon!

— A leșinat Chilon! repetă Petronius, întorcându-se spre grec.

Acesta leșinase într-adevăr. Stătea alb ca varul, cu capul dat pe spate, cu gura larg deschisă, ca un cadavru.

În aceeași clipă, începură să împingă în arenă noi victime îmbrăcate în piei de animale.

Îngenunchează și aceștia imediat, ca și ceilalți. Însă câinii osteniți și sătui, nu mai voiau să-i sfășie. Doar vreo câțiva se năpustiră asupra celor care îngenuncheaseră mai în margine. Ceilalți câini, lungindu-se la pământ și ridicând în sus boturile pline de sânge, gâfâiau și vomitau.

Mulțimea nemulțumită, îmbătată de sânge, înnebunită, începu să strige cu voci înfiorătoare:

— Leii! Leii! Dați drumul leilor!...

Leii fuseseră rezervați pentru ziua următoare, însă în amfiteatru poporul își impunea voința chiar și împăratului. Numai singur Caligula, îndrăzneț și capricios, cuteza uneori să i se împotrivescă, ba chiar să ordone biciuirea mulțimii. De cele mai multe ori însă, ceda și el. Nero, căruia aplauzele îi erau mai dragi decât orice pe lume, nu se opunea niciodată. Nu se opuse nici acum, când era vorba de potolirea mulțimii iritate de incendiu și de creștinii pe care aruncase vina dezastrului.

Făcu semn să se deschidă cuniculum, și mulțimea se liniști imediat. Se auzi scârțâitul gratiilor în dosul cărora erau leii. Câinii se adunară grămadă în partea opusă a arenei, schelălăind încet, în timp ce leii apărură unul după altul, uriași, galbeni, cu capete mari, lăptoase. Însuși împăratul își întoarse spre ei fața-i plictisită și duse smaraldul la ochi, ca să vadă mai bine. Curtenii îi salutară cu aplauze. Mulțimea îi număra pe degete, urmărind impresia pe care apariția lor o făcea asupra creștinilor îngenuncheați în mijloc. Aceștia începură să repete iarăși cuvintele neînțelese pentru mulți și supărătoare pentru toți: „*Pro Christo! Pro Christo!*”

Lei, deși flămânzi, nu se grăbeau. Lumina roșcată de pe arenă îi supăra. Clipeau din ochi parcă orbiți. Unii își întindeau leneș trupurile enorme, auri, alții căscau boturile pare-ar fi vrut să arate spectatorilor colții lor îngrozitori. Curând însă, mirosul de sânge începu să-i irite.

Mișcărilor lor deveniră neliniștite. **Își** zburleau coamele, sforăind. Deodată, unul se repezi la cadavrul unei femei și, așezându-și labele din față pe el, începu

să lingă sângele închegat. Un

altul se

apropie de

un creștin

care ținea

în brațe

un

copil

imbrăcat în

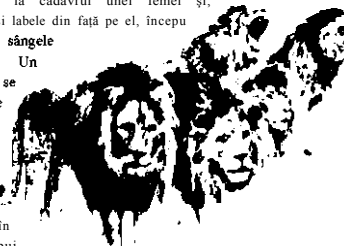
piele de pui

de ciută.

Copilul se cutremura,

plângând, atârându-se convulsiv de gâtul tatălui. Acesta, voind să-i prelungească măcar cu câteva clipe viața, se muncea să-l desfacă și să-l dea celor care erau îngenuncheați mai departe. Tipetele și mișcarea îl infuriară pe leu. Scoase un răget scurt, zdrobi copilul cu o lovitură de labă și, apucând în gură capul tatălui, îl sfărâmă într-o clipită.

Văzându-l, ceilalți lei se năpustiră asupra creștinilor. Câteva

dintre femei nu-și putură reține țipătul de groază. Mulțimea le acoperi cu aplauze, care se liniștiră însă imediat, căci dorința de a privi învinse. Ochii spectatorilor văzură lucruri îngrozitoare: capete de oameni dispărând în boturile enorme ale fiarelor, piepturi deschise dintr-o singură lovitură de colți, inimi și plămâni smulși, oase trosnind în dinți. Unii lei, apucându-și victima de șold sau de spate, alergau în salturi prin arenă, căutând parcă un loc adăpostit, unde s-o poată devora în liniște; alții se încăierau, ridicându-se în două picioare ca luptătorii, umplând cercul de răgete. Oamenii se sculau de la locurile lor, coborând mai aproape de arenă, să vadă mai bine. În locurile de trecere, înghesuiala era de nedescris. Nu lipsea mult ca plebea exaltată să năvălească în arenă și să sfâșie laolaltă cu leii. Se auzeau răcnete neomenești, aplauze, răgete, mârâit, clămpănit de falei, urlet de moloși și gemete.

Împăratul, ținând smaraldul la ochi, privea atent. Fața lui Petronius luase o expresie de dezgust și dispreț. Chilon fusese scos din cerc încă de mai înainte. Iar din cunicule erau împinse în arenă mereu alte victime.

Din rândul cel mai de sus al amfiteatrului, privea Petru Apostolul. Nimeni nu-l vedea, căci toate privirile erau întoarse spre arenă. Se ridicase și ca și în via lui Cornelius, când îi binecuvântase pentru a primi moartea și veșnicia pe aceia care urmau să fie prinși, tot așa făcea și acum semnul crucii asupra aceluia care piereau sub colții fiarelor. Unii ridicau ochii spre el și atunci fața li se lumina și zâmbeau, văzând deasupra lor, departe, sus, semnul crucii. Iar lui i se rupea inima și spunea: „O, Doamne! Facă-se voia Ta! Spre slava Ta, pentru dovedirea dreptății Tale, pier aceste oi ale mele! Tu mi-ai poruncit să le pasc, iată, Ți le dau înapoi! Tu numără-le, Doamne, ia-le, vindecă rănilor, potolește durerea lor și dăruiește-le mai multă fericire în veci!”

Îi binecuvânta mereu, grup după grup, copleșit de dragoste, ca pe proprii săi copii, pe care-i dădea direct în mâinile lui Christos.

La un moment dat, împăratul, fie că se enervase, fie că voia ca

reprezentăția să întrecă tot ce se văzuse până atunci la Roma, șopti câteva cuvinte prefectului orașului, iar acesta, părăsind podiumul, se duse imediat la cuniculum. Chiar și poporul se miră când peste câteva clipe văzu că se deschid din nou gratiile. Fură mânate în arenă animale de toate soiurile: tigri de pe malul Eufratului, pantere din Numidia, urși, lupi, hiene, șacali. Toată arena se acoperi de un val mișcător de blănuri în dungii, galbene, roșcate, cafenii și cu pete. Se produse o învălmășeală în care ochii nu mai puteau deosebi nimic în afară de teribila contorsionare a spinărilor de fiare. Spectacolul pierdu aparența de real, transformându-se într-o orgie a sângelui, viziune a unei minți rătăcite. Se întrecuse orice măsură. Printre răcnete, urlete și schelălăituri se auzeau ici și colo, din băncile spectatorilor, râs isteric de femei, care-și ieșiseră din fire. Pe oameni îi cuprinse groaza. Fețele se întunecară. Numeroase voci începură să strige: „Destul! Destul!”

Era însă mai ușor să dai drumul fiarelor decât să le gonești, împăratul găsi totuși mijlocul să curețe arena de ele, oferind în același timp o nouă distracție mulțimii. În locurile de trecere dintre bănci apărură șiruri de numizi negri, împodobiiți cu pene și cercei, cu arcuri în mâini. Poporul ghici ce avea să urmeze și-i întâmpină cu strigăte de satisfacție. Negrii se apropiară de parapet și, punând săgeți în corzi, începură să țintească în grupurile de fiare. Era într-adevăr un spectacol nou. Negrii, aplecându-se pe spate, încordându-și arcurile flexibile, trimiteau săgeată după săgeată. Zbârnâitul coardelor și șuieratul săgeților lungi, cu pană și coardă, se amesteca cu urletul fiarelor și cu strigătele de admirație ale spectatorilor. Lupii, urșii, panterele și oamenii care mai rămăseseră încă vii cădeau alături. Ici și colo, câte un leu, simțind săgeata înfiptă între coaste, se întorcea cu o mișcare zvâcnită, cu botul strâmbat de furie, ca să prindă și să sfărâme lemnul. Alții gemeau de durere. Animalele mai mici, cuprinse de spaimă, alergau orbește prin arenă, sau se izbeau cu capul în gratii. Și săgețile șuierau, șuierau mereu, până când tot ce fusese viu căzu în convulsiile

agoniei.

În arenă intrară sute de sclavi ai circului, înarmați cu cazmale, lopeți, măhuri, roabe, coșuri de cărat măruntaiele și saci cu nisip, într-un furnicar înfrigorat. O curățire imediat de cadavre, sânge și murdărie, greblară, nivelară și așternură un strat gros de nisip proaspăt. După aceea, venirea în fugă amorași, aruncând petale de roze, crini și tot felul de flori. Fură aprinse din nou cădelnițe și fu dat la o parte velarium-ul, căci soarele coborâse spre asfințit.

Spectatorii se uitau înjur mirați și se întrebau unii pe alții ce-i mai așteaptă pe ziua aceea.

Într-adevăr, îi aștepta o distracție la care nu se așteptase nimeni, împăratul, care coborâse mai demult de pe podium, apărură pe neașteptate în arena presărată cu flori, îmbrăcat în mantie de purpură și cu cunună de aur pe cap. Doisprezece cântăreți cu citere în mâini pășeau în urma lui, iar el, ținând o lăută de argint, înainta cu pas solemn până la mijloc și, înclinându-se de câteva ori în fața spectatorilor, ridică ochii spre cer și o vreme rămase așa, așteptând inspirația.

După aceea lovi în strune și începu să cânte:

*O, tu fiu strălucitor al Latonei,
Stăpân peste Tenedos, Chios, Chryse,
Tu ești acela care, având în grijă
Cetatea cea sfântă a Iliionului,
Ai putut mâniei aheilor s-o lași,
îngăduind ca sfintele altare,
Ce-ardeau spre slava ta,
Să le înece sângele troienilor?
Către tine înălțau bătrânii mâinile tremurânde,
O, zeu cu arc de argint, ce țintești în depărtare!
Către tine mamele din adâncul pieptului
Ridicau vocile lor, implorându-te*

*Milă să ai de copiii lor!
Și stânca ar fi fost mișcată de rugămințile lor,
Dar tu ai fost mai puțin simțitor decât stânca,
Smintheus, la durerea omenească!...*

Cântecul cobora încet într-o elegie tristă, plină de durere. În cerc se lăsase liniște. Împăratul, el însuși mișcat, continuă:

Ai fi putui să acoperi durerea inimilor și plânsetul

Cu muzica divinei tale lire.

Se ivește o lacrimă ca roua pe floare,

La auzul acestui cântec trist,

Ce învie din praf și cenușă

Ziua pieirii, a incendiului și a

dezastrului...

Smintheus, unde-ai fost atunci?...

Vocea îi vibra și ochii îi se umeziră. Pe genele vestalelor apărură lacrimi, poporul asculta în tăcere și, în cele din urmă izbucni într-o interminabilă furtună de aplauze.

În acest timp, de afară, prin vomitoriile deschise pentru aerisire, se auzea scârțâitul carelor în care erau încărcate rămășițele însângerate ale războiului, ale creștinilor, bărbați, femei și copii, pentru a fi duse la gropile comune numite puticuli.

Petru Apostolul își duse mâinile la tâmpetele albe și, tremurând, gemu în sinea lui:

„Doamne! Doamne! Cui ai dat stăpânirea lumii? Și de ce vrei să-ți întemeiezi capitala în orașul acesta?”

Capitolul LVII

Soarele coborâse între timp spre apus și părea să se topească în crepuscul. Spectacolul se terminase. Mulțimea începu să părăsească amfiteatrul, revărsându-se prin ieșirile numite vomitoria, spre oraș. Numai curtenii mai întârziu, așteptând să plece grosul mulțimii. Părăsindu-și locurile, se adunară cu toții în jurul podiumului pe care împăratul apărură din nou ca să asculte elogiile. Deși spectatorii nu fuseseră zgârciți în aplauze, pentru el asta nu era de ajuns, căci se așteptase la un entuziasm delirant. În zadar îl ridicau în slăvi cu toții, în zadar vestalele îi sărutau mâinile „divine”, iar Rubria se aplecă atât de aproape, încât capul ei roșcat atinse pieptul lui Nero. Cezarul nu era mulțumit și nu reușea să ascundă acest lucru. Era mirat și îngrijorat că Petronius păstrează tăcere. Un cuvânt de laudă din gura lui, care să releve cu dibăcie calitățile cântecului, i-ar fi produs o mare bucurie în clipa asta. În cele din urmă, nemaiputând suporta, îi făcu un semn, iar când acesta urcă pe podium, îi zise:

— Spune...

Petronius răspunse rece:

— Tac, căci nu pot găsi cuvinte. Te-ai întrecut pe tine însuși!

— Așa mi s-a părut și mie. Și totuși poporul acesta?...

— Poți pretinde unor corcitură să se priceapă la poezie?

— Deci ai observat și tu că nu mi-au mulțumit așa cum meritam?

— Ai ales rău momentul.

— De ce?

— Pentru că mințile tulburate de mirosul sângelui nu pot asculta cu atenție.

Nero strânse pumnii și răspuse:

— Ah, creștinii ăștia! Au dat foc Romei, iar acum mă necăjesc și pe mine. Ce pedepse să mai născocesc pentru ei?

Petronius își dădu seama că apucase pe un drum greșit și că cuvintele lui obțin un rezultat contrar celui scontat. Vrând să-i schimbe gândurile, se aplecă spre ei și-i șopti la ureche:

—Cântecul tău este extraordinar! O singură observație am: în versurile din strofa a treia metrica nu-i tocmai perfectă. Nero se împurpura de rușine, ca și cum ar fi fost prins asupra unei fapte rușinoase. îl privi, speriat, și răspuse la fel de încet:

—Tu observi totul!... Știi!... Am să refac!... Dar n-a mai observat nimeni altcineva? Adevărat? Iar tu, în numele zeilor, nu spune nimănui... dacă... ți-e dragă viața...

—Tu poți, divine, să mă condamni la moarte dacă te încurc, dar nu mă amenința, căci zeii știu cel mai bine că nu mi-e teamă de asta.

Vorbind astfel, privea țintă în ochii împăratului. Acesta răspuse, după o clipă:

—Nu te supăra... Știi că te iubesc... „Semn rău!” se gândi Petronius.

— Am vrut să vă invit astăzi la un banchet, continuă Nero, prefer însă să mă închid și să șlefuiesc versurile astea blestemate din strofa a treia. În afară de tine, ar mai fi putut să observe greșeala doar Seneca, și poate Secundus Carinas, dar de ei scap ușor.

Spunând acestea, îl chemă pe Seneca și-i spuse că-l trimite împreună cu Acratus și Secundus Carinas în Italia și în toate provinciile după bani, poruncindu-i să-i adune din orașe, din sate și din templele bogate, adică de pretutindeni unde se pot găsi. Seneca, înțelegând că i se încredințează o treabă de profanator și tâlhar, refuză.

— Trebuie să plec, la țară, stăpâne, zise el, și acolo să-mi aștept

moartea, căci sunt bătrân și nervii mei sunt șubrezi.

Nervii iberici ai lui Seneca, mai rezistenți decât ai lui Chilon, poate că nu erau șubrezi, sănătatea lui însă era destul de precară, căci arăta ca o umbră, iar capul, în ultima vreme, îi albise cu totul.

Nero, uitându-se la el, se gândi că poate într-adevăr nu trebuie să aștepte mult până la moartea lui și răspunse:

—Nu vreau să te expun greutăților unor călătorii dacă ești bolnav, dar fiindcă-mi ești drag, vreau să te am aproape. În loc să pleci la țară, ai să te închizi în casa ta și n-ai să o părăsești.

Zâmbi apoi și spuse:

— Dacă am să-i trimit pe Aratus și pe Carinas singuri, ar fi să trimit lupii după oi. Pe cine să pun mai mare peste ei?

— Pune-mă pe mine, Cezar! zise Domitius Afer.

—Nu! Nu vreau să atrag asupra Romei mânia lui Mercur, pe care hoțiile voastre l-ar înfuria. Am nevoie de un stoic, ca Seneca, sau ca noul meu prieten - filozoful Chilon.

Privi în juru-i și întrebă:

— Dar ce s-a întâmplat cu Chilon?

Chilon, care după ce-și revenise la aer curat, se întorsese în amfiteatru în timpul cântecului împăratului, se apropie și zise:

— Sunt aici, luminos fruct al soarelui și lunii. Am fost bolnav, dar cântecul tău m-a însănătoșit.

— Am să te trimit în Achaia, spuse Nero. Tu trebuie să știi și ultimul bănuț ce se poate găsi în fiecare templu.

— Fă asta, Zeus, și zeii au să-ți dea o răsplată cum n-au mai dat niciodată cuiva.

— Aș face-o, dar nu vreau să te lipsesc de la plăcerea de a asista la jocuri.

— O, Baal!... spuse Chilon.

Curtenii, bucuroși că împăratului i-a revenit buna dispoziție, începură să râdă și să strige:

—Nu, stăpâne! Nu-1 lipsi pe acest viteaz grec de plăcerea jocurilor.

—Lipsește-mă, stăpâne, de plăcerea de a vedea pe aceste găște gălăgioase din Capitoliu, ai căror creieri strânși la un loc n-ar umple nici măcar o coajă de alună, răspuse Chilon. Iată, tocmai scriu, o, îhtâiule născut al lui Apollo, un imn în grecește îh cinstea ta și de aceea vreau să petrec câteva zile în templul muzelor, ca să le cer inspirație.

—O, nu! strigă Nero. Vrei să te sustragi de la reprezentațiile următoare! Nu-ți merge!

—Îți jur, stăpâne, că scriu un imn.

—Ai să-1 scrii noaptea. Implor-o pe Diana să-ți dea inspirație, doar e sora lui Apollo.

Chilon plecă capul, uitându-se cu răutate la cei de față, care începuseră din nou să râdă. Cezarul întorcându-se spre Senecion și Silius Nerulinus, spuse:

—Închipuiți-vă că din creștinii destinați pentru astăzi, abia dacă am reușit să lichidăm jumătate.

Bătrânul Aquilius Regulus, mare cunoscător în problemele legate de circ, după ce se gândi câteva clipe, rosti:

—Spectacolele astea în care iau parte oameni *sine armis et sine arte'*, durează foarte mult și sunt puțin atrăgătoare.

—Voi porunci să li se dea arme, răspuse Nero.

Superstițiosul Vestinus, trezit brusc din îngândurare, întrebă cu voce tainică:

—Ați observat că ei văd ceva în clipa când mor? Privesc îh sus și mor parcă fără să sufere. Sunt sigur că ei văd ceva...

Spunând aceasta, ridică ochii spre bolta peste care noaptea începuse să-și întindă zăbranicul ei presărat cu stele. Ceilalți răspunseră

*Fără arme și fără artă.

prin râsete și glume, făcând tot felul de presupuneri deșucheate despre ceea ce pot creștinii să vadă în clipa morții. împăratul făcu un semn sclavilor care țineau torțele și părăsi cercul, iar după el Vestalele, senatorii, demnitarii și curtenii.

Noaptea era senină, caldă. în fața cercului mai mișuna încă mulțimea curioasă să asiste la plecarea împăratului, dar părea posomorită și tăcută. Ici și colo, izbucniră aplauze, dar încetară imediat. Din spoliarium, carele scârțâiau, scoțând într-una resturile însângerate ale creștinilor.

Petronius și Vinicius parcurseră drumul în tăcere. Abia aproape de vilă. Petronius întrebă:

— Te-ai gândit la ceea ce ți-am spus?

— Da, răspunse Vinicius.

— Oare mă crezi că și pentru mine acum asta-i problema cea mai importantă? Trebuie s-o eliberăm, făcându-le în ciudă împăratului și lui Tigellinus. E ca o luptă în care mă încăpățânez să înving, ca un joc în care vreau să câștig, chiar de-ar fi să-mi pun pielea la bătaie... Ziua de astăzi m-a întărit și mai mult în această hotărâre.

— Să te răsplătească Christos!

— Vei vedea.

Discutând astfel, ajunseră la poarta vilei și coborâră din lectică. în clipa aceea, se apropie de ei un om în negru și întrebă:

— E aici nobilul Vinicius?

— Da, răspunse tribunul, ce dorești?

— Eu sunt Nazarius, fiul lui Miriam. Vin de la închisoare și-ți aduc vești despre Ligia.

Vinicius îi puse mâna pe umăr și la lumina torței își aținti privirile în ochii lui, neputând rosti nici un cuvânt. Nazarius ghici întrebarea care-i înghețase pe buze și răspunse:

— Trăiește. Ursus m-a trimis la tine, să-ți spun că în delirul ei se roagă și repetă numele tău.

Iar Vinicius răspunse:

— Slavă lui Christos care poate să mi-o redea!

II luă pe Nazaris și-l conduse în bibliotecă. îndată veni și Petronius, voind să asculte convorbirea lor.

— Boala a salvat-o de la necinstire, căci călăilor le e frică de molipsire, spuse băiatul. Ursus și medicul Glaucus veghează la căpătâiul ei zi și noapte.

— Paznicii au rămas aceiași?

— Da, stăpâne, și ea e în camera lor. Deținuții care erau în închisoarea de jos au murit cu toți de friguri, ori s-au sufocat.

—Cine ești tu? întrebă Petronius.

—Nobilul Vinicius mă cunoaște. Sunt fiul văduvei la care a stat Ligia.

—Ești creștin?

Băiatul privi întrebător spre Vinicius și, văzând că în clipa aceea se roagă, ridică fruntea și spuse:

— Da.

—Cum de poți intra liber în închisoare?

— M-am angajat, stăpâne, la căratul cadavrelor. Am facut-o anume ca să vin în ajutorul fraților mei și să le aduc vești din oraș.

Petronius examina atent fața frumoasă a băiatului, ochii lui albaștri și părul negru, bogat, apoi întrebă:

— Din ce țară ești, băiete?

— Sunt galilean, stăpâne.

— Ai vrea ca Ligia să fie liberă? Băiatul ridică ochii în sus:

—Chiar dac-ar trebui să-mi dau viața!

Atunci Vinicius se opri din rugăciune și zise:

— Spune paznicilor s-o pună într-un coșciug, zicând că-i moartă. Tu alege-ți ajutoare care împreună cu tine s-o scoată noaptea din închisoare. In apropiere de Gropile Puturoase veți găsi niște oameni,

așteptând cu o lectică, și le veți da sicriul. Paznicilor promite-le din partea mea atâta aur cât va putea să ducă fiecare în mantie.

În timp ce vorbeau, de pe fața lui dispăru expresia absentă. Se trezise în el ostașul, căruia speranța îi reda vechea energie.

Nazarius se aprinse la față de bucurie și, ridicând mâinile spre cer, strigă:

— Christos să-i dea sănătate, căci va fi liberă!

— Crezi că paznicii au să se învoiască? întrebă Petronius.

— Ei, stăpâne? Numai să știe că n-au să fie pedepsiți pentru asta și torturați.

— Da! zise Vinicius. Paznicii s-ar fi învoit chiar și la fuga ei, cu atât mai mult au să se învoiască s-o scoatem ca moartă de acolo.

— E adevărat că este un om care controlează cu fierul roșu dacă trupurile pe care le scoatem sunt moarte, spuse Nazarius. Dar acesta e dispus chiar și pentru câțiva sesterți să nu atingă cu fierul fețele morților. Pentru un aureus are să atingă coșciugul, nu trupul.

— Spune-i că are să primească o pungă plină cu aur, spuse Petronius. Dar ai să găsești ajutoare sigure?

— Am să mi-i aleg dintre aceia care pentru bani și-ar vinde nevestele și copiii.

— Unde-i vei găsi?

— Chiar în închisoare, sau în oraș. Paznicii, o dată plătiți, au să dea drumul oricui vom vrea noi.

— În cazul acesta, ai să mă duci și pe mine printre ei, zise Vinicius. Petronius îl sfătui energic să renunțe. Pretorienii ar putea să-l recunoască chiar și travestit. Totul s-ar putea astfel năru.

— Nici în închisoare, nici la Gropile Puturoase! spuse el. Trebuie ca toți, și împăratul și Tigellinus, să fie convinși că ea a murit. Astfel, ar porunci imediat să fie urmărită. Putem înlătura bănuielile numai dacă, atunci când ea va fi dusă în munții Albani, sau mai departe, în Sicilia, noi vom rămâne la Roma. Abia după o săptămână sau două, tu te vei

îmbolnăvi, vei chema medicul lui Nero, care are să-ți recomande plecarea în munți. Atunci vă veți întâlni, iar apoi...

Căzu pe gânduri, iar după un timp facu un semn disprețuitor cu mâna și zise:

— Pe urmă poate c-au să vină alte timpuri.

— Să se milostivească Christos de ea, spuse Vinicius, căci tu vorbești de Sicilia, dar ea-i bolnavă și poate să moară...

— Deocamdată, o ducem undeva mai aproape. Are să se facă bine la aer curat, numai s-o smulgem din închisoare. Oare n-ai undeva în munți vreun arendaș în care să te poți încrede?

— Da! Am! Da! răspunse Vinicius, grăbit. Este în munți lângă Coriola un om singur, care m-a purtat în brațe când eram copil și care mă iubește și acum.

Petronius îi întinse o tăbliță.

— Scrie-i să vină mâine aici. Trimit imediat un curier.

— Chemă pe atriensis și-i dădu poruncile corespunzătoare. Câteva clipe mai târziu, un sclav călare porni în noapte spre Coriola.

— Aș vrea, spuse Vinicius, ca Ursus s-o însoțească la drum... Aș fi mai liniștit...

— Stăpâne, zise Nazarius, Ursus e un om cu o putere supraomenească; o să rupă gratiile și o să se ducă după ea. Este o fereastră deasupra unui zid abrupt, înalt, sub care nu-i pază. Am să aduc o funie lui Ursus. Restul face el singur.

— Pe Hercule! spuse Petronius. N-are decât să fugă cum o vrea, dar nu o dată cu ea și nu la două-trei zile după ea, fiindcă au să-i ia urma și-au să descopere ascunzătoarea fetei. Pe Hercule! Vreți să vă pierdeți pe voi și pe ea? Vă interzic să-i pomeniți de Cariola, sau eu mă spăl pe mâini de toate.

Amândoi recunoscără că are dreptate și tăcură. Nazarius își luă rămas bun, promițând să vină a doua zi în zori.

Cu paznicii spera să ajungă la o înțelegere încă în noaptea asta,

însă mai înainte vroia să treacă pe la mama lui, care, din cauza vremurilor nesigure și îngrozitoare, n-avea nici o clipă de liniște, gândindu-se la el. După ce chibzui, hotărî să nu caute ajutor în oraș, ci să găsească și să mituiască pe unul din cei care cărau cadavrele din închisoare împreună cu el.

Când să plece, se mai opri și, luându-l pe Vinicius la o parte, începu să-i șoptească:

— Stăpâne, de planul nostru n-am să pomenesc nimănui, nici măcar mamei, însă Apostolul Petru a promis să vină la noi după jocuri și lui am să-i spun tot.

— în casa asta poți vorbi tare, răspunse Vinicius. Apostolul Petru a fost în amfiteatru printre oamenii lui Petronius. De altfel, merg și eu cu tine.

Porunci să i se aducă o mantie de sclav, apoi ieșiră. Petronius răsuflă profund.

„Aș dori, se gândea el, ca ea să moară de febra asta, căci pentru Vinicius așa ar fi fost mai ușor de îndurat. Însă acum sunt gata să ofer un trepied de aur lui Esculap în schimbul însănătoșirii ei... Ah, tu, Ahenobarbus, vrei să-ți faci distracție din durerea îndrăgostitului! Tu, Augusto, mai întâi ai invidiat-o pe fată pentru frumusețe, acum ai mânca-o de vie că a pierit Rufius al tău... Tu, Tigellinus, vrei pieirea ei numai ca să-mi faci mie în ciudă!... Vom vedea. Eu vă spun că ochii voștri n-au s-o vadă în arenă, căci sau va muri de moarte naturală, sau am să v-o smulg de sub nas... Și am să v-o smulg în așa fel, încât nici habar să n-aveți, iar pe urmă, de câte ori am să mă uit la voi, am să gândesc: iată proștii pe care i-a păcălit Petronius..

Mulțumit de sine, trecu în triclinium, unde se așeză la cină împreună cu Eunice. Lectorul citi în timpul acesta idilele lui Teocrit¹.

¹Poet grec, născut la Siracuza (cea 310-300 î.e.n.), celebru prin ideile sale bucolice.

Vântul adusese nori dinspre Soracte și o furtună neașteptată tulbură liniștea nopții senine de vară. Din când în când, răsunau tunete deasupra celor șapte coline, iar ei, stând culcați alături, lângă masă, ascultau versuri care în melodicul dialect doric cântau iubirea păstorilor. Pe urmă, liniștiți, se pregătiră pentru un somn dulce.

Tocmai atunci însă, se întoarse Vinicius. Petronius, aflând de înapoierea lui, se duse la el și-l întrebă:

— Ei?... Poți să-mi spui ceva nou? Nazarius s-a dus la închisoare?

— Da, răspuse tânărul, netezindu-și părul udat de ploaie. Nazarius s-a dus să se înțeleagă cu paznicii, iar eu m-am văzut cu Petru, care mi-a poruncit să mă rog și să cred.

— Bine. Dacă totul va merge bine, mâine o vom putea salva...

— Arendașul cu oamenii ar trebui să vină în zori.

— E aproape. Acum, odihnește-te.

Însă Vinicius îngenunche în cubiculum-ul său și începu să se roage.

La răsăritul soarelui, veni de lângă Coriola arendașul Niger, aducând cu el, așa cum îi ceruse Vinicius, asini, o lectică și patru oameni siguri, aleși dintre sclavii britani, pe care, de altfel, prevăzător, îi lăsase la un han din Subura.

Vinicius, care veghease toată noaptea, ieși să-l întâmpine. Niger se tulbură când îl văzu pe tânărul său stăpân și, sărutându-i mâinile și ochii, spuse:

— Dragul meu, ori ești bolnav, ori necazurile ți-au supt sângele din obraz, că abia am putut să te recunosc.

Vinicius îl luă în galeria interioară numită *xystus* și acolo îi spuse taina. Niger ascultă cu atenția încordată și pe fața lui roșie, bronzată, se vedea o mare emoție, pe care nici nu căuta să și-o stăpânească.

— Deci ea-i creștină? întrebă.

Se uita cercetător la fața lui Vinicius, care probabil ghici gândul

țăranului, căci răspuse:

— Și eu sunt creștin...

În ochii lui Niger sclipiră lacrimi. În primul moment, tăcu apoi, ridicând mâinile spre cer, spuse:

— O, slavă ție, Christe, că ai îndepărtat negura de pe ochii care mi-s mai dragi pe lume!

Strânse capul lui Vinicius la piept și, plângând de fericire, începu să-1 sărute pe frunte.

Puțin mai târziu veni Petronius, aducând după el pe Nazarius.

— Vești bune! spuse de departe.

Veștile erau într-adevăr bune. Mai întâi, Glaucus, medicul, garanta pentru viața Ligiei, deși suferea de aceleași friguri de care mureau în Tullianum și în alte temnițe sute de oameni zilnic. În ce-i privea pe paznici și pe omul care controla morții cu fierul încins, nu se iviseră nici un fel de greutăți. Era, de asemenea, angajat și ajutorul, Attys.

— Am făcut găuri în coșciug, ca bolnava să poată respira, spuse Nazarius. Singurul pericol e ca nu cumva să geamă sau să vorbească tocmai în clipa când vom trece pe lângă pretorienii. Însă ea-i foarte slăbită și de azi dimineață zace cu ochii închiși. De altfel, Glaucus are să-i dea o băutură adormitoare, făcută chiar de el din medicamentele pe care i le-am adus din oraș. Capacul sicriului n-o să fie bătut în cuie. O să-1 ridicați cu ușurință. O să luați bolnava în lectică, iar noi vom pune în coșciug un sac cu nisip, pe care să-1 aveți pregătit.

Vinicius era alb ca varul, însă asculta cu atenția atât de încordată, încât părea că gândește dinainte tot ce vrea să spună Nazarius.

— N-au să fie scoase și alte cadavre din închisoare? întrebă Petronius.

— În noaptea asta, au murit vreo douăzeci de oameni, iar până diseară au să mai moară câțiva, răspuse băiatul. Noi trebuie să mergem împreună cu convoiul, dar o să facem în așa fel, încât să rămânem în

urmă. La prima cotitură, tovarășul meu o să șchioapete înapoi. Așa o să rămânem mult în urma celorlalți. Voi să așteptați lângă templul mic al Libitinei. Să dea Dumnezeu o noapte cât mai întunecoasă.

— O să dea Dumnezeu, rosti Niger. Ieri a fost o seară senină, dar pe urmă a început dintr-o dată furtuna. Azi cerul e iară senin și-i zăpușeală de dimineață, în fiecare noapte au să fie acum ploi și furtună.

— Mergeți fără lumini? întrebă Vinicius.

— Numai în față sunt torțe. Voi, pentru orice eventualitate, să fiți lângă templul Libitinei de cum se întunecă, cu toate că, de obicei, ducem cadavrele abia după miezul nopții.

Tăcură. Se auzea doar respirația grăbită a lui Vinicius. Petronius se întoarse spre el:

— Ieri, ți-am spus că cel mai cuminte lucru ar fi să rămânem amândoi acasă. Acum însă văd că nici eu însumi n-am să pot sta locului... Dacă ar fi vorba de fugă, ar trebui să fim extrem de precauți, însă, de vreme ce o scot ca moartă, cred că nimănui n-o să-i treacă prin minte, nici cea mai mică bănuială.

— Da! Da! răspunse Vinicius. Eu trebuie să fiu acolo. Am s-o scot eu însumi din sicriu...

— O dată ajunsă în casa mea de lângă Coriola, răspund de ea, spuse Niger.

Cu asta discuția se încheie. Niger se duse la han, la oamenii săi. Nazarius luă sub tunică o pungă cu aur și se întoarse la închisoare. Pentru Vinicius începu o zi plină de neliniște, febră, așteptare.

— Treaba trebuie să reușească, căci e bine chibzuită, îi spuse Petronius. Mai bine nici că se putea aranja. Tu trebuie să te prefaci amărât și să umbli în togă neagră. Însă de la circ să nu lipsești. Să te vadă... Totul e-atât de bine ticluit, încât nici vorbă nu poate fi de eșec. Nici vorbă! Ești absolut sigur de arendașul tău, nu?

— E creștin.

Petronius îl privi mirat, apoi ridică din umeri și începu să

vorbească parcă pentru sine însuși:

— Pe Pollux! Cum se extinde totuși! Și cum pătrunde în sufletele oamenilor!... în fața unor asemenea persecuții, oamenii s-ar fi lepădat dintr-o dată de toți zeii romani, greci și egipteni. E totuși ciudat... Pe Pollux!... Dac-aș crede că mai depinde ceva pe lume de zeii noștri, le-aș promite fiecăruia câte șase boi albi, iar lui Jupiter Capitolinul doisprezece... însă tu nu precupeți făgăduielile către Christos al tău...

— Eu i-am dăruit sufletul! răspunse Vinicius.

Se despărțiră. Petronius se întoarse în cubiculum. Vinicius se duse să se uite de departe la închisoare, iar de acolo, până la dealul Vaticanului, la coliba săpătorului unde primise botezul din mâinile Apostolului. I se părea că în coliba aceea Christos are să-1 asculte mai degrabă decât oriunde aiurea așa că, ajuns acolo, se aruncă cu fața la pământ, se cufundă în rugăciune, uitând unde este și ce se petrece cu el.

După amiază, îl trezi glasul trompetelor care venea dinspre Circul lui Nero. Ieși din colibă, privind în juru-i, de parcă abia s-ar fi trezit din somn. Afară era foarte cald și o liniște întreruptă doar din când în când de sunetul îndepărtat al trompetelor, alămurilor și de târâitul greierilor. Aerul devenise înăbușitor. Cerul deasupra orașului mai era încă albastru, dar înspre munții Sabini se adunau jos, la orizont, nori întunecoși.

Vinicius se întoarse acasă. În atrium îl aștepta Petronius.

— Am fost la Palatin, zise el. M-am arătat acolo dinadins și chiar am jucat zaruri. Diseară e banchet la Anicius. Am anunțat că mergem, dar abia după miezul nopții, căci mai înainte de asta trebuie să dorm. Mă voi duce cumva. Ar fi bine să mergi și tu.

—N-au venit știri de la Niger sau Nazarius? întrebă Vinicius.

—Nu. Îi vom vedea abia la miezul nopții. Ai observat că vine furtună?

— Da.

— Mâine urmează să fie spectacol cu creștini răstigniți, poate însă

că ploaia îi va împiedica.

Spunând acestea, se apropie și, atingând brațul lui Vinicius, spuse:

— Dar pe ea n-ai s-o vezi pe cruce, ci în Coriola. Pe Castor! N-aș da pe toate gemele din Soma clipa în care-o vom elibera. Se apropie seara...

Se însera, întunericul începuse să cuprindă orașul mai devreme decât de obicei, din cauza norilor care acoperiseră tot orizontul. O dată cu venirea serii, căzu o ploaie deasă, scoțând aburi din piatra încinsă de dogoarea zilei și umplând de ceață străzile orașului. Din când în când, ploaia contenea, pornindu-se apoi iarăși, cu mai multă putere.

— Să ne grăbim, spuse Vinicius, în cele din urmă. Din cauza furtunii s-ar putea să scoată cadavrele mai devreme din închisoare.

— E timpul! răspunse Petronius.

Luând mantii galice cu glugi, ieșiră prin portița de lângă grădină în curte. Petronius se înarma cu un cuțit scurt roman, numit sica, pe care-l lua cu el întotdeauna în escapadele nocturne.

Din cauza furtunii, orașul era pustiu. Din timp în timp, câte-un fulger spinteca norii, luminând zidurile noi ale caselor proaspăt ridicate sau în construcție și pavajul ud al străzilor. La lumina fulgerelor, zăriră, în sfârșit, după ce merseseră destul de mult, movila pe care se ridica micul templu al Libitinei, iar lângă movilă un grup de oameni cu asini și cai.

—Niger! strigă Vinicius încet.

— Aici, stăpâne! rosti o voce în ploaie.

— Totul e gata?

— Da, dragul meu. Cum s-a întunecat, am fost aici. Dar adăpostiți-vă sub streșină, c-o să vă udați până la piele. Ce furtună! Cred c-o să cadă grindină!

Presupunerea lui Niger se adevăra. În curând, începu să cadă grindină, la început mărunță, după aceea tot mai mare și mai deasă.

Aerul se răci imediat. Stând sub streășină, la adăpost de vânt și ploaie, discutau cu voci înăbușite.

— Chiar dacă ne-ar zării cineva, spuse Niger, n-are să intre la bănuieli, căci arătăm ca niște oameni care așteaptă să treacă furtuna. Mă tem însă să nu amâne scoaterea cadavrelor pe mâine.

— Grindina n-o să dureze mult, zise Petronius. Trebuie să așteptăm chiar de-ar fi să stăm aici până-n zori.

Așteptară atenți la toate zgomotele nopții. Grindina se opri, însă ploaia nu contenii. Din când în când, rafalele de vânt aduceau dinspre Gropile Puturoase un miros îngrozitor de cadavre intrate în putrefacție, căci erau îngropate fără grijă, la suprafață.

Deodată, Niger zise:

— Văd o luminiță prin ceață... Una, două, trei... Sunt torțe! Se întoarse spre oameni:

— Aveți grijă să nu fornăie asinii!...

— Vin! spuse Petronius.

Luminile se apropiau. După câteva clipe, se puteau vedea clar flăcările tremurătoare ale torțelor.

Niger își făcu semnul crucii și începu să se roage. Convoiul sumbru continua să se apropie și, când ajunse în dreptul templului Libitinei, se opri. Petronius, Vinicius și Niger se lipiră în tăcere de movilă, neînțelegând ce poate să însemne asta. Însă convoiul se oprise numai pentru ca oamenii să-și acopere nările și gura cu cârpe, fiindcă duhoarea lângă puticuli era insuportabilă. După aceea ridicară târgile cu sicrie și porniră mai departe.

Numai un sicriu rămase în fața templului.

Vinicius se repezi într-acolo, urmat de Petronius, Niger și doi sclavi britani cu lectica.

Înainte însă de a ajunge acolo, din întuneric se auzi vocea lui Nazarius, plină de durere:

— Stăpâne, au dus-o împreună cu Ursus la închisoarea

Esquilina... Noi ducem un mort. Pe ea au luat-o înainte de miezul nopții!...

În drum spre casă, Petronius era sumbru ca furtuna. Nici măcar nu încerca să-1 consoleze pe Vinicius. Înțelegea că nu-și mai pot face nici un fel de iluzii în privința răpirii Ligiei din catacombele Esquilinului. Bănuia că a fost mutată de la Tullianum, ca să nu moară de friguri, scăpând astfel de arenă, și tocmai asta era o dovadă că erau cu ochii pe ea și o păzeau cu mai multă grijă decât pe alții. Lui Petronius îi părea rău din tot sufletul și de ea, și de Vinicius, și în afară de asta îl frământa gândul că pentru prima dată în viață ceva nu-i reușește, pentru prima dată e învins în luptă.

„Se pare că Fortuna mă părăsește, își zise el, însă zeii se înșeală dacă-și închipuie că am să mă împac cu o viață ca a lui, de exemplu”.

Se uită la Vinicius, care, de asemenea, îl privea cu ochii larg deschiși.

— Ce-i cu tine? Ai febră? Întrebă Petronius.

— Îi răspunse cu o voce ciudată, frântă, târăgănată, ca de copil bolnav:

— Eu cred că El mi-o poate reda!

Deasupra orașului se stingeau ultimele tunete ale furtunii.

Capitolul LVIII

Ploaia, care dură trei zile, fenomen neobișnuit la Roma în timpul verii, și grindina care cădea, în ciuda legilor naturii nu numai ziua ci și seara, și chiar noaptea, întrerupsese reprezentațiile. Poporul începu să se teamă. Se anunța recoltă proastă la vița-de-vie, iar când, într-o după amiază, trăsnetul topi statuia de bronz a zeiței Ceres de pe Capitoliu, se

ordonară jertfe în templul lui Jupiter Salvator. Preoții zeiței Ceres răspândiră zvonul că mânia zeilor s-a întors împotriva orașului pentru că pedepsirea creștinilor târăgănează prea mult. Mulțimile începură să ceară continuarea jocurilor, indiferent de vreme, și bucuria cuprinse Roma când se anunță că, după trei zile de pauză, luduș matutinus va reîncepe.

Se întoarse și vremea frumoasă. Amfiteatrul încă din zori era plin de mii de oameni. Și împăratul veni devreme în ziua aceea cu vestalele și curtea. Spectacolul trebuia să înceapă cu o luptă a creștinilor între ei. Fură îmbrăcați în gladiatori, li se dădură tot felul de arme de atac și apărare. Însă aici avu loc un eșec. Creștinii aruncară în nisip plasele, furcile, lăncile și săbiile și se îmbrățișară unii pe alții, îndemnându-se să reziste la chinuri și moarte. Mulțimea se socoti jignită. Unii îi acuzau că-s lași și fricoși; alții susțineau că nu vor să se bată din ură față de popor, anume ca să-i lipsească de plăcerea admirării luptelor bărbătești, în cele din urmă, din porunca Cezarului, împotriva creștinilor fură trimiși gladiatori adevărați, care-i tăiară în câteva minute pe oamenii îngenunchiați și dezarmați.

După scoaterea cadavrelor, nu mai fură prezentate lupte, ci un șir de tablouri mitologice, născocite de însuși împăratul. Fu văzut Hercule arzând ca un foc viu pe muntele Oeta. Vinicius se cutremură la gândul că poate pentru rolul lui Hercule a fost ales Ursus, însă probabil că nu venise încă rândul credincioasei slugi a Ligiei, căci pe rug ardea un alt creștin, cu totul necunoscut lui Vinicius. În schimb, în al doilea tablou, Chilon, pe care împăratul nu voia să-l scutească de prezența la spectacol, văzu oameni pe care-i cunoștea. Se reprezenta zborul lui Dedal' și Icar. În rolul lui Dedal era Euricius, acel bătrân care-i

Personaj mitologic, iscusit meșteșugar, sculptor și arhitect. Potrivit legendei, a construit Labirintul pentru regele Minos al Cretei. În urma unei certe cu acesta, a fost închis în Labirint, de unde a izbutit să scape, împreună cu fiul său Icar, cu ajutorul

destăinuise cândva lui Chilon semnificația semnului pește, iar în rolul lui Icar, fiul lui, Quartus. Amândoi fură ridicați în aer cu ajutorul unei mașini speciale și apoi aruncați de la o mare înălțime în arenă. Tânărul Quartus căzu atât de aproape de podiumul împărațesc, încât stropi cu sânge nu numai podoabele exterioare, dar și rezemătorile tapisate cu purpură. Chilon nu văzu căderea, căci închise ochii, dar auzi bufnitura trupului, iar când zări sânge fii gata să leșine pentru a doua oară. Însă tablourile se schimbau repede. Chinurile și rușinea fecioarelor siluite înainte de moarte de gladiatori travestiți în animale, încântară inimile mulțimii. Fură arătate vestale ale Cibelei, ale zeiței Ceres, Danaide,

Dirke¹ și Pasifae², fură arătate, în sfârșit fetițe sfâșiate de cai sălbatici. Poporul aplauda mereu tot alte idei de-ale împăratului, care, mândru de ele și fericit de aplauze, nu-și mai lua smaraldul de la ochi nici o clipă, contemplând trupurile albe despicate de săbii și convulsiile victimelor. Fură prezentate apoi tablouri din istoria orașului. După fecioare, fii arătat Mucius Scaevola³, a cărui mână fixată de un trepied cu foc umplu amfiteatrul de miros de carne friptă, dar care, ca și adevăratul Scaevola, stătea fără să geamă, cu ochii ridicați spre cer, șoptind o rugă. După ce fu ucis cu spada și târât în spoliarium, urmă obișnuita pauză de prânz.

Împăratul împreună cu vestalele și curtenii părăsiră amfiteatrul și se îndreptară spre un uriaș cort de purpură roșie ca focul, ridicat anume, în care fusese pregătit pentru el și oaspeți un minunat prandium. Cei mai mulți dintre spectatorii de rând le urmau exemplul, împrăștiindu-se

unor aripi făcute de el din pene lipite cu ceară.

¹Soția lui Licos, regele Tebei. Moare legată de coamele unui taur - tortură la care o supun Amfion și Zetos, fiii frumoasei Antiopa, pentru a-și răzbuna mama ponegriță de nemiloasa Dirke.

²Fiica Soarelui, soția lui Minos; în urma dragostei sale monstruoase pentru un taur alb, devine mama Minotaurului (monstru mitologic, cu trup de om și cap de taur).

³Tânăr patrician, care și-a ars mâna dreaptă pentru că n-a reușit să-l omoare pe regele etrusc Porsenna.

în grupuri pestrițe în preajma cortului, ca să-și mai dezmoștească trupurile înțepenite de îndelungata ședere și să se înfrupte din hrana pe care, din mărinimia împăratului, o împărțeau sclavii din abundență. Câțiva curioși coborâră în arenă și, pipăind nisipul îmbibat de sânge, discutau, competenți, despre reprezentațiile trecute și cele viitoare. Curând plecară și aceștia, ca să nu întârzie la împărțirea hranei. Rămaseră doar câțiva oameni pe care-i reținea nu curiozitatea, ci mila pentru viitoarele victime. Ei se ascuseră pe intervale, sau în locurile cele mai de jos.

În timpul pauzei, arena se nivelă. Fură săpate șiruri de gropi, pe toată întinderea arenei. Ultimul șir ajungea la vreo zece pași de podiumul Cezarului. Dinafară cercului se auzea gălăgia mulțimii, strigăte și aplauze, iar aici se făceau pregătiri febrile pentru noi chinuri. Deodată, se deschise cuniculum-ul și din intrările care se deschideau în arenă, apărură mânați din spate cete de creștini goi, purtând cruci în spinare. Se umplu toată arena cu ei. Bătrâni încovoiați sub greutatea grinzilor, bărbați în puterea vârstei, femei cu părul despletit sub care se străduiau să-și ascundă goliciunea, băieți și chiar copii mici. Și crucile, și victimele erau împodobite cu flori. Servitorii cercului, lovindu-i cu ciomegele îi sileau pe creștini să așeze crucile în dreptul gropilor. Așa aveau să piară cei pe care, în prima zi a jocurilor, nu reușiseră să-i dea pradă câinilor și fiarelor sălbătice. Îi luau acum niște sclavi negri și, așezându-i cu spatele pe cruce, le băteau mâinile în cuie de barele transversale, zeloși și grăbiți, pentru ca atunci când poporul se va întoarce după pauză să găsească toate crucile înălțate. Amfiteatrul răsuna de bocănitul ciocanelor, al căror ecou trecea peste rânduri și ajungea în piața din jurul amfiteatrului și sub cortul în care împăratul dădea masă pentru vestale și pentru prietenii săi. Acolo se bea vin, se glumea pe seama lui Chilon și se șopteau la ureche cuvinte tainice preoteselor Vestei, iar în arenă cuiele pătrundeau în mâinile și picioarelor creștinilor, lopețile scrâșneau, umplând cu pământ gropile în

care fuseseră înfipite crucile.

Printre victimele cărora urma să le vină rândul, peste câteva clipe, se afla Crispus. Leii n-apucaseră să-1 sfâșie, așa că fusese destinat răstignirii, iar el, gata întotdeauna de moarte, se bucura la gândul că-i bate ceasul. Trupul lui uscat era despuiat; numai un cordon de iederă îi acoperea coapsele, iar pe cap avea o cunună de roze. În ochi îi strălucea același foc nestins, iar de sub cunună se arăta aceeași față aspră, fanatică. Nu se schimbaseră nici inima lui. Ca și mai înainte, în cuniculum, îi amenința pe frații lui cu mânia lui Dumnezeu.

— Dați slavă Mântuitorului, spunea el, că vă îngăduie să muriți de aceeași moarte ca și el. Poate că o parte din păcatele voastre vor fi iertate astfel, totuși temeți-vă, căci trebuie să se facă dreptate. Nu poate fi aceeași răsplată pentru răi și pentru buni.

Cuvintele lui se însoțeau cu bocăniturile ciocanelor, care băteau în cuie mâinile și picioarele victimelor. Tot mai multe cruci se ridicau în arenă. Iar el, adresându-se celor care așteptau, fiecare lângă crucea lui, continuă:

— Văd cerul deschis, dar văd și prăpastia căscată... Nici eu singur nu știu cum am să dau socoteală Domnului de viața mea, deși am crezut și am urât răul și nu mă tem de moarte, ci de învierea din morți, nu de chin, ci de judecată, căci va veni ziua mâniei.

Atunci, din rândurile de bănci mai apropiate, se auzi o voce calmă și solemnă:

— Nu ziua mâniei, ci ziua îndurării. Ziua mântuirii și a fericirii. Pentru că, vă zic vouă, Christos vă va lua lângă el, vă va mângâia și vă va așeza la dreapta lui. Credeți, căci iată cerul se deschide înaintea voastră!

La aceste cuvinte, toate privirile se întoarseră spre bănci. Chiar și aceia care atârnavă pe cruci ridicară capetele palide, chinuite, și se uitară spre cel ce vorbea. El se apropie până la bariera care înconjura arena și începu să-i binecuvânteze cu semnul crucii.

Crispus întinse brațul spre el ca și cum ar fi vrut: să-i dojenească, însă, văzându-i fața, lăsă mâna în jos, apoi îngenunche și șopti:

—Apostolul Pavel!...

Spre marea uimire a servitorilor cercului, îngenunchează toți cei care nu apucaseră să fie țintuiți pe cruce, iar Pavel din Tars se întoarce spre Crispus și zise:

—Crispus, nu-i amenința, căci încă azi vor fi cu tine în rai! Tu crezi că pot fi osândiți? Dar cine are să-i osândească? Oare Dumnezeu care și-a jertfit fiul pentru ei? Sau poate Christos, care a murit pentru mântuirea lor, așa cum mor ei pentru numele Lui? Cum poate osândi cel care iubește? Cine are să-i învinovățească pe aleșii lui Dumnezeu? Cine va spune despre sângele acesta: „E blestemat”?...

— Doamne, am urât răul! răspunse bătrânul preot.

— Christos a poruncit să-i iubim pe oameni mai mult decât să urâm răul, căci învățătura lui este iubire și nu ură.

— Am greșit în ceasul morții, răspunse Crispus. Și încep să se bată cu pumnii în piept.

Unul dintre supraveghetorii cercului se apropie de Apostol și întreabă:

— Cine ești tu care vorbești condamnaților?

— Un cetățean roman, răspunse Pavel liniștit.

După aceea, se întoarce spre Crispus și spuse:

—Crede, căci asta-i ziua îndurării și mori în pace, rob al lui Dumnezeu!

În clipa aceea, doi negri se apropiară de Crispus ca să-l întindă pe cruce.

El se mai uită încă o dată în jur și strigă:

— Frații mei, rugați-vă pentru mine!

Fața lui pierdu obișnuita-i asprime. Trăsăturile-i împietrite se topiră într-o expresie de pace și blândețe. Își întinse singur mâinile în lungul brațelor crucii și, privind drept la cer, începu să se roage cu

ardoare. Se părea că nu simte durerea pentru că atunci când cuiele îi pătrunseră în mâini, trupul lui nici nu tresări măcar. Se ruga în timp ce i se țintuiau picioarele, se ruga în timp ce era ridicată crucea și bătătorit pământul în jurul ei. Abia când mulțimea începu să umple amfiteatrul, râzând și făcând larmă, sprâncenele bătrânului se încruntară puțin, mâniindu-se parcă pentru că poporul păgân îi tulbură liniștea și pacea unei morți blânde.

Crucile toate erau în picioare. Arena părea o pădure de trunchiuri de care atârna oameni. Peste cruci și peste capetele răstigniților cădeau razele soarelui, în timp ce pe arenă umbrele groase formau o rețea neagră, în ochiurile căreia strălucea nisipul galben. Era un spectacol la care toată plăcerea poporului consta în a privi moartea lentă. Inșă niciodată până atunci nu se văzuse un asemenea desiş de cruci. Arena era înșesată de cruci, iar servitorii se strecurau anevoie printre ele. Pe margini, fuseseră răstignite mai ales femei. Crispus, ca unul dintre conducători, fusese răstignit chiar în fața podiumului împărațesc, pe o cruce uriașă, înfășurată la poale în iederă. Nici una dintre victime nu murise încă. Doar câțiva dintre cei care fuseseră țintuiți la început leșinaseră. Nimeni nu gemea și nu cerea îndurare. Unii atârnavă cu capetele plecate pe umăr sau căzute în piept, parcă prinși de somn. Alții, parcă îngândurați, sau încă privind la cer, mișcau încetișor din buze. Pădurea îngrozitoare de cruci, trupurile răstignite, tăcerea victimelor trezeau o impresie ciudată de teamă. Spectatorii care intrau sătui și veseli în circ după ospăț, țipând și râzând, tăceau brusc neștiind pe care corp să-și oprească privirile și ce să gândească. Goliciunea trupurilor de femei întinse pe cruce nu le mai ațâța simțurile. Nu se făceau nici măcar obișnuitele pariuri, cine moare mai repede, așa cum se făcea de obicei când în arenă apăreau un număr mai mic de condamnați. Se părea că și împăratul se plictisește, căci, întorcând capul, își îndrepta colierul de la gât cu o mișcare leneșă, cu fața absentă și somnoroasă.

Deodată, Crispus, care atârna în fața lui și care cu o clipă mai

înainte stătea cu ochii închiși, ca un om leșinat sau în agonie, și-i deschise și începu să privească la împărat.

Fața lui luă iarăși obișnuita expresie neînduplecată. Ochii-i scăpărau. Curtenii, surprinși, începură să șoptească între ei, arătându-și-l cu degetul. În cele din urmă, împăratul însuși întoarse capul spre el și duse leneș smaraldul la ochi.

Se lăsă o liniște profundă. Ochii spectatorilor erau ațintiți asupra lui Crispus, care încerca să miște mâna dreaptă, ca și cum ar fi vrut să și-o smulgă de pe cruce.

Și, umflându-și pieptul, încât i se vedeau toate coastele, începu să strige:

—Matricidule! Vai ție!

Curtenii, auzind insulta de moarte aruncată stăpânului lumii față cu miile de oameni, nu îndrăzneau nici să respire. Chilon încremeni, împăratul tresări și lăsă smaraldul să-i alunece dintre degete.

Poporul stătea, de asemenea cu respirația oprită. Vocea lui Crispus răsuna tot mai puternic în arenă:

—Vai ție, ucigaș al soției și al fratelui tău, vai ție, Antichriste! Prăpastia stă deschisă în fața ta, moartea își întinde mâinile spre tine și groapa te așteaptă. Vai ție, cadavru viu, căci vei muri înfricoșat și osândit în veci!

Și, neputând să-și desprindă mâna țintuită de lemn, cu trupul întins, încordat, încă de viu asemănător unui schelet, neînduplecat ca destinul, își clătina capul deasupra podiumului lui Nero, risipind petale de trandafir din cununa pe care i-o puseseră în creștet.

—Vai ție, ucigașule! S-a împlinit măsura și ceasul morții tale se apropie!...

Se mai încorda o dată. O clipă, spectatorii avură impresia că are să-și desprindă mâna de pe cruce, s-o întindă amenințător spre Cezar, deodată însă brațele lui slabe se muie și trupul îi alunecă, capu-i căzu în piept și muri.

în pădurea de cruci cei mai slabi începură, unul câte unul să se cufunde în somnul de veci.

Capitolul LIX

— Cezar, zise Chilon, acum marea e ca uleiul și valurile par să doarmă... Să plecăm în Achaia. Acolo te așteaptă gloria lui Apollo, acolo te așteaptă cununi, triumfuri, acolo oamenii te adoră, iar zeii te primesc ca pe un oaspete egal lor, în timp ce aici, stăpâne...

Se întrerupse, căci buza inferioară începu să-i tremure atât de tare, încât cuvintele-i deveniseră niște sunete neînțelese.

— Vom merge, după terminarea jocurilor, răspuse Nero. Știu că și așa unii îi numesc pe creștini *innoxia corpora*.¹ Dac-aș pleca, ar începe să repete asta cu toții. Tu de ce te temi, ciupercă putredă?

Zicând acestea, încruntă sprâncenele. Se uită întrebător la Chilon, parcă aștepta de la el o explicație. Se prefăcea numai că-i calm. La ultima reprezentație se speriasse și el de cuvintele lui Crispus și, întorcându-se acasă, nu reușise să adoarmă de furie și rușine, și totodată de frică.

Superstițiosul Vestinus, care ascultase în tăcere discuția lor, se uită în jur și zise cu o voce tainică:

— Ascultă-1, stăpâne, pe bătrânul ăsta: în creștinii aceștia e ceva ciudat... Zeul lor le dă o moarte ușoară, dar cu alții s-ar putea să fie răzbunător.

Nero răspunse repede:

— Nu eu am organizat jocurile, ci Tigellinus.

Făpturi nevinovate.

— Așa-i! Eu, răspuse Tigellinus, care auzise cuvintele împăratului. Eu, și-mi râd de toți zeii creștini. Vestinus, stăpâne, nu-i decât o bășică plină de superstiții, iar acest viteaz grec e gata să moară de spaimă, când vede o cloșcă înfioată apărându-și puii.

— Bine, zise Nero, dar de acum înainte, creștinilor să li se taie limbile sau să li se pună călușuri în gură.

— Are să le pună focul călușuri, divine!

— Vai mie! gemu Chilon.

împăratul, căruia îi dăduse curaj cutezătoarea siguranță de sine a lui Tigellinus, începu să râdă și spuse, arătând spre bătrânul grec:

— Priviți cum arată urmașul lui Ahile!

într-adevăr, Chilon arăta îngrozitor. Restul de păr cât îl mai avea îi albise complet. Pe față i se întipărise o expresie de nespusă neliniște, teamă și amărăciune, în unele clipe, părea amețit și pe jumătate inconștient. Adesea nu răspundea la întrebări, uneori se înfuria și devenea obraznic, încât curtenii se fereau să se agate de el.

O asemenea stare îl cuprinse și acum.

— Faceți cu mine ce vreți, dar eu nu mai merg la jocuri! strigă, disperat, pocnind din degete.

Nero îl fulgeră cu privirea și, întorcându-se spre Tigellinus, zise:

— Să ai grijă ca în grădină stoicul acesta să fie aproape de mine. Vreau să văd ce impresie vor face asupra lui torțele noastre.

Chilon se sperie de amenințarea care vibra în vocea împăratului.

— Stăpâne, zise el, n-am să văd nimic, căci eu noaptea nu văd. împăratul îi răspuse cu un surâs sinistru:

—Noaptea aceea va fi luminoasă ca ziua.

Apoi, se întoarse spre ceilalți curteni, cu care începu să discute despre cursele pe care plănuia să le inițieze în încheierea jocurilor.

De Chilon se apropie Petronius și, atingându-l de braț, zise:

— Ți-am spus eu? Nu rezști.

Acesta răspuse:

—Vreau să mă-mbăt...

Se întinse după o cupă cu vin, însă n-o putu duce ia gură fiindcă-i tremura mâna. Vestinus îi luă cupa, apoi aplecându-se la urechea lui, întrebă curios și speriat:

—Te urmăresc Furiile? Ai?...

Bătrânul se uită năuc la el, clipind des din ochi, de parcă n-ar fi înțeles întrebarea.

Vestinus repetă:

—Te urmăresc Furiile?

—Nu, răspuse Chilon, dar în fața mea e noapte.

—Ce noapte?... Zeii să se milostivească de tine! Ce noapte?

—O noapte groaznică, de nepătruns, în care se mișcă ceva și vine spre mine. Dar eu nu știu ce-i și mi-e frică.

—Întotdeauna am fost sigur că ăștia-s vrăjitori. Nu visezi ceva anume?

—Nu, căci nu dorm. Eu n-am crezut c-au să-i chinuiască astfel.

—Ti-e milă de ei?

—De ce vărsați atâta sânge? Ai auzit ce spunea ăla de pe cruce?

Vai vouă!

— Am auzit, răspuse Vestinus în șoaptă. Dar ei sunt incendiatori.

—Nu-i adevărat!

—Și dușmanii neamului omenesc.

—Nu-i adevărat!

—Și otrăvesc apele.

—Nu-i adevărat!

—Șiucid copiii...

—Nu-i adevărat!

—Cum așa? întrebă Vestinus, uimit. Tu însuți ai spus toate astea și i-ai dat pe mâna lui Tigellinus!

— De aceea m-a împresurat noaptea și moartea vine spre mine...
Uneori, mi se pare c-am și murit, și voi de asemenea.

— Nu! Ei mor, noi suntem vii. Dar spune-mi: ce văd ei când mor?

— Pe Christos...

— Asta-i zeul lor? E un zeu puternic?

Chilon răspunde tot printr-o întrebare:

— Ce torfe sunt acelea pe care urmează să le ardă în grădina? Ai auzit ce spunea împăratul?

— Am auzit și știu. Astea sunt așa-numit ele *sarmenti* și *semaxi*... îi îmbracă în tunici îmbibate în rășină, îi leagă de stâlpi și le dau foc... Numai de n-ar trimite zeul lor vreo calamitate asupra orașului... Semaxi! E o tortură îngrozitoare!

— O prefer, fiindcă n-o să fie cu sânge, răspunde Chilon. Poruncește sclavului să-mi dea cupa la gură. Vreau să beau și vărs vinul, căci îmi tremură mâna de bătrânețe.

În timpul acesta, discutau și alții despre creștini. Bătrânul Domitius Afer își bătea joc de ei:

— Îs atât de mulți c-ar fi putut porni un război civil. Vă amintiți, ne-am temut c-o să se apere? Dar ei mor ca oile.

— Să fi încercat altfel! zise Tigellinus. Atunci vorbi Petronius:

— Vă înșelați. Ei se apără.

— În cefe?

— Prin răbdare.

— E un fel nou de apărare.

— Cu siguranță. Dar puteți să spuneți că ei mor ca niște criminali de rând? Nu! Ei mor ca și cum criminalii ar fi cei care-i condamnă la moarte, adică noi și tot poporul roman.

— Ce prostii! strigă Tigellinus.

—*Hic abdera* ! răspuse Petronius.

Alții însă, izbiți de observațiile lui, începură să se privească mirați și să repete:

—Adevărat! E ceva aparte, ciudat, în moartea lor.

— Ascultați, ei îl văd pe zeul lor! strigă Vestinus dintr-o parte. Atunci, câțiva curteni se întoarseră spre Chilon.

— Hei, bătrâne, tu-i cunoști bine: spune-ne ce văd?

Greul vărsă vinul pe tunică și răspuse:

— învierea din morți!...

Și începu să tremure atât de tare că oaspeții, care stăteau mai aproape, izbucniră în râs.

Capitolul LX

De câteva zile, Vinicius nu-și mai petrecea acasă noaptea. Petronius își închipuia că poate și-a făcut un nou plan pentru eliberarea Ligiei din închisoarea Esquilină, însă nu mai voia să-l întrebe de nimic, ca să nu-i aducă ghinion. Acest sceptic elegant devenise întrucâtva superstițios, sau mai degrabă, de când nu reușise s-o răpească pe fată din subterana Mamertină, încetase să mai creadă în steaua lui.

Nu miza nici acum pe un rezultat bun al încercărilor lui Vinicius. Închisoarea Esquilină, construită în grabă din pivnițele caselor dărâmate pentru a opri incendiul, nu era de fapt atât de grozavă ca străvechiul Tullianum de lângă Capitoliu, în schimb, era de o sută de ori mai bine păzită. Petronius era convins că Ligia fusese mutată acolo numai ca să nu moară și să nu scape de arenă, și deducea simplu că tocmai de aceea

¹Aici te înșeli!

era păzită ca ochii din cap...

„Probabil, își spunea el, împăratul și cu Tigellinus au rezervat-o pentru un spectacol aparte, mai teribil decât toate, iar Vinicius mai degrabă piere o dată cu ea decât să renunțe s-o salveze.”

Vinicius însă pierduse și el orice speranță de salvare. Acum n-o mai poate salva decât Christos. Tânărul tribun nu mai avea decât o singură dorință - s-o viziteze la închisoare.

De la o vreme, nu-i dădea pace gândul că Nazarius putea să intre în închisoarea Mamertină ca salahor la căratul cadavrelor. Se hotărâse să încerce calea asta.

Cumpărat, cu o sumă colosală, paznicul Gropilor Puturoase îl primi, în cele din urmă, în grupul oamenilor săi, pe care-i trimitea în fiecare noapte la închisori după cadavre. Pericolul ca Vinicius să fie recunoscut era într-adevăr mic. Îl fereau de asta: noaptea, hainele de sclav și proasta iluminare a închisorilor. De altfel, cui i-ar fi putut trece prin minte că un patrician, nepot și fiu de consuli, ar putea să se găsească printre gropari, expus la putoarea închisorilor și a Gropilor și să se apuce de o muncă la care-i silea pe oameni numai sclavia sau extrema sărăcie?

El însă, când sosi mult dorita seară, își înfășură cu bucurie coapsele, se legă la cap cu o pânză muiată în terebentină și, cu inima zvâcnind, se duse împreună cu grupul de gropari la Esquilin.

Paza pretorienilor nu le făcu greutăți, căci aveau cu toții însemnele necesare, pe care un centurion le cercetă la lumina felinarului. Peste câteva clipe, poarta mare de fier se deschise înaintea lor și intrară.

Vinicius văzu în fața lui o pivniță spațioasă, boltită, din care se trecea în altele. Niște felinare abia luminau interiorul plin de oameni. Unii erau culcați pe lângă pereți, cufundați în somn sau poate morți. Alții stăteau în jurul unor vase mari cu apă, din care beau ca niște oameni mistuiți de febră, alții stăteau pe jos, cu coatele sprijinite de

genunchi și cu capul în palme. Pe alocuri, copiii dormeau la sânul mamelor. Se auzeau gemete, gâfâitul șuierător al bolnavilor, planșete, șoapte de rugăciuni, cântece fredonate în surdină, blestemele paznicilor, în pivniță era un aer fetid și înghesuială. În adâncurile negre, furnicau figuri întunecate iar mai aproape, la lumina tremurândă a felinarelor, se vedeau fețe palide, speriate, trase și flămânde, cu ochii stinși sau mistuiți de febră, cu buze vinete, cu șiroaie de sudoare pe frunte și părul lipit de tâmple. Prin unghere, aiurau cu voce tare bolnavii. Unii cereau apă, alții să fie duși la moarte. Și totuși era o închisoare mai puțin fioroasă decât vechiul Tullianum. Lui Vinicius i se tăiară picioarele, când văzu această priveriște și răsufierea i se opri. La gândul că Ligia se află acolo în mizerie și suferință, se cutremură, înăbușindu-și cu greu țipătul de disperare. Amfiteatrul, colții fiarelor sălbatice, totul era mai bun decât pivnițele acestea teribile, infestate de miasmele cadavrelor, unde voci rugătoare repetau din toate părțile:

— Duceți-ne la moarte!

Vinicius își înfipse unghiile în palme. Simțea că-i vine rău, că-și pierde cunoștința. Toate suferințele îndurate de el până atunci și dragostea care-l adusese aici se transformară în dorință de moarte.

Auzi lângă el vocea paznicului de la Gropile Puturoase:

—Câte cadavre aveți astăzi?

—Cam vreo duzină, răspunse paznicul închisorii, dar până dimineață o să fie mai multe, că horcăie unii pe lângă pereți.

Și începu să se plângă de femei că ascund copiii morți ca să-i țină mai mult lângă ele și să nu-i dea la Gropile Puturoase. Trebuie să recunoști cadavrele numai după miros, de aceea aerul, și așa îngrozitor, se strică și mai mult.

— Aș prefera să fiu sclav, zise el, într-un ergastulum de la țară, decât să-i păzesc pe câinii ăștia care putrezesc de vii.

Paznicul Gropilor îl consolă, afirmând că nici slujba lui nu-i mai ușoară. Vinicius își reveni și începu să se uite în juru-i prin pivniță. Aici

însă o căută în zadar pe Ligia și chiar se gândea că poate n-are s-o mai vadă vie. Erau mai bine de zece pivnițe legate între ele prin tunele proaspăt săpate, iar groparii nu intrau decât acolo unde se aflau cadavre. Se gândi cu teamă că toată osteneala e zadarnică.

Din fericire, șeful lui îi veni în ajutor.

— Morții trebuie duși imediat, zise el, căci molima se răspândește mai ales prin cadavre. Altfel, o să muriți și voi, și deținuții.

— Peste toate pivnițele suntem doar zece și mai trebuie să dormim și noi, răspunse paznicul.

— Atunci eu îți las patru din oamenii mei, care-au să umble noaptea prin pivnițe să vadă dacă n-a mai murit careva.

— Dau mâine de băut, dacă faci asta. Să ducă la probă fiecare cadavru, că a venit ordin ca morților să li se străpungă beregata și pe urmă imediat cu ei la Gropi!

— Bine, dar să dai de băut! zise paznicul.

După aceea, numi patru oameni, printre care și pe Vinicius, iar cu ceilalți începu să încarce cadavrele pe târgi.

Vinicius răsuflă ușurat. Era sigur că măcar așa are s-o găsească pe Ligia!

Cercetă cu grijă prima pivniță. Căută prin toate ungherele întunecate, în care aproape că nu pătrundea lumina felinarului, se uită la oamenii care dormeau pe lângă pereți, acoperiți cu pânză de cort, se uită la cei mai gravi bolnavi care erau întinși mai la o parte, însă pe Ligia n-o mai găsi nicăieri. Și în a doua, și în a treia privință căutările lui rămăseseră fără rezultat.

Ora era târzie. Cadavrele fuseseră transportate. Paznicii așezați în coridoarele de trecere adormiseră, copiii, istoviți de plâns, tăcuseră, în pivnițe nu se mai auzea decât răsuflarea obosită a oamenilor și, pe alocuri, șoapte de rugăciune.

Vinicius intră cu felinarul în cea de-a patra pivniță, mult mai mică și, ridicând lumina în sus, începu să se uite înjur.

Deodată tresări, căci i se păru că în dreptul gratiilor unei ferestre vede statura uriașă a lui Ursus.

Suflând repede în felinar, se apropie de el și întreabă:

— Ursus, tu ești?

Uriașul întoarse capul:

— Cine ești?

— Nu mă recunoști? întreabă tânărul.

— Ai stins felinarul. Cum să te recunosc?

Vinicius însă o zări pe Ligia întinsă pe o mantie lângă perete și, fără să mai spună nimic, îngenunche lângă ea. Atunci, Ursus îl recunosc:

— Slavă lui Christos! Dar n-o trezi, stăpâne.

Vinicius, îngenuncheat, o privea printre lacrimi. Cu tot întunericul, putea să-i deosebească fața, palidă ca alabastrul, și brațele slăbite. Văzând-o astfel, îl sfredeli o durere sfâșietoare. Mila, dorul, adorația îi involbură inima. Căzând cu fața la pământ, începu să sărute marginile mantiei pe care se odihnea făptura aceasta, mai dragă decât orice pe lume.

Ursus îl privi multă vreme în tăcere. În cele din urmă, îl trase de tunică.

— Stăpâne, întreabă, cum ai intrat? Ai venit s-o salvezi? Vinicius se ridică, străduindu-se să-și stăpânească emoția.

— Arată-mi cum! zise el.

— A m crezut c-ai să găsești tu o cale, stăpâne. Mie nu-mi vine în minte decât una singură.

Își întoarse ochii spre ferestruica zăbreliță, apoi, ca și cum și-ar fi răspuns sieși, urmă:

— Da!... Dar acolo sunt soldații...

— O sută de pretorienii, răspunse Vinicius.

— Deci, nu putem trece!

— Nu!

Ligianul își șterse fruntea și întrebă pentru a doua oară:

—Cum ai intrat aici?

— Am tessera de la paznicul Gropilor Puturoase...

Deodată, se întrerupse, ca și cum l-ar fi fulgerat un gând, tăcu o vreme, apoi începu să vorbească grăbit:

— Pe chinurile Mântuitorului! Eu rămân aici, iar ea să ia tessera mea, să-și înfășoare capul în cârpă, să-și acopere umerii cu mantia și să iasă. Printre sclavii gropari sunt câțiva adolescenți. Pretorienii n-au s-o recunoască, iar o dată ajunsă în casa lui Petronius, e salvată.

Ligianul lăsă capul în piept și răspunse:

— Ea n-are să se învoiască, fiindcă te iubește, și în afară de asta, e bolnavă. Nu poate să se țină pe picioare. Apoi adăugă: Dacă tu, stăpâne, și nobilul Petronius n-ați putut s-o scoateți din închisoare, atunci cine are s-o mai salveze?

—Numai Christos!...

Tăcură amândoi. Ligianul se gândea cu capul lui de om simplu: „Doar El ar fi putut să-i salveze pe toți, însă, de vreme ce n-o face, se vede că a venit vremea chinurilor și a morții!” Se împăcase cu ideea morții sale, dar îi părea rău până-n adâncul sufletului de copilul acesta care crescuse în brațele sale și pe care-l iubea mai mult decât propria-i viață.

Vincius
îngenunche din nou lângă Ligia. Prin
fereastra zăbreliță se strecurau în pivnița
razele lunei și o luminau mai bine decât felinarele care pălpăia deasupra
ușii.

Deodată, Ligia deschise ochii și, punând palmele sale fierbinți pe mâinile lui Vinicius, zise:

—Te văd. Știam că ai să vii.

El îi luă mâinile și își lipi fruntea de ele. Pe urmă o ridică puțin din culcuș și o sprijini de pieptul lui.

— Am venit, draga mea. Christos să te păzească și să te salveze, o, Ligia iubită!...

Nu mai putu să vorbească. Glasul i se înecă de durere și nu voia să-și trădeze mâhnirea în fața ei.

— Sunt bolnavă. Marcus, răspunse Ligia. Sau în arenă, sau aici, în închisoare, trebuie să mor... M-am rugat să te mai văd înainte de moarte și ai venit - Christos m-a ascultat!

El o strânse la piept, fără să poată rosti vreun cuvânt. Ea continuă:

— Te-am văzut de mai multe ori prin fereastră, din Tullianum. Știam că ai vrut să vii. Acum Mântuitorul mi-a dat o clipă de luciditate ca să ne putem lua rămas bun. Eu plec la El, Marcus, dar te iubesc și te voi iubi întotdeauna.

Vinicius, cu un efort de voință, se stăpâni și, căutând să se arate liniștit, îi spuse:

—Nu, draga mea. Tu n-ai să mori. Apostolul mi-a spus să cred. Mi-a promis să se roage pentru tine. El l-a cunoscut pe Christos. Christos l-a iubit și nu-i refuză nimic... Dac-ar fi trebuit să mori, Petru nu mi-ar fi poruncit să am încredere. El mi-a spus: „Ai încredere!” Nu, Ligia! Christos are să se îndure de mine... El nu vrea moartea ta. El n-are să îngăduie asta... îți jur pe numele Mântuitorului că Petru se roagă pentru tine!

Se lăsă tăcere. Singurul felinar care atârna deasupra ușii se stinse, în schimb, lumina lunii străbătea printre zăbrele. În colțul opus al pivniței scânci un copil, apoi tăcu. De afară se auzeau vocile

pretorienilor, care, după ce schimbaseră garda, jucau lângă perete *duodecim scriptorum*'.

— O, Marcus, spuse Ligia, Christos însuși a spus Tatălui: „îndepărtează de la mine acest pahar cu venin!” și totuși paharul a fost umplut. Christos însuși a murit pe cruce și acum pier pentru el mii. De ce m-ar salva pe mine singură? Cine sunt eu, Marcus? Am auzit cum a spus Petru că și el vai muri schingiuit. Cine sunt eu față de el? Când au venit pretorienii la noi, îmi era frică de moarte și de chinuri, dar acum nu mai mi-e frică. Vezi ce îngrozitoare-i închisoarea! Eu am să mă duc sus în cer. Gândește-te că aici e împăratul, iar acolo e Mântuitorul, bun și milostiv. Și nu există moarte. Tu mă iubești. Gândește-te cât de fericită voi fi! O, Marcus, dragule, gândește-te că și tu ai să vii acolo la mine!

Tăcu, mai răsuflă, apoi ridică la buze mâna lui:

— Marcus!

— Ce-i, draga mea?

— Nu plânge după mine. Nu uita că și tu ai să mă urmezi. Am trăit puțin, dar Dumnezeu mi-a dăruit sufletul tău. Am să-i spun lui Christos că, deși am murit și deși ai văzut moartea mea, și deși ai rămas îndurerat, totuși n-ai hulit împotriva voinței Lui și că-L iubești ca și până acum. Căci tu-L vei iubi și vei îndura cu răbdare moartea mea, nu?... Atunci El ne va uni, căci eu te iubesc și vreau să fiu cu tine...

Din nou i se tăie respirația și cu voce abia șoptită încheie:

— Făgăduiește-mi, Marcus!...

Vinicius o îmbrățișa, tremurând, și răspunse:

— Pe capul tău sfânt - îți făgăduiesc!...

In zarea tristă a lunii chipul lui se luminează. Mai duse mâna lui la buze și șopti:

*Joc cu pioni.

— Eu sunt soția ta!

Afară, lângă zid, pretorienii, care jucau duodecim scriptorum, începură să se certe, ei doi însă uitaseră de închisoare, de pază, de pământul întreg și, simțindu-și sufletul împăcat, începură să se roage.

Capitolul LXI

Timp de trei zile, adică mai degrabă de trei nopți, nimic nu le tulbură liniștea. Când obișnuitele treburi din închisoare - constând în alegerea morților de cei vii și a celor grav bolnavi de cei sănătoși - se terminau și când paznicii oboseți se culcau pe coridoare, Vinicius intra în beciul în care era Ligia și rămânea acolo până când zorile pătrundeau prin gratiile ferestrei. Ea își rezema capul de pieptul lui și discutau cu voci șoptite despre dragoste și moarte. Amândoi, fără să vrea, în gânduri și în discuții, chiar în dorințele și speranțele lor, se îndepărtau tot mai mult de viață și pierdeau sentimentul că trăiesc. Erau ca niște oameni care, îndepărtându-se cu corabia de țărm nu mai văd malul și se afundă cu încetul, în infinit. Amândoi se schimbau treptat în niște duhuri triste, îndrăgostite unul de altul și de Christos și gata să-și ia zborul. Numai când și când inima lui era pustiită de durere ca de vifor, iar uneori sclikea, ca un fulger, speranța născută din iubire și din credința în mila Celui Răstignit, însă, cu fiecare zi ce trecea, se despărțea și el tot mai mult de pământ și se lăsa în voia morții. Dimineața, când ieșea din închisoare, se uita la lume, la oraș, la cunoscuți și la forfota vieții, ca într-un vis. Totul îi părea străin, îndepărtat, deșert și mărunț. Încetase chiar să-l mai sperie grozăvia chinurilor, deoarece avea senzația că acesta-i un lucru prin care se poate trece, fără să-l iei în seamă. Amândoi aveau impresia că a început să-i învăluie veșnicia. Discutau despre dragoste; cum se vor iubi și cum vor trăi împreună, însă numai dincolo de mormânt. Chiar dacă se mai

gândeau uneori la lucrurile pământești, se gândeau ca niște oameni care, pregătindu-se pentru o călătorie lungă, discută despre pregătirile de drum. De altfel, îi înconjură o liniște nețărmurită, parc-ar fi fost două coloane uitate undeva într-un pustiu. Nu mai doreau decât să nu fie despărțiți de Christos. Când fură convinși că n-are să se întâmple asta, se îndrăgostiră de El ca de ceea ce avea să-i unească, ca de o fericire și o pace infinită. Aflându-se încă pe pământ, ei se scuturau de colbul pământului. Sufletele lor deveneau pure ca lacrima. Sub amenințarea morții, în mizerie și în suferință, în bârlogul închisorii, începu pentru ei cerul, căci ea îl lua de mână și-l conducea la izvorul veșnic al vieții, ca și cum ar fi cunoscut mântuirea și-ar fi ajuns sfântă.

Petronius se mira, văzând pe fața lui Vinicius un calm tot mai așezat și niște ciudate străluciri în ochi, pe care nu le observase înainte. Uneori, bănuia că Vinicius a găsit vreo soluție salvatoare și-i părea rău că nu-i comunică și lui taina speranțelor sale.

În cele din urmă, nemaiputând răbda, îi spuse:

— Acum arăți altfel. Nu păstra secrete față de mine, căci vreau și pot să-ți fiu de folos. Ai aranjat ceva?

— Am aranjat, răspunse Vinicius. Dar tu nu poți să-mi mai fii de folos. După moartea ei, eu am să recunosc că sunt creștin și am să merg după ea.

— Deci n-ai nici o speranță?

— Ba da, am. Christos are să mi-o dea înapoi și n-o să mă mai despart de ea niciodată!

Petronius începu să se plimbe prin atrium cu o expresie de dezamăgire și nedumerire pe față. Apoi spuse:

— Pentru asta nu-i nevoie de Christos al vostru, căci același serviciu ți-l poate face și Thanatos¹ al nostru.

¹ZQU\ morții la grecii antici.

Vinicius zâmbi trist și spuse:

—Nu, dragul meu, dar tu nu vrei să înțelegi asta.

—Nu vreau și nu pot, răspunse Petronius. Acum nu-i timp de discuții, dar îți amintești ce-ai spus când n-am reușit să-o răpim din Tullianum? Eu pierdusem orice speranță, iar tu mi-ai spus când ne-am întors acasă: „Eu am credea că Christos mi-o poate da înapoi”. Să ți-o dea. Dacă arunc o cupă de preț în mare, nu mi-o poate da înapoi nici unul din zeii noștri, iar dacă nici al vostru nu-i mai bun, atunci nu știu de ce-ar trebui să-l cinstesc pe el mai mult decât pe cei vechi.

—Dar el are să mi-o redea, răspunse Vinicius.

Petronius dădu din umeri.

—Știi că mâine creștinii au să lumineze grădinile Cezarului?

—Mâine? întrebă Vinicius.

În fața acestei realități atât de apropiate și de cumplite inima îi tresări de durere și de spaimă. Se gândi că poate asta va fi ultima noapte pe care o va putea petrece cu Ligia, așa că, luându-și rămas bun de la Petronius, se duse repede la paznic să-și iatessera.

Însă aici îl aștepta o dezamăgire. Paznicul nu mai voia să-i dea semnul.

—Iartă-mă, stăpâne. Am făcut pentru tine tot ce-am putut, dar nu pot să-mi primejduiesc viața. În noaptea asta, urmează să fie duși creștinii în grădinile împăratului. În închisoare o să fie plin de soldați și de slujbași. Dacă te-ar recunoaște aș pieri și eu, și copiii mei.

Vinicius înțelese că-i zadarnic să insiste. Mai pâlăpâia un sâmbure de speranță; poate soldații care-l văzuseră în serile anterioare au să-i dea drumul și fără semn, așa că, o dată cu lăsarea nopții, se îmbracă, după obicei, în tunică de in, își înfășură capul în cârpă și se duse la poarta închisorii.

În ziua aceea însă, semnele se controlau mai atent decât de obicei și, pe deasupra, centurionul Scevinus, ostaș aspru și devotat cu trup și suflet împăratului, îl recunoscuse pe Vinicius.

Poate că totuși sub platoșa de fier mai tresărea în pieptul lui o undă de milă pentru suferința oamenilor. În loc să lovească cu lancea în scut, în semn de alarmă, îl trase pe Vinicius la o parte și-i spuse:

—Întoarce-te acasă. Te-am recunoscut, dar am să tac, fiindcă nu vreau să te dau pierzării. Nu pot să-ți dau drumul să intri, dar întoarce-te și fie ca zeii să-fi trimită mângâiere!

—Nu poți să-mi dai drumul, spuse Vinicius, dar permite-mi să rămân aici și să-i văd pe cei ce vor fi luați.

—Ordinul meu nu oprește asta, răspunse Scevinus.

Vinicius rămase lângă poartă, așteptând să fie scoși cei condamnați. În cele din urmă, pe la miezul nopții, se deschiseră larg porțile închisorii și apărură șiruri întregi de deținuți: bărbați, femei și copii, înconjurați de detașamente înarmate de pretorienii. Noaptea era foarte luminoasă, cu lună plină, așa că puteau fi deosebite nu numai statura, ci și fețele nefericiților. Mergeau perechi, într-un convoi lung, sumbru, în liniștea întreruptă doar de zăngănitul armurilor ostașilor. Fuseseră scoși atât de mulți, încât se părea că toate pivnițele au rămas goale.

În capătul convoiului, Vinicius îl văzu pe medicul Glaucus. Nici Ligia, nici Ursus nu erau printre condamnați.

Capitolul LXII

Nu se lăsase încă întunericul, când primele valuri ale poporului începură să se reverse în grădinile împărătești. Mulțimea, îmbrăcată sărbătorește, cu cununii pe cap, voioasă și cântând, parte beată, mergea să vadă un nou și strălucit spectacol. Strigătele: „*Semaxi! Sarmenti!*” răsunau pe Via Tecta, pe Pons Aemilius și de cealaltă parte a Tibrului,

pe calea Triumfală, pe lângă Circul lui Nero și până departe spre dealul Vaticanului. În Roma, mai fuseseră arătați oameni arși pe stâlpi, niciodată însă numărul lor nu fusese atât de mare. Cezar și Tigellinus, voind să termine cu creștinii și totodată să preîntâmpine molima, care, din închisori se răspândise prin oraș, dădură poruncă să se golească toate închisorile, așa că nu mai rămaseră decât vreo câteva zeci de oameni, destinați încheierii jocurilor. Îndată ce trecea poarta parcului mulțimea amuțea de uimire. Pe toate aleile principale și lăturalnice care treceau în lungul desigurilor de copaci, în jurul poienilor, tufișurilor, lacurilor și pajiștilor semănate cu flori, erau împlântați stâlpi smoliți de care fuseseră legați creștinii. De pe locurile mai ridicate, de unde priveștea nu era stânjenită de copaci, se puteau zări șiruri întregi de stâlpi și trupuri împodobite cu flori, cu frunze de mirt și iederă, întinzându-se până departe, pe coline și văi, atât de departe, încât dacă cele apropiate păreau niște catarge de corabie, cele mai îndepărtate apăreau ca niște tirsuri sau lănci înfipte în pământ. Numărul lor mare întrecuse chiar și așteptările norodului. Se putea crede că un popor întreg fusese legat de stâlpi, pentru distrarea Romei și a împăratului. Grupurile de spectatori se opreau în fața diferitelor catarge, după cum îi interesau figura, vârsta sau sexul victimelor, priveau fețele, ghirlandele de iederă, apoi își continuau plimbarea, punându-și întrebări pline de uimire: „Oare-s așa de mulți vinovați? Cum au putut să dea foc Romei niște copii care abia se țin pe picioare?” Și mirarea se transforma cu încetul în neliniște.

Între timp, se lăsase întunericul și pe cer începură să lucească primele stele. Lângă fiecare condamnat se opri un sclav cu o torță aprinsă în mână. Când trompetele răsunară din diferite părți ale parcului, dând semnalul de începere a spectacolului, sclavii aplecară torțele spre baza stâlpilor.

Paiele muiate în smoală, ascunse sub flori, se aprinseră imediat, dând într-o flacără luminoasă, care întezindu-se cu fiecare clipă, mistuia

ghirlandele de iederă și, înălțându-se, învăluia picioarele victimelor. Poporul tăcu, grădina răsună de un geamăt lung de durere. Unele victime, ridicând capetele spre cerul înstelat, începură să cânte în cinstea lui Christos. Poporul asculta. Când însă de la stâlpii mai mici voci sfâșietoare de copii începură să strige: „Mamă! Mamă!” - chiar și cele mai aspre inimi se umplură de groază. Se cutremurară, înfiorați, chiar și spectatorii beți, când văzură căpșoarele acelea și fețișoarele nevinovate, schimonosite de durere sau leșinând în fumul care începuse să înăbușe victimele. Iar flăcările urcau, mistuind mereu alte și alte coroane de trandafiri și iederă. Luceau în lumina flăcărilor aleile principale și lăturalnice, tufișurile, arborii, poienile și pajiștile cu flori. Apa din heleștee și lacuri sclipea. Frunzele tremurătoare ale pomilor căpătaseră nuanțe roșietice. Se făcuse lumină ca ziua. Mirosul de trupuri arse umplu grădina, însă imediat sclavii începură să presare smirnă și aloes în cădelnițele pregătite anume între stâlpi. În mulțime se auzeau strigăte, cine știe dacă de compătimire sau de entuziasm? Strigătele se înteteau, o dată cu focul ce cuprindea stâlpii, șerpuiind spre pieptul victimelor, pârându-le părul din cap cu răsuflarea lui fierbinte, așternând parcă un vâl peste fețele lor cenușii și, în sfârșit, țâșnind în văzduh, parcă spre victoria și triumful acelei forțe care-1 aprinsese.

Chiar de la începutul spectacolului, în mijlocul poporului apăruse împăratul într-o minunată cvadrigă de curse, la care erau înhămați patru armăsari albi, Era îmbrăcat în veșminte de vizitiu în culorile partidei Verzilor, din care făceau parte și el, și curtea lui. În urma sa, veneau alte care, pline de curteni în splendide veșminte, senatori, preoți și bacante goale, cu cununi pe cap și amfore de vin în mâini, multe din ele bete, scoțând țipete sălbatice. Lângă ele ședea muzicanți îmbrăcați în fauni și satiri, cântând la citare, lire, fluiere și cornuri. În alte care veneau matroanele și fecioarele romane, de asemenea bete și pe jumătate goale. Alături de cvadrigi, gimnaștii scuturau tirsurile împodobite cu panglici, alții loveau în tobe mici, alții aruncau flori.

Tot acest splendid convoi înainta, urlând „*Evoei*” pe drumul cel mai larg din parc, printre torțe omenești și fum. Împăratul, avându-i alături pe Tigellinus și pe Chilon, de a cărui spaimă dorea să se veselească, conducea singur cail și, mergând la pas, se uita la trupurile ce ardeau și asculta ovațiile poporului. Urcat în cvadriga înaltă, de aur, înconjurat de valul omenesc care i se unduia la picioare, în lumina focului, cu cununa de aur de învingător la circ, era cu un cap mai sus decât curtenii și părea un uriaș. Brațele lui monstruoase, întinse ca să țină hățurile, păreau să binecuvânteze poporul. Fața și ochii pe jumătate închiși erau zâmbitori. Strălucea tot deasupra oamenilor ca un soare, sau ca un zeu înfricoșător, dar minunat și puternic.

Din când în când, se oprea să contemple fie vreo fecioară, al cărei sân începea să sfârâie în foc, fie vreo față de copil zgârcită de convulsii, și din nou pornea mai departe, ducând după sine cortegiul nebun și gălăgios. Uneori, saluta poporul, apoi, lăsându-se pe spate trăgea de hățurile aurii și discuta cu Tigellinus. În cele din urmă, ajungând la un mare havuz așezat la întretăierea a două alei, coborî din cvadrigă și, făcând un semn tovarășilor săi, se amestecă în mulțime.

Era întâmpinat cu ovații și aplauze. Bacante, nimfe, senatori, curteni, preoți, fauni, satiri și soldați îl înconjurară imediat cu un cerc nebunesc, iar el, având de o parte pe Tigellinus, de cealaltă pe Chilon, dădu ocol havuzului, în jurul căruia ardeau câteva zeci de torțe, oprindu-se în fața fiecăreia, făcând observații asupra victimelor, sau bătându-și joc de bătrânul grec, pe fața căruia se oglindea o disperare nemărginită.

În cele din urmă, se opriră în fața unui stâlp înalt, împodobit cu mirt și înfășurat în iederă. Limbile roșii ale flăcărilor ajungeau acum la genunchii victimei, însă fața nu i se vedea, fiindcă o învăluia fumul scos de frunzele aprinse. O ușoară adiere nocturnă risipi fumul și descoperi capul bătrânului, cu barbă căruntă, căzută pe piept.

Văzându-l, Chilon se chirci deodată, se făcu ghem ca o reptilă

rănită iar din gură îi țâșni un țipăt:

— Glaucus! Glaucus!...

Într-adevăr, de pe stâlpul în flăcări îl privea medicul Glaucus.

Mai trăia încă. Fața lui exprima suferință. Își aplecă fruntea parca-ar fi vrut să-l privească pe călăul său pentru ultima oară, pe omul care-i trădase, care-l lipsise de soție și de copii, care plătise un ucigaș să-l omoare, iar când toate astea îi fuseseră iertate în numele lui Christos, îl mai dăduse încă o dată pe mâna călăilor. Niciodată un om nu făptuise împotriva altui om nedreptăți mai mari și mai sângeroase. Și iată că victima ardea acum pe stâlpul smolit, iar călăul stătea lângă stâlp. Ochii lui Glaucus nu se desprindea de chipul grecului. Din când în când, erau acoperiți de fum, dar când adia vântul, Chilon vedea din nou ochii aceia pironiți asupra lui. Se ridică, voind să fugă, însă nu putu. Avu brusc senzația că picioarele-i sunt de plumb și că o mână nevăzută îl ținutuește cu o forță supraomenească în fața acestui stâlp. Și împietri acolo. Simțea numai că ceva se frânge în el, că e sătul ele chinuri și sânge, că se apropie sfârșitul vieții și că totul în jurul lui piere: și împăratul și curtea, și mulțimea, și că-l împresoară un gol adânc, înfiorător, întunecos, din care se văd numai ochii mucenicului care-l acuză. Iar acela, aplecându-și capul tot mai jos, continua să-l privească. Cei de față ghiciră că între acești oameni există o legătură, însă râsul le încremenii pe buze, căci Chilon arăta îngrozitor: era schimonosit de teamă și de durere, de parcă el însuși ar fi ars în flăcări. Deodată, se clătină și, întinzând brațele în sus, strigă cu o voce groaznică, sfâșietoare:

— Glaucus! în numele lui Christos! Iartă-mă!

Se facu liniște în jur. Un fior îi cutremura pe cei de față și toți ochii, fără voie, se ridicară în sus.

Iar capul martirului se mișcă încet a încuviințare, apoi se auzi din înălțimea stâlpului un geamăt:

— Te iert!...

Chilon se aruncă cu fața la pământ, urlând ca o fiară turbată și luând pământ în amândoi pumnii și-l presără pe cap. între timp, flăcările țâșniră în sus, cuprinseră pieptul și fața lui Glaucus, despletiră coroana de mirt de pe capul lui și cuprinseră panglicile din vârful stâlpului, întreg stâlpul ardea, luminând puternic, strălucitor.

Chilon se ridică după un timp, cu fața atât de schimonosită, încât curtenii avură impresia că văd un alt om. Ochii-i ardeau învăpăiați de extaz. Neputincios cu o clipă mai înainte, grecul arăta acum ca un mag care a avut viziunea zeului său și vrea să dezvăluie adevăruri necunoscute.

— Ce-i cu el? A înnebunit! se auziră câteva voci.

întorcându-se spre mulțime și întinzând în sus mâna dreaptă, începu să vorbească, sau mai degrabă să strige atât de tare, încât să-l poată auzi nu numai curtenii, ci și gloata:

— Popor roman! Jur pe moartea mea că, iată, ei pier nevinovați, iar incendiatorul este - acesta!...

Și arată cu degetul spre Nero.

Se lăsă o clipă de liniște. Curtenii încremeniră. Chilon continua să stea cu brațul întins, tremurător, arătând cu degetul spre împărat. Deodată, se produse tulburare. Poporul, ca un val împins de o rafală de vânt, năvăli spre bătrân, să-l vadă mai bine. Ici și colo se auziră strigăte: „Ține-1!” în alte părți: „Vai nouă!” în mulțime izbucniră fluierături și țipete: „Ahenobarbus! Matricid! Incendiator!” Dezordinea sporea cu fiecare clipă. Bacantele, țipând cât le ținea gura, își căutară adăpost în care. Deodată, căzură câțiva stâlpi arși, risipind scânteii în jur și mărind haosul. Valul orb și înghesuit al mulțimii îl luă pe Chilon și-l târî până în fundul grădinii.

Peste tot, stâlpii începuseră să cadă de-a curmezișul aleilor, umplându-le de fum, scânteii, miros de copac ars și de grăsime omenească. Se stinseră luminile apropiate și îndepărtate. în grădină se făcu întuneric. Mulțimea neliniștită, abătută și speriată, se înghesuia pe

la porți. Întâmplarea trecea din gură în gură, schimbată și amplificată. Unii povesteau că împăratul a leșinat, alții că el însuși a recunoscut că a poruncit incendierea Romei, alții că s-a îmbolnăvit grav, alții, în sfârșit, că a fost dus aproape mort cu carul. Ici și colo, se auzeau cuvinte de compătimire pentru creștini: „Nu ei au dat foc Romei, de ce atâta sânge, chinuri și nedreptate? Oare zeii n-au să se răzbune? Ce placula o să-i mai împace?” Cuvintele *innoxia corpora!* se repetau tot mai des. Femeilor le era milă de copiii aruncați fiarelor sălbatice, răstigniți sau arși în aceste blestamate grădini! Mila se schimba în blesteme la adresa împăratului și a lui Tigellinus. Erau însă și unii care își puneau lor înșiși sau altora întrebarea: „Ce fel de zeu e acela care dă atâta putere în fața chinurilor și a morții?” Și se întorceau, îngândurați, la casele lor...

Chilon mai rătăci o vreme prin parc, neștiind unde să meargă și încotro să se îndrepte. Se simțea din nou un bătrân fără putere, neputincios și bolnav. Uneori se împiedica de trupurile numai pe jumătate arse, lovea cu piciorul în butucii transformați în jărătic, stârnind scânteii. Din când în când, se așeza, privind năuc în jurul iui. În grădină se făcuse întuneric. Printre copaci, doar luna așternea o lumină palidă, incertă, peste alei, peste stâlpii negri prăbușiți de-a curmezișul, peste trupurile arse, transformate în scrum. Bătrânului grec i se părea că în lună vede fața lui Glaucus și că ochii lui continuă să-l urmărească și de aceea se ascundea de lumină. În cele din urmă, ieși cu totul din întuneric și, fără să vrea, parcă împins de o putere necunoscută, se îndreptă spre havuzul lângă care își dăduse sufletul Glaucus.

Deodată, o mână îl atinse pe umăr. Bătrânul se întoarse și, văzând înaintea lui o persoană necunoscută, strigă speriat:

— Cine-i? Cine ești?

— Un apostol, Pavel din Tars.

— Sunt blestemat!... Ce vrei?

Apostolul răspunse:

— Vreau să te mântuiesc.

Chilon se rezemă de un copac. Picioarele i se înmuiaseră. Brațele îi atârnavu inerte în lungul trupului.

— Pentru mine nu mai există mântuire! zise el, copleșit.

— N-ai auzit oare că Dumnezeu l-a iertat pe tâlharul de pe cruce care s-a căit? întrebă Pavel.

— Am văzut durerea ta și am auzit cum ai mărturisit adevărul.

— O, stăpâne....

— Și, de vreme ce o slugă a lui Christos te-a iertat în clipa torturii și a morții, cum să nu te ierte Christos însuși?

Iar Chilon se apucă cu mâinile de cap, înnebunit:

— Iertare! Pentru mine iertare!

— Dumnezeul nostru e Dumnezeul îndurării, răspunse apostolul.

— Pentru mine?! repetă Chilon.

Și începu să geamă ca un om care nu mai avea putere să-și stăpânească durerea și chinul. Pavel zise:

— Sprijină-te pe mine și vino.

Porni cu el spre încrucișarea aleilor, călăuzindu-se după susurul havuzului care părea un plâns în liniștea nopții.

— Dumnezeul nostru e Dumnezeul îndurării, repetă apostolul. Dac-ai sta pe malul mării și ai arunca pietre în apă, ai putea oare să umpli cu ele abisul mării? Iar eu îți spun că mila lui Christos este ca marea și că păcatele oamenilor vor fi înghițite de ea, cum sunt înghițite pietrele de abis. Și îți spun ție, că El este cerul care acoperă munții, șesul și marea, căci este pretutindeni. Tu ai suferit lângă stâlpul lui Glaucus și Christos a văzut suferința ta. Tu ai spus fără să-ți pese de ce-ai să pățești mâine: „Acesta e incendiatorul!” și Christos va ține minte vorbele tale. Căci a trecut răutatea ta și minciuna, iar în inima ta a rămas numai căința... Vino cu mine și ascultă ce-ți spun. Iată și eu L-am urât și i-am persecutat pe aleșii Lui, până când nu mi s-a arătat și nu m-a chemat. De atunci, El este dragostea mea. Asupra ta a trimis acum remușcarea, teama și durerea, ca să te cheme spre El. Tu L-ai urât,

dar El te-a iubit. Tu i-ai vândut și dat la chinuri pe credincioșii Lui, iar El vrea să te ierte și să te mântuiască.

Chilon începu să plângă în hohote, iar Pavel îi sta în preajmă, punând stăpânire pe sufletul lui.

După puțin timp, continuă:

— V in o cu mine și eu am să te duc la El. Pentru care alt motiv aș fi venit la tine? Dar iată că El mi-a poruncit să adun sufletele oamenilor în numele iubirii, așa că împlinesc porunca Lui. Tu crezi că ești blestemat, iar eu îți zic: crezi în El și te așteaptă mântuirea! Tu crezi că ești urât, iar eu îți repet: El te iubește! Uită-te la mine. Dacă nu L-aș fi avut pe El, n-aș fi avut nimic în afară de răutatea care sălășluia în inima mea, iar acum dragostea Lui îmi ține loc de tată și mamă, de bogăție și domnie. Numai în El există mântuire, numai El va ține seamă de căința ta, va înțelege nenorocirea vieții tale, va alunga teama din inima ta și te va ridica la El.

Vorbind astfel, îl conduse la havuzul ale cărui unde argintii sclikeau de departe în lumina lunii, în jur era liniște și pustiu, căci servitorii sclavi îndepărtaseră stâlpii carbonizați și trupurile martirilor.

Chilon se lăsă gemând în genunchi și, ascunzându-și fața în palme, rămase așa fără mișcare, ^* - iar Pavel ridică fața spre stele și începu să se roage:

— Doamne, privește la sârmanul acesta, la remușcările lui, la lacrimile și suferința lui! Doamne al îndurării, care Ți-ai vărsat sângele pentru păcatele noastre, în

numele chinului Tău, al morții și al învierii, iartă-**1!**

După aceea tăcu, însă multă vreme continuă să privească la stele și se rugă.

Deodată, la picioarele lui se auzi o chemare ca un suspin:

— Christe!... Christe!... Iartă-mă!...

Atunci, Pavel se apropie de fântână și, luând apă în pumni, se întoarse la sărmanul îngenunchat:

—Chilon! Iată, te botez în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh! Amin!

Chilon ridică capul, desfăcu brațele și rămase așa, nemișcat. Lumina lunii cădea pe părul său albit și pe fața lui albă, nemișcată, parcă moartă. Clipele treceau una după alta. Din marile crescătorii de păsări din grădinile Domitiaei, se auzi cântat de cocoși. El continua să stea așa, ca o statuie pe un mormânt.

În cele din urmă, se dezmetici, se ridică, și, adresându-se apostolului, întrebă:

— Ce trebuie să fac înainte de moarte, stăpâne?

Pavel se trezi de asemenea din meditația sa asupra acestei forțe nemăsurate, căreia nu i se puteau împotrivi nici chiar spirite îndărătnice ca al acestui grec, și răspunse:

—Crede și mărturisește adevărul!

După aceea, ieșiră împreună. În poarta grădinii, apostolul îl mai binecuvânta o dată pe bătrân și se despărțiră. Însuși Chilon ceru să facă astfel, prevăzând că după cele întâmplate, împăratul și Tigellinus vor porunci ca el să fie urmărit.

Nu se înșelase. întorcându-se la el, găsi casa împresurată de pretorienii, care-**1** luară și sub comanda lui Scevinus îl duseră la Palatin.

Împăratul se culcase, însă Tigellinus aștepta. Zărindu-**1** pe nefericitul grec, îl întâmpină cu fața liniștită, dar amenințătoare.

— Ai comis o crimă de lezare a maiestății, îi spuse el, și pedeapsa n-are să te ocolească. Însă dacă mâine declari în amfiteatru că ai fost

beat și nebun și că făptașii incendiului sunt creștinii, pedeapsa ta se va limita doar la o biciuire și expulzare.

—Nu pot, stăpâne! răspuse Chilon încet.

Tigellinus se apropie de el cu pas încet și, cu o voce șoptită, dar îngrozitoare, întrebă:

— Cum asta, nu poți, câine grecesc? Oare n-ai fost beat și oare nu înțelegi ce te așteaptă? Uită-te acolo!

Arătă spre un colț al atrium-ului, unde, alături de o bancă lungă, de lemn, stăteau în întuneric patru sclavi nemișcați, cu frânghii și clești în mâini, Chilon răspuse iarăși:

—Nu pot, stăpâne!

Pe Tigellinus începea să-l cuprindă furia, dar încă se mai stăpânea.

— Ai văzut cum mor creștinii? întrebă el. Vrei să mori așa?

Bătrânul își înălță spre cer fruntea palidă. O vreme, buzele lui se mișcă fără zgomot, după care răspuse:

— Și eu cred în Christos!...

Tigellinus îl privi, uluit.

— Câine, tu ai înnebunit de-a binelea!

Furia îngrămadită în el rupse zăgazul. Repezindu-se la Chilon, îl apucă cu ambele mâini de barbă, îl trânti și începu să-l calce în picioare, repetând cu spume la gură:

— Ai să retractezi! Ai să retractezi!...

—Nu pot! îi răspuse Chilon de jos.

— La chinuri cu el.

Auzind porunca, tracii îl luară pe bătrân, îl puseră pe bancă, legându-l cu frânghii și începură să strângă cu cleștele oasele picioarelor descărnate. Iar el, în timp ce-l legau, le săruta cu umilință mâinile, apoi închise ochii și păru mort.

Totuși trăia. Când Tigellinus se aplecă asupra lui și-l mai întrebă o dată: „Îți retragi cuvintele?” buzele lui sleite se mișcă ușor, și s-auzi

o biată șoaptă:

—Nu... pot!...

Tigellinus porunci întreruperea torturii și începu să se plimbe prin atrium, desfigurat de mânie neputincioasă. În cele din urmă, îi veni în minte o nouă idee. Se întoarse spre traci și spuse:

— Smulgeți-i limba.

Capitolul LXIII

Drama Laureolus se reprezenta de obicei în teatre sau în amfiteatrele construite în așa fel, încât să se poată deschide și folosi ca două scene separate. După spectacolul din parcul împărătesc, se renunță la metoda obișnuită. Se urmărea ca un număr cât mai mare de oameni să poată privi moartea sclavului răstignit pe cruce, pe care în dramă îl mânca un urs. În teatre, rolul ursului îl juca un actor îmbrăcat în blană. De data asta, spectacolul urma să fie „adevărat”. Era o idee a lui Tigellinus. Împăratul anunțase la început că nu va veni, însă la insistențele favoritului său își schimbă hotărârea. Tigellinus îl convinse că, după cele petrecute în grădină, trebuie să se arate poporului cât mai des. Îi asigură că sclavul răstignit n-are să-1 insulte așa cum făcuse Crispus. Poporul se cam săturase, obosit de atâta vărsare de sânge, de aceea anunță împărțirea de noi bilete de loterie și daruri, și în același timp, un ospăț seara, fiindcă spectacolul urma să se prezinte seara în amfiteatrul puternic luminat.

Pe înserat, clădirea se umpluse de tot. Curtenii veniră toți, în frunte cu Tigellinus, nu atât pentru spectacol, cât pentru a-i arăta împăratului, după ultimul incident, că-i sunt fideli și a discuta despre Chilon de care vorbea toată Roma.

își povesteau la ureche că împăratul, întorcându-se din grădină, fusese cuprins de furie și nu putuse să adoarmă, că îl năpădise teama și avusese niște viziuni ciudate, în urma cărora, a doua zi, anunță că o să plece foarte curând în Achaia. Alții negau total, susțineau că de acum are să fie cu atât mai neîndurător față de creștini. Nu lipseau nici fricoșii, care prevedeau că acuzarea pe care Chilon a aruncat-o în față împăratului, în prezența mulțimii, poate să aibă cele mai grave urmări. Erau, în sfârșit, și unii, care din omenie îl rugau pe Tigellinus să renunțe la continuarea prigoanei.

— Priviți încotro vă îndreptați, zise Barcus Soranus. Ați voit să satisfaceți dorința de răzbunare a poporului și îi insuflați exact contrariul.

— Adevărat! adăugă Antistius Vetus. Toți șușotesc acum că ei sunt nevinovați. Dacă asta se cheamă dibăcie, atunci Chilon a avut dreptate când a spus că creierii voștri n-ar umple nici o coajă de alună.

Tigellinus se întoarse spre ei și spuse:

— Oamenii șoptesc de asemenea, că fiica ta, Barcus Soranus, Servilia, și soția ta, Antistius, au ascuns pe sclavii lor creștini de justiția împăratului.

—Nu-i adevărat! strigă Barcus, speriat.

— Pe sofia mea vor s-o piardă divorțatele voastre, care-s invidioase pe virtutea ei! spuse Antistius Vetus, neliniștit.

Ceilalți discutau de Chilon.

— Ce-o fi pățit? spuse Eprius Marcellus.

— El însuși s-a dat pe mâna lui Tigellinus. Dintr-un om sărman a ajuns bogat. Ar fi putut să-și trăiască liniștit zilele, să aibă o înmormântare frumoasă și o piatră funerară, iar el, nu! A preferat dintr-o dată să piardă totul și să se piardă. Zău, cred c-a înnebunit!

—N-a înnebunit, ci a devenit creștin, spuse Tigellinus.

—Nu se poate! exclamă Vitellius.

—Nu ți-am spus eu!? interveni Vestinus. N-aveți decât să-i

ucideți pe creștini, dar, credeți-mă pe mine, nu luptați cu zeul lor. Nu-i de glumă!... Priviți ce se petrece! Eu n-am ars Roma, însă dacă mi-ar da voie împăratul, aș sacrifica o hecatombă zeului lor. Toți ar trebui să facă la fel, căci, repet, nu-i de glumit cu el! Țineți minte ce v-am spus.

— Iar eu am spus altceva, interveni Petronius. Tigellinus a râs când am afirmat că ei se apără, iar cum vă spun și mai mult: ei cuceresc!

— Cum asta? Cum asta? întrebare câteva voci.

— Pe Pollux!... Dacă unul ca Chilon nu le-a rezistat, atunci cine are să le reziste? Dacă vă închipuiți că după fiecare spectacol numărul creștinilor scade, atunci nu cunoașteți Roma. Faceți-vă căldărari, sau bărbieri, căci atunci veți afla mai bine ce gândește poporul și ce se petrece în oraș.

— Spune purul adevăr, pe peplum-ul sfânt al Diane! zise Vestinus.

Barcus însă se adresă lui Petronius:

— Unde vrei s-ajungi?

— Termin cu ce-ați început voi: de ajuns atâta sânge!

Tigellinus îl privi batjocoritor și zise:

— E! încă puțin!

— Dacă nu-ți ajunge capul, mai ai și măciulia de la baston! răspunse Petronius.

Discuția fu întreruptă de sosirea împăratului, care-și ocupă locul alături de Pitagora. Imediat începu reprezentația Laureolus, la care nu prea erau atenți, căci se gândeau la Chilon. Poporul, obișnuit cu torturi și sânge, se plictisea de asemenea, șuiera, arunca vorbe nu prea măgulitoare la adresa curții și țipa să fie arătată scena cu ursul, singura care-l interesa. Dacă n-ar fi fost interesul pentru bătrânul condamnat și speranța cadourilor, spectacolul în sine n-ar fi reușit să țină mulțimea pe loc.

În sfârșit, sosi clipa așteptată. Servitorii ciroului aduseră mai întâi

o cruce de lemn, destul de scundă, pentru ca ursul ridicându-se pe ea, să poată ajunge la pieptul victimei, apoi doi oameni îl aduseră, sau mai degrabă, îl târâră pe Chilon, căci singur, având oasele picioarelor sfărâmate, nu putea merge. Îl așezară pe cruce și-l ținură atât de repede, încât curtenii curioși nici nu putuseră să-l vadă bine, și abia după fixarea crucii într-o groapă pregătită anume, toți ochii se întoarseră spre el. Însă puțini îl mai recunoșteau pe Chilon cel dinainte, în bătrânul acesta gol. După chinurile îndurate din porunca lui Tigellinus, părea că nu-i mai rămăsese nici picătură de sânge în trup. Numai pe barba albă se vedea o urmă roșie, rămasă de când i se smulsese limba. Pe pielea străvezie mai că i se vedeau oasele. Părea cu mult mai bătrân, aproape un cadavru. În schimb, ochii lui, care înainte erau veșnic plini de neliniște și de răutate, fața lui vioaie, care înainte exprima o continuă spaimă și nesiguranță, acum era îndurerată, însă blândă și senină, ca la oamenii adormiți sau morți. Poate că-i dădea încredere amintirea aceluși tâlhar răstignit pe care Christos îl iertase și poate că i se adresa în gând Dumnezeului cel milostiv: „Doamne, am mușcat ca un șarpe veninos, dar toată viața am fost sărman. Am flămânzit, oamenii m-au călcat în picioare, m-au bătut și m-au chinuit. Am fost, Doamne, sărman și foarte nefericit, și iată că acum m-au supus la torturi și m-au ținut pe cruce, așa că Tu, Milostivule, n-ai să mă respingi în ceasul morții!” Era evident că liniștea pătrunsese în inima lui. Nimeni nu râdea, căci în acest răstignit era ceva atât de pașnic, părea atât de bătrân, de neajutorat și de slab, atât de vrednic de milă în umiliința lui, încât fără să vrea, fiecare se întreba cum pot fi chinuiți și răstigniți pe cruce oameni care și așa n-au mult de trăit. Mulțimea tăcea. Printre curteni, Vestinus, plecându-se în dreapta și în stânga, șoptea cu o voce speriată: „Priviți cum mor ei!” Alții așteptau ursul, dorind din suflet ca spectacolul să se termine cât mai repede.

În sfârșit, ursul se rostogoli în arenă și, legănându-și capul tot, se uita pe sub sprâncene în toate părțile ca și curcat o urmă. Zărind, în sfârșit, crucea și trupul gol de pe , se și ridică, însă după o clipă se lăsă din nou și, așezai ruce, începu să mormăie, de parcă și în inima lui de fiară ăla față de aceste rămășițe omenești.

Servitorii cercului începură să strige ca să-1 ațâțe, însă poporul tăcea. Atunci Chilon ridică fruntea cu o mișcare încetă și o vreme-și plimbă privirile peste amfiteatru. În cele din urmă, rămase cu ochii ațintiți undeva în rândurile cele mai de sus, pieptul începu să-i salte mai agitat și se petrecu ceva care trezi uimirea spectatorilor. Fața i se lumină de un zâmbet, fruntea i se însenină, ochii i se ridicară spre cer și două lacrimi mari îi alunecară lin pe obraji.

Și muri.

Atunci, o voce bărbătească, puternică, răsună sus, sub velarium:

— Pace martirilor!

În amfiteatru domnea o tăcere profundă.

Capitolul LXIV

După spectacolul din grădinile împăratului, închisorile se goliră în mod simțitor. E drept că se mai prindeau încă și se mai întemnițau oameni bănuți că ar recunoaște superstiția răsăriteană, însă hăituielile aduceau din ce în ce mai puține victime, abia atâtea de câte era nevoie pentru asigurarea spectacolelor de a doua zi. De altfel, jocurile s-apropiau de sfârșit. Poporul, sătul de sânge, se dovedea tot mai obosit, tot mai neliniștit din cauza purtării nemaiîntâlnite a condamnaților. Spaimile superstițiosului Vestinus tulburau mii de suflete. În mulțime, se povesteau lucruri tot mai ciudate despre răzbunarea zeului creștin. Frigurile de închisoare care se răspândiseră și în oraș intensificară teama generală. În mormântările erau dese și oamenii își repetau la ureche că e nevoie de noi plăcui pentru îmbunarea zeului necunoscut, în temple se depuneau jertfe lui Jupiter și Libitinei. În cele din urmă, în

ciuda eforturilor lui Tigellinus și a susținătorilor săi, se răspândește tot mai mult convingerea că focul fusese pus din ordinul împăratului și că creștinii suferă nevinovați.

Tocmai de aceea Nero și Tigellinus nu încetau prigoana. Pentru liniștirea poporului se dădeau noi dispoziții cu privire la împărțirea grâului, vinului și uleiului. Fură acordate înlesniri pentru reconstruirea caselor, mari reduceri de taxe pentru proprietari. Fură date dispoziții referitoare la lărgirea străzilor, la materialele care trebuiau folosite în construcții, pentru a evita incendiile. Însuși împăratul lua parte la ședințele senatului și se sfătuia cu „părinții” pentru binele poporului, în schimb nici un semn de îndurare nu se arăta pentru condamnați. Stăpânul lumii urmărea în primul rând să însuflească poporul convingerea că pedepse atât de nemiloase nu-i pot lovi decât pe vinovați. Nici în senat nu se ridică nici o voce în favoarea creștinilor, căci nimeni nu voia să se expună mâniei împăratului, și pe deasupra, oamenii, care ținteau cu privirea mai departe în viitor, susțineau că fundamentul statului roman s-ar clătina în fața noii credințe.

Atâta numai că muribunzii și morții erau dați familiilor, fiindcă dreptul roman nu se răzbuna pe morți. Pentru Vinicius era o ușurare gândul că dacă Ligia va muri, o va îngropa în cavoul familiei, iar el are să odihnească alături de ea. Nu mai avea nici o speranță s-o salveze de la moarte și el însuși, desprins pe jumătate de viață, cufundat complet întru Christos, nu mai visa altă însoțire cu Ligia decât în veșnicie. Credința lui devenise totală. Veșnicia îi apărea ceva incomparabil mai real și mai adevărat decât existența trecătoare în care trăise până acum. Trecea prin adevărate stări extatice. Încă din timpul vieții se transformase într-o ființă aproape nematerială, care, tânjind după o eliberare definitivă, o dorea în același timp și pentru un alt suflet iubit, își închipuia că atunci, amândoi, el și Ligia, se vor lua de mâini și vor urca la cer, unde Christos îi va binecuvânta și le va permite să locuiască într-o lumină liniștită, imensă, cum este lumina aurorei. II ruga doar pe

Christos să o scutească pe Ligia de chinurile din circ și că-i îngăduie să adoarmă liniștită în închisoare, căci simțea cu toată certitudinea că și el va muri împreună cu ea. Gândea că în fața acestei mări de sânge n-are voie nici măcar să spere ca ea singură să fie salvată. Auzise de la Petru și Pavel că și ei trebuie să moară ca martiri. Vederea lui Chilon pe cruce îl convinsese că moartea, chiar și cea de martir, poate fi dulce. O dorea să vină pentru ei amândoi, ca o schimbare mult așteptată, a unei sorți triste și grele într-una mai bună.

Avea momente când simțea viața de dincolo de mormânt. Tristețea sufletelor lor se curăța tot mai mult de vechea amărăciune și se schimba treptat într-o abandonare liniștită în voia lui Dumnezeu. Vinicius, care înainte înota din greu împotriva curentului, luptând și chinându-se, acum se lăsa în voia valurilor, cu convingerea că ele au să-l poarte spre pacea veșnică. Ghicea că asemenea lui se pregătește și Ligia să moară, că, deși îi despart zidurile închisorii, sunt împreună, și zâmbea acestui gând ca unei fericiri.

Și într-adevăr sufletele lor trăiau aceeași stare, de parcă în fiecare clipă și-ar fi împărtășit toate gândurile. Nici Ligia nu mai nutrea nici o altă dorință și nici altă speranță, în afara vieții de dincolo de mormânt. Moartea îi apărea nu numai ca o eliberare din zidurile groaznice ale închisorii, din mâinile Cezarului și ale lui Tigellinus, nu numai ca o mântuire, dar și ca momentul cununiei cu Vinicius. În fața acestei convingeri nezdruincinate, toate celelalte își pierdeau importanța. După moarte, avea să înceapă pentru ea fericirea, așa că o aștepta cum așteaptă logodnica ziua nunții.

Șuvoiul acela nestăvilat de credință, care-i îndepărta de la viață și-i purta dincolo de mormânt pe mii dintre primii creștini, îl furase și pe Ursus. Multă vreme el nu se împăcase în inima lui cu ideea că Ligia are să moară, însă după ce zilnic pătrundeau prin zidurile închisorii vești despre cele ce se petrec în amfiteatre și în grădini, moartea îi apăru ca o soartă comună, inevitabilă, a tuturor creștinilor, și totodată

izbăvirea lor, mai presus de orice fericire. În cele din urmă, nu mai îndrăzni să se roage la Christos ca s-o lipsească pe Ligia de această fericire sau să o întârzie cu mulți ani pentru ea. În sufletul său simplu de barbar își spunea că pentru fiica regelui ligienilor se cuvine mai mult și că va obține mai mult din fericirea cerească decât o mulțime întreagă de oameni din popor, din care făcea parte și el, și că în slava veșnică ea va fi așezată mai aproape de „Miel” decât alții. Auzise, ce-i drept, că în fața lui Dumnezeu toți sunt egali, însă în fundul sufletului nutrea convingerea că o fiică de comandant și încă de comandant al tuturor ligienilor, nu poate fi ca o sclavă oarecare. Spera, de asemenea, că Christos o să-i permită s-o slujească în continuare. În ce-l privea pe el, nutrea doar o singură dorință ascunsă: să poată muri ca „Mielul” pe cruce. Asta i se părea o fericire atât de mare, că deși știa că la Roma sunt răstigniți cei mai mari criminali, aproape că nu îndrăznea să ceară în rugăciunile lui o asemenea moarte. Se gândea că, desigur, au să-l trimită să moară în colții fiarelor sălbatice. Aceasta era marea lui îngrijorare. De copil, crescuse în codrii nestrăbătuți, în vârtejul unor continue vânători, la care, datorită forței sale supraomenești, devenise renumit printre ligieni încă înainte de a ajunge bărbat. Era pentru el o îndeletnicire atât de plăcută, încât pe urmă, la Roma, când a trebuit să renunțe la ea, se ducea la vivarii și la amfiteatre pentru ca măcar să se uite la animalele cunoscute și necunoscute. Vederea lor trezea în el dorința irezistibilă de luptă și omor, iar acum se temea în sinea lui ca atunci când o fi să se întâlnească cu ele în amfiteatru, să nu-l cuprindă gânduri mai puțin demne ele un creștin care trebuie să moară cuvios și răbdător. Se recomanda însă lui Christos, mângâindu-se cu alte gânduri, mai plăcute. Auzise că „Mielul” a declarat război puterilor iadului și duhurilor rele, printre care creștinii îi socoteau pe toți zeii păgâni. Se gândea că în războiul acela ar fi de folos „Mielului” și ar putea să-l servească mai bine decât alții, căci era convins că și sufletul lui e mai puternic decât sufletele altor martiri. De altfel, se ruga toată ziua, făcea

servicii deținuților, îi ajută pe supraveghetori și o liniște pe prințesa lui, care regreta uneori că în scurta ei viață nu reușise să facă atâtea fapte bune câte a făcut renumita Thabita de care-i povestise cândva apostolul Petru. Paznicii, care chiar și în închisoare se temeau de forța îngrozitoare a acestui uriaș, pentru care nu existau nici lanțuri, nici zăbrele suficient de tari, îl îndrăgira în cele din urmă pentru blândețea lui. Adesea, uimiți de seninătatea lui, întrebau care-i cauza, iar el le răspundea cu o convingere nezdruccinată că viața adevărată îl așteaptă după moarte. Ei ascultau mirați, văzând pentru prima dată că în catacombele în care nu pătrunde soarele poate pătrunde fericirea. Iar când îi îndemna să creadă în „Miel”, unii dintre ei se gândeau la slujba lor amărată, căreia avea să-i pună capăt doar moartea.

Numai că la gândul morții îi cuprindea o altă teamă, fiindcă ei nu așteptau nimic de la ea, în timp ce uriașul acesta ligian și fata aceea ca o floare aruncată pe paiele închisorii mergeau spre ea cu bucurie, ca spre o poartă a fericirii.

Capitolul LXV

Într-o seară, îl vizită pe Petronius senatorul Scevinus și începu cu el o discuție lungă despre vremurile grele în care trăiau amândoi și despre împărat. Vorbea însă atât de deschis, încât Petronius, deși era prieten cu el, deveni bănuitor. Se plângea că lumea merge strâmb și că nebunia și toate luate la un loc se vor termina desigur, printr-un cataclism și mai distrugător decât incendiul Romei. Spunea că și curtenii sunt scârbiți, că Fenius Rufus, al doilea prefect al pretorienilor, suportă cu greu, numai din spirit de disciplină, conducerea odioasă a lui Tigellinus, că întreg neamul lui Seneca e profund nemulțumit de purtarea împăratului față de bătrânul magistrul și față de Lucan. În cele

din urmă, începu să vorbească de nemulțumirea poporului și chiar și a pretorienilor, dintre care Fenius Rufus a atras destul de mulți de partea sa.

— De ce-mi spui astea? îl întrebă Petronius.

— Din grijă pentru împărat, răspunse Scevinus. Am o rudă îndepărtată la pretorienii, care se numește Scevinus, ca și mine, și de la el știu ce se petrece în tabere. Nemulțumirea crește și acolo... Caligula, vezi tu, a fost și el nebun, și ai văzut ce s-a întâmplat! S-a găsit un Cassius Chaereas... A fost o faptă îngrozitoare și cu siguranță că nu-i nimeni printre noi care s-o aprobe. Totuși Chaereas a eliberat lumea de un monstru.

— Adică, răspunse Petronius, spui așa: „Eu nu-l aprob pe Chaereas, dar a fost un om cutezător și fie ca zeii să ne dea cât mai mulți ca el”.

Scevinus schimbă vorba și începu pe neașteptate să-l laude pe Pison. îi laudă neamul, noblețea, atașamentul față de soție și, în sfârșit, inteligența, calmul și calitatea rară de a se face iubit de oameni.

— Împăratul n-are copii, spuse el, și toți văd în Pison un urmaș. Fără îndoială că oricare l-ar ajuta din tot sufletul să ia puterea. Fenius Rufus îl iubește, neamul lui Seneca îi e devotat. Plautius Lateranus și Tullius Senecion ar sări și-n foc pentru el. De asemenea și Natalis, și Subrius Flavius, și Sulpicius Asper, și Afranius Quiincianus, și chiar Vestinus.

— De la ultimul, Pison n-o să tragă cine știe ce folos, a răspuns Petronius. Vestinus se teme și de propria-i umbră.

— Vestinus se teme de vise și spirite, răspunse Scevinus, însă e un om curajos, pe care vor pe merit să-l numească consul. N-ar trebui să-l desconsideri pentru superstițiile lui. În adâncul sufletului este împotriva persecutării creștinilor, iar după câte știu, și tu ai tot interesul ca nebuniile astea să înceteze.

— Nu eu am interesul, ci Vinicius, spuse Petronius. Pentru

Vinicius aş vrea să salvez o fată, însă nu pot, pentru că am căzut în dizgrația lui Ahenobarbus.

— Cum asta? Nu observi că împăratul se apropie din nou de tine și începe să discute cu tine? Și am să-ți spun și de ce. Se gândește iarăși la călătoria în Achaia, unde urmează să declame cântece grecești compuse de el însuși. Arde de dorința acestei călătorii și în același timp tremură, gândindu-se la firea ironică a grecilor. E convins că-l așteaptă sau cel mai mare triumf, sau cel mai mare insucces. Are nevoie de un sfetnic bun și știe că mai bun decât tine nu poate găsi. Asta-i cauza pentru care reintri în grații.

— Lucan m-ar putea înlocui.

— Barbă-Arămie îl urăște și-n gândul lui i-a jurat moartea. Caută numai un pretext. Întotdeauna are nevoie de pretexte pentru a salva aparențele. Lucan știe că trebuie să se grăbească.

— Pe Castor! zise Petronius. Se poate. însă aş mai avea o posibilitate să revin rapid în grații.

— Care?

— Să-i comunic lui Barbă-Arămie ce mi-ai spus adineauri.

— Eu n-am spus nimic! strigă Scevinus, tulburat, însă Petronius îi puse o mână pe umăr:

— L-ai numit nebun pe Cezar, ai pomenit de venirea lui Pison pe tron și ai spus: „Lucan știe că trebuie să se grăbească”. Cu ce vreți să vă grăbiți, carissime?

Scevinus păli. Un timp se priviră ochi în ochi.

— N-ai să-i comunic.

— Pe șoldurile zeiței Cipris! Ce bine mă cunoști! Nu! N-am să-i comunic. N-am auzit nimic, dar nici nu vreau să aud nimic... înțelegi? Viața e prea scurtă ca să merite să întreprinzi ceva. Te rog doar să-l vizitezi azi și pe Tigellinus și să discuți cu el tot așa de mult, despre orice vei vrea.

— De ce?

— Dacă vreodată Tigellinus îmi va spune: „Scevinus a fost la tine”, să-i pot răspunde: „In aceeași zi a fost și la tine”.

Scevinus, auzind asta, frânse bastonul de fildeș pe care-l avea în mână și spuse:

— Fie ca relele să se ducă o dată cu bastonul ăsta. Azi voi fi la Tigellinus, apoi la banchet la Nerva, Ai să fii și tu, nu-i așa? în orice caz, la revedere pe poimâine în amfiteatru, când vor da reprezentație ultimii creștini!... La revedere!

— Poimâine, repetă Petronius când rămase singur. Deci nu-i timp de pierdut. Ahenobarbus are într-adevăr nevoie de mine în Achaia. Poate că are să țină seamă de mine.

Se hotărî să încerce ultima șansă.

La banchet la Nerva, împăratul însuși ceru ca Petronius să stea în fața lui. Voia să vorbească cu el despre Achaia și despre reprezentația cu cele mai mari perspective de succes. Îl interesau mai ales atenienii, de cere se temea. Ceilalți curteni ascultau discuția foarte atenți, pentru ca, prinzând fărâme din părerile lui Petronius, să le expună mai târziu drept ale lor.

— Am impresia că până acum n-am mai trăit, spuse Nero și că abia în Grecia mă voi naște!

— Te vei naște pentru o nouă glorie și pentru nemurire, răspunse Petronius.

— Sunt convins că așa va fi și că Apollo nu se va dovedi invidios. Dacă voi avea succes, am să-i ofer o hecatombă, cum n-a mai primit nici un zeu până acum.

Scevinus începu să recite o poezie din Horatius:

*Sic te diva Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,*

ventorumque regat pater ...

—Corabia ne așteaptă la Neapolis, spuse împăratul.

Atunci Petronius se ridică și, privindu-l pe Nero drept în ochi, spuse:

— Permite, divine, ca mai întâi să fac o petrecere de nuntă la care să te invit pe tine înaintea altora.

—Nuntă? A cui? întrebă Nero.

— A lui Vinicius cu fiica regelui ligienilor și ostatecă ta. Adevărat că-i în închisoare acum, însă mai întâi de toate, ca ostatecă, nu poate fi întemnițată, iar, în al doilea rând, ai permis tu însuși lui Vinicius s-o ia de nevastă. Deoarece hotărârile tale, ca ale lui Zeus, sunt irevocabile, vei porunci să fie eliberată din închisoare, iar eu o voi da mirelui.

Sângele rece și siguranța cu care vorbea Petronius îl intimidară pe Nero, care se intimida ori de câte ori îi vorbea cineva pe tonul acesta.

— Știu, răspunse, plecând ochii, m-am gândit la ea și la uriașul care l-a sugrumat pe Croton.

— în cazul acesta, sunt amândoi salvați, răspunse calm Petronius.

Tigellinus îi sări în ajutor stăpânului său.

— Ea-i în închisoare din voia împăratului și tu însuși Petronius, ai spus că hotărârile lui sunt irevocabile.

Toți cei de față, cunoscând povestea lui Vinicius și a Ligiei, știau perfect despre ce-i vorba, așa că tăcură, curioși să vadă cum se va termina discuția.

— Ea-i în închisoare împotriva voinței împăratului și din greșeala ta, fiindcă nu cunoști legile popoarelor, răspunse Petronius apăsător. Tu, Tigellinus, ești un om naiv, dar cred că n-ai să afirmi că ea a dat foc Romei, căci chiar dac-ai afirma asta, împăratul nu te-ar crede.

astfel pe tine, puternică stăpână a Ciprului,/ **Astfel** pe frații Elenei, stele luminoase,/și tatăl vânturilor conduce...

Nero își revenise. Clipea des din ochii lui miopi, cu o expresie de extremă răutate pe față.

—Petronius are dreptate, spuse el.

Tigellinus îl privi, mirat.

—Petronius are dreptate, repetă Nero. Mâine i se vor deschide porțile închisorii, iar despre petrecerea de nuntă vom discuta poimâine în amfiteatru.

„Am pierdut din nou”, se gândi Petronius. întorcându-se acasă, era atât de sigur de moartea Ligiei, încât a doua zi trimise la amfiteatru un libert de încredere să cadă la învoială cu administratorul de la spoliarum pentru eliberarea cadavrului ei, pe care voia să-1 dea lui Vinicius.

Capitolul LXVI

În vremea lui Nero deveniră obișnuite spectacolele date seara atât la circ, cât și în amfiteatre, lucru foarte rar, chiar excepțional, înainte. Curtenilor le plăceau, căci după ele urmau de regulă banchetele ce țineau până dimineața. Deși poporul era sătul de sânge, totuși, când se răspândi vestea că vine sfârșitul jocurilor și că ultimii creștini urmează să moară la spectacolul din seara aceea, o mulțime imensă umplu amfiteatru. Curtenii se prezentară toți ca unul. Bănuiau că n-o să fie o reprezentație obișnuită și că împăratul hotărâse să facă un spectacol tragic clin durerea lui Vinicius. Tigellinus păstrase secretul martiriului pregătit pentru logodnica tânărului tribun, ceea ce excita la culme curiozitatea oamenilor. Cei care-o întâlniseră cândva pe Ligia în casa lui Plautius, povesteau acum minuni despre frumusețea ei. Ceilalți se întrebau dacă într-adevăr au s-o vadă astăzi în arenă, fiecare

explicându-și în felul său răspunsul pe care-l dăduse împăratul lui Petronius la Nerva. Unii presupuneau că Nero într-adevăr va da, ori poate c-a și dat fata lui Vinicius. Își spuneau că ostateca fiind liberă să cinstească orice zei i-ar fi fost pe plac, legea popoarelor nu îngăduia să fie pedepsită.

Nesiguranța, așteptarea și curiozitatea puseră stăpânire pe toți spectatorii, împăratul veni mai devreme ca de obicei și, o dată cu venirea lui, începură din nou șușotelile. Cu siguranță avea să se întâmple ceva extraordinar. În afară de Tigellinus și Vatinius, pe Nero îl mai însoțea și Cassius, un centurion uriaș și foarte puternic, pe care împăratul îl lua cu el numai atunci când voia să aibă ia îndemână un apărător, de exemplu, când îi venea chef să facă escapade nocturne în Subura, unde punea la cale așa-numita *sogatio* adică aruncarea în aer cu o manta soldățească a fetelor întâlnite pe drum. Se observă de asemenea că și în amfiteatru fuseseră luate unele măsuri de precauție. Străjile pretoriene erau mai numeroase și se aflau sub comanda tribunului Subrius Flavius, cunoscut prin atașamentul său orb față de Nero. Atunci înțeleseseră că împăratul s-a asigurat împotriva unui eventual gest disperat al lui Vinicius.

Toate privirile se aținteau pline de curiozitate spre locul unde ședea nefericitul logodnic. Foarte palid, cu fruntea acoperită de broboane de sudoare, Vinicius era și el nesigur, ca și ceilalți spectatori, și neliniștit până în străfundul sufletului. Petronius, neștiind precis ce va urma, nu-i spusese nimic. Îl întrebese numai, când se întorsese de la Nerva, dacă e gata pentru orice și apoi, dacă va veni la spectacol. Vinicius îi răspunse la amândouă întrebările scurt: „Da!”, însă îl trecuseră fiori de gheață prin tot trupul, bănuind că Petronius nu întreabă fără motiv. Cum de la o vreme trăia parcă numai pe jumătate, împăcat cu gândul morții sale și a Ligiei, care avea să fie pentru amândoi eliberare și reunire, acum trebui să înțeleagă că altceva-i să te gândești de departe la ultima clipă ca la o adormire ușoară și altceva să

vii să privești chinul unei ființe care ți-e mai dragă decât viața. Toate suferințele îndurate mai demult reînviară. Disperarea care se potolise urla din nou în sufletul lui. Reveni vechea dorință de-a o salva pe Ligia cu orice preț. De dimineață, voise să intre în cunicule, să se convingă că Ligia se află acolo, însă străjile pretoriene păzeau toate intrările și poruncile erau atât de aspre, încât soldații, chiar și cei cunoscuți, nu se lăsară convinși nici de rugăminți, nici de aur. Lui Vinicius i se părea că nesiguranța are să-l omoare înainte de a vedea spectacolul. Undeva, în adâncul sufletului, pâlăpâia speranța că poate Ligia nu-i în amfiteatru și că tot zbuciumul lui e neîntemeiat și se agăța cu disperare de această speranță. Își spunea că Christos ar fi putut s-o ia din închisoare, dar n-o să îngăduie să fie chinuită în circ. Până acum se împăcase cu ideea că orice s-ar întâmpla ar fi după voia lui Christos, dar când, respins de la ușile cuniculelor, se întoarse la locul lui în amfiteatru, și când din privirile curioase îndreptate spre el înțelese că și cele mai îngrozitoare presimțiri s-ar putea realiza, începu să implore în gând salvarea ei, cu o ardoare care aducea amenințare. „Tu poți!”, repeta el, strângând pumnii convulsiv. „Tu poți!” Până atunci, nici nu bănuise cât avea să fie de groaznic momentul acesta. Fără să-și dea seama limpede de ce se petrece cu el, un vag presentiment îi spunea că, dacă va vedea chinurile Ligiei, dragostea lui pentru Christos se va schimba în ură, iar credința lui în disperare. Și se temea de acest presentiment care putea să-l supere pe Christos, de la care el cerșea îndurare și o minune. Nu mai cerea viața ei, ci doar moartea ei mai înainte de a fi scoasă în arenă, și din adâncul nemăsurat al durerii lui, repeta în gând: „Măcar asta nu mi-o refuza și eu am să Te iubesc și mai mult decât Te-am iubit până acum!”. În cele din urmă, gândurile lui se învolburară ca valurile zbuciumate de furtună. Se trezea în el dorința de răzbunare și de sânge. Simțea o dorință nebunească să se arunce asupra lui Nero și să-l sugrume de față cu toți spectatorii, dar își dădea seama că dorința lui îl supără pe Christos, fiindcă-i nesocotește poruncile. În anumite clipe, spera că

grozăvia pe care o aștepta tremurând va fi împiedicată de o mână atotputernică și mărinimoasă, însă imediat își spunea întristat că El, care ar fi putut cu un semn să dărâme cercul acesta și s-o salveze pe Ligia, o părăsise totuși, deși ea credea în El și-L iubea din toate puterile inimii sale curate. Iată, ea zace acolo în cuniculum-ul întunecos, slabă, dezarmată, părăsită la cheremul paznicilor abrutizați, trăindu-și poate ultimele clipe, iar el trebuie să aștepte neputincios în amfiteatrul acesta îngrozitor, fără să știe ce chin au născocit pentru ea și ce are să vadă peste câteva clipe. În cele din urmă, ca omul care se prăbușește într-o prăpastie și se agață de orice smoc de iarbă, așa se agață și el din răspuțeri de gândul că totuși numai credința o poate salva. Doar nici nu le mai rămăsese altceva! Iar Petru a spus că credința poate muta munții din loc.

Cu un efort disperat, strivi în sine orice îndoială și toată ființa lui se strânse ghem într-un singur gând: „Cred!” și aștepta minunea.

Însă, așa cum o coardă prea mult întinsă trebuie să pocnească, și pe el efortul îl frânse. O paloare cadaverică îi acoperi fața și trupul începu să-i înțepenească. Își spuse că rugămintea lui a fost ascultată, căci, iată, moare. Fără îndoială murise și Ligia și Christos îl cheamă acum la el. Arena, togile albe ale nenumăraților spectatori, lumina miilor de lămpi și torțe, toate pieriră din ochii lui.

— Ești bolnav, îi spuse Petronius. Poruncește să fii dus acasă.

Și, fără să se sinchisească de ce-ar putea spune împăratul, se ridică să-l sprijine pe Vinicius și să iasă cu el. Inima i se umpluse ele milă. Pe lângă asta, îl irita la culme faptul că Cezarul se uita prin smarald la Vinicius, studiind cu satisfacție frământarea lui, poate pentru ca pe urmă, s-o descrie în strofe patetice și să câștige aplauzele auditorilor.

Vinicius clătină din cap. Putea să moară aici în amfiteatru, dar nu putea pleca. Doar reprezentația trebuia să înceapă din clipă în clipă.

Aproape în același moment, prefectul orașului aruncă batista roșie

în față și la semnul acesta scârțâi drugul de la o poartă ce se deschidea în dreptul podiumului împărătesc și din hruba întunecoasă ieși în arena luminată Ursus.

Uriașul clipi din ochi, orbit de lumina arenei, după aceea se duse în mijlocul ei, uitându-se curios în jurul său. Curtenii și cea mai mare parte a spectatorilor știau că el îl sugrumase pe Croton, așa că apariția lui stârni un murmur de uimire. În Roma nu se ducea lipsă de gladiatori care depășeau mult statura obișnuită a oamenilor, însă un uriaș ca el ochii quiriților nu văzuseră încă. Cassius, care stătea pe podium în spatele Cezarului, părea un om mărunț pe lângă ligian. Senatorii, vestalele, împăratul, curtenii și poporul priveau cu încântare de cunoscători și amatori la pulpele lui puternice, groase ca niște trunchiuri de copac, la pieptul lui cât două scuturi lipite și la brațele-i herculeene. Rumoarea creștea. Pentru mulțimea asta nu exista o plăcere mai mare decât să vadă asemenea mușchi jucând în încordarea luptei. Rumoarea se transformă în ovații. Lumea se întreba unde trăiește tribul din care se nasc asemenea uriași. Iar el, stătea în mijlocul amfiteatrului, gol, asemănător unui colos de piatră, cu fața lui de barbar îngândurată și tristă. Văzând arena pustie se uita mirat cu ochii lui albaștri când la spectatori, când la împărat, când la gratiile de la cuniculum, de unde-și aștepta călăii.

În clipa când intrase în arenă, în inima lui de om simplu tresărise pentru ultima oară speranța că poate-l așteaptă crucea, însă când nu văzu nici crucea, nici groapa săpată, se gândi că nu-i demn de favoarea asta și că-l așteaptă o altă moarte, cu siguranță colții fiarelor. Era neînarmat și hotărât să piară așa cum se cuvenea unui credincios al „Mielului”, liniștit și răbdător. Deocamdată, mai voia să se roage Mântuitorului, așa că îngenunchind în arenă, își împreună mâinile și ridică privirile spre stelele care se zăreau licărind pe boltă.

Atitudinea lui nu plăcu mulțimii. Era sătulă de creștinii ăștia care mureau ca oile. Știa că dacă uriașul acesta nu vrea să se apere,

spectacolul eşuează. Ici și colo, se auziră şuierături. Unii începură să strige după mastigofori, a căror sarcină era să-i biciuiască pe gladiatorii care nu voiau să lupte. Curând însă se liniștiră. Nimeni nu știa ce-l așteaptă pe uriaș și dacă n-o să vrea să lupte când s-o întâlnească față-n față cu moartea.

Nu așteptară mult. Deodată, răsună larma stridentă a trompetelor de alamă și la semnalul acesta se deschise poarta de gratii din fața podiumului împăratului, și se năpusti în arenă, însoțit de larma bestialilor, un zimbru german monstruos purtând pe cap trupul gol al unei femei.

— Ligia! Ligia! strigă Vinicius.

Își duse mâinile la tâmpă, se crispa ca un om străpuns de lance și cu o voce horcăită, neomenească, începu să repete:

—Cred! Cred!... Christe! O minune!

Nici nu simți că în clipa aceea Petronius îi acoperi capul cu toga. I se părea că moartea sau durerea îi luase vederile. Un gol imens se căscă în el. În cap nu mai avea nici un gând. Doar buzele-i repetau în neștire:

— Cred! Cred! Cred!

Dintr-o dată, amfiteatrul amuți. Curtenii se ridicară toți ca unul de pe locuri, căci în arenă se petrecea ceva extraordinar. Ligianul cel umil și gata de moarte, văzând-o pe prințesa lui între coarnele fiarei sălbatice, sări ca ars și cu spinarea arcuită începu să alerge dintr-o parte spre fiara furioasă.

Mulțimea scoase un strigăt scurt de uimire, apoi se adânci în tăcere. Ligianul ajunsese la zimbrul dezlănțuit și-l apucase de coarne.

—Privește! strigă Petronius, smulgând toga de pe capul lui Vinicius. Acesta se ridică cu fața albă ca varul și începu să se uite în arenă cu o privire sticloasă, năucă.

În vastul amfiteatru părea că nimeni nu mai răsuflă. Se putea auzi și o muscă zburând. Oamenii nu-și credeau ochilor. De când era Roma nu se mai văzuse așa ceva.

Ligianul ținea fiara de coarne. Picioarele i se afundaseră în nisip până deasupra gleznelor, spatele i se curbaseră ca un urc încordat, capul nu i se mai vedea dintre umeri, mușchii brațelor i se umflaseră, încât pielea sta să plesnească. Și zimbrul fu oprit în loc. Omul și fiara stăteau acum nemișcați. Spectatorii avură o clipă impresia că văd un grup statuar cioplit în piatră, reprezentând vreo ispravă de-a lui Hercule sau Tezeus. În nemișcarea lor însă se vedea încordarea fantastică a celor două forțe care luptau între ele. Zimbrul se cufundase, ca și omul, cu picioarele în nisip, iar corpul lui negru și părros se încovoiaseră, de semăna cu o sferă uriașă. Care va ceda mai curând, care va cădea mai repede, iată întrebarea care în clipa asta, pentru acești adoratori ai luptei avea mai mare importanță decât propria lor soartă, decât însuși imperiul roman și dominația lui asupra lumii. Ligianul era acum pentru ei un semizeu demn de adorație. Inșuși Cezarul se ridicase în picioare. El și Tigellinus, auzind de puterea omului, puseseră la cale dinadins acest spectacol și-și spuneau în bătaie de joc: „Să mai învingă și zimbrul pe care o să i-1 alegem noi, dacă poate, acest ucigaș al lui Croton". Acum, se uitau uimiți la tabloul pe care-1 aveau în fața lor, fără să le vină a crede că asta ar putea să fie aieva. În amfiteatru puteau fi văzuți oameni care, ridicând mâinile în sus, rămăseseră împietriți în atitudinea asta. Altora sudoarea le îmbrobonase fruntea, de parcă ei s-ar fi luptat cu fiara. În circ nu se auzea decât sfârâitul torțelor și zgomotul picăturilor de smoală. Spectatorilor le pierise glasul, în schimb inima le zvâcnea în piept aproape să-1 spargă. Părea că lupta durează de-o veșnicie.

Omul și fiara continuau să stea în încordarea asta teribilă, împlântați parcă în pământ.

Deodată, un muget surd, un geamăt înecat se auzi din arenă, urmat de un strigăt izbucnit din toate piepturile. Apoi din nou se lăsă tăcere. Oamenii credeau că visează. Capul gigantic al zimbrului începuse să se răsucească încet sub mâinile de fier ale barbarului.

Fața ligianului, gâtul și brațele se înroșiseră ca purpura, spatele lui se arcuise și mai mult. Se vedea că-și adună ultimele puteri și că n-au să-i ajungă pentru mult timp.

Mugetul gemut al zimbrului se schimbă într-un horecâit de durere, amestecându-se cu respirația găfăită a uriașului. Capul fiarei continua să se răsucească, încet, dar tot mai mult. Din bot îi atârna o limbă lungă,

înspumată.

Încă o clipă și spectatorii care se aflau mai aproape auziră un trosnet de oase zdrobite. Fiara se prăbuși la pământ cu grumazul frânt.

Uriașul dezlegă repede frânghia de pe coarnele zimbrului și luând pe fecioară pe brațe, începu să răsuflă grăbit.

Fața îi pălise, părul umezit i se lipise de tâmple, umerii și brațele-i erau înecate în sudoare. Câteva clipe rămase nemișcat, buimac, apoi ridică ochii și începu să se uite la spectatori.

Mulțimea parcă înnebunise.

Pereții clădirii se cutremurau de urletele celor câteva zeci de mii de spectatori. De când se pomenise, reprezentațiile nu mai stârniseră așa delir. Cei din rândurile de sus coborau spre arenă, înghesuindu-se în trecerile dintre bănci, ca să-1 vadă mai de aproape pe viteaz. De pretutindeni, se auzeau voci care cereau clemență. Voci pătimașe, insistente, care în curând se transformară într-un strigăt general. Uriașul îi cucerise pe acești romani îndrăgostiți de forța fizică - și devenise acum cea mai importantă persoană din Roma.

— E l înțelese că poporul cere pentru el viața și libertatea. Poate însă că nu le voia numai pentru el. O clipă privi în jur, peste amfiteatru, apoi se apropie de podiumul împăratului și, legănând trupul fetei pe brațele întinse, ridică ochii cu o expresie de implorare, parc-ar fi spus:

— De ea îndurați-vă! Pe ea salvați-o! Eu pentru ea am făcut asta! Spectatorii înțeleseseră perfect ce cerea. Văzând pe fata leșinată, care, pe brațele uriașului ligian părea un copil, emoția cuprinse mulțimea, pe cavaleri și pe senatori. Trupul ei firav, alb, parcă cioplit din alabastru, leșinul ei, pericolul îngrozitor din care-o eliberase uriașul și, în sfârșit, frumusețea ei și atașamentul lui zguduiră inimile. Unii credeau că-i este tată și cerșește îndurare pentru copilul lui. Mila izbucni deodată ca o flacără. Erau sătui de sânge, de moarte, de chinuri. Voci înăbușite de lacrimi începură să ceară îndurare pentru amândoi.

Între timp, Ursus înainta în jurul arenei și, legănând mereu fata pe

brațe, prin gesturi și priviri implora clemență pentru ea. Deodată, Vinicius se smulse de la locul lui, sări peste balustrada care despărțea primele locuri de arenă și, alergând la Ligia, îi acoperi cu toga trupul gol.

Apoi își sfâșie tunica pe piept, dezveli cicatricile rămase de la rănilor primite în războiul cu armenii și întinse brațele spre popor.

Exaltarea mulțimii depăși orice limite. Începu să tropăie și să urle. Vocile care ceruseră îndurarea deveneau acum amenințătoare. Poporul intervenea nu numai pentru atlet, dar sărea în apărarea fetei, a ostașului și a iubirii lor. Mii de spectatori se întoarseră spre împărat cu pumnii strânși, cu ochii scăpărând de mânie. Cezarul însă întârzia, șovăia. Nu-l ura pe Vinicius și nici la moartea Ligiei nu ținea în mod special, ar fi preferat însă să vadă trupul fetei sfâșiat de coarnele zimbrului, sau rupt de colții fiarelor. Cruzimea lui, imaginația lui bolnavă, simțurile lui degenerate găseau o anumită plăcere în asemenea scene. Și iată că acum poporul voia să-l lipsească de această desfătare. Chipul i se strâmbă de mânie. Amorul propriu nu-i permitea să se supună voinței mulțimii, dar nici nu îndrăznea să i se împotrivescă, fiindcă era fricos din fire.

Începu să se uite în jurul său, căutând să vadă măcar printre curteni degete îndreptate în jos în semn de moarte. Însă Petronius ținea palma în sus, privindu-l țintă, aproape sfidător. Superstițiosul Vestinus, înclinat spre entuziasm care se temea de spirite, dar nu se temea de oameni, dădea semn de iertare. De asemenea senatorul Scevinus și Nerva, și Tullius Senecion, de asemenea bătrânul, faimosul comandant de oști Ostorius Scapula, și Antistius, și Pison, și Vetus, și Crispinus, și Minutius Termus, și Pontius Telesinus, și omul cel mai serios, cinstit din popor, Thrases. Împăratul îndepărtă smaraldul de la ochi cu o expresie de dispreț și jignire, când deodată Tigellinus, care voia să-i facă în necaz lui Petronius, se aplecă și spuse:

—Nu ceda, divine. Îi avem pe pretorienii.

Nero se întoarse spre locul unde se afla comandantul

detașamentului de pretorieni, asprul Subrius Flavius, care-i era devotat din tot sufletul și văzu un lucru nemaipomenit. Fața bătrânului și neînduplecatului tribun era scăldată în lacrimi. Și el ținea mâna ridicată în semn de iertare.

Intre timp, mulțimea începuse să se înfurie. Bătea din picioare, stârnind valuri de praf, care învăluiau amfiteatrul. Printre strigăte s-auzea: „Ahenobarbus! Matricid! Incendiator!”

Nero se sperie. În circ poporul era stăpân atotputernic. Împărații precedenți, și mai ales Caligula, își permiteau uneori să hotărască împotriva lui, ceea ce întotdeauna provoca revolte, care deseori ajungeau la vărsări de sânge. Nero însă nu putea risca așa ceva. Mai întâi, fiind comediant și cântăreț, avea nevoie de aplauzele poporului, iar în al doilea rând, îi era necesar sprijinul plebei împotriva senatului și a patricienilor și, în sfârșit după incendiul Romei, se străduia prin toate mijloacele să-l atragă de partea sa, canalizându-i mânia împotriva creștinilor în cele din urmă, înțelese că ar fi periculos să i se împotrivescă. Revolta, începută în circ, ar fi putut cuprinde tot orașul și să aibă urmări incalculabile.

Se mai uită încă o dată la Subrius Flavius, la centurionul Scevinus, ruda senatorului, la soldați și, văzând pretutindeni sprâncene încruntate, fețe emoționate și ochii ațintiți asupra lui, făcu semn de grațiere.

Un tunet de aplauze îi răspunse. Poporul era de acum sigur de viața condamnaților. Din clipa asta, ei intrau sub ocrotirea lui și nici împăratul n-ar fi îndrăznit să-i mai urmărească cu răzbunarea sa.

Capitolul LXVII

După eliberarea Ligiei, Vinicius și Ursus mergeau alături, grăbindu-se s-o dea cât mai repede în grija medicului grec. Mergeau în tăcere, căci după emoțiile prin care trecuseră nu mai aveau putere să vorbească. Vinicius mai era încă buimac. își spunea îhtr-una că Ligia-i salvată, că n-o mai amenință nici o închisoare, nici moartea la circ, că nenorocirile lor s-au terminat o dată pentru totdeauna și o duce acasă, ca să nu se mai despartă de ea niciodată. I se părea însă că plutește într-un vis și că ceea ce i se întâmplă nu-i realitate. Din când în când, se apleca spre lectica deschisă să se uite la chipul drag, care în lumina lunii părea adormit, și-și repeta în gând: „Ea e! Christos a salvat-o!” își aminti că în spoliarum unde-a dus-o împreună cu Ursus pe Ligia, a venit un medic necunoscut și l-a asigurat că fata trăiește și că va trăi. La gândul acesta, bucuria îl amețea și se sprijinea de brațul lui Ursus, nemaiputând merge singur. Iar Ursus se uita la cerul presărat cu stele și se ruga.

Mergeau repede printre casele albe, proaspăt construite, care străluceau în lumina lunii. Orașul era pustiu. Ici și colo, numai grupuri de oameni încununați cu iederă cântau și dansau în sunetul flautelor, bucurându-se de noaptea minunată și de sărbătoarea jocurilor. Abia când ajunseră aproape de casă, Ursus se opri din rugăciune și începu să vorbească încet ca și cum s-ar fi temut să n-o trezească pe Ligia:

— Stăpâne, Mântuitorul a salvat-o de la moarte. Când am văzut-o între coarnele zimbrului, am auzit în sufletul meu o voce: „Apăr-o!” A fost cu siguranță glasul Mielului. Închisoarea mi-a secătuit puterile, dar El mi le-a dat înapoi pentru clipa aceea și El a inspirat mila acestui popor crud. Fie voia Lui!

Iar Vinicius răspunse:

— Slăvit fie numele lui!...

Și nu putu continua, fiindcă-1 înecă plânsul. îl cuprinsese o dorință nestăpânită să se arunce la pământ și să mulțumească Mântuitorului pentru minune și îndurare.

Între timp, ajunseră acasă. Servitorii, anunțați printr-un sclav trimis înainte, îi întâmpinară ca un roi. Pavel din Tars convertise încă de la Antium o mare parte din oamenii aceștia. Necazurile lui Vinicius le erau cunoscute. Când văzură victimele smulse din ghearele lui Nero, bucuria lor fu fără margini. Medicul Teocles o consultă pe Ligia și declară că n-a suferit nici o lovitură mai gravă și că, după ce-i va trece slăbiciunea cauzată de frigurile din închisoare, are să se însănătoșească.

Luciditatea îi reveni încă în noaptea aceea. Trezindu-se într-un cubiculum somptuos, luminat de lămpi de Corint, în parfum de verbină, nu-și dădea seama unde este și ce se petrece cu ea. îi mai stăruia în minte amintirea clipei când fusese legată de coarnele unui zimbri împiedicat în lanțuri, iar acum, văzând fața lui Vinicius aplecată asupra ei, luminată de lumina blând colorată, își închipui că au părăsit pământul. Gândurile i se învălmășeau în creierul slăbit de febră, credea că s-au oprit undeva, în drum spre cer, din cauza oboselii și slăbiciunii ei. Nemaisimțind nici o durere, îi zâmbi lui Vinicius și voi să-1 întrebe unde sunt. Dintre buzele ei însă ieși doar o șoaptă, în care Vinicius abia putu să-și deslușească numele.

Îngenunche lângă ea și, punându-i ușor mâna pe frunte, spuse:

— Christos te-a salvat și mi te-a redat!

Buzele ei se mișcă, șoptind ceva neînțeles. închise pleoapele, suspină ușor și adormi profund. Era somnul pe care-1 aștepta medicul Teocles și care-i da certitudinea însănătoșirii.

Vinicius rămase lângă ea, îngenuncheat, cufundat în rugăciune. Cu sufletul topit de iubire, își uită de sine. Teocles intră de câteva ori în cubiculum, de câteva ori apărură de după draperie Eunice cu părul de aur,

în cele din urmă, cocorii crescuți în grădină începură să țipe, anunțând zorile, el însă continua să se roage, în extaz, cu inima prefăcută într-o făclie aprinsă pe altarul lui Christos, drept mulțumire pentru cele două suflete salvate aproape în clipa înălțării lor la cer.

Capitolul LXVIII

După eliberarea Ligiei, nevoind să-l supere pe împărat, Petronius îl urmă împreună cu alți curteni, la Palatin. Voia să audă ce se va discuta acolo și mai ales să-și dea seama de intențiile lui Tigellinus, care ar putea născoci ceva nou pentru pierderea fetei. E adevărat că și ea și Ursus intraseră sub ocrotirea poporului și fără riscul unei revolte nimeni nu mai putea să se atingă de ei. Petronius însă, cunoscând ura pe care i-o purta prefectul pretorienilor, presupuse că acesta, neputând să-l lovească direct, are să caute să lovească măcar în nepotul lui.

Nero era supărat și nervos fiindcă reprezentația se terminase cu totul altfel decât dorise el. Nici nu se uită la Petronius, dar acesta, fără să se sinchisească de el și, cu dezinvoltura lui caracteristică de arbitru al eleganței, îi spuse:

— Știi, divine, la ce m-am gândit? Scrie un poem despre fata pe care ordinul stăpânului lumii o eliberează dintre coanele zimbrului sălbatic și o redă iubitului ei. Grecii sunt sentimentali. Sunt sigur că are să-i încânte un asemenea poem.

Deși enervat, lui Nero îi plăcu ideea, mai întâi, ca temă pentru un poem, iar în al doilea rând, fiindcă dădea prilejul să se laude singur, ca stăpân mărinimos al lumii. Privi cu interes la Petronius și zise:

— Da! Poate că ai dreptate! Dar se cuvine oare să cânt propria mea bunătate?

— Nu trebuie să-ți pomenești numele. La Roma, au să ghicească despre cine-i vorba, iar din Roma veștile se răspândesc în toată lumea.

— Și ești sigur că are să placă în Achaia?

— Pe Pollux! rosti Petronius și plecă mulțumit, căci acum era sigur că Nero, a cărui viață n-a fost decât o continuă adaptare a realității la ideile sale literare, n-o să lase să-i scape o temă ca asta, deci Tigellinus o să aibă mâinile legate. Asta nu schimbă însă intenția lui de a-l expedia pe Vinicius din Roma, îndată ce sănătatea Ligiei are să permită o călătorie. De aceea, când îl văzu a doua zi, îi spuse:

— Du-o în Sicilia. Astăzi, din partea împăratului nu vă mai amenință nimic, însă Tigellinus e în stare să folosească chiar și otrava, dacă nu din ură față de voi, atunci față de mine.

Vinicius îi zâmbi și răspunse:

— Ea a fost între coarnele unui zimbbru sălbatic și Christos a salvat-o.

— Jertfește-i o sută de boi, răspunse Petronius, ușor iritat, dar nu-l pune în situația să fie nevoit s-o salveze pentru a doua oară... Îți amintești cum l-a primit Eol pe Ulise, când s-a întors să-i ceară a doua oară vânt favorabil? Zeilor nu le place să se repete.

— Când are să se însănătoșească, răspunse Vinicius, am s-o duc Pomponiei Graecina.

— Și ai să faci foarte bine, fiindcă aud că Pomponia zace bolnavă. Mi-a spus o rudă de-a lui Aulus, Antistius. Intre timp, aici se vor petrece atâtea evenimente, încât oamenii au să uite de voi, iar în vremurile de astăzi, cei mai fericiți sunt cei care au fost uitați. Fie ca Fortuna să vă dea soare iarna și umbră vara!

Spunând acestea, îl lăsă pe Vinicius cu fericirea lui, iar el se duse să-l cerceteze pe Teocles cu privire la sănătatea și viața Ligiei.

Însă pe ea n-o mai amenința nici un pericol. În închisoare, extenuată cum era după friguri, ar fi răpus-o aerul închis și mizeria, aici însă, avea parte de cea mai atentă îngrijire și nu numai de îndestulare, ci

chiar de lux. Conform recomandărilor lui Teocles, după două zile începură s-o scoată în grădina vilei, unde rămânea ore în șir. Vinicius îi împodobeă lectica cu anemone și mai ales cu iriși ca să-i amintească de atrium-ul lui Aulus. Uneori, ascunși în umbra copacilor bătrâni, discutau, ținându-se de mâini, despre suferințele și spaimetele prin care trecuseră. Ligia îi spunea că Christos I-a călăuzit anume pe o cale spinoasă, ca să-i schimbe sufletul și să-l ridice spre el, iar Vinicius simțea că-i adevărat, fiindcă nu mai rămăsese nimic din el din fostul patrician care nu cunoștea altă lege decât propriile sale dorințe. În aceste aduceri-aminte nu era amărăciune. Li se părea la amândoi că trecuseră ani întregi și că trecutul îngrozitor rămăsese undeva departe în urma lor. Deocamdată, trăiau într-o pace cum nu cunoscuseră niciodată până acum. O viață nouă, nespuse de blândă li se deschidea în față. La Roma, împăratul putea să-și facă de cap și să umple de groază o lume întreagă, ei, știindu-se ocrotiți de o ființă de sute de ori mai puternică, nu se mai temeau nici de răutatea lui, nici de nebuniile lui, de parcă ar fi încetat să mai fie stăpân peste viața sau moartea lor. O dată, pe la apusul soarelui, auziră venind din vivariile îndepărtate răgete și urletele de fiare sălbatice. Cândva sunetele astea îl umpluseră de groază pe Vinicius, ca o prevestire rea. Acum se uitară unul la altul zâmbind, apoi amândoi ridicară ochii spre lumina asfințitului. Din când în când, Ligia, încă foarte slăbită, adormea în liniștea grădinii. El veghea lângă ea și, contemplându-i fața adormită se gândea, fără să vrea, că nu mai e Ligia aceea pe care-a întâlnit-o la Aulus. Închisoarea și boala o urâtiseră întrucâtva. Când o întâlnește la Aulus, și mai târziu, când venise s-o răpească din casa lui Miriam, era minunată ca o statuie și în aceiași timp delicată ca o floare. Acum, fața ei era aproape transparentă, mâinile i se subțiaseră, trupul îi slăbise de boală, buzele îi păliseră și chiar și ochii păreau mai puțin azurii decât înainte. Eunice cea cu părul de aur, care-i aducea flori și țesături scumpe ca să-și acopere picioarele, arăta pe lângă ea ca zeița Cipris. Estetul Petronius se străduia în zadar să

descoperire în ea frumusețea de altădată și, ridicând din umeri, se gândea că umbra asta din Câmpiile Elizee nu meritase atâta alergătură, atâta durere și chinuri, care fuseseră cât p-aci să-l ucidă pe Vinicius. Însă Vinicius o iubea acum și mai mult și, în timp ce-i veghea somnul, avea impresia că veghează la căpătâiul întregii lumi.

Capitolul LXIX

Vestea despre miraculoasa salvare a Ligiei se răspândi repede printre puținii creștini rămași. Credincioșii începură să vină s-o vadă pe aceea asupra căreia se revărsase bunătatea lui Christos. Veni mai întâi tânărul Nazarius cu Miriam, la care continua să se ascundă apostolul Petru, iar după ei veniră și alții. Toți laolaltă, împreună cu Vinicius, Ligia, cu sclavii creștini ai lui Petronius îl ascultau cu evlavie pe Ursus povestind cum a răsunat în sufletul lui o voce care i-a poruncit să lupte cu fiara și toți plecau îmbărbătați. Cu speranța că Christos n-are să îngăduie totuși să fie nimiciți până la unul adeptii săi, până când va veni el însuși la judecata cea aspră. Speranța asta le mai întărea inimile, căci prigoana nu încetase încă. Cine era denunțat că-i creștin, era luat imediat de vigiliile orașului la închisoare. Victime erau mai puține, cea mai mare parte a credincioșilor fiind prinși și schingiuiți. Cei rămași, fie că părăsiseră Roma și așteptau în provinciile îndepărtate trecerea furtunii, fie se ascundeau, neîndrăznind să se adune pentru rugăciuni comune decât în nisipăriile din afara orașului. Erau totuși urmăriți și deși jocurile se terminaseră, erau păstrați pentru următoarele sau judecați imediat. Cu toate că poporul roman nu mai credea că creștinii ar fi autorii incendiului orașului, totuși aceștia erau declarați dușmanii omenirii și ai statului, iar edictul împotriva lor continua să fie în vigoare ca și înainte.

Apostolul Petru nu îndrăzni multă vreme să apară în casa lui Petronius. În cele din urmă, într-o seară, Nazarius anunță venirea lui. Ligia, care putea acum să umble, și Vinicius alergară în întâmpinarea lui și-i îmbrățișară picioarele, iar el îi salută cu emoție, fiindcă nu-i mai rămăsese multe oi în turma pe care i-o încredințase Christos și a cărei soartă o plângea acum inima lui mare. Când Vinicius îi spuse: „Doamne! Datorită ție, Mântuitorul mi-a redat-o”, el spuse: „Ți-a redat-o pentru credința ta și pentru ca să nu amuțescă toate buzele care slăvesc numele Lui”. Poate că se gândea în clipa aceea la miile de credincioși sfârtecați de fiare, la crucile din arene și la stâlpii de foc din grădinile „Fiarei”, căci vorbise cu mare tristețe. Vinicius și Ligia observară că părul lui albise complet, trupul i se încovoiasse, iar pe față avea întipărită atâta amărăciune, de parcă el ar fi îndurat toate chinurile prin care trecuseră victimele furiei și nebuniei lui Nero. Amândoi însă erau convinși că, de vreme ce Christos s-a supus el însuși chinurilor și morții, nu poate să le ocolească nimeni. Li se sfâșia inima, văzându-l pe apostol apăsător de povara anilor, greutăților și durerii. Vinicius, care voia să-l ducă pe Ligia peste câteva zile la Neapolis, unde urma să-l întâlnească pe Pomponia și să meargă mai departe în Sicilia, îl imploră să părăsească Roma împreună cu ei.

Apostolul puse mâna pe creștetul lui și răspunse:

—Aud în suflet cuvintele Domnului, care, pe malul lacului Tiberiadei mi-a spus: „Dacă ai fi mai tânăr, te-ai încinge și-ai merge unde-ai vrea, dar după ce-ai îmbătrânit, întinzi mâinile să te încingă altul și să te ducă acolo unde tu nu vrei”. E drept deci să merg după turma mea.

Ei rămaseră tăcuți, neînțelegând ce spune, și el adăugă:

—Truda mea ajunge la capătul ei, iar odihna am să mi-o aflu abia în casa Domnului.

Iar pe urmă le mai spuse:

—Țineți minte că v-am iubit cum își iubește un tată copiii, și ceea

ce veți face în viață să faceți spre lauda Domnului.

Ridică, tremurând, mâna lui bătrână și-i binecuvânta, iar ei se lipiră de el, simțind că asta-i poate ultima binecuvântare pe care au s-o primească de la el.

Le-a fost scris să-l mai vadă o dată. Câteva zile mai târziu, Petronius a adus vești îngrozitoare din Palatin. Se descoperise acolo că unul dintre libertii împăratului era creștin. S-au găsit la el epistolele apostolilor Petru și Pavel din Tars, precum și scrisorile lui Iacov, Iuda și Ioan. Șederea lui Petru la Roma era cunoscută dinainte lui Tigellinus, fusese însă convins că și el pierise împreună cu miile de coreligionari. Acum ieși la iveală că cei doi capi ai noii credințe mai sunt încă în viață și se află în capitală. Se hotărî să fie găsiți și prinși cu orice preț, socotindu-se că abia o dată cu moartea lor o să fie smulse ultimele rădăcini ale sectei dușmănoase. Petronius auzise de la Vestinus că împăratul însuși a dat ordin ca în decurs de trei zile Petru și Pavel din Tars să fie în închisoarea Mamertină și că au fost trimise detașamente întregi de pretorienii ca să scotocească prin toate casele din Transtiberim.

Auzind de asta, Vinicius se decise să meargă să-l avertizeze pe apostol. Seara, el și Ursus, îmbrăcați în mantii galice, cu fețele acoperite, se duseră la casa lui Miriam, unde stătea Petru, tocmai la capătul celălalt al Transtiberimului, la poalele dealului Ianiculus. În drum, văzură case înconjurată de ostași, conduși de niște oameni necunoscuți. Cartierul era neliniștit. În unele locuri se adunau grupuri de curioși. Ici și colo, centurionii îi cercetau pe cei prinși, întrebându-i de Petru-Simion și de Pavel din Tars.

Ursus și Vinicius ajunseră cu bine, înaintea soldaților la locuința lui Miriam, în care îl găsiră pe Petru înconjurat de o mână de credincioși. Tymotheus, ajutorul lui Pavel din Tars, și Linus se aflau de asemenea lângă apostol.

Aflând de primejdie, Nazarius îi conduse pe toți printr-un coridor

ascuns, până la poarta grădinii, iar de acolo, la niște cariere părăsite, la câteva sute de pași de poarta dinspre Ianiculus. Ursus trebui să-1 ducă pe Linus în brațe, căci oasele acestuia, frânte în timpul torturilor, nu se vindecaseră încă. O dată ajunși în catacombă, se simțiră în siguranță și, la lumina torței pe care-o aprinse Nazarius, începură să se sfătuiască în șoaptă cum să salveze viața scumpă a apostolului.

— Doamne, îmi spuse Vinicius, mâine în zori să te scoată Nazarius din oraș spre munții Albani. Acolo te vom găsi noi și te vom lua la Antium, unde așteaptă o corabie care trebuie să ne ducă pe noi doi la Neapolis și Sicilia. Fericită va fi ziua și ceasul când vei păși în casa mea și vei binecuvânta căminul meu.

Ceilalți îl aprobară, rugându-1 pe apostol să primească.

— Ascunde-te, pastorale, căci nu mai poți rămâne în Roma. Păstrează adevărul viu ca să nu piară o dată cu noi și cu tine. Ascultă-ne pe noi care te rugăm ca pe un tată.

— Fă asta în numele lui Christos! spuseră ceilalți, agățându-se de veșmintele lui.

Iar el răspunse:

— Copiii mei! Cine știe ceasul pe care mi 1-a hotărât Domnul?

Nu spuse însă că n-o să părăsească Roma. Șovăia el însuși, neștiind ce să facă. De multă vreme se strecurase în sufletul lui nesiguranța și chiar teama. Iată, turma lui era risipită, opera dărâmată, biserica, pe care înainte de incendiul orașului o crescuse ca pe un copac minunat, se transformase în pulbere prin forța „Fiarei”. Nu mai rămăsese nimic în afară de lacrimi, nimic în afară de amintiri, chinuri și moarte. Sămânța dăduse roade bogate, dar diavolul le călcuse în picioare. Armatele îngerilor nu veniseră în ajutor celor care pierdeau și iată că Nero tronează în continuare cu glorie asupra lumii, îngrozitor, mai puternic decât oricând, stăpânul tuturor mărilor și al întregului pământ. Adesea pe când se afla singur, pescarul ridicase mâinile spre cer și întrebuse: „Doamne! Ce să fac? Cum voi putea rămâne aici? Și

cum să lupt eu, un bătrân neputincios, cu forța colosală a Răului, căruia i-ai permis să domnească și să învingă"?

Acesta era strigătul din adâncul durerii sale „Nu mai sunt oile pe care mi-ai poruncit să le pasc, nu mai este Biserica Ta. E pustiu și doliu în cetatea Ta. Ce-mi poruncești acum? Să rămân aici sau să călăuzesc rămășițele turmei, undeva peste mări, să slăvim acolo în taină numele Tău?"

Șovăia. Credea că adevărul viu nu pierе și trebuie să învingă, dar se gândea uneori că n-a venit încă timpul, că va veni abia atunci când Domnul va coborî pe pământ în ziua judecării, cu slavă și cu puterea Lui nemărginită, mai mare decât cea a lui Nero.

Se gândea că dacă va părăsi Roma, credincioșii vor veni după el iar el îi va duce în pădurile umbroase ale Galileii, pe malul apei liniștite a Mării Tiberiada, la păstoria pașnici ca niște porumbei, sau ca oile care pasc acolo pe pajiștile cu cimbru și nard. Inima lui ostenită tânjea din zi în zi mai mult după liniște și repaos, după lacul cunoscut, după Galileea, și, tot mai des se adunau lacrimi în ochii bătrânului.

Iar când, pentru o clipă se decidea, îl încerca neliniștea. Cum să părăsească orașul acesta în care s-a vărsat atâta sânge de martiri și unde atâția credincioși au mărturisit adevărul în clipa morții? Tocmai el să se ferească de jertfa? Și ce va răspunde când Domnul are să-l întrebe? „Cum! Ei au murit pentru credința lor, iar tu ai fugit?"

Noaptele și zilele lui se scurgeau în grijă și frământare. Cei pe care-i sfârtecaseră leii, care fuseseră răstigniți pe cruce, arși în grădinile împăratului adormiseră întru Domnul după clipele de chin, iar el n-avea somn și îndura chinurile mai mari decât cele născocite de călăi pentru victimele lor. Zorile albeau adesea acoperișurile caselor, când el mai chema încă din adâncul inimii sale îndurerate:

—Doamne, doar Tu mi-ai poruncit să vin aici și să întemeiez cetatea Ta în acest cuib al Fiarei!

Treizeci și patru de ani trecuseră de la moartea Domnului său și

nu aflate odihna. Cutreierase pământul cu toiagul în mână și povestise despre „vestea cea bună”. Puterile lui se epuizaseră în călătorii și greutatea până când, în cele din urmă, în această cetate, ca o inimă a omenirii, consolidase opera învățătorului. O singură suflare de foc a răului însă o mistuise. Lupta trebuia luată de la început. Și ce luptă! De o parte împăratul, senatul, poporul, legiunile cuprinzând într-un cerc de fier întreg pământul, nenumărate cetăți, nenumărate ținuturi, o putere cum nu mai văzuse omenirea, și de cealaltă parte el, atât de apăsător de vârstă și de trudă încât mâinile-i tremurânde abia mai reușeau să țină toiagul de călător.

În anumite momente, își spunea că nu-i în puterea lui să se măsoare cu împăratul Romei și că opera asta n-o poate face decât Christos însuși.

Toate aceste gânduri, pline de frământare, reveneau în mintea lui acum, când asculta rugămințile ultimului grup dintre credincioșii săi, care repetau cu voci rugătoare:

— Ascunde-te, Rabbi, și scoate-ne și pe noi de sub puterea Fiarei. În cele din urmă, își plecă și Linus fruntea chinuită în fața lui:

— Doamne, zise el, Mântuitorul ți-a poruncit să paști oile sale, dar aici ele nu mai sunt, sau nu vor mai fi mâine. Du-te acolo, unde le mai poți încă afla Cuvântul lui Dumnezeu încă mai dăinuiește și în Ierusalim, și în Antiohia și în Efes și în alte orașe. Ce obții dacă rămâi la Roma? Când ai să cazi, ai să sporești doar triumful Fiarei. Lui Ioan, Domnul nu i-a hotărât sfârșitul vieții. Pavel e cetățean roman și fără judecată nu-1 pot da morții, însă dacă asupra ta, învățătorule, se va dezlănțui puterea infernului, atunci cei în care s-a năruit încrederea, vor întreba: „Cine este deasupra lui Nero?” Tu ești piatra pe care se întemeiază Biserica lui Dumnezeu. Lasă-ne pe noi să murim, dar nu permite victoria Antichristului asupra Unsului lui Dumnezeu și nu te întoarce aici, până când Domnul nu va înmuia inima celui care a vărsat sânge nevinovat.

—Privește lacrimile noastre! repetau toți cei de față.

Lacrimi se scurgeau și pe fața lui Petru. După puțin timp, se ridică și, întinzând mâinile peste cei îngenuncheați, spuse:

—Fie slăvit numele Domnului! Facă-se voia Lui!

Capitolul LXX

În zorii zilei următoare, doi oameni în negru înaintau pe calea Appia spre șesul Campaniei.

Unul era Nazarius, celălalt apostolul Petru, care părăsea Roma și pe coreligionarii chinuiți acolo.

Cerul la răsărit căpătase o nuanță verzuie, care, încet, trecea în culoarea șofranului. Copacii cu frunze argintii, marmura albă a vilelor și arcadele apeductelor căpătau contur, ieșind încet din întuneric. Cerul se lumina treptat, luând tonuri aurii. Răsăritul parcă s-ar fi topit într-o apă roză și Munții Albani apărură vineții, copleșiți de lumină.

Aurora se oglindea în picăturile de rouă care tremurau pe frunzele copacilor. Ceața se rări, descoperind priveliștea vastă a șesului, cu case, cimitire, orașele și pâlcuri de arbori printre care străluceau albe coloane de temple.

Drumul era pustiu. Sătenii care aduceau legume în oraș probabil că nu apucaseră încă să se înhame la cărucioarele lor. Plăcile de piatră, cu care era pavat drumul până în munți, răsunau în liniștea dimineții sub sandalele de lemn pe care le purtau călătorii.

Soarele apăru dintr-un defileu al munților și un spectacol ciudat izbi privirile apostolului. I se păru că cercul de foc în loc să se ridice pe cer, a coborât din munți și se rostogolește pe drum.

Petru se opri și spuse:

— Vezi lumina aceea care se apropie de noi?

— Nu văd nimic, răspunse Nazarius.

Petru își puse palma streășină la ochi și adăugă după o clipă:

— Vine spre noi un om în lumina soarelui.

La urechile lor nu ajungea însă nici cel mai mic zgomot de pași. În jur era liniște deplină. Nazarius vedea doar că în depărtare tremură copacii de parcă i-ar fi scuturat cineva și că lumina se revarsă tot mai bogată peste șes.

Privi mirat la apostol.

— Rabbi! Ce ai? Întrebă, neliniștit.

Petru scăpă din mâini toiagul de drumeț. Ochii lui priveau țință înainte, buzele-i erau întredeschise. Pe față i se zugrăveau uimirea, bucuria, încântarea. Deodată, se aruncă în genunchi, cu mâinile întinse înainte, strigând:

— Christe! Christe!...

Căzu cu fața la pământ ca și cum ar fi sărutat picioarele cuiva. După un răgaz de tăcere, se auziră cuvintele bătrânului, întrerupte de suspine:

— Quo vadis, Domine'?...

Nazarius nu auzi răspunsul, dar la urechile lui Petru ajunse o voce tristă și blândă, care spunea:

— Dacă tu părăsești poporul meu, mă duc la Roma, ca să mă răstignească pentru a doua oară.

Apostolul zăcea la pământ cu fața în praf, nemișcat, fără să scoată o vorbă. Lui Nazarius i se păru că a leșinat, sau că a murit. În sfârșit, se ridică, luând toiagul cu mâini tremurânde, și fără să spună nimic se întoarse spre cele șapte coline ale orașului.

Băiatul întrebă ca un ecou:

Încotro mergi, Doamne (Stăpâne)?

— Quo vadis, Domine?...

— La Roma, răspunse apostolul încet. Și se întoarse.

Pavel, Ioan, Linus și toți credincioșii îl întâmpinară cu uimire și cu spaimă, mai ales că în zori, imediat după plecarea lui, pretorienii înconjuraseră casa lui Miriam și-l căutaseră pe apostol. La toate întrebările el le răspundea cu bucurie și liniște:

— L-am văzut pe Domnul!

Încă în această seară, se duse la cimitirul Ostrianum să-i învețe și să-i boteze pe aceia care voiau să se scalde în apa vieții.

De atunci, veni acolo zilnic, și veneau zi de zi mulțimi tot mai numeroase. Se părea că din fiecare lacrimă a martirilor se nasc noi adepți, că fiecare suspin din arenă răsună ca un ecou în mii de piepturi, împăratul înota în sânge, Roma și întreaga lume păgână își făceau de cap, însă cei care se saturaseră de crime și nebunii, cei care fuseseră călcați în picioare, cei a căror viață era mizerie și asuprire, toți cei frământați, triști și nefericiți veneau să asculte ciudata poveste despre un zeu care din dragoste pentru oameni se lăsase răstignit, ca să le răscumpere păcatele.

Găsindu-l pe acest Dumnezeu, pe care-l puteau iubi, găseau ceea ce nu putea da nimănui lumea de atunci - fericirea dragostei.

Petru înțelese că nici împăratul, nici toate legiunile lui n-au să poată învinge adevărul viu, că n-au să-l înecă nici lacrimile, nici sângele și că abia acum începe izbânda lui. Înțelese, de asemenea, și de ce-l întorsese Domnul din drum: iată, orașul acesta al orgoliului și al crimei, al desfrâului și al forței brutale începea să fie și orașul lui, de două ori capitală, din care se va revărsa asupra întregii lumi cârmuirea trupurilor și a sufletelor.

Capitolul LXXI

În cele din urmă, sună ceasul pentru amândoi apostolii. Și ca o consolare, în încheierea misiunii sale îi fu dat pescarului lui Dumnezeu să mai pescuiască două suflete chiar și în închisoare. Ostașii Processus și Martinianus, care-l păzeau în închisoarea Mamertină primiră botezul. Apoi veni ceasul chinurilor. Nero nu era atunci în Roma. Sentința fu dată de Helius și Politetes, doi libeți cărora împăratul le încredințase conducerea Romei în absența sa. Apostolul bătrân fu mai întâi supus biciuirii prevăzute de lege, iar a doua zi fu scos în afara zidurilor orașului, spre dealurile Vaticanului, unde urma să primească moartea pe cruce, la care fusese condamnat. Ostașii fură uimiți de mulțimea ce se adunase în fața închisorii. După părerea lor, moartea unui om simplu și, pe deasupra străin, nu avea de ce să trezească atâta interes. Ei nu știau că nu-i un convoi de curioși, ci de credincioși doritori să-l conducă la locul de tortură pe Marele Apostol. După-amiază se deschiseră, în sfârșit, porțile închisorii și Petru apărură în mijlocul unui detașament de pretorienii. Soarele coborâse puțin spre Ostia, ziua era liniștită și senină. Ținând cont de vârsta înaintată a lui Petru, nu-l obligară să-și poarte crucea, căci credeau că n-are să poată nici s-o ridice, și nu i se puse nici furca la gât, să nu-i împiedice mersul. Înainta încet și credincioșii îl puteau vedea bine. În clipa când printre căștile de fier ale soldaților apărură capul său alb, plânsul se răspândi în mulțime, însă conțeni aproape imediat, căci fața bătrânului exprima seninătate și bucurie. Și înțeleseră cu toții că nu e o victimă dusă la pieire, ci un învingător în trecerea-i triumfală.

Așa era. Pescarul, de obicei umil și adus de spate, umbla acum drept, mai înalt decât soldații, plin de demnitate. Niciodată nu văzuseră atâta maiestate în ținuta lui. Părea că un monarh înaintează, înconjurat de popor și ostași. Din toate părțile se auzeau voci: „Iată, Petru pleacă la

Domnul!" Parc-ar fi uitat cu toții că-1 așteaptă chinurile și moartea. Mergeau într-o reculegere solemnă, însă calmi, simțind că de la moartea de pe Golgota până acum nu se petrecuse nimic atât de important, că așa cum moartea lui Christos a răscumpărat lumea întreagă, tot așa moartea lui Petru urmează să răscumpere orașul acesta.

Pe drum, trecătorii se opreau, mirați, la vederea acestui bătrân, iar credincioșii, punându-le mâna pe umeri, le spuneau cu voci calme: „Iată cum moare un om drept care 1-a cunoscut pe Christos și a răspândit iubirea în lume!" Ei cădeau pe gânduri, apoi se îndepărtau, zicându-și: „Intr-adevăr, acest om nu putea fi nedrept!"

Zgomotele străzii se potoliseră. Convoiul înainta încet printre casele proaspăt ridicate, printre coloanele albe ale templelor, deasupra cărora se întindea cerul adânc, liniștit, azuriu. Mergeau în tăcere. Doar când și când, se auzea zăngănitul armurii soldaților sau șoapte de rugăciune. Petru le asculta și fața i se lumina de bucurie. Privirea lui abia putea cuprinde pe miile de credincioși. Simțea că-și împlinise opera. Știa că adevărul pe care-1 propovăduise toată viața se va revărsa peste lume ca un val și că nimic nu va mai putea să-1 oprească. Gândind astfel, ridică ochii în sus și spuse: „Doamne, mi-ai poruncit să cuceresc cetatea care stăpânește lumea, iată am cucerit-o. Mi-ai poruncit să întemeiez aici capitala Ta, am întemeiat-o. Doamne, acesta-i orașul Tău, iar eu vin la Tine, căci sunt tare ostenit!"

Trecând pe lângă temple spunea: „Veți fi templele lui Christos". Uitându-se la mulțimea de oameni care se scurgea sub ochii săi, le spunea: „Copiii voștri vor fi servii lui Christos". Mergea cu sentimentul cuceririi, conștient de meritele sale, conștient de putere, împăcat, măreț. Soldații îl duseră peste podul Triumfal, dând fără voie parcă o recunoaștere triumfului său, apoi mai departe spre Naumachia și circ. Credincioșii din Transtiberim se alăturară convoiului și se adună astfel o mulțime de oameni atât de mare, încât centurionul care-i conducea pe pretorienii, bănuind, în sfârșit, că duce vreun arhiereu, pe care-1

înconjoară credincioșii, se neliniști de numărul prea mic al soldaților, însă din mulțime nu se auzea nici un strigăt de revoltă sau mânie. Fețele, pătrunse de măreția momentului, erau solemne, pline de așteptare. Credincioșii, amintindu-și că la moartea Domnului pământul se despicase de spaimă, iar morții se ridicaseră din morminte, se gândeau să poate și acum se vor arăta unele semne, care să veșnicească în amintirea lumii moartea apostolului. Unii chiar se-ntrebau: „Ce-ar fi dacă Domnul ar fi ales ceasul morții lui Petru ca să coboare din cer, așa cum a promis, și să cheme la judecată omenirea?” și, gândind astfel, implorau pe Mântuitor să se îndure de ei.

În jur era liniște. Dealurile păreau niște feline uriașe, întinse la soare să se încălzească. Convoiul se opri între circ și dealul Vaticanului. Soldații puseră jos crucea și se apucară să sape groapa, iar mulțimea, liniștită și reculeasă, îngenunchea înjur.

Apostolul, cu capul luminat de razele soarelui, se întoarse pentru ultima oară spre oraș. Departe, în vale, se vedea Tibrul strălucind. Pe malul celălalt, Câmpul lui Marte și mausoleul lui August, în apropierea căruia Nero tocmai începuse să ridice niște terme uriașe, urma mai în vale teatrul lui Pompeius, iar în spatele lui, pe alocurea vizibile, pe alocurea acoperite de alte clădiri, Saepta Julia, o mulțime de porticuri, temple, coloane, clădiri care păreau îngrămădite unele deasupra altora și, în sfârșit, hăt, departe, dealurile acoperite cu case, un furnicar imens de oameni, cuibul crimei, dar și al puterii, al nebuniei, dar și al ordinei, care a devenit capul lumii, asupritorul ei și totodată legea și pacea ei, atotputernic, invincibil, veșnic.

Petru, înconjurat de ostași, privea așa cum privește un stăpân și rege la domeniul său. Și-i spuse: „Ești răscumpărat și ești al meu!” Nimeni însă, nu numai dintre soldații care săpau groapa, dar nici chiar dintre adepți, nu putea bănui că într-adevăr printre ei se află adevăratul stăpân al acestei cetăți, că au să dispară cezarii, au să treacă valuri de barbari și veacuri au să se scurgă, dar bătrânul acesta va domni aici

neîncetat.

Soarele s-apropia de orizont. Devenise mare și roșu. Jumătatea de apus a cerului ardea. Soldații se apropiară de Petru ca să-1 dezbrace.

Însă el, închinându-se, se îndreptă deodată și ridică în sus mâna dreaptă. Călăii se opriră, parcă intimidăți de atitudinea lui. Credincioșii așteptau cu răsuflarea oprită, închipuindu-și că vrea să țină o cuvântare. Se lăsă o liniște netulburată de nimic.

Iar el, stând pe o ridicătură, începu să facă cu dreapta semnul crucii, dând binecuvântare în ceasul morții:

—Urbi et orbi'!

În aceeași seară minunată, alt detașament de soldați îl ducea pe calea Ostiană pe Pavel din Tars, spre localitatea numită Aquae Silviae. Și în urma lui veneau un mare număr de credincioși pe care-i convinsese. Recunoscându-i pe cei mai apropiați, se oprea și vorbea cu ei, căci, fiind cetățean roman, escorta îi acorda mai mare libertate. Dincolo de poarta numită Trigemina, o întâlni pe Plautilla, fiica prefectului Flavius Sabinus și, văzând fața ei tânără scăldată în lacrimi, spuse:

—Plautilla, fiică a Mântuitorului cel veșnic, mergi în pace! Împrumută-mi doar vălul cu care să mă lege la ochi în clipa când voi pleca la Domnul.

Și, luând vălul, merse mai departe, cu înfățișarea calmă și împăcată a unui muncitor care a lucrat bine toată ziua și se întoarce acasă. Gândurile lui, asemănătoare cu ale lui Petru, erau liniștite și senine ca cerul din seara aceea. Privea îngândurat la șesul întins în fața lui și la Munții Albani scăldați în lumină. Își aduse aminte de călătoriile lui, de munca și luptele în care ieșise victorios, de bisericile pe care le întemeiase în toate țările și dincolo de toate mările, și se gândea că își merită din plin odihna. Și el își împlinise misiunea. Simțea că semințele

Orașul și universul.

aruncate de el nu vor mai fi răvășite de vântul răutății. Pleca cu certitudinea că în lupta pe care Adevărul lui a declarat-o lumii, el va învinge - și o seninătate netulburată coborî în sufletul lui.

Drumul spre locul de osândă era lung. Începu să se lase seara. Culmile munților de venură purpurii, în timp ce poalele lor se cufundau încet în umbră. Turmele se întorceau acasă. Ici și colo, mergeau grupuri de sclavi cu uneltele pe umăr. Pe drum, în fața caselor, se jucau copiii, uitându-se cu curiozitatea vârstei lor la detașamentul de soldați care trecea. Căci în seara aceea, în lumina aceea aurie, transparentă, era nu numai pace și împăcare, ci o anumită armonie, care părea să se înalțe de la pământ spre cer. Pavel o simțea și inima i se umplea de bucurie la gândul că la muzica asta a lumii adăugase încă un sunet ce nu existase până atunci și fără de care pământul întreg ar fi fost „ca arama dogită și ca țambalul răsunător”.

Își aminti cum i-a învățat pe oameni iubirea. Propovăduind, le spunea că, chiar dacă și-ar împărți averea celor săraci și chiar dac-ar ști toate limbile și toate tainele și toate științele, n-au să fie nimic fără iubire, care e mărinimoasă, răbdătoare, care nu face rău, nu dorește onoruri, îndură totul, crede oricui, speră mereu, rezistă la orice.

Își petrecuse viața, învățându-i pe oameni acest adevăr. Acum se întreba în gându-i: „Ce forță poate fi asemenea acesteia și cine-o va împinge? Cum va reuși Cezarul s-o înăbușe, chiar de-ar avea și de două ori atâtea orașe, și mări, și pământuri, și popoare?”

Și mergea să-și ia răsplata ca un învingător.

Convoiul coti din drumul principal, spre răsărit, pe o potecă îngustă spre *Aquae Salviae*. Printre măcăcinii de pe dealuri, se vedea soarele roșu. La izvor, centurionul opri soldații, căci sosise clipa.

Pavel își aruncă pe umăr vâlul *Plautilliei*, ca să i se lege ochii cu el, ridică pentru ultima oară privirile pline de un calm nespus către lumina veșnică a asfințitului și se rugă. Da, sosise clipa, dar el vedea înainte-i un drum larg, crepuscular, ducând spre cer, și în gând își

spunea aceleași cuvinte pe care le scrisese mai înainte, cu sentimentul misiunii împlinite și al apropiatului sfârșit:

„Am luptat în lupta cea bună, am păstrat credința, mi-am împlinit datoria și, în cele din urmă, îmi este destinată cununa dreptății”.

Capitolul LXXII

Roma își făcea de cap ca și mai înainte. Părea că orașul acesta care cucerise lumea începe, din cauza lipsei de conducători, să se nimicească singur. Încă înainte de a le fi sunat ceasul apostolilor, ieși la iveală complotul lui Calpurnius Pison, după care cele mai sus-puse capete din Roma fură secerate cu atâta neîndurare, încât chiar și cei dispuși să vadă în Nero un zeu, începură a-1 socoti un zeu al morții. Doliul învăli orașul, spaima se cuibări în case și în inimi, însă porticurile continuau să fie împodobite cu iederă și flori, căci nu era voie să manifesti durere după cei morți. Oamenii, care se trezeau dimineața, își puneau întrebarea: „Cui îi vine rândul astăzi?” Cortegiul de stafii care-1 urmau pe Cezar sporea cu fiecare zi.

Pison plăti cu capul complotul, iar după el Seneca și Lucan, Fenius, Rufus și Plautius Lateranus, și Flavius Scevinus și Afranius Quintianus, și desfrânatul tovarăș de nebunii al împăratului, Tullius Senecion, și Proculus, și Araricus, și Tugurinus, și Fratus, și Silanus, și Proximus, și Subrius Flavius, cândva devotat din tot sufletul lui Nero, și Sulpicius Aper. Pe unii îi pierduse propria nimicnicie, pe alții teama, pe alții bogăția, pe alții bărbăția. Împăratul, speriat de numărul complotiștilor, își ticsise palatul cu ostași și ținea orașul în stare de

asediu, trimițând zilnic centurionii cu condamnări la moarte la casele bănuite. Condamnații se mai ploconeau încă, în scrisori pline de lingușiri, mulțumind Cezarului pentru sentință și lăsându-i o parte din avere, ca să salveze restul pentru copii. Se părea că Nero dinadins întrecea orice măsură, ca să se convingă în ce hal de umilință ajunseseră oamenii și cât au să mai suporte domnia lui sângheroasă. După complotiști căzură rudele, prietenii și chiar simplii cunoscuți. Locatarii splendidelor case ridicate după incendiu, ieșind în stradă, erau siguri c-au să vadă șiruri întregi de cortegii funerare. Pompeius, Cornelius Martialis, Flavius Nepos și Staius Domitius au pierit acuzați de lipsă de dragoste față de împărat; Novius Priscus, pentru că era prieten cu Seneca; Rufinus Crispinus a fost privat de dreptul la foc și apă, pentru că fusese cândva soțul Poppeii. Pe marele Thraseas l-a dus la pieire virtutea. Mulți au plătit cu viața originea lor nobilă. Chiar și Poppea a fost victima unei furii de moment a împăratului.

Senatul se ploconea în fața acestui imperator înfiorător, ridica temple în cinstea lui, făcea rugăciuni pentru vocea lui, încununa statuile lui și-i acorda preoți, ca unui zeu. Senatorii se duceau la Palatin, tremurând de frică, ca să admire cântecul lui - *Periodonices* - și să-și facă de cap împreună cu el la orgii.

Între timp, de jos, din pământul îmbibat cu sânge și lacrimi, da rod, în tăcere, dar tot mai puternică, sămânța semănată de Petru.

Capitolul LXXIII

Vinicius către Petronius:

„Știm și aici, carissime, ce se petrece la Roma, iar ceea ce nu știm completează scrisorile tale. Când arunci o piatră în apă, valurile

se răspândesc tot mai departe și mai departe în jur. Un asemenea val de nebunie și răutate a ajuns din Palatin până la noi. În drum spre Grecia, a fost trimis aici de către împărat Carinas, care a jefuit orașele și templele ca să umple tezaurul deșertat. Cu prețul sudorii și al lacrimilor oamenilor se construiește la Roma Domus Aurea¹. Se poate ca lumea să nu fi văzut până acum un asemenea palat, dar n-a văzut nici asemenea nedreptăți. Tu doar îl știi pe Carinas. Semăna cu el Chilon, până când nu și-a răscumpărat viața prin moarte. Oamenii lui n-au ajuns încă la orașelele din jurul nostru, poate pentru că nu-s în ele temple și comori. Întrebi dacă suntem în siguranță? Îți răspund doar că suntem uitați și fie ca acest răspuns să te mulțumească. Iată, în clipa asta, din porticul sub care scriu, văd golful nostru liniștit, iar în el pe Ursus în barcă, lăsând năvodul în apele limpezi. Soția mea toarce lână roșie lângă mine, iar în grădini, la umbra migdalilor, cântă sclavii noștri. O, ce liniște, carissime, și ce uitare a vechilor spaime și suferințe! Dar nu Parcele, cum scrii tu, ne torc atât de dulce firul vieții, ci Christos care ne-a binecuvântat, Dumnezeuul nostru iubit, Mântuitorul. Cunoaștem tristețea și lacrimile, căci adevărul nostru poruncește să plângem neazurile altora, dar chiar și în aceste lacrimi există o mângâiere necunoscută vouă, căci odată, când se va scurge timpul vieții noastre, ne vom întâlni cu toți oamenii dragi care-au pierit și care vor mai pieri încă pentru învățătura divină. Pentru noi Petru și Pavel nu au murit, ci au renăscut în slavă. Sufletele noastre îi văd, și, când ochii plâng, inimile se bucură de bucuria lor. Da, dragul meu, suntem fericiți și fericirea noastră nu va reuși s-o distrugă nimic, căci moartea, care pentru voi este sfârșitul tuturor lucrurilor, pentru noi nu-i decât trecerea într-o liniște și mai mare, într-o iubire și mai mare,

¹După incendiul din 64, Nero pune să se reclădească palatul imperial de pe Esquilin, după un plan mult mai grandios. Măreția și cantitatea de aur folosită au dus la denumirea de *Domus Aurea*.

într-o bucurie și mai mare.

Aici, zilele și lunile trec în seninătate. Slugile noastre și sclavii cred ca și noi în Christos, și cum el a poruncit iubire, ne iubim unii pe alții. Adesea, când apune soarele sau când luna se oglindește în ape, discutăm cu Ligia despre trecut, care acum ne pare un vis. Când mă gândesc că acest cap drag, pe care-l leagăn zilnic la piept, a fost atât de aproape de chinuri și de pieire, îl slăvesc din tot sufletul pe Domnul meu, căci numai el a putut-o salva din arenă, redându-mi-o pentru totdeauna. O, Petronius, doar ai văzut câtă mângâiere dă învățătura asta, putere de a rezista în nenorocire, câtă răbdare și curaj în fața morții. Vino. Ai să vezi câtă fericire dă în zilele obișnuite ale vieții. Oamenii n-au cunoscut până acum un zeu pe care să-l poți iubi, de aceea nu s-au iubit nici între ei și de aici a izvorât nenorocirea lor, căci așa cum lumina vine de la soare, tot așa și fericirea izvorăște din iubire. Pe oameni nu i-au învățat acest adevăr nici legislatorii, nici filozofii. El n-a existat nici în Grecia, nici în Roma, iar când spun: nici în Roma, înseamnă că nicăieri pe pământ. învățătura uscată și rece a stoicilor, la care aderă oamenii virtuoși, călește inimile ca pe niște săbii, însă mai curând le face indifferente, decât mai bune. De ce-ți spun eu toate astea ție, care ai învățat mai mult și înțelegi mai mult decât mine? Doar l-ai cunoscut și tu pe Pavel din Tars și adesea ai discutat cu el îndelung, așa că știi mai bine: oare față de adevărul pe care-l propovăduia el, ce sunt toate învățăturile filozofilor și retorilor voștri decât vorbe goale și răsunătoare, fără miez? Îți amintești întrebarea pe care ți-a pus-o el: „Dacă împăratul ar fi creștin, oare nu v-ați simți mai în siguranță, mai siguri că posedăți ceea ce posedăți, mai fără teamă și mai liniștiți pentru ziua voastră de mâine?” Tu mi-ai spus că religia noastră este dușmana vieții, iar eu îți răspund acum că dacă de la începutul scrisorii aș fi repetat numai aceste două cuvinte: „Sunt fericit!” tot n-aș fi reușit să-mi exprim fericirea. Ai să-mi spui că fericirea mea e Ligia! Da, dragule! Pentru că iubesc sufletul ei

nemuritor și pentru că amândoi ne iubim întru Christos. într-o asemenea dragoste nu există nici despărțiri, nici trădări, nici schimbări, nici bătrânețe, nici moarte. Atunci când va trece tinerețea și frumusețea, când trupurile noastre se vor ofili și se va apropia moartea, dragostea va rămâne, căci sufletele nu trec. înainte de a mi se fi deschis ochii la lumină, eram gata pentru Ligia să dau foc chiar și propriei mele case, iar acum îți spun: atunci n-o iubeam, căci abia Christos m-a învățat să iubesc. El e izvorul fericirii și al liniștii. Doar nu eu spun asta. E un lucru evident. Compară plăcerile voastre străbătute de teamă, bețiile voastre împletite cu nesiguranța zilei de mâine, orgiile voastre, ca niște ospățuri de înmormântare, cu viața creștinilor - și ai să găsești răspunsul gata. Ca să poți compara mai bine, vino în munții noștri cu miresme de cimbru, în plantațiile noastre de măslini, pe țărmul nostru acoperit cu iederă. Te așteaptă aici o liniște cum n-ai mai gustat de mult și inimi care te iubesc cu adevărat. Tu, cu sufletul tău nobil și bun, ar trebui să fii fericit. Minte ta ageră va recunoaște adevărul și-l va îndrăgi, căci poți să fii dușmanul lui, cum sunt Cezarul și Tigellinus, însă indiferent față de el nu reușește să rămână nimeni. O, dragă Petronius, eu și Ligia ne bucurăm sperând că în curând te vom vedea. Fii sănătos, fericit și vino!"

Petronius a primit scrisoarea de la Vinicius la Cumae, unde plecase împreună cu alți curteni, urmându-l pe împărat. Lupta lui de mulți ani cu Tigellinus se apropia de sfârșit. Petronius știa că va trebui să cadă și cunoștea motivele. Pe măsură ce împăratul decădea, pe nesimțite, luându-și în serios rolul de comediant, bufon și vizitiu, pe măsură ce se împotmolea în desfrâul său bolnăvicios, respingător și grosolan, rafinatul *arbiter elegantiae* îi devenea doar o povară. Când Petronius tăcea, Nero vedea în tăcerea lui o mustrare, chiar când lăuda - vedea ironie. Strălucitorul patrician îi zgândărea amorul propriu și-i trezea invidia. Bogățiile lui și splendidele opere de artă pe care le colectase erau jinduite și de stăpân și de ministrul său atotputernic.

Fusese cruțat până acum datorită călătoriei în Achaia, unde gustul lui, cunoștințele lui în materie de elenism puteau fi folositoare. Încetul cu încetul însă, Tigellinus reușea să-l convingă pe împărat că nobilul Carinas îl întrece în gust și cunoștințe pe Petronius și că va reuși mai bine decât acesta să organizeze jocurile din Grecia, primiriile și triumfurile. Din acel moment, Petronius fu pierdut. Nu îndrăzneau însă să-i trimită condamnarea în Roma. Și împăratul și Tigellinus își aminteau că acest estetic, chipurile afemeiat, care „făcea din noapte zi”, preocupat numai de plăceri, artă și petreceri, când fusese proconsul în Bitinia și pe urmă consul în capitală, dăduse dovadă de o uluitoare pricepere și energie. Era considerat înzestrat pentru orice și se știa că în Roma este iubit nu numai de popor, dar chiar și de pretorienii. Nimeni din oamenii de încredere ai Cezarului nu putea să prevadă cum va riposta el într-un asemenea caz, așa că părea un lucru mai chibzuit să fie scos din oraș și să fie lovit abia în provincie.

În acest scop primi o invitație ca, împreună cu alți curteni să meargă la Cumae, iar el, deși bănuind șiretlicul, plecă, poate pentru a nu manifesta o opoziție fățișă, poate pentru a mai arăta încă o dată împăratului și curtenilor fața sa veselă, lipsită de griji, și să câștige o ultimă victorie înainte de moarte asupra lui Tigellinus.

Îndată după plecare, fu acuzat de prietenie cu senatorul Scevinus, care fusese sufletul complotului lui Pison. Oamenii lui Petronius, care rămăseseră în Roma, fii răi întemnițați, iar casa lui înconjurată de pretorienii. Aflând știrea, Petronius nu se arată alarmat, nici măcar încurcat. Spuse, zâmbind, curtenilor pe care-i avea în vizită în splendida sa vilă din Cumae:

— Lui Ahenobarbus nu-i plac întrebările directe, așa că veți vedea cât de tulburat are să fie când am să-l întreb dacă el a poruncit să mi se întemnițeze „familia” din capitală.

După aceea îi anunță că dă un banchet „înainte de a porni la drum”. Era în toiul pregătirilor, când sosi scrisoarea lui Vinicius.

Petronius, după ce-o primi, căzu puțin pe gânduri, însă curând pe fața lui reapăru obișnuita-i seninătate și încă în seara aceleiași zile răspunse cele ce urmează:

„Mă bucur de fericirea voastră și admir inimile voastre, carissime, căci n-am crezut că doi îndrăgostiți mai pot să-și amintească de o a treia persoană îndepărtată. Voi însă nu numai că nu m-ați uitat, dar mă chemați în Sicilia să împărțiți cu mine pâinea voastră și pe Christos al vostru, care, după cum scrii, sporește cu atâta mărinimie fericirea voastră.

Dacă este așa, atunci cinstiți-l. Eu cred, dragule, că pe Ligia ți-a redat-o nu numai Ursus, dar într-o oarecare măsură și poporul roman. Dacă împăratul ar fi un altfel de om, aș crede chiar că s-a renunțat la continuarea persecuțiilor, avându-se în vedere înrudirea ta cu el prin nepoata pe care Tigellinus a dat-o unuia dintre Viniciuși. Inșă dacă tu ești convins că Christos ți-a dat-o, n-am să mă cert cu tine. Da! Nu-i drămuieți jertfele. Și Prometeu s-a sacrificat pentru oameni, dar eheu! Prometeu se pare că nu-i decât născocirea poeților, iar oamenii demni de încredere mi-au spus că l-au văzut pe Christos cu propriii lor ochi. Eu cred, împreună cu voi, că acesta-i cel mai cumsecade dintre zei.

întrebarea lui Pavel din Tars o țin minte și sunt de acord că dacă, de exemplu, Ahenobarbus ar fi trăit conform învățaturii lui Christos, atunci poate c-așfi avut timp să vin la voi, în Sicilia. Atunci, la umbra pomilor, la izvoare, am fi purtat discuții despre toți zeii și toate adevărurile, cum discutau cândva filozofii greci. Azi, trebuie să-ți dau un răspuns scurt.

Nu vreau să recunosc decât doi filozofi: unul se numește Pyrrhon, celălalt Anacreon. Pe ceilalți pot să ți-i vând ieftin, împreună cu toată școala grecească și cu stoicii noștri. Adevărul locuiește undeva atât de sus, că nici zeii înșiși nu pot să-l afle din vârful Olimpului. Ție, carissime, ți se pare că Olimpul vostru e și mai înalt și, stând pe el, îmi strigi: «Urcă și-ai să vezi niște priveliști cum n-ai mai văzut!» Se poate.

Dar eu îți răspund: «Prietene, nu mă țin picioarele!» Când vei fi citit până la capăt scrisoarea asta, cred c-ai să-mi dai dreptate.

Nu, fericit soț al prințesei-aurore! învățătura voastră nu-i pentru mine! Adică să-i iubesc pe bitinienii care-mi duc lectica, pe egiptenii care fac focul în băile mele, pe Ahenobarbus și Tigellinus? Pe genunchii albi ai Grațiilor, îți jur că și dac-aș vrea, n-aș reuși. În Roma sunt cel puțin o sută de mii de oameni cu omoplați strâmbi, sau cu genunchi groși, sau cu picioarele slăbănoage, sau cu ochii prea rotunzi, sau cu capete prea mari. Îmi poruncești să-i iubesc și pe ei? De unde să iau atâta iubire, dacă n-o simt în mine? Dacă zeul vostru vrea să-i iubesc pe toți, de ce în atotputernicia sa nu le-a dat, de exemplu, forma niobizilor pe care i-ai văzut la Palatin? Cine iubește frumosul nu poate iubi urâtenia. Altceva e să nu crezi în zeii noștri, dar de iubit poți să-i iubești, cum au făcut-o Fidias și Praxitele, și Myron și Scopas și Lisip.

Chiar dac-aș vrea să merg acolo unde mă chemi tu, nu pot. Și, deoarece nici nu vreau, înseamnă că de două ori nu pot. Tu crezi ca Pavel din Tars că de partea cealaltă a Styxului, în Câmpiile Elizee, cândva îl veți vedea pe Christos al vostru. Bine! Atunci să-ți spună el însuși dacă m-ar primi pe mine cu gemele mele, cu vaza mea de Myrrhinae și cu cărțile mele în ediții Sosius și cu zeița mea cu părul de aur! La gândul acesta îmi vine să râd, dragul meu. Doar însuși Pavel din Tars mi-a spus că pentru Christos trebuie să renunț la cununi de trandafiri, la petreceri și la plăceri. De fapt, mi-a promis o altă fericire, dar i-am răspuns că pentru aceea sunt prea bătrân, că trandafirii îmi vor bucura întotdeauna ochii, iar parfumul de violete îmi va fi de asemenea întotdeauna mai drag decât mirosul murdarului „aproape al meu” din Subura.

Iată motivele pentru care nu pot accepta fericirea voastră. însă, în afară de asta, mai e unul pe care l-am păstrat ultimul. Mă chemă Thanatos. Pentru voi încep zorii vieții, iar pentru mine soarele a apus și

întunericul mă învăluie. Cu alte cuvinte, eu trebuie să mor, carissime!

Nu merită să vorbim mult de asta. Așa trebuie să se sfârșească. Tu, care-l cunoști pe Ahenobarbus, vei înțelege lesne acest lucru. Tigellinus m-a învins, sau mai degrabă, nu, șirul victoriilor mele s-a încheiat. Am trăit cum am vrut și mor cum îmi place.

Nu puneți asta la inimă. Nici un zeu nu mi-a promis nemurirea, așa că nu mi se întâmplă un lucru neașteptat. În plus, greșești, Vinicius, afirmând că numai zeul vostru vă învață să muriți liniștiți. Nu! Lumea noastră a știut înaintea voastră că, atunci când ai golit ultima cupă, e timpul să pleci, să te odihnești și mai poate să facă lucrul ăsta cu seninătate. Platon spune că virtutea e muzica, iar viața înțeleptului - armonia. Dacă-i așa, atunci voi muri cum am trăit, virtuos.

Aș vrea să-mi iau rămas bun de la divina ta soție cu aceleași cuvinte cu care am salutat-o cândva, în casa lui Aulus: «Am văzut popoare diferite, prea diferite, dar n-am cunoscut o femeie asemenea ție».

Dacă sufletul e ceva mai mult decât crede Pyrrhon, atunci al meu va zbura pe la voi în drum spre țărmul Oceanului și voi poposi la casa voastră sub formă, de fluture, sau, cum cred egiptenii, de uliu.

Altfel nu pot veni.

Până atunci, fie ca Sicilia să se transforme într-o grădină a Hesperidelor, fie ca zeițele câmpiei, pădurii și ale izvoarelor să presare flori în calea voastră și în toate acantele de la coloanele casei voastre să se cuibărească porumbei albi. "

Capitolul LXXIV

Petronius nu se înșela. Două zile mai târziu, tânărul Nerva, care-i fusese totdeauna binevoitor și devotat, trimise la Cumae pe un libert al său cu vești de la curtea împăratului.

Pierderea lui Petronius fusese hotărâtă. A doua zi, seara urma să fie trimis la el un centurion cu ordinul să rămână în Cumae și să aștepte acolo alte dispoziții. Următorul sol, trimis câteva zile mai târziu, avea să-i aducă sentința de moarte.

Petronius ascultă veștile libertului cu un calm netulburat, apoi zise:

— Îți vei duce stăpânului tău una din vasele mele, care-ți va fi înmănată înainte de plecare. Spune-i din partea mea că-i mulțumesc din tot sufletul, căci mi-a ajutat să mă pregătesc.

Deodată, începu să râdă ca un om căruia i-a venit o idee admirabilă și se bucură dinainte de realizarea ei.

În aceeași seară, sclavii lui se împrăștiară, invitând pe toți curtenii aflați în Cumae și pe toate curtenele la banchet în splendida vilă a arbitrilor eleganței.

După-amiaza și-o petrecu în bibliotecă, scriind, apoi făcu o baie, după care porunci vestiplicelor să-l îmbrace cu cât mai multă strălucire, eleganță, făcându-l asemănător zeilor. Trecu în triclinium să controleze cum merg pregătirile, apoi în grădină, unde niște băieți și fete tinere din insulele grecești împleteau din trandafiri cununi pentru cină.

Pe fața lui nu se vedea nici cel mai mic semn de îngrijorare.

Servitorii bănuiră că petrecerea va fi ceva deosebit, din faptul că porunci să se dea premii neobișnuite acelor de care era mulțumit și să fie ușor biciuiți toți aceia al căror lucru nu i-a fost pe plac, sau care încă dinainte meritaseră o pedeapsă. Cântăreților porunci să li se plătească anticipat și cu mare dărnicie. În cele din urmă, așezându-se în grădină sub un fag, printre frunzele căruia se strecurau razele soarelui, presărând pete luminoase pe pământ, o chemă la el pe Eunice.

Ea veni îmbrăcată în alb, cu o crenguță de mirt în păr, minunată ca o Grație. O așeză lângă el, mângâindu-i ușor tâmplele, începu s-o contemple cu dragostea unui estet pasionat ca pe o statuie de zeiță ieșită de sub dalta unui maestru.

— Eunice, îi spuse el, știi tu oare că de multă vreme nu mai ești sclavă? Ridicând spre el ochii ei senini, azurii ca cerul, ea clătină din cap, negând.

— Stăpâne, am să rămân totdeauna sclava ta!

— Nu știi însă, continuă Petronius, că vila asta și sclavii aceia care împletesc cununi, întreg acest domeniu și câmpiile, și cirezile sunt de azi ale tale.

Eunice facu brusc un pas îndărăt și cu neliniște în glas întrebă:

— De ce-mi spui asta, stăpâne?

Apoi se apropie din nou, privindul, speriată. Deodată, fața ei se facu albă ca varul, deși el continua să surâdă. După un timp, el răspunse, rostind un singur cuvânt:

— Da!

Urmă un răstimp de tăcere. Doar o ușoară adiere mișca frunzele fagului. Petronius putea într-adevăr să-și închipuie că era înaintea sa o statuie dăltuită din marmura albă.

— Eunice! spuse el. Vreau să mor senin.

Iar fata, zâmbindu-i sfâșietor, șopti:

— Înțeleg, stăpâne.

Seara, oaspeții, care mai frecventaseră petrecerile lui Petronius și

știa că în comparație cu ele chiar și petrecerile împăratului sunt plicticoase și barbare, venită în număr mare, căci nimeni nu bănuia că acesta urma să fie ultimul simposion. Mulți știa, ce-i drept, că asupra elegantului arbitru s-au strâns norii dizgrației împărătești, însă asta se mai întâmplase de câteva ori și de fiecare dată Petronius știuse să-i risipească printr-o manevră abilă sau cu un cuvânt îndrăzneț, încât nimeni nu presupunea că ar putea să-l amenințe un pericol serios. Fața lui veselă și obișnuitu-i surâs nepăsător confirmă tuturor această părere. Splendida Eunice, căreia-i spusese că vrea să moară senin, și pentru care fiecare cuvânt al lui era sfânt, păstra în trăsăturile-i divine o liniște netulburată și o lumină ciudată în priviri, care putea să pară bucurie. La intrarea în triclinium, băiețași cu părul strâns în plase de aur puneau cununi de trandafiri pe capul musafirilor, atrăgându-le totodată atenția, așa cum cerea obiceiul, să treacă pragul cu piciorul drept. În sală plutea un parfum suav de violete. Lumina venea din lămpi multicolore din sticlă de Alexandria. Pe lângă paturile de repaos stăteau fete grecoice, care aveau să umezească cu parfum tălpile oaspeților. Lângă perete, cântăreții atenieni așteptau semnul dirijorului.

Masa întinsă strălucea de bogăție, însă bogăția asta nu supăra pe nimeni, nu părea nimănui greoaie, ci parcă înflorea de la sine. Veselia și degajarea se revărsau în sală o dată cu parfumul de violete. Oaspeții, intrând aici, simțeau că nu-i pândește nici o constrângere, nici o amenințare așa cum se întâmpla la împărat, unde laudele nu îndeajuns de umflate, sau poate nepotrivite, la adresa cântecului sau poeziei, puteau fi plătite cu viața. Lămpile multicolore, cupele încrustate, vinurile puse la răcit în straturi de zăpadă, mâncărurile alese înveseliră pe oaspeți. Un murmur pașnic de voci domina, ca bâzâitul unui roi de albine pe un măr înflorit, întrerupt numai din când în când de o izbucnire de râs vesel, de rumoarea laudelor, sau de o sărutare prea zgomotoasă omagiind vreun umăr alb.

Oaspeții, bând vin, vărsau din cupe câteva picături în cinstea

zeilor nemuritori, ca să atragă ocrotirea și bunăvoința pentru amfitrion. N-avea nici o importanță că mulți nu credeau în zei. Așa cerea obiceiul și superstiția. Petronius, stând culcat lângă Eunice, discuta despre noutățile de la Roma, despre ultimele divorțuri, despre iubiri, aventuri amoroase, întreceri, despre Spiculus, care în ultima vreme ajunsese renumit în arenă, despre cele mai noi cărți care apăruseră la Atractus și Sosius. Vărsând din fiecare cupă câte un strop de vin, o evoca pe zeița Cipris, care e mai veche și mai mare decât toți zeii, singura nemuritoare, dăinuitoare și dominatoare.

Vorbele lui erau ca niște raze de soare, luminând mereu alte obiecte, erau ca o adiere vara, care leagănă una după alta florile în grădină. După răstimpul destinat discuțiilor, făcu un semn dirijorului, îndată răsunară acorduri ușoare de citeră și de voci tinere. Pe urmă, dansatoare din Cos, compatrioatele Eunicei, începură să danseze. Trupurile lor roze luceau sub văluri transparente. În cele din urmă, un ghicitor din Egipt începu să prevestească oaspeților viitorul, după mișcarea doradelor' sclipitoare închise într-un vas de cristal.

După ce se saturară de distracțiile acestea, Petronius se ridică puțin pe patul de repaus, așternut cu purpură siriană, și spuse:

— Prieteni! Iertați-mă că-mi permit să vă fac o rugămintă: fiecare din voi să primească în dar de la mine cupa din care a vărsat primul strop de vin în cinstea zeilor, urându-mi succes.

Cupele lui Petronius străluceau de aur, pietre scumpe și sculpturi măiestrite, așa că, deși împărțirea de daruri era un lucru obișnuit la Roma, oaspeții nu-și ascunseră plăcerea surprizei. Unii îi mulțumiră, laudându-l cu voce tare; alții spuneau că nici Jupiter n-a cinstit vreodată pe zeii din Olimp cu asemenea daruri; erau și din aceia care stăteau pe gânduri, să primească sau ba, pentru că un asemenea lucru depășea măsura obișnuită.

*Dorade - peștișori cu solzi aurii.

Ridicând în aer cupa de Myrrhinae pe care lumina juca în irizări de curcubeu, o cupă cu adevărat neprețuită, spuse:

—Iată, aceasta este cupa din care eu am vărsat vin în cinstea zeiței Cipris. Fie ca de acum încolo buzele nimănuși să n-o atingă și mâna nimănuși să nu verse din ea în cinstea altei zeițe.

Și izbi vasul prețios de podeaua de piatră, presărată cu flori liliachii de șofran, iar când se sparse în cioburi mărunte, văzând în juru-i priviri uimite, zise:

—Dragii mei, în loc să vă mirați, veseliți-vă! Bătrânețea și neputința sunt prieteni triști ai ultimilor ani ai vieții. Eu însă am să vă dau un exemplu bun și un sfat bun: poți, vedeți voi, să nu mai aștepți venirea anilor și să pleci de bunăvoie, așa cum plec eu înainte de sosirea lor.

— Ce vrei să faci? întrebară câteva voci speriate.

— Vreau să mă bucur, să beau vin, să ascult muzică, să admir aceste forme divine pe care le vedeți în preajma mea și pe urmă să dorm cu capul încununat. Mi-am luat rămas bun de la împărat. Vreți să ascultați și voi ce i-am scris în semn de rămas bun?

Spunând acestea, scoase de la căpătâi o scrisoare și începu să citească următoarele:

„Știu, o, Cezare, că aștepți cu nerăbdare sosirea mea și că inima ta credincioasă de prieten tânjește zile și nopți întregi după mine! Știu că m-ai copleșit cu daruri, că mi-ai încredințat prefectura pretorienilor, iar lui Tigellinus i-ai porunci să-și urmeze destinul dat de zei: să fie păstor de asini pe domeniile pe care le-ai moștenit după otrăvirea lui Domitius. Iartă-mă. Pe Hades, deci și pe umbra mamei tale, a soției tale, a fratelui tău și a lui Seneca, îți jur că nu pot veni la tine. Viața e o mare comoară, dragul meu, iar eu am știut să aleg din comoara asta cele mai prețioase diamante. Însă în viață sunt și lucruri pe care nu le mai pot suporta. Oh, să nu-ți închipui că m-ai scârbit, asasinându-ți mama, soția și fratele, incendiind Roma și trimițând în Erebus pe toți

oamenii cinstiți din împărăția ta. Nu, drag strănepot al lui Cronos! Moartea-i un lucru omenesc, iar din partea ta nu ne putem aștepta la o altă comportare. Dar să-mi mai chinuiesc urechile ani la rând, ascultând cântecul tău, să văd picioarele tale subțiri, domitiene, frământându-se într-un dans pirrheic¹, să te ascult cântând la instrumente și declamându-ți poemele, o, biet poet de mahala! Iată ce mi-a sleit puterile, trezind în mine dorința morții. Roma își astupă urechile când te ascultă, lumea râde, iar eu nu mai vreau să roșesc de rușinea ta. Nu pot. Urletul Cerberului, dragul meu, deși nu se deosebește de cântecul tău, va fi mai puțin supărător pentru mine, căci lui nu i-am fost niciodată prieten și pentru vocea lui nu-s obligat să mă rușinez. Fii sănătos, dar nu cânta, ucide, dar nu scrie versuri, otrăvește, dar nu dansa, incendiază, dar nu cânta din citeră, asta îți urează și acest ultim sfat prietenesc ți-l trimite Arbiter elegantiae".

Oaspeții încremeniră. Știau că dacă Nero și-ar pierde tronul, lovitura ar fi pentru el mai puțin cruntă. Înțeleseseră, de asemenea, că omul care a scris o asemenea scrisoare trebuie să moară și îi trecură fiori de groază că au ascultat-o.

Însă Petronius râse atât de sincer și atât de vesel, de parc-ar fi fost vorba de gluma cea mai nevinovată, apoi, plimbându-și privirile peste cei de față, spuse:

— Veseliți-vă și goniți departe de voi teama. Nimeni nu-i obligat să se laude c-a ascultat scrisoarea asta, iar eu doar față de Caron aş putea să mă laud, în timp ce-o să mă treacă peste râul Styx.

Făcu un semn medicului grec și întinse brațul. Grecul abil i-l legă într-o clipită cu un șnur de aur și-i deschise artera de la încheietura mâinii. Sângele țâșni pe căpătâiul patului de repaos și o stropi pe Eunice, care, sprijinind capul lui Petronius, se aplecă spre el și spuse:

¹La origine dans războinic grec. În lumea romană, era executat cel mai adesea de profesioniști. Uneori, se încheia cu lupte simulate.

— Stăpâne, ai crezut oare c-am să te părăsesc? Dacă zeii mi-ar oferi nemurirea, sau împăratul domnia asupra lumii întregi, eu tot te-aș urma.

Petronius zâmbi, se ridică puțin, o sărută ușor pe buze și răspunse:

— Vino cu mine! Și adăugă: Tu m-ai iubit cu adevărat, divina mea!... întinse și ea spre medic brațul ei roz și după o clipă sângele ei începu să curgă, amestecându-se cu sângele lui.

Petronius făcu un semn dirijorului și din nou se auziră citerele și vocile. Cântară mai întâi imnul lui Harmodios, pe urmă un cântec de Anacreon, în care poetul se plânge că a găsit la ușa lui copilul înghețat și plâns al Afroditei: l-a luat, l-a încălzit, i-a uscat aripioarele, iar el, nerecunoscător, drept mulțumire i-a străpuns inima cu săgeata lui și de atunci l-a părăsit liniștea...

Sprijinindu-se unul de altul, ca doi zei de frumoși, ei ascultau, zâmbind și pâlind. După ce cântecul se termină, Petronius porunci să se servească mai departe vin și bucate, și începu să discute cu oaspeții care stăteau mai aproape despre lucruri mărunte, însă plăcute, așa cum se discută de obicei la petreceri. După un timp, îl chemă pe grec să-i lege pentru câteva clipe venele, căci, spunea el, i se făcuse somn și-ar vrea să se mai lase o dată în voia lui Hypnos, înainte ca Thanatos să-l adoarmă pentru totdeauna.

Și adormi. Când se trezi, capul fetei zăcea ca o floare albă pe pieptul lui. O rezemă de căpătâiul patului, ca s-o mai privească o dată. După aceea i se deschiseră din nou venele.

La un semn al lui, cântăreții intonară un alt cântec de Anacreon, pe care citerele îl acompaniau în surdină, ca să nu acopere cuvintele. Petronius pălea tot mai tare, iar când se stinseră ultimele acorduri, se mai adresă o dată mesenilor și spuse:

— Prieteni, recunoașteți că o dată cu noi pierem...

Însă nu mai reuși să termine. Brațul lui îmbrățișa cu o ultimă mișcare pe Eunice, apoi capul îi căzu pe căpătâiul patului și muri.

Mesenii, uitându-se la aceste două trupuri albe, asemenea unor splendide statui, înțelesesă că o dată cu ele pieresă singurele lucruri ce mai rămăseseă lumii lor: frumusețea și poezia.

EPILOG

La început, răscoala legiunilor din Galia sub conducerea lui Vindex nu părea să fie periculoasă. Împăratul avea de-abia treizeci și unu de ani și nimeni nu îndrăznea să spere că lumea se va elibera în curând de coșmarul care o sufoca. Oamenii își aduceau aminte că și sub alte domnii mai demult, avuseseră loc mișcări ale legiunilor, care însă trecuseră fără să atragă după ele schimbarea domniilor. Astfel, în timpul lui Tiberius, Drusus înăbușise revolta legiunilor din Panonia, iar Germanicus pe a celor de la Rin. „De altfel - spuneau oamenii - cine-ar putea să ia domnia după Nero, de vreme ce aproape toți urmașii divinului Augustus au pierit în timpul domniei lui?” Alții, uitându-se la coloșii care-l reprezentau ca pe Hercule, își închipuiau, fără să vrea, că nici o forță nu va frânge o asemenea putere. Erau și din aceia care, de când plecase în Achaia, îi duceau dorul, căci Helius și Politetes, cărora le lăsase conducerea Romei și a Italiei, domneau și mai sângeros decât el.

Nimeni nu mai era sigur de viața și avutul lui. Legea încetase să mai apere pe cineva. Decăzuse demnitatea umană și virtutea, slăbiseră legăturile de familie, iar inimile umilite nu îndrăzneau să se mai amăgească cu speranțe. Din Grecia veneau ecourile unor nemaipomenite triumfuri ale Cezarului; mii de coroane obținute și mii de concurenți învinși. Lumea apărea ca o imensă orgie sângeroasă a unor măscărici. Câștiga teren convingerea că venise sfârșitul virtuții și al lucrurilor grave, că acum e timpul dansului, al muzicii, al desfrâului și al sângelui; că de acum înainte asta-i viața. Împăratul, căruia revolta îi deschidea perspectiva unor noi jafuri, nu se prea frământa din pricina legiunilor răsculate și a lui Vindex, ba chiar se bucura uneori. Nu voia să se întoarcă din Achaia și abia când Helius îl anunță că dacă mai întârzie, poate să-și piardă domnia, se îndreptă spre Neapolis.

Acolo, jucă din nou și cântă, lăsând să-i treacă pe lângă urechi veștile privitoare la desfășurarea tot mai amenințătoare a evenimentelor, în zadar îi explica Tigellinus că revoltele dinainte nu avuseseră conducători, în timp ce acum în fruntea răsculaților e un bărbat care se trage din vechii regi acvitani, un războinic slăvit și experimentat. „Aci, îi răspundea Nero, mă ascultă grecii, singurii care știu să asculte și singurii care sunt demni de cântecul meu.” Spunea că prima lui îndatorire sunt arta și gloria. Numai când auzi că Vindex 1-a declarat un artist mizerabil, atunci s-a mâniat și a pornit spre Roma. Rana provocată de Petronius, alinată de șederea în Grecia, se redeschise în inima lui și voia să obțină dreptate din partea senatului și pedeapsă pentru insulta asta nemaipomenită.

În drum, zărind un grup turnat din bronz ce reprezenta un războinic gal răsturnat de un cavaler roman, îl consideră de bun augur și de atunci, dacă amintea de legiunile răscolate și de Vindex, n-o făcea decât pentru ca să râdă de ei.

Intrarea lui în oraș întrecu tot ce se văzuse până atunci. Apăru în același car în care cândva intrase triumfalul Augustus. Fu dărmată o arcadă a circului ca să se facă drum cortegiului. Senatul, cavalerii și mulțimi imense ieșiră în întâmpinarea lui. Zidurile se cutremurau de urale: „Salut, Augustus, salut, Hercule! Salut, divine, unice, olimpice, pitianule, nemuritorule!” în urma lui erau purtate cununile câștigate, cu numele orașelor în care triumfase și ale măștrilor pe care-i întrecuse scrise pe tăblițe. Nero însuși, beat de bucurie îi întreba, emoționat, pe curtenii din jur, ce-a fost triumful lui Caesar, pe lângă triumful lui?! Gândul că vreunul dintre muritori ar îndrăzni să ridice mâna asupra unui asemenea maestru semizeu nici nu voia să-i treacă prin minte. Entuziasmul și nebunia mulțimii ațâța propria lui nebunie, în ziua acestui triumf, s-ar fi părut că numai împăratul și orașul, ci lumea întreagă își pierduse mințile.

Nimeni nu vedea prăpastia ascunsă sub mormanele de flori și de

cununi. Totuși, în aceeași noapte, coloanele și zidurile templelor se înnegriră de inscripții care aminteau crimele împăratului, amenințându-l cu apropiata răzbunare și batjocorindu-l ca artist. Trecea din gură în gură, ca un proverb, constatarea ironică: „Atât a tot cântat, pân-a trezit cocoșii (*gallos*)”. Vești alarmante începură să cutreiere orașul, luând proporții monstruoase. Neliniștea îi cuprinse pe curteni. Aflați în nesiguranță, neștiind ce le rezervă viitorul, oamenii nu îndrăzneau să simtă și să gândească.

El însă, continua să fie preocupat numai de teatru și de muzică. Își petrecea timpul cercetând instrumentele muzicale recent inventate. La Palatin se făceau experiențe cu o nouă orgă hidraulică. În mintea sa copilărită, incapabilă de un sfat matur sau de o acțiune bărbătească, își închipuia că planul de reprezentatii și spectacole, care viza viitorul cel mai îndepărtat, va înlătura de la sine primejdia. Cei din imediata lui apropiere, văzând că în loc să caute mijloace și armată, se preocupă doar să găsească cele mai nimerite expresii care zugrăvesc groaza, începură să-și piardă capul. Unii bănuiau că numai se străduiește să-și ascundă de ceilalți teama și neliniștea prin tot felul de citate. Și, într-adevăr, îl stăpânea înfrigurarea. Zilnic, născocea zeci și sute de noi proiecte. Uneori, se decidea să întâmpine pericolul, porunca să se împacheteze în care și citerele și lăutele, să fie îmbrăcate ca amazoane și înarmate sclavele tinere și să fie aduse legiunile din Răsărit. Alteori, se gândea să aplaneze revolta legiunilor din Galia nu prin război, ci prin cântec. Se entuziasma, imaginându-și spectacolul pe care avea să-l dea după ce-o să-i atragă pe soldați de partea sa prin cântec. Iată, legionarii îl vor înconjura cu lacrimi în ochi, iar el le va fredona *epinicium*, după care va începe epoca de aur pentru el și pentru Roma. Pe urmă, iarăși cerea sânge. Uneori, declara că are să se mulțumească cu satrapia Egiptului. Amintea că ghicitorii i-au prezis c-o să domnească în

Cântec de bucurie, de sărbătorire a unei victorii.

Ierusalim, sau, emoționat, își spunea că o să-și câștige pâinea cea de toate zilele ca un cântăreț ambulant, iar orașele și țările au să-1 cinstească atunci nu ca împărat, stăpân al globului pământesc, ci ca pe un cântăreț cum n-a mai avut omenirea până atunci.

Și astfel se zvârcolea nebunește. Cânta, acompaniindu-se, modifica planurile, schimba versurile, își schimba viața sa și a lumii întregi în năluciri absurde, fantastice și înfricoșătoare totodată, din care rezultau un caraghioslâc strident, expresii umflate, versuri mizerabile, gemete, lacrimi și sânge; iar între timp norul din Apus creștea și devenea mai amenințător cu fiecare zi. Se întrecuse măsura, comedia măscăriciului s-apropia în mod evident de sfârșit.

Când îi ajunseră la urechi veștile despre Galba și despre alăturarea Spaniei la revoltă, îl apucă o furie nebună. Sfărâmă cupele, răsturnă masa la petrecere și dădu porunci pe care nici Helius, nici însuși Tigellinus nu îndrăzniră să le execute. Să fie uciși toți galii care locuiesc în Roma, pe urmă să se dea foc încă o dată orașului să se dea drumul fiarelor din vivarii, iar capitala să fie mutată la Alexandria - asta i se păru lui o operă mare, uluitoare și frumoasă, însă zilele atotputerniciei lui trecuseră. Chiar și părtașii la vechile lui crime începură să se uite la el ca la un nebun.

Moartea lui Vindex și neînțelegerea dintre legiunile răsculate păreau să încline din nou balanța de partea lui Nero. Din nou au fost anunțate în Roma noi petreceri, noi triumfuri și noi sentințe, când într-o noapte, din tabăra pretorienilor a venit pe un cal înspumat un sol cu vestea că soldații din oraș au ridicat stindardul răscoalei și l-au proclamat pe Galba împărat.

În momentul venirii solului, Cezarul dormea. Trezindu-se, strigă în zadar după garda sa personală, care veghea noaptea la ușa camerei lui. Palatul era pustiu. Doar sclavii mai furau în încăperile mai îndepărtate ceea ce se putea fura în grabă. Apariția lui însă îi sperie. Rătăcea singur prin palat, umplându-1 cu strigăte de teamă și disperare.

în cele din urmă, îi veniră în ajutor libertii, Faon, Spirus și Epafrodit îl îndemnară să fugă, spunându-i că nu mai e nici un moment de pierdut. El însă își mai făcea iluzii. Dar dacă, îmbrăcat în doliu, ar ține o cuvântare în fața senatului, oare acesta ar putea să reziste lacrimilor și elocinței sale? Dacă ar folosi toată arta sa de orator, toată elocința și talentul actoricesc, oare ar putea să-i reziste cineva în lume? Oare nu i-ar da măcar prefectura Egiptului?

Libertii, obișnuiți cu lingușirile, încă nu îndrăzneau să-l contrazică direct, îi atraseră doar atenția că, până să ajungă la Forum, poporul are să-l sfâșie bucățele și-l amenințară că, dacă nu încalecă imediat, au să-l părăsească și ei.

Faon îi oferi adăpost în vila sa, care era dincolo de Porta Nomentana. După câteva clipe, încălecară și, acoperindu-și capetele cu mantiile, se strecurară spre marginile orașului. Noaptea pălea. Pe străzi domnea totuși mișcare, dovedind astfel că se-ntâmplă lucruri neobișnuite. Soldații, câte unul sau în grupuri mici, se răspândiseră prin oraș. Nu departe de tabără, calul împăratului sări brusc într-o parte, speriat de un cadavru. Mantia căzu de pe capul călărețului și un soldat, care tocmai în clipa aceea trecea pe lângă el, îl recunoscu pe suveran, însă, intimidat de întâlnirea neașteptată, îl salută militărește. Trecând pe lângă tabăra pretorienilor, auziră ovații tunătoare în cinstea lui Galba. Nero înțelese în cele din urmă că i se apropie ceasul morții. îl cuprinseră teama și remușcările. Spunea că vede înaintea lui un întuneric în formă de nor negru, din care privesc spre dânsul chipul mamei sale, al soției și al fratelui său. Dinții îi clănțăneau de spaimă, totuși sufletul lui de comediant găsea parcă un farmec în pericolul momentului. Să fii stăpânul atotputernic al pământului și să pierzi totul i se păru o culme a tragediei. Și credincios sieși, își jucă rolul până la sfârșit. îl cuprinse febra creației și dorința pătimașă ca cei de față să-i țină minte spusele pentru posteritate. în anumite momente, declara că vrea să moară și-l chema pe Spiculus, cel mai îndemânat ucigaș dintre

toți gladiatorii. În alte momente declama: „Mama, soția, tatăl, mă cheamă în moarte!” Străfulgerări de speranță se trezeau totuși din când în când în el, vane și copilărești. Știa că se apropie moartea, dar nu-i venea să creadă în ea.

Găsiră deschisă Porta Nomentana. Mergând mai departe trecură pe lângă Ostrianum unde propovăduise și botezase Petru. În zori ajunseră la vila lui Faon. Acolo, libertzii nu-i mai ascunseră faptul că-i timpul să moară. Porunci să i se sape groapa și se lungi la pământ ca să i se ia măsura. Când văzu pământul scos din groapă, îl apucă frica. Fața lui grasă păli, iar pe frunte îi apărură ca niște picături de rouă, broboane de sudoare. Căută pretexte de amânare. Cu o voce tremurătoare, de actor, declară că n-a sosit încă momentul și începu să recite. În cele din urmă, ceru să fie ars. „Ce artist piere!” repeta, buimac.

După puțin timp, sosi un sclav al lui Faon cu vestea că senatul a dat sentința și că patricidul urmează să fie pedepsit după vechiul obicei.

— Care-i obiceiul? întrebă Nero cu buzele albite.

— Îți prind gâtul în furcă și te biciuiesc până mori, iar trupul îl aruncă în Tibru! răspunse Epafrodit aspru.

El își desfăcu mantia la piept.

— Deci a venit vremea! zise, privind la cer. Și mai repetă încă o dată:

— Ce artist piere!

În clipa aceea se auzi tropot ele copite. Un centurion în fruntea soldaților venea după capul lui Ahenobarbus.

— Grăbește-te! strigară libertzii.

Nero își duse cuțitul la gât însă abia se înțepă căci mâna îi tremura. Se vedea că niciodată n-are să îndrăznească să împlânte cuțitul. Pe neașteptate, Epafrodit îi împinse mâna și cuțitul intră până-n plasele. Ochii îi ieșiră din orbite, îngrozitori, enormi, speriați.

— Îți aduc viața! spuse centurionul, intrând.

— Prea târziu! răspunse, horcăind, Nero.

— Iată, asta-i credința!
într-o clipită, moartea îi învâluie capul. Sângele împrășca din gâtul
gros ca un șuvoi negru florile din grădină. Picioarele începură să-i
zvâcnească convulsiv și muri.

A doua zi, credincioasa Acteea îl înfășură în țesături de preț și-l
arse pe un rug de mirodenii.

Așa a trecut Nero, cum trec viforul, furtuna, incendiul, războiul
sau molima, iar bazilica lui Petru domină până acum de pe înălțimile
Vaticanului orașul și lumea.

Iar lângă vechea poartă Capena, se ridică astăzi o micuță capelă
cu o inscripție cam ștearsă: *Quo vadis, Domine?*

SFÂRȘIT

